ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Բաժ. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող · կամ 3 անգ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 1 JUILLET 1948 Հինգշաբթի 1 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 5381—Նոր շրջան թիւ 990 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Ր ԳԼՈՒԽԸ ԿԸՑԱՅ ԴԻՄԱՆԱԼ

Երէկ աչքի լոյս եւ ամենազօր: Տէր — տիրական ամբողջ ժողովուրդի մը ճակատագրին: Այսօր ամբաստանեալ: Անարժան իր կոչումին ու դիր — քին: Իր վարած կուսակցութիւնն ալ՝ կասկածելի: Գաղափարական թէ գործնական տեսակէտով:

Սեւ ցանկն անցած՝ ոչ միայն մարէշալ Թիթօն ինք (Եոզէֆ Պրոզ), այլեւ իր անմիջական գործակիցները, երեք առաջնակարգ դէմքեր, երեքն ալ նախարարներ:

Ուրիշ առեն, այս կարգի ամբաստանեալները անմիջապէս գլուխ կը ծռէին, մեղայականներ արտասանելով եւ ստորագրելով:

Եուկոսլաւիոյ Համայնավար կուսակցութիւնը կը չեղէ այս բոլշեւիկեան աւանդութենէն, ուժգնօրէն մերժելով Կոմինֆորմի ամբաստանութիւնները, իբրեւ «յերիւրածոյ զրպարտութիւններ»: Եւ աւելի ծանր մեղադրանքներ կ'ուղղէ, իր կարգին:

Դժուար է նախատեսել թէ ո՛ւր պիտի յանգի այս ճակատամարտը, որուն դիմացի միջնաբերդին վրայ տիրաբար կ'իշխէ Համայնակուլ Մոսկուան, իբրեւ դատախազ:

Ամէն պարագայի մէջ, բացառիկ տագնապի մը առջեւ կը գտնուի Կրեմլինը, իր ութ արբանեակներով եւ շքախումբով:

Այս վերջիններուն հաւատարմութիւնը չի նշանակեր թէ տագնապը սահմանափակուած է միայն Եուկոսլաւիոյ մէջ:

Վաղը լախտի նոյն հարուածը կրնայ իջնել իրենց գլխուն, զանազան պատրուակներով: Մանաւանդ որ, իրենց կուսակցական կամ պետական վարիչները աւելի զօրաւոր, անձեռնմխելի չեն, քան առարկու Թիթօն: Իրենց վարած կուսակցութիւններն ալ չեն կրնար պարծենալ իբրեւ կատարելապէս ուղղափառ:

Օրինակ, Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութիւնը, որ անբնական թիւ մը կը ներկայացնէ, 2.225.000 անդամ — եթէ հաւատանք իրենց տեղեկագրին — շատ ալ վստահութիւն չի ներշնչեր ղեկավարութեան:

Արդէն իսկ ծրագիր մը պատրաստուած է, զտումներ կատարելու համար, նկատելով որ հազիւ 600.000 անդամներ կրնան «ընդունելի» համարուիլ:

«Մնացեալները համայնավարներ չեն, այլ հետեւորդներ, ուղեկիցներ» եւ պիտի դատախազուին: «Անոնք որ չեն սորվիր իրենց դասը, դուրս պիտի ձգուին»:

Աւելորդ է բացատրել թէ Իտալիոյ բոլշեւիկներուն այս արտակարգ աճումը հետեւանք է երկրին կրած ջախջախիչ պարտութեան, համատարած թշուառութեան եւ կարմիր վարիչներու աւետարեր շռայլաբանութեանց:

Տարօրինակ է որ Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», փառաբանելով հանդերձ բոլշեւիկեան «ինքնաքննադատութիւնը», յարմար չէ դատած հրատարակել Եուկոսլաւիոյ կեդր. կոմիտէին պատասխանը: Իրեն համար «սուտերու հիւսուածք» մըն է այդ զեկոյցը, «անճոռնի հաստատումներով որոնք չեն կրնար դիմանալ քննութեան»:

Երբ Ֆրանսականը այսքան զգոյշ է, արեւմտեան Եւրոպայի ազատ ափերուն վրայ, կրնաք պատկերացնել միւսներուն վիճակը, երկաթեայ դուռներէն եւ պատուհաններէն անդին:

Նորէն գլուխներ են որ կը տրորուին անխնայ, այս կամ այն ճակատին վրայ: Միշտ միեւնոյն թաթին տակ եւ նոյն հաւատաքննութեամբ:

Կը բաւէ որեւէ չեղում պարտադրուած «գիծէն», որեւէ անկախ մտածում եւ փորձունէութիւն, մեքենաբար իյնալու համար իշխանաստատ լախտին, հարթիչ գլանին տակ:

Այս միահեծան բռնատիրութիւնը չէ՞ր որ 1937 — 38ին ջախջախեց, փոշիացուց Հայաստանի խորհրդային իշխանութեան հիմնադիրներն իսկ, ամբողջ սերունդի մը հետ,— գրագէտ, բանաստեղծ, գիտնական, բանուոր, կուսակցական կամ պետական պաշտօնեայ: Տարէց թէ երիտասարդ: Հին թէ նոր: Նորընծայ թէ վաստակաւոր: Ինչպէս Մոսկուայի մէջ եւ Խ. Միութեան ամբողջ տարածութեան վրայ:

Շ.

Նոր նամակի մը առթիւ

Ցանձնարարեալ նամակ մը եւս, ուղղուած «ՅԱՌԱՋ օրաթերթի յարգելի տնօրէնին», Յունիս 27 թուակիր, «ի դիմաց Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան», 32 rue Trévise. Նոյն ֆրանսերէն կնիքով, բայց ուրիշ քարտուղարի մը ստորագրութեամբ: Իբրեւ պատասխան կարգ մը դիտողութեանց զոր հրատարակեր էինք ծանօթ զեկոյցին առթիւ (26 Յունիս):

Մեր 32 տողին փոխարէն, չորս երես նամակի թուղթ լեցուցած են, համոզելու համար թէ իրենց «վարչութիւնը օրինաւոր կերպով ընտրուած է 1946 Դեկտեմբերին, Փալէ տը լա Միթիւալիթէի մէջ տեղի ունեցած պատգ. ժողովէն», թէ չի յաւակնիր «ներկայացնել Ֆրանսայի մէջ գործող բոլոր հայ մարզական միութիւնները» եւն.:

Նամակին մէջ ուղղակի կամ անուղղակի կ'արծարծուին խնդիրներ որոնց քննութիւնը շատ հեռուները պիտի տանէր մեզ, դուռ բանալով ամուլ վիճաբանութեանց:

Ինչպէս կ'երեւայ, «Նոր ուղի»ն փորձելէ երկու տարի վերջն ալ, այս պարոնները տակաւին չեն ըմբռնած թէ՝ Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի իրական անդամներուն պէ նուազն կէսէն աւելին դուրս կը մնայ իրենց «հովանաւորեալ» շրջանակէն, իբրեւ հետեւանք 1946 Դեկտ.-ի աղմկալի ժողովին, որուն դէմ ուղղուած ամբաստանագիր-բողոքագիրը տակաւին չէ հրատարակուած:

Արդ, այս ողբերգութիւնը չի կրնար դարմանուիլ ոչ հաւատարիմները հալածելով, ոչ լրագրական ելոյթներով, ոչ ալ recommandé նամակներ ուղղելով «Յառաջ»ի:

ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ.— Երէկ պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ողջունելու Պէյրութի տաղանդաւոր գծագրիչ – ծաղրանկարիչը, Պ. Տիրան Աճէմեան, —աշխատակից Հայերէն, Ֆրանսերէն եւ արաբերէն թերթերու — որուն կարեւոր պարտականութիւններ յանձնուած են Unescoի մօտ:

Փարիզ եկած է նաեւ Պէյրութի Le Jour օրաթերթին տնօրէնը, Պ. Տիգրան Թոսպատ, որ բազմաթիւ ծանօթներ ունի Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ:

Պերլինի տագնապը կը մեղմանայ

Բրիտանական հրամանատար զօր. Րոպըրթ-սընի ուղղած նամակով մը, մարաջախտ Սոքոլովսքի կը յայտնէ թէ՝ եռ առած է Պերլինի խորհրդային շրջանի սահմանագլուխին փակման որոշումը, զոր տուած էր քանի մը օր առաջ, որպէսզի արեւմտեան մարքերը սովետ գօտին չմանեն: Ցետոյ ցաւ կը յայտնէ որ չի կրնար ակաւին արտօնել ինքնաշարժ կառքերու երթեւեկը Պերլին — Հէլմշտէթ ճամբուն վրայ: Գալով Պերլին—Հէլմշտէթ կառախումբերու երթեւեկներու դադարման, պատճառը կը վերագրէ նիւթական դժուարութեանց: Խորհրդ. զինուորները այս գիծը նորոգելով զբաղած են եւ պիտի ջանան կարելի եղածին չափ շուտ բանեցնել զայն: Մարաջախտը ուրախ է որ օդանաւեր կը պարենաւորեն Պերլինը, ուր մթերուած սնունդեղէնները կը բաւեն քանի մը շաբթուան համար: «Կը յուսանք թէ այս քանի մը շաբթուան մէջ պիտի կրնանք վերահաստատել երկաթուղիի հաղորդակցութիւնները», կ'աւելցնէ Սոքոլովսքի:

Երկրորդ նամակով մը, խորհրդային հրամանատարը բրիտանական հրամանատարին դիտել կու տայ թէ՝ անգլիական իշխանութիւններն ալ, իրենց շրջանին մէջ, ընդհատած են ապրանքներու փոխադրութիւնը, առարկելով որ խորհրդային շրջանը ղրկուած վակոնները ետ եկած չեն: Սոքոլովսքի կ'ըսէ թէ այս արգելքը վնասակար է ոչ միայն խորհրդային շրջանին, այլեւ անգլիական շրջանին համար, եւ կը յուսայ թէ կարելի պիտի ըլլայ բարելաւում մը ձեռք բերել:

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆՏՐԵՑԻ» գրքին հեղինակ Քրավչէնքոյի բացած դատը Les Lettres Françaises շաբաթաթերթին դէմ, սկսաւ առջի օր, բայց ատեանին որոշումով յետաձգուեցաւ հոկտեմբեր 18-ին: Քրավչէնքօ պարտաւոր է երկու միլիոն Ֆր. վճարել, իբրեւ աւանդ:

Թիթոյի կուսակիցները կը պատասխանեն

«ՑԵՐԻՒՐԱԾՈՅ ԶՐՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»

Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնը ամենակորովի պատասխան մը տուաւ Կոմինֆորմի զեկոյցին, որ կը ձաղկէր իր քաղաքականութիւնը: Այս պատասխանը անմիջապէս հրատարակուեցաւ եւ անթելով տարածուեցաւ ամէն կողմ: Ահաւասիկ հիմնական կէտերը.—

Խորհրդային Միութեան համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն Մարտ 27ին Կոմինֆորմի բոլոր անդամներուն նամակ մը ուղղած էր, բաց ի այդ կազմակերպութեան Եուկոսլաւ անդամներէն: Այս նամակը ծանրապէս կ'ամբաստանէր Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնը, որ սակայն տեղեակ չէր եղած ոչ անոր պարունակութեան, ոչ ալ նոյնիսկ անոր առաքման: Քիչ առեն վերջը, Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն եւ Եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին կը ղրկէր նամակ մը, որուն մէջ համառօտակի պարզուած էին նոյն ամբաստանութիւնները: Այս նամակին պատճէնները ղրկուած էին համայնավար բոլոր կուսակցութիւններուն, բաց ի Ֆրանսայէ եւ Իտալիայէ:

Եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն կը յայտարարէ թէ՝ Կոմինֆորմի անդամները ամէնքն ալ ընդունած էին Խ. Միութեան քննադատութիւնները Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան դէմ, առանց սակայն լսելու այս կուսակցութեան բացատրութիւնները: Աւելի վերջը, ռուս համայնավար կուսակցութիւնը եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան ղրկած էր, Ապրիլ եւ Մայիս ամիսներուն մէջ, երեք նամակներ որոնք կը պարունակէին համիմաստ ամբաստանութիւններ:

Այս տեղեկութիւնները տալէ ետք, Եուկոսլաւիոյ համայնավարներու զեկոյցը մանրամասնօրէն կը պատասխանէ Կոմինֆորմի ամբաստանութեանց, զորս «ամբողջովին յերիւրուած զրպարտութիւններ» կ'անուանէ: Անոնց նպատակն է — կ'ըսէ — վարկաբեկել Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնն ու իր կեդր. կոմիտէն, երկրին թէ ներսը եւ թէ դուրսը: Այս քննադատութիւնները զարմանալի են մանաւանդ անոր համար որ, Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութիւնը մերժած էր աւելի առաջ նկատի առնել Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան 13 Ապրիլ թուակիր նամակը, որով այս կուսակցութիւնը կ'առաջարկէր քննութիւն մը բանալ Եուկոսլաւիոյ մէջ: Այս նամակը ի մէջ այլոց կը պնդէր թէ Եուկոսլաւիոյ մէջ հակասովետ գործունէութեան ոչ մէկ ապացոյց կայ: Նամակը կը հերքէր նաեւ այն մեղադրանքները թէ խորհրդային զինուորական եւ քաղաքային մասնագէտները հսկողութեան տակ առնուած են:

«Պարզապէս սուտ է պնդել թէ ռեւէ մէկը հսկողութեան ենթարկուած ըլլայ: Ընդհակառակն, բացարձակապէս ճշմարիտ է որ — ինչպէս կ'ըսէ մեր 13 ապրիլի նամակը — սովետ գաղտնի տեղեկութեանց վարչութեան անդամներն են որ, Ազատագրութենէն մինչեւ այսօր, ջանացած են Եուկոսլաւներ զինուորագրել այս գործին համար, առանց խղճահարելու: Կեդր. կոմիտէն կը շեշտէ սա պարագան թէ՝ Եուկոսլաւիոյ եւ Խ. Միութեան յարաբերութիւնները հիմնուած են ու հիմնուած էին բարեկամութեան եւ գործակցութեան վրայ»:

Կեդր. կոմիտէն կը մերժէ նաեւ այն մեղադրանքները թէ Եուկոսլաւիոյ հողային բարեփոխման մէջ նկատի առնուած չէ դասակարգերու պայքարը, համաձայն մարքսականութեան եւ լենինականութեան սկզբունքներուն: «Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնը ամենամեծ զարշանքով կը մերժէ այն ամբաստանութիւնները, որոնք համաձայն իրր թէ կուսակցութիւնը շեղած է համայնավար ընդհանուր ուղղութենէն, պաշտպանելով «կուլակ»ները եւ հաստատելով այնպիսի զօրապաշտ վարչաձեւ մը՝ որ խստօրէն կը պատժէ գործուած յանցանքները»:

Պատասխանելով այն ամբաստանութեանց թէ՝ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնը խրած է Ժողովրդական Ճակատին մէջ, կեդր. կոմիտէն կը յայտարարէ թէ կարգ մը ամբաստանութիւններ ծագում առած են Ժողովրդական Ճակատի հանդամանքին կատարեալ անհասկացողութենէն: «Կէս – օրինաւորութեան» մասին բռնուածները «ծիծաղելի» են: Փորձառութիւնը ցոյց տուած է որ Եուկոսլաւիոյ հետեւած ուղին ճիշդ է: Կեդր. կոմիտէն այս «անարգ» ամբաստանութիւնը կը մերժէ:

Զեկոյցը կ'ուրանայ նաեւ թէ «Թրքաբարոյ վարչաձեւ» մը հաստատուած է երկրին մէջ եւ կը մերժէ ուրիշ մեղադրանքներ:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱԳՈՐԾՆԵՐԸ շաբաթը երկու օր փակ պիտի մնան 1 Յուլիսէն մինչեւ Հոկտեմբեր 1:

«ՅԱՌԱՋԴԻՄԱԿԱՆ» ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ջախջախիչ դրսեւորում ունեցան այն նպատակները, որոնց ծառայելու համար կեանքի կոչուեցան, պատերազմի վերջին տարիներին, Ազգային Ճակատ, Ազգային Խորհուրդ «Յառաջդիմական Միութիւն» եւ այս կարգի այլ անուններով յայտնի գաղթահայ կազմակերպութիւններ։ Նրանք, ինչպէս յայտարարում էին իրենց ղեկավարները, կոչուած էին փոխարինելու հայ գաղութների ամուլ վէճերի ու պառակտման պատճառ հանդիսացող քաղաքական եւ հասարակական զանազան կազմակերպութիւնները, ստեղծելու այդ գաղութների «միասնականութիւն», կապելու Սփիւռքի Հայութիւնը Մայր Հայրենիքին, կազմակերպելու հայրենադարձը եւ ղեկավարելու «մնացորդաց»ի ազգային ու հասարակական կեանքը մինչեւ այն օրը, երբ կ'աւարտուի տարագիր բազմութիւնների ամբողջական վերադարձը հայրերի ու հայենի բոյնը։

Պէտք է ասել որ այն ամէն կային առարկայական բոլոր հնարաւորութիւնները վերոյիշեալ նպատակադրումների իրագործման համար։ «Յառաջդիմականները» սակայն ձախողեցան իրենց առաջադրանքների կենսագործման մէջ եւ դրա ամբողջ պատասխանատուութիւնը ընկնում է նրանց վրայ։

Առնենք վերոյիշեալ նպատակներից ամէնահիմնականը՝ համագործակցութեան կամ աւելի տարածուած արտայայտութեամբ, ազգային միութեան խնդիրը։ Գաղութների կեանքին հետեւողը գիտէ որ այս հարցը դրուած է եղել շատոնց մեր քաղաքական եւ հասարակական կազմակերպութիւնների առջեւ, բայց անկարելի է եղել իրականացնել Խորհրդային Հայաստանի կառավարութեան հանդէպ Սփիւռքում գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնների պատճառով։ Այս գլխաւոր արգելքը մեծ չափով վերանում էր Խորհրդային Միութեան եւ Հայաստանի կառավարութիւնների 1945 թ. որդեգրած հայկական նոր քաղաքականութեան (ներգաղթ եւ հայ դատ) շնորհիւ։ Այդ նոր քաղաքականութիւնը գրեթէ վերջ էր տալիս մեր հիմնական տարակարծութիւններին եւ հաշտեցնում էր միմիանց հետ ոչ միայն Սփիւռքի հայութեան մէջ գոյութիւն ունեցող հակամարտ քաղաքական եւ հասարակական կազմակերպութիւնները, այլ նաեւ այս վերջինները՝ Հայաստանի կառավարութեան հետ։ Աւելացնենք դրա վրայ մի երկրորդ պարագայ՝ գաղթահայ գաղութների մէջ ծայր տուած տարերային ցանկութիւնը՝ վերջ տալ ձանձրալի դարձած ներքին վէճերին եւ սկսուող նոր ժամանակաշրջանը դիմաւորել նոր հոգեբանութեամբ, այսինքն գլուխ հանել ազգային այն միութիւնը, որը հնարաւոր չեղաւ իրագործել անցեալում։

Հակառակ վերը մատնանշած նպաստաւոր պայմաններին, ցանկալի համագործակցութիւնը չստեղծուեց, ինչպէս ասացինք, «Յառաջդիմականների սխալ գործունէութեան ու սխալ գործելակերպի հետեւանքով։

Նրանց կատարած հիմնական սխալն այն է, որ համագործակցութեան կամ միութեան փոխարէն ձգտեցան «միասնականութեան»։ Այս բառը մենք գործ ենք ածում այստեղ այն մասնայատուկ իմաստով, որ տալիս են նրան համայնավարները։ Յայտնի է թէ ինչ են հասկանում նրանք ազգային կամ պետական միութիւն ասելով։ Այդ միութիւնը կենսագործւում է մէկ կուսակցութեան դրութեան կիրարկման կամ խորհրդայնացումի (սովետիզացիայի), միջոցով, այսինքն այն «միասնականութիւնն» է, որ իրաւ գործուել է Խորհրդային Միութեան մէջ եւ մեր օրերին՝ նաեւ Արեւելեան Եւրոպայի այն երկիրներում, որոնք գտնւում են Խորհրդային Միութեան ազդեցութեան շրջանում։ Սփիւռքահայ կեանքում այդ «միասնականութիւնը», ինչպէս գիտենք, իրագործուել է միայն Ռումանիայում եւ Պուլկարիայում եւ այդ շնորհիւ այն պատճառի, որ ծանօթ է մեզ բոլորիս։ «Յառաջդիմականները» չհասկացան եւ մինչեւ այսօր էլ չեն ուզում հասկանալ, որ անկարելի է առաջացնել «միասնականութիւն» այն երկրների հայ գաղութներում, որոնք ենթակայ չեն սովետական վարչաձեւին։ Եւ աւելի ցաւալին այն է, որ նրանք մինչեւ վերջը յամառում են հասկանալ եւ խոստովանել, որ դեմոկրատիկ — այսօր, դժբախտաբար, հակասովետական — երկրների հայ գաղութներում «միասնականութիւն» ստեղծելու իրենց փորձերը խիստ փափուկ — եթէ չասենք աւելին — վիճակի մէջ են դնում այդ գաղութների «մնացորդաց»ը։

Ո՞ւր պէտք է փնտռել Արտասահմանեան «Յառաջդիմականների» յամառութեան աղբիւրը։

Սփիւռքի որոշ շրջանները, գլխաւորապէս անկեղծ հայրենասէր — հայաստանասէրները, իրենց աչքին պէտ երեւացող որեւէ բան դերադասում են վերագրել Արտասահմանի հայ համայնավարներին եւ չակերտաւոր «հայաստանասէրներին», զերծ պահելու համար պատասխանատուութիւնից Հայաստանի վարիչներին։ Ես հասկանում եմ այդ մարդկանց։ Այժմ երբ հայրենիքը դարձել է, վերը մատնանշած պատճառներով, մեր սրտին ու հոգուն աւելի մօտիկ, մի տեսակ անհրաժեշտութիւն է դառնում մեզ համար պատրանքներ ունեցանել նրա բոլոր վարիչներինկատմամբ, մանաւանդ որ այնտեղ տիրողսէժիմիմասնայատկութիւնների հետեւանքով, վարիչների ու պետութեան կապը աւելի սերտ է ու ձոյլ, քան սովորական վարչաձեւի տակ գտնուող երկրներում։ Այս այսպէս լինելով հանդերձ, ճշմարտութիւնն սակայն այն է որ «Յառաջդիմական» միութիւնների գործելակերպի ու գործունէութեանց ուղղութեան մէջ Հայաստանում գոյութիւն ունեցող կարգն ու սարքը մեծ դեր է կատարում։ Չմոռանանք այն հանգամանքը, որ «Յառաջդիմական» բառը Հայաստանն է, որ նետեց Սփիւռք եւ դարձեալ Հայաստանի խորհրդային վարիչներն էին որ, հրահանգելով «միութիւններ կազմել յառաջդիմական տարրերից», կանխորոշեցին այն խիստ սահմանափակ հիմն ու, դրա հետ միասին, նաեւ բնոյթն ու նպատակները այդ Միութիւնների։ Անշուշտ, եթէ ուզենանք աւելի հեռու գնալ, կարելի է թերեւս Հայաստանից դուրս փնտռել դրա պատասխանատուները։ Բայց այդ մանրամասնութեան ճշդորոշումը որեւէ բան չէ փոխում ներկայ դէպքում։ Փաստը մնում փաստ։ Եւ այդ փաստը, ինչպէս ասացինք, այն է, որ դեմոկրատական երկրներում ծուարած հայ գաղութների կազմակերպութեան փորձը՝ «Յառաջդիմական» միակ Միութիւնների ձեւի տակ՝ ձախող փորձ է։ Եթէ մինչեւ վերջին իրադարձութիւնները կարելի էր վիճիլ այդ մասին, այսօր ինքնաքննիչ հակաճառութիւն իրաւունք ունինք համարելու իբրեւ բուռն յամառութեան արդիւնք։ «Յառաջդիմական» միութիւնների ճգնաժամը, հետեւանք նրանց գործունէութեան ու նոյնիսկ գոյութեան համար վերջերս ստեղծուած անբարենպաստ արտաքին պայմանների, անհերքելի է։ Որոշ երկրներում, (Սուրիա – Լիբանան) այդ ճգնաժամը զարգացաւ այնպիսի արագութեամբ ու այնպիսի սուր բնոյթ առաւ, որ «Յառաջդիմական» միութեան գործունէութեանը տուն տուող ղեկավար տարրերը ստիպուեցան ինքնահաշուեյարդարման ենթարկուիլ, մահացու հարուած հասցնելով միութեան վարկին։ Մի քանի այլ երկրներում (Ֆրանսա, Հիւս. Ամերիկա) ճգնաժամը իր անդրադարձումն է ունեցել այնտեղ գործող միութիւնների ներքին կեանքի վրայ, սրելով բաղկացուցիչ տարրերի միջեւ եղած հակամարտութիւնները եւ սպառնալով խորտակել միութեան կառուցուածքը։ Եթէ «Յառաջդիմական» Միութիւնների մաս կազմող Հնչակեան, Ռամկավար եւ անկուսակցական տարրերը, յանուն համերաշխութեան ու միութեան ընդդէմ ընդհանուր թշնամու՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, յօժարում էին որ իրենց միութեան գործունէութիւնը ղեկավարուի ծայրայեղ թեւի ներկայացուցիչների կողմից կրէ նրանց յատուկ դրոշմը՝ այսօր հանդուրժել դրան նրանք այլեւս չեն ուզում, որովհետեւ տեսնում են, որ այսօր այդ գործունէութիւնը խիստ փափուկ — եթէ չասենք աւելին — վիճակի մէջ է դնում գաղութների «մնացորդացը»։ Ազգ. Խորհուրդների ու Ազգ. Ճակատների ոչ համայնավար տարրերը չեն կարող այլեւս հաշտ աչքով նայել ընտրական այն տարօրինակ «պատահականութեանց», որոնց հետեւանքով յիշեալ կազմակերպութիւնների ընդհանուր քարտուղար են դառնում շարունակ ծայրայեղ հոսանքի ներկայացուցիչները, Ներգաղթի Կոմիտէների գործունէութիւնը միշտ նրանք են ղեկավարում եւ որ ամենազգայուն է նրանց ձեռքին է գտնւում ինքն իրեն գաղութի միակ կազմակերպութիւնը հռչակած Միութեան պաշտօնաթերթի խմբագրութիւնը։ Ռամկավարները, Հնչակեաններն ու անկուսակցականները չեն կարող անվերջ թոյլ տալ որ հայ գաղութը (Ֆրանսա) ներկայացնելու յաւակնող կազմակերպութեան՝ Ազգ. Ճակատի պաշտօնաթերթը լինի (Humanitéի հայատառ տարբերակը, որ ամէն անգամ միջազգային դէպքերի մեկնաբանութիւնը կատարուի նրա բառերով, որ ամբողջ Ֆրանսայում, L'Humanitéից յետոյ, երկրորդ օրգանը լինելով, խմբագրական նուիրէ պուլկարացի Փէթկովին արդարացնելով նրա մահապատիժը, ընդդէմ գնալով երկրի կառավարութեան ու ժողովուրդի կարծիքին եւ նրանց արտայայտած տրամադրութիւններին։ Մեր գաղութների Հայաստանասէր տարրերը այլեւս չպիտի հանդուրժեն, որ հայրենիքի հանդէպ մեր տածած օրինական եւ բնական սիրոյ սահմանները չարափոխուեն թիւրիմացութիւններ յառաջ բերող յայտարարութիւններով առ այն, որ մենք սովետասիրութիւն առնել պէտք է դասենք Հայաստանասիրութիւնից։ Պէտք է միանգամ ընդ միշտ ընդունել որ մեր հայրենասիրութիւնը, մանաւանդ իր արտաքին արտայայտութեանց մէջ, չի կարող յար եւ նման լինել մեր հայրենիքում ապրող ժողովրդի հայրենասիրութեան։ Այդ բանին արգելակող պայմանները ներքինից աւելի արտաքին են... Եւ Հայաստանը պիտի հասկանայ որ Սփիւռքահայութեան բարեկամութիւնը իր եւ խորհրդային իշխանութեան հանդէպ կարող է կրել միայն Մասարիկ Բէնէշեան բարեկամութեան բնոյթ։ Աւելին պահանջել մեզանից, պահանջել որ արտասահմանեան բոլոր հայ գաղութները վերակազմակերպուեն Գոտուալդեան Չեխոսլովաքիայի նմանութեամբ, նշանակում է փափուկ կացութեան մէջ դնել գաղութների հայութիւնը եւ որեւէ շահ չապահովել Հայաստանի համար։

Ուրեմն ոչ թէ «Յառաջդիմական» Միութիւններ, կազմակերպչական նեղ հիմով եւ տեղական իշխանութիւնների կասկածները յարուցանող գործելակերպով ու բնոյթով, այլ հայրենիքին բարեկամ բոլոր տարրերից բաղկացած ազգային համախմբումներ — ահա կազմակերպչական այն միակ ճիշդ ձեւը որ հնարաւոր է ներկայ պայմաններում։ Մնացածը «ի չարէ է»։

(Ազդարար) Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

Հ. Թադէոս վրդ. Թումաճան

(« ՅԱՌԱՋ» ԿԱՐԴԱՑՈՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ)

Հ. Թադէոս վրդ. Թոմաճան վախճանեցաւ Մարտ 19ին, Վենետիկի Ս. Ղազար վանքին մէջ, խաղաղ եւ երջանիկ մահով մը, ինչպէս ապրած էր ու գործած՝ վարժարաններէ ներս եւ դուրս։

Հոս իմ նպատակս է զայն ոգեկոչել իբրեւ նկարագիր եւ իբրեւ մարդ։ Իմ մտերմութիւնս անոր հետ կուգար անցեալէն, երբ, 1925ին, հազիւ տասնըչորս տարեկան, աշակերտ էի Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանին։ Իր աչքն ու խանդաղատանքը սահման չէին ճանչնար։ Կը զգայի որ իր մասնաւոր գուրգուրանքին առարկան էի, ու այս վերյիշումը՝ հիմա կը թրջէ աչքերս ու կը յուզէ հոգիս։ Իր արդարամտութիւնն ու բարութիւնը անառարկելի էին, գրաւիչ եւ ամբողջական։ Ան Մուրատ Ռափայէլ վարժարանը առած էր իր հմայքին տակ։ Իր սիրտը ամէնուն համար էր։ Աշակերտները կ'ակնածէին իրմէ։ Իր, որեւէ խօսքը կ'իջնէր հատու, կ'ուղղուէր շեշտակի իր նպատակին։ Իր նայուածքը, իր խօսքն ու իր լռութիւնը, իր կեցուածքն ու իր քալուածքը եզական բան մը ունէին։ Կապրէր քիչ մը հեռացած աշխարհէն, վերացական եւ թեթեւ, ինչպէս կապոյտին մէջ սահող ամպերը։ Անտարակոյս, արտակարգ բարոյական խղճմտանքի անձնաւորումն էր ան։ Աշխարհի վրայ չկայ նախկին Մուրատ — Ռափայէլեան մը որ չպաշտէ անոր յիշատակը։ Ան ծնած էր դաստիարակիչ, հոգիներու անզուգական կերտիչ, հակող դէպի դրականը, դէպի չօշափելի իրականացումը։

Կը սիրէր գեղեցկութիւնը, ըսել կ'ուզեմ այն գեղեցկութիւնը՝ որ ազգակից է ճշմարտութեան, եւ առատօրէն փռուած բնութեան եւ իմացականութեան դաշտավայրերուն մէջ։ Գրականութեան հանդէպ, եւ մասնաւորապէս բանաստեղծութեան՝ ունէր այնպիսի ըմբռնում մը՝ որուն հանդիպելու համար պէտք է դիմել ստեղծագործական արուեստի այն շրջանին՝ երբ կը գործէր Պերիկլէսի հանճարը։ Մեծարժէք քերականագէտ մըն էր եւ խօսքի կատարեալ վարպետ մը։ Լուսահոգի հայր Արսէն Ղազարոս Ղազիկեանը զայն կը դասէր իբրեւ հեղինակութիւն մը հայ ոսկեղնիկ լեզուի, աշխարհաբարի եւ գրաբարի։ Իր ամէնէն մեծ, շքեղ եւ յուզիչ յատկութիւնն էր սրտի եւ մտքի խոնարհութիւնը, որով կը մօտենար արժէքներուն, եւ կը ծափահարէր զանոնք բարձրաձայն, մաքուր եւ սքանչելի պարզամտութեամբ մը։

Կ'արդահատէր ներկայ աշխարհաբարի վիճակին վրայ, սակայն անվերապահ սքանչացումունէր «Յառաջ» օրաթերթի մասին, որուն հայերէնը կը գտնէր օրինակելի, թեւաւոր եւ նուրբ։ Կը կարդար «Յառաջ»ը իր լեզուին մաքրութեան համար, գաղափարական այն բարձրութեան համար՝ որով իջած էր ասպարէզ, եւ որով տարիներու ընթացքին դարձած էր ոյժ մը, ամենօրեայ զանգ մը որ կ'արձագանգէր հոգիներու մէջ։

Ու հիմա ան չկայ այլեւս, չկան իր խօսքերը, որոնցմով իմ մանուկ սիրտս լեցուեցաւ եւ որոնցմով պատանեկութիւնս ընտանեցաւ երկնառաք լոյսին եւ ճշմարտութեան։ Հիմա ան կը հանգչի Ս. Ղազարի փոքրիկ շիրմատան մէջ, ոչ հեռու մեծ Ալիշանէն, իր եղբայրակիցներուն քովիկը, դէմ յանդիման պայծառական ձիթենիներուն, իր հոգին յանձնած երեկոյեան հովերուն, երբ հեռուն դարձեալ կը շառագունի երկինքը, վենետիկեան պարզ, փափուկ եւ շնորհալի երկինքը։ Օրհնեալ ըլլայ իր յիշատակը։

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Թրքական «նոր» բանակը

Անգլիական թերթ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Թրքական բանակի մասին, որուն արդիացման եւ զօրացման համար ամէն աջակցութիւն կ'ընծայեն Ամերիկացիները —

Անգարայի արդիական պատերազմական պաշտօնատան մէջ ամերիկեան զինուորական պատուիրակութեան պետը, զօր. Հօրէյս Մէք Պրայտ առանձին գրասենեակ մը ունի ճիշդ քովիկը զօր. Սալիհ Օմուրթաքի գրասենեակին: Մէքպրայտի հրամանին տակ կը գործեն ամերիկացի 100 օդային, 100 ցամաքային եւ 40 նաւային պաշտօնատարներ, որոնք զինուորական կրթութիւն կուտան Թուրքիոյ մէջ ամէն կողմ:

Երզրումի ցոյց մինարէներէն Թրքական պահակներ կրնան դիտել ռուսական սահմանագլուխը Անատոլուի բարձրաւանդակէն որուն թաղ ու պըսակը կը կազմէ Արարատի ձիւնապատ գագաթը: Անոնք զայն կը նկատեն իբրեւ երրորդ աշխարհամարտին առաջին ռազմաղաշտը: Այս հնօրեայ քաղաքին փողոցներուն մէջ, ուր վերջերս իշակառքերը ճամբայ կուտային մեքենաշարժ հակօդային հրետանիներուն, անոնք կրնան տեսնել ամերիկեան զինուորական օգնութեան առաջին գործնական փաստը:

Իսկէնտէրունի (Աղեքսանտրէթ) հարաւային նաւահանգիստէն ամերիկեան մեծ հրասայլեր (Շէրմէն) շարք – շարք եւ դանդաղօրէն կ'երթան դէպի բերդաքաղաքը որ ունի իր սպառնալից ակումբը, մինչդեռ եւ բարձրադիր վարժարանի սպիտակ չէնքը: Ուրիշներ հասած են մինչեւ ռուսական Կովկասի սահմանագլուխը, Կարսի եւ Արտահանի յառաջացեալ դիրքերը:

Ճամբաներու շինութեան ամերիկեան ծրագրով որ նոր յայտարարուեցաւ, ռազմագիտական մեծապէս պողոտայ մը Էրզրումէ պիտի հասնի մինչեւ տարուան վերջը: Ճամբաներու այս ցանցը Ամերիկայի տեսական նուէրը պիտի ըլլայ Թուրքիոյ, իսկ Մ. Նահանգներուն համար օրհնութիւն մը, եթէ կարմիրները յարձակում գործեն:

1946էն ի վեր ամերիկեան շոգենաւեր փոխադրած են Թուրքիոյ երեք գլխաւոր նաւահանգիստները, (Պոլիս Իզմիր եւ Իսկէնտէրուն) թնդանօթներ, հրասայլեր, օդանաւեր եւ ռազմամթերք: Թուրք նաւաստիներ, որոնք քանի մը շաբաթ մարզուեցան Ամերիկայի մէջ, դէպի Թուրքիա առաջնորդեցին թորփիլանաւեր, սուզանաւեր եւ ներքին ջուրերու յատուկ նաւեր: Անոնք աւելցան Թուրքիոյ տորմիղին վրայ, որ կը բաղկանայ մէկ զրահաւորէ (Կէօպէն), երկու յածանաւերէ, հինգ թորփիլահալածներէ եւ տասը սուզանաւերէ: Բոլորն ալ անցեալ շաբթու ռազմափորձեր կը կատարէին Սեւ Ծովու մէջ:

Իբր ինը տարի Թուրքիա իր տարեկան ելմտացոյցին 65 առ հարիւրը (34 միլիոն անգլ. ոսկի) ծախսեց պատերազմական վիճակի մէջ պահելու համար իր բանակը: Երկիրը յոգնած է յաւիտենական պահակի դեր կատարելէ Սեւ Ծովուն եւ Տարտանէլի վրայ: Ամէն մէկ Թուրք 20 տարեկանէն զինուոր կ'առնուի եւ պէտք է երեք տարի ծառայէ անվճար: Ան կը ստանայ միտքը, յաճախ կարկտան համազգեստը, «աշխարհի ամէնէն անճոռնի կօշիկը» եւ ճրի ճամբորդութիւն, երբ արձակուրդի մէջ է: Իբրեւ դրպանի դրամ կ'ենթադրեն թէ ունի, զօրակոչէն առաջ: Զինուորական ծառայութենէն վերջ եւ մինչեւ 49 տարեկանը, ան կրնայ որեւէ ատեն կանչուիլ, զօրացնելու համար Թուրքիոյ զինուորական ուժը, երկու միլիոն զինուոր:

Ռուսիոյ հետ մղուած «տաք – պաղ» պատերազմով, երկիրը դրեթէ չի գործածեր Կարսի եւ Արտահանի նահանգը, որ կը գտնուի խորհրդային հանրապետութեանց, Հայաստանի եւ Վրաստանի դիմացը: Այս նահանգը զինուորական վարչութեան տակ է, իւրաքանչիւր գիւղը ամրոց մը: Ոչ ոք կրնայ մտնել կամ ելլել առանց արտօնութեան:

Խողվայրոյ տեղացի Քիւրտերը, Լազերը եւ Թուրք լեռնականները համակերպած են իրենց ողբալի վիճակին: Նստած իրենց հեռաւոր գիւղերուն մէջ, փիլաւը եւ բէպապը կ'ուտեն իրենց մատներով, եւ կը խօսին սահմանագլուխի ապագայի մասին, շրջան մը զոր անցեալ դարուն էն ի վեր, կը պահանջէ Խ. Ռուսիան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ինչպէս հաղորդած էր «Յառաջ», կիրակի օր տեղի ունեցաւ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Ալֆորվիլի Ֆութպոլի խումբին մինչեւ եղանակի ամէնէն հետաքրքրական մրցումը: Յաղթական խումբը վերջնապէս պիտի շահէր Մարսէյլի Հ.Մ. Ը. Մ.ի նախագահներէն Պ. Տալաքիսիճեանի հաստատութեան արծաթեայ բաժակը:

Խաղին սկզբնաւորութեան Մարսէյլ գեղեցիկ խաղարկութիւն մը ցոյց տուաւ եւ տասը վայրկեան վերջ շահեցաւ առաջին նշանակէտը: Բայց, ի զարմանս բոլորին, օրուան դատաւորը չեղեալ նկատեց, hors jeuի դրութեան պատրուակ սահմանելով:

Ալֆորվիլ հետզհետէ կազմակերպուելով ցոյց տուաւ իրենց յատուկ գնդախաղի մեծ վարպետութիւն, ճարպիկ փոխանակումներ, մարզիկներու տեղերու յանկարծակի փոփոխութիւններ: Եւ այսպէս խաղը տեղի կ'ունենար Մարսէյլի սահմաններէն ներս: Քանի քանի անգամներ Մարսէյլի բերդապահը, Իմանէթեան ազատեց ամէնէն դժուարին դիրքերը, խլելով բուռն ծափեր, բայց Ալֆորվիլի բարձր խաղարկութիւնը կը տիրապետէր եւ կը ջլատէր Մարսէյլի բոլոր ջանքերը: Առաջին կիսախաղին Ալֆորվիլ կը շահէր 3 նշանակէտ:

Երկրորդ կիսախաղին Մարսէյլի մարզիկները շուարած վիճակ մը ունէին: Ո՞ւր էր այն կրակոտ եւ արագ խաղարկութիւնը զոր ցոյց կուտային Մարսէյլի մէջ: Երթեւեկի յղնութի՞ւնն էր թէ քանի մը մարզիկներու անխոհեմութեան հետեւանքը որ չէին կրնար ցոյց տալ իրենց զօրաւոր խումբին իսկական արժէքը: Ալֆորվիլ շարունակելով իր արագ խաղարկութիւնը շահեցաւ երկու նշանակէտ եւս: Մարսէյլ միայն մէկ անգամ կըրցաւ օգտուիլ ներկայացած առիթէն եւ շահիլ նշանակէտ մը եւ խաղը աւարտեցաւ Մարսէյլի չարաչար պարտութեամբ, 5—1:

Շնորհաւորելի են բոլոր մարզիկները, իրենց ցոյց տուած մարզական բարձր ոգիին համար:

Մրցումէն վերջ ի պատիւ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին Ալֆորվիլ կազմակերպած էր պարահանդէս մը Café des Sportsի մէջ: Ի՛նչ խանդավառութիւն: Սրահը չափ նեղ կուգար բազմութեան որ եկած էր քաջալերելու այս գեղեցիկ ձեռնարկը: Ալֆորվիլի վարիչներէն. Ուզունեան շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն եւ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ին, նմանապէս Մարսէյլի կողմէ Պ. Տալաքիւփէեան եւ Պ. Լ. Պապըճեան նոյնքան խանդավառութեամբ խրախուսեցին Ալֆորվիլի վարիչները որ կըցած էին տասը տարի անվհատ աշխատիլ, վայելելով մարզասէր հասարակութեան սէրը:

1948 Յունիս 27ը պիտի մնայ յիշատակելի օր մը Մարսէյլի եւ Ալֆորվիլի մարզասէրներուն համար:

ՎԱՀԱՆ ՇԱՄԼԵԱՆ

Յ. Գ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ նախ Հ. Մ. Մ.ի եւ Ալֆորվիլի վարչութեանց որոնք ամէն ջանք ի գործ դրած էին, եղբայրական ընդունելութեամբ մը ողջունելու համար Մարսէյլի խումբը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԼԻՍԷԻՆ

Մեզի ղրկուած զեկոյցէ մը կ'իմանանք թէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը, որ կը գտնուի Բարեգործականի վերին հսկողութեան տակ, ֆըրանսական կառավարութեան մասնաւոր արտօնագրով լիսէի վերածուած ըլլալով, բացումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ հոկտեմբերին, Ռէնսիի վերանորոգուած ընդարձակ չէնքին մէջ:

Նորահաստատ Լիսէն, հիմնուած երկրորդական ուսման ծրագրի համաձայն եւ օժտուած ֆըրանսական եւ հայագիտական դասընթացքներով, պիտի ունենայ չորս դասարաններ:

Լիսէի Տնօրէնի պաշտօնին հրաւիրուած է Կ. Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանի տեսչուհի Տիկ. Էլիզ Այվազեան եւ ուսուցչական կազմը պիտի բաղկանայ հայազգի եւ ֆրանսացի առաջնակարգ ուսուցիչներէ: Մասնաւոր բժիշկ մը պիտի հսկէ աշակերտուհիներու առողջական վիճակին վրայ:

Լիսէն կ'ընդունի նախակրթարանի շրջանը լրիւ աւարտած, հայերէնի ըստ բաւականի տիրապետած եւ ֆրանսերէնի ծանօթ հայ աղջիկներ, պայմանաւ որ առ նուազն 12—13 տարեկան ըլլան եւ ամսական 6000 ֆրանք վճարելու երաշխաւորութիւն ներկայացնեն (կանխիկ վճարելի եռամսեայ):

Իւրաքանչիւր թեկնածուի ծնողքը կամ պաշտպանը մինչեւ 15 Օգոստոս պարտի գրաւորապէս դիմել, կցելով ծննդեան, առողջութեան եւ ուսման վկայագիրներ: Նիւթական միջոց չունեցողները պէտք է որ նախապէս ապահովեն պաշտպանի մը կամ բարեսիրական մարմնի մը դրամական յանձնառութիւնը:

Սոյն Լիսէին մասնայատուկ յարկաբաժնին մէջ կ'ընդունուին նաեւ Փարիզի համալսարաններու կամ մասնագիտական բարձր. վարժարանները յաճախող հայ աղջիկներ, 17—24 տարեկան, կանխիկ վճարելով ամսական 5000 ֆրանք: Այդպիսիները նոյնպէս պիտի օգտուին հաստատութեան ընծայած բոլոր առաւելութիւններէն եւ պիտի վայելեն մայրական հոգածութիւն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԳ.

Խօսքը ժանգոտեցաւ, ղաշտերնիս մնաց անհերկ, հացերնիս սկսած է պակսիլ: Մեր տէրը դուք էք. եթէ դուք օգնութեան չհասնիք, մենք կորսուած ենք:

— Մի յուսահատիք, յոյսերնիդ դրէք Աստուծոյ վրայ: Ան գթած է եւ ողորմած: Շուտով վերջ կը գտնեն ձեր տառապանքները. հնազանդ եղէք միայն ձեր թագաւորին, կաթողիկոսին. ահա ես կ'երթամ իյնալու Աշոտ Երկաթի եւ կաթողիկոսի ոտքերը, որպէսզի ճար մը ընեն ազգի փըրկութեան համար:

— Օրհնեալ ըլլաք, հայր սուրբ:

Այդ ժամանակ հայր սուրբի համար բերին քանի մը խաշած հաւկիթ եւ հաց:

— Ներողամիտ եղէք, հայր սուրբ, գիւղին մէջ ասկէ աւելի բան չգտանք ձեզ պատուելու համար, ըսաւ տանտէրը, որ պատկառելի ծերունի մըն էր:

Հայր սուրբը ժպտեցաւ:

— Ինչ պէտք է ինծի, չքեղ ճաշ, քանի որ իմ ժողովուրդս կը տառապի: Ժողովուրդի թէ ցաւը եւ թէ ուրախութիւնը մերն է. մենք նոյնպէս անօթի պիտի մնանք, երբ տեսնենք որ մեր ժողովուրդը անօթի է:

Մարտիրոս հայրը վերջացուց իր համեստ ճաշը, քաջալերեց, յուսադրեց գիւղացիները եւ ապա կրկին իր ճամբան շարունակեց:

ԻԴ.

Մասիսի ստորոտը, կուրի մէջոցին, Արաբները ձերբակալեցին Դաւիթը, շղթայի զարկին եւ դնելով զայն վանքի ախոռներէն մէկուն մէջ, պահապաններ կեցուցին մօտը: Ամբողջ օր մը անցաւ, բայց Դաւիթ դեռ պատառ մը հաց չէր դրած բերանը: Հոգեպէս ամենեւին չէր ընկճուած ան. ինչ փոյթ թէ կտոր կտոր պիտի ընեն զինք անօրէնները. գոնէ ազատեց Աստղիկը ու վերջին անգամ մըն ալ տեսաւ զայն: Մոռցած իր դառն ու տաղտապալի վիճակը, Աստղիկի վրայ միայն կը մտածէր ան, չնկատեց մինչեւ անգամ, թէ ինչպէս բացուեցաւ ախոռին դուռը եւ զինուոր մը իր առջեւ դրաւ խեցիէ ամանով աղտոտ ջուր եւ հացի փշրանքներ:

Արաբ զինուորը կանգ առաւ պահ մը եւ, տեսնելով անոր մտախոհ դէմքը, ըսաւ.

— Անհաւատ շուն, ի՞նչ բանի վրայ կը մտածես, ո՞ւր գնաց քաջութիւնդ որ այսպէս սարսափի մէջ ես իյնկեր մեռնելէդ առաջ:

Դաւիթ չպատասխանեց. տեսնելով իր առջեւ դրուած հացի կտորտանքը եւ խեցիով ջուրը, ժպտեցաւ:

— Ի՞նչ կը ժպտիս, գոհ չե՞ս ասով. քեզ նըման շուները անօթի պէտք է սպաննել, ուր մնաց թէ հաց ու ջուր տալ:

— Պիտի չկորսուի՞ս այստեղէն, ըսաւ Դաւիթ, իր հրացայտ աչքերը ուղղելով զինուորին վրայ:

— Սպասէ, շուտով քու կաշիդ ալ կը քերթենք. ափսոս միայն որ մեր իշխանը թոյլ չի տար այստեղ տեսնել քու դատաստանդ. բայց հոգ չէ, Դուինի մէջ ալ չեն ազատուիր մահէն, աւելցուց զինուորը եւ դուրս ելաւ:

Քանի մը ժամ հազիւ անցած էր, երբ Դաւիթ զգաց որ մէկը ուժգին կը զարնէ իրեն ոտքով. չփոթած վեր թռաւ տեղէն, միտքը ինկաւ սուրը եւ ձեռքը անգիտակցօրէն տարաւ դէպի գօտին. բայց չկար սուրը, անոր տեղ շղթաները զրնգացին: Յիշեց այն ատեն, թէ գերի է ինք եւ զարմացած աչքերով բոլորտիքը նայեցաւ:

Կանթեղի աղօտ լոյսին տակ նկատեց հինգ թէ վեց զինուորներ, սուրերը եւ նիզակները ձեռքերնին. երկու երեք հոգի սկսան ամուր կապերով կապկպել զինք. շղթաներով գոհ չէին, պարաններով ալ կը կապէին:

Յետոյ ձիու տեցուցին զայն եւ յիսուն զինեալ պահակներով ճամբայ ինկան: Մթութեան մէջ Դաւիթ շուրջը կը դիտէր. հասկցաւ որ Դուին կը տանէին զինքը, ուր նստած էր Եուսուֆ: Կը զգար անիկա որ Դուին իյնալէ յետոյ այլեւս փրկութիւն չկար իրեն, ուստի՝ կը փորձէր պարաններն ու շղթաները կտրել, բայց շատ ամուր էին անոնք: Ախ, եթէ ազատ ըլլար ու սուրը ձեռքին, վայ գինքը շրջապատողներուն, հոգ չէ թէ անոնք յիսուն էին, իսկ՝ ինքը մինակ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Կացութիւնը Պելկրատի մէջ

« Նիւ Եորք Թայմզ»ի Պելկրատի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ մարաջախտ Թիթօ եւ համայնավար կուսակցութեան քաղաքական գրասենեակի ու կեդր. կոմիտէի գործակիցները կատարելապէս տէրն են կացութեան, հակառակ Կոմինֆորմի միջամտութեան: Ոստիկանութիւնը եւ բանակը որեւէ զգուշական միջոց ձեռք առած չեն: Ուշագրաւ է որ Կոմինֆորմի արձակած բանադրանքին լուրը չհաղորդուեցաւ հանրութեան: Այս գաղտնապահութիւնը ցոյց կուտայ թէ՝ Թիթօ եւ իր կուսակիցները ո՛ր աստիճան խստութեամբ իրենց իշխանութեան տակ առած են ոչ միայն Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնը, այլեւ ամբողջ երկիրը:

Ուաշինկթընի մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը անշուշտ ձեւ մը պիտի գտնէ պալքանեան ճակատը անդադար պահելու համար: Լոնտոնի մէջ շրջած զրոյցի մը համաձայն, Թիթօ փորձած է հասկնալ Մ. Նահանգներէն թէ՝ տրամադի՞ր են ելմտական եւ նիւթական օժանդակութիւն ընծայելու, որպէսզի կարենայ կիրարկել իր հնգամեայ ծրագիրը:

Արտաքին նախարար Մարշըլի նպատակը եղած միշտ կեդր. Եւրոպայի երկիրները աստիճանաբար դուրս հանել Խ. Միութեան ազդեցութեան շրջանակէն: Կոմինֆորմի որոշումը առիթ մը կը համարուի այս նպատակին իրագործման համար. բայց, Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակները զգոյշ են տակաւին. կ'ուզեն վստահ ըլլալ թէ Կոմինֆորմի եւ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան վէճը որքան խոր արմատներ ունի:

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պուլկար հեռագրական գործակալութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց, որ կ'ըսէ թէ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան մասին տրուած որոշումը երբեք չի փոխեր պուլկար եւ եուկոսլաւ ժողովրդական հանրապետութեանց բարեկամական յարաբերութիւնները:

★ Պելկրատէն կը հերքեն այն լուրը թէ պատերազմական վիճակ յայտարարուած է Եուկոսլաւիոյ մէջ:

★ Հռոմի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ՝ Խ. Միութիւնը կրնայ զինուոր ղրկել Եուկոսլաւիա, կարգն ու կանոնը պահպանելու պատրուակով:

★ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը վաւերացուց Կոմինֆորմի որոշումը՝ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան մասին: Ժողովին մասնակցած են երկու ներկայացուցիչներ, Ժաք Տիւքլօ եւ Ֆաժոն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԹՆՃՈՒԿԸ.— Կը հաւաստեն թէ կոմս Պէրնատոթի գլխաւոր առաջարկներն են. — 1. Հրէական պետութեան մը կազմութիւնը, հողային սահմանափակ տարածութեամբ.— 2. Հրէական եւ արաբական գօտիները պիտի կազմեն միասին Պաղեստինեան միութիւն մը, որուն մէջ Հրեաները ինքնավար պիտի ըլլան, բայց երկու շրջանները պիտի ունենան միակ արտաքին քաղաքականութիւն մը.— 3. Հրէական շրջանին մէջ ներգաղթը ազատ պիտի ըլլայ.— 4. Երուսաղէմը պիտի յանձնուի միջազգային վարչութեան մը եւ դէպի քաղաքը տանող նրբանցք մը պիտի հաստատուի:

★ Իսրայէլի բանակը ամբողջութեամբ հաւատարմական երդում ըրաւ նոր Պետութեան:

Թէլ-Ավիվի մէջ, «Իրկուն» կոմիտէն որոշեց նորէն միանալ Իսրայէլի բանակին, երբ արտաքին նախարարը հրապարակային ժողովի մը մէջ յայտարարեց թէ՝ «Ներկայ պատերազմը պէտք է շահիլ միացեալ ճակատ կազմելով»: Հականայի զօրքն ալ պիտի միանայ Իսրայէլի Պետութեան բանակներուն:

ՓԱՐԻԶԻ ծխախոտի մթերանոցները պիտի փակուին 1 Յուլիսէն սկսեալ, սենտիքաներու որոշումով (գործադուլ):

ՎԱՐՁԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ներկայ օրէնքը, խորհրդարանական աշխատութեանց յապաղման պատճառով, ի զօրու պիտի մնայ մինչեւ յառաջիկայ սեպտեմբեր 1: Ուրեմն նոր օրէնքը պիտի չկիրարկուի առ այժմ:

ՃԱՓՈՆԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ հետեւանքով մեռած են 3155 հոգի, ծանրապէս վիրաւորուած՝ 7752 հոգի: Վնասուած են 30.721 շէնքեր, համաձայն ամերիկեան իշխանութեանց տեղեկագրին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ գործարանատէրները հաւանեցան զեղչել բանուած ապրանքներու գիները: Մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդուին մամուլի միջոցաւ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Շավիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը 4 Յուլիս, կիրակի օրը Շավիլի Մօնփարնաս կայարանին մօտիկ անտառը, մասնակցութեամբ Րաֆֆի երգչախումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին: Ճոխ պիւֆէ, ճաշը կարելի է միասին բերել: Հաղորդ. — Pont de Sèvresէն 271 թիւ օթօպ. իջնել Puits sans Vin:

★

ՊՕՄՕՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պօմօնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի իր 23րդ տարեդարձին առթիւ, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին: 11 Յուլիս 1948 կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով տեղւոյն վրայ:

★

ԳՈՆԻԱՅԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ.— Յուլիս 4ին Bourg la Reineի l'Ermitageին մէջ, 14 Bld. Carnot: Ժամը 3էն 10.30, Ligne de Sceaux: Ի պատիւ եւ ի ներկայութեան Գոնիայի նախկին առաջնորդ այժմ կաթ. պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Արք.ի:

Հայկերոյթ, երգ, պար եւ հաճելի ժամանց, ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

●

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին անախընթաց դաշտապարահանդէսին որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի 4 Յուլիսին, St. Just, Ավընիւ Բօռօ, Պառը Սալէի ընդարձակ եւ շքեղ ծառաստանին մէջ:

Հաճելի անակնկալներ: Փափաքողները կրնան առտուընէ գալ: Սեղաններ եւ աթոռներ ապահովուած են: Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Առնել թիւ 42 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան: Կարելի է առնել նաեւ 1 թիւ, 4 թիւ, 5 եւ 11 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ:

Յարգանքի Երեկոյ
Ի յիշատակ Քսաններու

Կազմակերպուած Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի եւ Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղերուն կողմէ: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, Paris. Métro St. Germain des Près:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Պիտի բանախօսեն կուսակցութեան ներկայացուցիչները: Հրաւիրուած են նաեւ խօսք առնելու միւս քաղաք. կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները:

Մուտքը ազատ է:

Նոյն առթիւ պատարագ եւ հոգեհանգիստ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ այս կիրակի կէս օրէ վերջ, 8 rue Jean Goujon: Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴՊՐՈՑ. ՀԱՆԴԷՍԸ ՍԵՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Hotel de Franceի (Maison Sion) սրահներուն մէջ, 23 Place de la Libération, Livry-Gargan: Կը մասնակցին տեղւոյն երիտասարդ եւ երիտասարդուհիները իրենց ներկայացումներով:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ:

Դիւրամատչելի գիներով: Մուտք 50 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոց.— Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Place de la Libération:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊՈՐՏՈՅԻ մասնաճիւղի դպրոցի ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ֆրանսացի երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:

Խմբերգ, արտասանութիւն, դիմախօսութիւն, մեներգ, պար եւն.: Դպրոցի աշակերտներու կողմէ երկու փոքր զաւեշտներ: Մուտքը ազատ է

ՇԱՎԻԼԻ Եկեղ. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Վարդավառի տօնին առթիւ տեղւոյն մատրան մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի Շավիլաբնակ բոլոր հայ ննջեցելոց հոգւոյն հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի: Կը հրաւիրուի ամբողջ ժողովուրդը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօմօնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԻՍԻԻ Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense: Օրակարգ՝ երախաներուն օդափոխութեան կայանը: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի ժամը 4ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ:

ՊՕՄՕՆԻ ՄԷՋ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Կը ծախուի Պ. Խ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի քով
324 Chemin de St. Julien

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 1ին հինգշաբթի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ՍՈՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹԻ ՄԵԾ ՍՐԱՀԸ:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Մուտքը ազատ է

Կը հրաւիրուին մասնաւորաբար ծնողքները եւ Ֆ. Խաչի դպրոցներու աշակերտութիւնը:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Լիոնի Ֆ. Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար 4 Յուլիսին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

25 Յուլիս, կիրակի, ամբողջ օրը: Կը խնդրուի բոլոր Միութիւններէն եւ կազմակերպութիւններէն, նկատի ունենալ սոյն թուականը:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Իսիի մէջ, այս կիրակի ժամը 3ին: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Իսիի հասարակութիւնը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Անիէռէն Այրի Տիկին Վարդուհի Վարդանեան կը ծանուցանէ թէ իր ողբացեալ ամուսնոյն ԱՐՇԱԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի յետ պատարագի յառաջիկայ կիրակի 4 Յուլիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԾԱԽՈՒ Է

Քօթ տ'Ազիւրի վրայ բանուկ սափրիչի խանութ մը արդիական կազմածով, 2 արանց եւ 3 կանանց փլաններ: Խոշոր բնակարան 4 սենեակ, խոհանոց, ընդարձակ պարտէզ, garage եւն. յարմարութիւններ Bonneterie, confiserie – patisserie – glace, radio եւ magasin de chaussures ընելու. concurrent չկայ: Լրացուցիչ տեղեկութեանց համար դիմել «Յառաջ»ի:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՍԹԵՐ ՎԱՆԼԵԱՆ եւ Տէր եւ Տիկին Յովհ. Վանլեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) հանգուցեալ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՆԼԵԱՆի հոգւոյն: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Վալանսէն Տէր եւ Տիկին Գէորգ Քիրէճեանի ողբացեալ եղբօր ՀԱՅԿ ՔԻՐԷՃԵԱՆի, իր կնոջ եւ զաւկին մահուան (զոհ պատերազմի դէպքերուն) չորրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Վալանսի եկեղեցիին մէջ յետ պատարագի, այս կիրակի 4 յուլիսին: Եկեղեցական արարողութեանց կը մասնակցին Կրընոպլէն հրաւիրուած Օր. եւ Պ. Տէր Կոմսեան: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 2 JUILLET 1948 Ուրբաթ 2 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5382–Նոր շրջան թիւ 991 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Լաւ չէք ըներ՝ Հայկական Արտասահմանը հակադրելով Խ. Հայաստանի։ Կարելի չէ միեւնոյն գծին վրայ դնել հայրենիքը եւ գաղութները։

= Նորէն թիւրիմացութիւն։ Ոչ թէ կը հակադրենք, այլ պարզապէս կ'ուզենք պաշտպանել սփիւռքեան բազմութեանց դիմագիծը։ Արժեցնել անոնց տեսակէտներն ու իրաւունքները։ Ինչո՞ւ կը փորձեն հասարակ երախտաւորի դեր մը վերապահել մեզի։

— Այնտեղ իշխանութիւն, այստեղ անտիրութիւն։ Ուրիշ ազգերու մէջ ալ, պետութիւնն է որ իրական արժէք մը կը ներկայացնէ։ Գաղութները մասնիկներ են։

= Մեր կացութիւնը բոլորովին տարբեր է։ Նախ, բառին բուն իմաստով պետութիւն չունինք։ Ոչ ալ ինքնուրոյն կառավարութիւն մը որ կարենար ազատօրէն վարել երկրին ճակատագիրը։ Օրինակ, ուրիշ տեղ տեսա՞ծ էք «անկախ» իշխանութիւն մը որ չկարենայ գործածել նոյնիսկ մայրենի լեզուի բառարանին բառերը …

— Փոքր անպատեհութիւններ են, շատ աւելի մեծ հոգեր …

= Մի՛ ընդմիջէք։ Երբ իշխանութիւն մը զրկուած է այդքան տարրական ազատութենէ, մեր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ արթուն կենալ, բաց աչքերով տեսնել անողոք իրականութիւնը, եւ ոչ թէ անամէջ երազներ հիւսել։ Մնաց որ, մենք սովորական իմաստով գաղութներ չենք, այլ ճղակտոր ժողովուրդի մը վերջին մնացորդը։

— Դժբախտաբար հեռըհեռէ կը հալինք։

= Այդ չարիքը սահմանափակելու համար է որ անընդհատ կը յիշեցնենք տարագիր բազմութեանց իրաւունքները։ Կը ջանանք զօրացնել անոնց ինքնապաշտպանութեան միջոցները։ Իսկ իբրեւ հիմնական դարման՝ կը պահանջենք սահմաններու ընդարձակում, ներսէն թէ դուրսէն։ Եւ ազատութիւն։ Գոնէ այնքան որքան կը խոստանար Լենին …

— Ի՞նչ օգուտ այդպիսի պահանջներ դնել ներկայ պարագաներուն մէջ, երբ այնքան լարուած են Դաշնակիցներուն յարաբերութիւնները։

= Մենք երբեք չենք անտեսեր ոչ միջազգային կացութիւնը, ոչ ալ Երեւանի հնարաւորութիւնները։ Ինչպէս երէկ, այսօր ալ մեր հիմնական մտահոգութիւնը կը կազմէ համբանքի պահպանումը, այստեղ թէ այնտեղ։ Բայց, ժողովուրդները ոչխարի հօտ չեն։ Որոշ մարդիկ ի զուր կը փորձեն մտածելու, մեր անհատականութիւնը պահպանելու իրաւունքէն զրկել մեզ, օրն ի բուն օրօր կարդալով։

— Ունի՞ք լաւատեսութեան հիմքեր, այսօրուան կամ վաղուան համար։ Կ'ըսեն թէ նպաստաւոր պատեհութեան մը կը սպասէք, նոր փոթորիկի մը ….

= Խուժանավարութեան մարզանք մըն ալ այդ անճոռնի վերագրումը, վարկաբեկելու համար Դաշնակցութիւնը։ Բաւած ենք եւ կը կրկնենք, — որ եւ է նոր փոթորիկ ամէնէն առաջ մեր տունը պիտի քանդէր։

— Ուրեմն եղածով գոհացէ՛ք, փոխանակ նորէն պայքար մղելու, ինչպէս 25 տարիէ ի վեր։

= Պայքարը կը դադրի այն ատեն երբ արդար հատուցում կը ստանայ հայ ժողովուրդը, տիրանալով իր բնական սահմաններուն եւ ամբողջական ազատութեան։ Ո՞վ պիտի կրնար ապացուցանել թէ անօգուտ էր 25 տարուան պայքարը, կարգ մը հիմնական գաղափարներ ժողովրդականացնելու, արժեցնելու համար։ Դեռ երէկ «Հայաստանեայցներ» կային որ Հայկական Դատին գոյութիւնն անգամ կը ժխտէին, ամէն բան լուծուած համարելով …

— Քանի որ Անգլօսաքսոնները կը հովանաւորեն Թուրքիան, անընդհատ սպառնալով զայն, այլեւս ո՞ր հրաշքին սպասելու էք։

= Ոչ մէկ հրաշքի։ Բոլոր մեծերն ալ իրար կ'արժեն։ Խ. Միութիւնը չէ՞ր որ ոտքի հանեց կիսակործան Թուրքիան, դարձաւ անոր հաւատարիմ սատարը, ամէն աջակցութիւն ընծայեց անոր, նորակազմ Հայաստանի ամէնէն տագնապալի շրջանին։ Իսկ այսօր ալ բռնած է խորհրդաւոր դիրք մը …

— Միւսներուն չկամութիւնը հաւասար է թշնամութեան։

= Պատճառ մը եւս՝ արթնութեամբ գործելու եւ ծուղակը չիյնալու։ Շ.

Թիթօ պայմանական ձակա՞տ կը կազմէ

Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն իր նոր ծրագիրը հրատարակեց Յունիս 30ին։ Ահաւասիկ հիմնական մասերը.—

1.— Արագնդել Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդներուն քաղաքական միութիւնը.— 2. Ամրապնդել գործակցութիւնը Խ. Միութեան հետ.— 3. Նոյնպէս բոլոր ժողովրդապետութեանց հետ.— 4. Աւելի սերտ գործակցութիւն Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ հետ։ Պայմաններ ստեղծել ապահովելու պուլկար եւ ալպանացի ժողովուրդներուն միութիւնը Եուկոսլաւիոյ հետ, հաւասարութեան հիման վրայ.— 5. Նիւթական գործակցութիւն բոլոր երկիրներու հետ, անկախութեան եւ հաւասարութեան հիման վրայ.— 6. Մասնակցիլ ժողովրդավար ուժերու պայքարին որ կը մղուի Խ. Միութեան առաջնորդութեամբ ընդդէմ աշխարհակալներու եւ պատերազմի դրդիչներու.— 7. Ուժտալ այն բոլոր երկիրներուն եւ շարժումներուն որ կը պայքարին խաղաղութեան համար, յարգելով իւրաքանչիւր երկրի անկախութիւնը եւն.։

★ Պելկրատէն կը հեռագրեն.— Ամէն ինչ հանդարտ է եուկոսլաւ մայրաքաղաքին մէջ, եւ երեւութապէս ոչ մէկ փոփոխութիւն կը տեսնուի։ Դպրոցները բաց են, եւ բանուորական երիտասարդական խումբերը սովորականին պէս կ'աշխատին փողոցներուն մէջ, Թիթոյի եւ համայնավար կուսակցութեան նուիրուած երգեր երգելով։ Ամէն տեղ կը տեսնուին Թիթոյի եւ Ստալինի կենդանագիրները քով քովի։ «Խոռշիէյթըռ Փրէս»ի թղթակիցը հանդիպած է ներքին նախարար Ռանքովիչի եւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Ճիլասի, որոնք ինքնաշարժ կառքով կը պտտէին գլխաւոր փողոցներուն մէջ, չափաւոր արագութեամբ։

★ Կոմինֆորմը իր կեդրոնատեղին Պելկրատէն փոխադրեց Պուքրէշ։

★ Լուր տարածուած էր թէ՝ սովետ մարաջախտ Թոլպուքին Պելկրատ կը գտնուի։ Վարչապետը յայտարարեց պարզապէս թէ՝ «մարաջախտ Թոլուքին Եուկոսլաւիոյ մայրաքաղաքը չի գտնուիր»։

★ Մ. Նահանգները կը խորհին Եուկոսլաւիոյ վերադարձնել 1941էն ի վեր վար դրուած 50 միլիոն տոլարին մէկ մասը, 30 միլիոն։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Չորեքշաբթի առտու ժամը 7.30էն սկսեալ ժողովուրդը պաշարած էր Palais – Royalի հրապարակը, ուրկէ 9ին ճամբայ պիտի ելլէր կարաւանը։ Աննկարագրելի էր խանդավառութիւնը ընդհանուր խրախճանութեան մէջ պելճիքացի թղթակից մը կորսնցուց իր կառքը։

Հարիւր քսան մրցորդները ճամբայ ելան ահագին բազմութեան ծափերուն մէջ, կը հաշուեն 800.000 հոգի։

Այս տարի ամէնէն տաժանելի հանգրուանը պիտի ըլլայ Cannes – Briançon գիծը որ ունի երեք բարձր եւ շատ դժուարին զառիվերներ։

Առաջին հանգրուանը որ ունէր 237 քմ. շատ անորոշ էր սկիզբէն։ Բաւական ատեն առաջ անցած էին ֆրանսացի Քափութ, յետոյ Լափեպի եւ իտալացի Ռօնքօնի։ Բայց շատ չանցած միւս Իտալացին, Պառթալի առաջինը հասաւ Trouville, անմիջապէս վերջը պելժիացի Շօթը եւ ֆրանսացի Թեսէռ։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԸ 25 տարի իր գրաման տակ պահելէ ետք, Անգլիա Յունիս 30ին քաշեց իր վերջին զինուորները Հայֆայէն, որ յանձնուեցաւ հրէական բանակին։ Նաւահանգիստէն վերջին մեկնողը եղաւ բրիտանական զինուորներու հրամանատարը, զօր. Մէքմիլըն։ Հրեաները անմիջապէս մէջտեղ հանեցին իրենց դաղտնի պահած նաւերը։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ զօր. Մարկոսի հետեւորդներէն երեք վաշտերու հետ բանակցութիւններ կը կատարուին, անձնատուութեան համար։— Ուժգին երկրաշարժ մը ցնցեց Լէվքաս կղզին (Քորֆուի հարաւակողմը)։ Առաջին լուրերու համաձայն քաղաքը բոցերու մէջ է եւ 7000 բնակիչներէն շատեր վիրաւորուած են։

Գերմանական խնդիրը

ՊԻՎԻՆԻ ՎՃՌԱԿԱՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Մ. Նահանգներու եւ Ֆրանսայի դեսպաններուն հետ վերջին անգամ մըն ալ տեսակցելէ ետք, արտաքին նախարար Պէվին երեսփ. ժողովին մէջ յայտարարեց թէ Անգլիա հաստատապէս որոշած է Պերլին մնալ։ Նախարարը չըսաւ թէ քաղաքական ի՛նչ ռազմավարութեան պիտի հետեւին Դաշնակիցները, յառաջիկայ օրերուն մէջ, գերմանական խնդրին վերաբերմամբ։ Բայց շեշտեց.— Երեք հիմնական խնդիրներ կան, տագնապը մեղմացնելու համար.— 1. Մօտ 2.500.000 Պերլինցիներ պիտի պարենաւորուին, մեր տրամադրութեան տակ եղած բոլոր միջոցներով.— 2. Ռուսերը պէտք է վերահաստատեն ճամբաներու, երկաթուղիներու եւ ջրանցքներու երթեւեկը դէպի Պերլին.— 3. Միայն այն ատեն կարելի է նկատի առնել դրամական բարենորոգման խնդիրը։ Եթէ Ռուսերը վճռած են սովամահութեան դատապարտել 2ուկէս միլիոն ժողովուրդ, քաոս եւ թերեւս ըմբոստութիւն ստեղծելով ճնշելու համար այն Դաշնակիցներուն վրայ որոնց հետ կռուեցան պատերազմին մէջ, բրիտանական կառավարութիւնը չի կրնար համակերպիլ ատոր։ Վստահ եմ թէ մեր ֆրանսացի եւ ամերիկացի դաշնակիցներն ալ նոյն տեսակէտն ունին։ Տարակոյս չկայ թէ անկարելի է տեղի տալ։ Հարկ է բացորոշապէս ըսել թէ մեր առած որոշումները կրնան ծանրակշիռ հետեւանքներ ունենալ։ Այդ պարագային, բրիտանական կառավարութիւնը պիտի պահանջէ Խորհրդարանէն որ պէտք եղած միջոցները ձեռք առնէ ամբողջովին։

Անգլիոյ արտաքին նախարարներէն ոչ մէկը 1939էն ի վեր այսքան ծանրակշիռ եւ դժնդակ յայտարարութիւն ըրած չէր։ Ասիկա կ'ապացուցանէ թէ՝ բրիտանական հանրային կարծիքը հետզհետէ աւելի դիմադրութիւն ցոյց կուտայ նոր Մինիխի մը հաւանականութեան դէմ։ Լոնտոնի մէջ տիրող տպաւորութեան համաձայն, յառաջիկայ երկու շաբաթուան ընթացքին յայտնի պիտի ըլլայ թէ՝ որ աստիճան հաւանական է հաշտարար կերպով կարգադրել Պերլինի խնդիրը։ Եթէ Խ. Միութիւնը շարունակէ իր ներկայ ընթացքը, արեւմտեան դաշնակիցներուն ուրիշ բան պիտի չմնայ ընել, բայց միայն՝ ամենակորովի լեզուով ըսել Կրեմլինի թէ այլեւս չեն կրնար համբերել։ Լոնտոն իր այս որոշումը յայտնած է բրիտանական դաղթապետութիւններուն եւ հրաւիրած է զանոնք օգնել կայս. կառավարութեան, խղելու համար Պերլինի պաշարումը, օդային ճամբով։

Վարշաւայի զեկոյցի մասին ալ խօսելով, Պէվին յայտնեց թէ՝ Անգլիա, ինչպէս երէկ նոյնպէս ալ այսօր, պատրաստ է քառեակ համաձայնութեամբ կարգադրելու գերմանական խնդիրը։ Բայց, ուժգնօրէն յայտարարեց թէ նոր բանակցութիւններու սկսելէ առաջ, հարկ է որ Խ. Միութիւնը վերցնէ Պերլինի մէջ հաստատած արգելքները։ Արեւմտեան պետութիւնները չեն կրնար հանդուրժել այլեւս որ Փոցտամի որոշումները բռնաբարուին։ Գալով Ռուրի, Պէվին անգամ մըն ալ յիշեցուց թէ՝ այս երկրամասի արտադրութեան մէջ Խ. Միութեան ալ բաժին հանելու մասին որեւէ համաձայնութիւն կնքուած չէ։

Յետոյ անցնելով Գերմանիոյ դրացի երկիրներու ապահովութեան խնդրին, Պէվին յայտարարեց.— Մենք եւ Ամերիկացիները հեռաւոր ապագայի համար զինուորական յանձնառութիւններ տուած ենք, Գերմանիոյ գրաւման եւ հսկողութեան մասին։ Կը կարծեմ թէ Ֆրանսացի ժողովուրդը կրնայ վստահ ըլլալ որ — ինչպէս Պիտօ ալ ըսած է — Ֆրանսան 1919էն շատ աւելի ապահով վիճակի մէջ կը գտնուի, շնորհիւ Լոնտոնի համաձայնութեանց, քանի որ հիմա Մ. Նահանգներն ալ մեզի հետ են։ Ասկէ զատ, կայ Տէօնքէրքի անգլեւֆրանսական դաշինքը եւ Պրիւքսէլի Հինգերու ուխտը, որոնց ուժ կուտայ Ամերիկայի Նախագահը։ Այս պարագան կ'աւելցնէ անոնց զինուորական արժէքը»։ Բսելէ ետք թէ՝ այս բոլոր համաձայնութիւնները Խ. Միութեան դէմ չեն, Պէվին աւելցուց.— Մեր ուզածն է վստահութիւնը վերահաստատել արեւմուտքի մէջ։ Միշտ պիտի մնանք Ֆրանսայի կողքին եւ պիտի հլքենք զայն»։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, նախորդ արտաքին նախարարը, Իտըն եւս խօսք առնելով, առաջարկեց ուղղակի Մոսկուա դիմել եւ աւելցուց.— «Մենք չենք վախնար բռնի ուժէ կամ քաղաքական ճնշումէ» (ծափեր)։

[illegible] շարունակութիւնը [illegible] Դ. էջ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան 40րդ համագումարը բացուեցաւ երէկ, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։ Բուռն հակաճառութիւններ կը սպասուին։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ երեսփոխան մըն ալ, Կի տը Պուասոն, հրաժարեցաւ։ Վերջին ատեններս հրաժարող համայնավար երեսփոխաններուն չորրորդն է այս, միւսներն են՝ Մարսէլ Փօլ, Անժէլեթթի եւ Փիէռ Հէրվէ։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»

(ԻՐ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ–ԿԱՆՈՆԱԳՐԻ ԱՌԻԹՈՎ)

« Համազգային»ը հիմնադրուեցաւ հոս, Գահիրէ, ասկէ ուղիղ քսան տարի առաջ, 1928 Մայիս 28ին :

Այս քսան տարիներու ընթացքին, տքնաջան աշխատանքի եւ մեծամեծ զոհողութեանց գնով, «Համազգային»ը հսկայ գործ կատարեց :

Միակ հաստատութիւն մը՝ Հայ Ճեմարանի գոյութիւնը բաւական է փառքով պսակելու համար « Համազգային»ի անունը :

Խումբ մը նուիրեալներ, որոնք դրամ չունէին, սակայն խոէալ մը ունէին իրենց հոգիին մէջ, կըցան գաղթաշխարհի մէջ երկրորդական հայ վարժարան հիմնադրել եւ զայն կանգուն պահել մինչեւ այսօր :

Եւ այս քսան տարիներու ընթացքին Հայ Ճեմարանը մեր ժողովուրդին տուաւ տասնեակներով անզուգելի մշակներ, որոնք այսօր ձեռնհասօրէն բազմաթիւ կրթական եւ մշակութային հաստատութիւններ կը վարեն :

Մեզ վիճակուած ճակատագիրը հիմէն մէջ փոխած է բնոյթը այն աշխատանքին, որ մենք կը տանինք գութի եւ մշակոյթի մարզերուն մէջ :

Ֆիզիքապէս Հայ մը փրկել՝ այս երբեք ըսել չէ միայն մարդասիրական գործ մը կատարել :

Այս կարգի գործերը օտարին համար մարդասիրութիւն են, բայց ոչ մեզի համար :

Քանիկապէս վտանգուած ըլլալով մեր գոյութեան հիմը՝ իւրաքանչիւր հայ մարդու փրկութիւն մեզի համար դարձած է գերազանցօրէն քաղաքական գործ մը :

Որքան աւելի Հայ՝ այնքան աւելի ամուր հիմը այն Քաղաքական Դատի, զոր մենք կը հետապնդենք :

Նոյնն է պարագան նաեւ մշակոյթի նկատմամբ :

Կանգուն պահել Մեսրոպեան գիրը, անխորտակելի դարձնել անոնց տիրակալութիւնը աշխարհացրիւ հայ բազմութեանց վրայ, այս երբեք ըսել չէ միայն հայ մշակոյթին ծառայել :

Օտարին համար այս կարգի գործերը զուտ մշակութային աշխատանքներ են, բայց ոչ մեզի համար :

Որովհետեւ օտարը անթիւ միջոցներ ունի — կառավարութիւն, բանակ, միջազգայնօրէն ճանչցուած դրօշ, պետական հմայք եւայլն — իր վըտանգուած բազմութիւնները եւ իր Դատը պաշտպանելու համար, մինչ մենք չունինք :

Մեր միակ պաշտպանը — 38 հատ Մեսրոպեան սրբացած գիրերն են, որոնք մեր կեանքի մէջ նոյն դերը կը խաղան, ինչ որ օտարի կեանքին մէջ կը խաղայ պետութիւնը իր բոլոր ստորոգելիներով :

Երբ այս գիրերը անճանաչելի դառնան հայ մարդու աչքին, ան ոչ միայն իբրեւ Հայ կը կորսուի, այլ եւ չափով մը իր Դատը կը վտանգուի :

Մինչ, ընդհակառակն, Հայ մը աւելի կապել Մեսրոպեան գիրերուն, կը նշանակէ պահակ մը աւելի փրկել Հայ Դատին համար :

Այսպէս էր աւելի քան 15 դար առաջ, այսպէս է նաեւ այսօր :

Դարը փոխուած է, բայց ոչ գիրին արժէքը :

Հայ տառերու գիւտին անդրադառնալով՝ Ա. Ահարոնեան ասկէ 34 տարիներ առաջ կը գրէր.—

« Այդ յստակ, վճիտ ու ազնուական զգացումը, թէ ազգի փրկութիւնը համատարած լուսաւորութեան մէջ է, թէ հնարաւոր է միայն հայկական այբ–բենի յօրինումով, թէ քաղաքականապէս թուլցած ազգը պէտք է եւ հնարաւոր է ամրապնդել, անխիթ, անքակտելի կառուցուածքով — այս կորովի մտածումը դառնում է կիրք, կսկծալի երկունքմի պարարիչ երազ, որ խտանում է յատկապէս Մեսրոպի հոգում դիւթիչ հեռանըկարով » :

Ճիշդ նոյնն է նաեւ այսօր :

Այսքան կարեւոր, արտակարգօրէն այսքան մեծ եւ բախտակշիռ դարձած է արժէքը այն աշխատանքին, որ մեզի վիճակուած է ասկէ ետքը կատարել մշակոյթի մարզին մէջ :

Այս նոյն համեմատութեամբ մեծցած է արժէքը նաեւ այն դերին, որ վիճակուած է «Համազգային»ի :

Այս իմրանումով է, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վերջին՝ ԺԴ. ընդհ. ժողովը լայնօրէն զբաղեցաւ « Համազգային»ի հարցով եւ տուաւ համապատասխան որոշումներ :

« Համազգային»ի նոր շրջանի գործունէութեան առաջին եւ հիմնական քայլը կատարուած է արդէն :

Կեդր. վարչութիւնը իր 1948 Փետրուարի նիստերուն մէջ հիմնովին վերաքննած է իր հին ծրագիր – կանոնագիրը եւ մշակած նորը, շատ աւելի լայն ու խոր առաջադրութիւններով :

Կանոնագիրը կը բաղկանայ 21 էջերէ, իսկ ծրագիրը 43 : Կանոնագիրը հետեւեալ ձեւով կը սահմանէ «Համազգային»ի նպատակը .—

« ա.— Զօրանդակել հայ լեզուի, հայ մտքի ու հայ մշակոյթի տարածման ու բարձրացմանը հայ գաղութներու մէջ :

« բ.— Հոգալ հասնող սերունդի հայեցի կըրթութիւնը դպրոցներով եւ մանկական – պատանեկան հրատարակութիւններով :

«գ.— Հասցնել բարձր ուսումով ու հայ հոգիով կրթական ու հանրային գործիչներ » :

Այս նպատակին տանող ճամբաները գծուած են ծրագրի մէջ, ուր հանգամանօրէն կը խօսուի այն բոլոր ձեռնարկներու մասին, որոնց օժանդակութեամբ կարելի պիտի ըլլայ ապահովել իրագործումը կանոնագրով մատնանշուած նպատակին :

Այսօր եւ առայժմ — քանի մը խօսք միայն երկու հիմնական սկզբունքներու մասին, որոնք տեղ գտած են նոր կանոնագրի մէջ :

Յայտնի է, որ հին կանոնագրով «Համազգային»ի կեդր. վարչութեան անդամները հիմնադիր ժողովի կողմէ ընտրուած էին ցմահ :

Այս ատժամանակեայ չեղումը մեր հիմնական — ժողովրդավար — սկզբունքէն կատարուած էր բացառաբար գործնական նկատումներով :

Նոր կը ստեղծուէր « Համազգային »ը խումբ մը ընկերներու նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւններով. անհրաժեշտ էր այդ ընկերները իրենց գործի սկզբնական տարիներուն չկաշկանդել ընտրական հրահանգներով, հրամայական անհրաժեշտութիւն էր տեւական դարձնել անոնց ղեկավարութիւնը նորաստեղծ կազմակերպութեան մէջ՝ այս կազմակերպութիւնը ձեւաւորելու եւ զայն հաստատուն հիմերու վրայ դնելու համար :

Նախկին այս աշխատանքը յաջողաբար կատարուած եւ աւարտած ըլլալով՝ «ցմահ»ը այսօր, մեր նոր կանոնագրով, կուգայ իր տեղը զիջելու օրինաւոր տիրոջ՝ ընտրական սկզբունքին :

«Համագումար» գլուխին տակ, 5 յօդուածներու եւ 12 հատուածներու մէջ, ճշդուած են «Համազգային»ի այս Գերագոյն Ատեանի իրաւունքներն ու պարտաւորութիւնները :

45րդ յօդուածի 7րդ հատուածին մէջ կը կարդանք .—

« Համազգային Ընկերութեան Համագումարը կ'ընտրէ յառաջիկայ եռամեակի համար կեդրոնական վարչութիւն. Նախորդ վարչութենէն անդամներ կ'առնուին՝ վարչութեան թուի կէսէն պակաս ըլլալու պայմանով : Վարչութեան անդամները կ'ընտրուին 2/3րդի մեծամասնութեամբ » (էջ 16) :

« Համազգային »ի այս Համագումարները կը հրաւիրուին երեք տարին անգամ մը, Կեդր. վարչութեանց հրաւէրով, այս վերջիններու պաշտօնավարութեան շրջանը, ինչպէս 45րդ յօդուածը կը ճշդէ, կը տեւէ երեք տարի :

(Մնացեալը յաջորդով)

Ուրացող ձոր մը ուրացող գիւղը

ՎԻԷՆՆԱ.— Հրճիգը ոճրագործի մը պէս իր «կաշառաթուղթը» թողուց եւ փախաւ. վստահ թէ արտասահմանի Վասպուրականցիներու արդար բողոքի եւ դատապարտութեան ձայնը այլեւս իր ականջին չի հասնիր : Բայց պատմութիւնը խեղաթիւրող, անկրկնակայելի սուտերով Վանի բարոյական կեանքը եւ իդական սեռի պատիւը արատաւորող այդ թշուառականին, Հայաստանի մէջն ալ իր երեսին թքնող Վանեցի մը պիտի գտնուի անշուշտ :

Ե՞րբ է եղեր, ո՞վ է լսեր, տեսեր, թէ Ուրբաթ Առուի բաց դաշտին մէջ, անցնող դարձողներու աչքին առջեւ, մանչ եւ աղջիկ միասին պառկած են : Ո՞վ է տեսեր, ո՞վ է լսեր, թէ Ս. Գրիգոր վանքին որբուհիներու անառակութեան համար, վանահայր վարդապետը իրենց վանքէն վռնտած է եւ այդ որբուհիները Վանի փողոցներու մէջ ինկած, «պոռնիկներ դարձած են» : Այդ վանքը եւ այդ որբանոցը չունէ՞ր հոգաբարձու – խնամակալ, ուսուցչուհի եւ վերահսկիչ, եւ վանքին վարդապետէ՞ն կախեալ էր որբանոցը ցրուել, վանքը փակել կամ բանալ : Ո՞ւր տեսնուած եւ լսուած է այդքան սոչով սուտ ...

Հայ կնոջ, բարձր եւ մաքուր բարոյականը, անոր ամօթխած առաքինութիւնը ոչ ոք կրցաւ խախտել, ոչ «Դաշնակցական սզատ սէր քարոզող»ները, եւ ոչ ալ Թուրք կոտորող վոհմակի առուն ու գնդակը :

Իրազեկ կ'ուզէ Յովնանեան : Մէկն ալ ես իմ այդ իրազեկներէն, անկուսակցական, չէզոք, պահպանողական մը : Միայն արդարութեան պարտք մըն է որ կը կատարեմ, գրի առնելով այս տողերը :

Տարիներով հայրենիքէս հեռացած էի : Վերադարձիս շատ բան տեսայ փոխուած, մշակութային մարզին մէջ : Հսկայ յառաջդիմութիւն՝ այդքան կարճ 10—12 տարուան շրջանի մը մէջ : Եւ այդ՝ շնորհիւ զոյգ կուսակցութիւններու, Դաշնակցականներու եւ Ռամկավարներու : Զոյգ մը թերթեր իրենց սեփական տպարաններով, թատրոն, լսարան, գրադարան, ընթերցարան, բարձրագոյն վարժարաններ : Վասպուրականը գիտութեան եւ մշակոյթի կեդրոնական վառարան մը դարձած էր :

Միջանկեալ ըսեմ որ երբ դեռ մանուկ, հօրս հետ 1892ին Աղթամար գացած էի, հայրս ի տես կղզիի մէջ հաւաքուած 8—10 որբ ուսանողներու խեղճութեան, մանաւանդ իրենց անկողիններու մասին գիտողութիւն ըրաւ Խաչատուր կաթողիկոսին, որ վշտացած ըսաւ.— «Օրհնած, երբ ես այս վանքը ինկայ, տղաք «բթիդ» կը դնէին իրենց գլուխներուն (կովի աղբէ շինուած չորցուած՝ վառելու համար, ձեւաւոր կտորուանքներ). դոհ չէք որ հիմա խոտէ բարձեր ունին անոնք» :

Տասնեակ տարիներ անցած էին այդ ողորմելի օրերէն եւ Աղթամարը իր հայկական լեռնապարով ունէր բազմաթիւ դպրոցներ, զարգացած ուսուցիչներով եւ շրջանային տեսուչով : Եւ երբ 909—10 Պոլիս Ազգ. երեսփ. ժողովի մէջ «Աղթամարի թալանի» բսի – բսաներ կային, Վռամեան դայրանալով բեմ ելաւ եւ ըսաւ.

— Այո, մենք Աղթամարը թալլեցինք եւ այդ թալանով 44 դպրոց հիմնեցինք Աղթամարի շըրջանի մէջ » :

Ամէն մարզի մէջ յառաջդիմած էր Վան–Վասպուրական, միայն իգական սեռի բարոյական եւ ամօթխած դէմքը մնացած էր անփոփոխ : Փոքրիկ օրինակ մը : Անձրեւային օր մը Վանի լպրծուն փողոցներէն լժեւանցուկ, կ'երթայի ամուսնացած քրոջս հետ :

Նկատեցի որ քոյրս կը նեղուէր, եւ կ'ուզէր թեւը ազատել, ինծի համար սովորական, պարտականութեան պէս բան մըն էր, բայց նոյնիսկ այդքան ալ «վրաւորացութիւն» յանցանք է եղած : Երբ մօտեցանք տան մը, դրան առջեւ կեցած քանի մը կիներ եւ տղամարդիկ, բողոքելով կանչեցին մեր ետեւէն .

— « Հոս Ամերիկա չէ, ինչ իրար փակած թեւ թեւի կը քալէք» :

Հասկցուցի որ քոյրս պէտք ունէր իմ օգնութեան, մայր ըլլալու վիճակին մէջն էր : Երկուքս ալ կարմրեցանք մեր «յանցանքին» համար : Այսպէս էր այն ատեն բարոյական ըմբռնումը Վանի Հայրենիքին, եւ Վանի ժողովուրդը այդ բարոյականի հսկիչ պահապան եւ դատախազն էր, վայ անոր որ կը խախտէր այդ բարոյականը, իսկ Յովնանեան առանց խղճահարելու իր չինծու պատմութիւններով կ'ուզէ աղարտել Վանը եւ Վանուհիները :

Ես ալ մօտաւորապէս Վասպուրականի նախկին սերունդին կը պատկանիմ, թէեւ ոչ այնքան տարեց որքան Յովնանեան : Կը պատմեմ թէ շատ աւելի ծանօթ եմ Փորթուգալեանի պատրաստած աշակերտներուն եւ Արմենական կուսակցութեան հիմնադիրներուն եւ այդ կուսակցութեանառաջին շրջանի Վանական թուականներու կարեւոր գործիչներուն որոնց կեդրոնը եւ գործունէութեան ասպարէզը Վանի Այգեստան թաղամասին մէջն էր եւ ոչ թէ քաղաքամէջ ուր կը բնակէր այն ատեններ Յովնանեանը :

Արմենական կուսակցութեան առաջին հիմնադիրներն էին Մ. Աւետիսեան, Պէօզիկեան, Աճէմեաններ, Քոթաթեան եւ իրենցմէ անմիջապէս վերջ Ա. Տէրոբեան, Եկարեան իրենց ուխտեալ հետեւորդներ, Հմ. Թանկարաճեան, «Ճգտան պաշտօնէ», « Քոռ Թադէոս », Կորէճեան զոյգ հերոս եղբայրներ, Փ. Թէրլէմէզեան, Մ. Պէօզեան եւն. եւն. ամբողջ խումբ մը այդ երկրածին յեղափոխականներու :

Ո՞ւր էր այդ օրերուն Արմենականներու կամ վերջէն ռամկավարներու « հիմնադիր»ը : Վանի «Հերոսամարտ Վարող Յովնանեան ո՞ւր էր, երբ զինուորական մարմինը անմամ Եկարեանի հրամանատարութեան տակ իր կողքին ունենալով Կայծակ Առաքելը, պուլկարացի Գրիգոր, Փ. Թէրլէմէզեան, Կ. Աճէմեան, Ա. Տէրոբեան եւն. եւն. : Գիշեր ցերեկ անքուն, Արամի ընդհանուր հրամանատարութեան տակ այդ պանծալի հերոսամարտ կերտեցին, ո՞ւր էր ան... : Ինծ պէս թոնիրի վրայ ինկած կ'աղօթէր.. իր մօրը՝ Քրիստոսին եւ հօրը՝ Մուհամմէտին ... :

« Վռամեան Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան ներկայացուցիչս ըսաւ, դուք ռամկավար կեդրոնականվարչութեան ատենապետն էք եւ ներկայացուցիչը, եւն. եւն. : (Վերջապէս եթէ ընկերներդ վրադ չխօսեցան եւ քեզ չգովեցին դէթ ինքներդ գովեցէք «պատմութեան համար») : Մի սոէք, մի խեղաթիւրէք, Վռամեան ըսաւ թէ 3—4 հազար զինուորով երթանք յանձնուինք, այլ մաս մը զինուոր տանք, որ նորէն ժամանակ շահինք, կոտորածը սկսելու գործը, վտանգը քիչ մըն ալ յետաձգենք : Եւ Վռամեանի խոհուն քաղաքականութիւնն էր որ 1914 Նոյեմբերէն սկըսեալ մինչեւ Ապրիլ կուսակալին եւ կառավարութեան եւ ժողովրդին մէջ միջնորդի դերով, քաշեց

քաշքշեց, մեծ պահանջներ մերժացուց, չատ պահանջեցին, քիչով գոհացուց, որպէսզի, միայն ձմեռը անցնի, որովհետեւ գարնան յոյս կար թէ հիւսիսէն ռուսական եւ կամաւորական բանակներ պիտի շարժէին, ուրեմն կարելի էր փրկուիլ, ինչպէս որ եղաւ: Եւ Վռամեանի այդ իմաստուն քաղաքականութեան շնորհիւ Վասպուրականցին իր միամսեայ հերոսամարտը մղեց, դիմադրեց, մինչեւ ու յուսացուած օգնութիւնը հասաւ:

Վանի կուսակալը, իթթիհատական հրէշ մը, Թահսին պէյ (վերջը փաշա), ըստ Յովնանեանի «Հայաստէր», այն մեծ ոճրագործն է որ Վանէն հեռացաւ եւ Կարնոյ նահանգի մեծ ջարդը կազմակերպեց:

Եւ ամէնէն վերջ ինչ մեծ ապերախտութիւն նոյնիսկ Յովնանեանի ընկերներու կողմէ, ինք որ եղած է. «կուսակցութեան մը հիմնադիր, ընդհանուր ներկայացուցիչ, ղեկավար Վանի հերոսամարտին, նիւթապէս եւ բարոյապէս մեծ մեծ զոհողութիւններ կրող» ցարդ իր մասին ոչ մի տեղ ոչինչ չգրուեցաւ: Տարեդարձներով գիրքեր, յիշատակարաններ, անհատական յուշեր, արժանաւոր գործիչներու փառաբանութիւններ լոյս տեսան, կէս դարու յեղափոխական կեանքի պանծացումը կը կատարուի ամէն տարի, ոչ մէկ տեղ չյիշուեցաւ, չգրուեցաւ այս «մեծ գործիչի» մասին: Եւ ատոր համար Յովնանեան իր կեանքի վերջին օրերուն, մէկ ոտքը գերեզմանի մէջ, ինքզինքը ճանչցնել կ'ուզէ: Բայց ...:

«Ծաղիկը իր արմատին վրայ կը բուսնի» կամ ըստ Վանեցիներու, քիւրտերէն «կոռէպապէխոնէ», («հօրը տղան է»):

1900ին էր, նոր չուկայ ելած էի: Մեր խանութը չատ մօտ էր Յովնանեաններու՝ Ռուբէնի հօր եւ եղբօր խանութին: Այդ օրերը իր հայրը ճիշդ հիմակուան Ռուբէնի տարիքին 75—76ի մօտ կ'երեւէր, երբ սկսաւ իր դայթակղալի, ուրացողի արարմունքը, մահմետականութիւն ընդունելու խօսքեր հրապարակով իր տղոց եւ խանութի դրացիներու ներկայութեան: Յաճախ իրեն կ'այցելէր չեմ գիտեր որ մզկիթին մոլլան, կ'ողջագուրուէր իր նոր հաւատացեալին հետ եւ կը հիւրասիրուէր: Ես, հետաքրքիր պատանի, մոլլան գալուն պէս, կը վազէի Պէյլարեան Իգնատիոսին խանութը, աւելի մօտէն դիտելու համար այդ խաղքութեան տեսարանը: Եւ երբ մոլլան կ'երթար, Ռուբէնի հայր Յովհաննէս աղա ջերմեռանդօրէն խոճային ձեռքը կը սեղմէր 1—2 մէճիտ դրամ եւ միշտ լսելի ձայնով, ի հիճուկս իր տղայ Ռուբէնի մեծ եղբօր եւ Ռուբէնին որ հօրը դիմաց զատ խանութ ունէր, կ'ըսէր.

— Հօճա էֆէնտի, այս դրամները խնդրեմ գործածեցէք մզկիթի պայծառութեան համար:

Յովնանեաններու տան ծանօթ դրացիներ այլանդակ եւ անլուր մանրամասնութիւններ կը պատմէին ծերուկին ընտանեկան կեանքի մասին:

Ես այդ օրերը հեռացայ Վանէն: Ինչպէ՞ս վերջացաւ ուրացող Յովնանեանի դայթակղալի պատմութիւնը, չեմ գիտեր: Միայն կը խորհիմ թէ ժառանգական ախտի մը հետեւանքով չէ՞ որ որոշ տարիքէ մը վերջ, Ռուբէնն ալ, հօրը պէս ուրացող, հայրենիքի բոլոր սրբութիւնները կ'արհամարհէ, երբ մէկ ոտքը գերեզմանի մէջն է:

ԱՐԱՄ ՏԱՊԱՂԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ, ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ (յապաղած).— Յունիս 5ին, տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շըրջանին 12 խումբերու ներկայացուցչական ժողովը: Ներկայ էին 43 ընկեր — ընկերուհիներ: Ժողովը գումարուեցաւ չատ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ: Խումբերը եւ հրաժարեալ Շրջանային վարչութիւնը տուին իրենց գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական պատկերը որ ենթարկուեցաւ ժողովականներու գնահատանքին:

Կազմակերպչական հարցերէն վերջ, ժողովը զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.—

ա) Կրթական.— Որոշուեցաւ զարկ տալ հայերէն լեզուի դասաւանդութեան:

բ) Գեղարուեստական.— Կազմել երգչախումբ եւ պարախումբեր:

գ) Մամուլ.— Ջանք չխնայել Միութեան օրկանին՝ «Հայաստան» ամսագրի տարածման համար:

Իսկ նորընտիր Շրջ. վարչութիւնը առաջին առթիւ քննեց 1949ի «Գոյամարտ Օրացոյց»ի հըրատարակութեան եւ օդափոխութեան խնդիրները:

«Գոյամարտ» Օրացոյցին բովանդակութիւնը պիտի ստանայ նոր տարազ մը: Պատրաստութեան աշխատանքը սիրով յանձն առած է Պ. Կարօ Փօլատեան: Այս մասին իր առենին կը խօսինք այս նոյն սիւնակներուն մէջ:

Օդափոխութեան կայան: Ֆրանսայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բ. պատգամ. ժողովը ընդունելով Մարսէյլի առաջարկը, որոշեց ինք ստանձնել օդափոխութեան կայանի կազմակերպումը: Ուստի հարկ կը զգանք պատկան խումբերուն հաղորդել կարգ մը անհրաժեշտ տեղեկութիւններ:

Բանակումին տեւողութիւնն է 1—15 Օգոստոս, Côte d'Azur, St. Cyr des Lecques, La Batterie կոչուած ծովեզերեայ գեղեցիկ հանգստավայրը, Մարսէյլէն 40 քիլոմեթր հեռու: Այս ծովափը իր բնական գեղեցկութիւններէն զատ ունի անուշ ջուրի ակ մը: Քիչ մը հեռուն կայ անտառ մը որ բանակումի սքանչելի յարմարութիւններ կը ներկայացնէ: Կայ նաեւ աւազափ մը (plage) որ օժտուած է լողանքի բոլոր յարմարութիւններով: Ծովափը, անտառը եւ ջուրի ակը կը պատկանին Ֆրանսացի ազնուականի մը որ սիրայօժար տրամադրեց զանոնք Նոր Սերունդին, եւ խոստացաւ, իր պարտիզպանին միջոցով, հայթայթել մեզի սննդեղէնի վերաբերեալ բոլոր պիտոյքները: Մեզի կը մնայ ուրեմն ցոյց տալ Նոր Սերնդականի վայել ազնիւ ու օրինակելի ընթացքը:

Կը ցաւինք որ մեր ընկերուհիները այս շըրջանին եւս պիտի զրկուին բանակումի բարիքներէն, չէնքի անբաւականութեան պատճառաւ:

Անշուշտ Նոր Սերունդը անխառն հաճոյքով եւ խանդավառութեամբ պիտի ապահովէ այս օգտակար եւ հաճելի ձեռնարկին յաջողութիւնը, իբրեւ նախաքայլը ապագայ աւելի տարածուն գործունէութեան:

ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ (ԿՆԻՔ)

ԱՆՏԷՐ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

ՊՈԼԷՆ, (Յառաջ).— Պոլէն հին գիւղաքաղաք մըն է չուրջ հինգ վեց հազար բնակչութեամբ եւ, Վալանս-Ավինեոն երկաթուղիին վրայ՝ կծկուած է ցածլիկ բլրաշղթաներու գագաթներէն մէկուն մը անութին տակ: Տրոմ եւ Վօքլիւզ նահանգները կը սահմանագծէ գրեթէ: Ունի առողջարար օդ եւ խմելու սքանչելի ջուր:

Ինծի հաւաստեցին թէ՝ այս տեղի հայ գաղութը որ հաստատուած է աւելի քան երկու տասնեակ մը տարիներէ ի վեր — առ նուազն յիսուն ընտանիքներէ կը բաղկանայ ու, համրանքը երկու հարիւրէն պակաս չէ:

«Յառաջ»ի վերհրատարակութենէն ի վեր չեմ յիշեր, որ այս գաղութին մասին բան մը արձանագրուած ըլլայ մեր թերթին մէջ ...:

Բանուորները կ'աշխատին առհասարակ կըղմինտրի գործարաններուն մէջ եւ, մաս մըն ալ գեղարաններու համար «քարթոնէ» տուփեր պատրաստող գործարանները: Այս վերջիններուն մէջ մանաւորապէս բանուորուհիներ կ'աշխատին, — բոլցմէ մաս մը իրենց բնակարաններուն մէջ կը պատրաստեն, ապրանքները գործարաններէն առնելով:

Ունին նաեւ տասնեակ մըն ալ արհեստաւորներ, առեւտրականներ ու կալուածատէրեր, տուն, գետին եւայլն: Ազգային կեանքի ոչ մէկ շարժում: Կան քանի մը «կայծեր», սակայն անոնք ալ, դժբախտաբար հազիւ իրենք իրենց լոյս կուտան ...

Այս գաղութէն ալ, անցեալ տարի Հայաստան գացած են երեք ընտանիքներ:

Ատեն մը, պատ. Սահակեան Մոնթելիմարէն հոն երթալով շաբաթը քանի մը անգամ, հայ մանուկներուն գրել, կարդալ ու երգել կը սորվեցնէ եղեր: Դժբախտաբար, այս համեստ մշակին ձեռնարկը չէ յարատեւած: Պատճա՞ռը,— աւելորդ է հարցնել: Անուղղաներ ամէն տեղ ալ կան ...

Ոչ մէկ կազմակերպութիւն կամ միութիւն: Եթէ կան ալ, իրենց «ողջութիւնը» զգալի չէ:

Կը ստանան հինգ վեց օրինակ «Յառաջ»:

★ Կառավարութիւնը ձեռնարկած է երեսուն քիլոմեթր երկայնութեամբ ջրանցքի մը շինութեան: Հազարաւոր բանուորներ եկած ու հաստատուած են ամէն կողմերէ ու տակաւին կուգան: Ջուրը պիտի առնուի Ռոն գետէն: Պիտի շինուի նաեւ հսկայ ելեկտրակայան մը՝ Եւրոպայի ամէնամեծ կայաններէն մին:

Շրջիկ

★

ՊՈՌՏՕ.— Մենք ալ տօնեցինք Մայիս 28ի երեսնամեակը: Սրոնի ընկերվարականներու սրահն ենք, կիրակի կէսօրէ վերջ: Ժամը 3.30ին հանդէսը բացուած կը յայտարարէ ընկեր Գ. Հալաճեան մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի հրաւիրելով ներկաները, մեր հերոսամարտի բոլոր զոհերուն համար:

Ապա Նոր Սերունդի կողմէ երգուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ը, ղեկավարութեամբ Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի: Արտասանեց Պետրոս Քէնտիրեան: Դաշնակով ջութակ՝ Մարի եւ Յակոբ Քէնտիրեանի կողմէ, երգ մը Նոր Սերունդէն, արտասանութիւն մը Յակոբ Քէնտիրեանէն եւ ջութակ մը Սարգիս Տօնէյեանէ՝ վերջ կը գտնեն գեղարուեստական բաժնին:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Յովիկ (Փարիզէն).

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹՆ.ՊԹՕՆԸ (40)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԴ.

Միւս օրը, երեկոյեան դէմ, Դուին մտան: Դաւիթ կը սպասէր տաժանելի չարչարանքներու եւ խոնաւ ու մութ բանտի, բայց չատ զարմացաւ երբ պարանները քակելով մաքուր սենեակ մը տարին զինք ու պատուական ճաշ հրամցուցին իրեն:

— Այս ճաշը ուտենք անգամ մը, տեսնենք ինչ դուրս կուգայ յետոյ: Բայց այս ընդունելութիւնը լաւ նշան չէ, մրմռաց ինքն իրեն Դաւիթ:

Այնքան համով թուեցաւ ճաշը, որ քիչ մնաց ամաններն ալ հետը ուտէր:

Անցաւ քանի մը օր, եւ ահա սենեակին դուռը բացուելով ներս մտաւ մարդ մը, սպիտակ չալմայով: Այցելուն մօտեցաւ Դաւիթին եւ նստելով անոր մօտ՝ ըսաւ.

— Ողջոյն քաջին, մեծ սպարապետ Եուսուֆը լսելով քու քաջութիւններդ, հիացած է: Թող Ալլահը աւելի ուժ եւ կարողութիւն տայ բազուկներուդ. հրաժարէ պիղծ հաւատքէդ եւ ընդունէ Մուհամմէտի սուրբ ու ճշմարիտ կրօնը. այն ժամանակ Եուսուֆը իր աչքի լոյսին պէս կը պահէ քեզ եւ մեծամեծ պատիւներու կ'արժանացնէ:

— Հա՛, հա՛, հա՛... քրքջաց Դաւիթ. ահա թէ ինչո՞ւ համար Եուսուֆ պատիւներ կուտայ ինծ, իսկ ես այնքան յիմար էի որ չէի մտածեր այդ մասին:

Զայրոյթի բոցը անցաւ մոլլայի աչքերուն մէջէն, բայց ան զսպեց ինքզինք:

— Անհաւատներ, մինչեւ ե՞րբ պէտք է մոլորուած մնաք եւ չճանչնաք ճշմարիտ հաւատքը. միթէ չէ՞ք տեսներ ձեր երկրի աւերումը, ժողովուրդի տառապանքը, եւ կը շարունակէք յամառիլ այսպէս:

— Մոլլա, լաւ կ'ըլլայ որ պոչդ հաւաքես ու երթաս ասկէ: Գնա յայտնէ Եուսուֆին, ինչ որ պիտի ընէ, թող ընէ. ես անոնցմէ չեմ որ կը վախնան մահէն ու կ'ընդունին ձեր պիղծ հաւատքը:

Մոլլան դուրս գնաց սենեակէն, նզովելով Դաւիթն ու իր կրօնքը:

Նոյն իրիկուն իսկ Դաւիթը ձգեցին մութ ու խոնաւ բանտը, երկու օրը անգամ մը ցամաք հաց ու ջուր միայն տալով անոր: Բայց չէր յուսահատեր Դաւիթ. պատրաստ էր ընդունելու ամէն տեսակ չարչարանք. կը յիշէր Սմբատ արքայի տանջանքները, կը յիշէր երկնային պսակը եւ աւելի կ'ամրանար իր հաւատքին մէջ:

Անցաւ քանի մը ամիս եւ ան դեռ կը տանջուէր բանտին մէջ. ամէն անգամ երբ իր մօտ կուգային Եուսուֆի մարդիկը, խոստանալով մեծամեծ պարգեւներ միայն թէ ուրանայ կրօնքը, կոպտութեամբ ետ կը ղրկէր զանոնք: Բայց բանտի խոնաւութիւնը եւ սնունդի պակասը կ'ազդէին իր առողջութեան վրայ. այս հսկայ մարդը օրէ օր կը հալէր ու կը մաշէր:

Անգամ մը անձամբ տարին զինքը սպարապետին մօտ, ան ոսկի եւ իշխանութիւն խոստացաւ իրեն, եթէ ուրանար հաւատքը, սակայն կրկին անդրդուելի մնաց Դաւիթ:

Բարկացաւ Եուսուֆ եւ հրամայեց միւս գերիներուն հետ գլխատել նաեւ Դաւիթը: Այս վերջինը բանտ վերադարձաւ այն յոյսով որ վաղը առաւօտ կ'արժանանայ նահատակութեան պսակին:

Բայց ժամանակը կ'անցնէր դանդաղ: Արթուն էր Դաւիթ եւ կը սպասէր արշալոյսին, որ կ'ուշանար: Իր բանտի միակ լուսանցքը դեռ չէր լուսաւորուեր աղօտ լոյսով. խաւար էր չուրջը, խաւար էր նաեւ իր սրտին մէջ. վիշտը, տառապանքը, դառն յիշատակները կը մորմոքէին իր հոգին:

Յանկարծ, խորին լռութեան մէջ, սուր ձայն մը կուգայ ականջին. գլուխը վեր կը բարձրացնէ: Երկաթապատ բաց պատուհանէն կը լսուի գորտի խուլ կրկոցը: Դաւիթ կը սարսռայ ու երանի կուտայ այս աննշան կենդանիին, որ այնպէս ազատ կը կրկռար:

Շուտով լռեց նաեւ գորտը եւ կրկին լռութիւն տիրեց: Ծունկի եկաւ եւ սկսաւ աղօթել: Ահա բանտի դռները բացուելով երեւաց դահիճը: Սառնասրտութեամբ նայեցաւ դահիճին ու հետեւեցաւ անոր: Երբ հասաւ այն հրապարակը, ուր պիտի կատարուէր իր գլխատումը, սոսկալի պատկերը ցնցեց իր ուղեղը. քառասուն թէ յիսուն հոգի, մարդ, կին, աղջիկ, ռամիկ թէ իշխան, ամուր չղթաներով կապուած՝ բոլորաձեւ չրջանակ մըն էին կազմած. իրենց չուրջ, վայրենի գազաններու նման, կը պտտէին դահիճները՝ մերկ սուրերը ձեռքերնին:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

բեմ կուգայ ջերմ ծափերով, դասախօսութեան մը ձեւով ընկերը կու տայ յաջորդական պատկերները, կործանումը մեր թագաւորութիւններու, Անին, Ռուբինեանք, Կիլիկիան ու կը հասնի մինչեւ մեր օրերը, 1918 Մայիս 28ը:

«Մայիս 28ը այն լուսեղէն թուականն է զոր մեր հայրերը ժառանգ ձգեցին մեզի: Պտուղն է իրենց վեց հարիւր տարիներու անվերջ պայքարին եւ անհնարին զոհողութեանց: Ջանանք արժանի ըլլալ անոնց որոնք իրենց կեանքը նուիրեցին որպէսզի ապրի հայ ժողովուրդը»: Ապա ընկերը իր խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին, յորդորեց անաղարտ պահել այն ժառանգը զոր կը ստանան իրենց մեծերէն: Այս համայնակուլ ափերու վրայ ծանծաղուտ է գետինը: Մեզմէ իւրաքանչիւրը պէտք է գիտնայ քայլ նետել եւ չիտակ նայիլ ապագային»: Խմբերգով մը փակեցինք այս անմոռանալի օրը: Հայկունի

Անորոշ կացութիւն Պերլինի մէջ

Շնորհիւ անգլիւսաքսոն օդանաւերուն՝ որոնց թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ, Պերլինի պարէնաւորումը ապահովուած կը նկատուի: Բայց, կը մնայ միշտ ածուխի եւ հախանիւթերու խնդիրը, առանց որոնց գործարանները չեն կրնար բանիլ: Այս պարագան կրնայ պատճառ ըլլալ որ չինութիւնները դադրին եւ անգործութիւն տիրէ, եւ իբրեւ հետեւանք, հոգեբանական տագնապ մը ծագի գերման ժողովուրդին մէջ, ինչ որ Սովետներուն եւ համայնավար Գերմանացիներուն ուզածն է: Իրագեկներ կը կարծեն թէ Դաշնակիցները ուրիշ առաւելութիւններ ունին, ազդելու համար Ռուսերուն վրայ:

Այսպէս, եթէ Սովետները չկրնան ստանալ Ռուրի ածուխը, պիտի ստիպուին վառելանիւթ ուզել Լեհաստանէն, որ, սակայն, կը նախընտրէ զայն ծախել ուրիշ երկիրներու, տոլարի փոխարէն:

Կ'ըսուի նաեւ թէ՝ այս պահուս Խ. Միութեան ա[illegible]բանեակ պետութիւններուն դժգոհութիւնը կ'աւելնայ հետզհետէ: Մասնագէտներու կարծիքով, Մոսկուա՝ որ խնդիրներ ունի հիմա Եուկոսլաւիոյ հետ, հարկադրուած է մեղմ վարուիլ Լեհաստանի հետ: Առ այժմ, կացութիւնը պարզուած չէ դեռ Պերլինի մէջ, ուր հակասական նշաններ կը տեսնուին: Խիստ մաքրագործում տեղի կ'ունենայ Պրանտէպուրկի նահանգին եւ Պերլինի մէջ, համայնավար կուսակցութեան չպատկանող բոլոր ոստիկանները կ'արձակուին: Միւս կողմէ, Սովետները շարունակ կը քննադատեն մայրաքաղաքին քաղաքապետական ժողովը, որուն նախագահն է ընկերվարական մը, Տիկին Շռէօտէր: Կը վախցուի որ Սովետները օր մը յանկարծ հրաժարեցնեն ընկերվարական քաղաքապետական ժողովը, անոր տեղ ընտրելու համար համայնավար ժողով մը: Այս պարագային, Պերլին պիտի ունենայ երկու քաղաքապետական ժողովներ, երկու ոստիկանութիւն եւ երկու դրամ: Այն ատեն խզումը կատարեալ կ'ըլլայ:

★ Պերլինի խորհրդային հրամանատարութիւնը խոստացած էր վերահաստատել հաղորդակցութիւնները, բայց միւս կողմէ կը սպառնայ արգելիչ ցանցեր հաստատել, դադրեցնելու համար օդանաւային երթեւեկները:

★ Զօրավարներ Քլէյ, Քէօնիկ եւ Րոպըրթսըն համախմբում մը ունեցան Ֆրանքֆորթի մէջ քննելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ համար ծրագրուած վարչաձեւը: Խորհրդակցութիւն մըն ալ տեղի պիտի ունենան Գերմանիոյ զանազան նահանգներու վարչապետներուն հետ, սահմաններու եւ սահմանադիր ժողովի մասին:

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Մարշըլ մամուլին յանձնեց գրաւոր յայտարարութիւն մը, որուն մէջ կ'ըսէ.— «Մենք Պերլին կը գտնուինք, Գերմանիոյ գրաւման մասին չորս պետութեանց միջեւ կնքուած համաձայնութեանցու ժով եւ պիտի մնանք»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագաւոր Ապտուլլահ եւ Արաբիոյ վեհապետ Իպն Սէուտ տեսակցեցան Րիատի մէջ, եւ որոշեցին «ամէն կարելի միջոցները գործածել, իրագործելու համար արաբական երկիրներու կատարեալ անկախութիւնը»: Առաջին հանդիպումն է այս, 25 տարիէ ի վեր:

ԹՈՒՐՔԻԱ հետզհետէ աւելի մեծ քանակութեամբ զէնքեր եւ ռազմանիւթ կը ստանայ Մ. Նահանգներէն: Վերջին երեք օրերու ընթացքին 7000 թոն ծանրութեամբ զինուորական պիտոյք հասաւ երեք ամերիկեան նաւերով: Չորեքշաբթի օր ամերիկեան նաւ մը Պոլիս հասաւ բեռ մը ծանր հրասայլերով, գնդացիրներով, ռազմամթերքով եւ դեղերով: Թերթերը կը գրեն թէ Ամերիկացիները պիտի փութացնեն զինուորական պիտոյքներու փոխադրութիւնը: Զօրս Թրքական, ինչպէս եւ ամերիկեան նաւեր պաշար պիտի փոխադրեն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է Շավիլի Ֆր. Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի:

★

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի իր 23րդ տարեդարձին առթիւ, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին: 11 Յուլիս 1948 կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով տեղւոյն վրայ:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին անմախընթաց դաշտապարահանդէսին որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի 4 Յուլիսին, St. Just, Ավընիւ Ռօռօ, Պառը Սալէի ընդարձակ եւ չքեղ ծառաստանին մէջ:

Հաճելի անակնկալներ: Փափաքողները կրնան առտուընէ գալ: Սեղաններ եւ աթոռներ ապահովուած են: Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Առնել թիւ 42 հանրակառքը և իջնել վերջաւորութեան: Կարելի է առնել նաեւ 1 թիւ, 4 թիւ, 5 եւ 11 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ:

●

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն (Սէնթ Անթուան) կը հրաւիրէ ձեզ իր կատարելիք ընկերահամակրական խնջոյքին, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի ամբողջ օրը Campagne Rosière Les Pins de la Bastide Պ. Ն. Նաճարեանի ագարակը ծառերու հովանիին տակ, բացօդեայ եւ հաճելի օր մը անցնելու համար:

●

ՍԷՎՐԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ Յունիս 20ի դաշտահանդէսը մեծ յաջողութիւն մը պիտի ապահովէր, բայց անձրեւը խանգարեց: Հաստատութեան բարեկամները եւ նախկին սաները լրացուցիչ դաշտահանդէս մը սարքած են այս կիրակի, կէօրէ վերջ, մարզական եւ գեղարուեստական բաժիններով:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը իր կայանի կազմակերպման համար խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ մօտակայ մասնաճիւղերէն ներկայացուցիչ մը, այս շաբաթ ժամը 4ին, Cadetի մէթրոյին դէմ Ռէժան սրճարանի վերնայարկը: Միասին բերել իրենց ընտրած տղոց ցանկերը:

Յարգանքի արարող Ի յիշատակ Քաջանանոր

Կազմակերպուած Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Փարիզի եւ Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղերուն կողմէ: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ, 184 Bld. Saint Germain, Paris. Métro St. Germain des Près:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Պիտի բանախօսեն կուսակցութեան ներկայացուցիչները: Հրաւիրուած են նաեւ խօսք առնելու միւս քաղաք. կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները:

Մուտքը ազատ է:

Նոյն առթիւ պատարագ եւ հոգեհանգիստ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ այս կիրակի կէս օրէ վերջ, 8 rue Jean Goujon: Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին:

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ:

Մատչելի պիւֆէ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊՈՐՏՈՅԻ մասնաճիւղի դպրոցի ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ֆրանսացի երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Սընօն:

Խմբերգ, արտասանութիւն, դիմախօսութիւն, մեներգ, պար եւն.: Դպրոցի աշակերտներու կողմէ երկու փոքր զաւեշտներ: Մուտքը ազատ է

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme — (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԻՍԻԻ Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense: Օրակարգ՝ երախաներուն օդափոխութեան կայանը: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի ժամը 4ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ:

ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէ ներկայ գտնուիլ:

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Կը ծախուի Պ. Խ. ՊԼՐՊԼՐԵԱՆԻ քով
324 Chemin de St. Julien

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է Լիոնի Ֆ. Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար 4 Յուլիսին:

ՇԱՎԻԼԻ Եկեղ. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Վարդավառի տօնին առթիւ տեղւոյն մատրան մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի Շավիլաբնակ բոլոր հայ ննջեցելոց հոգւոյն հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի: Կը հրաւիրուի ամբողջ ժողովուրդը:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Իսիի մէջ, այս կիրակի ժամը 3ին: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Իսիի հասարակութիւնը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Անիէռէն Այրի Տիկին Վարդուհի Վարդանեան կը ծանուցանէ թէ իր ողբացեալ ամուսնոյն ԱՐՇԱԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի յետ պատարագի յառաջիկայ կիրակի 4 Յուլիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը եւ Սէնթ Անթուանի «Գիւլխանդանեան» խումբը խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերուհի Օր. ՄԱՐԻԱՄ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ (22 տարեկան) կսկծալի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Եուվք Ղազարեանի եւ ազգականներուն:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՍԹԵՐ ՎԱՆԼԵԱՆ եւ Տէր եւ Տիկին Յովհ. Վանլեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) հանգուցեալ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՆԼԵԱՆի հոգւոյն: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Վալանսէն Տէր եւ Տիկին Գէորգ Քիրէճեանի ողբացեալ եղբօր ՀԱՅԿ ՔԻՐԷՃԵԱՆի, իր կնոջ եւ զաւկին մահուան (զոհ պատերազմի դէպքերուն) չորրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Վալանսի եկեղեցիին մէջ յետ պատարագի, այս կիրակի 4 յուլիսին: Եկեղեցական արարողութեանց կը մասնակցին Կրընոպլէն հրաւիրուած Օր. եւ Պ. Տէր Կոմսեան: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, Բարսեղ Հապէշեան կը ներկայացնէ «ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ», 20 յուլիսին: Կը խնդրուի նկատի առնել:

ԾԱԽՈՒ Է

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 3 JUILLET 1948 Շաբաթ 3 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5383—Նոր շրջան թիւ 992 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՑԵԱԼԸ ԵՒ ՆԵՐԿԱՆ

Երբեմն տրտունջներ կը լսենք.— Մինչեւ ե՞րբ այս յիշատակի տօները,— Սգահանդէս, հերոսամարտ, զանազան տարեդարձներ որոնք իրարու կը յաջորդեն աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր...

Միւս կողմէ, գանգատներ թէ ինչու կարգ մը Հայր. Միութիւններ բոլորովին մոռացութեան տուած են կամ հազուադէպ կը յիշեն իրենց բնագաւառին փառքերն ու սուգերը, յիշատակներն ու աւանդութիւնները:

Մէկ խօսքով, տեսակ մը հոգեբանական տագնապ: Հետեւանք՝ երկարատեւ պանդխտութեան եւ օտար միջավայրի ազդեցութեանց:

Այս երկու տրտունջներէն ո՞րը հարազատ է եւ արդար: Ո՞ր ձայնը բարձր պիտի հնչէ:

Անշուշտ երկրորդը,— այն որ կը մեղադրէ թերացողները, ուրացողները կամ կէս ճամբան մնացողները:

Տակաւին այս շաբթու, Ալժերիայէն երիտասարդ մը դառնօրէն կը գանգատէր թէ իր հայրենակիցները քանի տարիէ ի վեր մոռացութեան տուած են Շ. Գարահիսարի հերոսամարտը, Փարիզի, եթէ ոչ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

Վասպուրականի հերոսամարտն ալ «հին ազգաց պատմութիւն» դարձած է Փարիզի մէջ, պատերազմի դադարումէն ի վեր: Մարսէյլն է որ վառ կը պահէ այդ փառաւոր քաջագործութեան յիշատակը, Վիէնի հետ (ուր միայն չորս Վանեցիներ կան, եթէ չենք սխալիր):

Եւ այսպէս ուրիշ անհոգութիւններ կամ «քաղաքագիտական» զգուշութիւններ, որոնք պարզապէս հոգիները ցամքեցնելու կը ծառայեն:

Օրինակ, մեզի համար գաղտնիք չէ թէ Վասպուրականի փայլեան ջոջերը ինչ նուրբ հնարք-հաշիւներ կը հետապնդեն, մոռացութեան տալով 1915ի հերոսամարտին տօնակատարութիւնը:

Դառնանք բուն հարցին,— տօնե՞լ թէ կարճ կապել, ինչպէս կը թելադրեն գոյնզգոյն բանդէտներ եւ դասալիքներ:

Պատասխանը տուինք արդէն, մէկ անգամէն: Եւ առանց վերապահութեան:

Այդ պատասխանը կ'ուղղենք մասնաւորապէս անոնց որ կը կարծեն թէ նոր բաներ սորված են, 25 տարի ոստոստելով Եւրոպայի լպրծուն պողոտաներուն վրայ:

Ցետին Եւրոպացին իր պատմական անցքերէն, յիշատակներէն, տարեդարձներէն ո՞րը կ'անտեսէ, տարիներէ ի վեր: Ցիշատակներ որոնց շարքը գլխու պտոյտ պիտի պատճառէր, բաղդատելով մեր համեստ ցանկին հետ:

Այստեղ, Փարիզի մէջ, ամէն օր մեր աչքին առջեւ չե՞նք տեսներ բազմաթիւ եւ բազմազգի թափօրներ, պատուիրակութիւններ, որոնք պարբերաբար կը ժամադրուին Ցաղթական Կամարին տակ, արծարծելու համար Անծանօթ Զինուորի դամբարանին բոցը: Եւ այս՝ 1918էն ի վեր:

Ցարգանքի նոյն ցոյցերը, յիշատակի տօները՝ վերջին Աշխարհամարտի գլխաւոր դէպքերուն առթիւ,— 1940 Յունիս 18 (Զօր. տը Կոլի մարտակոչը): Պատանդներու գնդակահարութիւն: Ֆրանսայի այս կամ այն շրջանին մէջ կատարուած սպանդներ: Դիմադրական ճակատին հետ կապուած դրուագներ եւն:

Անշուշտ Ֆրանսայի ժողովուրդն ալ նոյնքան զարգացում ունի որքան մենք: Թերեւս իր ջիղերն ալ նրբացած են, շփուելով արդիական քաղաքակրթութեան «բարիք»ներուն հետ: Եւ սակայն...

Անցեալը յիշել, այս կամ այն պատմական անցքը ոգեկոչել՝ չի նշանակեր քարանալ կամ կտրուիլ օրուան կեանքէն: (Ինչո՞ւ հոգեհանգիստներ կը կատարէք, ուխտի կ'երթաք, տարին քանի մը անգամ գերեզմանատուն կ'այցելէք...):

Որ եւէ ոգեկոչում՝ կը նորոգէ ձեր հոգին, լուսաւորելով ձեր ճամբան, այսօրուան կամ վաղուան համար թեւ կուտայ ձեզի կամ կը սթափեցնէ, վանելով մշուշը:

Ցետին վայրենին եւ ամէնէն քաղաքակիրթը նոյն պարտականութիւնն ունին, այս ճակատին վրայ: Ո՛ւր որ ալ գտնուին:

Այլապէս, մարդկութիւնը շատոնց քարացած պիտի ըլլար, դառնալով եգիպտական մոմիա, աչքերը բաց կամ գոց:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ԱՆՁՐԵՒՆԵՐԸ

Երբեք այսքան անձրեւոտ ամառ մը չէինք ունեցած Փարիզի մէջ: Թէեւ կ'ըսեն որ ամէն տեղ ալ նոյն է օդին վիճակը: Ոչ միայն Ֆրանսայի մէջ, այլ Եւրոպայի ամէն կողմը:

Է՛հ, թերեւս հիւլէական ռումբն ալ դեր ունեցած է կլիմայական փոփոխութիւններու մէջ:

Անուազն փաքիր մը պէտք է ըլլալ, գուշակելու համար պատճառը: Բայց եթէ բան մը կայ որ յուսահատութեան կը մատնէ բոլոր Հայերը, ան ալ դաշտահանդէսներու ձախողութիւնն է: Կազմակերպողները դառնացած, չեն գիտեր որու գլխուն թափեն իրենց բարկութիւնը:

Ի՞նչպէս չյուսահատիլ: Տարին մէկ անգամ մօտակայ անտառին տօնն է, կամ պաղ աղբիւրին շինութեան տարեդարձը: Առուակները, գետակներն իսկ անհամբեր կը սպասեն: Ալ մի հարցնէք Եօթնեղբայրեաններու ագարակին անհամբերութիւնը, կամ Շավիլի անտառին ցնծութիւնը:

Առտուան տասնին կը սկսին պատրաստութիւնները ընդունելու համար հիւրերը իրենց խճողակի ծրարներով: Մարդադետիններ իրենց կանանչ գորգերը փռած են, ծառերու սաղարթները իրարու մօտեցած են, հովանի մը նուիրելու համար հանդիսականներուն: Թռչունները խումբ խումբ կը սպասեն երգելու համար «Թամզարա»յին եղանակը:

Ու այս բոլորը, մէկ վայրկեանի մէջ կը վերածուին ամայութեան: Անձրեւն է օրուան հերոսը. տեղատարափ անձրեւը, որուն եթէ սանկ ծուռ մը նայիս, կարկուտի եւ փոթորիկի կը փոխուի անմիջապէս:

Մայիսէն եւ Ցունիսէն ի վեր այս այսպէս է: Կիրակին մանաւանդ պատրաստ է քիթէն բերնէն բերելու դաշտահանդէսի սիրահար թէ հասարակութիւնը, թէ կազմակերպիչները:

Բարեբախտաբար յուսահատող ժողովուրդ չենք: Ասիկա այնպիսի ճշմարտութիւն մըն է որ նոյնիսկ «Ցառաջդիմական» մը չի կրնար հակառակը պնդել:

Ապացո՞յց... առէք հայերէն թերթերը, չորրորդ էջը դարձուցէք, եւ համրեցէք թէ քանի՞ հատ դաշտահանդէսի ազդ կայ:

ՍՕՍԻ

Արաբները կը մերժեն

Արաբական Դաշնակցութիւնը մերժեց Պաղեստինի բաժանման նոր ծրագիրը որ առաջարկուած էր Միացեալ Ազգերու միջնորդին՝ կոմս Պէրնատոթի կողմէ: Հրեաները դեռ չեն պատասխանած: Ցուլիս 9ին կը լրանայ 28 օրուան զինադուլը:

Արաբները միեւնոյն ատեն մերժեցին Հռոդոս երթալ, հաշտութեան մասին բանակցելու համար, ինչպէս յայտարարեց Սուրիոյ վարչապետը, Ճէմիլ Մէրտամ պէյ:

Անդրյորդանանի վարչապետը մէջտեղ հանեց կոմս Պէրնատոթի գաղտնի ծրագրին մէկ յօդուածը, որուն համաձայն Պաղեստինի մէկ մասը պիտի կցուի Անդրյորդանանի: Արաբները բոլորովին կը մերժեն այս պայմանը, քանի որ Անդրյորդանանը գերիշխան պետութիւն է, երբեք աչք չունի Պաղեստինի վրայ եւ պարզապէս կ'ուզէ խափանել հրէական պետութեան մը կազմութիւնը:

Կոմս Պէրնատոթ Հռոդոսէն մեկնեցաւ, Երուսաղէմ երթալու եւ իր պաշտօնակիցներուն հետ խորհրդակցելու համար: Իր ծրագիրն էր երկու անկախ պետութիւններ հաստատել, արաբական մասին կցելով Անդրյորդանանի կարգ մը շրջանները: Հայֆան ազատ նաւահանգիստ պիտի ըլլայ, իսկ Եաֆայի ճակատագիրը պիտի որոշուի ապագային: Երուսաղէմ առանձին կառավարութիւն մը պիտի ունենայ եւն.:

ՍՐԲԱԳՐԻՉ - ՔՆՆԻՉՆԵՐՈՒ գործադուլը կը շարունակուի, անստուգութեան մատնելով 35000 աշակերտներ, որոնք «պաշօ»ի քննութիւն տուած են շաբաթներ առաջ:

ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ վերջացաւ երէկ:

Նոր պառակտում Դաշնակիցներուն միջեւ

Դաշնակից Քոմանտանտուրայի նիստը բանալէ անմիջապէս ետք, զ. զ. Քալինին, Պերլինի խորհրդային սպայակոյտի պետը, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.—

«Ամերիկացի զ. զապետ Հոլէյի ծանօթ վարմունքը՝ որուն ոչ մէկ կերպով հակազդեցին անգլիացի եւ ֆրանսացի պատուիրակները, հակառակ այս մասին խորհրդային իշխանութեանց բողոքին, ինչպէս նաեւ անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան իշխանութեանց ինքնագլուխ ձեռնարկը դրամական բարեփոխութեան համար Պերլինի արեւմտեան շրջաններուն մէջ, որոնք խորհրդային շրջանի տնտեսական կազմաւորման մաս կը կազմեն, ցոյց տուին որ չորս պետութեանց ներկայացուցիչներէն բաղկացած դաշնակից հրամանատարութիւնը չի կրնար այլեւս շարունակել իր նիստերը: Հետեւաբար, խորհրդային պատուիրակները պիտի չմասնակցին այլեւս Պերլինի հրամանատարութեան նիստերուն»:

«Երեք»ները ծանուցագիր մը պիտի ուղղեն Մոսկուայի

Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները համաձայնած են Մոսկուա ղրկելու ծանուցագիր մը, որով իրենց տեսակէտը պիտի պարզեն բացորոշապէս: Կ'ըսուի սակայն թէ՝ վերջնական դիմում մը կատարելէ առաջ, երեք պետութիւնները ժամանակ պիտի տան Խ. Միութեան որ ետ կենայ իր նեղկայ ընթացքէն: Մինչ այդ, արեւմտեան կառավարութեանց Պերլինի մէջ ըրած կարգադրութիւնները հետզհետէ աւելի պիտի ընդարձակուին:

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ յայտարարուեցաւ թէ կառավարութիւնը նոր միջոցներ կ'ուսումնասիրէ, Պերլինի բրիտանական պահակազօրքը ուժեղացնելու եւ անգլիական գաղութի անդամները ի հարկին Ֆրանքֆորթ փոխադրելու համար:

Դաշնակիցները, իրենց ծանուցագրին մէջ, պահանջելով հանդերձ որ հաղորդակցութիւնները վերահաստատուին Պերլինի եւ Գերմանիոյ արեւմտեան մասին միջեւ, պիտի ազդարարեն Խ. Միութեան թէ որեւէ պատասխանատուութիւն չեն ստանձներ հետեւանքներու մասին, եթէ Ռուսերը մերժեն գոհացում տալ: Ծանուցագիրը պիտի թուէ նաեւ այն յարատեւ ջանքերը՝ զորս թափեցին արեւմտեան պետութիւնները, Գերմանիոյ տնտեսական միութեան սկզբունքը յարգելու համար: Եւ, վերջին անգամ ըլլալով, պիտի յայտարարէ Խ. Միութեան թէ՝ բացարձակապէս անհրաժեշտ է Պերլինը կառավարել չորս պետութեանց համախորհուրդ գործակցութեամբ:

Արեւմտեան Գերմանիոյ խնդիրը

Գերման վարչապետներուն խնդրանքով, Ֆրանքֆորթի խառն ժողովը յետաձգուեցաւ, առանց նոր թուական որոշուելու: Գերմանացիները այս յետաձգումը անհրաժեշտ նկատած են, որպէսզի ժամանակ ունենան իրենց ազգակիցներուն կարծիքը շօշափելու՝ Գերմանիոյ ապագայ վարչաձեւին մասին:

Ինչպէս հաղորդած էինք, Դաշնակից զինուորական կառավարիչները երեք գլխաւոր առաջարկներ ըրած են, 1. Ընտրութիւն գերման սահմանադիր ժողովի մը: 2.— Գրաւման պայմանները որոշող կանոնագիր մը: 3.— Արեւմտ. Գերմանիան կազմող զանազան երկրամասերու սահմանագծում:

Գերմանացիներուն խնդիրը տրուած է որոշել թէ ինչ դրութեամբ կ'ուզեն ընտրել Սահմանադիր ժողովը. ուղղակի թէ անուղղակի քուէարկութեամբ: Գալով գրաւման, Սահմանադիր ժողովը գումարուած ատեն, գերմանական օրէնքները միայն գործադրելի պիտի ըլլան անմիջապէս, բաց ի այն պարագայէն երբ 20 օրուան պայմանաժամի մը մէջ, Դաշնակիցները անյարմար նկատեն այս կամ այն օրէնքին գործադրութիւնը:

Ժողովին մէջ զօր. Քլէյ յայտարարեց թէ սահմանադիր ժողովը պէտք է գումարուի ամէնէն ուշ մինչեւ Սեպտեմբեր: Գերմանացի ներկայացուցիչը, Տոքթ. Մալէր պատասխանեց թէ՝ ամէն պարագայի մէջ, հարկ է ժողովուրդին կարծիքը առնել որոշում տալէ առաջ: Տքթ. Մալէրի առաջարկը միաձայնութեամբ ընդունուելով, նիստը փակուեցաւ: Իսկ զօր. Քէօնիկ ըսաւ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչական կազմակերպութիւնը առաջարկելով, երեք պետութիւնները իրենց վստահութիւնը յայտնած կ'ըլլան:

Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ

ՔԱՐԻԻՂԻ նոր եւ հարուստ հորեր գտնուած են Պաքիւի մէջ (Սէովետ Ազրբէյ․): Ամէնէն հարուստ հանքն է այս, կ'ըսեն իրազեկներ:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»
(ԻՐ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ-ԿԱՆՈՆԱԳՐԻ ԱՌԻԹՈՎ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երկրորդ հիմնական փոփոխութիւնը կը վերաբերի «Համազգային»ի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան փոխյարաբերութեանց խնդրին:

«Համազգային»ը հիմնադրուած էր Դաշնակցականներու կողմէ, սակայն «Համազգային»ը դաշնակցական հաստատութիւն չէր:

Նոր կանոնագրով եւս «Համազգային»ը դաշնակցական հաստատութիւն չի դառնար, սակայն աւելի մերձեցում կը ստեղծուի, պարտադրօրէն ու կանոնագրապէս, իր եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան միջեւ:

Այս մերձեցումը կը ստեղծուի հետեւեալ երկու յօդուածներով.—

«ՅՕԴ. 56.— Կեդրոնական վարչութիւնը մշտական կապ կը պահէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմինին հետ, որ զոյգ երթան մեր ձգտումներն ու ըմբռնումները իրարու, եւ որ Դաշնակցութեան բոլոր աստիճանի մարմիններուն լայն օժանդակութիւնը ապահովուած ըլլայ իր ձեռնարկներուն ամէն տեղ» (էջ 19—20):

Այս «կապ»ը լրիւ ենթակում չենթադրեր «Համազգային»ի Կեդր. վարչութեան կողմէ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գերագոյն մարմինին:

Վարչութիւնը կանոնագրով կը պարտաւորուի «մշտական կապ պահել» Հ. Յ. Դաշնակցութեան հետ, որպէսզի, ինչպէս ինք կ'ըսէ, «զոյգ երթան» իր եւ Դաշնակցութեան «ձգտումներն ու ըմբռնումները»:

«Համազգային»ի լիազօր տէրն ու գերագոյն Ատեանը վերստին իր համագումարները կը մնան:

46րդ յօդուածը կը սահմանէ.—

«Համագումարը Համազգային Ընկերութեան Բարձրագոյն Մարմինն է. ան կը հաստատէ 2/3ի մեծամասնութեամբ ընդհանուր կանոնագիրը եւ գործունէութեան ծրագիրը, եւ ան միայն իրաւունք ունի փոփոխութիւններ մտցնելու իր կանոնագրին ու ծրագրին մէջ: Ամէն մտցուելիք փոփոխութիւն նախապէս յայտնուած պէտք է ըլլայ Շրջանային ժողովներուն եւ անջատ մարմիններուն եւ քուէարկութեան միջոցին ալ պէտք է ստանայ նորէն 2/3ի մեծամասնութիւն» (էջ 16):

Ինչպէս կը տեսնէք, Համագումարն իսկ Բարձրագոյն Ատեան կը դառնայ — իրաւասու ամէն վճիռ արձակելու — այն պարագային միայն, երբ կանխապէս ապահովուած է համամտութիւնը իր բովանդակ կազմի 2/3ի, յանձին իր Շրջանային ժողովներու եւ անջատ մարմիններու:

Այլ խօսքով՝ ընկերութեան բուն եւ իրաւասու տէրը խորքին մէջ կը մնայ իր բոլոր անդամներու մեծամասնութիւնը՝ բովանդակ կազմի 2/3ը:

Կապը Դաշնակցութեան հետ աւելի սերտ եւ իրական դարձնելու համար՝ կանոնագրով ապահովուած է նաեւ Դաշնակցութեան մասնակցութիւնը — երկու պատուիրակներով — «Համազգային»ի համագումարներուն (յօդ. 43, էջ 15):

Անհրաժեշտ է «Համազգային»ը ծրագիրն ու կանոնագիրը լայնօրէն ծանօթացնել մեր ժողովուրդին՝ զանոնք թէ՝ հրապարակային բանախօսութեանց եւ թէ ուսումնասիրական յօդուածներու նիւթ դարձնելով:

Միայն ճիգով, աշխատանքով, անընդհատ քարոզչութեամբ եւ կենդանի գործով կարելի է ժողովրդական լայն խաւերը սերտօրէն կապել մեծ իրացումներու կոչուած այս կազմակերպութեան:

Այն պարագային իսկ, երբ ենթադրելու ըլլանք, թէ մեր աշխարհի գայլերը գառ դարձած են, վերստին, դեռ երկար ժամանակ, մենք հոծ հայութիւն պիտի ունենանք գաղթաշխարհի մէջ:

Հայ դպրոցը իր արծաթը կը խնայէ այս ոսկի բազմութեանց հոգիի մէջ ազգային ջահը վառ պահելու համար, կը մնայ, որ այս վսեմ գործը գէթ չափով մը կատարեն հայ աշխատաւորն ու հայ մտաւորականը:

Ազգապահպանումի այս նուիրական աշխատանքն է ահա, որ իր վրայ առած է «Համազգային»ը:

Եւ որքան աւելի ծաւալի այս կազմակերպութիւնը գաղթաշխարհի մէջ, որքան աւելի խորանայ անոր աշխատանքը մեր հանրային կեանքին ներս, այնքան աւելի ապահովուած պիտի ըլլայ մեր ժողովուրդի անվթար պահպանումը տարագրութեան մէջ, մինչեւ իրական հայրենադարձի տենչալի թուականը:

Այս երախտաշատ ու հանրանուէր գործին մէջ առաջնագոյն տեղը կը պատկանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմիններուն եւ դաշնակցական ընկերներուն, որոնք նաեւ «Համազգային»ին ծառայելով՝ ծառայած պիտի ըլլան իրենց Մեծ Իտէալին՝ Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի գաղափարին:

(ՅՈՒՍԱԲԵՐ)

Դանիէլ Վարուժան

«Յառաջ»ի 10 Յունիս 1948ի համարին մէջ, Նիւ Եորքէն Գ. Ժ. Աբիկեան «Դուք գըէք անունը» վերնագրով գրութիւն մը հրատարակած էր, Վենետիկի Մխիթարեանց կողմէ 1944ին Դանիէլ Վարուժանի գործերուն մէկ մասին վերահրատարակութեան առթիւ:

Այդ գրութեամբ յօդուածագիրը նախ կը բողոքէ առանց հեղինակին կնոջ ու զաւակներուն արտօնութեան կատարուած հրատարակութեան դէմ, «փուէն հաց գողնալու եւ բաժնելու կամ վաճառելու» կասկածելի սրամտութիւններով:

Ապա ուրեմն հիմ բռնելով Մխիթարեան վարդապետի մը, որուն անունը չի յիշատակեր, «Տիկ. Վարուժանի չափ մենք ալ իրաւունք ունինք մեր զաւակին գործերով եւ անունով զբաղելու, հպարտանալու» նախադասութիւնը, ըսուած, գրուած թէ հրապարակուած (այս պարագան ալ չի ճշդեր), կը մեղադրէ միաբանութիւնը թէ նոյն հոգածութիւնը չէ ունեցած Վարուժանի հանդէպ, անոր ձերբակալման, աքսորի եւ նահատակութեան օրերուն եւ ըստ երեւոյթին կատարելապէս անտեղեակ իրաւասութեանց եւ կապերուն, իբր կը խառնէ Մխիթարեան Միաբանութիւն, Թէրզեան արք., Ս. Լուսաւորիչ վարժարան եւ Բանկալթի, այն տպաւորութիւնը թողլով, կ'ուզեմ կարծել ակամայ, թէ վարդապետները ցանկացող էին Վարուժանի եղերական վախճանին:

Նման պրտառոց կարծիքի մը խելապէս դըժուար է «անուն մը դնել» եւ հաւանաբար ատոր համար է որ չէ դրած յօդուածին հեղինակը, այդ հոգը ձգելով մեզի՝ ընթերցողներուս:

Մխիթարեանները ոչ իմ եւ ոչ ալ ուրիշին պաշտպանութեան պէտք ունին: Միաբանութիւնը իր երկուքուկէս դարու գոյութեան ընթացքին, շատ տեսած է անհիմն մեղադրանքներ եւ անտեղի բամբասանքներ՝ որոնց դիմաց կայ ու կը մնայ իր շքեղ գործն ու փառաւոր արդիւնքը միշտ ու միայն ի նպաստ հայ ժողովուրդին: Ան իր արդարացումը հրապարակած է շատ հազուադէպ առիթներու միայն, երբ այդ հրապարակումին մէջ տեսած է օգուտը ազգին: Պիտի զարմանայի եթէ Վենետիկեան հաստատութիւնը այս առթիւ շեղէր իր սկզբունքէն, մանաւանդ որ ներկայ ամբաստանութիւնը կը մեկնի արմատապէս սխալ, «քիչ մը տեսողաց, շատ մը լսողաց» տուեալներէ, հասնելու համար նոյնքան արմատապէս սխալ եւ այլանդակ եզրակացութեան մը, կորսնցնելով ամէն լրջութիւն: Վենետիկը անլուրջին հետ գործ չունի:

Սակայն արարքներ կան որոնց լռելայն ականատես ըլլալը թերեւս նոյնքան յանցապարտ է: Պղպջակի պէս օդին նետուած խօսքեր կան որոնք սիրտ կը ծակեն:

Եւ ես պիտի չլռեմ:

Գ. Աբիկեանին Վարուժանի գործերուն վերահրատարակման առթիւ ըրած բողոքը, իրաւաբանական իմաստով կրնայ ընդունելի ըլլալ կամ ոչ: Չեմ գիտեր, իրաւաբան չեմ: Կ'ընդունիմ նոյնիսկ որ եւրոպական սովորութեամբ եւ օրէնսդրութեամբ հիմնաւոր ըլլայ: Զիս վրդովողը այդ չէ:

Բայց հոս բացատրութիւն մը: Պէտք չէ անտեսել հայկական կեանքի պայմանները:

Եւրոպայի այս կեդրոններուն մէջ եւ անշուշտ Նիւ Եորքի մէջ ալ, ուզած պահուդ կրնաս ուզած գրավաճառիդ դիմել եւ ուզած գիրքդ գնել, նոյն գիրքը քանի մը գիներով, հասարակ տպագրութենէն մինչեւ շքեղագոյնը: Այս պարագային հրատարակութեան իրաւունքը իմաստ մը ունի:

Արդ, ամէնքս ալ գիտենք թէ որքան դժուար է Պոլսոյ նախաքսորեան հրատարակութիւն մը ձեռք ձգել, չխօսելու համար աւելի հիներէն, ըլլայ այդ քանակի սակաւութեան թէ պահանջուած գումարին պատճառով՝ որ ի վերջոյ շատերուն քսակին գործը չէ: Այդ գործերուն մեծագոյն մասը, չըսելու համար ամբողջութիւնը, արտադրութենէն վերջ վերատպուած չէ արտասահմանի մէջ:

Մասնաւորելով, ամէնքս ալ կը ճանչնանք, կը խօսինք Վարուժանէն, բայց քանինե՞ր ունին իրենց քով «Ցեղին սիրտն» ու «Հեթանոս երգերը», այլ մանաւանդ «Սարսուռներ»ն ու «Հացին երգը»: Նոր հայ տղաք հասած են, ըլլայ Արեւելք թէ հոս, որոնք յաճախ կ'իմանան Վարուժանի անունը: Լսած ըլլալով միայն գիտեն անոր արժէքը, կը շահագրգռուին, բայց հանդէսներու բեմերէն արտասանուած միշտ միեւնոյն քանի մը կտորէն զատ բան չեն իմացած ու կարդացած: Հնարաւորութիւն չունին:

Անշուշտ սահած 25—30 տարիներու ընթացքին, անկարելի պիտի չըլլար, Վարուժանի ժառանգորդներուն համար իսկ, միջոցներ ճարել այդ գործերուն վերահրատարակութեան ձեռնարկելու համար: Ազգանպաստ գործերու համար գումարներ տրամադրող կազմակերպութիւններ թէ անհատներ միշտ ալ քիչով շատով գտնուած են Հայոց մէջ: Չի բաւեր այդ իրաւունքին տէրը ես եմ ըսել, երբ այդ իրաւունքը երեսուն տարի չես կիրարկած, երբ այդ իրաւունքին ակը եւ անկէն բխած կենսատու ջուրը չես յագեցներ ծարաւիներուն պապակը:

Կը յիշեմ թէ տարիներ առաջ, երբ քիչ մը վերացական, ոչ միշտ կուշտ այլ շատ խանդավառ տղաք էինք, տարաբախտ Վազգէն Շուշանեանի հետ կը նստէինք սրճարանի մը անկիւնը ու միասնաբար կը կարդայինք կամ կ'արտասանէինք Վարուժանը: Կը խօսակցէինք Վարուժանի մասին, կ'ափսոսայինք անոր բաժին ինկած անտարբերութեան համար եւ ինչո՞ւ չէ, կը մեղադրէինք նոյնիսկ իր ժառանգորդները նոյն անտարբերութեամբ: Մեր երազատեսի տրամադրութիւններով «Վարուժանեան Միութեան» մը ծրագիրն ալ նախագծած էինք, եւրոպացի գրագէտներու նուիրուած նման միութիւններու կաղապարին վրայ, Վարուժանի սէրը ընդհանրացնելու եւ գործերը տարածելու առաջադրութեամբ: Բայց մեր խանդավառութենէն զատ հարստութիւն չունէինք: Ճաշի մը դրամն իսկ յաճախ բարդ խնդիր էր մեզի համար: Միութիւնը երբեք չծնաւ: Ըստ երեւոյթին բարեբախտաբար, որովհետեւ նոյն բողոքին պիտի արժանանայինք հաւանաբար:

Մխիթարեաններու վերահրատարակութեան ձեռնարկը հայ մտքի գանձերուն տարածումին եւ յաւերժացումին նուիրական ցանկութենէն կը ծնի եւ յօդուածագիրը մեր միջավայրին հետ կապ չունենալը միայն կը փաստէ, երբ կը գրէ թէ «կը ծախէ զանոնք իր հաշւոյն եւ կը գանձէ հասոյթը չորս տարիէ ի վեր»: Ամերիկայի մէջ առատութեան եւ ճոխութեան վարժ են, կ'երեւի: Բայց հոս, այս հիւանդկախ Եւրոպային մէջ մենք գիտենք թէ ինչ ըսել է թուղթ ճարել, տպագրել, ինչ ճիգեր ու եւ տանջանքներու կը կարօտի գրքի մը հրատարակութիւնը: Ս. Ղազարու տպարանը կրնայ ճարտար առեւտրական հաստատութիւն մը հռչակուիլ, եթէ այդ ձեռնարկին ծախքերը կարենայ հանել, տակաւին չորս տարի եւս սպառելով «իր հաշւոյն»: Մի մոռնաք մանաւանդ որ հրատարակութիւնը եղած է 1944ին, պատերազմի օրերուն, երբ կրակն իրենց վրայ էր: Այդ պայմաններուն տակ Վարուժանի մասին մտածելու համար ալ նուազն Մխիթարեան պէտք է ըլլալ:

Գ. Աբիկեան ապա խայթոցներ ունի «Սկնակ վարդապետի մը» հասցէին՝ որուն յանձնուեր է հրատարակութիւնը դասաւորելու հոգը: Հրատարակութիւնը սահմանուած ըլլալով դպրոցականներու, վարդապետը «կրօնական բարոյականի դէմ նկատուողները» անտեսելով է մեղանչած: 1946ին Հայաստանի Պետհրատը եւս հրատարակեց «Վարուժանի երկերը» խմբագրութեամբ Սողոմոն Տարօնցիի: Ան ալ դուրս ձգած է երկրին ուղղափառ վարդապետութեան խոտոր համեմատողները: Կ'ենթադրեմ որ բողոք մըն ալ հոն ղրկուած է թէ հրատարակութեան եւ թէ կատարուած ընտրութեան դէմ:

Յօդուածագիրը կը խծբծէ նաեւ վարդապետին քանի մը դիտողութիւնները, «աշակերտի հետեւողական դիտողութիւնները ծիծաղելի ըլլալու չափ աժան», գործերէն ոմանց գաղափարին, յղացումին կամ դասաւորումին շուրջ: Բայց ի՞նչ մտայնութիւն է այս, եղբայր պատուական: Անսահման խանդաղատանք ունիմ Վարուժանի հանդէպ, խելահաս ըլլալէս ի վեր կարդացեր եմ, կը կարդամ ու պիտի կարդամ զինքը: Մեծ են հիացումս եւ զմայլանքս: Դեռ պատանի, «Հեթանոս երգերը» կարդացեր եմ Հայր Արսէն վրդ. Ղազիկեանի նուիրած օրինակին մէջ՝ որուն ճակատը իր ձեռագիր ձօնը կար: Լացեր եմ ի տես Վարուժանի ձեռագրին, մասունքի պէս համբուրեր եմ ու բարձիս տակ դրած քնացեր: Բայց պատճառ մը չէ որ չըսեմ թէ տկար ու միջակ կտորներ ալ բաւական ունի, տաղաչափութեան, քերականական եւ հայերէնի սխալներ կան հոն: Կրնամ ցոյց տալ երբ որ ուզուի: Ինչո՞վ կը նսեմանան Վարուժանի արժէքն ու գործը այս իրողութեան արձանագրութեամբ:

Այսքանն իսկ պիտի չըսէի եւ լռելայն կարդայի ու անցնէի Գ. Աբիկեանի դիտողութիւնները, եթէ այդ հրատարակութեան դէմ բողոքելու համար հարկ տեսած չըլլար շատ աւելի ծանրակշիռ, վիրաւորիչ ու անարգող այլ իրապէս անհիմն ամբաստանութիւն մը ընելու:

Անցնինք ուրեմն անոր:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԻՋ

ՀԱՅ ԳԱՂԹ. ԿԵԴՐ. դրասենեակը «Յառաջ»ի ուղղուած նամակով մը կը յայտնէ թէ Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութեան Փարիզի պատուիրակութիւնը խնդրած է իրեն հաղորդել անունները այն Նանսէնեան տարագիր բժիշկներուն որոնք արտօնուած չեն իրենց արհեստը ի գործ դնելու Ֆրանսայի մէջ: Միջազգային կազմակերպութիւնը այս անունները պիտի հաղորդէ այն կառավարութեանց որ կրնան իրենց երկիրները ընդունիլ այդ բժիշկները, իրենց արհեստը ի գործ դնելու համար, վկայականներու վաւերացումէն վերջ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԽԱՉԻ 10րդ պատգմ. ժողովը գումարուած է Մայիս 8ին: Մասնակցած են 13 մասնաճիւղեր, 27 կրաւասու ձայներով: Մասնաճիւղերու ընդհ. թուական պատկերն է,— 1783 անդամ անդամուհի: Արձուիկներու կազմակերպութիւնը ուժեղացած է: Նախկին 396ի դէմ, ներկայ թիւն է 637, տասը շրջաններու մէջ:

Երկու տարուան շրջանին Շրջ. վարչութիւնը մուտք ունեցած է 53.400 ս. ոսկի եւ ելք 48.350 ս. ոսկի, իսկ մասնաճիւղերը հաւաքաբար մուտք ունեցած են 39.263 ս. ոսկի, ելք 35.058 ս. ոսկի: Ընդհ. մուտք 92.663 ոսկի եւ ելք 83.408 ոսկի:

Այս եկամուտին մեծագոյն մասը տրամադրուած է կրթական գործին: Զանց առնուած չեն խնամատակարական եւ առողջապահական հոգերն ալ: Հալէպի Պատսպարանը շարունակած է մնալ տեղական մասնաճիւղի հոգածութեան առարկայ: Հոն կը պատսպարուին եւ ուսում կը ստանան 51 սան — սանուհիներ:

10րդ պատգմ. ժողովին մէջ որոշած են զարկ տալ Խաչուհիներու եւ արձուիկներու ազգային եւ քաղաքացիական դաստիարակութեան գործին.—

Տարածել «Հ. Օ. Մ.» պարբերաթերթը, իսկ իբր եւ առողջապահական ամսաթերթ, «Հայ Բոյժը»: —

Նոր գիւղի մէջ բանալ դարմանատուն մը, պահելով մնայուն հիւանդապահուհի մը:

Կրթական գործը տանիլ նախկին ձեւով, այսինքն յատկացումը կատարել Ազգ. առաջնորդարանի միջոցաւ: Մասնաճիւղերու եկամուտէն 50 առ հարիւր յատկացնել կրթականին: Աշխատիլ որ Ամերիկայի պատգմ. ժողովը գումար մը յատկացնէ ազգային «Քառէն Եփփէ» ճեմարանին: Պատսպարանը ուսանողական տունի մը վերածել եւ հոն պատսպարել այն սաները, որոնք իրենց տեղական դպրոցները աւարտելէ վերջ յանձն կ'առնեն ծառայել իրենց շրջանի կրթական գործին:

Որոշուած է նաեւ օժանդակել Պաղեստինի գաղթականներուն:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԽԱՌԷՆ

ԲԱՑՕԹԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 27 Յունիս.— Այս եղանակին, հայկական թաղերը ողողուած են գոյնզգոյն ազդերով,— Դաշտահանդէս, ներկայացում, երեկոյթ, եւայլն:

Կ'երթամ դաշտահանդէսի մը, Եօթներբայրեան ագարակին մէջ: Այս բացօթեայ հանդէսը «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն էր կազմակերպած: Նախագահ ընկեր Ս. Քիւրքճեան իր բացման ճառով՝ գծեց Դաշնակցութեան խորհուրդը եւ պահանջները: «Մեր նուիրական պարտականութիւնն է այս սերունդը պահել Հայ: Ամէնուս պարտքն է պահպանել մշակոյթը»:

Սէնթ Անի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Համբարձումեանի, երգեց քանի մը կտորներ, ջերմ ծափերու մէջ: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Պարսամ, որ մանրամասնօրէն նկարագրեց հայկական վերելքն ու անկումը մինչեւ մեր օրերը, մանաւորապէս ծանրանալով յեղափոխական գործունէութեան վրայ, մինչեւ 1918 Մայիս 28: Ներկաները հաճոյքով լսեցին այս ճառը:

Սէնթ Անի Նոր Սերունդէն երգեց Օր. Նուարդ Տէր Արսէնեան եւ արտասանեց Պետրոս Մարգարեան: Հաճելի անակնկալներ ըրին քոյր եւ եղբայր Ցարութիւնեան:

Քաղաքի Նոր Սերունդը գեղեցիկ տարազներով պարեց ու երգեց, հայկական պարեր: Հաճելի դաւեշտ մըն ալ տեղի ունեցաւ: Աճուրդի դրուեցաւ խորոված հաւ մը, ապահովելով կոկիկ գումար: Շատ ուշ ատեն փակուեցաւ բացօթեայ հանդէսը: Նուագ եւ հայրենական պարեր տեւեցին մինչեւ ուշ ատեն:

Մեր ժրաջան ընկերներու աշխատանքին շնորհիւ հանդէսը անցաւ շատ յաջող թէ բարոյական եւ թէ նիւթական տեսակէտով: Մարտիրոս

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի մահուան քառասունքի առթիւ Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբի նախաձեռնութեամբ յարգանքի երեկոյթ մը տեղի ունեցաւ Յունիս 26ին, Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ: Ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը: «Անդրանիկ» խումբի կողմէ ընկեր Դ. Այվազեան, քանի մը խօսքով կատարեց բացումը, եւ երգչախումբը երգեց «Բամ փորոտան»ը: Երգերէ եւ արտասանութիւններէ վերջ, օրուան բանախօսը, ընկեր Միսակ Միրզէ պարզեց Ահարոնեանի գրական եւ քաղաքական գործունէութիւնը:

«Սինէ Ղազօ» ներկայացուց Ա. Ահարոնեանի յուղարկաւորութեան շարժանկարը:

Երգչախումբի «Մենք անկեղծ զինուոր ենք», խմբերգով փակուեցաւ երեկոյթը եւ բոլոր ներկաները բաժնուեցան լաւ տպաւորութեամբ: Շնորհակալութիւն բոլորին:— Յ. Մ. Պիչաքճեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Նախընթաց կիրակի օր խուռներամ բազմութիւն մը դիմած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը, դիտելու համար հետաքրքրական խաղ մը: Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարէցները պիտի մրցէին Ա. խումբին դէմ եւ ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուէր Վալանսի Հայ Մարզականի հետ կատարուած խաղարկութեան առթիւ վիրաւորուած վեց մարզիկներուն:

Առաջին վայրկեանին իսկ տարէց մարզիկները իրենց երկար տարիներու փորձառութեան շնորհիւ շահեցան առաջնութիւնը: Ժողովուրդը կը քաջալերէր բոլոր մարզիկները եւ ահա բարձրախօսը յայտարարեց նուէրներու շարք մը թէլեան, Պաղտասարեան 1000 ֆրանք, Տիկին Հայրոնեան հազար ֆրանք, Տիկին Զաթիկեան 1000 ֆրանք, Պ Վ. Պապիկեան 500 ֆրանք (նշանակէտներ շահող խումբին):

Խաղը կը շարունակուէր հետզհետէ աւելի հետաքրքրական: Ուրախալի էր տեսնել Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարէց խումբին մէջ Կ. Փօլատեանի խաղալու ձեւերը, 20 տարի մարզական շրջանակէն հեռու մնալէ վերջ: Ժողովուրդը անընդհատ կը ծափահարէր, ինչպէս եւ Լ. Պադրճեանը, Պէյլերեանը, Թէքէեանը, Մանուէլեանը, Սիմոնիկը, Պօղոսը եւ Յարութիւնը որոնք հակառակ իրենց տարիքին լաւագոյն դաս մը կուտային Ա. խումբի մարզիկներուն: Խաղը վերջացաւ հաւասար, 3—3:

Վ. Տ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՍԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Երկու յօդուածներ կարդացի իրարու ետեւէ «Յառաջ»ի մէջ, մէկը ստորագրուած եղբայր Դանիէլեանէ, իսկ միւսը «Տէր Առիւծ մը» է որոնք թէեւ շատ իրաւացի դիտողութիւններ կ'ընեն, բայց եւ այնպէս միջավայրի անպատեհութիւնները նկատի չեն առներ: Եթէ յարգելի յօդուածագիրները կ'ուզեն բաղդատել Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ը Պոլսոյ այն կազմակերպութեան հետ, կարծեմ կը սխալին: Հոս կարելի չէ նոյն ձեւի աշխատանք տանիլ:

Սկաուտական շարժումը կազմակերպելու համար անհրաժեշտ են միջավայրին ծանօթ մասնագէտ վարիչներ: Անհրաժեշտ է հայկական սկաուտական դպրոց մը ուր սկաուտ մարզիչներ պատրաստուին, որպէսզի հայ սկաուտութեան ոգին թափանցել եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ը սիրցնել տանհայմանուկին: Շատ թարմ է տակաւին Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի օրինակը: Բաւական ջանք թափեցինք սկաուտական շարժումը կազմակերպելու համար, ապարդիւն անցաւ: Կ'իմանանք որ Մարսէյլ ալ ունի իր սկաուտները, բայց ո՞ւր են Պոլսոյ սկաուտները: Ներկայիս հոս պատանիները որքան ֆութպոլով կը հետաքրքրուին, անցեալին, Պոլսոյ մէջ ալ նոյնքան սկաուտիզմով կը հետաքրքրուէին: Մի կարծէք թէ միայն Հ.Մ.Ը.Մ.ն է որ ֆութպոլով կը զբաղի: Ֆրանս. բոլոր մարզական միութիւնները նոյնը կ'ընեն: Հետզհետէ միւս ճիւղերը զանց կ'առնեն, որովհետեւ իրենց համար ծանր ծախքերու դուռ կը բանայ:

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը 1926ին կազմակերպեց մարզական խաղեր, աթլէթիք, հեծելանիւ, լողալու եւ ֆութպոլի մրցումներ: Բայց այսօր չկան այն ղեկավարները եւ այն անդամները որոնք այն ատեն Պոլսոյ մտայնութեամբ տպաւորուած կը գործէին: Ներկայիս ինչ որ կ'ընենք Ֆրանսայի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անուան տակ, արդէն ինքնին գործ մըն է: Գնահատենք բայց խստօրէն չքննադատենք, որովհետեւ այսօր կան մարդիկ որոնք պատճառ կը փնտռեն դայն բաժնելու, պէտք չէ տեղի տալ:

Միանանք բոլորս: Ընենք ինչ որ կրնանք ընել Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ անոր բարձրացման համար, հոգ չէ թէ միայն ֆութպոլ խաղան, կը բաւէ որ ապրեցնենք մեզի ժառանգ ձգուած Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ ըսել չտանք մեզմէ վերջ եկողներուն թէ մենք անարժան ժառանգորդներն էինք անոր: Թող յարատեւէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ինչ որ ալ ըլլայ անոր գործունէութիւնը եւ թող ապրիլ-քանմենք կ'ապրինք:— Ջիկ – Ջակ

ԽՄԲ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի գլխաւոր նպատակն է սկաուտական շարժումը: Միակ ազդակը՝ հայ պատանին ազգային ոգիով խմորելու, եթէ մէկ կողմ թողուն զայն, պահելով միայն ֆութպոլը եւն, այս համազգային կազմակերպութիւնը զրկած կ'ըլլանք իր էական նպատակէն: Ուշադրութեամբ սերտեցէք Սուրիա – Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործունէութիւնը:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Յունիս 30ին Ecole Normale Supérieure de Musiqueի քննութեանց ներկայացող երաժիշտներէն երեք հայ արուեստագէտներ մեծ յաջողութեամբ անցուցած են իրենց քննութիւնը դժուարահաճ «ժիւրի»ի մը առջեւ եւ ստացած հետեւեալ վկայականները.— Պ. Նահապետ Ալէքսանեան (Պոլսէն) ջութակ, licencié de concerts. Պ. Պերճ Տինանեան (Պոլսէն) ջութակ, diplôme de grade supérieur, իսկ Օր. Զուարթ Սարգիսեան (Եգիպտոսէն) դաշնակ, musique de chambreի առաւելագոյն նիշը: Մեր շնորհաւորութիւնները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ԱՌՕՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԴ.

Սոսկումը պատեց զինք, երբ տեսաւ գերեալներու գունատ եւ սարսափահար դէմքերը: Անոնց մէջ էր նաեւ իր կրտսեր եղբայրը՝ Գուրգէնը: Երկու եղբայրներուն ակնարկները հանդիպեցան իրարու. մօտեցան եւ փորձեցին գրկել զիրար:

Դահիճները, Եուսուֆի հրամանով՝ սկսան իրենց գործը: Շրջանակին մէջ կանգնողներէն մէկուն գլուխը արիւնաթաթախ գլորուեցաւ գետին. վերջին անգամ բացուեցան ու գոցուեցան գլխատուողին աչքերը, ապա վերջնապէս դադրեցաւ շնչելէ:

Սոսկումը եւ զարհուրանքը փշաքաղեցին խեղճ գերեալներուն մարմինը. մէկ մէկ վար կ'իյնային անոնք, իրարու ետեւէ, կ'օրհնէին իրենց Աստուածը եւ կ'աւանդէին վերջին շունչը:

Կարգը հասաւ Դաւիթին:

— Ուրացիր քու պիղծ հաւատքդ եւ ազատէ քեզ, կրկնեց Եուսուֆ:

— Ոչ, զօրաց Դաւիթ, քրիստոնեայ եմ ու քրիստոնեայ պիտի մեռնիմ:

Եուսուֆ նշան ըրաւ եւ դահիճը մօտեցաւ Դաւիթին: Վերջին անգամ նայեցաւ ան իր եղբօրը, նկատեց անոր դէմքին գունատութիւնը, վախցաւ որ մի գուցէ թուլնայ իր հաւատքը, եւ, դառնալով անոր, ըսաւ.

— Եղբայր իմ, զոհէ քեզ Քրիստոսի սիրոյն, ինչպէս որ ան զոհեց իր կեանքը մեզի համար:

Գուրգէն առաջ անցաւ եւ դահիճին ներկայացուց իր վիզը:

Դահիճը կտրեց Գուրգէնի վիզը, եւ սուրը բարձրացուց գլխատելու նաեւ Դաւիթը: Ինկաւ քաջին գլուխը, առանց ամենափոքր ձայնի եւ տրտունջի:

Այս նահատակներուն յիշատակը եկեղեցին կը տօնէ Յունիս 3ին:

ԻԵ.

Ի՞նչ կ'ընէր այդ ժամանակ Հայոց Յովհաննէս Կաթողիկոսը, որ կրնար մեծ դեր կատարել իր ահագին ազդեցութեամբ:

Անդադար տեղ կը փոխէր ան, եւ վերջին ատենները կը գտնուէր Վրաստան, Ատրներսեհի հովանաւորութեան տակ, եւ այնտեղէն կ'ողբարիր ազգին թշուառութիւնը: Իրիկուն մը յայտնեցին իրեն, թէ Բագրեւանդի Ս. Գրիգոր վանքի վանահայրը կ'ուզէր տեսնել զինք:

Կաթողիկոսը հրամայեց ընդունիլ զայն:

Ներս մտաւ Մարտիրոս հայրը եւ ծունկի գալով կաթողիկոսին առջեւ՝ համբուրեց անոր աջը:

— Վեր բարձրացիր, ծերունի, եւ պատմէ թէ ինչ լուր ունիս հայրենիքէն եւ թէ ինչ բան բերաւ քեզ իմ մօտ:

Մարտիրոս հայրը սկսաւ պատմել այն թշուառութիւնները, որոնց ենթարկուած էր ազգը, ապա համառօտակ դիմելով կաթողիկոսին՝ ըսաւ.

— Վեհափառ Տէր, ազգը ձեզ եւ Աշոտ Երկաթին կը սպասէ: Աշոտ Երկաթը միայնակ է եւ կարօտ ձեր օգնութեան. դուք միայն գլուխ պիտի կանգնիք, կոնդակներ պիտի ուղարկէք ամէն կողմ եւ ոգեւորէք ազգը: Ձեր պարտքն է ցրուած ուժերը միացնել. դուք էք հոգեւոր գլուխը, դուք պիտի քարոզէք միութիւն եւ համերաշխութիւն, այլապէս ազգը կորսուած է. կը կորսուի ազգը, կը կորսուի նաեւ կաթողիկոսութիւնը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Թիթոյի նոր ծրագիրները

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ մարէշալ Թիթօ կը շարունակէ զօրծել, հակառակ իրեն դէմ արձակուած բանադրանքին։ Այժմ ձեռնարկած է 3.500.000.000 տինարի փոխառութեան մը, գործադրելու համար հնգամեայ ծրագիրը։

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Եուկոսլաւիոյ բանակին Ա. զօրաբաժինը պատգամաւոր ընտրած է Թիթօն, համայնավարներու յառաջիկայ համագումարին համար։

Պելկրատի անթելը առջի օր ամբաստանեց Ալպանիան թէ «թշնամական եւ բիրտ արարքներ» գործած է։ Քանի մը ժամ առաջ Ալպանիա յայտարարած էր թէ Խ. Միութեան հետ է, ծանօթ վէճին մէջ։ Պուլկարիան ալ խստօրէն կը քննադատէ, Եուկոսլաւիոյ համայնավար պաշտօնաթերթին կողմէ, իր բռնած դիրքին պատճառով։ Դեռ երէկ Թիթօ կոչ մը ուղղած էր այս երկու երկիրներուն, պալքանեան ճակատ մը կազմելու համար։

★ Հաւատարմական ցոյցերը կը շարունակուին Պելկրատի մէջ, մարաջախտ Թիթոյի եւ իր վարչաձեւին հանդէպ։ Փրակայի մէջ ալ համակրանքի ցոյցեր կատարուած են։ Կ'ըսուի թէ Փարիզի եուկոսլաւ դեսպանատան պաշտօնեաներն ալ համակրանք յայտնած են հեռագրով։

Ֆրանսայի բանակին վիճակը

Ազգ. ժողովը քանի մը օրէ ի վեր կը քննէ զինուորական նիւթացոյցը։ Այս առթիւ բուռն քննադատութիւններ եղան բանակին թերութեանց մասին։ Պատերազմական նախարարը, Պ. Անրի Թէյժէն, ճառ մը խօսելով, սրտցաւական կոչ մը ուղղեց որպէսզի «արիաբար գործի ձեռնարկուի, վերակազմելու համար Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութիւնը»։ Այս առթիւ բացատրեց թէ այլեւս մաշած է «միայն Ֆրանսա» բանաձեւը։ «Ֆրանսա չի կրնար դիմանալ մեծ ազգի մը հարուածին։ Ատոր համար է որ կնքուեցաւ Պրիւքսէլի դաշինքը։ Այս պայմանագիրն ստորագրող պետութիւնները աշխարհագրական միութիւն մը կը կազմեն, հաւասարակից շահերով եւ բարոյական հասկացողութեամբ»։

Պատասխանելով այն մեղադրանքներուն թէ Ֆրանսա կը կորսնցնէ իր անկախութիւնը, նախարարը բացատրեց թէ երկու ելք ունին,— կամ թօթափել բոլոր զինուորական յանձնառութիւնները, ինքզինքը պաշտպանելու անկարողութեան մատնուելով, եւ կամ ապահովել իր պաշտպանութիւնը՝ միջազգային գործակցութեամբ։ Կառավարութիւնը երբեք նկատի չէ առած այն առաջարկը որ կը թելադրէր պատերազմի առեն ձգել մայր երկիրը եւ իր բանակները կեդրոնացնել հիւս. Ափրիկէի մէջ։

Խիստ քննադատութիւններ բրաւ նաեւ նախկին վարչապետ մը, Փօլ Ռէնօ, դիտել տալով թէ բանակին ղեկավարութիւնը կը կատարուի 1936էն մնացած օրէնքներով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՇՈՒՄԱՆ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, հաղորդեց թէ որոշուած է զեղչել չատ մը ճարտարարուեստական ապրանքներու գինը, եւ թէ՝ կառավարութիւնը պիտի շարունակէ գիները ամուր պահելու քաղաքականութիւնը, առանց աւելցնելու թոշակները ու օրավարձերը։ Պիտի շարունակէ պայքարը, գիները հետզհետէ աւելի մեծ համեմատութեամբ զեղչելու համար։ Ու այժմ զեղչը 5 — 15 առ հարիւր է, մանաւանդ երկաթեղէնի եւ ելեկտրական գործիքներու վրայ։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. ժողովը իր առաջին նիստը բացաւ դուրս ձգելով լրագրողները, ինչ որ արտակարգ պարագայ մը կը ներկայացնէ։ Դոնիակ լսուեցաւ ընդհ. քարտուղարին զեկուցումը, որ վաւերացուեցաւ 1935ի դէմ 2150 ձայնով։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ, որ 17 ճամբորդներ ունէր, Պոլսոյ օդակայանը իջաւ չորեքշաբթի օր։ Արեան հետքեր կային օդանաւին մէջ, վարիչը սպաննուած էր, ուրիշ երկու օդաչուներ վիրաւորուած էին։ Քննութիւն կատարուելով հաստատուեցաւ թէ օդանաւը ճամբայ ելած էր Վառնայէն, Սոֆիա երթալու համար, երբ կռիւ մը ծագեցաւ համայնավարներու եւ անոնց հակառակորդներուն միջեւ։ Այս վերջինները ուզեր էին Պուլկարիայէն հեռանալ որեւէ գնով։ Վարիչը հակառակած ըլլալով, սպաննուած էր, եւ համբաւեան կոչուած օդաչու սպայ մը օդանաւը առաջնորդած էր Պոլիս, վեց ապարդիւն փորձերէ վերջը։ Օդանաւը հազիւ գետին իջած, կռիւը վերսկսաւ երկու ճակատներուն միջեւ, ատրճանակներով։ Թուրք ոստիկանութիւնը հազիւ կրցաւ զսպել։ Համայնավարները կ'ուզեն Պուլկարիա վերադառնալ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ է Շավիլի Ֆր. Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի։

★

Մարսէյլահայեր այս կիրակի փութացէք Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին անմրցելի դաշտապարահանդէսին St. Just, Ավընիւ Բոռօ, Պառոը Սալէի ընդարձակ եւ չքեղ ծառաստանին մէջ։

Հաճելի անակնկալներ։ Փափաքողները կրնան առտուընէ գալ։ Սեղաններ եւ աթոռներ ապահովուած են։ Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Առնել թիւ 42 հանրակառքը եւ իջնել վերջաւորութեան։ Կարելի է առնել նաեւ 1 թիւ, 4 թիւ, 5 եւ 11 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ։

●

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէին (Սէնթ Անթուան) ընկերահամակրական խնջոյքին, այս կիրակի ամբողջ օրը Campagne Rosière Les Pins de la Bastide Պ. Ն. Նաճարեանի ագարակը ծառերու հովանիին տակ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը իր կայանի կազմակերպման համար խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ մօտակայ մասնաճիւղերէն ներկայացուցիչ մը, այս շաբաթ ժամը 4ին, Cadetի մէթրոյին դէմ Ռէժան սրճարանի վերնայարկը։ Միասին բերել իրենց ընտրած տղոց ցանկերը։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ այս կիրակի կէս օրէ վերջ, 8 rue Jean Goujon: Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին։

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ։

Ժամը 4էն 12։ Մուտք 150 ֆր. իսկ Նոր Սերնդականներուն զեղչ։

Մատչելի պիւֆէ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆր. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊՈՐՏՈՅԻ մասնաճիւղի դպրոցի ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Փրանսացի երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Սըսօն։

Խմբերգ, արտասանութիւն, դիմախօսութիւն, մեներգ, պար եւն.։ Դպրոցի աշակերտներու կողմէ երկու փոքր զաւեշտներ։ Մուտքը ազատ է

Պ. Յակոբ Այտընեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Ուզունեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէր Պալեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Յովհ. Շահպազեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Մինաս Շահպազեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Կարապետեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Թորոսեան (Հայաստան), Այրի Տիկին Թուրֆանտա Մօմճեան (Հայաստան), Պ. Հայրապետ Այտընեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Փափազեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Կարպիս Փափազեան (Մարսէյլ), Տէր եւ տիկին Կարապետ Այտընեան (Մարսէյլ), սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն անակնկալ մահը իրենց մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ եւ քենկնոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԱՅՏԸՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Շահպազեան)

որ կնքեց իր մահկանացուն 1 Յուլիս, հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 6ին, իր 75 տարեկան հասակին, Hôpital Edouard Herriot հիւանդանոցը։

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ 3 Յուլիս, շաբաթ կէս-օրէ վերջ ժամը 2ին, հիւանդանոցին մատուռը, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Rue de Reposի գերեզմանատունը։

ԾԱՆ.— Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի տիկին Կարապետ Էմէրեան եւ զաւակները կը յայտարարեն որ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յետ պատարագի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՄԷՐԵԱՆԻ

մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

«ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆ»ԻՆ Բ. հանգրուանը չահեցաւ իտալացի Ռոսէլլօ (Թրուվիլ – Տինար, 259 քիլ.)։ Երեք մրցորդներ կէս ճամբան մնացած էին։ Ուրիշ անակնկալներ ալ պատահեցան։ Օդը ցուրտ էր եւ անձրեւոտ։ Կարաւանը հազիւ ճամբայ ելած, 50 հոգի սահեցան ինկան, որոնց մէկը, Բափութ, թէեւ վիրաւոր, շարունակեց մրցումը։ Երրորդ հանգրուանն է Տինառ-Նանթ, 252 քիլ.։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԻՍԻԻ Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը, 2 rue de la Défense: Օրակարգ՝ երախաներուն օդափոխութեան կայանը։ Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս կիրակի ժամը 4ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ։

ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէ ներկայ գտնուիլ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը՝ հայ մատրան մէջ, այս երկուշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Իսիի մէջ, այս կիրակի ժամը 3ին։ Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Իսիի հասարակութիւնը։

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԵՍԹԵՐ ՎԱՆԼԵԱՆ եւ Տէր եւ Տիկին Յովհ. Վանլեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon) հանգուցեալ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՆԼԵԱՆԻ հոգւոյն։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տիկին Զարուհի Լուսիկեանի համար հոգեհանգիստ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, իր զաւակներուն Պ. Նորայր, Քաջայր Լուսպարոնեանի, Խաչիկ Լուսիկեանի եւ Փեղանուշ Խոշեանի կողմէ։
Կը հրաւիրուին ազգականները եւ բոլոր յիշատակը յարգողները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիքոլ Դուման ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Պօղոս Հեպոյեանին, իր եղբօր ընկեր Յ. ՀԵՊՈՅԵԱՆԻ անակնկալ եւ դառնաղէտ մահուան առթիւ։

★ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի բոլոր ընկերները եւ Ֆր. Կապ. Խաչը ցաւակցութիւն կը յայտնեն տէր տիկին Հ. Թորոսեանին եւ պարագաներուն իրենց կորուստին առթիւ։

ՎԱՐԴԱՎԱՌ.— Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Վարդավառի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, Տ. Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան պիտի քարոզէ, իսկ Բշ. օրը համայն ննջեցելոց հոգւոյն պատարագ եւ հոգեհանգիստ։

ԾԱԽՈՒ Է

Քօթ տ'Ազիւրի վրայ բանուկ սափրիչի խանութ մը արդիական կազմածով, 2 արանց եւ 3 կանանց փլասներ։ Խոշոր բնակարան 4 սենեակ, խոհանոց, ընդարձակ պարտէզ, garage եւն. յարմարութիւններ Bonneterie, confiserie – patisserie – glace, radio եւ magasin de chaussures ընելու. concurrent չկայ։ Լրացուցիչ տեղեկութեանց համար դիմել «Յառաջ»ի։

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ Հայ եկեղ. եւ Ազգ. Միութիւնը կը փնտռէ դաստիարակ- ուսուցիչ մը որ միեւնոյն ատեն կարենայ դպրութիւն ընել։ Դիմել Պ. Շիրվանեանի Rue la Pulene Charvieu par Pont de Chéruy (Isère):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 4 JUILLET 1948 Կիրակի 4 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20 Année Nº 5384–Նոր շրջան թիւ 993

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՏԻՐՈՒԹԻՒՆ

Կը թուի թէ դեռ երկար, շատ երկար պիտի գրենք ու խօսինք, փարատելու համար կարգ մը կանխակալ կարծիքներ, նոյնիսկ դրական ճակատին վրայ :

Այսպէս, ամէն անգամ որ կ'արծարծենք Հայկական Արտասահմանի մշակոյթին պաշտպանութեան, զարգացման, արժեւորման խնդիրը, ճակատը կը բաժնուի երկու մասի :

Մեծամասնութիւնը շատ լաւ կ'ըմբռնէ թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզենք : Փոքրամասնութիւն մը աքլորի կանչեր կ'արձակէ, երեսը դարձուցած դէպի Երեւան որ դժբախտաբար շատ քիչ բան գիտէ բուն իրականութեան մասին :

Այս վերջին պարագան պիտի քննենք առանձին, վկայութեան կանչելով իրենց իսկ հրատարակութիւնները :

Ուրեմն, խօսքը կ'ուղղենք մեր գրող-բրոզներուն, առանց դաւանանքի խտրութեան : Եւ կը նախընտրենք հարցական եղանակը, — ամէնէն մատչելի ձեւը՝ խնդիրը մանրելու, հանգոյցը քակելու համար :

Ա.— Կ'ընդունի՞ք որ թանկագին վաստակ մը ունեցեր ենք Թուրքիոյ մէջ : Եւ ունինք այսօր ալ, վերջին արտագաղթէն աւելի քան 25 տարի վերջը : Վաստակ մը բազմակողմանի, մշակոյթի բոլոր ճակատներուն վրայ,— կրթական, գրական, գիտական, գեղարուեստական, արհեստագիտական : Մինչեւ անգամ ակադեմական, լեզուաբանական, քերականական, բառագիտական : Նաեւ օրէնսգիտական, սահմանագրական եւ աշխատաւորական :

Կ'ընդունի՞ք որ այդ վաստակը պիտի կորսուի անդարձ եւ անհետ, եթէ 1.Զգանեայ սեփականութիւնը այն ժողովուրդին որ կ'ապրի այսօրուան Հայաստանի սահմաններուն մէջ.— 2. Եթէ անոր պաշտպանութիւնը եւ տարածումը գիտակցօրէն եւ ոիրաբար չստանձնեն Հայկական Արտասահմանի ժառանգորդները, դրագէտ – բանաստեղծէն մինչեւ հրապարակագիրը : Համեստ վարժապետէն մինչեւ բարձրաստիճան կղերականը : Մէկ խօսքով, բոլոր անոնք որ կը յաւակնին ծառայել հայկական մշակոյթին :

Բ.— Կ'ընդունի՞ք որ Երեւանը չի կրնար լայնօրէն օգտուիլ այդ վաստակէն, իբրեւ հետեւանք բիրտ, պիրկ, աղանդամոլ կարգուսարքի մը, որ «ի յառաջագունէ» մշակած է ուղղափառ «գիծը» : Նոյնիսկ մշակոյթի ճակատին վրայ :

Գ.— Կ'ընդունի՞ք որ, այդ իսկ իրողութեամբ եւ ուրիշ բազմաթիւ պատճառներով, Երեւանը ոչ միայն շատ խախուտ գաղափարներ ունի արեւմտահայ երկունքին ու վաստակին վրայ, այլեւ դէպ ի այլասերում, օտարացում կ'առաջնորդէ հայերէնը : Մինչեւ անգամ Կովկասի մէջ մշակուած բարբառը :

Այնքան խօսած ու գրած ենք այդ այլասերման, անճոռնի օտարաբանութեանց, թաթարաբանութեանց, ռուս-լատինական թանապուրներու եւ ուրիշ բարբարոսութեանց մասին որ, յետին ագէտն ալ բաւական բան գիտէ :

Արդ, վեղարաւոր կամ անվեղար ուսումնականներ, հին ու նոր,

Դո՛ւք որ մենաշնորհի վերածեր էք հայրենասիրութիւնը,

Դո՛ւք որ ձեր մէջ կը բաժնէք Խ. Հայաստանի սէրն ու սերը, զանազան կեղծանուններու տակ,

Դուք որ կը յաւակնիք ուղեկիցները դառնալ «յառաջդիմական» գաղափարներու,

Ինչո՞ւ սուտ – խենդ կը ձեւանաք այս չարաչուք անտիրութեան, այս ինքնահաւան եւ սանձակոտոր կամայականութեան հանդէպ :

Ինչո՞ւ, ձեր պատեանին մէջ կծկուած, կը փորձէք այն տպաւորութիւնը ձգել թէ այս ալ քաղաքական – կուսակցական պայքար է :

Ինչո՞ւ ձեր ձայնը չէք միացներ անոնց որ չեն հանդուրժեր այս կացութեան, եւ կը փորձեն սահմանափակել անդարմանելի չարիքը, բոլոր կարելի միջոցներով :

Շո՞ղ մը կը պակսի ձեր աչքերէն, եթէ դուք ալ աստարէզ իջնէք, յանուն թանկագին վաստակի մը պաշտպանութեան :

Ի վերջոյ բուն իսկ հայրենիքը չէ՞ որ պիտի օգուտէ, եթէ այս արդար դատն ալ խեղդուի բիւզանդական խմորեր աղմուկի մը մէջ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՍՈՒԱՂԵԼ» ԳԻՏԷ՞Ս

Անցեալները առիթ ունեցայ Երեւանեան բառ մը բացատրելու ձեզի,— «Բաղա՛մ», քաղելով «Սով. Հայաստան» ամսագրէն : —

Սորվեցա՞ք : Մեր գիտցած «Նուշ»ն է (պատէմ) : Այնքան անուշ որքան սեւաչուի աղջիկներուն աչկունքը նուշ ...

– Ահաւասիկ հատ մը եւս,— «սուաղել» :

Ամէն տեղ կրնաք վնտռել գտնել : Թերթերէն մինչեւ գիրքերը : Վէպերու թէ գիտական յօդուածներու մէջ :

Կովկասահայ բոլշեւիկի մը հարցուցի եւ խնդաց : Բառի՞ն թէ տգիտութեանս վրայ :

— Ձեր տան պատերը «սուաղուած» չե՞ն, ա՛յ մարդ : «Սուաղճի» չունի՞ք :

— Ուրեմն ծե՞փ, ծեփուա՞ծ, ծեփի՞չ :

— Ծիտդ այդ : Զարմանում եմ, Պոլսեցինե՞րն ալ չեն իմանում էս հասարակ բառը :

— Հասկցայ, հասկցա՛յ : Թուրքերէն «սըվա» բառն է, որուն արհեստաւորը կ'ըլլայ՝ «սըվաճի» : Մենք «ծեփ կ'ըսենք, Աւետարանէն ալ սորված ենք բացատրութիւն մը, «ծեփուած» գերեզմաններ : Դուք չէ՞ք իմացած :

— Մենք, ռեվոլուցիոներ, կտրականապէս մերժում ենք ձեր ռէակցիոն տերմինոլոգիան, ուրբամոնտան Աւետարանում գործածուած լինի թէ հայ նացիոնալիստական բառարանում :

Եւ գլուխն առաւ գնաց գոչելով.— «Անկցի՛ Փաշիստական էրուդիցիան ...

ՎԱՀԷ

Ա՞յս ալ պիտի տեսնէինք

Գահիրէի ֆրանսերէն թերթերէն «Ժուռնալ տ'Էժիփթ» կը գրէ, «Խումբ մը Հայերու դիմումը» խորագրով (16 Յունիս).—

Բազմաթիւ Հայեր, որոնք որոշած էին վերջնապէս մեկնիլ Եգիպտոսէն՝ հաստատուելու համար իրենց բնիկ երկիրը եւ որոնք չկրցան մեկնիլ, քոլերայի համաճարակին պատճառով, յուղիչ խնդրագիր մը ներկայացուցած են մեզի :

Կը խնդրեն, որ իրենց թարգմանը ըլլանք իշխանութեանց մօտ, որպէսզի թոյլ տրուի իրենց Եգիպտոս մնալ, հրաժարած ըլլալով հայրենադարձէ մը, որ լեցուն է անստուգութիւններով :

Ուրիշ եգիպտական թերթ մը, արաբերէն «Էլ Թիկարալ Մասրէյա» աւելի մանրամասն կը գրէ նոյն հարցի մասին, (7 Յունիս).—

Կ'իմանանք, որ եգիպտական կառավարութիւնը լրջօրէն քննելու վրայ է պարագան եգիպտահայ այն տարրերուն, որոնք Խ. Հայաստան պիտի մեկնէին, բայց կը նախընտրեն հոս մնալ : Կարգ մը ընտանիքներ —եգիպտահպատակներ—, որոնք հաշուեյարդարի ենթարկած էին իրենց գործերը եւ կապած իրենց գոյքերը Աղեքսանդրիոյ մաքսատան մէջ, ի սպասումն ներգաղթի նաւուն, փափաք յայտնած են չհեռանալ եգիպտ. հողէն, վախնալով անստոյգ եւ մութ ապագայէ մը :

Այս ընտանիքներու հայրերէն իւրաքանչիւրը պատկանեալ իշխանութեանց դիմում ըրած է՝ մնալու համար այս երկիրը : Եգիպտոսէն զատ անոնք ուրիշ հայրենիք չեն ճանչցած եւ բնակած են հոն իրենց հայրերէն մինչեւ պապերը : Ուրախ ենք ըսելու, որ այս դիմումները նպաստաւոր արձագանգ գտած են իշխանութեանց մօտ, որոնք համաձայն են որ այս մարդիկը մնան այստեղ, եւ առնեն իրենց գոյքերը մաքսատունէն եւ վերադառնան իրենց նախկին գործերուն : Անոնք պիտի վերստանան իրենց հպատակութիւնն ալ, հաստատուած ըլլալով որ բացարձակապէս չէգոք մնացած են : Վստահ ենք, որ կառավարութիւնը գոհ է այս շարժումէն, որ կուգայ այնպիսի մարդոցմէ, որոնք հաւասարապէս ընդունած են բնիկին կացութիւնը, ըլլայ հարստութեան թէ աղքատութեան մէջ» :

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ հռչակուեցաւ Իտալիոյ մէջ, մասնակցութեամբ 3.000.000 բանուորներու : Համայնավարները կը հրահրեն շարժումը, խափանելու համար Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը :

Ի՞նչպէս պիտի լուծուի Պերլինի տագնապը

Ֆրանսայի նախաձեռնութեամբ, այս շաբթու սկիզբէն ի վեր, Լոնտոնի մէջ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ամերիկա սերտ եւ տեւական շփումներ կ'ունենան, Պերլինի տագնապէն դուրս գալու միջոցները գտնելու համար : Այս տագնապը կը քննուի իր բոլոր հանգամանքներով :

Գրած էինք թէ մարաջախտ Սոքոլովսքի հաղորդակցութեանց ընդհատման պատճառ ցոյց տուած էր արհեստագիտական դժուարութիւնները, որոնց կարգին յիշած էր մասնաւորապէս երկաթուղիի գիծերը նորոգելու պէտքը : Հաւանօրէն, այս պարագային պատասխանը անգլիացի հրամանատար զօր. Րապըրթսըն պիտի տայ, ջրելով անոր առնչմն ըլլալը : Գալով դիւանագիտական ճամբով կատարուելիք դիմումին, Դաշնակիցները կը խորհին այս դիմումը ընել իրենց կեդրոնական կառավարութեանց միջոցաւ եւ ոչ թէ — ինչպէս մինչեւ հիմա կ'ըլլար — գայն թողուլ իրենց զինուորական հրամանատարներուն : Կը խորհին Մոսկուա ղրկել ծանուցագիր մը : Բայց, այս մասին թերթերու տուած լուրերը կանխահաս են, տակաւին որեւէ որոշում տրուած չէ : Ամէն պարագայի մէջ, յոյս չկայ որ Պերլինի խնդիրը կարգադրուի տեղին վրայ, Զօրերու կողմէ, քանի որ Սոքոլովսքի մերժեց ներկայ ըլլալ դաշնակից հրամանատարութեան նիստերուն : Այս է պատճառը որ Դաշնակիցները կը խորհին դիւանագիտական ճամբով լուծել Պերլինի տագնապը :

Ամերիկեան աղբիւր կը հաղորդեն թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը հանուր աշխարհի առջեւ պիտի ամբաստանէ Մոսկուան որ անօթութեան կը դատապարտէ երկու միլիոն քաղաքացիներ : —

Այս բոլոր խնդիրներուն մասին, տենդոտ խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան Լոնտոնի մէջ Դաշնակից ներկայացուցիչներուն միջեւ : Ամերիկեան դեսպանին Ուաշինկթընէ ստացած ստիպողական հեռագրին վրայ է որ սկսան այս խորհրդակցութիւնները :

★ Պերլինի ամերիկեան եւ անգլիական ներկայացուցիչները յայտարարեցին թէ խորհրդային հրամանատարը իրաւունք չունէր բերանացի յայտարարութեամբ մը լուծելու Քոմանտանտուրան, որովհետեւ այս մարմինը կազմուած է չորս կառավարութեանց որոշումով :

Դաշնակիցները կը խորհին Պերլինի զինուորական հսկողութիւնը ստանձնել երեքով, եթէ Ռուսները մերժեն մասնակցիլ : —

Պարենաւորումը կը շարունակուի օդանաւերով

Պերլինի արեւմտեան շրջանի պարենաւորման գործին մէջ Դաշնակիցներու յաջողութիւնը հետզհետէ կը շեշտուի, շնորհիւ գլխաւորաբար ամերիկեան օդանաւերուն : Մօտ 120 օդանաւեր ամէն օր, իւրաքանչիւրը երկու անգամ, առատ պաշար (օրական 1500 թոն) կը հասցնեն ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան շրջաններու բնակիչները պարենաւորելու համար : Կը խորհին նոյնիսկ ածուխ ալ փոխադրել : Այսպէսով, Դաշնակիցները պիտի կրնան Պերլին մնալ առնուազն մինչեւ Սեպտեմբեր : Յոյս կայ որ մինչեւ այն ատեն Պերլինի հակակշռի Դաշնակից Խորհուրդը պիտի կրնայ նորէն գումարուիլ : Այժմու հերթական նախագահը մարաջախտ Սոքոլովսքին է եւ իրմէ կախում ունի որ Խորհուրդը նիստի հրաւիրուի :

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ ծրագրուած է ամէն օր 500 թռիչքներ կատարել, ապահովելու համար 2.500.000 բնակիչներու պարենաւորումը : Տեղատարափ անձրեւները եւ թանձր ամպերը կը խանգարեն երթեւեկը : Ուրբաթ օր միայն 84 ամերիկեան եւ 83 անգլիական օդանաւեր կրցան վար իջնել :

Ամերիկեան հրամանատարութիւնը կը յուսայ օրական հազար թոն ուտելիք եւ ածուխ փոխադրել, եթէ բոլոր տրամադրելի օդանաւերը շարժման մէջ դրուին : Զորս հազար օդաչուներ պաշտօնի կոչուած են :

Զօր. Մարշըլ ծրագիր մը կազմած է, Պերլինի պաշարումը դադրեցնելու համար : Նախագահ Թրումըն ալ անձամբ կը զբաղի այս հարցով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

1000 ՖՐԱՆՔՆՈՑՆԵՐՈՒ հրապարակէն քաշուելու մասին տարածուած զրոյցներու վրայ, Թուրք ժողովուրդը դրամատուները եւ խնայողական սնտուկները խուժեց այս թղթադրամները ձերբազատելու համար : Շատեր ալ իրենց տուրքերը վճարեցին հազարնոցներով : Խուճապը այն ատեն միայն վերջ գտաւ, երբ նահանգապետը հերքեց շրջած զրոյցները :

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ թերթերը 5 Յուլիսէն սկսեալ 6 ֆրանքի պիտի ծախուին : «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ն ալ 10 ֆրանքի : —

Դնենք անունը

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Պէտք է ետ երթալ 1915 թուականը, կ'ըսէ Պ. Աբիկեան, երբ Բանկալթիի Մխիթարեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանի տեսուչ՝ տաղանդաւոր բանաստեղծ Վարուժանը, Ապրիլ 24ի երեկոյին կը ձերբակալուէր իր տան մէջ եւ կը տարուէր Չանղըրը »:

Այս տողերէն իսկ կը սկսին յօդուածագրին սխալ տեղեկութիւնները:

Բերայի եւ ոչ թէ Բանկալթիի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանը Մխիթարեան վարժարան մը չէր, այլ թեմական վարժարան մը եւ կախում ունէր Հայ-կաթոլիկ պատրիարքարանէն: Թերեւս սխալը կը ծագի այն չփոթէն՝ որ Բանկալթիի մէջ Մխիթարեան վարժարան մը կար, բայց ոչ Վենետիկեան, այլ Վիէննական Մխիթարեաններու սեփականութիւն: Վենետիկեան Մխիթարեանները երկու վարժարան ունէին Պոլսոյ մէջ: Մին, Գատը - Գիւղ Մօտա, գիշերօթիկ, որ գրաւուեցաւ 1914ին իբրեւ զօրանոց եւ ապա հրկիզուեցաւ զօրքերէն: Իսկ միւսը Սաքըզ Աղաճ, որ եթէ չեմ սխալիր կը քաշկռտէ իր գոյութիւնը: Մխիթարեանները ի՞նչ գործ ունէին Լուսաւորիչ թեմական վարժարանին մէջ:

Այս ճշդումով իսկ, «սկսնակ փարղապետի մը» դիտողութիւններուն պէս «ծիծաղելի ըլլալու չափ աժան» կը դառնայ սա վերագրումը թէ « Վարուժանի ձերբակալման յաջորդ օրն իսկ վարդապետները, իր դպրոցի գրադարանները պարպած եւ բարոյական խզում յայտարարած էին գաւկին (Վարուժանի) հետ»: Ի՞նչ գործ ունէին իրենց չպատկանած վարժարանի մը մէջ, գրադարան պարպելու համար:

Ապա «դպրոցին եւ համայնքին վերին մարմիններուն կողմէ» (հետեւաբար ոչ թէ Մխիթարեաններուն կողմէ, իր իսկ խօսքով) անհրաժեշտ կատարուելիք եւ չկատարուած դիմումի մը ակնարկելով, ի նպաստ վարժարանին տեսուչ Վարուժանի, կը շարունակէ .— « Երբ Զաւէն պատրիարք հակառակ ամէն նուաստացումի կատարած էր այդ դիմումը, Մխիթարայ ներկայացուցիչը յեցած իր միջազգային դիրքին եւ յարաբերութեանց կրնար շատ աւելին ընել »:

Եւ գիտէ՞ք ով է այդ «Մխիթարայ ներկայացուցիչը», je vous le donne en mille! Թերզեան պատրիարքը :

Այս մէկը իրապէս հոյակապ գիւտ մըն է:

Եթէ յօդուածագիրը գրելէ առաջ, փոքր ի շատէ հարցափորձէր տեղեակներու մօտ, պիտի գիտնար որ Թերզեան ոչ միայն «Մխիթարայ ներկայացուցիչը» չէր, այլ Մխիթարեան իսկ չէր: Հռոմի Լեւոնեաններէն էր: Հարցափորձի ալ պէտք չկայ, եթէ մտածէր որ Մխիթարեանները միաբանութեան մը, վանքի մը անդամներն են, հետեւաբար թեմական հովիւ չեն կրնար ըլլալ, թեմ (diocèse), ծուխ (cure) չեն կրնար ունենալ: Եւ քանի որ Թերզեան պատրիարք էր, հետեւաբար պարզ տրամաբանութեամբ Մխիթարեան չէր:

«Դիմում՝ որ կրնար անշուշտ մերժուիլ, անկատ թողուիլ եւ սակայն հարկ էր որ փորձուէր: Ինչո՞ւ սակայն այս անտարբերութիւնը եւ թշնամանքը», կը հարցնէ յօդուածագիրը եւ անմիջապէս կուտայ պատասխանը .— «Որովհետեւ Վարուժան, վերջին տարիներուն Թերզեան պատրիարքի գործունէութեան դէմ արտայայտուած էր, բանիւ եւ գործով, աջակցութեամբ Արամ Ինճիճեանի եւ ուրիշներու, հետեւաբար շատ ալ դժգոհ չէր այս հեռացումէն» :

Վարուժան, Արամ Ինճիճեան եւ յիշատակուած ուրիշները (որոնց կարգին ես ալ յիշեմ Միքայէլ Ալէմշահը որմէ իմացած եմ այդ դէպքերէն մանրամասնութիւններ) Մուրատ-Ռափայէլեան, այսինքն Մխիթարեան սաներ էին եւ Թերզեանի դէմ բացուած պայքարը Մ. Ռ. նախկին սաներն էին բացած, ոչ թէ, Մխիթարեանի մը դէմ, այլ Թերզեանի՝ որ ոչ միայն Մխիթարեան չէր, այլ հակառակորդ իսկ էր Մխիթարեաններուն:

Ես չեմ գիտեր թէ Թերզեան պատրիարք գո՞հ էր թէ դժգոհ Վարուժանի վիճակած բախտէն, բայց իր այդ խնդիրը տանիլ բերել Մխիթարեաններուն վիզէն կախել, c'est le comble de l'inconscience !

Աւելորդ իսկ է անդրադառնալ Վարուժանի զաւկին մկրտութեան պատմութեան: Ի՞նչ կապ ունի Մխիթարեաններուն հետ Թերզեանի մկրտել ուզելը կամ չուզելը :

Այս խօսքութիւնները արձանագրելէ վերջ, տեսնենք այժմ թէ կատարուա՞ծ է կամ ոչ դիմումը՝ «որ հարկ էր որ փորձուէր» ի նպաստ Վարուժանի եւ որ ըստ իրեն չէ կատարուած:

Ատոր համար վկայութեան կանչենք նոյն ինքն Արամ Ինճիճեան՝ որուն վկայութեան կը դիմէ յօդուածագիրը Մխիթարեանները վարկաբեկելու համար, երբ արար աշխարհ գիտէ թէ որքան մեծ էին ու խոր Ինճիճեանի սէրն ու յարգանքը Մխիթարեաններուն հանդէպ :

Այդ անհրաժեշտ դիմումը կատարուած է շատ աւելի հեղինակաւոր կերպով, քան Թերզեան արք. կամ Մխիթարեանները կրնային ընել :

Դիմումը կատարած է անձնապէս Սպանիոյ Ալֆոնս ԺԳ. թագաւորը: Դժուար թէ այն օրերուն համար աւելի հեղինակաւոր անձ մը կարենայ ցոյց տալ Պ. Աբիկեան :

Ես չեմ գիտեր թէ ով է խնդրած Ալֆոնս թագաւորին միջամտութիւնը: Ինճիճեան ալ գիտնալ չի թուիր: Այդ խնդրանքը եղած է Պոլսէ՞ն թէ արտասահմանէն, կաթոլիկէ՞ն թէ լուսաւորչականէն: Էականն այն է որ Ալֆոնս թագաւորին պէս անձ մը իսկ դիմած է Թուրք կառավարութեան ի նպաստ Վարուժանի, բայց դժբախտաբար ձախողած է, որովհետեւ իր գոհը երախէն բաց թողելու միտք չունէր ճիւաղը :

Ալֆոնսի ձախողած տեղը ի՞նչ պիտի արժէր Զաւէն պատրիարքի մը, Թերզեան արք.ի մը կամ Մխիթարեաններու դիմումը: Մնաց որ ի՞նչ կըրցան ընել Մխիթարեանները իրենց միաբաններէն Հ. Կարապետ Տէր Սահակեանի համար՝ որ նահատակուեցաւ նոյն ճամբուն վրայ, կամ Հ. Արսէն Ղազիկեանի համար՝ որ անապատները չափեց եւ որոնք ի վերջոյ շատ աւելի նուազ վնասակար էին Թուրքի աչքին քան Վարուժանը :

Ուրեմն հոս անհրաժեշտ կը գտնենք զետեղել, ամբողջութեամբ Արամ Ինճիճեանի գրութիւնը՝ զոր Արիճ ստորագրութեամբ հրատարակած էր 17 տարի առաջ, «Տեղեկատու Մ. Ռ. նախկին աշակերտաց» պարբերաթերթին մէջ (թիւ 10, Մայիս Յունիս 1931, էջ 72—73):

Այդ հրատարակութիւնը, անկախ ներկայ նիւթին կապակցութենէն, առաւելութիւն ունի նաեւ կարեւոր իրողութիւն մը հանրութեան ծանօթացնելու, որովհետեւ «տեղեկատուն» Մ. Ռ. սաներուն սահմանուած էր միայն եւ շօշափուած եղելութիւնը արձագանգ չունեցաւ այն ատեն հանրութեան մէջ: (ԽՄԲ.— Յաջորդով) :

Այս առթիւ ըսենք Վարուժանի նահատակութեան թուականը եւ վայրը ճշդուած են եւ նոյն դէպքին իրեն բախտակից չորս ընկերներն ալ ծանօթ են: Սպանութիւնը կատարուած է 12 Օգոստոս 1915ին, Թիւնէյի խանին առջեւ, Չանղըրըէն վեց ժամ հեռու եւ իրեն հետ սպաննուած են՝ Ռուբէն Սեւակ, Օրթագիւղցի հացագործ Արթին աղա, կազմարար Օննիկ Մաղազաճեան եւ երկաթագործ Ուրֆացի Վահան Քէհեաեան, հինգն ալ իրարու կապուած եւ մօրէ մերկ, որպէսզի իրենց զգեստներուն աւարը չաղտոտի (Տես Արամ Անտոնեանի յօդուածաշարքը, «Արեւմուտք», նոր շրջան թիւ 30, 15 Յունիս 1947, էջ 7):

Այս բոլոր իրողութիւններէն կը պարզուի որ Պ. Աբիկեան որքան թեթեւութեամբ գրիչ շարժած է, որպէս թէ մէկուն իրաւունքը պաշտպանելու համար անհրաժեշտ ըլլայ միւսին հասցէին այդքան արտառոց անարդանք մը նետել:

«Գրեցի ապաւինելով իմ անձնական յուշերուս, կ'ըսէ ան, չուզելով Տիկին Վարուժանի պատճառել տխուր անցեալը յիշելու դառն տպաւորութիւնը » :

Իր «անձնական յուշերը» բան մը չեն արժեր ըստ երեւոյթին եւ շատ սխալած է նախապէս Տիկին Վարուժանի կարծիքը չառնելով, որովհետեւ հաւանաբար յարգելի տիկինը ճշդէր իր «անձնական յուշերը» եւ մանաւանդ չհաւանէր որ նման ձախաւեր քայլ մը առնէ ան :

Լուրջ գործը լրջութիւն կը պահանջէ:

Եւ հիմա, դնե՞նք անունը :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Վարդավառ

Չեմ գիտեր ինչո՞ւ երեսունըերեք տարի վերջն ալ, Վարդավառը խորապէս կը յուզէ զիս:

Այն սեւ օրն ալ Վարդավառ էր: Հազիւ պատանի էի: Ամբողջ ընտանիքով Ս. Կարապետ պիտի երթայինք Վարդավառը տօնելու: Բայց ինչ զարհուրելի ողբերգութիւն ..

Ս. Կարապետը լեցուած էր, հայ հաւատացեալներով, բոլորն ալ տխուր: Ոչ թմբուկ եւ զուռնա, ոչ անցեալ տարուան լարախաղացը, ոչ հայկական պար :

Յանկարծ խումբերու մէջէն խեղդուկ ձայներ լսուեցան եւ գնդակի արագութեամբ տարածուեցան բազմութեան մէջ: Բաւական աղաչելէ վերջ, մայրիկէս իմացայ թէ բոլոր տղամարդիկը պիտի գնդակահարէին, կիները եւ երեխաները, պիտի այրէին: Այսպէս էր հրամայած գազան միւտիրը:

Եւ իրօք, կիներու եւ երեխաներու առջեւ բոլոր տղամարդիկը գնդակահարեցին: Յետոյ կիներն ու մանուկները Ս. Կարապետէն դուրս հանեցին եւ Աւզուտ գիւղի եկեղեցին լեցնելով այրեցին: Ես ալ պիտի այրէի, եթէ Չէրքէզ մը ազատած չըլլար :

... Ուրիշ էր նախորդ տարիներու Վարդավառը: Գիւղերն ու քաղաքները, կը պարպուէին, հօտաղն ու մշակը, հովիւն ու նախրորդը, իրենց հօտն ու հօտաձքը ձգած, վաճառականն ու արհեստաւորը իրենց սովորական գործը թողած, բոլորն ալ ուխտի կուգային հրաշագործ Ս Կարապետին:

Վանքը չմտած, Ինն ակեան կոչուած ինը աղբիւրներու քովը, մէկ մէկ աչուղ նստած՝ սազերով իրենց յօրինած տաղերով Ս. Կարապետի զօրութիւնը կը փառաբանէին եւ կամ սիրահարական եւ հայրենական երգեր կ'երգէին: Ուխտաւորները, անոնց քովէն անցնելով իրենց լումաները կը ձգէին: Աչուղները ոգեւորուած կ'երգէին.—

Ս. Կարապետ բարձր է բոլոր.— ճամբայ ունի ոլոր մոլոր.—կ'երթայ կուգայ շատ ուխտաւոր. — թէ ոտաւոր, թէ ձիաւոր.— ընծայ կուտայ ոտաւորին, մուրատ կուտայ ձիաւորին:

Ուրիշ մը կ'երգէր.— «Վանքի ճամբան Զավուրմա — Կարմիր մաքին խավուրմա,— Մարօն ուտէ խլափնա,— Պիտօն պապնէ հարբենայ :

Երրորդ մը .— «Ս. Կարապետ մէջ պուրակին. — Ջուխտակ աղբիւր մէջ իւր բակին.— Իր դուռ կուգան գառն ու մաքին.— Մատաղ կ'ըլլան Յովհաննու Մկրտչին :

Վերջապէս չորրորդ մը.— «Աղջի անուշ-Թագուն.— Արի երթանք մեր սաքոն.— Ձեռքս դնեմ քու գոգուն.— Ողորմիս պապուդ հոգուն:

Եւ այսպէս չարունակ ուխտաւորները չարան ու չարան վանքէն ներս կը մտնէին երկիւղածութեամբ եւ անմիջապէս խրախճանքը կը սկսէր : Լարախաղացը իր հնարքները կը թափէր, առդին ձիարշաւ կ'ըլլար, ուրիշ տեղ մը «եարդուժտա » կը խաղային, քովն ալ հայկական աւանդական պարերը, չղթայաշար բազմութեամբ: Կրակ են կտրած երիտասարդները, ի տես սեւաչեայ գեղեցիկ հայ աղջիկներու:

Այսպէս կը տօնէինք ժամանակին Վարդավառը:

ՍՈՐԴԱՐՑԻ

Տարօնի ուժը

Ամէն տարի Վարդավառի այս օրերուն անկարելի է խորունկ կսկիծով չյիշել այն հազարաւոր նահատակները որ կոտորուեցան արիւնարբու Թուրքերուն ձեռքերով:

Երեսունեւերեք տարիներ անցած են այդ զարհուրելի թուականէն ի վեր, սակայն դեռ կը յիշեմ այն հազարաւոր զոհերը զոր ողջ ողջ լեցուցին Մեղրայ եւ Մուրատ (Մեղրագէտ եւ Արածանի) գետերը: Ով Տարօնի ցանուցրիւ բեկորներ, Վարդավառի տօնն է այսօր, Մշոյ Ս. Կարապետի ուխտի օրն է եւ Տարօնի ժողովուրդի բնաջնջման օրը: Եկէք երկիւղածութեամբ եւ մեծ հաւատքով երթանք դէպի աւերակ ու խոպան Տարօն, անցնինք անոր ծաղկաւէտ դաշտերը որ ոռոգուած են հազարաւոր մայրերու, հայրերու, քոյրերու, եղբայրներու եւ փոքրիկներու անմեղ արիւներով: Բարձրանանք Ինակեան լեռը, մագլցելով երլենք Հաւատամքին գագաթը եւ երկիւղածութեամբ ծունկի գանք Ս. Կարապետի մայր տաճարին առջեւ, պտղունց մը խունկ եւ քանի մը մոմեր վառենք մեր պաշտելի նահատակներու հոգւոյն համար :

Ափսո՛ս, այսօր չկայ Մշոյ Ս. Կարապետը, չկայ անոր հաւատացեալ ժողովուրդը: Չկան այն երիտասարդները որ Ս. Կարապետին անունը տալով զէնք կ'առնէին եւ չարան չարան լեռ կը բարձրանային վայրագ թշնամուն ցոյց տալու համար որ իրենք ալ գիտէին կռուիլ մեր չարչարուած ժողովուրդի ազատութեան համար:

Մնացած ենք քանի մը խլեակներ, հալածական ու թափառական աշխարհէ աշխարհ, երկիրէ երկիր և ծովէ ծով, ու շատ հեռու մերսիրելի հայրենիքէն: Եթէ մենք վերապրող Տարօն - Տուրուբերանցիներս սրբութեամբ չհետեւինք մեր անմահ հերոսներուն եւ չկատարենք մեր սրբազան պարտականութիւնները, չքալենք անոնց փշոտ ճամբէն, ողջ աշխարհ անէծք թող կարդայ մեզի, անարժան ժառանգորդներուս :

Վայ անոր որ կը մոռնայ արիւնն ու կտակը : Այսօր լացի եւ հառաչանքի օր չէ, այլ հաւատքի: Գօտեպնդուինք Հրայրներու, Աղբիւր Սերոբներու, Արաբօներու, Գէորգ Չաւուշներու, Հաճի Յակոբ Կոտոյեաններու, Կորիւններու, Մճօներու եւ Գայլերու անձնուիրութեամբ անվհատ եւ վճռական կամքով շարունակենք մեր ազատագրական պայքարը, մինչեւ որ իրականանայ անոնց իտէալը :

Վերապրողներս պէտք է որ Վարդավառի աւանդութիւններն ու յիշատակները վառ պահենք մեր տարագիր սիրտերուն մէջ եւ զայն փոխանցենք սերունդէ սերունդ :

Այս 33րդ տարեդարձին առթիւ երկիւղածութեամբ խոնարհինք Արթիններու, Համբարձումներու, քիւրտ Բարսեղներու, Մանուկներու, Մակարներու, Պիտօներու, Փոթորիկներու (Տէր Քերովբէ) եւ Թարփըթօղներու (Սարգիս) խնկելի յիշատակին առջեւ եւ անգամ մը եւս վերանորոգենք մեր ուխտը, գիտակցութեամբ վերցնենք բեռը եւ հաստատ ու վճռական երդնունք քալել

ԹՈՒՏ'Մ ՄԻՋԱՂ

Հանգստարան

Հողիները հանգստացնելու գործը դիւրին է : Քանի մը փրանք կը ցնծայ Հայոց ժամուն՝ հոգեհանգիստ մը կատարել տալով կ'անցնիս գործիդ : Եւ մեր ննջեցեալները , անդրի աշխարհին մէջ իրենց բոլոր մեղքերէն սրբուելով կը մտնեն երկնից Արքայութիւն ու կը հանգստանան ...

Սակայն , մարմնահանգիստը խիստ դժուարին է , մանաւանդ երբ իր տարիքին ձմեռնամուտը կը կոխէ մարդ : Ձեռքերդ ոտքերուդ մօտենալու տրամադրութիւն ցոյց կուտան ու կռթնելիք տեղմը կը փնտռես ...

Հիւրանոցներն ու վարձու տուները խիստ սուղ են : Զաւակներուդ երդիքին տակ հայրը պահակ ոստիկանի պէս կեցած է :

Աղջիկդ պատերազմ հռչակած է կեսրոջը դէմ ու քու վրադ մտածելու ժամանակ չունի :

— Կամուրջի մը տակ կ'ապաստանինք :

— Ոչ , սիրելի Ագրիպպաս հօրաք : Հայոց աչքը այնքան ալ ապերախտ չէ : Շէնն եւ պայծառ մընայ Փարիզի Ազգատախնամը : Հանգստեան տուն մը կանգնելու վրայ է :

Ազուոր , օդաւէտ , ծառ – ծառաստանով շրջապատուած տեղ մը ձեռք ձգած է , կ'ըսեն ,Անտիլյի գիւղին մէջ :

Ես , ազգային ջոջերու կամ խմբագիրներու փաղանդին պատկանելու երանութիւնը չունենալով , չեմ այցելած այդ վայրը :

Այդ հաստատութիւնը , մեծ յեղաշրջում յառաջ բերելու կոչուած է՝ մեր ազգային – ընկերական կեանքին մէջ :

— Մարդ , կեանքէս վազ անցուցիր զիս : Հոգիս կը հանես : Մինչեւ երեկոյ տունն ես : Ալ չեմ կրնար համբերել , Անտիլյի պիտի ղրկեմ քեզ : Վաղը գիր մը ճամբեմ այդ տեղի մենծերուն , թող քեզ ներս առնեն :

×

— Գարօ , սա քուկիններդ տար Անտիլյի դիր , ալ քաշելիք բան չէ : Օր մը կը ձգեմ կ'երթամ :

×

— Ախ , իմ անուշիկ Շարլս որքան կը սիրեմ քեզ : Միայն ... եթէ ...

— Ըսէ հրեշտակս , մի քաշուիր , գիտես որ կեանքս ալ կուտամ քեզի համար :

— Ախ , եթէ սա հայրդ հետդ չըլլար , այսօր իսկ խօսք կուտայի քեզի հետ ամուսնանալու ...

— Ատ ըլլայ ուզածդ : Վաղն իսկ Անտիլյիի վարչութեան կը դիմեմ : Միայն դուն ինծի խօսք տուր որ իմս պիտի ըլլաս :

×

— Սիրելի Վաանիկս , քեզմէ բան մը պիտի խնդրեմ ... Ձե՞ս կղնաղ սա մայրիկդ Անտիլյի ղրկել ...

— Հոգիս , աղէկ , տան գործերը ով պիտի ընէ , այնքան պէտք ունինք իրեն :

— Իմին մամաս կը բերենք , հէ՞ , մնն չէղի..

★

Դարձընենք միւս էջը :

— Տղաք , երկար կ'ընէք : Ձեր հայրեն եմ վերջապէս , պէտք է յարգանքով վարուիք հետս ապա թէ ոչ բոլոր հարստութիւնս կը նուիրեմ Անտիլյի եւ կը մեկնիմ տունէս հա , խելքերդ գլուխնիդ հաւաքեցէք :

— Միհրանիկ , տղաս , սա կնկանդ խօսք հասկցուր , չափը անցուց : Ոտքած կը պտտայ երեսս ի վեր : Վաղն իսկ հարստութիւնս կը կտակեմ Անտիլյիի եւ կ'ելլեմ կ'երթամ հոն :

Վստահ եմ : Օր մը , իրենց զաւակներէն յուսահատած , պիտի սկսին կտակներով ճոխացնել այս ձեռնարկը : Նոր յարկաբաժիններ պիտի աւելնան անոր չուրջ : Պիտի ունենայ իր մատուռը , ընթերցարանը , սրահը եւ նոյնիսկ սրճարանը :

Եթէ անաչառ եւ անկողմնակալ կերպով կառավարենք զայն , պիտի դառնայ ոչ թէ հանգստեան տուն կամ ծերանոց , այլ փոքրիկ գիւղ մը՝ Հանգստարան ...

Պ . Ջօպանեանի պէս ծանօթ դէմքեր , նարտ խաղալու , զրօսնելու պիտի գան հոն : Երգիչներ , դերասաններ եւ այցելուներ պիտի չէնցնեն զայն :

Նոյնիսկ գրող չարադրողները պիտի փափաքին հիւրընկալուիլ այդ աւանին մէջ..

Եթէ չէք ուզեր , որ դեւեր եւ սադայէլներ սպրդին հոն , մուտքի դրան վրայ դրոշմեցէք խոշոր տառերով՝ Աւետարանէն հետեւեալ պարբերութիւնը .

— « Եկայք առ իս ամենայն վաստակեալք եւ բեռնաւորք եւ ես հանգուցից զձեզ»...

Կ . ՊԵՏՈՒՇ

այն ճանապարհէն ուր հերոսաբար ինկան Վարդանանք , Աստուրներ , Սայդօներ , Եղօներ բոլոր յայտնի ու անյայտ հերոսները :

Փա՛ռք անոնիդ , Տարօն եւ պատիւ այն բիւրաւոր հերոսներուն որ զոհեցին իրենց կեանքերը մեր փրկութեան համար :

Վ . ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԱՏԱՆԻ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐ .— 1947 Դեկտեմբերին Մոսկուայի մէջ կազմակերպուած է պատանի նըկարիչներու եւ քանդակագործներու համամիութենական ցուցահանդէս , նուիրուած հոկտեմբերեան 30ամեակին : Հայաստանի պատանի ստեղծագործողները ցուցահանդէսին ներկայացուցած են 96 նկարներ :

Ցուցահանդէսին մէջ առաջին տեղը գրաւած է Ռուսաստանի Սովետական դաշնակցային ընկերվարական հանրապետութիւնը , իսկ երկրորդ տեղը՝ Հայկական ՍՍՌը :

Անհատական առաջին կարգի մրցանակ տըրուեցաւ Նանէ Ստեփանեանին (Երեւանի Պուշկին դպրոցէն) երկրորդ կարգի Ֆէլիքս Ցակոբեանին (Շիրվանզատէ դպրոց) եւ երրորդ կարգի մրցանակ Կիրովականի 4 թիւ դպրոցի աշակերտ Դմետի Պոնոսակին : Երիտասարդական Միութեան կենտկոմը Նանէ Ստեփանեանի շնորհած է պատուոյ գիր :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԱՏՐՈՆՆԵՐԸ կը յաճախեն տարեկան մէկուկէս միլիոն հանդիսականներ :

Շարժանկարի թատրոնը կը յաճախեն տարեկան չորս միլիոն վեց հարիւր եօթանասունեւհինգ հանդիսականներ : Երաժշտական համերգներուն ներկայ կ'ըլլան 350.000 ունկնդիրներ :

Թատերական ներկայացումներու եւ համերգներու ծրագիրները կազմուած են Խ . Միութեան բոլոր միւս ժողովուրդներու անցեալի դասական լաւագոյն գործերէն :

★ Սունդուկեան թատրոնը հայկական հանրապետութեան առաջնակարգ թատրոնն է : Հոս հայկական , ռուսական եւ եւրոպական դասականներու երկերը մեծ խնամքով կը բեմադրուին : Մասնաւոր ուշադրութիւն եւսէրցոյց կուտան սովետական ինքնուրոյն եւ թարգմանական թատերգութիւններու բեմադրութեան : Թատրոնի վարպետ դերասանները խորհրդահայ բեմը հասցուցած են հայ թատրոնի պատմութեան մէջ մինչեւ հիմա չտեսնուած արուեստի բարձրութեան :

★ Ապրիլ 9ի ցերեկը եւ իրիկունը հազարէ աւելի մանուկներ դիտեցին անգլիացի իրապաշտ գրող Զարլս Տիքընսի «Դաւիթ Քոփըրֆիլտ» վէպի բեմադրութիւնը :

★ Մարտ 23ին թատրոնը հանդիսաւորութեամբ տօնեց «Կարինէի» տաղանդաւոր հեղինակ Տիգրան Չուհաճեանի մահուան 50րդ տարելիցը : Մօտ 60 տարի առաջ գրած անոր «Լէպլէպիճի հօր թեամբ տօնեց «Կարինէի» տաղանդաւոր հեղինակ լրիւ եւ ճոխ բեմադրութեամբ տրուած է սովետական թատրոնին մէջ :

«Յովհ . Թումանեան» մանկական թատրոնը ունի նաեւ ռուսական բաժին : Թատրոնը օրը 3 —4 ներկայացումներ կուտայ :

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՆԸ խնամքով կը հաւաքէ , կը մշակէ եւ ժողովուրդին կը վերադարձնէ իր իսկ գոհարները : Այդ տան շնորհիւ կազմակերպուած երգի – պարի խումբը Մոսկուայի մէջ երկրորդ մրցանակ շահեցաւ :

Ապրիլ 9ին ժողովրդական տան մէջ ցուցադրուեցան ինքնագործ վարպետներու ձեռքի գործերը , փորագրութիւններ , փայտի եւ քարի վըրայ , արծաթագործութիւն , ձեռագործ , գորգեր , նկարներ , որոնք ղրկուեցան Մոսկուա Մայիսմէկեան ցուցահանդէսին : — («Ս . Հ .»)

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇԱԲԱԹ

Հակառակ անսովոր անձրեւին եւ նոյնիսկ ցուրտին Ֆրանսան , եւ մասնաւորաբար Փարիզը կը պահէ իր տեղը միջազգային գետնի վրայ :

Յունիս 30ի գիշերը Փարիզի ընտրանին հաւաքուած էր Էյֆէլի աշտարակին չուրջը , ուր տեղի ունեցաւ անզուգական «ՄեծԳիշերը» (Grande Nuit de Paris) : Շատեր տեղ չէին գտած դիտելու համար Ֆրանսայի , Ամերիկայի եւ Անգլիոյ լաւագոյն դերասանները որոնք եկած էին միայն այդ երեկոյթին համար , որ կը բաղկանար երկու գըլխաւոր մասերէ : 150.000 կը հաշուեն ներկայ հասարակութիւնը : Ամբողջ հասոյթը (միայն cirqueին ծախուած տոմսերէն 16 միլիոն գոյացած էր) յատկացուած է U. N. A. C.ին (աղքատ երախաներու) :

Այս մեծ ցոյցով փակուեցաւ Փարիզի եղանակը :

★ Ամբողջ Ֆրանսա մասնաւոր փայլով մը կը տօնէ այս ամիս Շաթոպրիանի մահուան հարիւրամեակը :

Այս տարի կառավարութիւնը որոշած էր ժապաւէն մը չինել տալ Ֆրանսացի մեծ բեմադրիչի մը որպէսզի յեղափոխութիւնը վերակենդանացնէ 1848ի յիշատակը , բայց յետոյ մերժեց վճարել ծախքերը : Կը մնայ պահել բեմական պատկերը կամ հրատարակել , ինչպէս կ'ընէ շաբաթաթերթ մը , «Ազատութեան դարունը» անունին տակ : Այդ գումարն էր որ յատկացուեցաւ հարիւրամեակին տօնակատարութեան , աւելի աժան ըլլալով :

Շաթոպրիան մեռաւ 1848 Յուլիս 4ին , դըժբախտ : Կէս մեռած էր արդէն , քանի որ անդամալոյծ էր : Վերջին տարին երբ կինը կորսնցուց , ուղեց իր անունը տալ անոր , որ արդէն կոյր , կը մնար իր ամբողջ կեանքի ընթացքին , լաւագոյն եւ ամէնէն մտերիմ բարեկամուհին , (Տիկին Ռէ - քամիէ) , բայց այս վերջինը մերժեց , մնալով միշտ հաւատարիմ իր անունին : Յուղարկաւորութեան ներկայ էին միայն քանի մը հոգի , իր ամենամօտ բարեկամները : Այսօր , հարիւր տարի վերջ ամբողջ Ֆրանսան կը յարդէ իր յիշատակը :

Ա .

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԵ .

Մեր թշնամիները հողի համար չեն կռուիր , այլ կրօնքի , հաւատքի համար : Շատ լաւ գիտեն անոնք , որ եթէ մենք կրօնքով միանանք իրենց կամ Յոյներուն , մեր երկիրն ալ իրենցը կը դառնայ :

« Պէտք է յիշենք հինգերորդ դարը , այն կրօնական պատերազմը , զոր Յազկերտի դէմ մղեց Վարդան Մամիկոնեանը իր քաջերով : Հինգերորդ դարուն Պարսիկներն էին որ կ'աշխատէին խախտել մեր հաւատքը , իսկ այժմ՝ Արաբներն ու Յոյները : Հինգերորդ դարուն ալ ունէինք դաւաճաններ՝ Վասակներ եւ Մերուժաններ , հիմա ալ ունինք Գադիկներ եւ Աշոտներ : Հինգերորդ դարուն ալ ունէինք քաջ զօրապետներ , ինչպէս Վարդանն էր , այժմ ալ ունինք Աշոտ Երկաթը , որ չուարեր մնացեր է եւ երկինքէն օգնութիւն կը սպասէ :

Այժմ բան մը միայն կը պակսի մեզի . կը պակսին Ղեւոնդ Երէցի պէս հոգեւորականներ : Ո՞ւր է այժմ Ղեւոնդը , որպէսզի իր ոգեշունչ քարոզներով ոգեւորէ մեզ . չկայ ան : Դուք , Վեհափառ Տէր , որ գլուխ էք կանգնած հոգեւորականութեան , դուք պիտի ձեր անձնական օրինակով ոգեւորէք ազգը , որպէս զի չկորսուի ան : Ազգը ձեզ կը սպասէ » :

Կաթողիկոսը լուռ կը լսէր : Մարտիրոս հայրը վերջացուց իր խօսքը , բայց Կաթողիկոսը կը կարծէր , թէ դեռ կը խօսէր անիկա : Իր հոգիին մէջ բացուեցան հին հին վէրքեր , որոնք յուղեցին զինք : Այդ պահուն ան կը տառապէր ազգի տառապանքներով , կը ցաւէր անոր ցաւերով , բայց միեւնոյն ժամանակ կը զգար որ բաւական չէր միայն լալն ու ողբալը , պէտք էր նաեւ դարման տանիլ անոր ցաւերուն , բուժել վէրքերը : Մարտիրոս հօր խօսքերը սուր սլաքի պէս ցցուեցան իր սրտին մէջ եւ , դառնալով անոր , ըսաւ դողդոջուն ձայնով .

— Այո , ծերունի , ես գլուխ եմ կանգնած ազգի , բայց մինչեւ այժմ միայն ցաւելով եմ անցուցեր օրերս : Գնա , որդի , դուն ալ մտիր ժողովրդի մէջ եւ քարոզէ , ոգեւորէ , իսկ ես , ինչքան թոյլ կուտան իմ տկար ուժերս , կ'իյնամ նախարարներուն ոտքը , կ'աղաչեմ , կը պաղատիմ եւ կը հաշտեցնեմ զանոնք իրարու հետ , որպէսզի պաշտպանեն օրինաւոր թագաւորը :

Մարտիրոս հայրը դուրս ելաւ կաթողիկոսին քովէն գոհ սրտով . գրեթէ վազելով հասաւ իր օթեւանը , եւ ուրախ ուրախ ըսաւ իր ծառային .

— Ծառուկ , շուտով պատրաստէ ձիերը . խակոյն պէտք է ճամբայ ելնենք :

— Ի՞նչ կայ , Հայր սուրբ , որ այսպէս կը շտապես . անհրաժեշտ է հանգստանալ քիչ մը , պատասխանեց ծառան զարմացմամբ անոր դէմքը դիտելով :

— Պէտք է աճապարել , որդիս , պէտք է աճապարել . շատ գործ ունինք կատարելու , ժամանակը սուղ է :

Ծառուկը գլուխը քերեց եւ գնաց ձիերը պատրաստելու :

Քիչ յետոյ , Հայր սուրբն ու իր ծառան , երեւանին Արշարունիք դարձուցած , մտախոհ առաջ կ'երթային :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Թիթոյի կուսակիցները Ստալինի կը դիմեն

Եուկոսլաւիոյ համայնավարները Յուլիս 2ին Ստալինի ղրկեցին գիր մը, որով կը բողոքեն Կոմինֆորմի կողմէ իրենց եւ մարաջախտ Թիթոյի հասցէին ուղղուած «ստայօղ ամբաստանութեանց» դէմ: Կը խնդրեն Ստալինէ որ «իր կարելին ընէ», ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար :

Կուսակցութիւնը մեծ միթինկ մը գումարեց Պելկրատի մէջ եւ որոտընդոստ ծափերով որոշեց Խ. Միութեան կառավարութեան պետին ղրկել կուսակցութեան 1500 անդամներուն կողմէ ստորագրուած հեռագիր մը, արտայայտելու համար այն «մեծ վստահութիւնը» զոր կը տածէ եուկոսլաւ ժողովուրդը Ստալինի հանդէպ, միեւնոյն ատեն ապահովութիւն յայտնելով որ խորհրդային կառավարութեան պետը պիտի սրբէ «երկրին, կուսակցութեան եւ կեդրոնական կոմիտէին» դէմ կատարուած ամբաստանութիւնները: Հեռագիրը կը վերջանայ հետեւեալ տողերով .—

« Անսահման է մեր սէրը ձեզի եւ Խ. Միութեան հանդէպ, ինչպէս անսահման է նաեւ մեր երախտագիտութիւնը այն բոլոր բաներուն համար՝ զորս ըրած էք մարդկութեան համար: Կեցցէ մեր ընկեր Թիթօն, որ մեզի սորվեցուց սիրել Խ. Միութիւնը, կեցցէ մեր մեծ բարեկամը, Ստալին»:

Ժողովուրդը «Պելկրատ – Մոսկուա» եւ «Թիթօ — Ստալին» բացագանչութիւններով ծափահարեց ճառախօսները, որոնք պանծացուցին ստալինեան-եուկոսլաւ բարեկամութիւնը եւ իրենց սէրն ու հաւատարմութիւնը յայտնեցին մարաջախտ Թիթոյի :

Յետոյ, որոշուեցաւ գիր մըն ալ ուղղել Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին, յայտնելու համար ժողովուրդին վստահութիւնը՝ այս կոմիտէին եւ մարաջախտ Թիթոյի հետեւած ուղղութեան վրայ :

★ Եուկոսլաւիա 500 միլիոն տոլար փոխ ուզած է միջազգային դրամատունէն: Այս դիմումը կատարուած էր Եուկոսլաւիոյ վերջին դէպքերէն առաջ :

★ Պուքրէշի մէջ հրատարակուեցաւ Կոմինֆորմի պաշտօնաթերթին վերջին թիւը, միայն ռուսերէնով: Նախապէս կը հրատարակուէր անգլիերէն, ֆրանսերէն եւն. :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ժողովը անելի մը մատնուած է: Ուրբաթ օր նիստը հազիւ բացուած, ընդդիմադիրները պոռացին նախագահին՝ Տոքթ. Ալէքսանդրիի դէմ որ քաշուած էր ընկերվարական կուսակցութենէն.— «Հրաժարեցէք, հրաժարեցէք. ուրացող:» Ընդհանուր խրարանցումի եւ աղմուկի մէջ քուէարկութեան դրուեցաւ համայնավարներու բանաձեւը, որով դիւանին հրաժարումը կը պահանջուէր: Սակայն, բանաձեւը մերժուեցաւ 51 ձայնի դէմ 53 ձայնով: Կէս օրէ վերջի նիստին, միջադէպերը շարունակուեցան: Համայնավարները իրենց գրասեղաններուն կափարիչները դղրդացուցին, աճապին աղմուկ հանելով : Ելեկտրական լոյսը մարեցաւ քանի մը անգամներ, լուտանքներ տեղացին ամէն կողմէ եւ նիստը փակուեցաւ ապարդիւն :

ԱՆԳԼԻՈՅ եւ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ միջեւ Յուլիս 2ին ստորագրուեցաւ առեւտրական համաձայնութիւն մը, որով Եոկոսլաւիա երկու միլիոն սթերլին արժէքով փայտ պիտի հայթայթէ Անգլիոյ :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ հացին գինը 200 տրախմիէն բարձրացաւ 450ի, հարուստներուն համար՝ 650ի, իսկ բաժնեչափը պիտի ըլլայ օրական 100 կրամ փոխանակ 80ի :

ՋԻՒՆ ՏԵՂԱՑ արեւելեան Ֆրանսայի մէջ, Վոժլեռներուն մէջ:— Կառավարութիւնը կը վախնայ որ հունձքերը մեծապէս վնասուին ամբողջ երկրին մէջ, եթէ անձրեւներ չդադրին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Գ. Հանդրուանին կը մասնակցէին 114 մրցորդներ: (Տինար –Նանթ 252 քիլ.): Նոյն անակնկալներ շարունակուեցան: Առաջին օրը Ֆրանսացիները չէին գիտեր թէ Իտալացի Պառթալին է գլուխը, ինչ որ բաւական շփոթութիւն պատճառեց: Երկրորդ օրը Իտալացին կը կորսնցնէր դեղին շապիկը, ի շահ Պելժիացի Էնկէլի: Ուրբաթ օր մինչեւ Նանթ 12 մրցորդներու խումբ մըն էր գլուխը, մօտ 14 վայրկեան տարբերութեամբ: Առաջին հասաւ 6 ժամ 48 վ. 31 երկ., Ֆրանսացի մը, Կի Լափէպի, երկրորդ՝ Պելժիացի Էմփաթիս, երրորդ՝ դարձեալ Պելժիացի Մաթիէօ: Ընդհանուր դասաւորման մէջ դեղին շապիկը շահած է Ֆրանսացի մը, Պոպէ, որ երեք օրէ ի վեր դետին կը շահի: Շաբաթ օրուան հանգրուանն էր Նանթ Լա Ռօշէլ, բաղդատաբար կարճ, 170 քիլ.:

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Հրապարակային դասախօսութիւն

Այս հինգշաբթի, 8 Յուլիս,, ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ, Salle D.

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. վարչութեան:

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, որ նոր վերադարձած է Արեւելքէն: Նիւթը՝ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՆՈՒԱՃՈՒՄՆԵՐՈՎ :

Մասնաւորապէս կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր անդամները եւ հասարակութիւնը : Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Վարուժան կոմիտէի, 11 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Pont Nantin (Վարիզէլ) օդասուն պարտէզին 200 քայլ հեռու, մշտավազ առուին եզերքը :

Կը նախագահէ Ս. ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՋԷՔԵԱՆ

Ճաշը միասին բերել : Սիրով կը հրաւիրուին Սէնթ Էթիէնի ընկերները :

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ականունի» ենթակոմիտէին իր 23րդ տարեդարձին առթիւ, կազմակերպած է դաշտահանդէս մը կիրակի 18 Յուլիս ամբողջ օրը, Սէն Լուի, Եօթնեղբայրներու ագարակը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

✕

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան մարզահանդէս – դաշտահանդէսը՝ 18 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Վիէնի մէջ: Կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն եւ քոյր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ նոյն թուականը :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Ազգ. վարժարանին ամավերջի հանդէսը՝ կիրակի 11 Յուլիս ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր Միութիւնները, ծնողքները եւ Տէսինի հասարակութիւնը անխտիր, գնահատելու մատղաշ սերունդին համար թափուած աշխատանքները, եւ վայելելու անոնց հայերէն արտասանութիւնները: Տրամախօսութիւններ եւ հայկական տարազով պարեր եայլն :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ այս կիրակի կէս օրէ վերջ, 8 rue Jean Goujon: Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական բաժին :

Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ:

Ժամը 4էն 12: Մուտք 150 ֆր. իսկ Նոր Սերնդականներուն զեղչ :

Մաոչելի պիֆէ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Գէորգեանի զաւկին Ստեփանիկի մկրտութեան առթիւ, Տիկիններ Խալօղլեանի եւ Զաթիկեանի ձեռամբ ներկայ եղող ազգականներու եւ բարեկամներու կողմէ 12.500 ֆրանք նուէր մը եղած է Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին: Մեր բարեմաղթութիւնները եւ մեր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք տան տիրոջ եւ բոլոր նուիրատուներուն : Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւն :

Նուիրատուներու ցանկը.— Պ. Պ. Կարապետ Գրիգորեան, Հրայր Գրիգորեան, Վռամ Գրիգորեան, Հայկ Զաթիկեան, Վահան Խալօղլանեան, Երուանդ Սինանեան, Կարպիս Թորոսեան, Յարութիւն Ջէքէմեան, Օննիկ Իսկիւտարեան, Օննիկ Գալփաքճեան 1000ական ֆր., Գուրգէն Գրիգորեան 2000, իսկ Հայկազ Էմինեան 500 ֆրանք: Գումար 12.500 ֆրանք :

ՏԱՐՈՆ ՍԱՍՆՈՋՈՐԻ ՀԱՅՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ (Մարսէյլ) բուռն նամակով մը կը բողոքէ ոմն Մ. Աւետեանի վայրահաջութեանց դէմ, որ հրատարակուեցաւ Ֆր. Ազգ. Միութեան թերթին մէջ : Կը կարծենք թէ չարժեր աւելի զբաղիլ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէ ներկայ գտնուիլ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը՝ հայ մատրան մէջ, այս երկուշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին: Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին «Հայ Տան» մէջ, 29 Bld. Carnot: Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտոյի Ֆ. Հ. ԿԱՊ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ: Ընտրութիւն նոր վարչութեան : –

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Համազասպ» խումբը ժողովի կը հրաւիրուի այս չորեքշաբթի, ժամը 8ին :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ.— Լիոն, Պ. Տիգրան Նորեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր քեռայրին Պ. Ծիւան Կոփոեանի, Ամերիկա :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Իսիի մէջ, այս կիրակի ժամը 3էն : Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Իսիի հասարակութիւնը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տիկին Զարուհի Լուսիկեանի համար հոգեհանգիստ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, իր զաւակներուն Պ. Նորայր, Քաջայր Լուսպարոնեանի, Խաչիկ Լուսիկեանի եւ Գեղանուշ Խոչեանի կողմէ:
Կը հրաւիրուին ազգականները եւ բոլոր յիշատակը յարգողները:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ.— Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Վարդավառի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, Տ. Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան պիտի քարոզէ, իսկ Բշ. օրը համայն ննջեցելոց հոգւոյն պատարագ եւ հոգեհանգիստ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 6 JUILLET 1948 Երեքշաբթի 6 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5485–Նոր շրջան թիւ 994 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸՆ ԱԼ ՄԵՆՔ ՄԵՋԻ

Աննախընթաց տագնապ մը անձկութեան մատնած է ֆրանսական մամուլը, պատերազմի դադարումէն ի վեր: Տագնապ մը որ հետզհետէ կը ծանրանայ:

Շատ մը թերթեր դադրած են արդէն: Ուրիշներ՝ ձուլուած իրարու հետ: Կան տակաւին ուրիշներ ալ որ կա՛մ պիտի ձուլուին եւ կամ պիտի փակուին, անգործութեան մատնելով բազմաթիւ խմբագիրներ, աշխատակիցներ եւ բանուորներ:

Չկայ օրաթերթ մը որ անձկութեան ճիչ մը չարձակէ, օգնութիւն խնդրելով իր բարեկամներէն եւ բաժանորդներէն: Շատեր հանգանակութեան ցանկեր բացած են, միլիոններու բացը գոցելու եւ թերթին շարունակութիւնը ապահովելու համար:

Այսպէս, Le Populaire, ընկերվարական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, ամէն օր սրտաւուչ կոչեր կ'արձանագրէ իր տնօրէնին բերնով, ճողոպրելու համար հանգանակութիւնը որ արդէն հասած է չորս միլիոնի:

L'Aube, ժողովրդական Շարժումին (M. R. P.) օրկանը, նոյնպէս հանգանակութիւն կը կատարէ ամիսներէ ի վեր: Կը բաւէ արձանագրել միայն խորագիրը.— «L'Aubeը փրկելու համար»:

Արմատական կուսակցութեան օրկանն ալ կը գալարուի նոյն անձկութեամբ: Համայնավարներու պաշտօնաթերթը, L'Humanité, որ պարբերաբար հանգանակութիւններ կը կատարէ, այս անգամ մասնաւոր պայքար մը բացած է, հասոյթները աւելցնելու եւ նոր բաժանորդներ ճարելու համար: (Առաջին անգամ այս թերթն էր որ վեց ֆրանքի բարձրացուց գինը):

Խնդիրը Ազգ. Ժողովին մէջ ալ արծարծուեցաւ եւ ձախակողմեան երեսփոխանները պահանջեցին կառավարութենէն շարք մը դիւրութիւններ ընծայել, հրատարակութեան ծախքերը պակսեցնելու համար:

Ինչպէս կ'երեւայ, կառավարութիւնն ալ ուրիշ ելք չէ գտած, եթէ ոչ արտօնել որ օրաթերթերը մէկ ֆրանք աւելցնեն իրենց գինը, այսօրուընէ սկսեալ:

Փարիզեան Մամուլի Դաշնակցութիւնը այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցով մը կը բացատրէ թէ վեց ամիսէ ի վեր օրաթերթերու վաճառման գինը կը քննուէր իրաւասու ժողովներու կողմէ: Անցեալ Յունուարէն իսկ արհեստագիտական քննութիւնները յանգած էին հետեւեալ եզրակացութեան.— 7. ֆրանք՝ չորս էջի, 8 ֆր.՝ վեց էջի համար:

«Կառավարութիւնը հաւանեցաւ վերաքննել թուղթի, փոխադրութեան եւն. խնդիրները: Թերթերն ալ իրենց կողմէ յանձն առին շատ ծանր զոհողութիւններ, սակայն անխուսափելի համարուեցաւ գինի փոփոխութիւն մը:— Այս միացեալ ճիգերուն շնորհիւ, յաւելումը պիտի ըլլայ միայն մէկ ֆրանք»:

Այս ալ վերջնական չի համարուիր: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ թուղթին թոնը 32.500 ֆրանքէն պիտի բարձրանայ 46.000 ֆր.ի (օրինաւոր գին): Դեռ չենք խօսիր հրատարակութեան ծախքերու մասին:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, քանի մը շաբաթէն թերթերը պիտի չհրատարակուին կիրակի օրերը, խնայողութեան համար:

Այս ընդհանուր տագնապէն ազատ կրնա՞ր մնալ հայկական մամուլը, պահելով բոլոր համեմատութիւնները:

«Յառաջ»ը ինքնապահ վիճակ մը ունէր վերհրատարակութենէն ի վեր, շնորհիւ իր լայն սպառումին որ երբեք չպակսեցաւ օրուան հովերէն: Իր եկամուտին աղբիւրնե՞րը — բաժնեգրութիւն, հասոյթ, ծանուցում:

Ոչ մէկ արտակարգ ձեռնարկ՝ բաժանորդ կամ նուէրներ ճարելու: Ինչ որ բաժնեգիներէն աւելի ստացեր էինք առաջին տարեշրջանին, քանի մը հարիւր հազար ֆրանք, ծախսուած է թուղթ ճարելու որեւէ գնով:

Արդ, այս փոքր ծաւալով եւ այս վիճակով անգամ, տպագրական ծախքերը քառապատկուած են արդէն, ինչպէս բոլոր ծախքերը: Եւ, երկար ատենէ ի վեր, մենք ալ չափազանց կը նեղուինք:

Ի՞նչ ընել:

Շ.

Հայե՞ր ալ կը կռուին Պաղեստինի մէջ

Հալէպի «Պարք էլ Շիմալ» արաբերէն թերթը կը գրէ իր 8 Յունիսի թիւին մէջ, առաջին էջին վրայ, խոշոր վերնագիրներով.—

Ուրախ ենք հաղորդելու մեր ընթերցողներուն թէ 150 հայ կամաւորներ միացած են Պաղեստինի մէջ պայքարող արաբական ուժերուն, հերոս Ֆավզի Քավուքճիի հրամանատարութեան տակ:

Անոնք սուրիացի եւ լիբանանցի անկեղծ հայրենասէրներ են, հաւատքով փարած զէնքին՝ ի պաշտպանութիւն Սուրիոյ եւ Լիբանանի եւ արաբական երկիրներու հողային ամբողջութեան:

Կը տեղեկանանք, թէ հրամանատար Գավուքճի փաշա փափաքած է արձակուրդ տալ 150 հայ կամաւորներուն, որպէսզի հանգստանան բունն եւ դժուարին կռիւներէ վերջ: Եւ սակայն, հայ ռազմիկները պատասխանած են թէ հանգիստի համար չէ որ ճակատ եկած են, եւ թէ պէտք չեն զգար արձակուրդի:

Հայ կամաւորները աւելցուցած են.— «Մնդբոյ առարկայ է պատիւը մեր հայրենիքին, ու մենք վճռած ենք կատարել մեր պարտականութիւնը ճակատներուն վրայ: Մեր կեանքին գնով պիտի պաշտպանենք Պաղեստինի արաբ դիմագիծը եւ բոլոր սրբավայրերը»:

Պաղեստինի կռիւր պիտի վերսկսի

Գրած էինք թէ Արաբները մերժած են կոմս Պերնատոթի առաջարկած պայմանները՝ Պաղեստինի բաժանման մասին: Անդրյորդանանի Թագաւորը, Ապտուլլահ, իր կարգին հաղորդելով մերժումը, յայտարարեց շաբաթ օր.

— «Պիտի վերսկսինք կռիւը, ապաւինած մեր զէնքերուն: Մենք Պաղեստին կը գտնուինք հետեւեալ երկու բաներուն համար,— տեւական փառք կամ պատուաւոր նահատակութիւն»:

Կոմս Պերնատոթ (ՄԱԿի միջնորդը) հազիւ Գահիրէ հասած էր Հռոդոսէն, երբ Արաբական Դաշնակցութեան քարտուղարը տարաւ յանձնեց իրենց մերժողական պատասխանը, որ շատ երկար է եւ հակառաջարկներ կը պարունակէ: Պատասխանը խմբագրուած է յանուն եօթը արաբական պետութեանց:

Վերջին լուրերու համաձայն, Հրեաներն ալ մերժած են կոմս Պերնատոթի ծրագիրը, հետեւեալ պատճառներով.— 1. Ծրագիրը Արաբներուն կը ձգէ Նէճէպի շրջանը, ինչ որ պիտի սահմանափակէ Հրեաներու ներգաղթը.— 2. Հրէական պետութենէն կը բաժնէ Մեռեալ ծովու փոթասի գործարանները որոնք եկամուտի գլխաւոր աղբիւրներն են.— 3. Հրեաները կ'ուզեն որ Երուսաղէմը դրուի Միացեալ Ազգերու խնամակալութեան տակ: (Կոմս Պերնատոթի ծրագրով, Երուսաղէմի շրջանը պիտի գտնուի արաբական իշխանութեան տակ, բայց հովանաւորութեամբ Միացեալ Ազգերու, որպէսզի պաշտպանուին քաղաքին 100.000 Հրեաները):

★ Միացեալ Ազգերու մասնաւոր յանձնախումբը Արաբներուն եւ Հրեաներուն ներկայացուց ընդարձակ ծրագիր մը որ միջոցներ կ'առաջարկէ, միջազգային ոստիկանութիւն մը հաստատելու եւ Երուսաղէմը պաշտպանելու համար, եթէ կռիւները վերսկսին:

ԻՏԱԼԻՈՅ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ նոյնպէս համայնավարներու ղեկավարութեան տակ կը գտնուի, շարք մը գործադուլներ ծրագրած է այս շաբթուան համար: Յաջորդաբար աշխատանքը պիտի դադրեցնեն քիմիական, ելեկտրական, մետաղագործական եւն. բանուորները: Գործադուլները պիտի սկսին երեքշաբթի եւ պիտի վերջանան ուրբաթ: Կազմակերպութիւնը կը յանձնարարէ իր անդամներուն գործադուլները կատարել «վճռականութեամբ և ուժգնութեամբ», ամէն տեղ պահանջելով օրավարձերու յաւելում եւ բանուորներու արձակման դադարում: Եթէ գոհացում չտրուի, պիտի աւելի սաստկացնեն պայքարը:

ՊԵՐԼԻՆԻ ՎԻՃԱԿԸ ԾԱՆՐԱՑԱԾ

Ռուսները չեն ուզեր տեղի տալ

Շաբաթ օր աւելի ծանրացաւ կացութիւնը, երբ մարէշալ Սոքոլովսքի մերժեց վերցնել Պերլինի պաշարումը:

Այդ օրը զօր. Ռոպըրթսըն (Անգլիա), զօր. Քլէյ (Ամերիկա) եւ զօր. Նուառէ (Ֆրանսա) բրիտանական? հրամանատարին այցելեցին Պոտսդամի? դղեակին մէջ, համաձայն նախապէս տրուած որոշման: Տեսակցութիւնը տեւեց կէս ժամ: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ տեսակցութիւնը բարեկամական էր, բայց երեք դաշնակիցները հաւաստիք չստացան զօր. Սոքոլովսքիէն թէ պիտի վերահաստատուի երկաթուղիներու երթեւեկը: «Հետեւաբար կացութիւնը կը մնայ անփոփոխ»: Երեք հրամանատարները իրենց կառավարութեանց պիտի հաղորդեն տեսակցութեան արդիւնքը, առանց նոր մանրամասնութիւններ հրատարակելու:

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ մարէշալ Սոքոլովսքի մերժած է վերցնել Պերլինի պաշարումը, չուզելով ճշդել թէ երբ կը վերջանան այն «արհեստագիտական դժուարութիւնները» որոնք պատճառ եղած են այդ պաշարումին:

Աւելորդ է ըսել թէ արեւմտեան երեք դաշնակիցներուն համար արժանապատուութեան խնդիր դարձած է այս պարագան: Ուրեմն կը մնայ վերջին միջոց մը,— Մոսկուա ղրկել երեք պետութիւններու ծանուցագիրը, որ յետաձգուած էր: Այս ծանուցագրով, երեք պետութիւնները պիտի պահանջեն անմիջապէս վերցնել պաշարումը, վերահաստատել քառանդամ հրամանատարութիւնը, այլապէս Ռուսերուն վրայ կ'իյնայ Պերլինի 2.250.000 բնակիչներուն ճակատագրին պատասխանատուութիւնը:

Մարէշալ Սոքոլովսքիի մերժումին հետեւանքով, Անգլեւամերիկացիները պիտի շարունակեն Պերլինի պարէնաւորումը ապահովել օդանաւերով: Զօր. Քլէյ յայտարարեց թէ օդանաւային փոխադրութիւնը պիտի շարունակուի որքան ատեն որ պէտք ըլլայ, հակառակ օդին անյարմարութեան:

Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութեան անդամներէն երեք ականաւոր դէմքեր Լոնտոն գացին, պարզելու համար Պերլինի կացութիւնը:

Վերջին 24 ժամուան մէջ ամերիկեան օդանաւերը 184, անգլիականները 107 թռիչքներ կատարեցին, ուտելիք հասցնելու համար Պերլին:

Անգլեւամերիկացիները կը վախնան որ Ռուսերը եւ գերման համայնավարները լուծեն Պերլինի քաղաքապետական խորհուրդը, ձեռք առնելու համար քաղաքին վարչութիւնը: Բայց միեւնոյն ատեն կը յայտնեն թէ «պատրաստ են ամէն պատահականութեան հանդէպ»:

Արեւմտեան պետութիւնները Պերլինի մէջ ունին 20.000 քաղաքացիներ որոնք նոյնպէս օդանաւերու միջոցաւ կը պարէնաւորուին:

Խորհրդային թերթերը կը շարունակեն արեւմտեան Դաշնակիցներուն վրայ ձգել ներկայ տագնապին պատասխանատուութիւնը:

Եուկոսլաւիա եւ Ալպանիա կը պառնան իրարու

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ ԽԶՈՒԱԾ

Մարէշալ Թիթոյի դէմ արձակուած բանադրանքէն ի վեր, փոքրիկ Ալպանիան թշնամական դիրք մը բռնած է Եուկոսլաւիոյ դէմ, անշուշտ ուժ առնելով Մոսկուայէն:

Այսպէս, Ալպանիա շաբաթ օր չեղեալ հռչակեց բոլոր տնտեսական համաձայնութիւնները եւ հրամայեց բոլոր եուկոսլաւ մասնագէտներուն 48 ժամէն հեռանալ երկրէն: Այս հրամանը թէեւ շաբաթ օր յայտնուեցաւ, բայց արդէն հաղորդուած էր Յուլիս 1 թուակիր ծանուցագրով մը: Հրամանին ենթակայ են բոլոր այն մասնագէտները, ուսուցիչները եւ եուկոսլաւ քաղաքացիները որոնք Ալպանիա ղրկուած էին «եղբայրաբար օգնելու համար երկրին»:

Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը խիստ ծանուցագիր մը ղրկեց, դիտել տալով թէ այս արարքը «կոպիտ բռնաբարում» մըն է միջազգային օրէնքի, «աննախընթաց, կոշտ եւ նախատական»: Այս ծանուցագրէն կը հասկցուի թէ Ալպանիա արտաքսած է նաեւ սլաւ զինուորական մասնագէտները, «այսպէս կոպտօրէն անարգելով մեր բանակը եւ անոր վարիչները եւ բռնաբարելով փոխադարձ օգնութեան դաշինքը»: Միեւնոյն ատեն կ'ազդարարէ թէ «Ալպանիա պատասխանատու պիտի բռնուի իր արարքին բոլոր հետեւանքներուն»: Ու կը յիշեցնէ թէ տնտեսական համաձայնութիւնները ի զօրու էին 30 տարուան համար եւ կրնային չեղեալ համարուիլ մէկ տարի առաջ լուր տալով: Եուկոսլաւիա երկու միլիառ տինար (20 միլիոն սթերլին) աւելի տուած է Ալպանիոյ որ կը խուսափի կարգադրել այս խնդիրը եւ ուրիշ պարտքեր:

Եուկոսլաւիա ուրիշ երկու ծանուցագիրներ ալ ուղղած է Ալպանիոյ, պահանջելով անմիջա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԽՄԲ.— Յունիս 26ին, Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն յարգանքի երեկոյթ մը սարքած էր ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի յիշատակին, որուն նախագահեց մեր աշխատակիցը, Տիգրանուհի: Ստորեւ իր բանախօսութիւնը.—

Հեռու չէ այն կսկծալի թուականը երբ հայ վիշտի հզօր երգիչը բաժնուեցաւ անդարձ մեր իրականութենէն: Ծաղկաբոյր ապրիլին էր. համազգային սուգի ամիսին: Ի՜նչ խորհրդաւոր զուգադիպութիւն:

Տրտմօրէն ամայացաւ եւ թափուր մնաց Պոմոնի իր մենաստանը, որ իբր ուխտավայր ծառայեց երկար տարիներ:

Կ'այցելէին հոն, բոլոր անոնք՝ որ յափշտակուեր էին մեծատաղանդ գրագէտին կախարդական գրականութեան սարսուռներէն: Իրեն հետ էին իր գաղափարապաշտ վարդապետութեան հետեւորդները, եղբայրներն ու ընկերները, երիտասարդներ ու տարէցներ անխտիր: Մէկ խօսքով ամբողջ «Հայոց ժողովուրդը»:

Եւ մենք շատ անգամ արցունքոտ աչքերով կը կարդայինք սրտառուչ էջեր Մեծ Տառապեալի ցաւագին ապրումներէն, որպէս պլպլուն կայծեր անոր լուսացնցուղ էութենէն՝ որ կը մաշէր, կը հատնէր ամէն օր հիւանդի անկողնին մէջ: Կը գոյատէր ինչպէս անէրակ սրբութիւն – մասունք:

Հայոց ժողովուրդը սակայն գիտցաւ այդ մասունք-նշխարը անմթար գուրգուրանքով պահել իր սրտին մէջ:

Ահարոնեան առաքեալը արժանի էր այդ անկեղծ ու սրտագին նուիրումին: Վասնզի ան ամբողջ կեանքովն ու արիւնովը սիրեց իր ժողովուրդը: Եւ տուաւ անոր ինչ որ ունէր, եւ՛ հոգի եւ միտք:

Թշնամի բռնութեան տակ հծծող ժողովուրդը անոր մեծագոյն վիշտն ու մտածումը եղաւ: Ահարոնեան հերոսապատումներ գրեց: Պայքարի էջերով ծառացաւ ճակատագրի եւ ստրկամտութեան դէմ: Եւ արծարծեց ինքնապաշտպանութեան անշէջ կրակը, ինչպէս Աբովեան եւ Րաֆֆի, երկու լուսապսակ տիտանները: Առաջինը՝ իր «Վէրք Հայաստանի»ով, երկրորդը իր «Խենդ»ով ու «Կայծ»երով:

Ըմբոստութեան – ինքնապաշտպանութեան սերմերը ցանուեր էին տարիներ առաջ:

Բայց Ահարոնեան տիտանը աւելի լայն բացաւ իր գրական – գաղափարաբանութեան թեւերը, փարելով հայրենի հողին:

Ո՜վ կրնայ չափել թէ ան ինչ անսահման սիրով սիրեց հայրենի հողը: Սարն ու գետը, արտն ու հովիտը, ծառաստանն ու պարտէզը, այգեստանն ու անտառը: Երգեց զանոնք անհուն գորովով, մեծ նուիրումով:

Վերջերս հանրածանօթ մեծ հրապարակագիր մը զինքը կ'անուանէր «Որդի Արաքսի եւ Արարատի»:

Ինչ սքանչելի որակում բացատրելու համար բնապաշտ եւ հայրենապաշտ Ահարոնեանը: Կարդա՛ք Մասիսին ուղղուած իր քերթուածէն՝ հատուած մը.—

Մասիս, ջան Մասիս, մանուկ օրերից,
Մի երիվարի խրխինջ եմ լսում քո անդունդներից
Քո ծոցն է չղթայուած իմ երազ արքան,
Սէգ Արտաւազդն իր բոց նժոյգով,
Եւ պիտի ելնի զէնք ու զրահով,
Իր զաւակների արիւնն ուզելու
Արար աշխարհից.
Հզօր օրերին իմ ցեղը զգաստ.
Քեզ պահ է տուել իր աստուածներին,
Աժդահարներին, հին հին քաջքերին,
Կայծակը ծառող իր վիշապներին,
Աւերիչ դեւերին, իր հսկաներին:
Արտաւազդը տուր մեզ զէնք ու զրահով,
Ու թող աշխարհի հիմերը թնդան,
Նրա փրկարար յաղթ հարուածներից.
Ահ, մենք այնպէս կարօտ ենք ուժին,
Մասիս, ջան Մասիս:

Ի՜նչ հրաշապատում քերթուած: Ո՞ր հայը չի յուզուիր, չի խանդավառուիր այս հոգեկանչ ղեղումով(?), այս մեհենական տեսիլներով, հեթանոս այս պատկերներով:

Բանաստեղծին քնարէն կրակ ու կսկիծ կը յորդի ի տես անիրաւուած ու յօշոտուած ցեղին: Կ'ոգեկոչէ հին Հայոց դիցաբանութիւնը, որ կը հաւատար թէ Մասիսի անդունդներուն մէջ շղթայուած, բանտուած է Արտաւազդ իր թագաւոր հօր անէծքով. կը բողոքէ Մասիսին: Դժգոհանք ու պահանջ կը բարձրացնէ: Կ'ուզէ իր երազ արքան, որ զէնք ու զրահով, հին հին քաջքերով, դեւերով, կայծակ ծառող վիշապներով, երկինք ու գետին պիտի կործանէ: Եւ «իր զաւակների արիւնը պիտի ուզէ արար աշխարհից»:

Ինչ հզօր ու վիթխարի երազ: Եւ տենչավառ կսկիծով կ'ողողէ հայրենի լերան լանջերուն փարած.

«Ահ, մենք այնպէս կարօտ ենք ուժին,
Մասիս. ջան Մասիս...»:

Իր շանթարձակ գրականութեան մոգական ուժն էր որ յուսակտուր ժողովուրդի մը ծոցէն ի լոյս հանեց հերոսական զմայլելի դէմքեր ու տիպարներ: Եւ անոնք գոյն ու երանգ տուին բռնակալութեան երկաթէ գիշատիչ թաթին տակ ճմլուած մեր ժողովուրդին: Իսկ աստուածատիպ քերթողը անմահացաւ ցեղին սրտին մէջ:

Առաջինը, երիտասարդ բանաստեղծ Դանիէլ Վարուժան անոր վաստակաւոր ուսերուն ձըգեց յաւերժութեան ծիրանին, գրելով «Պատգամաւորները»: Այն ատեն, 1909—11 թուականներուն մեծանուն Հայը կալանաւոր՝ կը տառապէր Մետեխի բանտին մէջ:

— Ախ, գնա բազէ, կայծակը կտուցիդ.
Բայց մեռելներդ այդ՝ զոհերն են լոյսի — անոնց մի դպչիր.
Սիրտեր որ չեն գիտեր վրէժէն պաղիլ.— անոնց մի դպչիր,

Այլ այնտեղ պայքարն առաքեալ մը ունի բանտին մէջ կրանիթ.— Թեւերովդ հուժկու զարկ փշրէ, խախամն իր լուսամուտին եւ շանթը կտուցիդ յոյսն երգէ թառած իր ուսին վճիտ. քսէ թէ շուտով մենք(?) պիտի կանգնենք արձանն իր փառքին
Ախ, գնա բազէ, դափնի մը կտուցիդ»:

Ինկաւ. արեւմտահայ մտաւորականութեան լուսազգես փաղանգը: 1915ի զարհուրանքը— մահագոյժ խորշակ — այրեց, մոխրացուց հայկ. մշակոյթի չքնաղ անդաստանին ոսկի բերքը, որուն մէջ եւ քաղցր ու քըմական Վարուժանը:

Բայց իր մարգարէաշունչ բանաստեղծութիւնը կատարուեցաւ Ահարոնեանի կեանքին մէջ: Կանգնեցին իր փառքի արձանը իբրեւ պետական մարդ:

— Ո՞ր աշխարհային փառքը մշտնջենական եղած է, մեր օրերուն ինչ գահեր ու թագեր խորտակուեցան:

Բանաստեղծները մարգարէներ են, յաճախ աստուածային ներշնչումով: Ահարոնեան իր տառապանքներն ալ նախատեսեց: Ինքն է որ կը գրէ.

« Հեշտ չէ անտառի մէջ բարձրագիր կաղնի լինել. փոթորկի առաջին թափը, ամպրոպի առաջին պայթիւնը, շանթի առաջին բոցը նրա ճակատին է զարկում: Դրա փոխարէն արշալոյսի առաջին ցոլքը, նրան է ողջունում, եւ վերջալոյսի վերջին շողը նրա տերեւներին է ժպտում ծածկուելուց առաջ»:

Ի՞նչ արժէք ունի Ահարոնեանի մարդկեղէն մահը: Լոյս ոգեղէնը կ'ապրի եւ պիտի ապրի դարէ դար: Ահա անոր թարմ հողակոյտին առընթեր կը բարձրանայ յաւիտենականութեան դափնին, տարածելով իր մշտականանչ թեւերը եւ մրմնջելով — «Յարգանք քեզ»: Փառք եւ օրհնութիւն արդասաւոր անցեալիդ: Պատիւ ու պարծանք լուսաւոր գալիքին:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Ալֆոնս ԺԳ. եւ Դ. Վարուժան

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ այն գրութիւնը որով հանգուցեալ Արամ Ինճիճեան կը պատմէ Դ. Վարուժանի համար կատարուած դիմումը, ինչպէս հաղորդած էր Բ. Գավէզ, կիրակի օր.—

Յորմեհետէ Սպանիոյ Ալֆոնս ԺԳ. թագաւորը հեռացաւ իր գահէն ու երկրէն, արիւնահեղութեան պատճառ չըլլալու համար, իր ժողովրդականութիւնը աւելցաւ ոչ միայն Անգլիոյ, այլ նաեւ հանրապետական Ֆրանսայի մէջ: Իր անձին շուրջ ստեղծուած այս համակրանքին պատճառներէն մին ալ դժբախտ վեհապետին ընդհ. պատերազմի միջոցին համաձայնական երկիրներու հանդէպ ցոյց տուած բարեկամական ընթացքն էր:

Ալֆոնս ԺԳ. սակայն չբաւականացաւ իր հըզօր դրացիներուն հանդէպ միայն ուղիղ ընթացք ունենալով—ինչ որ արդէն չափով դիւրահասկնալի պիտի ըլլար — այլ նաեւ ան մարդասէր եւ հոգածու գտնուեցաւ իր բարձր ուշադրութեան յանձնուած նոյնիսկ անհատական դէպքերու:

Չեմ գիտեր ո՛վ եւ ինչպէս, կրցեր է, ընդհ. պատերազմի շրջանին, Սպանիոյ վեհապետին ուշադրութիւնը հրաւիրել Դ. Վարուժանի վրայ: Մեծասիրտ թագաւորը անձնական նամակ մը ուղղելով իր Պոլսոյ դեսպանին, կը յանձնարարէ անոր, խնդրել թուրք կառավարութենէն որ Վարուժանի կեանքը իրեն շնորհուի: Դեսպանը, անմիջապէս, յատուկ գրութեամբ, կը դիմէ թուրք արտաքին գործոց նախարար Խալիլ պէյի, որ ըստ սովորութեան կը խոստանայ հետեւանք տալ խնդրոյն: Պատասխանը երբ կ'ուշանայ, դեսպանը կը հրամայէ իր պաշտօնատարներէն մէկուն — որուն անունը յայտնելու պէտք չենք տեսներ — որ հետապնդէ իր վեհապետին յանձնարարութեան յաջող ելքը:

Պաշտօնատարը քանիցս կը կրկնէ իր դիմումները եւ վերջապէս պատասխան կը ստանայ՝ թէ դեսպանատան պաշտօնագիրը կորսուած ըլլալով դիւաններու մէջ, չեն կրցած գտնել զայն, հարկ եղած փնտռտուքը կատարելու համար: Պաշտօնատարը կը ստիպուի անձնապէս դիւանները պտըտիլ եւ յաջողելով պաշտօնագիրը գտնել, կը յանձնէ զայն վերստին նախարարին, որ այս անգամ կը խոստանայ շուտով պատասխանել:

Քանի մը օր վերջը սակայն կը հաղորդուի դեսպանատան, թէ Վարուժան իր աքսորավայր Չանկըրըէն զինուորագրուելով Կովկասի ճակատը ղրկուեր է եւ հոն ճակատամարտի մը ահուն շփոթութենէն օգտուելով թշնամիի կողմը անցեր է. ուստի այս պայմաններուն մէջ արտաքին գործոց նախարարութիւնը շատ կը ցաւի որ ի վիճակի չէ գոհացում տալու Թուրքիոյ բարեկամ վեհապետին մէկ անձնական փափաքին: Այս պատասխանելով իթթիհատական կառավարութիւնը կը փորձէր մրոտել, դասալիք մը ցոյց տալ այն անձը որուն համար միջնորդներ էր Սպանիոյ վեհապետը: Մինչ Վարուժան այնքան խրոխտ հոգի մը ունէր որ իր մահուան նախօրեակին զինքը մխիթարել փորձող ընկերներուն պատասխանած էր.

— «Ի զուր մի աշխատիք զիս համոզելու. գիտեմ որ պիտի մեռցնեն զիս, բայց հոգ չէ, ազգիս ապագայի յոյսը սրտիս մէջ պիտի մեռնիմ»:

Սպանիոյ դեսպանատունը սակայն իր պաշտօնագրի կորսուելու խեղկատակութենէն խրատուած, չի հաւատար տրուած պատասխանին ճշդութեան եւ կը ձեռնարկէ հայ շրջանակներէ տեղեկութիւն քաղել Վարուժանի մասին: Բարեբախտաբար այն պաշտօնեան որուն յանձնուեր էր այս քննութիւնը, կը դիմէ իր բարեկամներէն մէկուն՝ Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտի մը եւ հարցը պարզելով անոր, կը խնդրէ որ ճշգրիտ տեղեկութիւններ քաղէ եւ հաղորդէ իրեն: Այս վերջինս ալ կը դիմէ ստորագրեալիս, որ պատերազմի շրջանին Վարուժանի ընտանիքին հետ յարաբերութիւն պահող միակ անձն էր:

Վարուժան դեռ նոր սպաննուած էր այդ միջոցին եւ գիտէի թէ Չանկըրըէն Գասթէմունի տարուելու պատրուակով ճամբայ հանուելէն քիչ ետքը, իր չորս ընկերներով միասին Չանկըրըէն հազիւ 1—2 ժամ հեռու, ամէնքն ալ տեղւոյն Իթթիհատի մասնաճիւղին գլխաւորութեամբ կազմուած ջարդարարներու խումբի մը կողմէ խժդըժաբար սպաննուած էր:

Թուականները ճշգրտօրէն հաշուել կարելի չէ, բայց շատ կը տարակուսիմ որ դեսպանատան պաշտօնագրին կորսուելու խաղը՝ տարաբախտ Վարուժանը մեռցնելու եւ Սպանիոյ թագաւորին կողմէ եղած խնդրանքին հետեւանք չտալու համար պատրուակ մըն էր:

Հաղորդեցի այս տեղեկութիւնները, բայց ափսոս որ Ալֆոնս ԺԳի մարդասիրական եւ ասպետական այս գեղեցիկ ժեստն անգամ բաւական չեղաւ արիւնծարաւ Իթթիհատականներու ճիրաններէն փրկելու խեղճ Վարուժանը, հայ երկնակամարին ամէնէն փայլուն աստղերէն մին:

Անգամ մը եւս յարգանք մեծանձն վեհապետին, հանգիստ անզուգական բանաստեղծին անմեռ հոգւոյն եւ անէծք մարդասպաններուն:

ԱՐԻՁ

Հայեւարաբական բարեկամութիւնը

ԽՄԲ.— «Ազդակ» շաբաթօրեակը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ (11 Յունիս).—

Արաբական աշխարհի մէջ, քաղաքական գետնի վրայ մեր ձեռք բերած վստահութիւնը կը պարտինք գլխաւորաբար Հ. Յ. Դաշնակցութեան իմաստուն եւ հեռատես ղեկավարութեան, առանց որուն դժուար թէ արաբ վարիչ շրջանակները այնքան մօտէն ու այնքան խոր վստահութեամբ վերահաս ըլլային հայ գաղութներու հաւատարմութեան եւ ներքին իրականզգացումներուն: Զանազան առիթներով, արաբ բարձր անձնաւորութիւններ խոստովանած են այս ճշմարտութիւնը: Իսկ թէ ինչ պիտի ըլլար մեր գաղութներուն վիճակը վերջին տարիներուն, պոլշեւիկեան սանձարձակ գրգռութիւններու եւ քանդող բրոբականտի ստեղծած քաոսին մէջ, եթէ գոյութիւն չունենար Դաշնակցութեան սանձող ուժը, ամէն մարդ կրնայ երեւակայել, հիմա որ ծանօթ են արդէն արաբ պետութեանց տրամադրութիւններն ու պաշտօնական քաղաքականութեան ուղղութիւնը: Օտարին ծախուած հայանուն վարձկաններ դիմեցին ամէն միջոցի, որպէսզի քայքայեն 25 տարիներու աշխատանքով գլուխ բերուած հայեւարաբ բարեկամութեան գեղեցիկ միութիւնը, հայ գաղութները անբաղձալի եւ վտանգաւոր տարր ցոյց տան յաչս տեղացի ազգաբնակչութեանց, բայց չյաջողեցան: Հայ եւ արաբ ժողովուրդներու եղբայրական կենակցութիւնը դիմացաւ այս ծանր փորձութեան ալ: Խառնակիչներն ու դաւադիրները իրենք ինկան իրենց լարած մեքենայութիւններուն մէջ: Արաբական աշխարհը այսօր աւելի քան երբեք համոզուած է կրկին, որ հայութիւնը իր ծոցին մէջ քաղաքական առանձին ազդակ մը

չէ եւ չուզեր ըլլալ , այլ կ՚ապրի իբրեւ պարկեշտ քաղաքացի, որուն բոլոր ուժերը կը ձգտին նուիրուիլ այս երկիրներու վերելքին ու զարգացման :

Որքան ատեն գործքով ապացուցուած այս բարեկամութիւնը անխախտ կը մնայ, այնքան ատեն Հայութիւնը չի շեղիր համագործակցութեան եւ հաւատարմութեան այս ուղիէն, կրնանք վստահ ըլլալ թէ մեր գոյութիւնը եւ հանգիստը ապահովուած պիտի մնան առաջուան պէս :

Ճշմարիտ բարեկամութիւնները, ինչպէս անհատներու, այնպէս ալ ազգերու միջեւ, գործի մէջ կը զարգանուին, նեղ օրերուն կը յայտնագործուին եւ փաստերու շղթայաւորումով կը յարատեւեն : Մենք տուինք մեր անկեղծութեան ապացոյցները ե լիառատ կերպով ստացանք վարձքը : Արաբական աշխարհի բոլոր անկիւններուն մէջ մեզի շնորհուեցան թանկագին ազատութիւններ, որոնք անփոխարինելի բարիքներ կը հանդիսանան մեր մշակոյթի պահպանման եւ զարգացման տեսակէտէն : Ազատ ենք մեր դպրոցները ունենալու, մեր մամուլը հրատարակելու, մեր թատրոնն ու բեմը ծաղկեցնելու, մեր ազգային սրբութիւնները եւ արժէքները փառաբանելու : Կը վայելենք աշխատանքի եւ ապրուստի այն բոլոր առաւելութիւնները, որոնք օրէնքով նախատեսուած են իւրաքանչիւր քաղաքացիի համար, առանց ցեղային եւ դաւանական ուեւէ խտրութեան :

Գիտնանք արժանաւորապէս գնահատել մեր ունեցածը եւ ըստ այնմ անդրադառնալ մեր պարտաւորութեանց : Մեզմէ պահանջուածը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ պայծառ ճակատով ներկայանալ արար պետութեանց եւ ժողովուրդներուն առջեւ, չկրել ոչ մէկ դիմակ, տեղի չտալ ոչ մէկ կասկածի : Տարրական պարտաւորութիւն՝ զոր իրաւունք ունի պահանջելու ուեւէ պետութիւն իր քաղաքացիներէն :

Թիւրիմացութիւնները, որքան ալ աննշան, իրար վրայ կուտակուելով, կրնան լուրջ տագնապներ ստեղծել : Մեր խօսքը մասնաւորելով Լիբանանի համար, դժբախտաբար ստիպուած ենք խոստովանիլ թէ տեղական բնակչութեան եւ ղեկավարներուն հետ Հայութեան ունեցած փոխ յարաբերութիւնները զուրկ չեղան եւ չեն տակաւին նման այլ թիւրիմացութիւններէ, որոնք պէտք է փարատին շուտով : Իրաւունք ունի՞նք հանգիստ խղճով քնանալու, երբ պետութիւնը, օրինակ, անվստահութիւն կը յայտնէ մեր Ազգային Ժողովներուն եւ մարմիններուն հանդէպ, ձերբակալելով անոնց անդամներէն ոմանք : Իրաւունք ունի՞նք մեր «կեդրոնական հաստատութիւն»ները վայրկեանի պահանջած զգաստութեան փոխարէն կամ [illegible] անտարբերութիւն կամ մեղսակից համակերպութիւն ցոյց տալու այն անբաղձալի քաղաքական խաղին առջեւ, որուն քարոզիչները կապանքի տակ կ՚առնուին եւ օրէնքէ դուրս կը հռչակուի իրենց գործունէութիւնը » :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԶԱՐԹՕՆՔ, երկշաբաթեայ գրական հանդէս Թիւ 16, 17, 18 : Հրատ. Մաշտոց տպարանի, Շտուտգարտ 1948 : Տարեկան բաժնեգին 1000Ֆր. : Հասցէ .— Zuffenhausen, Bessemerstrasse 7 — 9, Stuttgart , (Allemagne) :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՊԱՏԻ՛Ւ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՈՆ .— Հայաստանի անկախութեան առթիւ կազմակերպուած հանդէսները առիթը կուտան մեզի վայրկեան մը ինքնամփոփ եւ մտածելու : Այս ինչ բացառիկ պատիւ էոր կ՚ընծայեն Դաշնակցութեան : Մայիս 28ը, Դաշնակցութեան մենաշնորհը չէ, այլ կը պատկանի ընդհանուր հայութեան : Անկախութեան, գոյութեան օրհասական կռիւներուն, ոչ «Դաշնակ» կար, ոչ հնչակ, ոչ ռամկավար եւ ոչ ալ համայնավար, այլ միայնհայրենիքի փրկութեան հարցը : Հայրենիքը փրկուեցաւ, 1918 Մայիս 28ին : Իսկ այսօր կ՚ուրանան ոչ միայն Անկախութիւնը, այլ եւ իրենց թափած արիւնը : Կը կարծեն թէ այսօրուան Հայաստանը աստուածային պարգեւ մըն էր, հրաշք մը : Ո՞վ է որ, առանց աշխատելու պատառ մը հաց կ՚ուտէ : Չեն ըմբռներ այս պայծառ իրականութիւնը : Հայ ժողովուրդը , Հայաստան ստեղծեր է ու տուեր է իրենց, չեն ընդունիր, ու կ՚ըսեն ,— Չենք ուզեր, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը ստեղծած է :

Պատի՛ւ քեզի Դաշնակցութիւն, որ այս ամէնը քեզ կը վերագրեն : Թերեւս անկախութեան շրջանին այնքան ի պատուի չէիր որքան հիմա : Ուրեմն ճիշդ է հին յեղափոխականի մը խօսքը որ կ՚ըսէ .— «Շարունակեցէք գործը եթէ ներկայ սերունդը չըմբռնէ, ապագայ սերունդը պիտի գնահատէ ձեր աշխատանքը »:

Հայկական առած մը որ կ՚ըսէ .— «Մէկու մը ետեւէն որ շատ խօսիս, վիզը կը հաստնայ» : Որքան հայհոյանք, որքան պախարականք, որքան բամբասանք, բայց Դաշնակցութիւնը երթալով կ՚ուռճանայ, կը ծաւալի : Վկայ՝ Մայիս 28ի տօնակատարութեանց մասնակցող խուռներամ բազմութիւնը : Դաշնակցութիւնը խաչին կը գամեն, գետնէ գետին կը զարնեն, բայց այսօր ամէն ձեռնարկին ժողովուրդը ինքը ձայն կուտայ մենք հոս ենք, քեզի հետ, քու կողքիդ : Թմբուկի ու ծնծղայի պէտք չկայ, Դաշնակցութեան որ եւ է հանդիսասրահը լեցնելու համար, ժողովուրդը կուգայ «ներգաղթի թշնամիները» քաջալերելու (որքա՛ն գռեհիկ բառ) : Խեղճերը չեն կրնար ըմբռնել Անկախութեան մեծութիւնը, մինչդեռ կարմրուկ բանուորն անգամ, ամէն օր մտքէն կ՚անցընէ ,— Ա՛խ, ե՞րբ առանձին գործի տէր պիտի ըլլամ , կեանքս ու հոգիս վարձու տուած եմ ուրիշի մը :

Մարդիկ երդում ըրած են, իրականութիւնը եւ ճշմարտութիւնը չտեսնել, անպայման հակառակը գրել : Կարծես իրենց բերանը կը ծռի, եթէ շիտակ խօսին : — Մ . Զգօն

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Հեծելանիւներու, ինքնաշարժներու տարօրինակ կարաւանը ոտքի հանած է ամբողջ Ֆրանսան : Երկրին ժողովուրդը խռնուած գլխաւոր ճամբաներուն վրայ, հետաքրքրութեամբ եւ անձկութեամբ կը դիտէ տարեկան այս մեծ մրցումը :

Երեսուներհինգերորդ մրցումն է որ տեղի կ՚ունենայ Ֆրանսայի մէջ : Ազգային մեծ փառատօն մը որ կը համապատասխանէ Անգլիոյ Ֆութպոլի բաժակի մեծ մրցումին : «Հեծելանիւի Շրջանը» այն առաւելութիւնը ունի որ 26 օր կը տեւէ եւ տեղի կ՚ունենայ 4.992 քիլոմեթր երկայնութեան վրայ, անցնելով 800 քաղաքներու եւ 26 մեծ քաղաքներու միլիոնաւոր բազմութեան առջեւ, Ֆը- Ֆրանսայի ափերէն մինչեւ Զուիցերիա, Իտալիա, Լիւքսէմպուրկ եւ Պելժիա : Կը մասնացին 200է աւելի տեղեկաբերներ, որոնք պիտի նկարագրեն ամէն մէկ քիլոմեթրի վրայ անցած դարձածը : Ֆրանսական ձայնասփիւռը անընդհատ պիտի տայ լուրերը : Հարիւրաւոր նկարներ պիտի քաշուին : Շարժանկարի գործիքներ անդադար պիտի բանին, գալ ամսուան ընթացքին ցոյց տալու համար իւրաքանչիւր մեկնում եւ ժամանում :

Հեծելանիւի կարաւանը առասպելական, թափառական քաղաքի մը վերածուած է, մէկ տասներորդը հեծելանիւորդ եւ ինը տասներորդ հետեւորդ : Ծախքը 45 միլիոն ֆրանք որ կը ճարուի ծանուցումով եւ առեւտրական միջոցներով :

Կարաւանին գլուխը յիսուն յառաջապահներ կան, որոնք զանազան առեւտրական արտադրութիւններ կը ծանօթացնեն, իրենց բարձրախօսներով : Ուրիշ խումբ մը , ոստիկաններն են, որոնք ճամբան կը մաքրեն : Շատ մը կառքեր կը փոխադրեն պաշտօնատարներ եւ կառքերու երկար կարաւան մըն ալ ուտելիք կը փոխադրէ :

Մօտ 244 ինքնաշարժներ, բեռնակառքեր են. կը հետեւին կարաւանին :

Ֆրանսայի յետպատերազմեան պարէնի տագնապը պիտի չազդէ մրցորդներուն վրայ որոնք միս կ՚ուտեն նոյնիսկ այն օրերը երբ միս չեն ծախեր, իրենց կորսնցուցած ուժը վերստանալու համար : Մինչեւ իսկ պիտի ունենան առատ շաքար, շոքոլա, պանիր, բրինձ, 22000 լիթր կազոլին եւայլն, բոլորն ալ կառավարական արտօնութեամբ :

Հեծելանիւով շրջանի մրցումը հիմնուած է 1903ին Անրի Տէկրանժի կողմէ : Առաջին մրցումը իրականին մէջ Ֆրանսայի շրջանի մրցում մը չէր, այլ կը բաղկանար 6 հանգրուանէ եւ կը տեւէր 19 օր, հանգրուաններու միջեւ երկար հանգիստի շրջաններով : Ասոնք այն ատեն կը խուսափէին բարձունքներէն : Բայց Տէկրանժ ամէն տարի եւ կուզար աւելի երկար ճամբայ մը կտրած, ունենալով աւելի մեծ թիւով մրցորդներ : 1904ին Սէնթ Էթիէնի մօտ ամայի ճամբու մը վրայ աւազակներ յարձակեցան անոնց վրայ :

Ներկայ մրցումը կը ղեկավարուի Տէկրանժի դրած օրէնքներով :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 27 Յունիս .— Շաբաթ իրիկուն Վալանսի հայ սկաուտները իրենց տարեկան երեկոյթը, սարքած էին քաղաքապետական ընդարձակ սրահին մէջ, որ ամբողջութեամբ լեցուած էր : Հրաւիրուած էին բոլոր կազմակերպութիւնները : Բացումը կատարեցին փոքր արենոյշները : Յոտնկայս երգուեցան «Մարսէյեզ»ը եւ «Բամբ Փորոտան»ը :

Ժամակոչեան եղբայրներ հանդէսին ամբողջ տեւողութեան երգերու, պարերու եւ թատերական պզտիկ ներկայացումներու, միջնարարներուն զոյգ գործիքներով գեղեցիկ կտորներ նուագեցին, հայերէն թէ ֆրանսերէն, «Մեր Հայրենիք», «Լուսին չկար», «Լա Մատլօն» եւայլն : Յաջողաբար տեղի ունեցան մանկական խաղեր եւ պարեր, հայերէն եւ ֆրանսերէն :

Երբ Ա. մասը վերջացաւ, Միութեան երիտասարդ վարիչը, Պ. Գասպար Պօյաճեան, շնորհակալութիւն յայտնելով, յայտարարեց թէ իրենց կազմակերպութիւնը բացարձակապէս, չէզոք է եւ պիտի նուիրուի հայապահպանման գործին : Ապա հանգանակութիւն մը տեղի ունեցաւ եւ 15 վայրկեանէն գոյացաւ 11000 ֆրանք :

Փոքր արենոյշներէն մին արտասանեց «Ես հայ եմ» : Յաջողաբար ցոյց տրուեցան խարոյկ, ընդհ. համախմբում եւն. :— Թղթակից

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Սէնթ Անթուանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիլլխանդամեան» խումբի ընկերուհիներէն Մարիամ Ղազարեան սեւ հողին յանձնուեցաւ Յունիս 23ին : Դժբախտ ընկերուհին անտանելի ցաւի մը հետեւանքով ութ օր հիւանդանոց պառկելէ վերջ, աչքերը փակեց 22 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ : Սիրուած էր իր բոլոր ընկեր — ընկերուհիներէն : Երբ ժողով կը յայտարարուէր, երկու քոյրերը կ՚առնէր, թաղին մէջ եղած ընկերուհիները կը հաւաքէր կը տանէր : Ժողովը կը տեւէր մինչեւ ժամը գիշերուան ժամը 12, բոլորը կը բերէր կարգով կը յանձնէր իրենց տուները :

Յուղարկաւորութեան առթիւ Նոր Սերունդի ընկերուհիները ծաղկեպսակներ կը կրէին, իսկ ընկերները ուսամբարձ տարին դագաղը մինչեւ գերեզմանատուն :

« Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն իր բոլոր ընկերներով ցաւակցութիւն կը յայտնէ տէր եւ տիկ. Ենովք Ղազարեանի, եւ տէր եւ տիկին Աբրահամ Պէյլէրեանի եւ բոլոր պարագաներուն : — Գ. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (43)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԵ.

Ի՞նչ կը մտածէր Մարտիրոս Հայրը, յայտնի չէր. միայն թէ ամէն մէկ գիւղի մէջ երկար կանգ կ՚առնէր ան, քարոզներ կը խօսէր, կ՚ոգեւորէր գիւղացիները եւ զէնք գործածել կրցողներէն խումբեր կազմելով՝ անոնց վրայ կը դնէր մէկ մէկ մեծաւոր, եւ ապա կը շարունակէր իր ճամբան :

ԻԶ.

Ցուրտ ձմեռը վրայ հասաւ : Փչեցին պաղ քամիները, սար ու ձոր ձիւնով ծածկուեցան եւ սառոյցէ հաստ կեղեւով պատեցին Հայաստանը : Բուքը սկսաւ իր անախորժ ոռնոցը : Վայ էր այդ ժամանակ խեղճ, տառապեալ ժողովուրդին, որ դեռ նոր շունչ էր քաշեր եւ այժմ ցուրտ սառնամանիքին դէմ կը կռուէր :

Առտու էր : Արեւը նոր էր դուրս եկեր եւ իր ճառագայթները սփռեր սպիտակ տարածութեան վրայ :

Այդ միջոցին՝ Արշարունիք գաւառէն դէպի Շիրակ տանող ճամբուն վրայ կ՚երեւային մօտ երկու հարիւր հեծեալ ուղեւորներ, որոնք, չնայած սաստիկ ցուրտին, ուրախ զրոյց կ՚ընէին իրարու հետ եւ կը շարունակէին առաջ երթալ :

Կորովի եւ քաջ տղամարդիկ էին անոնք, բայց ամէնքն ալ գիւղական պարզ հագուստներով եւ մորթէ ահագին գլխանոցներով : Բոլորն ալ զինուած էին զանազան տեսակի զէնքերով. ոմանք սուր ունէին կապած մէջքերնուն, ուրիշներ՝ երկայն նիզակներ : Անոնց առջեւէն կ՚երթար ոտքէն մինչեւ գլուխ զինուած յաղթանդամ երիտասարդ մը, որ շարունակ կը խօսէր իր մօտէն քալող ծերունի հոգեւորականի մը հետ :

— Հայր սուրբ, ի՞նչ կը կարծես, կրնա՞յ արդեօք կաթողիկոսը հաշտեցնել մեր իշխանները եւ անոնցմէ կազմել միացած ոյժ մը, հարցուց խումբին առաջնորդը իր մօտէն քալող հոգեւորականին, որ մեզ ծանօթ Մարտիրոս վանահայրն էր :

— Ես յոյս ունիմ, իշխան, պատասխանեց Մարտիրոս Հայրը, մեծ է Աստուծոյ զօրութիւնը : Կուգայ ժամանակ որ անոնք կը հասկնան իրենց բռնած կորստաբեր դիրքը եւ կը միանան :

Մարդ մը պէտք էր մեզի որ գլուխ կանգնէր, քարոզէր սէր եւ միութիւն. այդ մարդը Կաթողիկոսն է : Ան շատ բան կրնայ ընել, եթէ իր բոլոր ճարտարութիւնը ի գործ դնէ :

— Դժուար բան. նախարարներուն բռնած դիրքը եւ այն լարուած յարաբերութիւնները որ անոնք ունին այժմ իրարու հանդէպ, գրեթէ անկարելի կը դարձնեն միութիւնը :

— Ինչո՞ւ պիտի չմիանան, քանի որ այդ կը պահանջէ իրենց շահը : Միթէ չե՞ն ըմբռներ որ եթէ չմիանան, արտաքին թշնամին մէկ մէկ կ՚ոչնչացնէ զիրենք :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

պէս վերջ տալ կարգ մը թշնամական արարքներու: Այդ առթիւ կ՚ըսէ. Թէ Ալպանիա զադրեցուցած է շինութիւնը այն գծին որ Շգոտրան պիտի կապէր Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխին, արգիլած է քարիւղի եւ ուրիշ նիւթերու առաքումը, դժուարութիւններ կը յարուցանէ Եուկոսլաւիոյ նաւերուն գործողութեանց դէմ եւն.:

Եուկոսլաւիոյ առաջին ծանուցագիրը կը պահանջէ քննութիւն մը բանալ եւ «կարգի հրաւիրել այն Ալպանացիները որոնք նախատած են Թիթօն եւ պատուիրած են անհետացնել անոր պատկերները»: Կը պահանջէ ոչ միայն պատժել յանցաւորները, այլեւ միջոցներ ձեռք առնել որպէսզի ուրիշ անեն այդպիսի արարքներ չգործուին:

★ Ռէօյթըրի Թղթակցին կինը, նոյնպէս Թղթակից, վտարուեցաւ Պելկրատէն:— Եուկոսլաւիոյ հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ երկրին բոլոր մասերէն հաւատարմութեան ուղերձներ կը հասնին Պելկրատ, փառաբանելով Թիթօն:— Պուլկարիան ալ թշնամական դիրք մը բռնած է Թիթոյի դէմ, համակերպելով «վերին հրամաններու»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարական զօրքը նոր ճեղք մը բացած է զօր. Մարկոսի միջնաբերդին դէմ եւ կը յուսայ շուտով խորտակել զայն: Ապստամբներու վաշտ մը ոչնչացած է: Կռիւները կը շարունակուին յարաճուն կատաղութեամբ:— Թագաւորը հրամանագիր մը ստորագրեց որուն համաձայն անձեռնմխելի կը համարուին ամերիկեան պատուիրակութեանց պաշտօնեաները եւ իրենց կիները:

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կը շատնան ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Յունիսին 195 սնանկութիւններ եւ 48 դատական հաշուեյարդարներ տեղի ունեցած են, մինչ մայիսին 173 եւ 42 էին, իսկ յունուարին 119 եւ 31:

«ՊԱՇՕ»ի քննիչներուն գործադուլը, որ երկու շաբաթէ ի վեր անելի մատնած էր աւելի քան 30.000 աշակերտներ, վերջացաւ շաբաթ օր: Բերանացի քննութիւնները պիտի սկսին Յուլիս 14ին եւ պիտի վերջանան 22ին:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարը վերջացաւ կիրակի օր: Շաբաթ օրուան նիստին մէջ, նախկին վարչապետ Ռամատիէ երկար ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ թիւ 1 թշնամին տը Կոլեան շարժումն է, երկրորդը՝ համայնավարութիւնը: Երկուքն ալ կը ձգտին մաշեցնել հանրապետութեան ուժերը: Յորդորեց ուժ տալ ներկայ դահլիճին:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ երեսփ. ընտրութեանց մէջ մեծամասնութիւն չահեցան աջակողմեան հատուածները: Ընկերվարականները եւ համայնավարները, որոնք 51 աթոռ ունէին 1945ին, կորսնցուցին 10 երեսփոխաններ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ նաւաստիները բողոքեցին անցեալ շաբթուան գործադուլներուն դէմ, դիտել տալով թէ դրդիչները համայնավարներ էին որոնք քաղաքական նպատակներ կը հետապնդեն: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը շարունակէ ուրիշ գործադուլներ սարքել Ֆրանսական նաւահանգիստներուն մէջ, 20 առ հարիւր յաւելում պահանջելով:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ճառ մը խօսելով Սթրազպուրկի մէջ, կոչեր ուղղեց բոլոր ազգերուն, որպէսզի վերահաստատեն Եւրոպայի միութիւնը: Յետոյ լաւատեսութեամբ արտայայտուեցաւ Ֆրանսայի ապագայի մասին, գնահատեց Մարշըլի ծրագրին բարիքները եւ յորդորեց արդիացնել եւ բազմապատկել արտադրութիւնը, այլապէս անխուսափելի է անկումը: «Որպէսզի մեր ձայնը լսուի, անհրաժեշտ է որ Ֆրանսան ըլլայ միացեալ եւ վճռական»: — Վարչապետն ալ խօսելով Մէցի մէջ, հաստատեց թէ սահմանադրութիւնը որոշ բարեփոխութեանց կը կարօտի: (Զօր. տը Կոլի հիմնական տեսակէտը):

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՁԵԽԵՐԸ միութիւն մը կազմեցին Ամերիկայի մէջ, պայքարելու համար երկրին համայնավար իշխանութեան դէմ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Ամենակարճ հանգրուանն էր շաբաթ օրուանը Նանթ—Լա Ռօշէլ, 104 քիլոմեթր, զոր շահեցաւ Ժաք Փրաս: Ընդհանուր դասաւորման մէջ Պօպէն կորսնցուց դեղին շապիկը ի շահ Լամպրէխտի որ զայն կրցաւ պահել 3 օր: Կիրակիի հանգրուանը, Լա Ռօշէլ – Պոռտօ շահեցաւ մարսիլիացի Ռաուլ Ռէմի, ոչ մէկ փոփոխութիւն առաջ բերելով ընդհանուր դասաւորման մէջ: Երկուշաբթիի հանգրուանն էր Պոռտօ—Պիարից, 243 քիլ.: Յետոյ մէկ օր հանգիստ կայ լեռները անցնելէ առաջ, ուր աւելի պիտի պարզուի ընդհանուր պատկերը:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԷՆ Գեղամ Գրիգորեան կը փնտռէ, մօրաքոյրը, Նարկէզ, բնիկ Ալաշկերտցի, որ 1915-ին իր ամուսնին եւ զաւակներուն հետ Կարսէն անցած են Զուիցերիա, ամուսնին անունը Յակոբ, զաւակներուն անունները Վռամշապուհ եւ Վարդգէս, կը կարծուի թէ ներկայիս դարձեալ Զուիցերիա կը գտնուին: Գրել՝ K. Krikorian, 16 Asèle Fournas, St. Chamond (Loire) France:

Հրապարակային դասախօսութիւն

Այս հինգշաբթի, 8 Յուլիս, ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ, Salle D.

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. վարչութեան:

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, որ նոր վերադարձած է Արեւելքէն: Նիւթը՝ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՆՈՒԱՃՈՒՄՆԵՐՈՎ:

Մասնաւորապէս կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր անդամները եւ հասարակութիւնը: Մուտքը ազատ է

Հոգեհանգիստ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու, Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ գաղութիս բոլոր ազգ. կազմակերպութիւններու, ողբացեալ

Ընկեր Ս. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

հոգեհանգստեան արարողութիւնը տեղի կ՚ունենայ 14 Յուլիս Չորեքշաբթի առաւօտ Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ: Եկեղեցական արարողութենէն յետոյ, եկեղեցիին բակը տեղի պիտի ունենայ բանախօսութիւն:

Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Վարուժան կոմիտէի, 11 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Pont Nantin (Վարիզէլ) օդասուն պարտէզին 200 քայլ հեռու, մշտադալար ատուին եզերքը:

Կը նախագահէ Ս. ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՋԷՔԵԱՆ

Ճաշը միասին բերել: Սիրով կը հրաւիրուին Սէնթ Էթիէնի ընկերները:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէն իր 23րդ տարեդարձին առթիւ, կազմակերպած է դաշտահանդէս մը կիրակի 18 Յուլիս ամբողջ օրը, Սէն Լու, Եօթնեղբայրներու ագարակը: Մարզամասնութիւնները յաջորդով:

✕

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան մարզահանդէս – դաշտահանդէսը՝ 18 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Վիէնի մէջ: Կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն եւ քոյր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը:

✕

ՄԱՐՍԷՅԼ. Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէն կազմակերպած է դաշտահանդէս մը 11 Յուլիս, նուիրուած հայ հերոսներու, Սէնթ Անտուէի օդասուն պարտէզին մէջ:

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն:

Աղամեան Թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացնէ յեղափոխական դրամ մը: Ճաշերը միասին բերել, մանրամասնութիւն տեղւոյն վրայ: Մուտքը ազատ է:

Հանդէսին վայրը երթալու համար (Փլաս տ՚Էքսէն) առնել 25 թիւ հանրակառքը իջնել վերջաւորութեան:

✕

ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն իր հիմնադրութեան 23րդ տարեդարձի առթիւ:

Հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Trois Lucs. Réstaurant des Crottesի օդասուն պարտէզին մէջ:

Բացման խօսք ընկեր ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԷ, կը խօսին ընկեր Վ. ՄԻՍՏԻԿ եւ Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, երգ, արտասանութիւն: Մուտքը ազատ է:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Ազգ. վարժարանին ամավերջի հանդէսը՝ կիրակի 11 Յուլիս ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր Միութիւնները, ծնողքները եւ Տէսինի հասարակութիւնը անխտիր, գնահատելու մատղաշ սերունդին համար թափուած աշխատանքները, եւ վայելելու անոնց հայերէն արտասանութիւնները: Տրամախօսութիւններ եւ հայկական տարազով պարեր եայլն:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին «Հայ Տան» մէջ, 29 Bld. Carnot: Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն: Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտոյի Ֆ. Հ. ԿԱՊ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ: Ընտրութիւն նոր վարչութեան: –

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Համազասպ» խումբը ժողովի կը հրաւիրուի այս չորեքշաբթի, ժամը 8ին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴՊՐՈՑ. ՀԱՆԴԷՍԸ ՍԵՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel de Franceի (Maison Sion) սրահներուն մէջ, 23 Place de la Libération, Livry – Gargan: Կը մասնակցին տեղւոյն երիտասարդ եւ երիտասարդուհիները իրենց ներկայացումներով:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ:

Դիւրամատչելի գիներով: Մուտք 50 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոց.— Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Place de la Libération:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Վիշիէն Տիկ. Եղիսաբեթ Թաշճեանէ 3000 ֆրանքի նուէր մը:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ Հայ եկեղ. եւ Ազգ. Միութիւնը կը փնտռէ դաստիարակ– ուսուցիչ մը որ միեւնոյն ատեն կարենայ դպրութիւն ընել: Դիմել Պ. Շիրվանեանի Rue la Pulene Charvieu par Pont de Chéruy (Isère):

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ կիրակի 11 Յուլիս Մէօտոնի անտառներուն մէջ (Tapis Vert)ի պաղ ջուրին մօտ: Նկատի ունենալ այս թուականը:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս ժամը 3ին, Փաթրոնաժի սրահը, 7 rue Henri Barbusse, métro Les Lilas:

Երգ, պար, արտասանութիւն, կը ներկայացուի Յ. Թումանեանի ԿԿՈՒՆ ԵՒ ԱՂԹԱՄԱՐԸ:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի շրջանի ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ կողմէ կիրակի առաւօտէն 18 յուլիս Մէօտոնի անտառին մէջ (Tapis Vert): Պիտի տեսնէք սկաուտական մարզախաղեր, հայկական երգ եւ պար Արենուշներու կողմէ: Շատ հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ: Արենուշներ պիտի առաջնորդեն հանդէսին վայրը Invalides – Versailles Մէօտոնի կայարանէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՋՔԸ ԼՈՅՍ

Յուլիս 8, Հինգշաբթի օր, Պոլսոյ համով հոտով, «սուսամլը սիմիթներ», պիտի ծախուին հետեւեալ խանութները.—

ԱՀԱՐՈՆ ՄԸՋԻԿԵԱՆԻ, 80 rue Bernard du Bois, Մարսէյլ, ՄԱՏԱՄ ԳՈՀԱՐ ԿԻՒԼՄԷԶԵԱՆ 26 rue Petite Marie, Մարսէյլ, ՍԷՖԷՐԵԱՆ, 10 Bd. Neuf, St. Jérome:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 7 JUILLET 1948 Չորեքշաբթի 7 ՅՈՒԼԻՍ
Ի. ՏԱՐԻ — 20 Année N 5486 Նոր շրջան թիւ 995 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԽԺԴՐՈՒՄ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Մէկը միւսէն չահեկան տեղեկութիւններ կ'իմանանք Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն: Լուրեր, վիճաբանութիւններ, յօդուածներ եւ ճառեր որոնք ախտաւոր վիճակ մը կը ներկայացնեն:

Փորձենք ամփոփել երկու կարեւոր պարագաներ, — պայքար՝ ծայրայեղ ձախին եւ ծայրայեղ աջին դէմ, եւ ծանր դեղծումներ՝ Վանի զինուորական վարչութեան մէջ:

Ժամանակէ մը ի վեր, Անգարայի վարիչները մասնաւոր ուշադրութեամբ կը հետեւին համալսարանական խլրտումներուն, որոնք լրագրական տեսութիւններէն անցած են մինչեւ համալսարանները եւ Անատոլուի խորերը:

Ձախադան դէպքերու առթիւ, ձերբակալութիւններ ալ կատարուեցան: Շատեր չեն դատուած տակաւին: Իսկ հետապնդումները հետզհետէ կը սաստկանան:

Ինչպէս կ'երեւայ, սովորական օրէնքները բաւական չեն համարուիր, վտանգը խափանելու համար: Մանաւանդ որ, աջերն ալ կռուոչ կը ցուցնեն, փաշական ձգտումներով:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կառավարական կուսակցութիւնը, Հալք, մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմած է Հիւսէյին Ճահիտի նախագահութեամբ, արտակարգ միջոցներ մշակելու համար:

Այդէն իսկ տրուած են կարգ մը որոշումներ, որոնց համաձայն այսուհետեւ զինուորական ատեաններու պիտի յանձնուին անոնք որ ձախակողմեան հրատարակութիւններ կ'ընեն: Այս առաջադրութեամբ, քննութիւններ պիտի կատարուին, ճշդելու համար թերթերու դրամական աղբիւրները եւայլն:

Թուրք ազգայնական եւ ամբոխավար թերթ մը, «Թասվիր»,հաղորդելով այս տեղեկութիւնը, կ'ըմբոստանայ տրուած որոշումներուն դէմ:

— «Մենք միշտ հակառակ արտայայտուած ենք համայնավարութեան: Բայց, ճիշդ չէ առանց փաստի զինուորական ատեաններու յանձնել հայրենակիցներ: Ի՞նչպէս կարելի է համդուրժել որ հայրենակիցներ զոհ դառնան զրպարտութեանց կամ քսութեանց եւ յանձնուին օրէնքի անտեղեակ զինուորական ատեաններու»:

Դեռ աւելի սրտառուչ խոստովանութիւն մը, — ճշմարտութիւններ որոնց մասին եթէ բառ մը արտասանէիք երէկ, ուղղակի բանտ կ'առաջնորդուէիք, իբրեւ «խային» (հայրենադաւ):

— «Ոստիկան մը որ չուզեր վճարել իր պարտքը նպարավաճառին, պիտի կրնայ փոքրիկ լրտեսութիւն մը կատարելով փճացնել պարտատէրը... Միշտ նոյն սխալ ճամբէն կ'երթանք: Եթէ դրամ չունինք, յաւելում կը կատարենք տուրքերուն վրայ: Եթէ մէկը բողոքէ, զայն կ'որակենք ըմբոստ, յետադիմական կամ համայնավար: Մէկ խօսքով, առիթէն կ'օգտուինք, բոլոր ազատութիւնները ջնջելու համար»:

Հակառակ այս կարգի բողոքներուն, կառավարական կուսակցութիւնը անխախտ կը մնայ իր եզրակացութեանց մէջ: Այս առթիւ պատրաստուած տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ «համայնավարութիւնը լրտեսական յանցանք է պարզապէս»: Հետեւաբար, անոնք որ թթու համայնավար են, «պէտք է զինուորական ատեաններու յանձնուին, իբրեւ լրտես եւ հայրենադաւ»:

Վերջին լուրերու համաձայն, կառավարութիւնն ալ ընդունած ըլլալով այս տեսակէտը, նոր օրէնք մը կը պատրաստէ, որուն տրամադրութիւնները գաղտնի կը պահուին առ այժմ:

Միեւնոյն ատեն կը շարունակուի խումբ մը ամբաստանեալներու դատավարութիւնը, Անգարայի պատժական ատեանին առջեւ:

Ամբաստանեալներն են երեք ձախակողմեան դասախօսներ, որոնց դէմ կանչուած վկաները — ուսանողներ — զարմանազան բաներ կը պատմեն:

Այսպէս, Յունիս 21ի դատավարութեան ատեն, ուսանող մը յայտարարեց թէ հինէն ի վեր համայնավար խմբակցութիւն մը կար համալսարանին մէջ եւ թէ ամբաստանեալ դասախօսները կը ջանային բոլշեւիկ դարձնել ուսանողները: Մէկը ուսանողներուն տեղ դուրսէն մարդիկ առնելով պտոյտի կը տանէր, ուրիշ մը կը ջատագովէր Խ. Միութեան վարչաձեւը, եւայլն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉ ԳՈՒՐԳՈՒՐԱՆՔ

Թերթ մը անցաւ ձեռքս, երկաթեայ վարագոյրով մեր անդադրնապաչ նայուածքներէն պաշտպանուած երկրէ մը:

«Յառաջ»ի էջերով վեց ամբողջ էջ նկարագրական մը կար Հայաստան դրկուած խումբ մը հայրենակիցներու մասին: Մայրաքաղաքէն մինչեւ նաւահանգիստ, բանաստեղծական պատկերազարդ նկարագրութիւն մը որ առնուազն ետ մնացողներուն բերնին ջուրերը վազցնելու սահմանուած է, երբ իրենց՝ գրիչ շարժողներուն բերանը չորիք չէ մնացած այլեւս:

Կարդացի մէկ ծայրէն միւսը, մասնաւորաբար կարաւանին համրանքը գիտնալու համար: Քանի՞ հոգի էին մեկնողները: Հաւատացէք որ դժուար եղաւ այդ խրախճանքին մէջ գտնել զայն: Վերջապէս Տօքթորի մը ճառէն հասկցայ.— 1022 հոգի:

Անշուշտ այս ալ թիւ մըն է: Հակառակ չեմ սրտեր, մանաւանդ որ այդ խլացուցիչ աղմուկին մէջ աւելի կարեւոր, յուզիչ եւ սրտառուչ ինչ գոհարներ թափած էր պարոն թղթակիցը:

Հատուած մը մասնաւորաբար ուշադրութիւնս գրաւեց: Դուք ալ իմացէք, հիացումէ հիացում գլտորելու համար:

Մեկնողները նաւ մտնելէ առաջ բժշկական մանրակրկիտ քննութեան կ'ենթարկուին: Բժիշկը քանի մը յղութեան պարագաներ կը նշմարէ եւ զանոնք կը յանձնէ շոգենաւի առողջապահական սպասարկութեան ուշադրութեան, աւելորդ ծովի մը հաւանականութիւնը նախատեսելով:

Ուրեմն, ուշադիր եւ հոգածու են — եղեր: Տարրական պարտականութիւն մը: Բայց «յառաջդիմական» խմբագիր մը կրնա՞ր գոհանալ այս չոր ու ցամաք արձանագրութեամբ: Եւ թափ տալով իր երեւակայութեան, եղածը կը կոչէ «սովետական գուրգուրանք»... (կախման կէտերն ալ իրենն կը պատկանին):

Գաղափար ունէի՞ք այս գուրգուրանքի մասին, հայ բարի մամիկներ:

ՍՕՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ երկու անգամ հեռագրած էր Արտաւազդ արք.ի որպէսզի Մոսկուա երթայ, մասնակցելու համար օրթոտոքս եկեղեցւոյ 500ամեայ յոբելեանին: Կ'իմանանք թէ կաթող. պատուիրակը պիտի չկրնայ կատարել այս ճամբորդութիւնը, իր առողջական վիճակին եւ անցագրի դժուարութեանց պատճառաւ: Ուստի գոհացած է շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղելով:

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ առուտուրի գիները Մայիսի բաղդատմամբ 2,3 առ հարիւր բարձրացած են Յունիսի մէջ, գլխաւորաբար ճարտարարուեստական ապրանքներու սղութեան պատճառով:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ համագումարին մէջ մեծամասնութիւն չահեցան չափաւոր տարրերը, որոնցմէ ընտրուած է նոր վարչութիւնը: Կուսակցութիւնը պիտի շարունակէ մասնակցիլ Շումանի դահլիճին, ինքնուրոյն տեսակէտներ ունենալով հանդերձ:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ դժգոհութիւնը հետզհետէ կ'աճի: Մասնաւորապէս կը խլրտին ելմտական եւ թղթատարական վարչութեանց պաշտօնեաները: — Մարսէյլի, Նանթի եւ Սէն Նազէրի նաւահանգիստները անգործութեան դատապարտուած են, նաւաստիներու գործադուլին հետեւանքով:

39 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Լոնտոնի մօտերը, երկու օդանաւեր իրարու զարնուած ըլլալով, կիրակի օր:

182 ՔԻԼՕ ՈՍԿԻ գողցուեցաւ Օրլիի օդակայանին մէջ: Նիւ Եորքէն օդանաւ մը բերած էր այս թանկագին բեռը, որ կ'արժէ մօտ 100 միլիոն ֆրանք, Հնդկաչինի փոխադրուելու համար: Ոսկին պահապանի մը հսկողութեան տակ դրուած էր մաքսի մթերանոցին մէջ, պարկի մը քով, որ կը պարունակէր 30 միլիոն տոլար: Կիրակի առաւուան մօտ, գողեր դուռը խորտակելով կը մտնեն ներս եւ կը գողնան ոսկիները, առանց դպչելու տոլարներուն: Կը կարծուի թէ գողերը երկու այրեր են եւ կին մը: Խիստ քննութիւն բացուած է:

Դեռ ամէն յոյս կորսուած չէ

ԻՆՉ ԿԸ ՄՏԱԾԵՆ ՌՈՒՍԵՐԸ

Ձորս հրամանատարներուն միջեւ Պալըսպէրկի մէջ կատարուած տեսակցութեան ձախողելէն ետք, Դաշնակիցները զեկոյց մը հրապարակելով յայտարարեցին թէ կացութիւնը կը մնայ անփոփոխ»: Իր կողմէ, Սօքոլովսքի՝ տարբեր զեկոյցով մը կը յայտարարէ թէ ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական իշխանութիւնները, առանց խորհրդային իշխանութեանց մասնակցութեան կատարած իրենց ինքնագլուխ կարգադրութեանց պատճառով, պատասխանատու են Պերլինի ներկայ կացութեան համար: Լոնտոնի մէջ Գերմանիան անդամատելու համդամանք ունեցող որոշումներ տուող պետութիւնները պէտք է խորհած ըլլային թէ՝ ինչ հետեւանքներ կրնային ունենալ իրենց տուած որոշումները, մասնաւորաբար Պերլինի համար որ խորհրդային շրջանին մաս կը կազմէ, տնտեսապէս եւ իրաւականօրէն: Անոնք ուզած էին Գերմանական խնդիրը լուծել արհամարհելով գերման ժողովուրդին օրինաւոր շահերը: Խորհրդային իշխանութիւններու պարտականութիւնն է խորհրդային շրջանի քանի միլիոն Գերմանացիներուն շահերը պաշտպանել արեւմտեան երկիրներու իշխանութեանց ձեռք առած միջոցներուն դէմ, որոնք կը ձգտին կազմալուծել խորհրդային շրջանի տնտեսութիւնը:

★ Կը հաստատուի այն լուրը թէ՝ դաշնակից պետութեանց երեք ներկայացուցիչները Լոնտոնի մէջ իրարու հետ համաձայնելէ եւ իւրաքանչիւրը իր կառավարութեան հաւանութիւնը ստանալէ ետք, որոշած են միանական դիմում մը ընել Խ. Միութեան, պահանջելով որ Պերլինի արեւմտեան շրջանի հաղորդակցութեանց վրայ դրուած արգելքները վերցուին: Կ'ըսուի թէ այս դիւանագիտական ծանուցագրին պատճէնը պատրաստուած է Ուաշինկթընի կողմէ, բայց անոր մանրամասնութիւնները ճշդուած են Լոնտոնի մէջ:

Կը կարծուի որ այս ծանուցագիրը նախաբանը պիտի ըլլայ Ձորս Մեծերու միջեւ կատարուելիք նոր բանակցութեանց: Այս պարագան կը հաստատուի անով որ Խորհրդային ազդեցութեան տակ գտնուող գերման թերթերն ու Գերմանացի ժողովուրդին Համաժողովը կը պահանջեն շարունակ որ Պերլինի Հակակշռի Խորհուրդը վերսկսի իր նիստերուն: Անշուշտ թելադրուած են խորհրդային իշխանութիւններէն: Այս ուղղութեամբ ամէնէն վերջին յօդուածը (5 Յուլիս) հրատարակուեցաւ «Նախթ Էքսփրէս»ի մէջ: «Արեւմտեան պետութիւնները — կը գրէ այդ թերթը — պէտք է տեսակցութիւնները սկսին այն կէտէն՝ ուր թողուած էր գերման խնդիրը Փոցտամի մէջ: Եթէ այս ձեռնարկը յաջողութեամբ կատարուի — եւ պէտք է յաջողութեամբ պսակուի — Պերլինի կացութիւնը ինքնաբերաբար պարզուած կ'ըլլայ»:

Բոլշեւիկեան գաղտնի ծրագիր մը

«Ֆիկարօ» կը գրէ թէ՝ յաջողած է ձեռք ձգել վերջին ատենին կարեւորութիւն ունեցող «խիստ գաղտնի» վաւերագիր մը, ստորագրուած գերման համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան կողմէ, որ, Մոսկուայէ եկած հրահանգներուն համաձայն, իր կարգին ինք ալ կը յանձնարարէ իր անդամներուն՝ յեղափոխութիւն յարուցանել Պերլինի մէջ, որպէսզի խորհրդային իշխանութիւնները, այս յեղափոխութիւնը պատրուակելով, միջամտեն եւ հարկադրեն անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական զինուորները թողուլ մայրաքաղաքը:

Ֆրանսերէն թերթը կը հրատարակէ ամբողջական բնագիրը այս վաւերաթուղթին՝ որ կը կրէ հետեւեալ խորագիրը.— «Կարգախօս տագնապային վիճակի յայտարարութեան Պերլինի աշխատաւորական զանգուածներուն կողմէ»: Ահա գլխաւոր կէտերը.—

Պիտի խանգարուի ելեկտրական լոյսի եւ ուրիշ այլեւայլ նիւթերու բաշխումը: Համայնավար ընկերները իրենց համար նշանակուած տեղերը պիտի հաւաքուին եւ քաղաքին արեւմտեան շրջանի ժողովրդական անզօրծ զանգուածները պիտի համախմբուին փողոցներուն մէջ եւ հրապարակներուն վրայ: Մասնաւոր պաշտօնեաներ պիտի վարեն այս շարժումները: Ժողովուրդը ցոյցեր պիտի կատարէ պահանջելու համար Պերլինի միութիւնը եւ միակ դրամի մը հաստատումը. պիտի գրաւէ քաղաքապետարանները եւ կարգ մը ուրիշ դիրքեր: Այն ատեն, գերման ոստիկանները եւ զինուորական ոստիկանութիւնը ցուցարարներուն վրայ յարձակում պիտի գործեն, որոնց միջոցին բազմաթիւ մարդիկ պիտի մեռնին կամ վիրաւորուին. պիտի կատարուին նաեւ շատ մը ձերբակալութիւններ: Այդ պահուն է որ խորհրդային զինուորները պիտի ստանձնեն ամբողջ ժողովուրդին պաշտպանութիւնը եւ պիտի երաշխաւորեն ապահովութիւնը: Պիտի հարկադրեն որ արեւմտեան երկիրներու գրաւման իշխանութեանց անդամները

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ).

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՕՆԸ

Յունիս 17ին, հայ եկեղեցին տօնեց Թարգմանչաց օրը :

Իրականին մէջ՝ եկեղեցին չէ տէրը այս տօնին : Հին դարերուն՝ իր հովանին կը տարածուէր ազգին, կրօնքին ու մշակոյթին վրայ : Աւելի շատ «պարունակող» մըն էր ան, քան «պարունակեալ» մը : Ժամանակի ընթացքին՝ իրենց ստորոգելի — ներէն մաս մը կորսնցուցին թէ մէկը, թէ միւսը. թէ «պարունակող»ը, թէ «պարունակեալ»ը :

. . . Թարգմանչաց տօնը Հայ Մտքի անկախութեան տօնն է եւ ոչ թէ եկեղեցիին, որ կը սնանի հայ մշակոյթին նպաստովը եւ հարկատու է անոր : Հայ մտաւորականութիւնն է բուն իրաւատէրը դարաւոր այս տօնին, որ կանգուն կը պահէ ազգը եւ ազգով կանգուն կը մնայ ինքն ալ : Կը թուի սակայն, որ հայ մտաւորականութիւնը կամովին կամ ակամայ հրաժարած է իրաւատէրի իր կոչումէն, թոյլ տալով որ Հայ Մտքի անկախութեան տօնը չուրջառ հագնի, բազկատարած աղօթէ Քրիստոսի նկարին առջեւ ու դառնայ պարզ ծխակատարութիւն, մերկանալով իր զուտ ազգային դրոշմէն եւ մնալով միշտ եկեղեցիի չրջափակին մէջ :

Պէտք է քաջութիւնը ունենալ ընդունելու, որ Թարգմանչաց տօնը, աւելի մեծ բառով՝ հայ մշակոյթի տօնը, այսօր դարձած է հարազատ պատկերը հայ մտաւորական դասին, — տժգոյն ու անգործօն : Կը սիրենք մենք դիւրին մարզանքները : Գրեթէ պարպուած ենք հաւատքէ ու խանդավառութենէ : Գաղջ է մեր հոգեկան մթնոլորտը : Հետամուտ չենք վերամբարձ թռիչքի : Ամլօրէն կառչած ենք առօրեային : Զունինք նուիրեալ անձերու զոհողութեան բնազդը : Նւթականացած ենք մեր դարուն պէս՝ ժխտելու համար ՈԳԻին գերիշխանութիւնը մեքենային ու հիւլէին վրայ :

Այսքան անփառունակ չէ սակայն հայ մտաւորականութեան առաքելութիւնը : Եւ այսքան անփայլ չէ անշուշտ իր հոգեկան դիմագիծն ալ : Գիտենք, կ'ընդունինք, կը հաստատենք, որ անիկա ունի անհուն պահեստ մը ուժի, կենսունակութեան եւ ոգեկան ընդունակութիւններու : Կը պակսի սակայն լծակը : Կը պակսի կամքը՝ շարժման մէջ դնելու ուժի, կենսունակութեան եւ ոգեկան ընդունակութիւններու այդ անհուն պահեստը :

Ուստի՝ պէտք ունինք մենք նուիրեալ անձերու : Պէտք ունինք պահակներու : Մարդոց, որոնք գիտնան կերպը՝ ըլլալու միաժամանակ տէր եւ ծառայ, վասնզի մշակոյթը ինքն իսկ թէ տէր է, թէ ծառայ :

Հայ մշակոյթը մեր ժողովուրդին զգալու, մտածելու, կամենալու կարողութեանց համադրութիւնն է : Խտացումն է այն բոլորին, զոր հայ միտքը կրցած է ստեղծել իբրեւ գեղեցկութիւն : Նախապայմանն է ան ազգի մը գոյութեան, որովհետեւ չկայ ազգ՝ առանց մշակոյթի, ինչպէս չըկայ մշակոյթ՝ առանց ազգի :

Ազգային մշակոյթը պահպանակ մըն է մտաւորական մուրացկանութեան դէմ : Արուեստին գերազանցութիւնն է նիւթին վրայ, բայց միաժամանակ նիւթին գերազանցութիւնը՝ արուեստին վրայ : Այսինքն ներդաշնակութիւն մը, թէ նոր բաներ ըսելու եւ թէ նոր ձեւով մը ըսելու ընդունակութիւն մըն է :

Սփիւռքի հայութիւնը իր ինքնապահպանութեան համար խարիսխներ կը փնտռէ : Ամուր խարիսխ մըն է մշակոյթը : Անոնք, որ կրցած են հետք մը ձգել պատմութեան մէջ, «ցանցառ նաւաբեկեալներն են լայն անդունդին վրայ», ինչպէս որ կ'ըսէր Վիրգիլիոս : Լայն անդունդը — մոռացութիւնն է, իսկ «ցանցառ նաւաբեկեալները» անոնք են, որոնք կրցած են անցնիլ անդունդին վրայէն, առանց ընկղմելու :

Թարգմանչաց տօնը մեծագոյններէն, թերեւս նոյնիսկ միակ մեծագոյն տօնն է մեր բովանդակ պատմութեան մէջ, իր կշիռով ու արդիւնքով աւելի մեծ, քան Վարդանանց տօնը, օրինակի համար : Վասնզի Վարդանները հոգեւոր զաւակներն են Սահակի եւ Մեսրոպի : Սխալ պիտի ըլլար այս տօնը առնել իր տառական, նեղ իմաստով : «Թարգմանիչ»ը պարզ վերծանող մը չէ միայն, ինչպէս կը թելադրէ այդ բառը մեր օրերուն : «Թարգմանիչ» անունին տակ մեր եկեղեցին ու մեր ժողովուրդը կը յիշատակէ մեր հին մատենագրութեան բոլոր մեծ դէմքերը, որոնք գոհացած չեն միայն թարգմանելով, այլ կերտած են ինքնուրոյն գրականութիւն, յղկած են լեզուն եւ ստեղծած Ոսկեդար :

Բոլոր վկայութիւնները կը հաստատեն, թէ մտաւոր զարգացումը տարածուած, արմատացած էր հայ ազնուական դասին մէջ մանաւանդ : Խոպան հողի վրայ չէր ուրեմն, որ իրենց հերկը կ'ընէին Սահակն ու Մեսրոպը, վեղարաւոր ու անվեղար դպիրները : Նորակերտ լեզու մը չէր իրենց ուսուցած հայերէնն ալ : Ժամանակի լեզուն էր ան անշուշտ, որ կը խօսուէր, թէեւ չէր գրուեր, քանի որ այբուբեն մը չկար դեռ այն ատեն : Ժողովուրդ մը, որ կրցած էր ստեղծել այդքան յղկուն ու ձեւաւոր լեզու, չէր կրնար «ուսման անընդունակ» համարուիլ :

Մեսրոպի գիւտին նպատակն էր հայ ժողովուրդին տալ Սուրբ Գիրքը «ինքեան ձայնիւ» եւ ոչ թէ մութ մոռացածոյ բարբառով : «Թարգմանիչ»ները նաեւ չէին կրնար խօսիլ ու գրել լեզու մը, որ ըլլար դժուարիմաց՝ լայն զանգուածներուն համար, քանի որ, այդ պարագային, պիտի հեռանային իրենց նպատակէն, — մատչելի դարձնել Սուրբ Գիրքը հանրութեան գրեթէ բոլոր խաւերուն : Ասկէ կը հետեւի, որ «Թարգմանչաց» գործածած լեզուն մօտաւորապէս ժողովրդեան լեզուն էր :

Կարելի չէր նաեւ նոր լեզու ստեղծել տառերու գիւտէն ետք : Ինչպէս կը վկայէ Կորիւն, ինչպէս կը վկայեն ուրիշ պատմիչներ ալ, այբուբենի գիւտէն անմիջապէս վերջ ձեռնարկուեցաւ թարգմանելու Սուրբ Գիրքը : Հետեւաբար, «Թարգմանիչ»ները ուղղակի գրեցին այն լեզուով, որով ժողովուրդը կը խօսէր : Գողթան երգերը, որոնք քաղուած են ժողովրդեան բերնէն, կը հաստատեն թէ Ոսկեդարեան հայերէնը գոյութիւն ունէր Մեսրոպէն առաջ եւ կ'իշխէր Մեսրոպեան դպրոցներուն մէջ :

Որքան բարձր է ժողովուրդի մը հոգեկան զարգացումը, որքան բարձր են իր մշակութային պահանջները, այնքան կը տարբերի իր լեզուն ուրիշ ժողովուրդներու լեզուներէն :

Քաղաքակրթութեամբ մեծ ժողովուրդներուն մէջ՝ մենք փոքրերէն չենք : Վկայ՝ մեր լեզուն : Վկայ՝ մեր մշակոյթը :

(Խմբագրական «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»ի)

Քաղաքականութիւն ...

Գեղէն քաղաք եկած եմ : Ինչո՞ւ համար : Որ եւ է գնումի՞ : Ոչ : Արդէն դրամագլուխ ալ չունիմ որ եւ է գնումի՝ վրայ-գլուխի համար : Վստահաբար միայն «կոկորդագլուխ»ի կրնամ բաւեցնել ու անոր համար ալ քաղաք իջնելու պէտք չկար : Գեղէն ալ կրնամ ճարել :

Հապա ի՞նչ գործ ունիմ քաղաքը : Մասնաւանդ այս վտանգաւոր օրերուն... Չէ՞ որ բանուոր մըն ալ ես եմ, ու դասակարգս պայքարի է ելած, կռուփները ցցած իր հանապազօրեային համար : Ու մէջս եղած այս մղումը կը տանի ու կը նետէ մինչեւ քաղաք :

Կռիւ կայ, ու նաեւ, թերեւս՝ կռիւ... Երթամ տեսնել իրարանցումը :

Ու կ'իջնեմ քաղաք : Արեւոտ է օրը : Հով ալ կայ, ուժեղ, սուր, սաղնոտ ու խածնող : Արեւն անգամ կը դողայ սա խենդ միստըրալին առջեւ, ո՞ւր մնաց՝ ես :

Տանամեայ, հին ու մաշած վերարկուիս պըլլուած եմ ու օձիկը վեր սոթթած, ծռած, պատսպարելու նաեւ ծոծրակս ու գլուխս կտրտող հովէն :

Կարծէք, Ֆրանսայի բոլոր կողմերէն, սարերէն ու լեռներէն, անտառներէն փրթած, հովերը միացած Ռօնի հովիտը կը թափեն ու մեր քաղաքին վրայ կ'արշաւեն :

Ծխիկ մը՝ անխուսափելի սանկ օրերուն, շրթունքիս կպած քիթս կը տաքցնէ արդէն : Ետեւէն՝ վերարկուիս բարձր օձիքը՝ իբրեւ վահան : Հովը դիս հրելով կը տանի, կը նետէ Հանրապետութեան լայն ու երկար պողոտան, ուր վերէն վար, սովորական օրերէն աւելի շատ ու խիտ, մարդիկ խումբ - խումբ կեցած՝ կամ երթեւեկի մէջ են, արհամարհելով հովն ու պաղը, անոնց սուր խայթոցները :

Կը ճառեն, կը վիճին անդադար, բազուկներու, կռուփներու շարժումներ օդին մէջ : Գործադուլ ամէն դի : Ու նաեւ, թերեւս՝ քիչ ետքը՝ կռիւ ... :

Քայլերս կը յառաջանան դիւրութեամբ : Հովը ետեւէս կը հրէ, կը տանի : Աչքերս նետած՝ անդին, ականջներս՝ ասդին, աւելի մօտիկները, ուշադրութեամբ կը հետեւիմ անցուդարձերուն հրապարակներուն վրայ, փողոցներուն մէջ : Խանութներուն առջեւներն ու սրճարաններուն ներսերը :

Զրոյց, ճառ, վէճ ու չարունակ քաղաքականութիւն ... : Ու կը փորձուիս պահիկ մը դուն քեզի հարցնել, — գործադո՞ւլ թէ քաղաքականութիւն :

Մարդոց ջիղերը պրկուած՝ տնկուած են : Արագ, ազդու, սուր նայուածքներ : Անընական շարժուձեւեր ու անհամբեր, խռոված հոգի :

Բառերը չափ ու կշռոյթ չունին : Բանականութիւնն ու տրամաբանութիւնը կը բացակային :

— Կառավարութիւնը պէտք է թոթէ գլուն յանձնուի ...

— Ուոշինկթըն, Լոնտոն, Մոսկուա ...

— Թրումըն, Էթլի, Սթալին ...

— Մարշալ, Պէվին, Մոլոթով ..

— Թող մինակ չկարծեն Մոլոթովը ... Պէտք է ազդենք Լոնտոնի վրայ ...

— Մերը կռիւ չէ, այլ՝ կռիւ կառավարութեան դէմ ...

Ու երթալով մարդոց ջերմաչափը կը բարձրանայ :

Աչքերը կը կարմրին ու գլուխները կը փոթորկին :

Մոռցած խածնող հովն ու պաղը, կեցած մայթերուն վրայ կամ փողոցներուն մէջ, քաղաքականութիւն կը խաղայ ամէն ոք :

Երեւոյթը, տեսարանը թէեւ գործադուլ ցոյց կուտայ, սակայն քաղաքականութիւն կը բուրէ ամէն դի :

Ու այսպէս, որ կողմ դառնաս քաղաքականութիւն կը հոտի : Ամէն մարդ քաղաքագէտ դարձած՝ դիւանագիտութիւն կը խաղայ : Ու ինչ միամիտներ կան ասոնց մէջ... : Նպարավաճառ, հացագործ, ուսուցիչ, կօշկակար, դերձակ, բանուորն ու մինչեւ փողոցին աւելածուն ու կօշիկ ներկողը : Պաշտօնեան ու նոյնիսկ ոստիկանը... : Տանտիկինը, լուացարարուհին, մէջքը կամարակապ ծերունին, բիրին կռթնած ծերուկը՝ ծխամորճը քթին տակ : Դպրոցականներն ու օրօրոցի «պլիկ»ը :

— Սոսիալիստ, Կօլիստ, կոմունիստ ...

Եւ ահա, Հանրապետութեան պահակները սաղաւարտներով, կը բունին, կը տնկուին մէջտեղերը ... :

Ալ չեմ սպասեր ու կծիկս կը դնեմ դէպի գեղ : Կռնակս կը դարձնեմ քաղաքին... Հնամաշ վերարկուիս օձիքը միշտ վեր սոթթուած ու ծխիկը շրթունքիս, ձեռքերս ալ լայն ու խորունկ գըրպաններուս մէջ թաղած, կ'անցնիմ, կը հեռանամ անհոգ մարդու մը՝ բանի մը չխառնուող, անհետաքրքիր մէկու մը պէս :

Գեղն ալ քաղաքականութիւն չկա՞յ : Ահ, այո, հոն ալ այդ տաղտկալը իր թեւերը երկնցուցած տարածած է : Խաղաղ անկիւն մը չկայ, Աստուած իմ : Ու ահա, բնակարանիս առջեւ՝ գեղին պզտիկ հրապարակին վրայ այդեպաները քաղաքացիներու հիւանդութեամբ կը տառապին :

Ու մենք ալ, բարեկամիս՝ Վարդերեսին հետ, երբեմն, իրար գտնելով գեղին մէջ, քաղաքականութիւն կը խաղանք, պահ մը Երեւան կանգ առնելէ ետք երթալով մինչեւ Մոսկուա, Սթալինի քովիկը... յետոյ, դառնալով Լոնտոն եւ Ուոշինկթըն եւ չեմ գիտեր մինչեւ ուր...

Ու այսպէս, բոլոր մարդոց հոգիները խռոված, գլուխները փոթորկուած, քաղաքականութեան ետեւէն կը վազեն ... :

Ն. Տ.

Լեհերը եւ Հայերը

ԽՄԲ. — Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» ամսագրի 1948 ապրիլի թիւէն. —

Լեհ ժողովուրդի հետ հայ ժողովուրդի ունեցած մշակութային — պատմական կապերը շատ հին են : Պատմական գրականութեան մէջ կան փաստեր եւ յիշատակումներ (տես Մ. Բժշկեանց — «Ճանապարհորդութիւն ի Լեհաստան», Վենետիկ, 1830, Գ. Գովրիկեան — Հայք Եղիսաբէթուպոլիս Տրանսիլվանիոյ», Դան Դիմետր — Արեւելեան Հայքի Պուքովինա», 1891, թարգ. Հ. Գալէմքեարեան, Ղ. Ալիշան «Կամենից» — Տարեգիրք Հայոց Լեհաստանի եւ Ռումանիոյ», Վենետիկ, 1896), որոնք կը վկայեն, որ այդ կապերը կը սկսին դեռ 11— 12րդ դարերէն :

Լեհ եւ հայ ժողովուրդներու պատմական բախտի միանմանութիւնն ու հոգեւոր մօտիկութիւնն կը սկսի 19րդ դարու 90ական թուականներէն մինչեւ 20րդ դարու սկիզբը, մասնաւորապէս լեհական գրականութենէն հայերէնի թարգմանութիւններով :

Այդ թուականներուն մէկը միւսի ետեւէն հայերէն թարգմանութեամբ լոյս կը տեսնեն մեծանուն ռանաստեղծ Յովհ. Թումանեանի խօսքերով ըսուած՝ «համաշխարհային գեղեցիկ գրականութեան յաւերժական տաճարում ճշմարտութեան, բարութեան, գեղեցկութեան մեծ քուրմերիցմինի» — Հէնրիկ Սէնկիէվիչի գրեթէ բոլոր հիմնական երկերը «Առանց դաւանանքի», (թարգմ. Տ. Յովհաննէսեանի, 1892, Թիֆլիս) «Յո՞ երթաս» (Լեհերէն բնագրէն թարգմ. Ստ. Լիսեցեանի, 1898ին Թիֆլիս), կ'ունենայ իր երկրորդ տպագրութիւնը 1912ին, ապա Պոլիս Վ. Միրունեանի թարգմանութեամբ, «Հրով եւ սրով» (թարգմ. Ա. Գունտաքճեանի, 1906, Վենետիկ), «Զրհեղեղը» (երկու հատոր), «Փան» Միք. Վոլոտիովսքի (թարգմ. Ա. Գունտաքճեանի, 1913—1914 Վենետիկ) «Հետեւենք նրան» (թարգմ. Հ. Ադամեան, 1898 Թիֆլիս), «Փարոսի վրայ» (թարգմ. Մ. Բարխուդարեան, 1892 Մոսկուա) :

Ստ. Լիսիցեանի թարգմանութեամբ 1906ին Թիֆլիսի մէջ լոյս կը տեսնէ լեհ մանկավարժ Հէն-

ըիկոս Վէրնիցի « Երախայի կրթութիւնը մինչեւ վեց տարեկան հասակը» աշխատութիւնը :

Մ. Մամուրեան Իզմիրի մէջ 1879ին ֆրանսերէնէ թարգմանելով կը հրատարակէ Սիպիր աքսորուած լեհ գրող Ռուֆէն Պիետրոշովսքիի «Ցիտատակք սիպերիականի մը» աշխատութիւնը, որ լոյս կը սփռէ ցարական միապետական դաժան կարգերու մէջ գտնուող աքսորականներու կեանքի վրայ :

Հայպետհրատը 1944ին կը հրատարակէ Հ. Սէնկիէվիչի «Բարթիկ յաղթողը» պատմուածքը, որ նուիրուած է լեհ ժողովրդի ազատագրական պայքարին :

Հայերէնի թարգմանուած եւ հրատարակուած է Կազիմիր Տիտմայէրի «Ցաղթանակ» ընկերային մեծ արժէք ունեցող պատմուածքը (Թարգմ. ռուսերէնէ Գ. Մելոյեան, Թիֆլիս 1912) :

Լեհ կին գրողներէն հայերէնի են թարգմանուած մասնաւորապէս 90ական թուականներէն սկսած Էլիզա Օժէսկուի եւ Էլիզա Ռժենկոյի շատ մը գործերը Մոսկուայի եւ Թիֆլիսի հայ գրքի հրատարակչական ընկերութեան կողմէ : Այդ գործերէն կարելի է յիշել Օժէսկուի «Բը—բա» (1891). «Գիւղական փաստաբանը», «Գուեհիկը », (1900), Ռժենկոյի «Հզօր Սամսոն», «Մի հոսանքով», «Ցուլեանկա», «Սպիտակ ծաղիկ», «Տժգոյն հովուերգութիւն» եւ այլ պատմուածքներ ու նորավէպեր :

Հայկական շրջանակներու մէջ լայն ժողովրդականութիւն է վայելած լեհ մեծանուն բանաստեղծ Ադամ Միցկեվիչը, որուն գործերը ներկայացուցած են Յովհ. Թումանեան, « Աքերմանի դաշտերումը» (1889), Յովհ. Յովհաննէսեան, (Երազ) Դանիէլ Վարուժանը : (Լիթուանական գե — գօ », «Ալպուխարա», «Հարէմին Ծիրմները » եւ ուրիշ գեղօններ (1912—1914) : Կոնրադ Վալենրոդ պատմուածքը (Թարգմ. Պ. Մարգարեանի, Պաքու 1893) :

1862ին Փարիզ հրատարակուած « Երկրագործութիւնը որպէս ուղիղ ճանապարհ», հռչակաւոր աշխատութեան մէջ Միքայէլ Նալպանդեան ջերմ տողեր նուիրած է գերմանեւպրուսական, ռուս — թանական լուծի տակ հեծող լեհ եւ այլ միւս ժողովուրդներուն, հեղինանքով մերկացնելով այն ատենուան անգլիական աշխարհակալութեան վարած քաղաքականութիւնը : «Եւրոպական տէրութիւնք անդադար օգնութիւն են տալիս Թուրքիային, որ նա դիմանայ և չկործանուի : Որպէսզի Թուրքիոյ ստրկացած հայ եւ յոյն ժողովուրդը չըրկուի քաղաքակրթիչ հովանաւորից» հեգնական ձեւով կը նկատէ Նալբանդեանը :

Սովետահայ գրողներէն շատերու համար ոգեւորութեան աղբիւր է եղած ազատութեան երգիչ լեհ մեծ բանաստեղծ Ադամ Միցկեւիչի կերպարը : Հայրենական Մեծ պատերազմի օրերուն Նաիրի Զարեան ցասումով լեցուած է Լեհաստանը ստրկացնող գերմանա — ֆաշական հրոսախումբերու դէմ «Միցկեւիչ եւ Հիտլէր «բանաստեղծութեան մէջ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդը կազմակերպած էր յարգանքի երեկոյթ մը նուիրուած Աւետիս Ահարոնեանի յիշատակին : Բեմը զարդարուած էր Ահարոնեանի մեծադիր նկարով : Օրուան նախագահը ընկեր Պօղոս Երեմեան կարդաց գրաւոր ճառ մը, եւ հրաւիրեց ներկաները որ յոտնկայս յարգեն հանգուցեալին յիշատակը :

Փոքրիկն Ալպէր Ներսէսեան արտասանեց Ահարոնեանի «Սուսերները իջնում են» : Ցետոյ Պ. Սարգիս Փիլիկեան ըրաւ բանախօսութիւն մը վեր հանելով Ահարոնեանի դերը հայ գրականութեան մէջ, յիշեց նաեւ նամակի մը հատուածը, զոր Ահարոնեան գրած էր, 1923ին, «Երբ ինք հաւաքուած բախտակիցներով կը գտնուէր, ձեպէլի որբանոցը.— « Դուք, իմ ստամոզական, իմ վրտարանդի զաւակներ, Հայաստանի որբուկներ, դուք սիրուն ծիլեր մեր նոր անդաստանի, մեր խորտակուած անոտաի հարուստ բողբոջներ, առաջին ցոլքերը մեր ծագող Արշալոյսի, ահա ձեր պատկերը, իմ հոգում է, եւ կեանքս՝ ձեր կեանքն է եւ չունչս ձեր չունչը, վասնզի դուք էք հաւատքիս անխորտակելի, անսասան սիւները», վերջացնելով շնորհաւորեց Նոր Սերունդը, որ գիտակից իր ազգային արժանիքներուն, կազմակերպած է այս յարգանքի երեկոյթը : Յաջողութեամբ արտասանեցին Օր. Վարդէնի Հայթաեան, («Մասիս»ը), ընկեր Մամբրէ Խաչատուրեան («Կախարդական տաճար»), եւ Օր. Անահիտ Ստեփանեան («Արաքս»), բոլորն ալ Ա. Ահարոնեանէն :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Սարգիս Ընտրիկեան (Սէն Շամոնէն), որ պարզեց Ահարոնեանի դէմքը իբրեւ գրագէտ եւ իբրեւ քաղաքական գործիչ : «Ահարոնեան զերթ մարգարէ, գուշակեց հայ ժողովուրդին ապագան, որ յանգեցաւ Մայիս 28ի պանծալի օրուան : Վստահ ենք թէ օր մը ինքն ալ պիտի ունենայ իր արձանը, Երեւանի մէջ, Աբովեանին կողքին» :

Երեկոյթը վերջացաւ Դ. Վարուժանի «Պատգամաւորներ»ով զոր յուզումով արտասանեց Պ. Ս. Փիլիկեան ...

★ Քանի մը շաբաթ առաջ մենք ալ տօնեցինք Մայիս 28ի 30ամեակը, նախագահութեամբ ընկեր Նշան Այտապիրեանի : Ճոխ էր գեղարուեստական բաժինը : Առաջին առթիւ խօսեցաւ ընկեր Միսաք Մելքէ, փառաբանելով ազատագրութեան պայքարը :

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Աստ. Քէօսէեան, որ պարզեց 1918 Մայիսի հերոսական կռիւները : Սանուհիներու պարախումբը փայլ կուտար հանդէսին : Պաշտօնական մասէն վերջ տեղի ունեցաւ խնջոյք մը :— Մանուկ Մանուկեան

36.000 ՖՐԱՆՔ ՀԱՍՈՅԹ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլ. Օտտոյի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 27ին : Տիկին Ա. Սուքիասեան իր բացման խօսքին մէջ պարզեց երկու տարուան գործունէութեան դրամական հաշիւը, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին : «Որ դուք որ զայրկինք դոհունակութեամբ բաժնուեցանք : Մենք գանձ չունինք, մեր գանձը դուք էք, այդպատճառաւ պարտաւոր ենք ձեզի հաշիւ տալու : Ահա թէ ուր ենք ծախսեր : Ծախսեր ենք աղքատներու, հիւանդներու դպրոցներուն, օգափոխութեան կայաններու համար » :

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ եւ խնամուած էր : Դպրոցի աշակերտներէն երգեցին եւ արտասանեցին Հ. Տօնիկեան, Զ. Սաղոեան, Վ. Մարգարեան : Աշակերտներու կողմէ ներկայացուեցաւ «Հաւատք եւ Աստուած» : Երգեցին Տ. Արմաղանեան, Ծ. Յակոբեան :

Օրուան բանախօսը, ընկեր Ա. Քէօսէեան պարզեց իգական սեռի գործունէութիւնը անցեալի եւ ներկայի մէջ, բոլոր ճակատներուն վրայ :

Եօթը աշակերտներու կողմէ ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը «Գողը եւ դատաւորը» : Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ «Կեցցէ հայ լեզուն» : Վ. Յակոբեան, Տիկին Արմաղանեան, Մ. Պէրպէրեան, Մ. Սուքիասեան ներկայացուցին Հր. Աստուրի «Հայրը» : Ափսէ մը «փաքլավա» աճուրդէ գոյացաւ 15.6000 ֆրանք : Հանդէսին ընդհ. մուտքը եղաւ 36.000 ֆրանք, որուն 25.000ը զուտ շահ :

Կապոյտ Խաչը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր մասնակցողներուն :

Մ. Խաչատուրեան

ՁԵԿՈՅՑ ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Բոլոր ֆրանսական բանակի հայ ռազմիկները որոնք կը փափաքին եւ իրաւունք ունին Ֆրանսական բանակի Ռազմիկի տիտղոսին — Carte de Combattant — պէտք է ամէնէն ուշը մինչեւ 15 Յուլիս իրենց բոլոր վաւերաթուղթերը բերեն Միութեանս կեդրոնատեղին, 31 rue St. Lazare, որ մինչեւ արձակուրդներուն վերջանալը, բաց պիտի ըլլայ Զորեքշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը, ժամը 17—19 :

Այդ վաւերաթուղթերը պիտի ծառայեն հաստատելու հետեւեալ տեղեկութիւնները .— Թուական եւ վայր անկաժըմանի, ինքորփորասիոնի, թիւ մաթրիքիւլի, այն խնիթէն որուն մէջ ծառայած են, կոստ, պլէսիւռ եւ սիթասիոն :

Նախկին գերիներու համար .—

Գերի բռնուելու թուական եւ վայր, Սթալակ, թիւ մաթրիքիւլի, Ազատագրման թուական :

Միութիւնս յոհունակութեամբ կը յայտնէ թէ իր անդամները այլեւս Նանսէնեան դրօշմա — թուղթի տուրք պիտի չվճարեն :— (Դիւան)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (44)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԶ.

— Եսականութիւնը եւ անձնասիրութիւնը այն աստիճան զարգացած են անոնց մէջ, որ այդ մասին ամենեւին հոգ չեն ըներ : Անոնց միակ մտածումն այն է որ իրենք հանգիստ ըլլան, որսի երթան, քէֆ ընեն եւ իրարու ոտքի տակ փոս փորելով՝ իրարու ձեռքէ հողեր յափշտակեն :

— Ո՞ր մէկը յիշեմ. ահա Գագիկ Արծրունին, որ բռնութեամբ թագաւորութիւնը յափշտակեց եւ այժմ ալ գիտէ, թէ ինչ կը մտածէ : Ահա նաեւ Աշոտ սպարապետը, Աշոտ Երկաթի հօրեղբօր որդին, որ նստած է Դուին, Եուսուֆի մօտ, եւ յարմար ժամանակի կը սպասէ, որպէսզի յափշտակէ օրինական գահը : Եւ վերջապէս Գուգարաց, Տարօյ, Սիւնեաց եւ հազար ու մէկ մանր մունր իշխաններ, որոնք չեն ուզեր ճանչնալ Աշոտ Երկաթը : Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս վերջնոյն վիճակը, եթէ այդ իշխանները կ'ելլեն չարունակեն զինուիլ իրարու եւ Աշոտի դէմ :

— Ինչ պիտի ըլլայ — ոչինչ. Թող շարունակեն մինչեւ որ իրենց պատիժը ստանան : Թող ժողովուրդը կանգնի Աշոտ Երկաթի կողքին. ահա այս կորիճները, որոնց մէջն է ուժը, ըսաւ Մարտիրոս հայրը եւ մատով ցոյց տուաւ իրենց հետեւող խումբը :

— Շատ լաւ կ'ըսես, հայր սուրբ. իսկ եթէ նախարարները արգելք ըլլան, այն ժամանակ ինչ կրնայ ընել Արարատեան երկրի բուռ մը ժողովուրդը, որ այդքան հնազանդ է Աշոտ Երկաթին :

— Իսկ ի՞նչ կ'ընենք մենք : Մեր տէրունական խաչով ոտքի կը հանենք ամբողջ ազգը եւ ճանչնալ կուտանք օրինաւոր թագաւորը. այն ժամանակ վայ իշխաններուն. վայ մատնիչներուն :

Այս պատասխանէն վերջ՝ երկուքն ալ լուռ կեցան :

Իրիկուան դէմ էր, երբ հասան գիւղ մը, որուն գետնափոր խրճիթները հազիւ կ'երեւային ձիւնին տակէն : Այդ միջոցին բոլոր խրճիթներէն դուրս ելան գիւղացիները եւ լուռ կանգնեցան իշխանին եւ Մարտիրոս հօր առջեւ :

— Ի՞նչպէս էք, որդիք, հարցուց Մարտիրոս հայրը :

— Գոհութիւն Աստուծոյ, լաւ ենք, հայր սուրբ, մեր տղաներն ալ պատրաստ են կատարելու ձեր հրամանը, ըսաւ գիւղացիներէն մէկը, որ ըստ երեւոյթին գիւղին մեծն էր :

— Շատ բարի. հրամայէ որ գան եւ միանան այս կորիճներուն :

— Տղաք, գացէք հանգստացէք քիչ մը, որպէս զի քիչ յետոյ շարունակենք մեր ճամբան, ըսաւ իշխանը դառնալով իր խումբին, իսկ ինքը հայր սուրբին հետ ուղղուեցաւ դէպի գիւղի մեծաւորին տունը :

Դեռ քանի մը քայլ չառած, հանդիպեցան երեսուն հոգիէ բաղկացած խումբի մը. տեսնելով հայր սուրբը, ամէնքն ալ ակնածութեամբ խոնարհութիւն ըրին :

— Ապրիք, զաւակներս, հիմա գացէք հանգստացէք, մինչեւ որ հրաման տրուի ձեզ մեզի հետ միասին ճանապարհ իյնալու, ըսաւ Մարտիրոս հայրը :

Իշխանն ու հայր սուրբը մտան խրճիթ եւ բական իրենց համեստ ճաշը ընել : Խօսակցութեան նիւթն Աշոտ Երկաթն էր, որուն օգնելու կ'երթային իրենք : Յանկարծ ներս մտաւ գիւղացիներէն մէկը եւ լեղապատառ կանչեց .

— Հայր սուրբ, գիւղի սահմանին վրայ կ'երեւան ձիաւոր մարդիկ. կը վախնամ որ Եուսուֆի զօրքը ըլլայ :

— Մի վախնաք, որդիք, ըսաւ Մարտիրոս հայրը. այժմ այստեղ երկու հարիւրէ աւելի զինուած մարդ ունինք. Եուսուֆի չորս հարիւր զինուորները կ'արժեն անոնք :

Իշխանն ու Մարտիրոս հայրը դուրս ելան խրճիթէն, եւ սկսան դիտել հեռուէն երեւցող խումբը :

Գիւղի հորիզոնին վրայ քանի մը անորոշ կէտեր կը շարժէին, որոնք արագութեամբ դէպի գիւղ կը դիմէին : Կասկած չկար որ ձաւորներ էին անոնք. մէկ քանին առաջ էին ինկած, կարծես շուտ հասնելու գիւղին :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

որոշ վայր մը քաշուին, խորհրդային պաշտպանութեան տակ: Բոլոր աշխատաւորները համախմբուելով, պիտի յայտարարեն թէ ընդհանուր վտանգ մը կայ, եւ պաշտօն պիտի յանձնեն համայնավար կուսակցութեան մասնաւոր խմբակներուն որ ամժամեայ վարչութիւն մը հաստատեն:

★ Փարիզի բրիտանական դեսպանատան բանբերներէն մէկը յայտարարեց թէ Պերլինի մէջ բռնագէտ գտրութիւն ունի համայնավար դաւադրութեան այսպիսի ծրագիր մը, որուն նպատակն է նտիպել Դաշնակիցները որ մեկնին Պերլինէն: Բանբերը աւելցուց թէ՝ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան ստացած տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն այս պարագան: Պերլինի համայնավար կուսակցութեան բջիջներէն մէկուն պատկանող համայնավար մըն է որ մէջտեղ հանած է դաւադրութեան ծրագիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳՐԷՆ օգտուող 18 երկիրներէն 14ը վաւերացուցած են իրենց պայմանագրութիւնը Մ. Նահանգներուն հետ: Մնացած չորսը — Անգլիա, Ֆրանսա, Շուէտ եւ Պելճիքա — տակաւին տուած չեն իրենց հաւանութիւնը, հակառակ անոր որ որոշուած պայմանաժամը (3 Յուլիս) անցած է: Ամերիկայի արտաքին նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ՝ վերոյիշեալ թուականէն սկսեալ, այլեւս որեւէ ապրանք պիտի չղրկէ այս չորս երկիրներուն, ի հաշիւ Եւրոպայի Վերականգնման ծրագրին: Ազգ. ժողովն ալ երէկ պիտի վաւերացնէր պայմանագիրը: Առաջին նիստին ներկայ էին միայն 80 երեսփոխաններ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ զինադուլը երկարաձգելու համար կոմս Պերնատոթ պաշտօնապէս դիմում կատարեց Հրեաներուն եւ Արաբներուն: Ամմանէն հասած լուրերու նայելով, ձգտումը կ'աւելնայ Պաղեստինի մէջ: Երկու հակառակորդները կը պատրաստուին վերսկսելու կռիւը, երբ լրանայ զինադուլի պայմանաժամը (9 Յուլիս):

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ազատ հողամասին համայնավար կուսակցութիւնը երկուքի բաժնուած է: Կուսակցութեան գործադիր կոմիտէին մէկ զեկոյցին համաձայն, Յուլիս 3ին եւ 4ին տեղի ունեցած ժողովներուն մէջ, քուէարկուեցան երկու իրարու հակառակ բանաձեւեր. մէկը 6 ձայնով, ի նպաստ Կոմինֆորմի քաղաքականութեան, միւսը՝ 4 ձայնով, ի նպաստ Թիթոյի վարած քաղաքականութեան:

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ փտարուած է Կոմինֆորմէն, համաձայն Մոսկուայի գործակալութեան մէկ հեռագրին:— Մառէշալ Թիթօ հինգերորդ բողոքագիր մը ուղղեց Ալպանիոյ, գանգատելով թէ արգիլուած են ուտելիք ղրկել Շքոտրայի եուկոսլաւ ներկայացուցիչներուն: — Զուիցերիոյ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն նամակ մը ուղղելով Թիթոյի, կը բողոքէ Կոմինֆորմի ծանօթ որոշման դէմ:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ Ֆրանքֆորթ մեկնեցան 22 Իրանեան օդաչուներ, որոնք իրենց երկիրը պիտի փոխադրեն ռազմական օդանաւեր, գնուած 10 միլիոն տոլարի ամերիկեան վարկին շնորհիւ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբները պայթեցուցին Փաթրասի ելեկտրական ուժի գլխաւոր կեդրոնը: — Կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Կրամոս լեռներուն մէջ, զօր. Մարկոսի միջնաբերդին դէմ:— Կոստիթոսի Չըրանցքը, որ քանդուած էր 1941ին, Գերմաններու կողմէ, վերաշինուած ըլլալով, կը բացուի Յուլիս 5էն սկսեալ: Շինուած էր 1893ին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Վեցերորդ հանգրուանը (Պոռտօ - Պիարից) կտրելով, դեղին շապիկը չահեցաւ Պոպէ: 120 մրցորդի վրայ միայն 103 հոգի ճամբայ ելած էին Պոռտօյէն: Պոպէ կը յուսայ այս երկու յաղթանակներով դառնալ Ֆրանսական խումբին առաջնորդը եւ լեռներուն մէջ Ռոպիք եւ Վիէթթօ պիտի օգնեն իրեն որ կարենայ դեղին շապիկը պահել մինչեւ Parc des Princes: Յաջորդ հանգրուանն է այսօր (Դշ), Պիարիցէն Լուռտ, 220 քիլ. ուր պիտի անցնին առաջին լեռը, Col d'Aubisque (1700 մեթր):

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ կիրակի 11 Յուլիս Մէօտոնի անտառներուն մէջ (Tapis Vert)ի պաղ ջուրին մօտ: Նկատի ունենալ այս թուականը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

25 Յուլիս, կիրակի, ամբողջ օրը: Կը խնդրուի բոլոր Միութիւններէն եւ կազմակերպութիւններէն, նկատի ունենալ սոյն թուականը:

Հրապարակային դասախօսութիւն

Այս հինգշաբթի, 8 Յուլիս, ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ, Salle D.

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. վարչութեան:

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, որ նոր վերադարձած է Արեւելքէն: Նիւթը՝ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՆՈՒԱՃՈՒՄՆԵՐՈՎ:

Մասնաւորապէս կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր անդամները եւ հասարակութիւնը: Մուտքը ազատ է

Հոգեհանգիստ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու, Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ գաղութիս բոլոր ազգ. կազմակերպութիւններու, ողբացեալ Ընկեր Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ հոգեհանգստեան արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ 14 Յուլիս Չորեքշաբթի առաւօտ Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ: Եկեղեցական արարողութենէն յետոյ, եկեղեցիին բակը տեղի պիտի ունենայ բանախօսութիւն:

Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն իր հիմնադրութեան 23րդ տարեդարձի առթիւ:

Հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Trois Lucs. Réstaurant des Crottesի օդասուն պարտէզին մէջ:

Բացման խօսք ընկեր ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԷ, կը խօսին ընկեր Վ. ՄԻՍՏԻԿ եւ Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, երգ, արտասանութիւն: Մուտքը ազատ է:

×

ՔՂԻՒ ՀԱՅՐ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու Եօթնեղաայրեան օդասուն ագարակին մէջ: Կը մասնակցի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի մասնաճիւղի նուագախումբը: Գեղարուեստական բաժին: Պար, արտասանութիւն, երգ եւ զանազան անակնկալներ սիրուած արուեստագէտներու կողմէ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ձոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» կոմիտէն ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Յակոբ Այտընեանի իր մօրը տխուր մահուանը առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ.— Չի խաչաձեւել St. Antoineի Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը Յուլիս 18ին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Իսսի Խանասոր խումբի տարեկան հանդէսը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Խրիմեան Ակումբին մէջ: Գեղարուեստական հաճելի բաժինով մը:

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հրայր խումբի առաջին տարեդարձին առթիւ: Հովանաւորութեամբ տեղւոյս «Խաժակ» խումբին: Ընկերահամակրական խնջոյք մը: 18 Յուլիս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սալ տը Միւթիւալիթէի սրահին մէջ: Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Ազգ. վարժարանին ամավերջի հանդէսը՝ կիրակի 11 Յուլիս ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր Միութիւնները, ծնողքները եւ Տէսինի հասարակութիւնը անխտիր, գնահատելու մատղաշ սերունդին համար թափուած աշխատանքները, եւ վայելելու անոնց հայերէն արտասանութիւնները: Տրամախօսութիւններ եւ հայկական տարազով պարեր եայլն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ

Յուլիս 8, Հինգշաբթի օր, Պոլսոյ համով հոտով, «սուսամլը սիմիթներ», պիտի ծախուին հետեւեալ խանութները.— ԱՀԱՐՈՆ ՄԸՋԻԿԵԱՆԻ, 80 rue Bernard du Bois, Մարսէյլ, ՄԱՏԱՄ ԳՈՀԱՐ ԿԻՒԼՄԷԶԵԱՆ 26 rue Petite Marie, Մարսէյլ, ՍԷՖԷՐԵԱՆ, 10 Bld. Neuf St. Jérome:

ԱՆԳԻՆԷ ԱԴԱՄԵԱՆ
ՍԵԹ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Ալֆորվիլ Ամուսնացած 3 Յուլիս 948

ՆԱԽԱԶԳԱՅ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիստափոր» կոմիտէի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին «Հայ Տան» մէջ, 29 Bld. Carnot: Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴՊՐՈՑ. ՀԱՆԴԷՍԸ ՍԵՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel de Franceի (Maison Sion) սրահներուն մէջ, 23 Place de la Libération, Livry – Gargan: Կը մասնակցին տեղւոյն երիտասարդ երիտասարդուհիները իրենց ներկայացումներով:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ:

Դիւրամատչելի գիներով: Մուտք 50 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոց.— Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Place de la Libération:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի շրջանի ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ կողմէ կիրակի առաւօտէն 18 յուլիս Մէօտոնի անտառին մէջ (Tapis Vert): Պիտի տեսնէք սկաուտական մարզախաղեր, հայկական երգ եւ պար Արենուշներու կողմէ: Շատ հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ: Արենուշներ պիտի առաջնորդեն հանդէսին վայրը Invalides – Versailles Մէօտոնի կայարանէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Salle Mazenodի մէջ 88 rue d'Aubagne, Marseille

17 Յուլիս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.45ին Մարսիլիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով Փարիզահայ դերասաններու ընտիր հոյլ մը Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, ԳՐ. ՎԱՀԱՆ, տեղական սիրուած ուժերու մասնակցութեամբ կը ներկայացնեն Մոլիէռի՝

ՏՕՆ ԺՈՒԱՆ

Կազմակերպութեան հասցէ՝ M. V. Magsoudian, Touring Hôtel, Cours Belzunce, Marseille: Գիները խիստ ժողովրդական:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒՆ

Շուտով ապահովագրական ընկերութիւնը ձեր ինքնաշարժի բոլոր պիտի աւելցնէ, եթէ արդէն չէ ըրած: Այս բարձրացման հետեւանք տալէ առաջ մի մոռնաք հեռաձայնել

Պ. ԿՐՕՆԻԿ ԱԼԵԱՆԻ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ – ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ

107 Bld. Magenta Paris (10), Métro Gare du Nord

Հեռաձայն TRU. 02–20

ԾԱԽՈՒ ՎԻԼԼԱՆԵՐ

Ամէն տեսակ յարմարութիւններով, ելեկտրականութիւն, տաք ջուր, բաղնիք եւն: Օդասուն եւ ծաղկաւէտ: Դիմել Mr. G. Coloyanի Villa Lei – Beyli Camp de Menthe Aix – en Provence (B. du Rh.):

ԱԶԴ. — Ազգակիցներուս տրամադրութեան տակ ունիմ սեղանատուններ, ննջասենեակներ, ընկոյզէ, փայլխանտրէ, աքաժու - փօմլէ, մաքասաք առաջնակարգ չոր տաղձներով շինուած վերջին նորաձեւութեամբ, մեծաքանակի (fabrication)ի գիներով:

Բոլոր նրբաճաշակները կատարեալ գոհացում գտնելու համար անվարան դիմեցէք հաստատութեանս՝

ԼՈՒՏԵՐ ՕՐՋԱՆԵԱՆ

Ebénisterie

202 Rue Boileau, LYON:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 8 JUILLET 1948 Հինգշաբթի 8 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5487—Նոր շրջան թիւ 996 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՐ ՀՕԳԵՐՈՎ

Այսպէս չահեկան էջ մը կը բանայ Վանի զինուորական զեղծումներուն պատմութիւնը, որ խմայուր փոթորիկ մը պայթեցուց Անգարայի Ազգ. Ժողովին մէջ:

Քանի մը շաբաթ առաջ, երեսփոխան մը հարցապնդում ուղղած էր, ստուգելու համար թէ ճի՞շդ է որ ահագին զեղծումներ գործուած են Վանի զինուորական մատակարարութեան մէջ եւ թէ զինուորներ հիւանդացեր եւ մեռեր են, աւրուած միս ուտելով:

Խնդիրը նախ քննուեցաւ կառավարական կուսակցութեան՝ «Հալք»ի ժողովին մէջ, որ յարմար չդատեց «հրապարակային վիճաբանութեան ենթարկել երկրին պաշտպանութեան վերաբերեալ խնդիր մը»: Միեւնոյն ատեն որոշուեցաւ քննութիւն հրամայել ազգ. պաշտպանութեան չորս նախարարներու մասին:

Կարճ խօսքով, զգուշական միջոցներ ձեռք առնուեցան, գայթակղութիւնը պարտկելու, կամ անոր հետեւանքները սահմանափակելու համար:

Բայց եւ այնպէս, պալարը պայթեցաւ Ազգ. ժողովին մէջ, Յունիս 21ին, երբ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը բացատրութիւններ կու տար, ի պատասխան եղած հարցապնդումներուն:

Նախարարը մերժելով նիւթական զեղծումներու մեղադրանքը, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ աւրուած միսերու մասին.

— «Վանի շրջանին զօրամասերուն համար անհրաժեշտ միսը, 229.000 քիլօ պահածոյ (ղաւուրմա) 1941ին գնուեցաւ քիլօն 275 ղրուշէն: Միակ յանձնառու մը չգտնելով, ստիպուեցանք գնում կատարել 48 անձերէ: Երբ իմացանք որ միսերը սուղ գնուած եւ մեծ մասով աւրուած էին, քննութիւն կատարեցինք: Հաստատուեցաւ որ միսերը իսկապէս աւրուած էին: Ստիպուեցանք փճացնել մեծագոյն մասը: Այս առթիւ քննութիւն կատարուեցաւ Վանի հրամանատարին եւ 22 անձերու մասին, որոնք զինուորական ատեանի յանձնուեցան, բայց ի հրամանատարէն: Այս բոլորը տեղի ունեցան 1942ին: Գործին մէջ ոչ-զինուորական պատասխանատուներ ալ կային»:

Նախարարը խոստովանեցաւ թէ ապօրինութիւններ գործուած են նաեւ Վանի օդակայանի շինութեան մէջ:

Ընդդիմադիրները գոհ չմնալով տրուած բացատրութիւններէն, ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրին, գրաւոր տեղեկագիրներու վրայ: Պնդեցին թէ թուանշանները խարդախելով 175 ղրուշի փոխարէն 275 ղրուշի պահածոյ միս գնած են, (270.000 քիլօ), թէ միսերը աւրուած ըլլալով զինուորները թունաւորուած եւ 30 հոգի մեռած են, թէ Վանի հիւանդանոցին շինութեան համար յանձնառուն քիլօն 12 ղրուշէն երկաթ ապահոված, սակայն 100 — 150 ղրուշէն ծախած է սեւ շուկային, եւ այլն:

Փոթորիկը շարունակուեցաւ յաջորդ նիստին մէջ: Շատեր «սո՛ւտ է» կը պոռային: Ուրիշներ կը հառաչէին, «Ալլա՛հ, Ալլահ» աղաղակելով:

Ընդհանուր իրարանցումին մէջ, զօրավարներ, նախարարներ եւ ուրիշ երեւելիներ կ'աղաղակէին. — «Ցեխ մի նետէք բանակին»: Ընդդիմադիր երեսփոխան մը հարկադրուեցաւ կարճ կապել, ի տես պղտոր, նոյնիսկ սպառնալից նայուածքներու:

Եզրակացութի՞ւնը: Մերժուեցաւ խորհրդարանական քննութիւն բանալ, դոռում-գոչումներու, փոխադարձ մեղադրանքներու եւ սպառնալիքներու մէջ:

Երկու օր առաջ, Յունիս 19ին, շատ աւելի բուռն տեսարաններ պարզուած էին Ազգ. ժողովին մէջ: Մազ մնաց որ բանավէճը յանգէր կռփամարտի, երբ նոր դահլիճը կը պարզէր իր քաղաքական ծրագիրը:

Այս առթիւ ալ ընդդիմադիրները շարք մը մերկացումներ կատարեցին, բողոքելով ապրուստի սղութեան, տնտեսական ընդհանուր տագնապին, հողագործներու խեղճութեան, դրամական մսխումներու եւն. մասին: Զօրավար մը, Սատըք Ալտօղան, ուժգնօրէն բողոքեց Իսմէթ Ինէօնիւի դէմ, ըսելով թէ «կառավարութիւնները տեւականօրէն կ'իյնան ու կ'ելլեն հանրապետութեան նախագահին ազդեցութեան տակ»:

Տակաւին չխօսեցանք արտաքին հոգերու մասին:

Շ.

500 ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴ

Առջի օր պարզեր էինք տեղական մամուլին ծանր տագնապը, հարեւանցի յիշելով նաեւ «Յառաջ»ի պարագան:

«Յառաջ»ը ոչ գիր ունի, ոչ տողաշար, ոչ տպարան, ոչ ալ որեւէ սեփականութիւն: Բոլորն ալ վարձու են, սկիզբէն ի վեր:

Ի՞նչ ընել: Ճարահատ եւ ամուլ միջոց մը պիտի ըլլար նորէն գին աւելցնել, այս պայմաններուն մէջ: Եւ այս ծաւալով:

Եթէ «Յառաջ»ը գոնէ տողաշար մեքենայ մը ունենայ իր տրամադրութեան տակ, ծախքերը կէս առ կէս կը պակսէին եւ որոշ բարեփոխումներ կը կատարէինք:

Որովհետեւ ժամանակի կը կարօտի այդ, ստիպուած ենք հետեւեալ կոչը ուղղել մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն, ընկերներու եւ բարեկամներու. —

ԳՏԷՔ ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ, ԹԵԹԵՒՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՆԻՒԹԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ:

«Յառաջ»ի սպառումը կը մնայ միշտ ՆԱԽԱՆՁԵԼԻ: Բայց, մեր կամքէն կախուած չէ կասեցնել ծախքերու յաւելումը:

Ահա թէ ինչո՛ւ այս կոչը:

Նոր փախստականներ

ԽՄԲ. — Ցաւով կ'արձանագրենք հետեւեալ տեղեկութիւնը զոր ստացած ենք Հալէպի «Արեւելք»էն (27 Յունիս): Մեր պաշտօնակիցը միեւնոյն ատեն հրատարակած է փախստականներուն խմբանկարը, անուններով. —

Հայաստանէն փախստական ֆրանսահայ երիտասարդ մը, որ Թուրքիոյ ճամբով մեկնած է Ֆրանսա, խմբագրութեանս ուղղեալ նամակով մը կը գրէ, իր երկտողին ընկերացնելով նաեւ մեր կողմէ հրատարակուած լուսանկարը.

— «Ֆրանսայէն Հայաստան ներգաղթեցի երկրորդ կարաւանով, 23 Դեկտեմբեր 1947ին: Ինչպէս բոլոր յուսախաբ հայրենակիցներս, ես եւս հարկադրուեցայ թողուլ ծնողք եւ երկու քոյրեր եւ բռնել արտասահմանի ճամբան՝ ստոյգ մահը աչք առնելով: Ինծի կ'ընկերանային 6 ընկերներ եւս (3 ֆրանսահայ, 1 պուլկարահայ, 2 յունահայ) որոնք հարկադրուեցան ցրուիլ Թուրքեւսովիէթ սահմանին վրայ, երբ սահմանապահ պահակախումբերու կողմէ կրակ բացուեցաւ: Տեղեկութիւն չունիմ անոնց ճակատագրին մասին: Առանձին անցայ Թրքական հող, ուր տեղական իշխանութիւնները զիս առաջնորդեցին Կարս: Այդտեղ էր որ հանդիպեցայ փախստական Ռուսի մը եւ 5 հայ եղբայրներու՝ որոնք եւս փախած էին Հայաստանէն ինձմէ ամիս մը առաջ: Կը տրամադրեմ իրենց լուսանկարը եւ անունները: Թերեւս արտասահմանի մէջ ունենան ազգականներ կամ մօտաւոր բարեկամներ՝ որոնք կրնան օգտակար ըլլալ իրենց:

Ինքնութիւնս հաստատող բոլոր թուղթերս կանոնաւոր ըլլալով, զիս արձակեցին անմիջապէս: Կարսի մէջ մնացող իմ ընկերներս կը սպասեն պաշտօնական քննութիւններու եւ ձեւակերպութեանց վախճանին»:

Փախստականներուն անունները. — 1.— Բենիամին Մկրեան (ներգաղթած Լիոնէն, Տէսին), 2.— Փօլ Թաշճեան (Լիոնէն, Տէսին), 3.— Վարդգէս .... (Լիոնէն, Տէսին), 4.— Ռուս մը (Իլիա), 5.— Համբարձում ... (Եգիպտոսէն, Աղեքսանդրիա), 6.— Ժան Ալիքսանեան (Նամակագիրը, Նիսէն), 7.— Եանի Տէօքմէճեան (Յունաստանէն, Աթէնք):

ՄԱՐՇԸԼԻ ծրագրին համաձայն, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու միջեւ կնքուած պայմանագիրը քուէարկուեցաւ Լորտերու ժողովին եւ երեսփ. ժողովին կողմէ: (12 ձայնի դէմ 409 ձայնով, այս վերջին ժողովին մէջ), երկար վիճաբանութիւններէ վերջ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն մերժեց ընդունիլ Եւկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան հրաւէրը՝ այս ամիս Պելկրատի մէջ գումարուելիք տարեկան համաժողովին մասնակցելու համար:

Կը պահանջեն վերցնել

Պերլինի պաշարումը

ուղղակի կարենալ բանակցիլ

Մ. Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա իւրաքանչիւրը իր մայրաքաղաքի խորհրդային դեսպանին յանձնեց վերջապէս, բողոքի այն ծանուցագիրը՝ որուն մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուէին վերջին օրերս Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ: Ծանուցագիրները զոր երեք պետութիւնները զատ զատ յանձնած են Մոսկուայի, համեմատ են, թէեւ ձեւով տարբեր: Ֆրանսայինը մանաւորաբար մեղմ ոճով խմբագրուած է: Բնագիրը գաղտնի կը պահուի տակաւին. բայց, կը կարծուի թէ կը շօշափէ հետեւեալ կէտերը.—

1.— Անգամ մը եւս կը հաստատէ արեւմտեան պետութեանց զանազան առթիւ ըրած յայտարարութիւնները թէ՝ երեք Դաշնակիցները իրաւունք ունին Խ. Միութեան հետ համահաւասարապէս մասնակցելու Պերլինի վարչութեան, 2.— Կը պահանջէ որ Պերլինի հետ ցամաքէն հաղորդակցելու խնդիրը այսուհետեւ քննուի ուղղակի կեդրոնական կառավարութեանց միջեւ կատարուելիք բանակցութեամբ եւ ոչ թէ Գերմանիոյ գրաւման բանակի զինուորական չորս հրամանատարներուն միջեւ, 3.— Կը յայտնէ թէ՝ արեւմտեան երեք պետութիւնները տրամադիր են Խ. Միութեան հետ վերստին բանակցելու՝ Գերմանիոյ վերաբերեալ բոլոր խնդիրներու մասին, 4.— Կը պահանջէ որ այս բանակցութեանց սկսելէ առաջ, վերահաստատուին հաղորդակցութիւնները Պերլինի արեւմտեան եւ արեւելեան շրջաններուն միջեւ:

Ծանուցագիրը խմբագրուած է կորովի ոճով մը, բայց վերջնագրի հանգամանք չունի:

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐԸ ԻՐ ԳԼԽՈՒՆ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Մոսկուայի պատասխանին սպասելով հանդերձ, Դաշնակիցները կը շարունակեն Պերլինը պարենաւորել, հետզհետէ աւելի լայն միջոցներով: Ամերիկացիները յայտարարեցին թէ Յուլիս 15էն սկսեալ օդի ճամբով Պերլինի արեւմտեան շրջանը ղրկուած սննդեղէնները պիտի բաւեն ժողովուրդին պէտքերուն: Յառաջիկայ չորեքշաբթիէն սկսեալ կարելի պիտի ըլլայ օրական 2000 թոն ապրանք փոխադրել: Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ՝ Պերլին ղրկուած ապրանքներուն համար բրիտանական պետութիւնը ամէն օր 6000 ստերլինի բացառիկ գումար մը յատկացնելու ստիպուած է: Պերլինի մէջ մթերուած պաշարը կը բաւէ մինչեւ Յուլիս 26:

★ Գերմանիոյ սոցիալ դեմոկրատ կուսակցութեան չորս անդամները որոնք Լոնտոն կը գտնուէին աշխատաւորական կուսակցութեան հետ խորհրդակցելու համար, յայտարարեցին թէ՝ Պերլինցիները հաստատապէս որոշած են իրենց բոլոր ուժով դիմադրել Խ. Միութեան ձեռնարկներուն, որոնց նպատակն է տիրապետել ամբողջ Պերլինի:

★ Յառաջիկայ օգոստոսէն սկսեալ, աւելի սերտ յարաբերութիւններ պիտի հաստատուին Գերմանիոյ անգլեւսաքսոն միացեալ շրջաններուն եւ ֆրանսական շրջանին միջեւ, մանաւորաբար արտաքին առեւտուրի եւ փոխադրութեանց մարզին մէջ: Այս կերպով, նոր քայլ մըն ալ առնուած պիտի ըլլայ դէպի տնտեսական միութիւն մը, դաշնակից երեք շրջաններուն միջեւ:

★ «Թաս» գործակալութիւնը կ'ամբաստանէ Անգլեւսաքսոնները թէ՝ Պերլինի իրենց մասէն մեծաքանակ ճարտարարուեստական կազմածներ կը փոխադրեն օդանաւերով:

★ Կ'ըսուի թէ Պերլին կը գտնուի մարաջախտ Պուլկանին՝ Խ. Միութեան պատերազմական նախարարը, որ միեւնոյն ատեն անդամ է «Պոլիտպիւրօ»ի:

★ Երէկ տեղական թերթերէն քաղելով հաղորդած էինք թէ Պերլինի համայնավարները դաւադրութիւն մը կազմակերպած են հարկադրելու համար որ Դաշնակիցները հեռանան այս քաղաքէն: Այս լուրը ոչ կը հաստատուի, ոչ ալ կը հերքուի:

Պերլինի համայնավար միացեալ կուսակցութիւնը «ձախաւեր կեղծիք» եւ «գրգռիչ, կոշտ արարք» կ'անուանէ դաւադրութիւնը պարզող ծրագիրը:

Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարեց թէ՝ այս մասին պաշտօնական որեւէ հեռագիր եկած չէ Լոնտոն: Փարիզի արտաքին նախարարութիւնը, սակայն, կը յայտնէ թէ «Ֆիկարօ»ի եւ ուրիշ թերթերու հրատարակած դաւադրական ծրագիրը համապատասխան է այն տեղեկութեանց՝ զորս ստացած են ֆրանսական իշխանութիւնները:

★ Պերլինի խորհրդային իշխանութիւնները աւելի խստացուցին հաղորդակցութեանց վրայ դրուած արգելքները: Այսուհետեւ, ոչ միայն շոգեկառքերը, այլեւ բեռնաբարձ ինքնաշարժերը ու թղթատարական կառքերը պիտի չկրնան մտնել

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒԶ ԿԵՐԷՔ

ԽՄԲ.— Այս գրական ու բժշկական յօդուածը կ'ամփոփենք ՀԱՅ - ԲՈՅԺ ամսաթերթին Յուլիսի թիւէն, որ լոյս կը տեսնէ այս շաբթու, գաղափար մը տալու համար այն հոգածութեան մասին որով խմբագիրը կ'աշխատի միացնել օգտակարը հաճելիին հետ, բժշկութիւնը գրականութեան հետ, որպէսզի ընթերցողը կարդայ գեղարուեստական վայելքի համար, եւ գիտական ծանօթութիւններ ստանալու համար միաժամանակ :

Ահաւասիկ եղանակը, երբ թզենիները խրախճանքի մէջ կը մտնեն,— ամէն մէկ տերեւ Աստուծոյ ձեռքին պէս կը բացուի եւ ափին մէջ կը բռնէ մետաքսէ թելերով հիւսուած քսակ մը, լեցո՜ւն քաղցրութեամբ եւ անուշահոտութեամբ, լեցո՜ւն մեղրով, մանանայով եւ ամբրոսիայով :

Հասեր են թուզերը,— կակուղ ինչպէս կուրծքը գեղձանիկին, աղուոր ինչպէս խոպոպիկը Սուլամիթին, հեշտագրգիռ ինչպէս սիրած բաները Սողոմոնին, հասեր են թուզերը. Աստուած սեղան է պատրաստեր պարտէզներուն մէջ եւ դուք, վայ ձեզի, վայ ձեզի, չէք լսեր ձայնը որ կը կանչէ.— Թո՜ւզ կերէք :

Խմորի կտոր մը՝ ծաղիկներուն շունչով եւ դրախտային վեփիւռով ուռած, թուզ՝ շաղով ու շողով եփած, թուզ՝ թռչնիկի մը գլխին պէս, թուզ՝ երաժշտական ձայնանիշի մը պէս, թուզ՝ նորաբողբոջ ստինքի մը պէս, թուզ՝ հրեշտակաց մատներուն պէս, թուզ՝ արեւէն ու քաղցրութենէն պատռած՝ խնդացող աղջկան մը բերնի ճեղքին պատրանքովը, թուզ՝ թանձրացեալ կաթ՝ վրան փոշի շաքար ցանած, թուզ՝ ինչպէս պատառ մը պարիկներու պատրաստած խորիսխէն, թուզ՝ կաթիլ մը Աստուծոյ բերնէն թափած, թուզ՝ շամանդաղի պէս, թուզ՝ ամբողջովին խէժ, թուզ՝ քաղցրութիւն որ անուշահոտութիւն կը դառնայ ռունգերուդ մէջ, անուշահոտութիւն որ երաժշտութիւն կը դառնայ բերնիդ մէջ :

Թուզ կերէք, սիրելի ընթերցողներ, ահաւասիկ եղանակն է թուզի,— ատոր համար նախ այս համանուագը թուզի :

Թուզը այնքան սիրելի էր Իսրայելացիներուն, որ Երուսաղէմի պաշարման ժամանակ՝ Ասորեստանի թագաւորը խաղող ու թուզ կը խոստանայ, պէնքր վար դնողներուն (Դ. Թագ. ԺԸ. 31) :

Հելլէնները եւս շատ կը սիրէին թուզը, այնքան որ արգիլած էին արտածումը եւ մասնաւոր պաշտօնեաներ, որոնք ycophante—թզադէտ կը կոչուէին, կը հետապնդէին թուզի գողութեամբ եւ արտածումով զբաղողները : Ժողովուրդը չափազանց կ'ատէր այդ պաշտօնեաները, այնպէս ի վերջոյ թզադէտ բառը հոմանիշ դարձաւ մատնիչի : Պղատոն կը խենթենար թուզի համար, այդ պատճառով կոչուեցաւ «թզասէր» փիլիսոփայ : Արիստոտէլի աշակերտը, Թէոփրաստէս, իր վարպետին ներշնչումով, գովաբանութեամբ կը ներկայացնէ թուզին արժէքը : Վերջապէս եղան յոյն մատենագիրներ, որոնք ոսկիէն գերադասնց կը համարէին թուզը : Աթենացիները ոչ միայն սնունդ կը համարէին թուզը, այլ եւ առողջութեան եւ ուժի ազդակ,— ըմբիշներուն գլխաւոր սնունդն էր թուզը : Դեմոկրիտէս փիլիսոփան եւս կը սիրէր թուզը՝ մեղրին հետ շփոթելու աստիճան : Իսկ Աթենէոս, Գիտնականներու խնջոյքին մէջ, կը խօսեցնէ Մագնոսը. «Ոչ, մարդու չեմ ձգեր խօսելու կարգը, երբ թուզի մասին պիտի խօսուի : Պարոններ, թուզն էր որ մարդոց սովեցուց ապրելակերպ մը նուազ կոպիտ, փաստ որ Ատտիկէի լաւագոյն հրապարակը նուիրուած է Սրբազան թզենիին : Այս երջանիկ երկրին մէջ՝ ունինք բաներ, որոնք գերադասնցօրէն աւելի արժէք կը ներկայացնեն քան ինչ որ կու տայ ամբողջ երկիրը,— մեղր, թուզ» :

Պարսիկները եւս սիրահար էին թուզի : Հերոդոտոս կը պատմէ թէ թագաւորները թուզ կ'ուտէին ամէն ճաշէ առաջ : Լիւկիացի մատենագիր մը այս պտուղին նուիրած է աշխատութիւն մը, ուր թուզին գերազանցութիւնը հաստատելէ ետքը՝ թուզն ու ծիծը համարժէք կը համարի, պատճառաբանելով թէ նորածին երախան անգամ կրնայ թուզով սնանիլ. այսինքն քաղցր է այս պտուղը եւ մարդկային բնութեան յարմար :

Հռովմայեցիները եւս, այն աւանդութեամբ թէ Հռեմոս եւ Հռոմուլոս, զիրենք սնուցանող մատակ գայլին հետ, ապաստանած էին թզենիի մը տակ, ի յիշատակ՝ թզենի մը տնկեցին հին Հռոմի հրապարակին վրայ, ուր կը նստէին արդարութեան դատաւորները : «Սրբազան ծառ» կը կոչուէր այդ թզենին, որուն տակ զոհ կը մատուցանէին, ամէն տարի, հանդիսաւոր օրով մը, ի յիշատակ անոր՝ որ անոյց երկու փոքրիկ իշխանները,— ատկէ՝ թզենին ruminal կը կոչուի հին լատիներէնով (ruma կը նշանակէ ստինք, եւ թզենիին վրայ թուզերը կը յիշեցնեն խոշոր ստինքի մը պտուկները) :

Վերջապէս Կատոն, որ անհրաժեշտ կը համարէր Կարքեդոնի գրաւումը՝ Հռոմի ապահովութեան համար, օր մը Ծերակոյտին մէջ ցոյց տուաւ հասուն թուզ մը, որ երեք օր առաջ փրցուած բերուած էր Ափրիկեան ծովեզերքէն,— ատով հաստատելու համար թէ որքան մօտ է թշնամին :

Գրականութեան մէջ՝ գեղեցիկ է հետեւեալ առակը, զոր կ'առնեմ Աստուածաշունչէն.— Ծառերը ուզեցին թագաւոր մը ընտրել, ձիթենին մերժեց, որթատունկն ալ մերժեց, եւ տեսէք թէ ինչպէս կը մերժէ թզենին իր կարգին. «Թողեալ զքաղցրութիւն իմ եւ զբերս բարութեան իմոյ, եւ երթայցեմ իշխա՞ն լինել փայտից» (Դատ. Թ. 8 — 15) : Նման առակ մը ունի նաեւ մեր Մխիթար Գոշը (Առակք, Է.) : Հայկական հէքեաթ մըն ալ կը գտնէք իմ Մեղեդիներուս մէջ, միշտ թուզին առնչութեամբ :

Ժողովրդական հաւատալիքներու գալով, հազար ու մէկ բաներ կը պատմուին թզենիին մասին : Կ'ըսեն թէ երբեք կայծակ չիյնար թզենիին վրայ, ատոր համար մեր գիւղացիները թզենի մը կը տնկեն իրենց բնակարանին սեմին վրայ, որպէսզի բարձրանայ եւ ճիւղերովը գրկէ պաշտպանէ տունը : Գիւղացին կը հաւատայ նոյնպէս թէ տղացկան մօրը կաթը կը փախի՝ երբ թզենիի ճիւղ վառէք տանը օջախին մէջ : Ընդհակառակն, տղացկան մօրը կաթը կը շատնայ՝ երբ ծննդաբերութեան ժամանակ չմոռնաք տղեկերը թաղել թզենիին տակ ,

X

Շատերու համար՝ թուզը պտուղներուն թագաւորն է, իբրեւ ամէնէն քաղցրը, ամէնէն խնկահամը, ամէնէն սննդարարը : Աթենէոս կը վկայէ, Կղեմէս Աղեքսանդրացի եւս կը պնդէ, թէ Քսերքսէս պատերազմ բացաւ Աթենացիներուն դէմ՝ հելլէն հանրապետութեան թուզերուն ցանկութեամբ : Ու Պլինիոս, իր կարգին, կը հաւաստէ թէ Գաղղիացիները ասպատակեցին դէպի Հռոմ, պարզապէս ի խնդիր նշանաւոր թուզերուն (Գիրք ԺԲ. ա.) : Եւ վերջապէս ըմբիշները, ինչպէս ռազմիկները, յաճախ թուզով միայն կը կերակրուէին, վկայ մակեդոնական բանակը Մագնեսիոյ դաշտերուն մէջ :

Այսքան համբաւ շահելով հանդերձ, թուզը առարկայ դարձած է բժշկական երկար վէճերու : Ոմանք կը պնդէին թէ թուզը կը գիրցնէ, խիթ կու տայ, դժուարամարս է, ուրիշներ կը հաստատէին թէ սննդարար է, կուրծքը կը կակուղցնէ, փորհարութիւն կու տայ, երիկամները եւ լեարդը կը մաքրէ, նոյնիսկ մաղմինը կը պաշտպանէ թոյներուն դէմ : Գաղիանոս կ'աշխատի հաշտեցնել երկու տեսակէտները, եւ կ'առաջարկէ թուզը ուտել նուշի հետ, իսկ Հիպոկրատ կը յանձնարարէ ջուր խմել վրայէն՝ որպէսզի երկար չմնայ ստամոքսին մէջ : Հիպոկրատի այս թելադրանքը, սակայն, դուռ բացած է նոր վիճաբանութիւններու,— ոմանք կը թելադրեն տաք ջուր խմել, ուրիշներ՝ պաղ ջուր : Իտալացիները յարմար կը գտնեն գինի խմել վրայէն, Սպանիացիները աղբիւրի անապակ ջուր :

Արդ, պէտք է գիտնալ թէ բժիշկները կը շփոթին ու կը շուարին՝ երբ կը հարցնէք թէ լա՞ւ է թուզ ուտել, լաւ չէ՞ թուզ ուտել : Ոմանք ալ բանգիտութիւն ծախելու կ'ելլեն, հազար աղբիւրէ ջուր բերելով ձեզի : Կատոն, իր ագարակի աշխատաւորները կը կերակրէր միայն հաց ու թուզ տալով : Հռովմայեցիները այնքան կը սիրէին թուզը, որ կը մրցէին իրարու հետ,— Ալպինոս 500 հատ թուզ կերաւ մէկ անգամէն, առտու մը : Հին պատմութիւնը ձգենք : Միջերկրականի եզերքը, գիւղացիներ կան այսօր, որ կը սնանին թուզ եւ հաց ուտելով : Արքիպեղագոսի կղզիներուն մէջ, շատեր գարիէ հաց եւ չոր թուզ կ'ուտեն, տարուոյն մեծագոյն մասը :

Կենդանիներն ալ շատ կը սիրեն թուզը, մանաւանդ սագերը, որոնք շուտով կը գիրնան՝ երբ թուզով կը կերակրուին : Տրթներդ կը ծծես՝ երբ թուզով գիրցած սագի մը լեարդը ուտես : Թռչուն մըն ալ, որ թզկեր կը կոչուի (becfigue) որովհետեւ թուզով կը սնանի, Օգոստոսին այնքան կը գիրնայ եւ միսն ալ այնքան համեղ կը դառնայ, որ Տիբերիս կայսրը չորս հարիւր հազար արծաթ դահեկան տուաւ Սաբինոսի, գրելու համար տրամախօսութիւն մը, որուն մէջ թզկերը, սունկը եւ ոստրէն կը վիճէին իրարու հետ եւ կը պարզէին իրենց համին գերազանցութիւնը : Աւգելիոս, իր կարգին, կը վկայէր թէ թզկերը, Օգոստոս ամսուն, այնքան ախորժահամ կը դառնայ, որ չես կրնար ուտել ամբողջ :

Թուզը բազմաթիւ տեսակներ ունի,— ճերմակ թուզը (դալադ ինճիրի), մանիշակագոյն թուզը (փաթլիճան ինճիրի), խմորանման թուզը (լոփ ինճիրի), «եօթն անգամ տուող թուզը», եւն. : Երկրէ երկիր՝ կը փոխուի թուզին քաղցրութիւնը,— անմահական համ եւ անուշութիւն մը ունին Զմիւռնիոյ, Թրիէսթէի, Մարսիլիոյ թուզերը : Կան թզակերներ, որոնք կը գանգատին՝ առարկելով զանազան անպատեհութիւններ, զորս պէտք չէ վերագրել թուզին, այլ անոնց՝ որ ուտել չեն գիտեր : Թուզը, ուտելու համար, պէտք է կատարելապէս հասուն ըլլայ եւ ուտել ծառին վրայ,— այդ պարագային՝ հարկ չկայ կեղեւելու, ծառէն քաղել, կոթը փրցնել եւ լոխումի պէս նետել բերանին տափէն ներս : Երբ շուկայէն ծախու կ'առնէք, կեղեւեցէք անպայման,— ինչ աղտոտ մատներ դպած են՝ չէք գիտեր : Չոր թուզը, զոր պաղատիտ կը կոչենք (ծագումով՝ յունարէն), աւելի քաղցր է : Կարելի է եփել եւ այնպէս ուտել, նուազ անպատեհութիւն ունի : Աթենացի բանաստեղծ մը, Հերմիպպոս, կը թելադրէ Հռոդոսի չոր թուզ ուտել երեկոները՝ գեղեցիկ երազներ տեսնելու համար քունի մէջ : Ֆրանսական գիւղերու մէջ յղի կիները առատ թուզ կ'ուտեն՝ այն յոյսով թէ ծննդաբերութիւնը կը դիւրանայ,— զուր է այդ յոյսը, բայց անվնաս :

Թուզին գլխաւոր առաւելութիւնները.— Աղիքները կը մաքրէ, թոյները կը չէզոքացնէ կամ կ'արտաքսէ, հազը կը կակուղցնէ (կը գործածուի արմաւին, յունապին եւ չամիչին հետ) : Մաթէոս կը գործածէր նոյնիսկ դժուարաշնչութեան դէմ : Կիւպլէր կը յանձնարարէ թուզ մը ճեղքել, երկուքի բաժնել եւ մէկ պճեղը դնել ակռային վրայ՝ որ կը ցաւի, կամ լինդին վրայ՝ որ բորբոքած է,— ցաւը կ'անցնի եւ բորբոքումը կ'անհետանայ : Այս դեղը հինէն ի վեր գործածուած ու փորձուած է,— Աստուածաշունչն անգամ կը յիշէ իբրեւ դեղ պալարներու (Դ. Թագ., Ի. 7) :

Հռովմայեցիները թուզէն կը պատրաստէին ըմպելի մը, զոր կ'անուանէին Sycita : Իսկ կարգ մը ժողովուրդներ թզենիին կաթով պանիր կը մակրդէին, կոծիծ կը դարմանէին, նոյնիսկ ակռային ցաւը կ'ամոքէին (կտոր մը բամպակի վրայ կաթեցնելով ու դնելով ակռային վրայ), վերջապէս թզենիի տերեւներով թութք (մայասըլ) կը դարմանէին՝ քսելով եւ արիւնելով, կոշտերը (նասըր) կ'անհետացնէին : Ֆրանսական գիւղերուն մէջ պառաւները, իրենց կարգին, թզենիի կաթ կը քսէին իրենց պեխերուն տեղը՝ օր առաջ տեսնելու համար էրիկ - մարդութեան նշանները, իրենց պեխը : Թզենիին կաթը կը գործածուի նաեւ ծածկամելան (encre sympathique) պատրաստելու համար :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. Միութեան ճարտարարուեստը

Ամերիկեան հանդէսէ մը քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Ուրալի եւ միւս բոլոր շրջաններու մէջ, որոնք չեն ազդուած գերմանական յարձակումէն, արտադրութիւնը նախատեսուածէն շատ աւելի է : Այս շրջանները ունին մօտ երեք չորրորդը ռուսական ճարտարարուեստին : 1941էն ի վեր Ուրալի արտադրութիւնը նախապատերազմեանէն մէկ չորրորդ աւելի բարձր է եւ 1950ի համար կը նախատեսուի աւելի արտադրութիւն : Սակայն արեւմտեան Ռուսիոյ քանդուած շրջաններուն արտադրութիւնը անցեալ տարի պատերազմի առաջուան կէսը միայն կը ներկայացնէր :

Արտադրութեան գլխաւոր ուժը կը կեդրոնանայ պողպատին ճարտարարուեստին մէջ :

Ամերիկեան թերթը կը հաշուէ թէ պողպատի արտադրութիւնը տարեկան 16 միլիոն թոն է, մինչդեռ 1940ին կը հասնէր 18.300.000 թոնի : Թէեւ Ռուսերը ծրագրած էին 30 % աւելցնել, սակայն 19 % աւելցաւ 1945էն ի վեր, ինչ որ կը ներկայացնէ Մ. Նահանգներուն արտադրութենէն մէկ հինգերորդ պակաս : Անկարելի պիտի ըլլայ մինչեւ 1950 25.400.000 թոնի հասցնել պողպատը :

Քարիւղի արտադրութիւնը Ռուսիոյ մէջ շատ աւելի պակաս է քան պատերազմէն առաջ եւ Ամերիկայի արտադրութեան մէկ տասներորդը կը ներկայացնէ : Սակայն ածուխը, թէեւ Ամերիկայի մէկ չորրորդն է, Խ. Միութիւնը կոտրած է նախապատերազմեան մրցանիշը տարեկան 166 միլիոն թոնով :

Կօշիկներու արտադրութիւնը արագ թափով յառաջ կը տարուի եւ աւելի լաւ է քան պատերազմէն առաջ : Անցեալ տարի 1945էն 14 % աւելի էր : 1950ին յոյս ունին թէ 1.300.000էն 1.500.000 պաշար մը կ'ունենան : Ամերիկայի մէջ 1945ին 1.700.000 էր :

Փոխադրութեան ցանցը որ շատ տկարացած էր, բաւական դարմանուեցաւ, ընթացիկ պէտքերուն գոհացում տալու համար :

Ապրանքներու արտադրութիւնը տակաւին նուազ է նախ քան պատերազմը, բամպակեղէնի արտադրութիւնը տակաւին երկու երրորդն է, իսկ կօշիկինը 1940ի չափին կէսն է :

Խորհրդային երկրագործութիւնը յաջողութեամբ վերահաստատուած է, դարմանելով պատերազմի եւ 1946ի երաշտին վնասները :

Հացահատիկի բերքը կը հասնի նախապատերազմեան շրջանի բերքին, իսկ այս տարի առատ հունձք մը կը նախատեսուի :

Ռուս ժողովուրդին կեանքի մակարդակը հետզհետէ կը բարելաւուի, թէեւ տակաւին աւելի ցած է քան պատերազմէն առաջ:

Բնակարանային պայմանները երբեք այսքան վատթար եղած չեն սովետական պատմութեան մէջ: Մօտ 4.700.000 բնակարաններ քանդուած են եւ շուրջ 27 միլիոն հոգի անպատսպար մնացած: 1943էն ի վեր միայն 10 միլիոն հոգիի բնակարան ճարուեցաւ, իսկ մնացեալը կ'ապրի աննպաստ պայմաններու մէջ:

Ըստ ամերիկեան թերթին, նախապատերազմեան պայմանները կրնան վերստանալ մինչեւ 1950, իսկ ըստ այն ծրագիրներուն, զորս կը նախատեսէին խորհրդային վարիչները, պէտք էր որ ամէն ճիգ ի գործ դրուէր գործիքներու եւ ծանր ճարտարարուեստին վրայ: 1960ին միայն ռուսական ճարտարարուեստի արտադրութիւնը կրնայ հասնիլ Մ. Նահանգներուն: Անոնք կը յուսան թէ 1960ին պիտի կրնան արտադրել 60 միլիոն թոն պողպատ, 500 միլիոն թոն հանքածուխ, 60միլիոն թոն քարիւղ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍԸ ԳԼԽԱՒՈՐ ԿՐՕՆՆԵՐԸ

Վերջերս հրատարակուած տեղեկագրի մը համաձայն՝ Ռուսիոյ մէջ տասը գլխաւոր կրօններ ճանչցուեցան խորհրդային կառավարութեան կողմէ, իբրեւ օրինաւոր կազմակերպութիւններ: Անոնք աշխարհի գլխաւոր կրօնքները կը ներկայացնեն.— Քրիստոնեայ, Մահմետական, Պուտտայական եւ Հրէական: Մնացեալ եօթը անկախ կրօնները քրիստոնէական կրօնքին զանազան ճիւղերն են:

Անհատ եկեղեցիներու թէ հաւաքական հաւատացեալներու Խ. Միութեան մէջ թիւեր չեն հրատարակուած, բայց երկրին գլխաւոր դաւանանքը կը շարունակէ ըլլալ ռուս օրթոտոքս եկեղեցին:

Երկրորդն է, թուական տեսակէտով, իսլամութիւնը: Յետոյ կուգան կաթոլիկ եկեղեցին եւ ուրիշ քրիստոնէական դաւանանքներ: Պուտտայական եւ հրէական կրօնները վերջին երկուքն են ցանկին վրայ այն «Մեծ Սովետ համայնագիտարանին», որ վերջերս հրատարակուեցաւ:

Հետեւեալ ձեւով նկարագրուած է կրօնքը Խ. Միութեան մէջ:—

Ա.— Ռուս օրթոտոքս եկեղեցին, որ հետեւորդներու ամենամեծ թիւը կը ներկայացնէ, բազմաթիւ ճիւղեր ունի աշխարհի գրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ, եւ սերտ յարաբերութիւններ Մօտաւոր Արեւելքի եւ միւս սլաւական երկիրներու եկեղեցիներուն հետ:

Հոգեւոր պետն է Ալեքսէյ արք., որ Մոսկուայի եւ համայն Ռուսիոյ պատրիարքն է: 69 տարեկան է եւ 1902ին ձեռնադրուեցաւ:

Բ.— Իսլամները կուգան իբրեւ երկրորդ: Մեծամասնութիւնը Սիւննի աղանդին կը պատկանին, փոքր թիւ մըն ալ, գլխաւորաբար Անդրկովկասի մէջ Շիիներ են: Իսլամները բաժնուած են չորս կղերական շրջաններու մէջ, որոնց պետերը հետեւեալ քաղաքները կը գտնուին.—

1.— ԹԱՇԿԷՆՏ պետն է Միւֆթի Իշան Պապախան Ապտիլ Մէճիտխան Օղլու, 85 տարեկան է եւ ամէնէն ծեր իսլամ պետն է Խ. Միութեան մէջ: Կը հովանաւորէ Կեդրոնական Ասիոյ իսլամ եկեղեցին:

2.— ՈՒՖԱ, պետն է Միւֆթի Կապրախան Րասուլէվ, 65 տարեկան, որ կը ներկայացնէ այն Իսլամները որոնք կը բնակին ՌՍՍ հանրապետութեան մէջ, ամէնէն մեծը խորհրդային հանրապետութեանց:

3.— ՊՈՒՅՆԱՔՍՔ, պետն է Քիզրի Քասը Կէպէքով, 69 տարեկան, որ կը հովանաւորէ Հիւսիսային Կովկասի Իսլամները:

4.— ԲԱԳՈՒ, պետն է Ալի Զատէ Ախունտ աղա, 75 տարեկան է, ակնյայտնի Շիի եւ կը հովանաւորէ Անդրկովկասի Իսլամները:

Գ.— ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ԿԱԹՈԼԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻՆ Խ. Միութեան մէջ որուն նուիրակն է Անտոնի Սփրինկովիչ, 71 տարեկան: Ունի մէկ արքեպիսկոպոս, երկու եպիսկոպոս եւ բազմաթիւ քահանաներ: Կաթոլիկ եկեղեցիին հետեւորդները կը գտնուին մեծ մասով Խ. Միութեան արեւմտեան կողմը:

Դ.— ՀԻՆ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼՆԵՐԸ, չառաւիղ մը ռուս օրթոտոքս եկեղեցիին, որ երեք ճիւղերու կը բաժնուի:

Ե.— ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՕՐԹՈՏՈՔՍ ԵԿԵՂԵՑԻՆ որուն պետն է Կալիստրատ պատրիարքը, 81 տարեկան:

Զ.— ՀԱՅ (ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ) ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԱԿԱՆ եկեղեցին, պետն է Գէորգ Զ. բոլոր Հայերու գերագոյն պատրիարքը (կաթողիկոս): 78 տարեկան է: Իր ուխտը կատարեց 1889ին եւ եկեղեցիին պետ ընտրուեցաւ 1945ին եկեղեցիի ներկայացուցիչներու համազգային ժողովի մը մէջ: Այս դաւանանքն է տասնըինը զանազան երկիրներու մէջ ցրուած Հայերուն որոնք հալածուելով Թուրքերէն ապաստանեցան օտար երկիրներ:

Է.— ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ, պետն է Ր. Ժիրքով, 60 տարեկան, միացուց երեք նախկին անկախ Աւետարանական Մկրտչական խումբերը:

Ը.— ԼՈՒՏԵՐԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ կը գտնուի գլխաւորաբար Լաթվիայի եւ Էսթոնիոյ մէջ, ուր երկու պատուելիներ կը պաշտօնավարեն:

Թ.— ՊՈՒՏՏԱՅԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ:

Ժ.— ՀՐԷԱԿԱՆ ԿՐՕՆՔԸ միացեալ կրօնական կեդրոն մը չունի: Զանազան սինակոկներ անկախ են իրարմէ:

Բացի այս գլխաւոր կրօնական համայնքներէն, համայնագիտարանը կը յիշէ իբրեւ փոքր կազմակերպութիւններ, Շաբաթապահները, Մեթոտականները, Մալականները եւ Քարէյիմները:

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Շաբաթ իրիկուն Սալ տը Ժէօկրաֆիի մէջ տեղի ունեցաւ Փարիզի Ս. Դ. Հնչակեան մարմնին կազմակերպած սգահանդէսը «Քսան կախաղաններ»ու նահատակներու յիշատակին: Սրահը կիսովին պարապ էր: Հրաւիրուած միւս քաղաքական կուսակցութիւններէն պատասխանած էր միայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ռամկավար կուսակցութիւնը եւ Ֆր. Ազգ. Ընդհ. Միութիւնը ոչ ներկայացուցիչ ղրկած էին եւ ոչ ալ բանախօս, բաւականացած էին պարզ նամակներով:

Պ. Վ. Զէյթունցեան սգահանդէսը բանալով, կարդաց 20 կախուողներու անունները: Յետոյ երկարօրէն բացատրեց թէ Հնչակեան կուսակցութիւնը սկիզբէն ի վեր Թուրքեւհայ գործակցութեան կողմնակից եղած է: Յիշեց Ահմէտ Րիզայի նամակը Սապահգիւլեանին: Կուսակցութեան ջանքերը ի դերեւ ելան եւ Թուրքերը յարմար առիթէն օգտուեցան հայ ժողովուրդը բնաջնջելու համար, առանց դատավարութեան: Միայն 20 Հնչակեաններն են որ դատարան կանչուեցան եւ խեղկատակ դատավարութենէ մը վերջ մահուան դատապարտուեցան: Ոճրագործը արդարացում մը կը փնտռէր եւ այդ դատը պատրուակ ծառայեց իրեն:

Պ. Ս. Քարեան, որ մօտէն կը ճանչնար կախուած զոհերը, ոգեկոչեց յիշատակը Գեղամ Վանիկեանի, Արամ Աչըգպաշեանի եւ ընկերներուն, որոնք զոհուեցան գաղափարի համար: Յիշեց Սելանիկի Իթթիհատական համագումարի որոշումը եւ Թուրքերու ոճրային ծրագիրը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ յարգանքի խօսք ըրաւ ընկեր Հրանտ - Սամուէլ, որ ըսաւ թէ դժբախտաբար Կոստանցայի Հնչակեան համագումարին տուած կարեւոր որոշումները գաղտնի չէին պահուած եւ կարդ մը դաւաճան պատգամաւորներ Թուրք կառավարութեան հաղորդած էին զանոնք: Այդ դաւաճանները, ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդի դահիճները մաքրագործուեցան ուրիշ կուսակցութեան մը վրէժառու բազուկով: Յեղափոխական կուսակցութիւնները կազմուեցան իրենց նպատակ ունենալով Թրքահայաստանի ազատագրութիւնը: Քսան Հնչակեանները ալ այդ ամբաստանութեամբ կախուեցան: Մէկ միլիոն մը զոհերը նոյն նպատակին համար նահատակուեցան: Հայկական Դատը այսօր ալ օրակարգի հարց է եւ այդպէս պիտի մնայ, մինչեւ որ ազատագրուի Թրքահայաստանը:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ Պ. Մ. Գույումճեանի (Արեւմուտք) որ նոյնպէս փառաբանեց ազատագրական պայքարը:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան, Մ. Մելիքեան (երգ) եւ դերասաններ Պ. Պ. Գմրէթեան, Միսիրեան եւ Պշտիկեան: Այս վերջինը արտասանեց քանիներէն Փարամազի «Պաշտպանողական ճառ»ը:— Լ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆԹ ԱՆՆ (յապաղած).— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Սէնթ Աննի Քեռի խումբին հանդէսը, որ կը խոստանար այնքան հաճելի ըլլալ բացօթեայ, օդին անյարմարութեան պատճառով կատարուեցաւ սրահին մէջ: Կարելի չէր եղած յետաձգել վերջին պահուն:

Հանդէսը բացուեցաւ Ֆրանսական քայլերգով եւ «Մշակ բանուոր»ով, երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձումեանի որ իր բացման խօսքին մէջ շեշտեց Սէնթ Աննի ժողովուրդին գուրգուրանքը հանդէպ իր ազգային արժէքներուն, եւ մանաւորաբար հայ երգին:

Երգերէ եւ արտասանութիւններէ վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Պ. Կ. Փոլատեան որ իր հայրենաշունչ խօսքերով ոգեւորեց ե-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (45)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԶ.

— Էհ, հոգ չէ, ըսաւ իշխանը, երբ խումբի քանակութիւնն աչքովը ճշդեց. պէտք է միայն մեր տղաքը բաժնել խրճիթներուն մէջ եւ սպասել. յետոյ՝ երբ թշնամին ներս խուժէ գիւղէն, իր ասպատակութիւն ընելու, այն ատեն մենք ցոյց կուտանք անոր մեր սուրերուն չափը:

Խումբին պատուէրները տրուեցան. իշխանը քսան մարդով թաքնուեցաւ խրճիթի մը մէջ, որպէսզի յանկարծական յարձակումով լրացնէ պակաս մնացածը:

Գիւղը լուռ էր. Արաբներու խումբը կը մօտենար. անոնց ձիերը կորսուած էին քրտինքի մէջ: Մերկ սուրերը ձեռքերնին՝ մտան գիւղէն ներս: Ընդհանուր լռութիւնն ու ամայութիւնը զարմանք պատճառեցին արաբ հրոսակներուն. ոչ ոք կ'երեւար փողոցներուն մէջ. շուները միայն կը հալածէին զանոնք:

— Անհաւատները բոլորն ալ ջարդուեր են, ըսաւ վայրենի դէմքով մարդ մը, որ ըստ երեւոյթին խումբին մեծաւորն էր:

— Տղաք, իջէք ձիերէն եւ դուրս քշեցէք հաւերը հաւաբուներէն, դարձաւ ան իր զինուորներուն եւ ինքը իջնելով ձիէն՝ ուղղուեցաւ դէպի հանդիպակաց խրճիթը, որուն դուռը փակ դտաւ:

Արաբ հրոսակները ցրուեցան գիւղին մէջ. ամէն մէկը կ'աշխատէր խրճիթ մը մտնել եւ աւարի լաւ պատառը ինք վերցնել:

Յանկարծ ամէն կողմէ լսուեցան վայնասունի եւ հայհոյանքի ձայներ. քիչ յետոյ արաբաց խումբը դէպի ձիերը կը վազէր. բայց ճիշդ այդ միջոցին՝ Գէորգ իշխանը իր կորիճներուն հետ դուրս ելաւ թաքստոցէն եւ սկսաւ փախչողներուն ճամբան կապել: Արաբները կը կռուէին յուսահատ քաջութեամբ, սակայն փրկութիւն չկար իրենց: Գաղաններու նման դուրս թափեցան նաեւ Հայոց մնացած խումբերը:

Շատ չանցած երեք հարիւրի չափ ընտիր ձիեր, այդչափ ալ զէնք ու զրահ մնացին հայ քաջերուն ձեռքը: Աստուած հասցուց իրենց այդ ձիերն ու զէնքերը, որոնց այնքան կարօտ էին:

Արեւն արդէն մայր կը մտնէր. ուստի՝ խումբը որոշեց գիշերը անցընել գիւղին մէջ, լաւ մը հանգստանալու, կազդուրուելու եւ առտուն կըրկին ճամբան շարունակելու համար:

Բայց առտուն թանձր մշուշը պատած էր ամբողջ գիւղը. քայլ մը առաջ ոչինչ չէր երեւար: Հակառակ ասոր, խումբը կազմ ու պատրաստ էր ճամբայ ելնալու. դուրս ելան նաեւ իշխանն ու Մարտիրոս հայր սուրբը:

Այս վերջինը նայեցաւ հայ քաջերուն եւ ժըպտեցաւ. մշուշին մէջէն կը տեսնուէր ծածանող կարմիր դրօշը, Բագրատունեաց խաչանիշ նշանով. ապա պահպանիչ ըսաւ եւ խումբը շուտով անյայտացաւ թանձր մառախուղին մէջ:

Գիւղին մեծերն ու փոքրերը, կիներն ու ծերերը երկար ատեն կը նայէին անոնց ետեւէն եւ կ'օրհնէին զանոնք:

— Աջ ու խաչը ձեզ պահապան, կրկնեցին գիւղացիները, երբ բոլորովին անյայտացան խումբը եւ ծածանող դրօշը:

Ապա ամէն մարդ իր խրճիթը մտաւ:

Սկսաւ ձիւնը, Հայաստանի փաթիլ փաթիլ ինկող ձիւնը:

ԻԷ.

Գագիկ Արծրունի դժգոհ էր իր վիճակէն. դեռ չէր գոհացած իր փառասիրութիւնը, Նախիջեւան քաղաքի գրաւումէն ետքն ալ: Ուրիշ ծրագիրներ ունէր ան, իր երկրի սահմանները ընդարձակելու համար, բայց չէր յաջողած իրագործել զանոնք: Եուսուֆի հրոսակները կ'ողողէին նաեւ Վասպուրականը, եւ վայրկեան մը իսկ հանգիստ չէին տար իրեն. ստիպուած՝ ինքն ալ Աշոտ Երկաթի պէս լեռներն ու ամրոցները կը քաշուէր, եւ յանկարծակի յարձակումներով կը նեղէր թշնամին:

Այսպիսի երերուն դրութեան մէջ էր Գագիկ Արծրունի, երբ Յովհաննէս Կաթողիկոսէն օրհնութեան կոնդակ ստացաւ: Կաթողիկոսը կը հրաւիրէր զինք երթալ Տարօն, նախարարներու ժողովին ներկայ գտնուելու եւ ազգի դրութեան մասին խորհրդակցելու համար:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ըխտասարդութիւնը: Այս առթիւ ջերմապէս գնահատեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը որ իր պողպատեայ կամքով կ'աշխատի օտարացումէ փրկել նոր սերունդը:

Ափսոս որ յանկարծական փոթորիկ մը թոյլ չտուաւ որ ոգեւորութեամբ շարունակել խնջոյքը դուրսը, սեղաններու շուրջ:

Այս առթիւ թէ Հայրենակցական Միութիւններ եւ թէ անհատներ նուէրներ ըրին «Քեռի» խումբին:— Աստանդական

խորհրդային շրջանը: Ոստիկանութիւնը հրամայեց որ սահմանը անցնող բոլոր կառքերուն մէջ բեռցուած ամենեղէնները, շինութեան նիւթերը եւ հեռաձայնի կազմածները գրաւուին եւ կառավարները յանձնուին խորհրդային զինուորական իշխանութեանց ամենամօտ պաշտօնատունը: Մասնաւոր ոստիկաններ նշանակուած են նաեւ, որպէս զի խորհրդային շրջանին մէջ խիստ քննութիւն կատարեն, ձերբակալելու համար արեւմտեան դրամ (տոյչըմարք) ունեցողները: Ասոնք ազատ պիտի արձակուին, իրենց մարքերը գրաւուելէ ետք:

Խորհրդային իշխանութիւնները Յուլիս 6էն սկսեալ դադրեցուցին նաեւ Պերլինի հանրակառքերուն երթեւեկը՝ դէպի արեւմտեան շրջան:

Գաղտնի ժողով Ուաշինկթընի մէջ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ երեքշաբթի օր սկսան խորհրդակցութիւնները զինուորական խնդիրներու մասին, Մ. Նահանգներուն եւ արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ: Առաջին ժողովն է այս շարք մը խորհրդակցութեանց որոնք պիտի տեւեն 3—4 ամիս, կատարեալ գաղտնապահութեամբ:

Իրազեկներու կարծիքով, Մ. Նահանգները զինակցութեան ծրագիր մը պիտի առաջարկեն, պաշտպանելու համար արեւմտեան Եւրոպան Խ. Միութեան ոտնձգութեանց դէմ: Միեւնոյն ատեն մեծաքանակ զէնք եւ ռազմանիւթ պիտի տրամադրեն զինակից պետութեանց, որպէսզի կարենան դիմադրել որեւէ յարձակման:

Առաջին անգամ ըլլալով, Եւրոպայի վերաբերեալ խորհրդակցութեանց կը մասնակցի նաեւ Գանատա:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԶԻՆԱԴՈՒԼԸ երկարաձգելու առաջարկը մերժուեցաւ թէ Արաբներուն եւ թէ Հրեաներուն կողմէ: Զինադուլը կը վերջանայ Յուլիս 9ին: Կոմս Պերնատոթ հեռագրեց Միացեալ Ազգերուն որպէսզի ճնշում բանեցնէ: Երկու կողմերն ալ պատրաստութիւններ կը տեսնեն, կռիւը վերսկսելու համար:

13.000 ՁԵԽԵՐ «կեցցէ Մազարիք, կեցցէ Պենէշ» աղաղակեցին Սոքոլներու շքերթին առթիւ, Փրակայի փողոցներուն մէջ: Շքերթին կը մասնակցէին 37.820 երիտասարդ մարզիկներ եւ 35.380 աղջիկներ, 749 դրօշներով եւ 111 նուագախումբերով:

«ԹՈՒՐՔԻԱ ՊԷՏՔ Է ՅԱՆՁՆԷ այն աւազակ ոճրագործները որ երկու օդաչուներ սպաննեցին Յունիս 13ին, Վառնայէն Պոլիս քշելով օդանաւը»: Պուլկարական թերթերն են որ այս պահանջը կը դնեն միաձայն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ նաւաստիները կը շարունակեն գործադուլը: Հաղորդակցութիւնները ընդհատուած են Հիւս. Ափրիկէի հետ: Գալով ուրիշ տեղեր գացող նաւերուն, անոնց մեկնումը յապաղի 24էն 48 ժամ:— Վիշիի ջերմուկներուն պաշտօնեաներն ալ գործադուլ յայտարարեցին, յաւելում պահանջելով:

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԷՐ մերժեց իր թեկնածութիւնը դնել Ամերիկայի Հանրապետութեան նախագահութեան համար, յայտարարելով թէ՝ չուզեր մասնակցիլ որեւէ քաղաքական պայքարի:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ, Մոզէլ գետն ու միւս գետակները ողողած են շրջակայ դաշտերը: Հունձքերը վնասուած են, եւ երկու գործարաններ ընդհատած են իրենց շինութիւնները: Աշխատաւոր մը ջուրերէն քշուելով, խեղդուեցաւ: Կացութիւնը վտանգաւոր կը նկատուի:

ՄԱՐԱՋԱԽՏ Մոնկոմըրի Փարիզ կը հասնի այսօր: Տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Ֆրանսայի պատերազմական նախարարին հետ՝ Արեւմտեան Միութեան վերաբերեալ զինուորական խնդիրներու մասին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ֆրանսական դեսպանատան խորհրդական Հաթօ անձնասպան եղած է, ինքզինքը կախելով իր սենեակին մէջ: Զափազանց ընկճուած էր վերջերս, իր կնոջը մահուան հետեւանքով:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԻՆԸ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ, որոնք խարիսխ նետած էին Պոլսոյ մէջ, յանկարծ մեկնեցան անծանօթ ուղղութեամբ: Նափոլիի առջեւ խարսխած ամերիկեան մարտանաւերն ալ մեկնեցան:

Հրապարակային դասախօսութիւն

Այս հինգշաբթի, 8 Յուլիս, ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի մէջ, Salle D.

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. վարչութեան:

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, որ նոր վերադարձած է Արեւելքէն: Նիւթը՝ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՆՈՒԱՃՈՒՄՆԵՐՈՎ:

Մասնաւորապէս կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր անդամները եւ հասարակութիւնը: Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի, իր հիմնադրութեան 23րդ տարեդարձի առթիւ:

Հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Trois Lucs. Réstaurant des Crottesի օդասուն պարտէզին մէջ:

Բացման խօսք ընկեր ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԷ, կը խօսին ընկեր Վ. ՄԻՍՏԻԿ եւ Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, երգ, արտասանութիւն: Մուտքը ազատ է:

×

ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լուի Եօթնեղբայրեան օդասուն ագարակին մէջ: Կը մասնակցի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի մասնաճիւղի նուագախումբը: Գեղարուեստական բաժին: Պար, արտասանութիւն, երգ եւ զանազան անակնկալներ սիրուած արուեստագէտներու կողմէ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ կիրակի 11 Յուլիս Մէօտոնի անտառներուն մէջ (Tapis Vert)ի պաղ ջուրին մօտ:

Երգ, պար հայկական տաղաչներով եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Անձրեւի պարագային Խրիմեան սրահը:

Հաղորդակց. միջոցներ.— Invalidesէն առնել Meudon Valfleury:

ՄԱՐՍԷՅԼՑԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ.— Չի խաչաձեւել St. Antoineի Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը Յուլիս 18ին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

«Խանասոր» խումբի տարեկան հանդէսը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Խրիմեան Ակումբին մէջ: Գեղարուեստական հաճելի բաժինով մը:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը կը յայտնէ իր ցաւակցութիւնները ընկեր Յակոբ Այտընեանին, իր մօր մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ բոլոր ընկերուհիները՝ Այրի Տիկին ԱՂԱՒՆԻ ԱՅՏԸՆԵԱՆԻ, (ծնեալ Շահպազեան) մահուան առթիւ, իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն, ընկեր Յակոբ Այտընեանի եւ քրոջը՝ Տիկին Նէվրիկ Ուզունեանի եւ ազգականներուն:

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հրայր խումբի առաջին տարեդարձին առթիւ: Հովանաւորութեամբ տեղւոյս «Խաժակ» խումբին: Ընկերահամակրական խնջոյք մը: 18 Յուլիս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սալ տը Միւթիւալիթէի սրահին մէջ: Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Ազգ. վարժարանին ամավերջի հանդէսը՝ կիրակի 11 Յուլիս ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր Միութիւնները, ծնողքները եւ Տէսինի հասարակութիւնը անխտիր, գնահատելու մատղաշ սերունդին համար թափուած աշխատանքները, եւ վայելելու անոնց հայերէն արտասանութիւնները: Տրամախօսութիւններ եւ հայկական տարազով պարեր եայլն:

ԴԱՆՈՒԲԵԱՆ խորհրդաժողովը պիտի գումարուի Պելկրատի մէջ, Յուլիս 30ին: Եուկոսլաւիա նպաստաւոր պատասխան տուած է: Բացի չորս մեծերէն եւ Եուկոսլաւիայէ, համաժողովին պիտի մասնակցին նաեւ Պուլկարիա, Չեխոսլովաքիա, Հունգարիա, Ռումանիա եւ Ուկրայնիա, ինչպէս նաեւ Աւստրիացի դիտողներ: Ուշագրաւ է Խ. Միութեան մասնակցութիւնը, հակառակ Թիթոյի դէմ արձակուած բանադրանքին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիստափոր» կոմիտէի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Ա. ԽՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին «Հայ Տան» մէջ, 29 Bld. Carnot: Օրակարգ՝ պատգամաւորի զեկուցում եւ ընտրութիւն: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Պ. Յակոբ Նիկողոսեան, Օրիորդներ Ժան եւ Ժաննի Նիկողոսեաններ, Այրի Տիկին Զարուհի Նալպանտեան, Այրի Տիկին Նուարդ Նիկողոսեան, ինչպէս նաեւ Նիկողոսեան, Գալըճեան (Հայաստան) եւ Տըգատեան (Ամերիկա) ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը՝

ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

իրենց կնոջ, մօր, զաւկին, հարսին եւ ազգականին, որ կնքեց իր մահկանացուն 54 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր հինգշաբթի ժամը ճիշդ 15ին, իր բնակարանը 31 rue Gramme, Bois Colombes: Թաղումը տեղւոյն գերեզմանատան մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴՊՐՈՑ. ՀԱՆԴԷՍԸ ՍԵՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 11 Յուլիս կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Hôtel de Franceի (Maison Sion) սրահներուն մէջ, 23 Place de la Libération, Livry - Gargan: Կը մասնակցին տեղւոյն երիտասարդ երիտասարդուհիները իրենց ներկայացումներով:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ:

Դիւրամատչելի գիներով: Մուտք 50 ֆրանք:

Հաղորդակց. միջոց.— Eglise Pantinէն 147 թիւ օթօպիւս, իջնել Place de la Libération:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Salle Mazenodի մէջ 88 rue d'Aubagne, Marseille

17 Յուլիս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.45ին

Մարսէյլլոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով Փարիզահայ դերասաններու ընտիր հոյլ մը Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, ԳՐ. ՎԱՀԱՆ, տեղական սիրուած ուժերու մասնակցութեամբ կը ներկայացնեն Մոլիէռի՝

ՏՕՆ ԺՈՒԱՆ

Կազմակերպութեան հասցէ՝ M. V. Magsoudian, Touring Hôtel, Cours Belzunce, Marseille: Գիները խիստ ժողովրդական:

ՀԱՐԱԶԱՏ ՁԷԹ

ԱՆԱՐԱՏ ԵՒ ԶՏՈՒԱԾ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՏԵՍԱԿԸ

Տասը լիդրանոց պիտոնով

Լիտր 690 ֆրանք վաճառատան մէջ յանձնելի

Մեծ ճաշարաններու հայթայթիչ՝

Aux Olivières de Nice

իւղի մասնաւոր հաստատութիւն՝

26 Rue Vavin, Paris — Métro Vavin

ԾԱՌՈՒ ՎԻԼԼԱՆԵՐ

Ամէն տեսակ յարմարութիւններով, ելեկտրականութիւն, տաք ջուր, բաղնիք եւն: Օդասուն եւ ծաղկաւէտ: Դիմել Mr. G. Coloyanի Villa Lei - Beyli Camp de Menthe Aix - en Provence (B. du Rh.):

ԱԶԴ. — Ազգակիցներուս տրամադրութեան տակ ունիմ սեղանատուններ, ննջասենեակներ, ընկոյզէ, փայլխանտրէ, աքաժու - փօմլէ, մաքսար առաջնակարգ չոր տախտակներով շինուած վերջին նորաձեւութեամբ, մեծաքանակի (fabrication)ի գիներով:

Բոլոր նորաճաշակներդ կատարեալ գոհացում գտնելու համար անվարան դիմեցէք հաստատութեանս՝

ԼՈՒՏԵՐ ՕՐՋԱՆԵԱՆ

Ebénisterie

202 Rue Boileau, LYON:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dameme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 9 JUILET 1948 — Ուրբաթ 9 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5488-Նոր շրջան թիւ 997 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՄԱՐՇԱԼԱՑՈՒՄ »

Կարգ մը թերթեր այսպէս կը կոչեն Եւրոպայի վերականգնումին ծրագիրը, որուն գլուխն անցած է Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, զօր. Մարշըլ։

Անոնց կարծիքով, այդ ծրագիրը եւ անոր գործադրութեան համար ստորագրուած պայմանագիրները կը վտանգեն Ֆրանսայի եւ միւս 15 պետութեանց անկախութիւնը և գերիշխանութիւնը, դերութեան կ'ենթարկեն այդ երկիրները, ամերիկեան գաղթավայրերու կը վերածեն զանոնք, եւայլն։

Ազգ. ժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, երբ այլեւս ապահովուած էր պայմանագրին վաւերացումը, նախկին նախարար մը, Փիէռ Քոթ, խստօրէն քննադատելով ամերիկեան ծրագիրը, վախ կը յայտնէր թէ Ֆրանսա «պիտի կորսնցնէ անկախութիւնը փոխան պնակ մը ոսպի»։

Այս առթիւ էր որ արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ, յանուն կառավարութեան պաշտպանելով ծրագիրն ու պայմանագիրը, դիտել տուաւ հեգնութեամբ.

— «Ֆրանսա անձնատո՞ւր եղած կ'ըլլայ բանակցելով։ Որովհետեւ, այդ է պնակ մը ոսպի մասին եղած ակնարկին իմաստը։ Երեւի ոսպին գինը բարձրացած է համաշխարհային հրապարակին վրայ... Անդրանկութեան տեսակէտով մենք անվթար կը պահենք մեր իրաւունքը... Ընդունիլ կամ մերժել, նոյնիսկ վերջ տալ համաձայնութեան։ Մենք այդ իրաւունքը չենք ծախած պնակ մը ոսպի համար»։

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ ալ, որ պայմանագիրը ստորագրեց աւելի ստուար մեծամասնութեամբ, 12ի դէմ 409 ձայնով, կծու, թէեւ աւելի պարզունակ ակնարկներ եղան ընդդիմադիրներու կողմէ։

Այսպէս, պահպանողական երեսփոխան մը աղաղակեց.— «Մենք պէտք չունինք բարեւի կենալու դրամ առնելու, իբրեւ մուրացիկներ։ Ինչ որ կուտայ Ամերիկան, կրնանք ստանալ մեր կայսրութենէն»։

Անշուշտ չէք սպասեր որ մենք ալ դիրք ճշդենք, այս երկու հոսանքներուն միջեւ, որոնց մղած պայքարը սերտ կապ ունի Եւրոպայի, թերեւս ամբողջ աշխարհի ճակատագրին հետ։

Կը մնայ լուսաբանել կարգ մը պարագաներ։

Ինչպէս նախորդ Մեծ Պատերազմին, այս անգամ ալ Ամերիկան ծաղկեցաւ, ճոխացաւ եւ անաղարտ հարստութիւն դիզեց, հեռու ըլլալով աշխարհամարտին ահաւոր սարսափներէն եւ աւերներէն։ Իսկ Եւրոպան կը մնայ աւելի քան ուժասպառ, փլփլքապէս թէ տնտեսապէս։ Միեւնոյն ատեն կազմալոյծ։ Տարուբեր՝ երկու ծաւալուն, հակամարտ աշխարհահայեացքներու միջեւ։

Ուրեմն, Եւրոպան կարօտ է արտաքին օգնութեան, իսկ Ամերիկան ասպարէզ կը փնտռէ, տեղաւորելու համար իր հսկայական դրամագլուխները եւ ճարտարարուեստական, առեւտրական գերարտադրութիւնը։

Անշուշտ քաղաքական — վարչապետական մտահոգութիւններ ալ ունի,— թէեւ տալ եւրոպական պետութեանց — ինչպէս նաեւ Թուրքիոյ — որպէսզի կարենան դիմադրել բոլշեւիկեան համայնակուլ յորձանքին։

Ա՛յս է պատճառը որ, երբ խորհրդակցութեան հրաւիրուեցան եւրոպական պետութիւնները, Փարիզի մէջ, մէկ մասը ձեռնպահ մնաց, դըլխաւորութեամբ Խ. Միութեան։ Չեխոսլովաքիան անգամ, որ նախապէս հաւանութիւն յայտնած էր, ստիպուեցաւ նահանջել, Մոսկուայի ճնշումին վրայ։ Եւ ծրագրին յարեցան միայն 16 պետութիւններ։

Անոնք որ հակառակ են Մարշըլի ծրագրին, օգնութեան սկզբունքը չէ որ կը մերժեն, այլ պայմանները։

Արդարեւ, Մ. Նահանգները իւրաքանչիւր պետութեան հետ կնքած են պայմանագիրներ, որոնք որոշ իրաւունքներ կուտան իրենց, տրամադրուած գումարներու գործածութեան առթիւ։

Այս տեսակէտէն, մասնաւորապէս ծանր կը համարուէր ֆրանսական պայմանագիրը, բայց կարելի եղաւ բարեփոխումներ կատարել, վերջին պահուն։

« Եթէ մերժենք, 50% պիտի իջնէ Ֆրանսացիներու ապրուստի մակարդակը», կ'ըսէր արտաքին նախարարը։

Շ.

Անատոլուի ժողովուրդին վիճակը

«ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԶԶՈՒԱԾ Է ԱՅԼԵՒՍ»

ԽՄԲ.— Պոլսոյ «Ճիւմհուրիէթ» օրաթերթին խմբագրապետը, Նատիր Նատի, որ վերջերս Անատոլու այցելեց, հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ իր տպաւորութիւնները (28 Յունիս).—

— «Կարելի չէ քանի մը յօդուածի մէջ սեղմեցնել մեր դաւաւոր թերիները։ Սիրելի Անատոլուի՝ ցաւերը չափազանց շատ են։

Անատոլուն զրկուած է ճամբաներէ։ Գոնիայի նահանգը Զուիցերիայէն աւելի ընդարձակ է, բայց Աստուծոյ օգնութեամբ միայն կարելի է ինքնաշարժով ճամբորդել հոն։ Երբեմն ամբողջ շաբաթներ անձրեւ չի տեղար եւ հողերը կը կարծրանան։ Այդ շրջանին միայն մարդիկ կրնան ձիով ճամբորդել Գոնիայի նահանգին մէջ։ Իսկ անձրեւներու շրջանին ոչ ոք կը համարձակի ճամբորդութեան ձեռնարկել։ Մեր վերջին ճամբորդութեան ընթացքին գիւղացիները քանի մը անգամ ստիպուեցան շալկել մեր ինքնաշարժը, որ հազիւ կը յաջողէր մէկուկէս ժամէն կտրել 20 քիլոմեթրնոց ճամբայ մը։

Հիւլէական դարաշրջանի մը նախօրեակին, մենք տակաւին քայլ մը իսկ առաջ չենք գացած, ծիծաղելի դառնալով Եըլտըրըմ Պայազիտի հեծեալ զինուորներուն։

Ատանայի նահանգն ալ կարծեմ ընդարձակ է Պելժիոյ չափ, բայց հոն ալ միակ արդիական ճամբայ մը գոյութիւն ունի։ Այդ ճամբան կ'երկարի Ուլուգըշլայէն մինչեւ Մերսին եւ վերջին պատերազմի ընթացքին շինուած է Անգլիացիներուն կողմէ։

Այդ ճամբան ալ սկսած է աւրուիլ սակայն՝ շնորհիւ յանձնառուներու այլազան խաղերուն եւ մեր յաւիտենական տնտեսումին։ Այս ընթացքով երեք տարի վերջ հետքն անգամ չպիտի մնայ։

Հաթայի մէջ (Սանճաք) Ֆրանսացիները հիանալի ճամբաներ շինած էին։ Այդ ճամբաներուն այսօրուան վիճակը տեսնելէ վերջ, անկարելի է արցունք չթափել։

Ջուրի չգոյութիւնն ալ Անատոլուի դարաւոր ցաւերէն մէկն է։ Եթէ շատ անձրեւ գայ, գետերը կը յորդին եւ արտերը կ'ողողեն փճացնելով բովանդակ բերքը։ Երաշտութեան պարագային, բարկ արեւէն կը խանձի հունձքը։ Մինչդեռ ծրագրուած ոռոգման աշխատանքներու շնորհիւ կարելի է դրախտի վերածել Անատոլուն եւ քառապատկել բերքերը։

Այս մասին չենք խորհիր, որովհետեւ կը նախընտրենք 100 միլիոն ոսկի ծախսելով խորհրդարանի շէնքեր կառուցանել։ Որքան ատեն որ Թուրք ժողովուրդը արդի պայմաններուն մէջ կ'ապրի, արդեօք ներելի՞ է վրանէ տարբեր տեղ մը գումարել Ազգ. Մեծ Ժողովը։

Տեսայ գիւղեր եւ աւաններ, ուր տարիներէ ի վեր ոչ մէկ երեսփոխան այցելած է։

Հանդիպեցայ մանուկներու, որոնք գրեթէ մերկ էին։ Ոմանց փորը թմբուկի նման ուռած էր ջերմէն, ուրիշ մը վէրքերու մէջ թաղուած էր, վերջապէս իւրաքանչիւրը ցաւ մը ունէր։ Գրեթէ բոլորն ալ հոգածութենէ զուրկ էին եւ նիհարակազմ։ Ինծի ըսին թէ մեծ թիւով որբեր կան անոնց մէջ։ Հարցուցի թէ Մանկապաշտպան Միութիւնը ի՞նչ կ'ընէ. գիւղացիները պատասխանեցին.

— Անոր անունով ամէն տարի դրօշմաթուղթ կը ծախեն մեզի, իսկ մենք կը շարունակենք նայիլ այս տղաքը։

Այս բոլորը Անատոլուի հազարաւոր ցաւերէն փոքրիկ նմոյշներ են միայն։ Ժողովուրդը այլեւս զզուած է երկարատեւ սպասումէն եւ ամէն յոյս կորած է։

Ամէն տեղ միակ բաղձանք մը։ Ժողովուրդ կ'ըսէ.

— Ազատ թող ձգեն մեզ, որպէսզի մենք ընտրենք այն մարդիկը որ պիտի կառավարեն ազգը ու երկիրը։

Բոլորիս պարտքն է գոհացում տալ ժողովրդային այս միահամուռ բաղձանքին, որ կոչուած է ընդարձակ կարելիութիւններ բանալ մեր առջեւ»։

ԹՈՒՂԹԻ ԵՒ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՅԱՐԱՃՈՒՆ ՅԱՒԵԼՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ, ՊԷՏՔ ՈՒՆԻՆՔ

500 ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ

ՈՐՊԷՍԶԻ ՊԱՐՏՔԻ ՏԱԿ ՉՄՆԱՆՔ։

Անորոշ կացութիւն Պերլինի մէջ

Զգալի փոփոխութիւն չկայ Պերլինի կացութեան մէջ։ Խորհրդային իշխանութիւնները շարք մը բողոքագիրներ ներկայացուցին դաշնակից հրամանատարներուն։ Գետային հաղորդակցութեանց սպասարկութեան պետը բողոքեց թէ դաշնակից օդանաւորդները կանգ կ'առնեն Հավըլզէի վրայ։ Մարաջախտ Սոքոլովսքի բողոքեց որ արեւմտեան շրջաններէն դէպի խորհրդային շըրջան ապրանքի ներածումները դադրած են։ Միւս կողմէ, Սորչէնքօ, օդային հաղորդակցութեանց քառեակ կոմիտէի խորհրդային ներկայացուցիչը, հաղորդեց ամերիկեան պատուիրակին թէ չորս պետութեանց նախապէս ըրած կարգադրութեան համաձայն, պէտք է որ ամերիկեան օդանաւորդութիւնը տեղեկութիւններ տայ իրենց՝ Պերլինի վրայ ամերիկեան օդանաւորդներու կատարած թռիչքներուն մասին. Հակառակ պարագային, այս թռիչքները կրնան վտանգուիլ։

Ամերիկեան եւ անգլիական իշխանութիւններն ալ, միւս կողմէ, յանձնարարեցին իրենց օդանաւորդներուն որ չշեղին նշանակուած ուղեգիծէն եւ առնուազն 1500 մեթր բարձրութեան վրայ կատարեն իրենց թռիչքը, որովհետեւ խորհրդային որսորդ օդանաւերը կրնան յանկարծական շարժումներ կատարել, արգիլելու համար Պերլինը պարենաւորող օդանաւերուն անցքը։

★ Ամերիկեան հսկայ օդանաւեր սկսան ածուխ փոխադրել Պերլինի արեւմտեան շրջանը, 199 թռիչքներ կատարելով 24 ժամուան մէջ։

★ Պերլինի քաղաքապետութիւնը ՄԱԿի ղրկած է գիր մը, որով կոչ կ'ընէ Չորս Մեծերուն որ համաձայնին իրարու հետ եւ օգնեն քաղաքին պարենաւորման։

★ Մարաջախտ Գուլկանինի Պերլին հասնելու լուրը տակաւին հաստատուած չէ պաշտօնապէս։ Այն աղբիւրը՝ ուրկէ բխած է այս լուրը, կը հաղորդէ թէ Մալինին, որ ծանօթ է նաեւ Կէօրկիէվ անունով եւ մարաջախտ Սոքոլովսքիի քաղաքական գլխաւոր խորհրդականներէն մէկն է, Մոսկուա կանչուած է. իրեն յաջորդած է Զօր. Կրիպանով։ Կ'ըսուի թէ այս փոփոխութիւնը կապ ունի «մաքրագործութեան» հետ՝ որ կը կատարուի Գերմանիոյ խորհրդային զինուորական վարչութեան մէջ։

★ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանի զինուորական կառավարիչ Սոքոլովսքի Մոսկուա կանչուած ըլլալով, պիտի մեկնի մէկ երկու օրէն, Պերլինի կացութեան մասին տեղեկութիւններ տալու համար Մոլոթովի։ Իրազեկներ կը հաւատեն թէ այս ճամբորդութիւնը առնչութիւն ունի Դաշնակիցներուն կողմէ Մոսկուայի յանձնուած վերջին ծանուցագիրներուն հետ։

ՈՒՐԻՇ ԼՈՒՐԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Կը հերքուի թէ Փարիզի բրիտանական դեսպանատունը որեւէ դեր ունեցած ըլլայ՝ Պերլինի համայնավարներու դաւադրութեան ծրագրին հրապարակութեան մէջ։ Միւս կողմէ, «Ռէօյթըր»ի համաձայն շաբաթէ մը աւելի է որ Գերմանիոյ ամերիկեան եւ անգլիական տեղեկատու դիւանները գիտէին թէ՝ այս կարգի շրջաբերականներ ձեռքէ ձեռք կ'անցնէին Պերլինի քաղաքական շրջանակներուն մէջ։ Այս շրջաբերականները ցրուող քաղաքական գաղտնի գործակալները բռնած են թէ զանոնք առած են համայնավար պետէ մը, առանց, սակայն, յայտնելու անոր անունը։

★ Լոնտոնի համաձայնութեանց գործադրութեան մասին, Գերմանիոյ արեւմտեան շրջաններու 11 նահանգներու նախարար — նախագահները սկսան խորհրդակցիլ Յուլիս 8ին, Կոպլէնցի մէջ։ Գերմանացիները համաձայն չեն որ երկրին արեւմտեան մասին մէջ կազմուի գերման վերջնական կառավարութիւն մը։ Կը վախնան որ ժողովուրդը կ'ամբաստանէ զիրենք թէ երկիրը երկու անջատ մասերու կը բաժանեն։ Հեսսոսի պետութեան ներքին նախարարը, պարզելով սոցիալ դեմոկրատ կուսակցութեան դիրքը, յայտարարեց թէ՝ իրենք կը փափաքին որ դաշնակիցները առայժմ գոհանան Գերմանիոյ արեւմտեան մասին մէջ ազգային վարչութիւն մը հաստատելով միայն եւ ոչ թէ պետութիւն մը։ Քրիստոնեայ դեմոկրատներն ալ նոյն կարծիքը յայտնած են։

Միւս կողմէ, Գերմանիոյ ամերիկեան զինուորական կառավարիչը, զօր. Քլէյ յայտարարեց թէ՝ Գերմանացիները պարտաւոր են ամբողջութեամբ ընդունիլ դաշնակից կառավարութեանց կարգադրութիւնները Գերմանիոյ ապագայ կարգուսարքի մասին։

Ազգ. ժողովը 183 ձայնի դէմ 336 ձայնով արտօնեց կառավարութիւնը որ վաւերացնէ Մ. Նահանգներու հետ կնքուած համաձայնութիւնը՝ Մարշըլի ծրագրին մասին։ 183 ձայնի դէմ 410 ձայնով քուէարկեց նաեւ Եւրոպայի տնտեսական վերակառուցման պայմանագիրը։

Առաջին քուէարկութեան մէջ, ձեռնպահ մնացին աջակողմեաններու եւ Տը Կոլի կուսակցութեան պատկանող հարիւր երեսփոխաններ։ Աջակողմեան ընդդիմադիրները հակառակ չեն ֆրանսեւամերիկեան համաձայնութեան սկզբունքին, իրենց ձեռնպահութեան պատճառը այն անվստա—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Հալէպի Հայ Ուսուցչական Միութիւնը, այսօր՝ 27 Յունիս, կիրակի, կէս օրէ առաջ, սինեմա Ռոքսիի մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, տօնեց Ա. Ահարոնեանի յիշատակի օրը: Հանդիսութիւնը սկսաւ ըստ յայտագրի եւ ճիշդ ժամանակին:

Սեւ մահարեմին կեդրոնին տեղաւորուած էր Ահարոնեանի նկարը, ծիւնափառ ինչպէս Մասիսի կատարը: Մահարեմը շրջանակուած էր գոյնզգոյն ծաղիկներով:

Սուրիական քայլերգէն անմիջապէս վերջ, օրուան նախագահը՝ Ե. Տասնապետեան բացաւ հանդէսը, իր՝ «Մահուամբ զմահ կոխեաց» բնաբանովը, եւ ըսաւ.— Ահարոնեան իր մահովը անցաւ անմահութեան: Անիկա ներշնչումի աղբիւրը եղաւ իր ժամանակի յեղափոխականներուն, հայդուկներուն, անսպառ աղբիւրը՝ ամբողջ սերունդներու եւ տակաւին պիտի ըլլայ ամէն անոնց, որոնք իրաւ Հայեր են: Ի՞նչ կը մնայ մեզի մեռած Ահարոնեանէն, եթէ ոչ անոր շունչին, հայրենասիրութեան, տաք ու հաւատաւոր չեչտին ուժը, ներշնչումը, անոր կորած, անցած ճանապարհը շարունակելու համար, մեռնելով, մահանալով անմահութեան անցնելու գործը, առաջադրութիւնը:

Տօնին գեղարուեստական մասին իրենց լաւագոյնը բերած էին Պ. Մ. Պօղիկեանքօ իր ջութակով, Տիկին Ռուբէն իր դաշնակով, Տիկին Մարութեան իր «Նազէի օրօր»ով, Օր. Ա. Շահվէքիլեան «Աստւմ են ուրին» եւ «Կռունկը» մեներգներով: Joslyn Godardի Berceuse եւ Chopinի Nocturne ցայգանուագը, կուգային անգամ մը եւս բարձրացնել հանդիսականները գեղարուեստի ոլորտները, օրօրել մեզ, տանիլ մեր հոգիները, մեր զգացումները անհետացող մեծ Ահարոնեանի երազներու աշխարհին, հայրենի կարօտին: Մասիսի հսկայ շուքը կար մեր աչքերուն առջեւ Nocturneի ալիքներուն մէջ, եւ Արաքսի քիչ անգամ հանդարտ իրիկուններու ծփաններուն օրօրները, հծծիւնները Berceuseի խաղերուն տակ:

Յետոյ կուգար Հալէպի ճեմարանի աշակերտութիւնը, խորհրդաւոր մահարեմին առջեւ, ցայգալոյսի մը տպաւորութիւնը տուող կէս լոյս պահու մը եւ իր խմբական արտասանութիւնը կ'ընէր Կ. Զարեանի «Աստուած մեռած բանաստեղծի համար» բանաստեղծութենէն:

Տօնին բանախօսներէն, Արմէն Անուշ, պատրաստած ընդարձակ գրութիւնով մը ներկայացուց Ահարոնեանը իբրեւ հանրային մարդ, ազգային — քաղաքական — գործիչ — գրագէտ տուաւ անոր կեանքը, իր ապրումներովը ու գործերովը եւ բաժնեց զանոնք որոշ հանգրուաններու, շրջաններու: Յետ երկար խորացումներու եւ պատկերացումներու, Ահարոնեանի գործերէն եւ խօսքերէն քանի մը մէջբերումներով եզրափակեց իր խօսքը եւ ըսաւ.— Դարեր պիտի անցնին, ու այն ատեն աւելի յստակ, աւելի պայծառ պիտի տեսնեն ու ճանչնան սերունդներ Ահարոնեանը:

Այսպէս կը վերջանար հանդիսութեան առաջին մասը: Ու կարճ դադար մը ետք, դարձեալ կը վերսկսէր գեղարուեստական բաժինը:

Նուագէ մը վերջ, երիտասարդ մը՝ Ս. Ղազարեան գեղեցիկ կերպով արտասանեց «Յարգանք քեզ»ը: Խօսքը վերջին բանախօսին էր: Ա. Ծառուկեան, ընդհանուր եւ խոշոր գծերով միայն ներկայացուց Ահարոնեանը: Հայ յեղափոխական գրականութիւնը պատկերացուց եռոտանիի մը, որուն ոտքերն էին Արովեան, Րաֆֆի եւ Ահարոնեան: Եթէ՝ ըսաւ. Աբովեան երազեց յեղափոխութիւնը եւ Րաֆֆի պատրաստեց, Ահարոնեան գործի կոչեց զայն: Եւ աւելցուց.— Ահարոնեան իր գրականութեամբ տուաւ իր խառնուածքը, իր տոհմական ինքնութիւնը, ինքզինքը, անկեղծ, հաւատաւոր, առանց արուեստի մտահոգութիններուն, սակայն իր այդ տուածները արդէն իրենց մէջն ունէին արուեստին բնական կշռոյթը: Տխուր էր ան: Ամէնէն զուարթ տեսարաններուն մէջ իսկ, կը դնէր տխուրը եւ կուտար մեզի, անոնք ըլլային «Իտալական էսքիզ»ները թէ հայ եղերականկեանքէն: «Նոր Սերունդ»ը, մենք եւ մեր յաջորդները հաւանաբար չգտնեն անոր գործերուն մէջ իրենց ուզածը, փնտռածը, այնչափ չհասկնան ու չսիրեն Ահարոնեանը իր գործերովը, որքան որ սիրեցին ու հասկցան, ու պիտի սիրեն մեր հայրերը, հայրենիքը տեսած եւ ապրած մեր հայրերը եւ մեր հայրենիքի ներկայ Հայերը նոյնիսկ, հայրենիքի այս զաւակը՝ Ահարոնեանը: Սակայն ժամանակաւոր է այդ: Մեր հայրերը ինչպէս որ տեսան ու ապրեցան հայրենիքը, մինչ մենք հայրենիքը գիտենք աւելի իբրեւ տեսակ մը քարտէս, գիծ կամ նկար, նոյն ձեւով եւ նոյնքան կը հասկնանք ու կը սիրենք Ահարոնեանը եւ սակայն ժամանակաւոր է այս: Կարդացէք «Իմ գիրքը», իր «Մանկութիւն եւ պատանեկութիւն» գործերը եւ հոն պիտի գտնէք դուք իւրաքանչիւրդ՝ դուք ձեզ. որը այնտեղ ինքզինքը պիտի տեսնէ, այլին՝ իր անձին, իր հոգին պիտի հանդիպի հոն: Այսպէս կ'ըլլան արուեստագէտներու գործերը:

Այս ընդհանուր բնորոշումներէ վերջ Ծառուկեան ըսաւ.— Հայրենիքի զաւակն է Ահարոնեան: Առանց Մասիսի, առանց Արաքսի չէ կարելի ըմբռնել Ահարոնեանը: Հանդչեր է այսօր անոր ծարաւը փառքի, եւ սէրը փոթորկոտ, եւ տենչը պայքարի, յաղթանակի հմայքը պատրիչ, կը մնայ սակայն մխացող զէնքի խոհուն կսկիծը, միայն հայրենի կարօտը, որ գերեզմանի մէջն իսկ պիտի մխայ, եթէ Արարատի ծոցը չհանգչի ան, եւ Արաքսը չօրօրէ անոր յաւերժական քունը:

Այս խօսքերուն պատշաճ եւ վայել կապակցութեամբ, Օր. Պ. Թիւյսիւզեան գեղեցկօրէն արտասանեց Ահարոնեանի «Կարօտ հայրենի», «Արեւի յետեւից» բանաստեղծութիւնը:

«Տէր կեցո» մաղթերգէն վերջ, առաջնորդը Զարեհ եպիսկոպոս, քանի մը խօսքով բացատրեց Ահարոնեանի տեսած ու կատարած գործը, լաւ ու վատ օրերը, բախտաւոր եւ դժբախտ օրերը, մաղթեց որ անոր գաղափարականը մնայ ապրողներուն մէջ կենդանի ու տեւական, եւ օրհնելով անոր յիշատակը փակեց հանդէսը:

ՄԻՍԱՔ ՌՈՒՆԵՑԻ

Արեւելեան Եւրոպայի տարագիրները իրենց խաղաղ. ռասնիններով

Այսօր թերեւս աւելի շատ քաղաքական տարագիրներ կան Եւրոպայի մէջ քան 100 տարի առաջ 1848ին, «Ազգերու գարուն» կոչուած շրջանին:

Ներկայ քաղաքական գաղթականութիւնը միաձոյլ չէ այն առենուան պէս, որովհետեւ ամէն տեսակի քաղաքական գոյներ եւ սուերներ կան, սկսեալ ծայրայեղ աջերէն մինչեւ ընկերվարականները, ազատականներ եւ ժողովրդավարներ: Նոր քաղաքական տարագիրները բաժնուած են բազմաթիւ ազգային խմբակցութեանց:

Անցեալ ամառէն ի վեր Արեւելեան Եւրոպայի ազատական եւ ժողովրդավար տարրերը, քաղաքական տարագիրներու, սկսան բիւրեղանալ երկու միջազգային շարժումներու շուրջ — գիւղացիական եւ աշխատաւորական: Երկու տարագիր միջազգայինները կազմակերպուեցան 1947 ամառուան եւ 1948ի գարնան միջեւ — գիւղացիական միջազգայինը Ուաշինկթընի մէջ, ծանօթ իբրեւ «Կանանչ Միջազգային» եւ «Ժողովրդավար ընկերվարական Միջազգային»ը, Փարիզի մէջ: Այս վերջինը իր մէջ կ'առնէ միայն արեւելեան Եւրոպայի երկիրները, որոնք հակառակ են համատիրութեան, ահաբեկումի եւ կը հաւատան ժողովրդավար դրութեան մը:

«Կանանչ Միջազգային»ը շատ աւելի նոր է եւ նուազ ծանօթ քան Աշխատաւորական Միջազգայինները: Պուլկար գիւղացիական շարժումին պետ Ստամպոլիսքին ջանաց արեւելեան Եւրոպայի մէջ կազմակերպել գիւղացիութիւնը իբրեւ միջազգային շարժում, բայց իր սպանութիւնը վերջ դրաւ ամէն բանի: Ստամպոլիսքիի աշակերտներէն եւ հետեւորդներէն մէկը, Տօքթ. Եօրկեվ Տիմիթրով (որ Պուլկարիոյ ներկայ վարիչին անունը կը կրէ) պարզեց դրօշը եւ օգնեց կազմակերպելու նոր «Կանանչ Միջազգային»ը մէկ տարի առաջ, Ուաշինկթընի մէջ:

Արեւելեան Եւրոպայի Ազատական ընկերվարականները 1948 Մարտին կազմեցին զուգընթաց միջազգային մը Փարիզի մէջ, գլխաւորութեամբ Վարշաւայի յեղափոխութեան առաջնորդ Զեկմունտ Զարամպայի եւ Զիվքօ Թոփալովիչի, որ Եուկոսլաւ է, եւ նախագահը Եուկոսլաւ դեմոկրատութեան սոցիալիստ ազգային խորհուրդին որուն հերոսը եւ գին. հրամանատարն էր Միխայլովիչ (գնդակահարուած):

Այս երկու Միջազգայիններու անդամները կը կարծեն թէ անհրաժեշտ է սերտ համագործակցութիւն մը Արեւելեան Եւրոպայի բանուորներուն եւ գիւղացիներուն միջեւ, ամրապնդելու համար ժողովրդավար կարգուսարք մը: Թէեւ ներկայիս անոնք տարագիր են, սակայն կը յուսան թէ ապագան յաղթութիւն պիտի բերէ ժողովրդավար ուժերուն:

Այս երկու Միջազգայիններու պետերը եւ հետեւորդները կը յիշեն որ ներկայ համատիրական դրութիւնը առաջինը չէ, եւ թէ պատերազմէն առաջ արեւմտեան Եւրոպան տառապեցաւ զինուորական կէս - համատիրական իշխանութեան մը տակ, թէեւ աւելի մեղմ էր քան Արեւմտեան ֆաշականութիւնը: Անոնք կը վախնան որ յանկարծակի եւ ուժգին փոփոխութեան մը պարագային, աջակողմեան զինուորական եւ յետաշրջական համակիրները, որոնք աքսորի մէջ են հիմա, պարտադրեն կէս - ֆաշական իշխանութիւն մը այսօրուան համատիրական ոստիկան - համայնավար իշխանութեան տեղ:

Երկու Միջազգայիններն ալ խորապէս կը կարօտին սերտ գործակցութեան մը, բոլոր ժողովրդավար եւ մարդասիրական ուժերու հետ, Գիւղացիական եւ Ընկերվարական կուսակցութեանց հետ իբրեւ զանգուած: Մանաւանդ գիւղացիներու մէջ մեծ ցանկութիւն կայ Քրիստոնեայ ժողովրդավար շարժումներու միասին առնելու իբրեւ երրորդ խմբակցութիւն, այդպէս կազմելով գաղափարական զօրաւոր ճակատ մը, որ ապագային կրնայ ամրացնել ժողովրդապետութիւնը, արեւելեան Եւրոպայի մէջ:

Կարծիքի մեծ տարբերութիւններ չկան տարագիր Գիւղացիական եւ Ընկերվարական կուսակցութեանց միջեւ: Երկուքն ալ համաձայն են թէ փոքր կալուածատիրութիւնը եւ համագործակցութիւնը հիմը կազմեն ապագայ երկրագործական դրութեան, Արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Երկուքն ալ համաձայն են խառն տնտեսական դրութեան մը. որ պիտի պարփակէ, հանրային թէ անհատական սեփականութիւնը եւ պիտի պահպանէ մասնաւոր ձեռնարկը շատ մը գետիններու վրայ — բացի ծանր ճարտարարուեստէն:

Թէեւ կարգ մը շարժումներ ջնջուած են իրենց երկիրներուն մէջ, սակայն անոնք տակաւին կը մնան կազմակերպուած եւ որոշ չափով ալ ազդեցիկ տարագիրներու մէջ: Լեհական Ազատական ընկերվարականները իրենց սեփական կուսակցութիւնը եւ մամուլը ունին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Պելժիոյ մէջ: Ամերիկեան լեհ ընկերվարական խմբակցութիւնները տակաւին բազմաթիւ են Միացեալ Նահանգներուն մէջ, իրենց յիսունմէկ տարուան շաբաթաթերթով,— Robotnik Polski, Նիւ Եորքի մէջ: Թէեւ անկախ են, սակայն կը համակրին տարագիր լեհ ժողովրդավար ընկերվարականներուն: Մինչեւ իսկ Քուպայի եւ Արժանթինի մէջ լեհ ընկերվարականներ իրենց խմբակցութիւնները կազմած են եւ շաբաթաթերթ մը կը հրատարակեն: Լոնտոնի լեհ ընկերվարութեան արտաքին կոմիտէն կը միացնէ արտասահմանի զանազան խումբերը:

Չեխ ժողովրդավար տարագիրները չեն մասնակցիր ներկայիս որեւէ միջազգային մարմնի, թէեւ չփում կայ որոշ Չեխ Ընկերվարական Խմբակցութեանց» փոքր ընկերվարական Միջազգայինի հետ: Չեխոսլովաք քաղաքական տարագիրներուն մէջ երբեք այսքան ճեղքեր բացուած չէին որքան այսօր: Լոնտոնի մէջ զօր. Փրխալու որ Միւնիխէն վերջ երբեք Փրակա չվերադարձաւ, կը նկատուի իբրեւ զինուորական առաջնորդ, թէեւ զօրնի կարեւոր նեցուկ: Օսուսքին, Պէնէշի հակառակորդը, ազդեցիկ առաջնորդներէն մէկն է, մինչ Տօքթ. Փափանէք, Միացեալ Ազգերու ներկայացուցիչը եւ Տօքթ. Սլավիք, նախկին դեսպանը Միացեալ Նահանգներուն մէջ, կը ներկայացնեն հին աւանդութիւնը (ազատական եւ ժողովրդավար գիծը Թոմաս Մասարիքի եւ իր աշակերտ Տօքթ. Պէնէշին): Պէտք է աւելցնել թէ Միացեալ Նահանգներուն մէջ զօրաւոր Սլովաք խմբակցութիւններ կան որոնք, գոնէ ներկայիս, հակառակ են Չեխերու հետ համագործակցութեան, եւ իրենց սեփական պետերը ունին:

Լոնտոնի մէջ լեհ «ռամկավար կեդրոնացում»ի խմբակցութիւն մը կայ, լեհական կառավարութիւնը Լոնտոնի մէջ, որոնք լքուեցան Ընկերվարականներէն: Եւ կան տակաւին քանի մը ծայրայեղ աջակողմեաններ որոնք անցեալին մէջ ֆաշականութեան համակիր էին: Գրեթէ բոլոր տեսակի շարժումները որոշ ազդեցութիւն ունին իրենց բնիկ երկրին մէջ եւ երբեմն, արեւելեան եւրոպական ծագումով Ամերիկացիներու մէջ:

Ազատականները եւ ռամկավարները կը մերժեն դաշնակցիլ աջակողմեան խմբակցութեանց հետ, մասնաւորաբար անոնց հետ որոնց մասին կասկած ունին թէ համակիր են նախկին ֆաշականներուն: Պէտք է աւելցնել թէ այս վերջինները բազմաթիւ չեն Լոնտոնի մէջ, թէեւ խմբակցութիւններ կան, որոշ ազդեցութեամբ:

Ուկրայնայի գաղթականութեան մէջ աւելի մեծ ճեղք մը բացուած է: Հոն աջակողմեանները եւ ծայրայեղները աւելի զօրաւոր կերպով ներկայացուած են, մասնաւորաբար եւրոպական մասին մէջ: Գիւղացիական ժողովրդավար խմբակցութիւններ, իրենց աւանդութեամբ «հաց շինող շարժում»ը (Khliboroby), տակաւին ազդեցիկ են Քանատայի մէջ, մինչդեռ Ուկրայնական ընկերվարականներու Մ. Նահանգներու խմբակցութիւնը Փէնսիլվանիոյ մէջ կը գտնուի: Նոր ընկերվարական ուկրայնական գաղթականութիւն մը կը գտնուի Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ: Անոնք շաբաթաթերթ մըն ալ կը հրատարակեն «Nasho Zitia» (Մեր կեանքը). այս վերջին կուսակցութիւնը եկաւ Խ. Միութենէն:

Այս շատ բարդ պատկերին մէջ, դրական տարրը կը կազմէ ժողովրդավար ուժը, որ կը ձգտի դէպի Միութիւն եւ համագործակցութիւն: Քաղաքական տարագիրներու դերը եւրոպական պատմութեան մէջ շատ նշանակալից եղած է: Չե-

«Ակօս»

Այս պարբերաթերթը որ կը հրատարակուի նախաձեռնութեամբ Պէյրութի Հայ Ճեմարանին Տրք. Միութեան, ունի գրական, գիտական, պատմական եւ բանասիրական էջեր: Հարուստ է, ինչպէս իր միւս քոյրը «Նայիրի»ն:

Հակառակ օրուան դժուարութեանց, «Ակօս» լոյս կը տեսնէ ամէն երկու ամիսն անգամ մը: Վերջին թիւով, երիտասարդ խմբագիրը Գառնիկ Բանեան կը խոստանար զայն դարձնել ամսագիրի եթէ, «քիչ մը թեթեւնային բեռները»:

Ա՜խ, այս «բեռները»: Ո՞վ չէ ունեցեր այսպիսի ծանր բեռներ: Գրեթէ ամէն գրչի մշակ, աւելի կամ նուազ չափով եկեր ու անցեր է այս ճամբէն:

Գրական մարզին մէջ եղեր են այսպիսի ձեռնարկներ, որ աստղի մը պէս երեւցեր եւ յետոյ, հազիւ քանի մը օրուան կեանք, խօսպառ չնջուեր են հրապարակէն: Ու եղեր են նաեւ ուրիշներ ալ, որ կուրծք տալով ամէն փոթորիկներու, կրցեր են քալել ժամանակին հետ: Ահա այսպիսիներէն մէկն է «Ակօս»ը այսօր, որ հակառակ նեղ պայմաններուն, ակօս կը բանայ Միջերկրականի ափերուն վրայ:

Արդէն հինգ տարեկան է: Հինգ երկար տարիներ շարունակ պրպտեր, գրեր, արտադրեր է: Իր մաքուր, խնամուած էջերէն եկեր անցեր են մեր հին ու նոր վարպետներէն Ն. Աղբալեան, Յ. Օշական, Շանթ, Գ. Իփէկեան, Կ. Սասունի, Գիւզալեան եւ բազմաթիւ նորեր:

Մեր գրական աշխարհին մէջ «Ակօս» նաեւ, կարգ մը հանդէսներու շարքին ունի իր մասնաւոր տեղը: Ամէն օր քիչ մը աւելի, մեզի կուտայ արժէքաւոր գործեր:

Թղթատեցէք հաւաքածոն, վստահ եմ որ դուք ալ պիտի գնահատէք անոր համեստ վաստակը: Բանասիրական կամ գրական որեւէ մէկ աշխատանք, իր այնքան հարազատ գոյներովն ու պատկերներովը հպարտութեամբ պիտի լեցնէր ձեր սիրտը:

Ահա այսօր, հին ու նոր ջահերու լոյսին տակ, «Ակօս» եւ իր պաշտօնակիցները արդար հպարտութեամբ մը կ'աշխատին, կը ճգնին, կը քրտնին եւ կ'արտադրեն յօգուտ մեր մշակոյթին, որպէսզի Հայոց գրական աշխարհը մնայ միշտ լուսաւոր:

Վայ անոնց, որոնց լապտերները ոչ իւղ ունին, ոչ լոյս:

Տարագիր Հայը, շնորհիւ իր մտքի եւ գրչի վարպետներուն, հարուստ է այսօր: Ունի թէ իւղ եւ թէ լոյս:

Սակայն այսքանը բաւական չէ: Պէտք է ըլլանք արթուն եւ պարտաճանաչ:

Եւ որպէսզի միշտ վառ մնայ Սահակ – Մեսրոպի լոյսը, մեզի կը մնայ դիւրացնել բոլոր «Ակօս»ներուն գործը, որ անոնք ալ իրենց կարգին՝ միշտ եռանդով ծառայեն ընդհանուր մշակոյթին:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

«Դուք մերն էք»

Ամմանէն կը գրեն «Արեւելք»ի (21 Յունիս).—

Անդրյորդանանի վեհապետ Ապտալլա, Յունիս 7ին արքայական պալատին մէջ ընդունեցաւ Պ. Տ. Լիւլէճեանը, նախագահ ծանօթ Հաշեմական Տան պետին:

Ապտալլա Թագաւոր սիրալիր ընդունելութիւն ցոյց տուած է հայ ուսուցչին, որ շնորհաւորած է վեհապետը՝ արաբական բանակներու Երուսաղէմ մուտքին առթիւ, եւ յայտնած հայ ժողովուրդի խորին շնորհակալութիւնները այն հերոսական վերաբերումին համար, զոր ցոյց կուտայ ինք անձնապէս, եւ առհասարակ արաբական բանակներուն՝ որոնք իրենց պաշտպանութիւնը ընծայած են Հայոց վանքին մէջ ապաստանած հայ բազմութիւններուն: Պ. Լիւլէճեան յայտնած է վեհապետին, թէ բովանդակ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ հայ ժողովուրդը անհուն ապէս երախտապարտ է արաբականպետութեանց, որոնք ապաստան ընծայեցին իրեն՝ իր ամէնէն դժբախտ օրերուն, եւ համրային կեանքի բոլոր մարզերուն վրայ կատարեալ ազատութիւն շնորհեցին իրեն: Քառորդ դարէ աւելի ժամանակէ մը ի վեր, հայութիւնը ամէն առթիւ ցոյց տուաւ իր հաւատարմական զգացումները հանդէպ Սուրիոյ, Լիբանանի, Իրաքի, Անդրյորդանանի եւայլ արաբական պետութեանց, եւ կանգնեցաւ արաբական աշխարհիկողքին՝ ամէն անգամ որ ներքին ցնցումներու եւ բախտորոշ օրերու մէջ ապրեցան անոնք:

Ապտալլա Թագաւոր շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Լիւլէճեանի, հայ ժողովուրդի զգացումներուն համար, գովեց անոր աշխատունակ ոգին, հաւատարմութիւնն ու չինարարութիւնները, եւ ընդգծեց անոր դերը արաբական երկիրներու վերելքին եւ բարօրութեան մէջ:

— «Դուք մերն էք», եզրակացուց վեհապետը, եւ կրնաք վստահ ըլլալ, թէ արաբական բոլոր պետութեանց սահմաններէն ներս՝ կը գնահատուին դրական ձեր բոլոր գործերը»:

Ապտալլա Թագաւոր ցաւ յայտնեց նաեւ, որ հրեայ արկածախնդիրներու ռումբերով վնասուած է Ս. Յարութեան տաճարի գմբէթը եւ հաստատեց, թէ պիտի դարմանուին բոլոր կորուստները:

Մեկնումի պահուն, վեհապետը մինչեւ ելքի դուռ ընկերացած է իր խօսակցին, անգամ մը եւս յայտնելով իր անվերապահ համակրանքը հայ ժողովուրդին հանդէպ:

Ամմանի ազգային շրջանակներուն մէջ մեծ գոհունակութիւն ստեղծեցին վեհապետ Ապտալլայի յայտարարութիւնները: Քաղաքական այն փափուկ պայմաններուն մէջ, ուր կարգ մը թըշնամի տարրեր կը ջանան արաբական երկիրներու մէջ հայ տարրի հանդէպ հակակրական զգացումներ հրահրել, այս տեսակցութիւնը կուգայ վերահաստատել հայ ժողովուրդին հանդէպ Ապտալլա Թագաւորի անվերապահ համակրութիւնը:

խօսլովաք պետութիւնը գրեթէ ստեղծուած Միացեալ Նահանգներու Փիթսպուրկի մէջ առաջին մեծ պատերազմին, Ամերիկացիներու գործօն օժանդակութեամբ: Լենին եւ Թրոցքի քաղաքական տարագիրներ էին ինչպէս եւ Թոմաս Մասարիքը եւ Իկնասիոս Փատերեւսքին:

Ֆ. Կ.

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ, 5 Յուլիս.— Երեմեան դպրոցի աշակերտները եռուզեռի մէջ են, ինչպէս եւ դպրոցի վարչութիւնը եւ ուսուցիչը, Պ. Ա. Գ. Մեսումենց, որպէսզի տարեվերջի հանդէսը յաջողութեամբ պսակուի: Դրան առջեւ Երեմեանի Նախկին սաներէն երկու աղջիկները կապոյտ զարդանիշեր կը բաժնեն: Սրահը լեցուած է եւ բեմն ալ խճողուած աշակերտներով: Բոլորն ալ անհամբեր կը սպասեն հանդէսի բացումին: Մանաւանդ մեր ծնողները որոնց ամէն մէկը ընելիք մը ունի:

Ժամը 3ուկէսին դպրոցի վարչութեան ժրաջան անդամներէն ընկեր Ե. Սերոբեան հանդէսը բանալով, գնահատեց Կապ. Խաչի այս ձեռնարկը որ կը շարունակուի 11 տարիէ ի վեր: Յետոյ յիշեց դպրոցի նիւթական վիճակը եւ ըսաւ թէ եղան հայրենակիցներ որոնք իրենց նիւթական աջակցութեամբ օգնեցին դպրոցին յարատեւութեան: Այս առթիւ կարդաց նուիրատուներուն ցանկը: Յետոյ վարագոյրը բացուեցաւ, աշակերտները երգեցին «Ով մեծասքանչ»ը, «Մեր ծառին», որմէ վերջ սկսաւ արտասանութիւններու շարքը, — «Անդրանիկին», «Սասունցի Դաւիթ»էն, «Մայրիկը», «Փիսիկը», «Ժամատախտը», «Հայ լեզուն», «Շուշանը»: Ո՞ր մէկը յիշել: Հարիւր աշակերտներէ 75ը բան մը արտասանեցին: Թող ներեն որ «Յառաջ»ի էջերուն խնայելու համար յիշեցի միայն քանի մը հատը: Մեներգներ եղան, «Հունձքի երգը», «Գարունը», «Թափինք, Թափենք», «Բարի լոյսին»: (Երաժշտութիւն Ա. Գ. Մեսումենց): Ուսուցիչը կ'ընկերանար դաշնակով: Եղան նաեւ քանի մը խմբերգներ, «Ծուլորները», «Գարունը» եւ ուրիշներ որոնց բոլորին ալ երաժշտութիւնը կը պարտին ուսուցչին:

Շատ շնորհալի էին փոքրիկներու կողմէ եղած երկու պարերը, մանաւանդ «Թիթեռնիկներու» պարը որոնք կրկնուեցան ծնողներու փափաքին վրայ, երաժշտութեամբ Ա. Գ. Մեսումենցի: Պարի ղեկավարն էր մեր բոլորին ծանօթ Տիկին Շաքէ Գալայճեան որ, երեք զաւակներու մայր, իր ժամանակը զոհած եկած էր մեր փոքրիկներուն պար սորվեցնելու: Նախորդ տարիներուն ալ միշտ իր օժանդակութիւնը բերած է երբ պէտք ունեցած ենք իրեն:

Դպրոցի վարչութիւնը այս առթիւ ծաղկեփունջ մը նուիրեց, շնորհակալութիւն յայտնելով: Աշակերտները չէին մոռցած իրենց շնորհակալութիւնը յայտնել իրենց ուսուցիչին նուիրելով գեղեցիկ փողկապ մը եւ թաշկինակ մը: Խօսք առնուեցաւ ուսուցիչին որ շեշտեց հայ լեզուախօսպանման անհրաժեշտութիւնը եւ յիշեց ծնողներու պարտականութիւնը հանդէպ իրենց զաւակներու «դպրոցը ձեր զուրգուրանքի առարկան պէտք է ըլլայ»: Կոչ ըրաւ բոլորին որ օգնեն վարչութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս, որպէսզի կարելի ըլլայ շարունակել դպրոցը մինչեւ այն օրը որ բոլորս երթանք Հայաստան: Երբ հոն երթանք, մեր զաւակները հպարտութեամբ պիտի ըսեն իրենց եղբայրներուն թէ մենք Եւրոպայէն կուգանք, բայց կրցած ենք հայերէն սորվիլ շաբաթը մէկ օր դպրոց երթալով»:

Այս յորդորէն վերջ եղան հետեւեալ նուէր-

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԷ.

Գագիկ մերժեց այդ հրաւէրը, նախ որովհետեւ Կայսրական Թագաւոր ըլլալով՝ ոչ ոքէ կախում ունէր, եւ երկրորդ՝ այդ ժողովին մէջ ոեւէ է չահ չէր տեսներ իրեն համար: Ան չէր սիրեր Բագրատունեաց ցեղը, եւ կոյր նախանձը կը խեղդէր զինք. իր ջանքն էր ամէն կերպ նսեմացնել այդ ցեղը, եւ այնպէս հաւատացած էր որ եթէ Բագրատունիները իյնային, Արծրունեանց տոհմը ձեռք պիտի ձգէր Հայաստանի թագաւորական գահը:

Հաւատացած էր նոյնպէս որ Բագրատունեաց ցեղն է իրեն արգելք եղողը՝ հասնելու այդ գահին, հետեւապէս Աշոտ Երկաթի դէմ պէտք է դարձնէր իր զէնքերը. բայց տեւէ կերպով չէր արտայայտեր իր ներքին ոխն ու զայրոյթը, որպէսզի չփճացնէր իր գործը:

Աշոտ Երկաթի դէմ կը գործէր, բայց շատ զգոյշ եւ շրջահայեաց ձեւով. արտաքուստ շատ լաւ յարաբերութիւններ ունէր անոր հետ, թէեւ թոյլ չէր տար անոր խառնուելու իր գործերուն, ոչ ալ ինք կ'օգնէր անոր. իսկ թէ ինչ կ'ընէր վարագոյրի տակ, ոչ ոք գիտէր:

Գիշեր մը Գագիկ քաշուեցաւ իր չքեղ սենեակներէն մէկը, եւ երկարօրէն խորհրդակցեցաւ Ռշտունեաց ու Անձեւացեաց իշխաններուն հետ, որոնք ճրագի աղօտ լոյսին տակ խորհրդաւոր տպաւորութիւն մը կը ձգէին:

— Կը լսէ՞ք, իշխաններ, կ'ըսէր Գագիկ գրեթէ շշնջիւնով, ես կը վախնամ Աշոտ Երկաթէն. պէտք է մեջտեղէն վերցնել զայն: Ամէն հնարք, ամէն միջոց պէտք է գործ դնել, որպէսզի բռնուի եւ իյնայ Եուսուֆի ձեռքը:

— Անիկա դժուար է քիչ մը, բայց եթէ անոր կեանքին դէմ դաւադրութիւն մը լարէինք, գործը կը դիւրանար, ըսաւ Ռշտունեաց իշխանը, որ քառասունեւհինգ տարեկանխորամանկ մարդ մըն էր:

— Ոչ, պէտք չէ ձեռք տալ անոր կեանքին, անիկա մեր գործը չէ. անհրաժեշտ է զգոյշ կենալ: Մեր գլխաւոր ջանքը այն պիտի ըլլայ որ Եուսուֆի ձեռքը իյնայ անիկա, իսկ թէ Եուսուֆը ինչ կ'ընէ զինք, ամէնուն համար ալ պարզ է:

— Ես կը կարծեմ, թէ մեր Թագաւորը շատ լաւ կը խօսի, ըսաւ Անձեւացեաց իշխանը. եթէ մեզմէ մէկը ձեռք բարձրացնէ Աշոտ Երկաթի վրայ, այնատեն ազգը կը հասկնայ եւ կասկածը կ'իյնայ Արծրունեաց տոհմին վրայ: Միակ միջոցը այն է որ աշխատինք Եուսուֆի ձեռքը մատնել Աշոտը:

— Բայց ինչպէ՞ս, ընդհատեց Ռշտունեաց իշխանը:

— Ինչպէս, շատ պարզ է: Մենք պէտք է ներկայանանք Եուսուֆին, իբր հալածուած Գագիկ արքայէն, եւ պաշտպանութիւն խնդրենք: Կասկած չկայ որ Եուսուֆը սիրով կ'ընդունի մեզ, այն ժամանակ դիւրին է արաբաց խումբի մը գլուխ անցնիլ եւ Աշոտ Երկաթը հալածել, պատասխանեց Անձեւացեաց իշխանը:

— Ապրիս դուն, ըսաւ Գագիկ Անձեւացեաց իշխանի ուսին զարնելով ձեռքը. լաւ միտք յայտնեցիր. ատկէ աւելի լաւ միջոց անկարելի է գտնել:

— Ճիշդ որ լաւ է, համաձայնեցաւ Ռշտունեաց իշխանը:

— Ուրեմն վճռուած բան է. վաղն առտու իսկ երկուքդ մէկ կ'երթաք Դուին եւ կը ներկայանաք Եուսուֆին: Ձեր գլխաւոր ջանքը պիտի ըլլայ արաբաց գունդի մը գլուխն անցնիլ եւ արշաւել Աշոտ Երկաթի վրայ. իսկ յետոյ, երբ լաւ կապեր կը հաստատէք Եուսուֆի հետ, կ'աշխատիք մեր լարուած յարաբերութիւնները մեղմելու: Կը յայտնէք Եուսուֆին որ ես ամենեւին միտք չունիմ իր դէմ ապստամբելու, եւ թէ պատրաստ եմ կանոնաւորապէս վճարելու հարկը, եթէ հանգիստ թողու զիս:

Իշխանները ոտքի ելան:

— Իմ քաջ իշխաններ, ինչ որ խօսեցանք ու որոշեցինք այստեղ, խորին գաղտնիք է երեքիս մէջ, եւ այդ գաղտնիքը ոչ ոք պիտի իմանայ: Զգհատիք, ամէն միջոց ձեռք առէք եւ յաջողցուցէք գործը:

— Միամիտ եղէք:

— Ուրեմն բարի ճանապարհ, ըսաւ Գագիկ, ողջագուրեց զանոնք եւ ուղեկցեցաւ անոնց մինչեւ պալատին դուռը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ները․— Պ․ Պ․ Թ․ Գալիկեան, Գ․ Աթճեան, Մ․ Մխաքեան, Ա․ Սերոբեան, Օ․ Քիրլեան, Մ․ Տօնականեան, Յ․ Էմիրզաեան, Տիկին Թ․ Ֆէրմանեան 1000ական ֆրանք, Պ․ Ս․ Գօչեան, Թընկրեան, Թագւորոֆ, Ստեփանեան, Տիգ․ Փէհլըվանեան, Յ․ Պաղամեան, Գ․ Գրճըգեան, Տէմիրճեան, Տիկին Էլիզ Շահինեան, Տիկին Ճամճեան 500ական ֆրանք, ընդհ․ գումար 13.000 ֆրանք։

Հանդէսէն վերջ բոլոր աշակերտներուն բաժնուեցաւ խմորեղէն, Կապ․ Խաչի կողմէ։ Լրատու

հութիւնն է՝ զոր կը տանեն ներկայ դահլիճին հանդէպ։ Աջերէն Միւթթէր (P.R.L.) յայտարարեց թէ՝ չուզեր գործելու կատարեալ ազատութիւն տալ այնպիսի կառավարութեան մը՝ որ դէպի սնանկութիւն կը տանի երկիրը։ Տրկոյի խմբակցութեան անդամ, նախկին պատերազմական նախարար Միշըլէ ալ բսաւ թէ կառավարութիւնը, իր ներկայ կազմով, անկարող է կիրարկել այնպիսի մեթոտներ՝ որոնք կարենան հիմ ծառայել երկրին վերակառուցման։ Իսկ համայնավար Արթօ, թարգման հանդիսանալով իր կուսակցութեան, յայտարարեց․— «Երբեք հակառակ եղած չենք որ Ամերիկա օգնէ մեզի։ Բայց, պէտք չընդունինք բնաւ որ օգնութիւնը — որ կողմէն ալ գայ — տրուի այնպիսի պայմաններով՝ որոնք վտանգեն մեր ազգային անկախութիւնն ու վեհապետութիւնը»։

★ Երեսփոխան Փիէռ Անտրէ (P. R. L.) յայտնեց կառավարութեան թէ՝ կ'ուզէ ազգ․ ժողովին մէջ հարցապնդել կառավարութիւնը, հասկնալու համար թէ ինչ միջոցներ ձեռք առնել կը խորհի ապահովելու համար պետութեան պաշտպանութիւնը, որ վտանգի տակ է երեսփոխաններ Տիւքլոյի եւ Ֆաժոնի բռնած դիրքին պատճառով։ Այս երկու համայնավար երեսփոխանները — կ'ըսէ Փիէռ Անտրէ — անդամ են Խ․ Միութեան ծառայող միջազգային կազմակերպութեան մը, որ Կոմինֆորմ անունը կը կրէ եւ որ մինչեւ հիմա բազմաթիւ անգամներ դիրք բռնած է Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան դէմ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱՆՍԱՅԻ ոստիկանութիւնը ցրուեց 3000 մարդիկներ (Սոքոլ) որոնք «կեցցէ Պէնէշ», կեցցէ Մազարիք» գոչած էին։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան տնօրէն ժողովը, 12 ձայնի դէմ 17 ձայնով, վերահաստատեց Կի Մոլէն, կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարի պաշտօնին մէջ։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարութեան պաշտօնեաները, գոհացում ստացած չըլլալով կառավարութենէն, երէկուընէ սկսեալ գործադուլ յայտարարեցին։ Բանթողներու թիւը կը հաշուեն 60.000։

ՏԱՐԷՑ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՏՐՈՒԵԼԻՔ թոշակը նուազագոյն 19.000 ֆրանքէն պիտի բարձրանայ 22 հազար ֆրանքի, առաւելագոյնը՝ 25 հազարէն 28 հազար ֆրանքի։

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ծախքերը 25 առ հարիւր պեղչելու առաջարկ մը ներկայացուցին ընկերվարականները, Ազգ․ ժողովին մէջ։ Պատերազմական նախարարը ընդդիմացած ըլլալով նիստերը ընդհատուեցան։ Դահլիճը արտօնած է վարչապետ Շումանը որ վստահութեան քուէ պահանջէ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ․— Ջորեքշաբթի օրուան հանգրուանը մեծ արժէք ունէր, քանի որ մրցորդները առաջին անգամ պիտի անցնէին լեռներէն։ Բայց նոր անակնկալներ չեղաւ։ Ֆրանսացիներուն յոյսը Պոպէի վրայ էր որ միշտ կը պահէ դեղին շապիկը եւ հասաւ իբրեւ երկրորդ, հազիւ երեք երկվայրկեանէն վերջը օրուան յաղթականէն, Պարթալի (իտալացի)։ Այս վերջինը երկրորդ կ'անցնի ընդհանուր դասաւորման։ 8րդ հանգրուանն է Լուտ – Թուլուզ, ուր կան երեք լեռներ, ամենաբարձրը Col du Tourmalet,2114 մեթր։ Ճամբան ալ բաղդատաբար երկար է, 261 քիլ․։ Դէպի Լուտ հանգրուանին ընթացքին մահացու արկած մը պատահեցաւ մամուլի կառաւանին մէջ։ Առաւօտ թերթի մը կառքը արկածի հանդիպելով, կառավարը մեռաւ, երեք ուղեկիցներ ալ վիրաւորուեցան։

ՎԱԼԱՆՍԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ «Ա․ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ամավերջին հաւաքոյթը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին «Ա․ Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Փ․ ԿՕՇԿԱ–ԿԱՐԵԱՆ։ Վկայականներու բաշխում։ Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ նախանձախնդիր հայրենակիցներ։ Մուտքը ազատ է։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Gérant : A. NERCESSIAN

ԲՈԼՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

բարեհաճ ուշադրութեան կը յանձնենք հետեւեալ կարեւոր կէտերը․—

1.— Հասցէի փոփոխութեան համար ղրկել հին հասցէն, եւ 10 ֆրանք։

2.— Դրամի տուաքման ատեն կտրօնին վրայ նշանակել թէ ինչ գումար է,— բաժնեգի՞ն, աւա՞նդ, նուէ՞ր։ Անուն եւ հասցէ գրել ընթեռնելի։

3.— Արձակուրդով մեկնողները իրենց մեկնումէն առնուազն հինգ օր առաջ պէտք է կատարեն հասցէի փոփոխութիւնը։

4.— Ուշադրութիւն ընել բաժանորդագրութեան գումարներուն։ Պակաս ղրկուած բաժնեգինները հաշուել ղրկուած գումարին համապատասխան ժամանակամիջոցի մը համար։

5.— Արտասահմանի համար եղած նուէր–բաժանորդագրութիւնները հոս կը վճարուին արտասահմանի սակով (10 տոլար կամ 2000 ֆր․)։

6.— Որ եւ է ծանուցում չի հրատարակուիր առանց կանխիկ վճարման։

7.— Մինչեւ 1948 Ապրիլի (Գ․ տարեշրջանի) իրենց պարտքերը չվճարող բաժանորդներու թերթերը կը դադրին առանց ազդարարութեան։

8.— Մինչեւ Յուլիսի վերջ վճարել 1948—1949 ապրիլի (Դ․ շրջան) բաժնեգինները։

9.— Խուսափիլ եռամսեայ բաժնեգրութենէ ու մանաւանդ զայն երբեք չհաշուել տարեկանին քառորդին արժէքով։

10.— Անգամ մը եւս կ'արձանագրենք բաժնեգրութեան պայմանները․—

Ֆրանսա եւ Գաղութներ առայժմ 1200 ֆր․ տարեկան, 650 վեցամսեայ։

Արտասահման 10 տոլար կամ 2000 ֆրանք տարեկան, 5 տոլար կամ 1000 ֆր․ վեցամսեայ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՄՈՆԻ Հ․ Յ․ Դ․ Զաւարեան ենթակոմիտէի, իր հիմնադրութեան 23րդ տարեդարձի առթիւ։

Հովանաւորութեամբ Շրջ․ կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր․ Կապոյտ Խաչի։ Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Trois Lucs. Réstaurant des Crottesի օդասուն պարտէզին մէջ։

Բացման խօսք ընկեր ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԷ, կը խօսին ընկեր Վ․ ՄԻՍՏԻԿ եւ Ս․ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, երգ, արտասանութիւն։ Մուտքը ազատ է։

×

ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ․ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու Ցօթենդայրեան օդասուն ագարակին մէջ։ Կը մասնակցի Հ․Յ․Դ․ Նոր Սերունդի Սէն Լուի մասնաճիւղի նուագախումբը։ Գեղարուեստական բաժին։ Պար, արտասանութիւն, երգ եւ զանազան անակնկալներ սիրուած արուեստագէտներու կողմէ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։ Մուտքը ազատ է։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ․ Կ․ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ կիրակի 11 Յուլիս Մէօտոնի անտառներուն մէջ (Tapis Vert)ի պաղ ջուրին մօտ։

Երգ, պար հայկական տաղաչափերով եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Անձրեւի պարագային Խրիմեան սրահը։

Հաղորդակց․ միջոցներ․— Invalidesէն առնել Meudon Valfleury։

ՄԱՐՍԷՅԼՅԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ․— Չի խաչաձեւել St. Antoineի Կապոյտ Խաչի դաշտահանդէսը Յուլիս 18ին։

ԸՆԿԵՐԱ – ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Հրայր խումբի առաջին տարեդարձին առթիւ։ Հովանաւորութեամբ տեղւոյս «Խաժակ» խումբին։ Ընկերահամակրական խնջոյք մը։ 18 Յուլիս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սալ տը Միւթիւալիթէի սրահին մէջ։ Ճոխ գեղարուեստական բաժին։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆր․ Կապոյտ Խաչի Ազգ․ վարժարանին ամավերջի հանդէսը՝ կիրակի 11 Յուլիս ժամը 3ին, Հ․ Յ․ Դ․ Տան սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր Միութիւնները, ծնողքները եւ Տէսինի հասարակութիւնը անխտիր, գնահատելու մատղաշ սերունդին համար թափուած աշխատանքները, եւ վայելելու անոնց հայերէն արտասանութիւնները։ Տրամախօսութիւններ եւ հայկական տարազով պարեր եայլն։

Օր․ ԱՆԱՀԻՏ ՔԵԹԷՆՃԵԱՆ
Պ․ ՄԻՆԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ
Վիէն, 3 Յուլիս 1948 Լարօշ
Նշանուած

Այս առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի միջոցաւ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին։

ՑՈՒՑԱՏԱՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՖՐ․ ԿԱՊ․ ԽԱՉԻ մասնաճիւղին ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ ժամը 3ին Սօսիէթէ Սավանթի մէջ։ Ընտրութիւն վարչութեան։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ․ Յ․ Դ․ «Արծիւ» ենթակոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՆԻՍ․— Մատլէնի եւ Սէն Սիլվէսթրի վարժարաններուն ամավերջի հանդէսը այս կիրակի, ժամը 3.30ին, 15 Ave. de la Victoire, Աթէնէ սրահը։ Նախագահութեամբ ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆՑԻ։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Հ․ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ իրենց զաւակները (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Ա․ Թորոսեան եւ իրենց զաւակները (Թուլուզ), իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ հօրեղբօր կնոջ ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ։ Այս առթիւ Հ․ Թորոսեան 500ական ֆրանք կը նուիրէ Վիէնի, Կապոյտ Խաչին եւ Հ․ Յ․ Դ․ կոմիտէին։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի մէջ կիրակի, Յուլիս 11ին ժամը 2.30ին Rue de Liègeի ծխական վարժարանի սրահին մէջ։ Հովանաւորութեամբ տեղւոյս քաղաքապետին։ Երգ, պար, արտասանութիւն եւ մանկական թատերախաղ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ հայերէնի դասընթացքին քննութիւնները տեղի կ'ունենան դպրոցի սրահին մէջ, այս կիրակի ժամը 9—12։ Մուտքը ազատ է փափաքողներուն համար։ Կէսօրէ վերջ հաւաքական պտոյտ դպրոցի աշակերտներուն համար։

ՎԱԼԱՆՍԷՆ ընկեր Գ․ Քիրճեան իր եղբօր մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ հազար ֆր․ կը նուիրէ Վեթ․ Ֆոնտին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պրուսացի Կէմլէյիկ եւ Քարսաքցի Տիկին Եղիսաբէթ -Արթին Տէրէմճիօղլու, եւ եղբօր տղան Սարգիս, որ ծէտէ Աղաճ կամ Սելանիկ ըլլալը կը կարծուի։ Փնտռողն է Սարգիսի քոյրը Զմրուխտ, այժմ Տիկին Զաթալեան։ Ստոյգ լուր տուողին եւ հասցէնին հաղորդողին նուէր կը ստանայ 5000 ֆրանք «Յառաջ»ի միջոցաւ։ Փնտռողին հասցէն է Café Tchatalian, 13 rue Wilson, Décines (Isère)France։ Կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի շրջանի ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ կողմէ կիրակի առաւօտէն 18 յուլիս Մէօտոնի անտառին մէջ (Tapis Vert)։ Պիտի տեսնէք սկաուտական մարզախաղեր, հայկական երգ եւ պար Արենուշներու կողմէ։ Շատ հաճելի անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ։ Արենուշներ պիտի առաջնորդեն հանդէսին վայրը Invalides – Versailles Մէօտոնի կայարանէն։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 10 JUILLET 1948 Շաբաթ 10 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5489–Նոր շրջան թիւ 998 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԷՍ ՃԱՄԲԱՆ ՁՄՆԱԼ

Այս թերթը առաջին օրէն մասնաւոր ուշադրութեամբ հետեւած է երիտասարդական շարժումներուն :

Իր գիծը եղած է ոչ թէ պարզ հետաքրքրութիւն, այլ ջերմ խանդաղատանք: Միշտ այն վստահութեամբ թէ նոր սերունդը պիտի ջանայ բա՛ն մը աւելցնել հայկական ճակատին վրայ :

Ընդհանուր առումով, յուսախաբ չենք եղած մեր ակնկալութեանց մէջ:

Շնորհիւ մեր վայելած ազատութեանց, լայնօրէն զարգացան ինչպէս հասակաւորներու, նոյնպէս նորահասներու ընդունակութիւնները :

Չկայ ասպարէզ մը ուր հայ պատանին եւ երիտասարդը սեւերես մնացած ըլլան:

Թռիչքներ գործնական արհեստագիտութենէն մինչեւ գեղարուեստի բարձրագոյն ոլորտները : Գիտութենէն մինչեւ գրականութիւն, երաժշտութիւն, իրաւագիտութիւն, բժշկութիւն, նկարչութիւն, թատրոն, շարժանկար :

Չկայ օտար կրթարան մը, հասարակ ծաղկոցէն մինչեւ բարձրագոյն վարժարան եւ համալսարան, ուր հայ աշակերտը եւ ուսանողը փայլած չըլլան իրենց ուշիմութեամբ եւ տոկուն աշխատասիրութեամբ :

Միայն Ֆրանսայի վրայ խօսելով, բազմաթիւ դպրոցներու մէջ հայ աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ կա՛մ առաջին կը հանդիսանան, կա՛մ երկրորդ: Առ նուազն երրորդ :

Նոյն կազդուրիչ իրողութիւնը՝ արեւելեան գաղութներէն մինչեւ Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկա: Առաջին կամ երկրորդ՝ յունարէնի, արաբերէնի, անգլիերէնի, նոյնիսկ սպաներէնի մէջ: Եւ դարձեալ, գրականութենէն մինչեւ գիտութիւն եւ գեղարուեստ :

Արդ, այս փայլուն յաջողութիւնները, այս լուսապայծառ պսակները բաւակա՞ն են, ապահովելու համար գաղութներու դիմագիծը: Ինքնապաշտպանութիւնը :

Անոնք պիտի կրնա՞ն օգնել, մէկ սերունդէն միւսը փոխանցելու համար հայրենի ժառանգութիւնը: Անշուշտ նոր, արդիական, աւելի ճոխ նուաճումներով :

Եթէ որդիները աւելի շատ բան սորվեցան քան հայրերը, իրենց ամբարած պաշարը պիտի կրնա՞յ նորոգել հայկական կեանքը, միշտ աւելի յառաջ մղելով անիւը :

Կարգ մը տժգոյն իրողութիւններ իրաւունք չեն տար «այո» պատասխանելու, առանց վերապահութեան: Միշտ նկատի առնելով այն սերունդը որ 15—20 տարեկան էր երբ Եւրոպա եկաւ: Կամ այստեղ ծնաւ, դպրոց գնաց եւ հասակ նետեց:

Այս տպաւորութիւնը արձանագրած ատեն, երբեք չենք մոռնար թէ հողն ալ օտար է, օդն ալ: Միշտ կը յիշենք թէ գետերու թորեալ ջուրն է որ կը խմենք Եւրոպայի ափերուն վրայ: Մեր ետին ձգած՝ հայրենի վճիտ աղբիւրները, կարկաչուն վտակներն ու առուակները :

Եւ սակայն, անփառունակ, անճարակ չքմեղանք մը պիտի ըլլար ամէն ինչ վերագրել միջավայրին օտարութեան, խորթ ազդեցութեանց եւ ակնախտիղ փորձութեանց :

Մեղքեր կան որ լուրջ բացատրութեան կը կարօտին: Կարելի չէ մէկ անդամէն պարտկել ամէն թերութիւն կամ վրիպում :

Հասակաւորներ կան, արդէն 40 — 45 տարեկան, որոնք հայերէն գիրք եւ թերթ կը կարդան աւելի քան 25 տարիէ ի վեր: Շատերը կը գրեն ալ:

Եւ սակայն, տարիներով անոնց հետեւող մը միայն պիտի կրնար ըսել թէ ո՛րքան յառաջ գացած են: (Հարցը արհեստով գրողներու մասին չէ):

Աւելի նորերը կան — տեղական արտադրութիւն — որոնց «հայացման» համար ոչ դուրգուրանք պակսած է, ոչ աշխատանք, ոչ ալ պատեհութիւն :

Եւ սակայն, մօտէն հետաքրքրուեցէք եւ պիտի տեսնէք որ շատերը ինքնաբաւ երեւոյթ մը ունին: Կը գոհանան կիսկատար գիտելիքներով:

Կան ալ որ արդէն «շրջանաւարտ» կը նկատեն իրենք զիրենք, առանց անդրադառնալու թէ դատապարտուած են կէս ճամբան մնալու, հանրային թէ անհատական ասպարէզի մէջ :

Եթէ տասնէն մէկը, հարիւրին տասը պահ մը խոկային, ո՛րքան պիտի զղջային կորսուած ժամանակին համար …

Շ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

Կատարենք մեր պարտքը

ՄԱՐՍԷՅԼ, 6 Յուլիս.— Կարդացի «Յառաջ»ի Յուլիս 6 Թուակիր խմբագրականը, որ պարզելով ֆրանսական մամուլին ծանր տագնապը եւ «Յառաջ»ին ալ հոգերը, կը հարցնէր.— Ի՞նչ ընել :

Հաւատաւոր մը «Յառաջ»ի կատարած եւ կատարելիք փրկարար դերին, երկար ատենէ ի վեր է որ այդ հարցը կուտամ ես ինծի.— Ի՞նչ ընել: Ի՞նչ ընել, երբ ամէնէն բախտաւորներն անգամ արտակարգ միջոցներ կը խորհին: Միայն «Յառա՞ջ»ն է որ պիտի տապկուի «լուռ ցաւերով» ի գին սխալ ըմբռնուած վեհանձնութեան մը: Ինչո՞ւ սպասել մեծագոյն զոհողութիւնը թերթէն եւ ոչ ընթերցողէն, երբ ամէն մարդ գիտէ որ բոլորին համար հացի մը չափ կարեւոր է հոգեկան սնունդը, որ կը մատակարարուի Յառաջի կողմէ:

Կ'առաջարկեմ անմիջապէս կազմել «Յառաջ»ի բարեկամներու խումբ մը եւ անցնիլ աշխատանքի նուիրատուութեամբ, նոր բաժանորդներու արձանագրութեամբ և կամ որեւէ օգտակար ձեռնարկով մը: Ամէն շրջան համաձայն իր տեղական պայմաններուն:

Գիշեր ցորեկ կը գրուի Հայը Հայ պահելու մասին: Ահաւասիկ գլխաւոր ազդակը ոչ միայն Հայը Հայ պահելու, այլ Հայը լաւագոյն հայ քաղաքացին դարձնելու :

«Յառաջ»ն է եղած մեր այս միջին սերունդին դպրոցը եւ «Յառաջ»ին կը պարտինք շատ բան :

Յ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Կռիւները վերսկսան — Պաղեստինի մէջ

ՄԱԿի միջնորդը, կոմս Պէրնատոթ, յայտարարեց Հռոդոսի մէջ թէ Հրեաները հաւանած են 30 օր երկարաձգել Պաղեստինի զինադուլը, որոշ պայմաններով, բայց Արաբները մերժած են: Կռիւները վերսկսած են արդէն:

Միւս կողմէ, Թէլ Ավիվէն կը հաղորդեն թէ՝ Արաբական Լիկայի ընդհ. քարտուղար Ազզամ փաշայի յայտարարութեան համաձայն, Արաբները անմիջապէս պիտի սկսին յարձակումի. բայց թէ՝ պէտք չէ սպասել մեծ արիւնահեղութիւններու: Առ այժմ պիտի կատարուին զինուորական փոքր գործողութիւններ միայն :

★ Եգիպտական օդանաւերը բազմաթիւ ռումբեր նետեցին Թէլ Ավիվի վրայ :

★ Ապահովութեան Խորհուրդի արտակարգ նիստին մէջ, եգիպտական պատուիրակը, Ֆավզի պէյ, պատասխանելով Իսրայէլի Պետութեան արտաքին նախարարին ամբաստանութեանց, ըսաւ. — «Սխալ է թէ Եգիպտացիները բռնաբարած են զինադուլը»:

Կարդացուեցան զինադուլը երկարաձգելու մասին Հրեաներու նպաստաւոր՝ եւ Արաբներու մերժողական պատասխանները: Ամերիկեան պատուիրակը, մութ գտնելով արաբական պատասխանը, յայտարարեց.— «Եթէ լրացուցիչ տեղեկութիւններ ցոյց տան որ Արաբները բացարձակապէս կը մերժեն զինադուլը շարունակել, այն ատեն, Ապահովութեան Խորհուրդը պէտք է խնդիրը վերստին քննէ համաձայն ՄԱԿի կանոնագրին 7րդ յօդուածին, որ պատժական անօրէնութիւններ կը տրամադրէ: Այս պարագային, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը պատրաստ պիտի ըլլայ իր պարտականութիւնը ստանձնելու»:

ԿԱՀԱՒՈՐԵԱԼ շէնքերու (պանդոկ, եւն.) տէրերը պիտի չկրնան դուրս հանել իրենց վարձակալները, պայմանով որ վեց ամիսէ ի վեր շարունակաբար բնակութիւն հաստատած ըլլան :

ՕՐԹՈՏՈՔՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ անկախութեան հռչակման 500րդ տարեդարձին տօնակատարութիւնը սկսաւ Յուլիս 8ին, Մոսկուայի մէջ: Կը մասնակցին Հայոց, Վրացիներու, Պուլկարիոյ, Սերպիոյ, Ռումանիոյ, Լեհաստանի եւն. եկեղեցիները, ինչպէս եւ զանազան երկիրներու օրթոտոքս եկեղեցիներու ներկայացուցիչները :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ նաւաստիներուն գործադուլը կը շարունակուի: Կառավարութիւնը որոշեց օդանաւերով փոխադրել այն ճամբորդները որ Ալժերիա մնացած են :

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵ՞Ր ԹԷ ՏԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ

Մէկ կողմէ, դահլիճի անդամներուն միջեւ, միւս կողմէ, Ազգ. Ժողովի մեծամասնական կուսակցութեանց միջեւ սուր տարակարծութիւններ կան այլեւայլ խնդիրներու մասին, որոնց մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ պատերազմական վարկերը կրճատելու հարցը: Երկու օրէ ի վեր, նախարարներու ժողովը գրեթէ տեւականապէս, նոյնիսկ գիշերները, նիստ կը գումարէ համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար :

Ինչպէս երէկ գրած էինք, Ազգ. Ժողովին մէջ ընկերվարականները ստիպողաբար պահանջած էին պատերազմական նախարարէն որ ընդունի իրենց առաջարկած կրճատումները: Բայց, անկէ ի վեր, անոնց եւ Ժողովրդական կուսակցութեան (M. R. P.) միջեւ կատարուած բանակցութիւններէն ետք, Ազգ. Ժողովին մէջ շատ աւելի հաշտաբար դիրք բռնեցին, այնպէս որ երկու կուսակցութեանց միջեւ ծագած ձգտումը մեծապէս մեղմացաւ, եւ յոյս կայ համաձայնելու: Այս պայմաններուն մէջ, հաւանական է որ վարչապետ Շումանհրաժարի վստահութեան քուէ պահանջելէ :

Պատերազմական վարկերէն ետք —ու թերեւս անոնցմէ առաջ — կենսական կարեւորութիւն ունի տնտեսական հարցը: Կառավարութիւնը երկընտրանքի մէջ կը գտնուի. գիները բարձրացնե՞լ, թէ արտադրողներուն պարգեւներ բաշխել, որպէսզի ապրանքները չսուղնան: Քաղաքական եւ ընկերային պատճառներով, կառավարութիւնը նախապատուութիւն կուտայ այս վերջին կարգադրութեան: Սակայն, պարգեւներու համար 30 միլիառ ֆրանք պէտք է մինչեւ այս տարուան վերջը: Որպէսզի նոր թղթադրամ տպել պէտք չըլլայ, հարկ է որ այս գումարը — ինչպէս նաեւ ուրիշ ծախքեր գոցուին տուրքերու յաւելումով եւ փոխառութեամբ: Կառավարութիւնը համոզուած է որ տուրքերու յաւելումը դժգոհութիւն պիտի պատճառէ. բայց կը կարծէ թէ կարելի է բացառիկ տուրքեր դնել այնպիսի հաստատութեանց եւ առեւտրական ձեռնարկներու վրայ՝ որոնք տակաւին շատ դրամ կը շահին :

Գալով փոխառութեան, այս միջոցով դրամ գտնելու համար, հարկ է վստահութիւն ներշնչել ժողովուրդին, կրճատելով իր ծախքերը: Հակառակ այս մասին պատրաստուած ծրագիրներուն, մինչեւ հիմա զգալի կրճատումներ կատարուած չեն :

★ Ելմտական նախարար Մայէրի առաջարկին վրայ, նախարարները սկզբունքով հաւանեցան որ կառավարութիւնը մինչեւ հոկտեմբեր իրաւասութիւն ունենայ հրամանագիրներով կարգադրելու հետեւեալ երեք խնդիրները.— 1. Կրճատում վարչական կազմակերպութեան եւ պաշտօնեաներու, 2. — Վերակազմութիւն ազգայնացուած ձեռնարկներու, 3.— Փոփոխութիւններ ընկերային Ապահովութեան դրութեան մէջ: Յայտնի չէ թէ Խորհրդարանը պիտի ընդունի՞ այս առաջարկը :

★ Պանք տը Ֆրանսի շաբաթական վերջին հաշուեկշռին համաձայն, թղթադրամներու շրջաբերութիւնը 825 միլիառ ֆրանքի հասած է,— 35 միլիառ ֆրանք աւելի՝ բաղդատելով անցեալ շաբթուան հետ :

★ Փարիզի հրապարակին վրայ, ոսկին բարձրանալ սկսաւ նորէն. Նափոլէոնը կ'արժէ հիմա 4450 ֆրանք, անգլիականը՝ 5400 զուիցերիականը՝ 4250, տոլարը՝ 1060 Ֆր.: Ոսկիին մէկ քիլօն, որ 24 Յունիսին 527.500 ֆրանք էր, հիմա կ'արժէ 585.000 ֆրանք:

Պետական պաշտօնեաներու — գործադուլը կը ծաւալի

Ելմտական նախարարութեան եւ իր մասնաճիւղերուն պաշտօնեաներու գործադուլը՝ որ սկսաւ առջի օր, հետզհետէ կը ծաւալի եւ կը սպառնայ տարածուելու բոլոր նախարարութեանց մէջ: Մաքսի պաշտօնեաներն ալ դադրեցուցած ըլլալով իրենց գործը, մաքսատուրք չի գանձուիր սահմանագլուխներուն վրայ: Ոստիկաններ նշանակուած են մաքսանենգութիւնը արգիլելու համար : Ազգային վիճակահանութեան պաշտօնեաները միայն կը շարունակեն աշխատիլ :

Աշխատանքի դաշնակցութիւնը հրամայեց իր սենտիքաներուն անդամները աջակցիլ բանուորական Ուժի, բոլոր գործնական միջոցներով: Այս թելադրութեան վրայ ուրիշ 15.000 պաշտօնեաներ ալ գործադուլ յայտարարեցին, զանազան նախարարութեանց մէջ:

Բանթողները կը դանդատին թէ կառավարութիւնը չյարգեց իր խոստումը, զգալապէս իջեցնելով գիները յունիս 1էն առաջ :

Դահլիճը ստիպողական գիշերային նիստ մը գումարեց քննելու համար բանթողներու պահանջները : Նիստի միջոցին, լուր տրուեցաւ թէ՝ թղթատարական աշխատաւորներն ալ կը սպառ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԴՐԱՄԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵՆԷՆ ՎԵՐՋ

ՇԹՈՒԹԿԱՐԹ.— Օրուան նորութիւնը, որ Յունիս 21էն ի վեր կը զբաղեցնէ գերմանացի ժողովուրդին միտքը, Դաշնակիցներու պարտադրած դրամական փոփոխումն է։ Գերմանիոյ երեք արեւմտեան գօտիներուն մէջ, գրաւման երրեակ իշխանութեանց հրամանով, անարժէք հռչակուեցան մինչեւ այդ թուականը գործածուող գերմանական մարքերը եւ անոնց տեղ շրջաբերութեան հանուեցան նոր մարքեր, «Տոյչէ Մարք» անունով։ Մանրամասնութիւնները «Յառաջ»ի ընթերցողներուն համար այնքան ալ հետաքրքրական չեն. միայն այսքանը ըսեմ, որ բոլոր հին մարքերը, մէկ շաբթուան ընթացքին յանձնուեցան պետութեան եւ այս վերջինը, անոնց փոխարէն պիտի տայ նոր դրամ, յանձնուած գումարներու 10 % արժէքով։ Մինչ այդ անձ-գլուխ տրուեցաւ 40 մարք, ընթացիկ եւ անմիջական ծախքերու համար։ 5000 մարքէն աւելի յանձնողը, եթէ չկարենայ ապացուցանել թէ օրինաւոր վաստակ է, պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուի, եւ, եթէ սեւ շուկայի հետքերը երեւան գան, հաւանաբար եւ պատժուի։

Դրամական այս բարեփոխութիւնը հիմնովին յեղաշրջեց Գերմանիոյ տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը։ Դրամը արժէք ստացաւ, բայց քսակները մէկ անգամէն պարպուեցան։ Եւ, առաջուան չափանիշով գնահատուած ապրուստը, մէկ օրէն միւսը 2—3 անգամ սղեց։ Սղեց այն իմաստով, որ ապրելու համար, այսօր, թէեւ քանակութեամբ քիչ, բայց բաւական դժուար շահուելիք դրամ է հարկաւոր։ Ու նաեւ այն իմաստով, որ շատ մը ծախքեր եւ նիւթերու գիներ մնացին միեւնոյնը։ Տարբերութիւնը այն է, որ մինչեւ երէկ անգտանելի կամ կտրօններով ծախուած շատ մը իրեր կրնաս ազատօրէն գտնել եւ գնել այսօր շուկայի մէջ, բայց պէտք է վճարես նախկին գինը նոր եւ սուղ դրամով։ Գիներու միեւնոյն համեմատութիւնը պահեցին նաեւ վարձքերը, փոխադրութիւնները (երկաթուղի, հանրակառք, եւն.), թղթատարական սակերը, տուրքերը, եւն.։

Բարեփոխութեան ուշագրաւ մէկ հետեւանքն ալ եղաւ դիրքերու փոփոխութիւնը։ Առաջ, իր գործին կամ պաշտօնին բերումով օրական 6—7 մարք շահող Գերմանացին կ'ապրէր զրկուած ու կիսաքաղց վիճակ մը։ Այսօր, եթէ տակաւին ունի այդ գործը, պաշտօնը եւ վաստակը, արդէն կրնայ առանց նեղուելու ճարել իր ապրուստը։ Մինչդեռ անոնք, որ առաջ մնայուն գործի կամ պաշտօնի մը կապուած չըլլալով, ընդհանրապէս սեւ շուկայով կ'ապահովէին իրենց վաստակը, մնացած են այսօր բացը պարզ այնպատճառով, որ դրամական բարեփոխութեան անմիջական եւ ուղղակի հարուածը կրեց սեւ շուկան եւ պատահական միջոցներով լաւ դրամ վաստկողները զրկուեցան երէկուան կարելիութիւններէն։ Երէկ արհամարհուած 200 մարքի ամսաթոշակը, այսօր դարձած է փնտռուած եւ արժէքաւոր վաստակ։ Այդ է պատճառն ալ, որ երկու շաբաթէ ի վեր, աշխատանքի իւրաքանչիւր պետական պաշտօնատան առջեւ, հազարաւոր անգործներ պոչ կապած, գործ կը փնտռեն։ Երէկ, բոլորը կը խուսափէին ամէն կարգի գործէ, մինչդեռ այսօր բոլորն ալ պատրաստ են զբաղելու որեւէ գործով։

Դժբախտութիւնը սակայն այն է, որ ոչ միայն այս անգործները դատապարտուած են մնալու անգործ, այլեւ մինչեւ հիմա գործ ու պաշտօն ունեցողներէն շատեր ալ կը գտնուին փողոց նետուելու եւ գործազուրկ մնալու վտանգին առջեւ։ Գործարանները, վաճառատուները եւ բազմատեսակ այլ հիմնարկութիւններ հարկադրուած են կրճատել իրենց աշխատաւորներու համրանքը։ Որովհետեւ բոլոր նախատեսութիւնները ցոյց կու տան, թէ երկար ժամանակի համար կարելի պիտի չըլլայ պահել արտադրութեան եւ սպառման բնականոն համեմատութիւնը, մասնաւորապէս ներքին շուկայի մէջ։ Ժողովուրդը աղքատացաւ։ Պակսեցաւ անոր գնման կարողութիւնը։ Գործազուրկը բոլորովին զրկուած է այդ կարողութենէն, իսկ համեստ գործ մը ունեցողն ալ, իր մարքերն ու փէնիկները կը հաշուէ գնում մը ընելէ առաջ, եւ, ինչ կասկած, որ ամէն բանէ առաջ կը խորհի իր ստամոքսին մասին։ Այս կացութեան մէջ, շատ բնականօրէն սպառումը պիտի պակսի։ Այս պակասին պիտի յաջորդէ արտադրութեան նուազումը, իսկ ասոր հետեւանքն ալ պիտի ըլլայ գործազրկութեան եւ չքաւորութեան ընդհանուր տագնապ։

Դրամական բարեփոխութեան ամէնէն վրդովիչ կէտը այս է։ Որովհետեւ չի բաւեր արժեւորել դրամանիշը. պէտք է միաժամանակ հնարաւորութիւններ տալ ժողովուրդին, որպէսզի կարենայ արժէք ունեցող նոր դրամը վաստկիլ բաւարար չափով։ Երբ չեն ստեղծուիր այդ հնարաւորութիւնները, հետեւանքը աղէտալի կրնայ ըլլալ ժամանակի ընթացքին։ Այս նկատումով ալ մեծագոյն ակնկալութիւն երբ կապուած են արտաքին առեւտուրի համար աշխատող ճարտարարուեստին, արտասահմանէն հում նիւթերու ներածման եւ ապրանքներու փոխանակութեան ու մանաւանդ Մարշըլի ծրագրով արեւմտեան Գերմանիոյ ստանալիք օժանդակութեան հետ։ Այսպէս, ներքին արտադրութեանց եւ սպառման ճակատը պիտի մնայ ընդհանրապէս տկար եւ ասիկա բաւական երկար ժամանակի մը համար, այսինքն մինչեւ այն օրը, երբ կարելի պիտի ըլլայ որոշ չափով հաւասարակշռել ներքին շուկայի մէջ վաճառելի ապրանքներու արտադրութիւնն եւ անոնց ներքին սպառումը։

Ի նախատեսութիւն գործազրկութեան ծաւալման, զինուորական կառավարութիւնը վերջին պահուն հրատարակեց հրամանագիր մը, ըստ որուն ոչ մէկ հաստատութիւն իրաւունք ունի գործէ հեռացնելու իր պաշտօնեաներն ու բանուորները, մինչեւ յառաջիկայ Սեպտեմբեր։ Եթէ ասիկա «մարդասիրական» մտահոգութեամբ որդեգրուած միջոց մըն է, այնուամենայնիւ անոր կիրարկումէն տուժողը պիտի ըլլան իրենց աշխատանքը կրճատելու ստիպուած ճարտարարուեստական եւ այլ հիմնարկները, քանի որ ոչ մէկ պարագայի տակ տնտեսական օրէնքները կրնան մարդասիրական նկատումներու կամ զգացումներու ենթարկուիլ։ Այս միջոցի կիրարկման հետ, սակայն, զրոյց կը շրջի նաեւ, թէ շատ մը ապրանքներու գիները պիտի սղին 40 % համեմատութեամբ, այն ալ գլխաւորապէս կարգ մը նոր տուրքերու հետեւանքով։ Եթէ այս տեղեկութիւնը ճիշդ ըլլայ, կարելի է երեւակայել, թէ ինչ նոր հարուած պիտի իջնէ ներքին արդիւնաբերութեան վրայ, եւ, արդէն իսկ աղքատ ժողովուրդը ինչպէս պիտի անճրկի կատարելու որեւէ գնում։

Արդարեւ, տուրքերը շատ ծանր են այսօրուան Գերմանիոյ մէջ։ Մանաւանդ անուղղակի տեսակները։ Սիկարէթի տուրքը, օրինակի համար, ապրանքի արժէքին հետ բաղդատմամբ կը հասնի մինչեւ 100էն 200 համեմատութեան։ Մէկ մարքէն աւելի չարժող գերմանական ծխախոտէ պատրաստուած 20 սիկարէթը կ'արժէր 3.20 մարք։ Այսօր ալ կ'արժէ այդքան, նոր դրամով։ Իսկ վերջերս, միայն աշխատաւորներու տրուած ամսական 10 ամերիկեան սիկարէթը կը ծախուի 3 մարքի (տուփը 6 մարք), մինչ պետութիւնը այդ սիկարէթը կը գնէ Ամերիկայէն նուազ քան 2 մարքի։ Բայց առանձնապէս սիկարէթի առնչութեամբ, դրամական փոփոխութենէն ասդին ստեղծուած է կացութիւն մը, որ զարմանալի է։ Երկու շաբաթ է, որ այլեւս գրեթէ «ճերմկցած» սեւ շուկայի կամ այպէսըսուած «գորշ շուկայ»ի մէջ, ամերիկեան սիկարէթի տուփը կը ծախուի 3 — 4 մարքի եւ կրնաս գնել ուզած քանակութեամբդ։ Այսինքն, պետութեան սահմանած գինէն 40—50 % աւելի պակաս գնով։

Թէեւ, ինչպէս ըսի, դրամական բարեփոխութեան առաջին հարուածը ստացաւ սեւ շուկան, այսուհանդերձ, դարձեալ, փոքր գործառնութիւններ միշտ կը կատարուին արգիլուած կամ քիչ գտնուած իրերու եւ ապրանքներու վրայ։ Ասոնց կարգին կարելի է յիշել տոլարն ու ոսկեդրամը։ Թէեւ տակաւին վերջնական գին չկայ տոլարի համար, բայց կը կարծուի թէ պետական սակը պիտի հաշուեն 3.30 մարք մէկ տոլարը։ Արդ, սեւ շուկայի մէջ տոլարը կը ծախուի հիմա 12—13 մարքի, իսկ ոսկեդրամը — որուն շրջաբերութիւնը խստիւ արգիլուած է — կարժէ՝ մէկ անգլիականը 13ուկէս տոլարի համեմատութեամբ, 12 — 13 անգամ 13ուկէս մարք։ Միսը, կտրօնով, այն ալ ամիսը միայն 100 կրամ, կը ծախուի քիլօն 4 մարքի, մինչ սեւ շուկայի մէջ կրնաս գնել 5—6ի։ Սպիտակ շաքարը կ'արժէ 3 մարք քիլօն (խանութներու մէջ, կտրօնով, 1 մարք), կարագիւղը 20—22 մարք (պետական գինն է 4 մարք.), եւայլն։

Շուկան, վաճառատուներն ու անոնց ցուցափեղկերը լեցուն են ապրանքներով։ Ու բնակչութիւնը իրական տաղանդ կը կատարէ անոնց առջեւ, եթէ ոչ բաներ մը գնելու, գէթ աչքով կշտանալու համար։ Եւ իրապէս, տարիներ տեւած զրկանքներէ վերջ, ապրանքներու այս առատութիւնը աչք կը շլացնէ։ Բայց ինչ օգուտ, մարդիկ, կարեւոր գնումներ կատարելու վիճակին մէջ չեն գտնուիր տակաւին։ Ախորժակները մեծ են, բայց գրպանները դատարկ։

Ամէնէն հեղինակաւոր տնտեսագէտներն անգամ չեն կրնար նախատեսել այս կացութեան մօտաւոր ելքը։

Կ. Գ.

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

Վարուժանի մասին կը խօսուի այսօրերուս։ Օգտուինք հետաքրքրութենէն։

Պրիւքսէլի ընկերներէս Խաչիկ Կարապետեան, ամիսներ առաջ, նամակով մը կը տեղեկացնէր ինծի թէ բախտը ունեցած է ծանօթանալու Վարուժանի պելժ դասընկերներէն մէկուն, Կանտի համալսարանէն, այժմ փրոֆէսէօր։ Ընկերս կ'օգտուի առիթէն՝ խօսելու համար Վարուժանի մասին։ Պելժ փրոֆէսէօրը կը պատմէ թէ նոյն գրասեղանին վրայ նստած են Վարուժանին հետ, մօտիկ ընկերներ եղած եւ կը յիշէ ուրիշ օտար դասընկերներ ալ, մէկը այժմ փրոֆէսէօր՝ Ռումանիոյ մէջ։ Եւ այս առթիւ կը յայտնէ թէ Վարուժան ծանօթ էր համալսարանին մէջ իբրեւ բանաստեղծ եւ ... ֆրանսերէն բանաստեղծութիւններ կը դնէր համալսարանին ուսանողական թերթին մէջ։

Ընկերս թախանձագին կը խնդրէ պելժ փրոֆէսէօրէն, որպէսզի օրինակ մը ճարէ այդ ուսանողական թերթէն։ Ափսո՜ս, վերջին պատերազմին, ռմբակոծութեանց հետեւանքով քարուքանդ եղած է համալսարանին մատենադարանը։ Կարելի չըլլար գտնել օրինակ մը։

Խ. Կարապետեան կը դիմէր ինծի, հարցնելու համար թէ տեղեկութիւն ունէի՞ Վարուժանի ֆրանսերէն բանաստեղծութեանց մասին։

Տեղեկութիւն չունէի։ Առաջին առթիւ, իմ կարգիս, հարցուցի Մխիթարեան վարդապետներուն, — անոնք եւս ոչ այդ ուսանողական պարբերաթերթը ունէին իրենց մատենադարանին մէջ, ոչ ալ տեսած կամ կարդացած էին Վարուժանի ֆրանսերէն բանաստեղծութիւնները։

Դիմեցի Նուպարեան մատենադարանին։ Պ. Արամ Անտոնեան եւս տեղեկութիւն չունէր։ Երբ մատենադարանի այս մեծ մուկը լուր չունի, այլեւս կը մնայ յուսահատիլ։

Բայց առանց յուսահատելու, դիմեցի Սորպոնի մատենադարանին, ուր կարեւոր պաշտօն մը ունի Արաքսի Թորոսեան։ Այս հարուստ մատենադարանը եւս չունէր այդ ուսանողական պարբերաթերթը, բայց Օր. Թորոսեան Սորպոնի մատենադարանին անունով՝ դիմեց եւրոպական կարեւոր մատենադարաններու, ճարելու համար օրինակ մը։ Մինչեւ այժմ որեւէ պատասխան չէ հասած։

Արդ, երբ հիմա կը խօսուի Վարուժանի մասին, առիթ է հրապարակաւ հարցնելու թէ կա՞ն մարդիկ, Վարուժանի մտերիմ կամ Վարուժանի կեանքին մօտէն ծանօթ, որ տեղեկութիւն ունենան մեր մեծ բանաստեղծին ֆրանսերէն ստեղծագործութեանց մասին, ուսանողական ժամանցներ կամ գրչի խաղեր թերեւս, բայց եւ այնպէս թանկագին, իբրեւ յիշատակ ու ժառանգ մեր անմահ քերթողին։

Օտարներ իրենց մեծ մտաւորականներուն հացագործն իսկ կը խօսեցնեն, չկորսնցնելու համար որեւէ յիշատակ, այնպէս որ փնտռենք գտնենք ու պահպանենք ամէն յիշատակ, որ կը մնայ մեր մտաւորական Թագաւորութեան օգոստափառ դէմքերէն։

Ով որ բան մը գիտէ, կամ վկայութիւն մը ունի, թող յայտնէ «Յառաջ»ի խմբագրութեան, — շնորհակալ կ'ըլլանք։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԱՄՈՒԼ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

ԽՄԲ.— Հալէպի մեր պաշտօնակիցը, «Արեւելք», Յունիս 24ին թեւակոխեց իր Գ. տարին։ Այս առթիւ հետեւեալ խորհրդածութիւնները, խմբագրականով մը.—

«... Եւ իջանք ասպարէզ։— Ընթերցողը գիտէ, թէ ինչ արժեց մեզի մեր պայքարը, բոլոր անոնց դէմ՝ որոնք կը հաւատային պարտուած տեսնել այս ժողովուրդը։— Հոգեպէս անձնատուր՝ դարավերջիկ «յառաջդիմականութեան» եւ անոր գունազեղ գործակալներուն։ Թշնամին յաջողեր էր գտնել հայութեան սրտի ճամբան, անոր գաղափարական կուսութիւնը լղրճելու համար սուտ խոստումներով, խաբուսիկ երազներով, տեսքով՝ փրկարար այլ խորքով՝ քայքայիչ նախաձեռնութիւններով։ Այն անսահման ազատութիւնը, զոր այս գաղութներուն մէջ գտած էր աշխարհի ամենաբիրտ եւ դաւադիր բռնակալութիւնը՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութիւնը ենթարկելու համար իր կամքին եւ հրահանգներուն, տուաւ նաեւ մեզի հնարաւորութիւնը՝ ահազանգ հնչեցնելու։ Քօղազերծելու պատուհասը, եւ զօրաշարժի ենթարկելու անդէտ ու թշուառ բազմութիւններէն մինչեւ գիտակից եւ «պահպանողական» խաւերը։ Յանուն հաւաքական փրկութեան։ Յանուն մեր ազգային

ղաղափարական արանութեան եւ բարոյական անկախութեան:— Պաշտպանելու համար մեր նուիրականութիւնները :

Սուղ արժեց մեզի մեր ծառայումը՝ նոյն գաղափարականով առաջնորդուող մեր պաշտօնակիցներու կողքին : Նոյն գծին վրայ : Սուղ արժեց՝ նիւթապէս թէ ֆիզիքապէս : Բայց շարունակեցինք պաշտպանել դիրքերը՝ անհուն խանդով, անչափելի գոհունակութեամբ : Կիրքի համազօր բարոյական կորովով : Մեր հակառակորդները փերա - նորոգեցին մեզ, բազմապատկեցին ինքնապաշտպանութեան մեր զէնքերը, կրակ տուին՝ փոխանակ մոխիր դառնելու : Եւ ամէն ոք գիտէ, թէ ուր յանդեցաւ կռիւը .— Բովանդակ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, ոչ ոք մանուկ ու միամիտ է այսօր՝ հաւատալու եւ ենթարկուելու համարբոյլշեւիկեան ոստին, պատրանքներուն ու խաբէութեան :Բացի անհուն չքաւորութեան մէջ գալարուող ափ մը դժբախտներէ, որոնց հայրենասիրութիւնն ու զրկանքը չահագործուեցաւ անխիղճ «կոմիտէ»ներու, «լիտօր»ներու եւ անոնց աշկերտներուն կողմէ :

Մեր մտահոգութեան առարկայ հանդիսացան միշտ՝ նաեւ մեր մշակոյթը, մեր եկեղեցին, մեր կրթական կեանքը : Եւ, առաջին գծի վրայ, մեր ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ՝ իր ազգային, բարոյական թէ հոգեկան դաստիարակութեամբ : Մեր առօրեայ յոգնութեան եւ ջիղերու պրկումին մէջ, անհուն բաւարարութիւն գտանք այդ երիտասարդութիւնը տեսնելով միշտ մեր կողքին, մեր ցաւերուն եւ ուրախութիւններուն հետ : Բայց, մանաւանդ , մշտարթուն ու սրատես՝ դիմագրաւելու համար ամէն դաւ ու նենգութիւն» :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ նօսրացումը , ներգաղթի եւ արտագաղթի պատճառով, բնաւ չէ տկարացուցած Յունահայ Կ. Խաչի կազմակերպութիւնը : Վարիչ անդամները ճիգ չեն խնայած ամէն մեկնող Խաչուհիի տեղ ուրիշ մը, երբեմն երկու հոգի արձանագրելու համար : Փիքսի մէջ 26 հեռացող անդամներու տեղ արձանագրած են 102 նորեր : Ներգաղթող հայրենակիցները եւ անոնց փոքրերը, նաւերու յապաղման առեն, Հ. Կ. Խաչեաններու ջերմ գուրգուրանքին առարկայ եղան : Միայն Քոքինայի մէջ, ներգաղթող 80 փոքրիկները Հ. Կ. Խաչեաններու տուները պատսպարուեցան եւ խնամուեցան :

Կրթական մարզին մէջ Կ. Խաչը որդեգրած է 130է աւելի սաներ, հոգալով անոնց դրամական եւ այլ պիտոյքները :

Մեծագոյն գործը եղած է Հ. Կ. Խաչին Յունաստանի հայ կրթական երկու մեծ հաստատութիւններու՝ Կոքինոյի Զաւարեան, եւ Փիքսի Հ. Կ. Խաչի հովանաւորեալ վարժարաններու մատակարարութիւնը : Այս ձեռնարկներուն համար անհրաժեշտ էր 150 միլիոն տրախմի որուն մէկ քառորդը կը հոգայ ՀՕՄի կեդրոնը :

Յունաստանի Շրջ. վարչութիւնը յաջողած է փոքր բացով մը փակել իր գործունէութեան շրջանը :

Այս տարի անոր դպրոցներուն աշակերտներուն առողջական վիճակը աւելի գոհացուցիչ է, իսկ բարոյական եւ ուսումնական մակարդակը աւելի բարձրացած : Շրջ. վարչութիւն , Ուս. Խորհուրդ եւ ուսուցչութիւն ունեցած են սերտ գործակցութիւն : Թէ Զաւարեանը եւ թէ Փիքսի հովանաւորեալը, ներգաղթի եւ արտագաղթի բերումով իրենց պակսած աշակերտներուն տեղ կրցած են նորեր ապահովել : Զաւարեան վարժարանը անցեալ շրջանի 185ի դէմ ունեցած է 175, պակսած 68ի տեղ՝ 55 նորերու յաւելումով : Փիքսի Կ. Խաչի հովանաւորեալը անցեալ շրջանի 245ի փոխարէն ունեցած է 225, պակսած 100ին տեղ 80 նորերու յաւելումով :

Շրջ. վարչութիւնը մտերմիկ կապ հաստատելով արտասահմանի քոյր մասնաճիւղերուն հետ , կրցած է անոնց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը եւս պահովել :

Յունահայ Կ. Խաչը իր շնորհակալութիւնը յայտնած է ոչ միայն ՀՕՄի կեդրոնին եւ արտասահմանի քոյր կազմակերպութեանց, այլեւ առաւելապէս հելլէն իշխանութեանց եւ ազնիւ ժողովուրդին որ ամէն դիւրութիւն եւ քաջալերութիւն չեն զլացած Հ. Կ. Խաչի կողմէ ծրագրուածօրեւէ ազգօգուտ ձեռնարկի : Կազմակերպութիւնը պետութեան կողմէ պաշտօնապէս ճանչցուած, միշտ կը գործէ օրէնքի սահմաններուն մէջ :

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՎԻԷՆ.— Ընկեր Ա. Ահարոնեանի մահուան քառասունքին առթիւ տեղի ունեցաւ 26 Յունիս շաբաթ երեկոյ Հ. Օհանջանեան սրահին մէջ յարգանքի երեկոյթ մը : Ժողովուրդը որոշուած ժամուն լեցուցած էր սրահը : Եկած էին մանաւանդ անոնք որ չէին կրցած Ահարոնեանի դագաղը դիմաւորել, երբ ան անձրեւոտ ուշ գիշերով անցած էր Վիէնէն :

Ընկեր Ա. Ահարոնեանի մեծադիր նկարը կը զարդարուէր բեմին ճակատը, եռագոյն ժապաւէնով շրջանակուած : Տիկին Տիգրանուհի գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը բացաւ հանդէսը :Շատ փափաքելի էր առանձին հրատարակել այդ այնքան խնամքով պատրաստուած ճառը(ԽՄԲ.— Հրատարակուած է արդէն) :

« Դժբախտաբար գեղարուեստական բաժինը շատ կարճ էր, վերջին պահուն կամքէ անկախ բացակայութեանց պատճառով : Արտասանեց ընկեր Յ. Մաթոսեան, Սիամանթոյի « Ափ մը Մոխիր»ը, Տիկ. Վ. Ռստիկեան «Քնիր իմ բալիկը» :

Օրուան բանախօսը, ընկեր Աշոտ Իսահակեան մօտ մէկ ժամ խօսեցաւ, ներկայացնելով Ա. Ահարոնեանի բազմակողմանի գործը : «Ընկեր Ահարոնեան հաւասարապէս սիրելի եւ յարգելի էր թէ Թրքահայուն, թէ Ռուսահայուն :Ան ոչ Թրքահայ էր, ոչ ալ Ռուսահայ, այլ պարզապէս Հայ : Բոլորիս սիրելի ընկեր Ահարոնեանը ոչ մի խոչընդոտի առջեւ կանգ չառաւ օգտակար, դառնալու համար հայ ժողովուրդին : Աբովեանէն, Պէշիքթաշլեանէն, Փորթուգալեանէն, Րաֆֆիէն վերջ Ահարոնեանն էր որ հայ ժողովուրդի սրտին կը խօսէր ըմբոստանալով բռնակալութեան դէմ : Իր հրաշալի գրիչով եւ իր միաչունչ խօսքերով : Կը քաջալերէր յեղափոխութիւնը եւ կը հասնէր ամէն տեղ ուր որ պէտք կար իրեն , Թիֆլիզէն —Պոլիս , Փարիզէն մինչեւ Լոզան, առանց դոյզն յուսահատութեան : Սեւրի դաշնագրին տակ իր դրած ստորագրութեամբ Հայաստան որպէս պետութիւն ճանչցուեցաւ, ինք ալ որպէս այդ հանրապետութեան պատուիրակութեան նախագահ մնաց Փարիզ : Յարգանք գրագէտ - բանաստեղծին , յեղափոխականին եւ պետական մարդուն »:

Բանախօսութենէն վերջ Տիկին նախագահը երեկոյթը փակեց շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր ներկաներուն :

★ Նոյն օրը, 26 Յունիս , տեղի ունեցաւ մեր համակիրներէն Պ. Հ. Թորոսեանի մօր թաղումը, որուն ներկայ էին բոլոր Հայերը անխտիր : Եկած էին, նաեւ բարեկամներ Թուլուզէն, Մարսէյլէն , Պէյֆոնէն , Փարիզէն , Սէն Շամոնէն , Տէսինէն :

Վիշապ

ՀԱՅ ՄԸ ՏԱՇԵՑ ՇԱՓԻՒՂԱՆ

« Լոս Անճէլըս Թայմզ» կը գրէ թէ աշխարհի ամէնէն մեծ շափիւղան (sapphire) որ կ'արժէ մօտ 300.000 տոլար, յղկելու եւ կոբելու փափուկ գործը կատարած է Հէրրի Գազանճեան, Լոս Անճէլըսի մէջ : «Black star of Queensland» կոչուած այս մեծ քարը, որ տաշուելէ առաջ կը կշռէր 1156 կերատ (քրատ), հիմա վերջնական ձեւին մէջ 733 կերատ է : Նիւ Եորքի մէջ ցուցադրուելէն վերջ, պիտի վերադարձուի Լոս Անճէլըսի մէջ ցուցադրուելու : Այս շափիւղան 200 կերատ աւելի մեծ է քան նախորդ ամենամեծ շափոյը 563 կերատ «Հնդկաստանի Աստղը» :

Այս քարը կը գտնուէր Աւստրալիոյ Քուինս - լէնտ քաղաքին մէկ հանքին մէջ ուր Գազանճեան եղբայրները եւս բաժին մը ունին :

Ձեռնարկին մէջ վտանգներ կային, վեց անկիւնով աստղը որ պէտք էր որ դուրս բերուէր շափիւղայի կեդրոնը կորուած մասին վրայ, կրնար կողմերէն երեւան գալ : Հակառակ իր կշիռքի 9 ատոմեան կարծրութեան (ադամանդը 10 ատոմեան կարծրութիւն ունի), կրնային բեկումներ պատահիլ եւ պատճառ դառնալ ձեղքելու քարը : Համբերատար աշխատանքով , հարիւրաւոր կերատներ փոշիի վերածուելէ ետք, վերջապէս շափիւղային սիրտը կը սկսի երեւիլ :

Աստղը կամ աստղի ձեւը յառաջ կուգայ կամ կը կազմուի լոյսի բեկբեկումներէ գրեթէ մանրադիտակային մեծութեամբ խողովակաձեւ խորշերու կամ բիւրեղեայ գետեղումներու մէջ, քարին մորթին կամ կեղեւին տակ կանոնաւոր ձեւով մը :

Երկու ամիս աշխատելէ վերջ, Քուինսլէնտի Սեւ Աստղը կ'արտացոլայ : Եւ աշխարհ նոր գլուխ գործոց մը կը ստանայ շնորհիւ հնարագէտ Հայու մը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (47)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԷ.

Յետոյ մտաւ ներս եւ սկսաւ շրջագայիլ իր սենեակին մէջ : Ամբողջ պալատը խոր քուն էր մտած . ոչ մէկ ձայն կը լսուէր, բացի Աղթամարայ լճին ծփանքէն :

Միամիտ կը շրջագայէր Գագիկը իր սենեակին մէջ եւ ծրագիրներ կը կազմէր, եզրակացութիւններ կը հանէր, ինքն իրեն կը տխրէր, կ'ուրախանար, կը հրճուէր ու կը սարսափէր, առանց նկատելու, թէ ինչպէս երկու վառ աչքեր կը հետեւէին իրեն եւ կը դիտէին իր դէմքին այլայլութիւնը :

Գագիկ Արծրունիի գաղտնիքը երբեք անձի մէջ չէր ամփոփուած, այլ չորս :

ԻԸ.

Մարտիրոս հօր հեռանալէն ետք, Յովհաննէս կաթողիկոսը կարճ ժամանակ մը անշարժ մնաց, ապա ոտքի ելաւ եւ սկսաւ ման գալ իր ընդարձակ դահլիճին մէջ : Բուռն ու տենդոտ մտածումները հանգիստ չէին տար իրեն :

Երկար, շատ երկար կը մտածէր ան , իր ընելիքը կը կշռէր , մինչեւ որ ի վերջոյ վրայ հասաւ գիշերը եւ յոգնած անկողին մտաւ : Բայց գիշերն ալ հանգիստ չտուաւ իրեն . դառն պատկերներ կը շարունակէին խռովել իր հոգին :

Կաթողիկոսը կը ճանչնար հայ նախարարները, կը ճանչնար անոնց հոգին, անմիաբանութիւնը եւ եսասիրութիւնը, եւ աւելի կը յուսահատէր : Ի՞նչ պիտի ընէր ինք . իր բոլոր ճիգը պիտի թափէր նախարարները հաշտեցնելու համար Աշոտ Երկաթ հետ, այլապէս ազգը կորսուած էր : Ուստի կանգ առաւ այն մտքի վրայ որ նախ հաշտեցնէ Վրաց, Աղուանից եւ Ափխազաց իշխանները ու ապա Տարօնի մէջ հրաւիրէ նախարարաց ժողով :

Ու կաթողիկոսը քնացաւ, յոյսը դնելով Աստուծոյ վրայ :

Արեւի առաջին ճառագայթները նոր էին ինկեր Վասպուրականի դաշտերուն ու լեռներուն վրայ, երբ արթնցաւ ազգի հովիւը, աղօթեց Աստուծոյ եւ կը պատրաստուէր ներկայանալ Վրաց Ատրներսեհ թագաւորին, երբ յայտնեցին, թէ Յունաց կայսրէն թուղթ է բերուած իրեն : Ի՞նչ թուղթ էր այդ . նոր թշուառութիւննե՞ր թէ ուրախութիւն կը բերէր ան . կամ գուցէ Յոյները նորէն կ'արծարծէին կրօնական միութեան խնդիրը : Կաթողիկոսը դողդոջուն ձեռքերով բացաւ թուղթը եւ կարդաց Կոստանդին Պորփիւրոժէնկայսեր կողմէ Պատրիարքին գրութիւնը , ուր կ'ըսուէր .

« Այս թուղթին հետ միասին նամակներ ուղարկեցինք նաեւ Ատրներսեհին եւ Ափխազաց Գուրգէնին , թելադրելով իրենց, որպէսզի բանձեր խրատները, մոռնան ամէն հակառակութիւն եւ սիրով ու միաբան ըլլան իրարու հետ :

Ձեր պարտքն է բերանացի կամ նամակներով, պատգամաւորներով, եպիսկոպոսներով ու քահանաներով աշխատիլ որ անոնց մէջէն վերնայ չար հակառակութիւնը : Եթէ դուք միանաք, մեր ինքնակալ կայսրն ալ պէտք եղած ատեն կ'ուղարկէ բազմաթիւ զօրք, իբրեւ օգնութիւն ձեզի » :

Կաթողիկոսը ուրախացաւ այս թուղթը կարդալով եւ անմիջապէս գնաց տեսնելու Ատրներսեհը : Այս վերջինը խօսք տուաւ դադրեցնելու իր թշնամութիւնը Հայոց հետ եւ օգնելու անոնց՝ ընդդէմ Եուսուֆի :

Գոհ սրտով բաժնուեցաւ Կաթողիկոսը Ատրներսեհէն եւ դարձաւ Հայաստան, Տարօն գաւառը, ուրկէ կոնդակներ ղրկեց ամէն կողմ, որպէսզի գան հաւաքուին Հայ իշխաններն ու նախարարները :

Բայց ի՞նչ չահեցաւ կաթողիկոսը այդ ժողովէն . ոչինչ : Նախարարներէն ոմանք չեկան ժողովի, իսկ ոմանք իրարու դէմ հակաճառելով՝ բաժնուեցան իրարմէ, առանց ոեւէ ելքի յանգելու :

Վհատեցաւ կաթողիկոսը եւ դառնացած սրտով նամակ ղրկեց Յունաց կայսեր, նկարագրելով ազգի տառապեալ վիճակը, նախարարներու անմիաբանութիւնը եւ, օգնութիւն խնդրեց : Շատ չանցած ստացաւ իր նամակին պատասխանը, որով կայսրը Կ. Պոլիս կը հրաւիրէր զինքն ու Աշոտ Երկաթը, խոստանալով օգնական զօրք տալ Հայոց :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

նան։ Համայնավար սէնտիքաներու պատկանող երկաթուղիի պաշտօնեաները նմանապէս որոշած են գործադուլ հռչակել ամբողջ երկրին մէջ։

Գործադուլի այս ընդհանուր շարժումները մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն դահլիճին, եւ կրնան ամենածանր հետեւանքներ ունենալ, եթէ չուտով համաձայնութիւն չգոյանայ կառավարութեան եւ բանւորներու ներկայացուցիչներուն միջեւ։

Գերմանական խնդիրը

Դաշնակիցներուն կողմէ Մոսկուա ղրկուած ծանուցագիրներուն բնագիրը մամուլին պիտի յանձնուէր անցեալ օր, բայց յետաձգուեցաւ առայժմ։ Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակները, Պերլինի կացութիւնը լուրջ նկատելով հանդերձ, կը յուսան թէ՝ կարելի է բարելաւել զայն, եթէ բանակցութիւնները վերսկսին Չորս Մեծերու միջեւ։

Կ'երեւի թէ Ֆրանսա այս կարծիքէն չէ, քանի որ արտաքին նախարարութիւնը, իր ծանուցագրին ամբողջական բնագիրը չհրատարակելով հանդերձ, անոր կարգ մը կէտերը յայտնեց պաշտօնապէս, մամուլի գործակալութեան մը միջոցաւ։

Յիշելէ ետք թէ Պերլինը խորհրդային գրաւման շրջանին չի պատկանիր, այլ՝ կը կազմէ միջազգային անջատ գօտի մը, զեկոյցը կ'ըսէ թէ՝ խորհրդային իշխանութիւններն են որ դադրեցուցին Պերլինի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ հաղորդակցութիւնները, վերջ տալէն Քոմանտանտուրայի գործունէութեան եւ իրենց հաստատած դրամը մտցուցին Պերլինի մէջ։ Խորհրդային իշխանութիւնները չընդունելով որ այս դրամը շրջաբերութեան դրուի չորս պետութեանց որոշումով, պատասխանատու եղած կ'ըլլան դրամական միութեան խզումին։ Ֆրանսա կը պնդէ որ, կնքուած համաձայնութեանց տրամադրութեամբ, ամէն միջոց գործադրուի ապրանքներու եւ ճամբորդներու փոխադրութիւնը վերսկսելու համար, որեւէ բանակցութենէ առաջ։

Անգլիական ծանուցագիրն ալ նոյն բովանդակութիւնն ունի, մօտաւորապէս։

★ Պերլինի անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական իշխանութիւնները ստիպուեցան 50—60 առ հարիւր կրճատել ելեկտրական հոսանքը, ինչ որ ծանրապէս պիտի ազդէ քաղաքին լուսաւորութեան եւ տնտեսական կեանքին վրայ։ Բազմաթիւ բանուորներ անգործութեան պիտի դատապարտուին յառաջիկայ շաբթու։

★ Յուլիս 8ին ժողով մը գումարուեցաւ Կոպլէնցի մէջ, քննելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ պետական վերակազմութեան խնդիրը։ Բացի արեւմտեան Գերմանիոյ երկիրներու նախարար — նախագահներէն, ներկայ էր նաեւ Պերլինի քաղաքապետուհի, Տիկին Շռէօտէր։

Հակառակ ժողովէն առաջ, գերման ներկայացուցիչներու ցոյց տուած տրամադրութեանց, նախարար — նախագահները որոշեցին ընդունիլ երեք Դաշնակիցներու զինուորական կառավարիչներուն առաջարկները՝ արեւմտ. Գերմանիոյ պետական կազմակերպութեան մասին։ Այս առաջարկներն են,— 1. Սահմանադիր ժողով մը գումարել 1 Սեպտեմբերին, 2.— Արտօնութիւն տալ Գերմանացիներուն որ առաջարկներ բերեն երկրամասերու սահմաններուն փոփոխման մասին, 3.— Կանոնադիր մը պատրաստել, որ ճշդէ արեւմտեան պետութեանց եւ գերման ապագայ կառավարութեան փոխադարձ իրաւասութիւնները։

Հռենոսի նախարար — նախագահ Փէթէր Ալթմայէր ցաւ յայտնեց որ խորհրդային շրջանէն ներկայացուցիչ չկայ ժողովին մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— 8րդ հանգրուանին, հինգշաբթի, ամբողջ կարաւանը հասաւ Թուլուզ, ուր հանգիստ պիտի ընէր երէկ, ուրբաթ։ Ընդհանուր դասաւորման մէջ նորէն փոփոխութիւն չկայ։ Ֆրանսացի Պոպէ միշտ կը պահէ դեղին շապիկը։ Առաջին անգամ Թուլուզ հասաւ իտալացի Պառթալի, թէեւ ինքը չէր լաւագոյն վազողը լեռներու մէջ։ Երեք բարձունքներու վրայ, նորէն Ռոպիքն էր որ պահեց առաջնութիւնը, ցոյց տալով, ինչպէս անցեալ տարի, թէ ինք ֆրանսացի լաւագոյն մագլցողն է։

ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԵՍՊԱՆԸ, Պ. Պոկոմոլով, Մոսկուա մեկնեցաւ։ Կ'ըսուի թէ այս մեկնումը կապ ունի այն ծանուցագիրներուն հետ՝ որոնք չորաբթ օր Մոսկուայի կառավարութեան յանձնուեցան Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի կողմէ։

ՍՈՒՐԻՈՅ նախկին նախագահ Թաճէտտինի որդին, իշխան Հիւսէյին, 36 տարեկան, ձերբակալուեցաւ Փարիզի մէջ, զանազան խարէութիւններ գործած ըլլալով։ Այս երկրորդ ձերբակալութիւնն է։ Եղբայրը խնդրեց ազատ արձակել անմիջապէս, յանձն առնելով անմիջապէս վճարել բոլոր պարտքերը։

ԲՈԼՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

բարեհաճ ուշադրութեան կը յանձնենք հետեւեալ կարեւոր կէտերը.—

1.— Հասցէի փոփոխութեան համար ղրկել հին հասցէն, եւ 10 ֆրանք։

2.— Դրամի առաքման ատեն կտրօնին վրայ նշանակել թէ ինչ գումար է,— բաժնեգի՞ն, աւա՞նդ, նուէ՞ր։ Անուն եւ հասցէ գրել ընթեռնելի։

3.— Արձակուրդով մեկնողները իրենց մեկնումէն առնուազն հինգ օր առաջ պէտք է կատարեն հասցէի փոփոխութիւնը։

4.— Ուշադրութիւն ընել բաժանորդագրութեան գումարներուն։ Պակաս ղրկուած բաժնեգինները հաշուել ղրկուած գումարին համապատասխան ժամանակամիջոցի մը համար։

5.— Արտասահմանի համար եղած նուէր-բաժանորդագրութիւնները հոս կը վճարուին արտասահմանի սակով (10 տոլար կամ 2000 Ֆր.)։

6.— Որ եւ է ծանուցում չի հրատարակուիր առանց կանխիկ վճարման։

7.— Մինչեւ 1948 Ապրիլի (Գ. տարեշրջանի) իրենց պարտքերը չվճարող բաժանորդներու թերթերը կը դադրին առանց ազդարարութեան։

8.— Մինչեւ Յուլիսի վերջ վճարել 1948—1949 ապրիլի (Դ. շրջան) բաժնեգինները։

9.— Խուսափիլ եռամսեայ բաժնեգրութենէ ու մանաւանդ զայն երբեք չհաշուել տարեկանին քառորդին արժէքով։

10.— Անգամ մը եւս կ'արձանագրենք բաժնեգրութեան պայմանները.—

Ֆրանսա եւ Գաղութներ առայժմ 1200 Ֆր. տարեկան, 650 վեցամսեայ։

Արտասահման 10 տոլար կամ 2000 Ֆրանք տարեկան, 5 տոլար կամ 1000 Ֆր. վեցամսեայ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի, իր հիմնադրութեան 23րդ տարեդարձի առթիւ։

Հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի։ Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Trois Lucs. Réstaurant des Crottesի օդասուն պարտէզին մէջ։

Բացման խօսք ընկեր ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԷ, կը խօսին ընկեր Վ. ՄԻՍՏԻԿ եւ Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, երգ, արտասանութիւն։ Մուտքը ազատ է։

×

ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու Եօթնեղսայրեան օդասուն ագարակին մէջ։ Կը մասնակցի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի մասնաճիւղի նուագախումբը։ Գեղարուեստական բաժին։ Պար, արտասանութիւն, երգ եւ զանազան անակնկալներ սիրուած արուեստագէտներու կողմէ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։ Մուտքը ազատ է։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.Հ.Յ.Դ. Վռամեան ենթակոմիտէն կազմակերպած է դաշտահանդէս մը 11 Յուլիս, նուիրուած հայ հերոսներու, Սէնթ Անտուէի օդասուն պարտէզին մէջ։

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն։

Ադամեան Թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացնէ յեղափոխական դրամ մը։ Ճաշերը միասին բերել, մանրամասնութիւն տեղւոյն վրայ։ Մուտքը ազատ է։

Հանդէսին վայրը երթալու համար (Փլաս տ'Էքսէն) առնել 25 թիւ հանրակառքը իջնել վերջաւորութեան։

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Վարուժան կոմիտէի, 11 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Pont Nantin (Վարիզել) օդասուն պարտէզին 200 քայլ հեռու, մշտադալար առուին եզերքը։

Կը նախագահէ Ս. ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉէՔԵԱՆ

Ճաշը միասին բերել։ Սիրով կը հրաւիրուին Սէնթ Էթիէնի ընկերները։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան մարզահանդէս – դաշտահանդէսը՝ 18 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Վիէնի մէջ։ Կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն եւ քոյր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 3ին Սօսիէթէ Սավանթի մէջ։ Ընտրութիւն վարչութեան։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՂԱՔԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՆԻՍ.— Մարլէնի եւ Սէն Սիլվէսթրի վարժարաններուն ամավերջի հանդէսը այս կիրակի, ժամը 3.30ին, 15 Ave. de la Victoire, Աթէնէ սրահը։ Նախագահութեամբ ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆՑԻ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. վարչութիւնը կազմակերպած է դաշտագնացութիւն մը այս կիրակի St. Germain en Layeի անտառը։ Հաւաքոյթ Gare St. Lazare ժամը 8.30ին, Monument aux Morts.

ՎԵՐՋՆԱՊԷՍ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ԻՍԻԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ դաշտահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի մէջ կիրակի, Յուլիս 11ին ժամը 2.30ին Rue de Liegeի ծխական փաթրոնաժի սրահին մէջ։ Հովանաւորութեամբ տեղւոյս քաղաքապետին։ Երգ, պար, արտասանութիւն եւ մանկական թատերախաղ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ հայերէնի դասընթացքին քննութիւնները տեղի կ'ունենան դպրոցի սրահին մէջ, այս կիրակի ժամը 9—12։ Մուտքը ազատ է փափաքողներուն համար։ Կէսօրէ վերջ հաւաքական պտոյտ դպրոցի աշակերտներուն համար։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պրուսացի Կէմլէյիկ եւ Քարսաքցի Տիկին Եղիսաբէթ-Արթին Ծիրէմճիօղլու, եւ եղբօր տղան Սարգիս, որ ծնած Ադանա կամ Սելանիկ ըլլալը կը կարծուի։ Փնտռողն է Սարգիսի քոյրը Ժիրուլթ, այժմ Տիկին Չալթալեան։ Սոյն լուր տուողին եւ հասցէնին հաղորդողին նուէր կը տրուի 5000 Ֆրանք «Յառաջ»ի միջոցաւ։ Փնտռողին հասցէն է Café Tchatalian, 15 rue Wilson, Décines (Isere) France։ Կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի շրջանի ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ կողմէ կիրակի առաւօտէն 18 յուլիս Մէօտօնի անտառին մէջ (Tapis Vert)։ Պիտի տեսնէք սկաուտական մարզախաղեր, հայկական երգ եւ պար Արենուշներու կողմէ։ Շատ հաճելի անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ։ Արենուշներ պիտի առաջնորդեն հանդէսին վայրը Invalides – Versailles Մէօտօնի կայարանէն։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԴԸՊՐՈՑԱԿԱՆ ամավերջի հանդէսը, այս կիրակի, ժամը 17ին, դպրոցին պարտէզին մէջ։

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ (ԼԻՍԷ)
(ծերեկոյթ եւ գիշերօթիկ)

Կը բացուի յառաջիկայ Հոկտեմբերին։

Արձանագրութեանց եւ մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել վարժարան, կէսօրէ առաջ, ժամը 10—12 եւ հինգշաբթի ամբողջ օրը։

1 Bld. du Nord, le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

Հաղորդակցութեան միջոց.— Eglise de Pantinէն առնել 140 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Pavillon s/Bois։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Սիմոն Խաչիկեանէն հազար Ֆրանք, իր ապաքինման առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ողբացեալ Իսափայէլ ՍԱՐԳՍԵԱՆի յիշատակին քառասունքի Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 10էն սկսեալ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին մէջ, նախագահութեամբ պատուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի։

★ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի դպրեվանքի տեսուչ Ներսէս եպիսկ. Փօլատեան այս կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

ԸՆԿԵՐԱ – ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հրայր խումբի առաջին տարեդարձին առթիւ։ Հովանաւորութեամբ տեղւոյս «Խաժակ» խումբին։ Ընկերահամակրական խնջոյք մը։ 18 Յուլիս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սալ տը Միւթիւալիթէի սրահին մէջ։ Ճոխ գեղարուեստական բաժին։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 11 JUILLET 1948 Կիրակի 11 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5490—Նոր շրջան թիւ 999 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԷՍ ՕՐ Է, ԴԵՌ ԿԸ ՔՆԱՆԱՆ

Ի՞նչ ըսել կ'ուզենք, պարբերաբար յիշեցնելով տարրական պարտականութիւն մը,— ապահովել Հայկական Արտասահմանի անկախութիւնը եւ ինքնապաշտպանութիւնը :

Եւ ինչո՞ւ խնդիրը կ'արծարծենք այնպիսի ձեւով մը որ կարծել կու տայ թէ կը գտնուինք իրական, վերահաս վտանգի մը առջեւ :

Անոնք որ կանոնաւորապէս կը հետեւին «Յառաջ»ի, չեն կրնար ժխտել թէ բազմիցս տուած ենք իւրաքանչիւր բառի, խօսքի բացատրութիւնը :

Ոչ մէկ նշանախօսք՝ առանց բովանդակութեան կամ պատճառաբանութեան : Մէջտեղն է հաւաքածոն, անձամբ ստուգելու համար այս պարզ իրողութիւնը :

Մենք սովորութիւն չունինք անամէջ պատգամներ, վճիռներ (աֆորիզմ) արձակելու կամ բազմութիւնները թմրեցնելու շողշողուն, անբովանդակ նշանախօսքերով :

Նոյնպէս մեր գործը չէ բառերը ծամծմել, երկդիմի խօսքեր արտասանել : Կ'ըսենք ու կը գրենք ինչ որ ըսել կ'ուզենք :

Եթէ ունինք արտայայտութեան եղանակներ, բառեր եւ պատկերներ որոնք շատ ծանր կը կշռեն, անոնք պարզապէս վէրքին խորութիւնը կ'արտացոլացնեն :

Մենք չենք «փոշմանիլ» այդ մեղքին համար : Ընդհակառակն, կը ցաւինք որ անհրաժեշտ կատարելութեամբ յարդարուած չէ պայքարը :

Արդարեւ, տակաւին կազմուած չէ ճակատը, յանուն ամբողջական, ազատ եւ հարազատ մշակոյթի պաշտպանութեան :

Տակաւին ունինք գրող — բրոցներ որոնք մինչեւ կէս օր պառկած ըլլալով, քնաթաթախ աչքերով կը դիտեն իրականութիւնը :

Եւ ունինք ուրիշներ ալ որոնք սանձարձակ ասպարէզ կու տան իրենց սախական կիրքերուն, դաւն իրականութիւնը պարտկելու համար :

Մեր խօսքն ուղղելով ե՛ւ քնացողներուն ե՛ւ ուրացողներուն, կ'աղաղակենք միանգամ ընդմիշտ,—

Այո, «մենք տէրն ենք մեր վաստակին» : Թող պիտի չտանք որ արհամարհեն, թերագնահատեն կամ խեղաթիւրեն զայն, գոյգոյն դպիրներու եւ «գրականագէտ»ներու գրչով :

Պիտի չհանդուրժենք որ իրենց սահմանափակ իմաստութիւնն ու թխածոյ օրէնքները, իրենց քաղաքական չափանիշն ու քարացած տեսակէտները պարտադրեն մեզի :

Պիտի ջանանք պահել մեր անկախութիւնը, բոլոր անոնց դէմ որ կը փորձեն կոյրոգի բանջարանոցի մը վերածել Հայկական Արտասահմանի գրական, մտաւորական անդաստանը, գիտութեամբ կամ չտեսութեամբ :

Որ եւ է ձեռնպահութիւն, դասալքութիւն կամ նահանջ այս ճակատին վրայ՝ համազօր է մեղսակցութեան :

Մենք ամէն մեղք Երեւանի վզին չենք փաթթեր, նկատի առնելով պայմանները :

Գիտենք որ շատ մը դէմքեր, գրագէտ, բանաստեղծ, դասախօս թէ ակադեմական, նոյնքան կը տառապին, կորսնցուցած ըլլալով իրենց խորհելու, խօսելու եւ գործելու ազատութիւնը :

Ծիշդ ատոր համար ալ, աւելի յանցաւոր կը նկատենք անոնք որ անդարմանելի չարիքին ճամբան կը հարթեն ազատ արտասահմանի մէջ, հաճոյակատարութեամբ, անտարբերութեամբ կամ կուսակցական մոլեռանդութեամբ :

Իրական է վտանգը — այլասերում լեզուի եւ յարակից գիտութեանց : Խաթարում ճաշակի եւ հմտութեան : Գերազանցութեան պայքար՝ ընդդէմ արտասահմանի ցիրուցան բազմութեանց մտաւոր վաստակին :

Ով որ մէկ հատիկ ցորեն ցանած է այդ վաստակին համար, չի կրնար խուսափիլ ինքնապաշտպանութեան պարտականութենէն :

Եւ իրաւունք չունի ճակատը խախտելու, ոլոր մոլոր ճամբաներով կամ ինքնագլուխ դիրք բռնելով :

Ոչ քաղաքական պայքար է այս, ոչ ալ կուսակցական : Սեւ հողիներ միայն կրնան պղտորել միտքերը :

Եթէ մինչեւ կէս օր քնացողներ կան, արթուն պահակներ, արթնցնողներ ալ չեն պակսիր :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍ ՄԸ

Երեւակայութեան թռիչք մը կատարելով ինքզինքս գտայ Երեւան : Մտայ դասարանէ մը ներս : Պատերը նոր «սուաղուած» էին եւ քանի մը չարաճճի աշակերտներ «բաղամ» կ'ուտէին, գաղտագողի :

Ուսուցիչը դասի հանած էր նորեկ աշակերտ մը :

— Շնորհիւ Ստալինեան Սահմանադրութեան :

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Ասա՛ Կոնստիտուցիա :

— Շնորհիւ Ստալինեան կոնստիտուցիայի, մեր յեղափոխական կուսակցութիւնը ...

— Ճի՞շդ է, Միշա, դու ասա :

— Ոչ, ընկեր պրոֆեսոր, պիտի ասել՝ մեր ռեվոլիւցիոն պարտիան :

— Ճիշդ այդպէս : Շարունակիր .

— Շնորհիւ Ստալինեան կոնստիտուցիայի, մեր ռեվոլյուցիոն պարտիան ոչնչացուց յետադիմական աւանդութիւնները եւ ազգայնական ձըգտումները ...

— Սխալ, սխա՛լ. պիտի ասել՝ ռէակցիոն տրադիցիաները եւ նացիոնալիստական տենդենցները :

— Մեր քաջարի բանակը, շնորհիւ Սպարապետ Ստալինի :

— Ինչպէ՞ս թէ սպարապետ. դասդ չես սովորել : Պիտի ասել՝ գեներալիսիմուս :

— Թշնամին գրաւած էր մեր հողերը, զօրամասերը յափշտակեր էին...

— Էլի դասդ չես սովորել : Գրիր՝ թշնամին օկուպացրել էր մեր տերրիտորիան, իր դիվիզիաները գալթել էին ...

—Մեր հրամանատարը ռազմագիտական գործողութիւն մը ...

—Ո՛չ, ո՛չ. գրիր՝ մեր կոմենդենտը մի ստրատեգիական օպերացիա ..

— Եւ թշնամին պարպեց մեր հողերը :

— Էվակուացրեց մեր տերրիտորիան :

... Երբ դասը վերջացաւ, դիտեցի որ ուսուցիչը հետեւեալ դիտողութիւնը գրած էր այս աշակերտի մասին.— «Զափազանց տկար՝ հայերէն լեզուի մէջ» :

ՎԱՀԷ

Անթիլիասի դպրեվանքը

Ուրբաթ օր պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու Անթիլիասի դպրեվանքին վերատեսուչը, Դերենիկ եպիսկ. Փոլատեան, որ Ամերիկա կ'երթայ, նիւթական աղբիւրներ ճարելու համար : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Կռիւները կը ծաւալին Պաղեստինի մէջ

Անդրյորդանանի Ապտուլլահ թագաւորը վերին հրամանատար կարգուեցաւ արաբական բոլոր բանակներուն, եւ իսկոյն ձեռնարկեց զինուորական մեծ յարձակողականի մը :

Իրաքի զօրամասերը, ծանր հրետանիի եւ հրասանդի ուժով, կը ջանան կտրել Նաթանիայի մօտ, Թէլ Ավիվէն Հայֆա տանող ճամբան :

Երուսաղէմի մէջ, հրէական հրասանդերը սկսան ռմբակոծել այս քաղաքին հին թաղերը : Արաբական Լեգէոնի թնդանօթները առ այժմ չեն գործեր. բայց բոլոր արաբ զօրամասերուն հրաման տրուած է պատրաստ ըլլալ՝ նոր յարձակողականի մը ձեռնարկելու համար :

Գահիրէի պատերազմական նախարարութեան մէկ պաշտօնատարը յայտարարեց թէ՝ եգիպտական բանակը յարձակողականի սկսած է Պաղեստինի հարաւային ճակատին վրայ :

Թէլ Ավիվէն կը հեռագրեն թէ Յուլիս 9ին թշնամի օդանաւ մը փոքր ռումբեր նետեց քաղաքին վրայ : Զորս հոգի մեռան, տասը հոգի վիրաւորուեցան :

★ Կոմս Պերնատոթ Ամերիկա պիտի մեկնի, զեկուցում տալու համար Ապահովութեան Խորհուրդին, Պաղեստինի կացութեան մասին : Կոմսը սոխորողական կոչ մը ուղղեց Արաբներուն եւ Հրեաներուն, որպէսզի նոր զինադուլ մըկնքենտասը օրուան համար :

★ Թերթերը կը գրեն թէ 18.000 Հրեաներ յաջողած են Պաղեստին մտնել, Անգլիացիներու հեռանալէն վերջ :

Պաշտօնէութեան գործադուլին հետեւանքները

Ելմտական նախարարութեան եւ իրեն ենթակայ բոլոր վարչութեանց պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի թէ Փարիզի եւ թէ գաւառներու մէջ, առանց նշանակելի միջադէպեր յարուցանելու : Գործադուլը ընդհանրական հանգամանք ունի, թէեւ Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու սէնտիքաները վերապահութիւն ցոյց կու տան, սպասելով կառավարութեան վերջնական որոշումին : Բանուորական Ուժը, որ առաջին անգամ արձակած էր գործադուլի հրամանը, յանձնարարեց իր անդամներուն սպասողական դիրք բռնել առ այժմ, եւ կէս առ կէս հետեւիլ ելմտ. պաշտօնեաներու միութեան հրահանգներուն : Աշխատանքի Դաշնակցութեան պատկանող պաշտօնեաներու ընդհանուր միութիւնն ալ հրաւիրեց իր մասնաճիւղերը որ կապ հաստատեն աշխատաւորական միւս կազմակերպութեանց հետ, միահագոյն գործողութեան մը ձեռնարկելու համար : Ամէն պարագայի մէջ, որոշուած է որեւէ վճռական քայլ չառնել Յուլիս 14ի տօնէն առաջ :

Աշխատաւորական միջդաշնակցային միութիւնը՝ որուն մաս կը կազմեն C. G. T.ի, Բանուորական Ուժի եւ Քրիստոնեայ սէնտիքաներու ներկայացուցիչները, որոշեց դիմել Խորհրդարանի մեծամասնական կուսակցութեանց, Հանրապետութեան Նախագահին, ինչպէս նաեւ Ազգ. Ժողովին եւ Հանրապետութեան Խորհուրդին, անոնց պարզելու համար իրենց պահանջները :

Ելմտական նախարարը անգամ մըն ալ յիշեցուց բանթողներուն թէ՝ որեւէ օրավարձ պիտի չվճարուի գործադուլի ամբողջ տեւողութեան : Կառավարութիւնը միշտ կիրարկած է այս կանոնը եւ այս անգամ ալ պիտի չշեղի անկէ —կ'աւելցնէ զեկոյցը :

Օդիլի եւ Պուրժէի օդակայաններու մաքսային պաշտօնեաները կը շարունակեն գործադուլը. բայց չեն մերժեր մաքսային գործողութիւններ կատարել այն անդեղէններուն համար՝ որոնք, մնալով, կրնան աւրուիլ :

Դրամատուններու եւ սակարանի այն պաշտօնեաները՝ որոնք C. G. T.ի կը պատկանին, յայտնեցին ելմտական նախարարութեան բանթողներուն թէ համաձայն են իրենց. կը պահանջեն որ ամսական 2500 ֆրանքի առժամեայ կանխավճար մը տրուի իրենց ալ :

Գործադուլի վտանգ կայ նաեւ պետական ընդհ. վարչութեան մէջ, որուն մաս կը կազմեն վարչապետութեան, ներքին, արտաքին, առողջապահական, նախկին պատերազմիկներու, գաղթային նախարարութեանց ինչպէս նաեւ նահանգապետական եւ գաւառային կառավարչատանց պաշտօնեաները :

★ Երկու օրէ ի վեր դահլիճը արտակարգ նիստեր կը գումարէ 5—6 ժամ տեւողութեամբ, ելք մը գտնելու համար :

Ընկերային խլրտումներուն հետ, խոր մտահոգութիւն կը պատճառէ նաեւ հունձքերու վիճակը : Առատ հունձք մը մեծապէս պիտի բարւոքէր տնտեսական կացութիւնը. բայց տեղատարափ անձրեւները մեծ վնաս պատճառած են եւ եթէ այսուհետեւ արեւ ալ ծագի, շատ ուշ է :

★ «Տէյլի Մէյլ» կը գրէր թէ ելմտական նախարարը ստիպուած է իր պաշտօնատունը երթալ կողմնակի դուռնէ մը, իսկ իր գլխաւոր քարտուղարները եւ մասնագէտները իրենց գրասենեակները կը մտնեն շնորհիւ բանթողներու յանձնախումբին տուած արտօնագիրներուն :

Դաշինքը անելի մատնուած

Օրերը կը յաջորդեն իրարու, առանց պարզելու կացութիւնը : Ֆրանսա կը բոլորէ քաղաքական տագնապի նոր շրջան մըն ալ, լեցուն՝ անլուծելի դժուարութիւններով եւ դահլիճի հրաժարման վտանգով : Անհամաձայնութեան պատճառները չեն պակսիր.— Բանակին յատկացուելիք վարկերն ու երկրին զինուորական քաղաքականութիւնը, 30 միլիառ ֆրանք ճարելու միջոցները, որպէսզի կարելի ըլլայ պարգեւներ յատկացնել կարգ մը հաստատութեանց, հրամանագիր – օրէնքներ հրատարակելու իրաւասութիւն տալու խնդիրը, պետական պաշտօնեաներու գործադուլը, եւն. եւն. :

Քանի մը նախարարներ կը սպառնան հրաժարիլ : Ելմտական նախարար Մայէրէ ետք, որ Զորեքշաբթի օր երեք անգամ հրաժարիլ ուզեց, առջի օր ալ, կրթական նախարար Տէփռէօ մեկնեցաւ նախարարական խորհուրդի ժողովասրահէն, տեսնելով որ դահլիճը տրամադիր չէ ընդունելու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՑՈՒՑԱՓԵՂԿ ԼԶԵԼ

Ա.

Տարիներ առաջ, երբ դեռ ծանօթ չէի Փարիզին, պանդուխտ առջեւէն մեկնող հանրակառքի մը մէջ նստելով, կ'երթայի մայրաքաղաքին մէկ ծայրէն միւսը եւ կը վերադառնայի: Պարապ ժամանակը անցընելու ձեւ մըն էր եւ մանկութենէն երկարող հաճոյք մը, զերծ՝ մոլորելու վախէ:

Կայ տղայութենէ մնացած ուրիշ հաճոյք մը եւս, շատ աւելի ընդհանրական, թէեւ քիչ անգամ կը գրուի իր մասին: Ժամեր կ'անցընեմ քալելով եւ կանգ առնելով ամէն մէկ խանութի առջեւ, թափառելով ցուցափեղկէ ցուցափեղկ:

Հաճելի է, արդարեւ, նման պտոյտ մը Փարիզի փողոցներուն մէջ, որոնք այլապէս հետաքրքրական են իրենց պատմական յիշատակարաններով: Երկրին պատմութեան տեղեակ մէկը՝ կրնայ սուզուիլ ժամանակին մէջ, երազել եւ վերլուծել անցեալը, դիտելով հին շէնքերը, արձաններն ու եկեղեցիները:

Անցեալապաշտ մը չեմ, բայց յաճախ կը կատարեմ այս թափառումը, երբ զերծ եմ աշխատանքէ: Իմ հաճոյքս աւելի մեծ պիտի ըլլար ի հարկէ, եթէ Փարիզը ըլլար հայկական մայրաքաղաք մը: Ամէն փողոց պիտի յիշեցնէր ինծի մատենագիր մը, կամ կախաղանին վրայ քաջաբար մեռած նահատակ մը, բանաստեղծ մը կամ ամիրայ մը: Աւա՜ղ, պիտի չտեսնեմ պողոտայ մը որ կոչուէր Խորենացի կամ Եղիշէ, փողոց մը՝ որուն անունը ըլլար Աշոտ Ողորմած կամ Խրիմեան, հեթանոս դիւց մը՝ Վարուժանին յիշատակին նուիրուած: Արմատախիլ ենք պատմութեան մէջ իսկ: Փակ է մեր առջեւ մեր անցեալն անգամ:

Բայց մերն ալ է քիչ մը երկիրը՝ որուն լեզուն, պատմութիւնն ու գրականութիւնը սորված ենք դպրոցի գրասեղաններուն վրայէն եւ ուր անցուցած ենք մեր երիտասարդութիւնը՝ իր լաւ եւ գէշ օրերով: Ու մենք շրջելով, յիշելով մեր անցեալը, կ'երթանք դէպի աւելի ետ, կը տեսնենք քաղաքակրթութեան մը ծնունդն ու աճումը, անոր պայքարներն ու երջանիկ շրջանները, նահանջներն ու նուաճումները:

Կրնայ պատահիլ որ, օր մը, գտնուի գործիք մը, ինչպէս փորձեր կ'ըլլան արդէն, եւ մենք, անոր շնորհիւ, աւելի զմայլելի ճամբորդութիւն մը կատարենք ժամանակին մէջ: Երթանք եւ տեսնենք մեր աչքերով անոնք որ ապրեցան տասը, քսան, երեսուն դարեր առաջ: Կրնայ ըլլալ որ, կոճակ մը դարձնելով, մեր սենեակը բերենք Վարդան Մամիկոնեանը, օրինակի համար, կամ Ղազար Փարպեցին. եւ կրնայ ըլլալ տակաւին որ անոնց ընկերակցութեամբ բարձրանանք Էյֆէլի աշտարակը:

Կ'ըսեն թէ, ինչպէս մեր քունին մէջ, այնպէս եւ իրականութեան մէջ, միակտուր է ժամանակը եւ մենք ենք միայն որ կը բաժնենք զայն անցեալի, ներկայի եւ ապառնիի: Մեր երազները փաստեր են որ, ըլլալով հանդերձ ներկայի մէջ, կրնանք գտնուիլ նոյն ատեն անցեալին եւ ապագային մէջ: Գուշակութիւնները, որոնց պէտք է հաւատալ մասամբ, նոյն հաստատումները կ'ընեն: Ուրիշ համոզիչ փաստ մը՝ ճակատագիրը: Ուրիշ մը՝ հայրենասիրութիւնը: Ձեզի կը ձգեմ երեւակայել հրաշքները նման գիւտի մը, նման գործիքի մը՝ որ պիտի լուսաբանէ մասամբ մեր գոյութեան խորհուրդը եւ վէրքի պէս մեզ կրծող հայութեան անլուծելի խնդիրը: Անշուշտ, այդ օրը, բանաստեղծը այլեւս պիտի վեղչուի կէս առ կէս, այն բանաստեղծը մանաւանդ որ ընթերցողները կ'օրօրէ երազներով, քանի որ մարդիկ, երազելու տեղ, պիտի տեսնեն իրենց ուզածը: Բայց մինչ այդ...

Այսպէս, կր յանձնուիմ ցուցափեղկերը դիտելու հաճոյքին:

Այսպէս, կը յանձնուիմ ցուցափեղկերը դի-

Ֆրանսերէն բառ մը կայ, խորապէս յատկանշական՝ բացատրելու համար այս երազին գեղեցկութիւնը — lèche – vitrines: Արդարեւ՝ ապակին լզելու չափ կը մօտենան երբեմն մարդիկ ցուցափեղկին: Կը նմանին աղուէսին որ կը նայի խաղողին: Երեխաները շատ աւելի մօտ են այդ ճշմարտութեան: Դիտեցէք անուշեղէններու կամ խաղալիքներու առջեւ կեցող աղքատիկ տղայ մը, քիթը ապակիին փակցուցած: Անոր մէջ կը տեսնենք երազ եւ զրկանքի տխրութիւն, այսինքն բոլոր տարրերը ցանկութեան որուն զոհերն են նաեւ, երեխաներէն վերջ, կիները, որոնք նոյնպէս ժամեր կ'անցընեն ցուցափեղկերուն առջեւ:

Ցանկութիւնը բարդ զգացում մըն է: Գաղափարները կը ծնին անկէ: Այսպէս, երեխաներէն ու կիներէն վերջ, կարգ մը խոհրդածութիւններ կրնայ ընել քիչ թէ շատ մտածել գիտցող այր մարդ մը, ցանկութեան աշխարհիկ կամ մարմնական զգացումէն բարձրանալ մինչեւ վերացում: Անշուշտ ցուցափեղկերէն կախում ունի շատ բան: Եւ խանութպանները վարպետներ են յաճախ մարդկային հոգեբանութեան ճիւղին մէջ: Ցուցադրելը արհեստ եւ արուեստ մըն է նոյն ատեն, դիտութիւն մը: Բայց նախ գտնենք Ֆրանսերէնին համազօր բառ մը:

Շատ լաւ պիտի համապատասխանէր «ցուցափեղկալէզ»ը, եթէ երկար չըլլար բառը: Երկարէն աւելի՝ ան մեր մէջ կ'արթնցնէ նաեւ տխուր պատկերները պնակալէզին եւ յարալէզին, որոնք իրենց տեղը շինած են արդէն մեր պատմութեան եւ ազգային նկարագրին մէջ: Կը յիշենք անպատկառ եւ սորուկ հոգիով մէկը եւ մեր մտածումը կ'երթայ օտարներուն պնակները լզող կարգ մը մարդոց՝ հայրենիքէն ներս եւ դուրս: Գալով յարալէզին, սիրկա յիշեցնել կուտայ մեզի գեղեցիկ բայց տըխուր առասպել մը: Մեր թագաւորներէն մէկը, Արա Գեղեցիկ՝ կը մերժէ գոհացում տալ տռփավառ Շամիրամին եւ կը մեռնի պատերազմի դաշտին վրայ, փոխանակ իր հերոսներն ու հայրենիքը փրկելու, խոնարհելով թշնամի թագուհիին շատ ըմբռնելի ցանկութեան առջեւ: Խոնարհիլ բառը հոս կը նշանակէ բարձրանալ եւ ըլլալ իր գերագոյն ուժերուն տէրը: Կը տխրինք մանաւանդ յիշելով Ն. Զարեանի թատերգութիւնը, ուր Արա Գեղեցիկ կը ներկայանայ ողորմելի տատամսումներով, կ'ըլլայ այնքան ցաւագար, որ կ'արգիլէ նետ քաշել գեղեցիկ թագուհիին վրայ, գիտնալով հանդերձ թէ իր բանակը պարտութեան պիտի մատնուի, եթէ չկռուի: Կրնայ դառն եզրակացութեան մը գալ քիչ թէ շատ մտածել գիտցող մարդ մը եւ ճշդել մեր ազգային նկարագիրը: Այսինքն՝ երազը, կամ գեղեցկութեան սէրը, կամ երկնային հաւատքը մոռցնել կուտան մեզի կարեւորը, պոռնիկ իրականութիւնը: Կրնանք աւելի հեռուները տանիլ մեր մտածումը, ըսել.— Յոյսերը, առասպելական այդ շուներուն պէս, կը լզեն դարերէ ի վեր դիակ մը որ չողջնար, շատ սիրելի դիակ մը: Բայց, մտածումի ամէն խորացում կը հասնի ողբերգութեան: Վասնզի, երբ կը դատապարտենք այդ սեւ յոյսերը, կը յիշենք նաեւ անսահման ու հերոսական մաքառումները ցեղին, անհամար նահատակները անոր եւ անոնք մանաւանդ որոնք իրենց կեանքը տուին մեր լեռներուն վրայ, որպէսզի յարութիւն առնէ սրբազան հայրենիքը:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ

Գոցեց գիրքը, դուրս նետուեցաւ իր խցիկէն, ձեղնայարկէն իջաւ. արագ, երկար քալեց փողոցն ի վար: Դարձեալ մոռցաւ հացին պէտքը եւ աքային ստամոքսին, յանձնուեցաւ ընթերցումին ազդեցութեան: Եւ երջանիկ ու խանդավառ, պատանեկան հիացումով, մենախօսեց փողոցն ի վար:

Ու բակէն ներս, ոչ ոք լսեց վաւերական Բանաստեղծին վերացական ոտնաձայնը եւ սալարկին արձագանգը: Խոնարհ, անփայլ, լոկ ստուեր մը ուր որ երթայ, ուր որ ըլլայ, եւ դասական բանաստեղծի զուտ տիպար մը, ան խսկապէս կըտրուած է մեր աշխարհէն, ու կը յածի եւ կ'երեւի որպէս ոգի:

Երբ որ հասաւ սեմին վրայ, շրթները դեռ կը շարժէին իրեն համար: Ներս խոյացաւ նետի մը պէս, խլեց գիրք մը, չբացաւ զայն անմիջապէս, տարաւ աչքին խոշորացոյց իր ապակին, բոլորակով զայն պինդ սեղմեց, ծամածռեց ալեւորի անուշ դէմքը: Մնաց այդպէս երկու վայրկեան եւ չտուաւ իր բարեւը: Ներկաները զուարթացան, բարեւ տուին եւ բարութեամբ սպասեցին:

Ապա, խկոյն, մենախօսիկ Բանաստեղծը սթափեցաւ, տեսաւ, ահա, ընտրանին, լոյս քաղաքին հայկեան միտքը, — հինգ գրագէտ, զոյգ մը փրող, որ հոդ կ'ըլլան ամէն ցերեկ: Հայկեան սիրտը ուրիշ տեղ է: Գիտէք, անշուշտ, ժողովուրդին պէտք է դիմել: Հոն մի միայն կրնաք լսել անոր զարկը: Ու լռակեաց Բանաստեղծը եղաւ բարբառ.

— Այո, այո, այո, տղաք, հոյակապ է, աննման է, անզուգական: Պէտք է կարդալ, պէտք է կարդալ: Ես կը կարդամ, չեմ յագենար: Կը կարդամ ես յափշտակեալ եւ կը պտտիմ լուսաբացին:

— Ա՛յ Բանաստեղծ, ըսէ, ո՞վ է այդ հրայրքին հեղինակը, հարցուց երէց գրագէտը:

— Լռէ, տղայ, ամօթ քեզի, ըսաւ սաստով վաթսունամեայ Բանաստեղծը վաստակաւոր գրագէտին:

— Կուահեցի, Բիւֆէճեանն է, միջամտեց հանդարտօրէն եւ ապահով, երէցէն ետք, միջինին մօտ գրագէտը:

— Լռէ, յիմար: Անշուշտ, ան ալ հսկայ մըն է, ու լաւ է որ յոբելեանը կ'ուզէք տօնել: Պէտք է տօնել, դէմ չեմ ատոր, ձեզի հետ եմ: Այո, այո, հսկայ մըն է, կը խոնարհիմ, թէպէտ զուրկ չէ շատ մը յիմար մեղանչումէ...

— Համաստեղն է, յայտարարեց երկրորդ երէց գրագէտը:

— Արովեանն է, Արովեանը, ըսաւ վստահ, երկրորդ միջին գրագէտը:

— Հոյակապ է, աննման է, անզուգական, յաւելեց դարձեալ պատանիի խանդով ծանօթ Բանաստեղծը: Միակ հսկան...

— Ա՛յ Բանաստեղծ խստակրօն, բծախնդիր, այնքան զգոյշ բառերուն հետ, ըսէ, խնդրեմ, ինչպէ՞ս, այդպէս, դուն կը կրկնես. «Հոյակապ է, աննման է, անզուգական, միակ հսկան», հարցուց մեղմիւ երրորդ միջին գրագէտը:

— Լռէ, յիմար: Մտիկ ըրէ: Այո, այո, աննման է, անզուգակա[ն], Հայոց ազգին միակ հըսկան, Յակոբ Մելիք – Յակոբեանցը, Յակոբ Մելիք – Յակոբեանցը: Վաթսունամեայ՝ ես կը կարդամ «Սամուէլը», «Դաւիթ Բէկը»: Այս առաւօտ աւարտեցի իր «Կայծերը»: Իրիկուան դէմ, «Խենթին» է որ պիտի վազեմ:

Բանաստեղծը չունչ մը առաւ, բացաւ գիրքը, տարաւ աչքին խոշորացոյց իր ապակին ու երկարած դուրսի լոյսին, Հայ Սփիւռքին բանուորական վիպասանէն կարդաց երկտող դոհար գեղօն, հիացումով, վերացումով, Հայու վայելչաբանութեամբ, էջ յիսունէն:

— Այդ գեղօնը իրենը չէ, տեսած եմ զայն Ֆրանսական դպրութեան մէջ, ըսաւ կիրքով երէցներուն անդրանիկը, որ ունեցաւ ձայնակից մը միջիններէն:

Ու բարեմիտ Բանաստեղծը շատ տխրեցաւ: Զարմացումի խոշոր տրտում աչեր բացաւ, շուրթը խածաւ եւ գլուխի ճօճանակով ու հիասթափ՝ յանդիմանեց մեղմ մրմունջով:

— Ձեղաւ, չեղաւ, չեղաւ, տղաք:

Ապա, կարդաց, էջ ութսունէն, զոյգ մը բառեակ ուրիշ գեղօն: Կարդաց կրկին, մեկնաբանեց, կշռին զարկաւ, անոնց տուաւ տասը գրքի ծանր արժէք եւ լրջութիւն:

Երէց, միջին, ներկաները նոյն յանկերգը քառաձայնի վերածեցին.

— Իրենը չէն, իրենը չէն, իրենը չէն, իրենը չէն...

— Ինչո՞ւ կ'ըսէք, ինչո՞ւ կ'ըսէք, հարցուց ընկճեալ հեզահամբոյր Բանաստեղծը:

— Ինչու կ'ըսենք, Ֆրանսական դպրութեան մէջ կարդացած ենք, իրենը չէն, իրենը չէն...

— Մենք բերք չունի՞նք, ուրեմն: Ուրիշի՞նն է ամէն ինչ: Ձեղաւ, չեղաւ, չեղաւ, տղաք:

Իջաւ երկար, խոր լռութիւն: Լռութիւնը եղաւ բերրի: Որովհետեւ, այդ լռութեան ծոցէն, ահա, նուիրական Դառնութիւնը ելաւ մէջտեղ եւ հառաչեց.

— Ինչո՞ւ համար, Հայը Հայուն կը նախանձի: Ինչո՞ւ Հայը այդպէս ըլլար: Կեանքը այնքան կարճատեւ է: Ինչո՞ւ համար, ինչո՞ւ համար, բարոյական այսքան չռայլ տգեղութիւն....

Իջաւ երկար, խոր լռութիւն: Յետոյ, հանդա՛րտ, խաղաղ, խոհուն՝ բարձրացաւ Գիտակցութեան կիսաժպիտ դատաստանը.

— Մարդն այդպէս է, մարդն այդպէս է:

Ա. ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

GEORGES BERNANOS

Արդի գրականութեան ամենամեծ դէմքերէն մէկն ալ մեռաւ քանի մը օր առաջ, հազիւ վաթսուն տարեկանին:

Պեռնանոս թէեւ զուտ Ֆրանսացի մը չէր (սպանիական արիւն կար իր երակներուն մէջ), բայց միշտ պայքարած է Ֆրանսայի կողքին, հոն մինակ դտնելով, կ'երեւի, իր սկզբունքներուն ամէնէն հաւատարիմ թարգմանը:

Դժուար է ներկայացնել գրագէտ մը որ շատ հասկցուած չէ իր տեսակէտներուն մէջ, շատ ներուած չէ իր յարափոփոխ քաղաքականութեան պատճառով:

Բայց լաւագոյն է զայն բացատրել միայն իր մէկ խոր եւ անփոփոխ ձեւին տակ: Պեռնանոս ամէն բանէ առաջ հաւատացեալ մը եղած է, հաւատացեալ մը տարիներու ընթացքին եւ իր ամբողջ գործը ներշնչուած է իր հաւատքով եւ կը ձգտի դէպի Աստուած:

Մինչեւ 1936, Պեռնանոս մնացած է հաւատարիմ իր առաջին քաղաքականութեան, քանի որ համոզուած միապետական մըն էր: Այդ թուականին բաժնուեցաւ Մոռասէն ու «Աքսիոն Ֆրանսէզ»էն, հոն ալ չգտնելով իր փնտռածը:

Իր ամբողջ կեանքի ընթացքին կը փնտռէր Մարդը, որ իրեն համար պատիւն էր, ճշմարտութիւնն էր, իսկ Մոռասի եւ Տօտէի քաղաքականութիւնը փաչական ձգտումներ ունէր:

Այդ նոյն թուականին էր որ գրեց իր կարեւոր գործերէն մէկը, սպանիական պատերազմին առթիւ, «Մեծ գերեզմանները լուսինին տակ»: Պեռնանոս համեցուկ էր նոյնիսկ ինքն իրեն հանդէպ: Կարելի է բացատրել, երբ զայն նկատենք իբրեւ ծարաւ մը բացարձակին, մանաւանդ որ Պեռնա-

նոս ուզած է հաշտեցնել այդ բացարձակը ամենօրեայ եւ այժմէական դէպքերուն հետ։ Ինք այնքան հեռու էր դիւանագիտութենէն, կեղծաւորութենէն, սուտէն, որ չէր կրնար հասկնալ ներկայ կեանքը, ներկայ աշխարհը։ Իր պայքարի ընթացքին եղաւ մեծ յեղափոխական մը, մեծ գրագէտ մը, մեծ Ֆրանսացի մը։

Միւնիխէն վերջ, մեկնեցաւ Հարաւային Ամերիկա ուրկէ գրեց,— երբ հիթլերական բանակը գրաւած էր Ֆրանսան ալ,— «Նամակ Անգլիացիներուն»։ Ինքն ալ չէր ընդունէր պարտութիւնը եւ միացած էր Տը Կոլի։

Պէռնանոս ունէր շատ մը թշնամիներ, վշտացուցած եւ հեռացուցած էր շատ մը բարեկամներ, որովհետեւ չէր կրնար որեւէ շահու ծառայել, նոյնիսկ իր սեփական շահուն։ Իր գործերը յաճախ մատնելի չեն ոչ թէ անաստուածի մը, այլեւ համեստ քրիստոնեայի մը, ինչպէս «Սատանայի արեւին տակ», որ շատ քննադատութիւններու տեղի տուաւ։ Նոյնը «Պ. Ուին»ի կամ «Ոճիր մը»ի համար որ անհասկնալի կը թուի, ինչպէս մարդը, անբացատրելի եւ խորհրդաւոր ինչպէս կեանքին անյարակցութիւնը։

«Ես անոնցմէ եմ», կը սիրէր ըսել, այն սովորական Ֆրանսացիներէն որոնց համար միշտ անտանելի, անկառավրելի ըսուած էր դարերու ընթացքին, մինչեւ որ օր մը վարժապետներ անոնց համար անհատապաշտ բառը գտան...»։ Ճիշդ է, Պէռնանոս բացարձակ անհատապաշտ մըն էր, բայց շատ տանելի եւ մատչելի ազատ միտքերու եւ իր մեծ տեղը կը գրաւէ այդ հազարամեայ շղթային շարքին մէջ։

Պէռնանոսին վախը, ինչպէս կ'երեւի իր բոլոր վէպերուն մէջ, այն է որ հոգին կ'երթայ դէպ ի ոչնչութիւն, կորուստ։ Բայց, հող է արդէն հաւատացեալ գրագէտը։ Այն պզտիկ լոյսը մաքրութեան եւ մանկական ոգիի որ կայ ամէն էակի մէջ, պիտի բաւէ ջնջելու համար չար ոգին, մեղքը։ Իր հերոսները կատարեալներ չեն, այլ ընդհակառակն արկածախնդիր մարդիկ որոնք կը պատկանին կորովիներու ցեղին։ Եւ մեծ քրիստոնեան, կը տեսնէ ապագան հերոսներու, սուրբերու,— եւ կ'աւելցնէ անմիջապէս — մանուկներու ձեռքը։

Պէռնանոսի մահով Ֆրանսական գրականութիւնը կը կորսնցնէ իր ամենամեծ վիպասաններէն, վիճաբաններէն, ազգայնականներէն մին։ Եթէ իր գիրքը միշտ անորոշ մնացած է, նկատի պէտք է առնել որ ան միշտ ուզած է պարկեշտ մնալ, հաւատարիմ իր տեսակէտներուն եւ խաղալիկը չըլլալ քաղաքանութիւններուն, այլ զանոնք բարձրացնել մինչեւ իր մարդկային լայն հասկացողութիւնը։

Իր վերջին հրատարակուած գործն է «La France Contre les Robots»։ Օրուան կեանքը գայթակղեցուցած էր զինքը, կը վրդովուէր ոչ թէ ռումբին քանդիչ ուժէն, այլ հիւլէական գործարանէն որ կը շինէ զայն, ուրեմն մարդերէն։ Միայն Աստուծոյ գաղափարն էր որ կրնար զայն հաշտեցնել կեանքին հետ։

Պէռնանոս մեռաւ մեծ բաց մը ձգելով։ Ո՞վ պիտի ունենայ հիմա յանդգնութիւնը շարունակելու իր գործը, մէջտեղ բերելու համար ճշմարտութիւնը, իրականութիւնը, մանկական սրբութիւնը։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Խորհուրդ խորին...

Աշխարհը նեղ կուգայ մարդուս։

Ահագին երկիրներ, հողեր ունին իրենց ձեռքերուն տակ եւ տակաւին աչքերը հեռուներն են։

Հիւսիսային Բեւեռ, Հարաւային Բեւեռ խուզարկութեան կ'երթեն։ Կը զարմանաս թէ ինչ կը փնտռեն այդ սառուցեալ գօտիներու մէջ, ուր ոչ արեւ, ոչ բուսականութիւն կայ։ Վայրի կենդանիներ, արջեր, գայլեր, վարազներ կը շրջին ամէն կողմ։ Չեն ալ վախնար...

— Ինչո՞ւ վախնան։ Մարդը ինչ տարբերութիւն ունի այդ գազաններէն։ Այս վերջիններն են որ կը վախնան մարդէն եւ ճիշդ այդ պատճառով քաշուած են անմարդաբնակ տեղեր։

— Իրաւացի տեսութիւն։ Եւ օգտակար Հայերուս համար։

— Հայերը ի՞նչ կապ ունին այս տեսութեան հետ։

— Եղբայր, մենք օրինակ պէտք է առնենք այդ վայրի կենդանիներէն։ Ամէն չարիք, անիրաւութիւն տեսանք սա քաղաքակիրթ կոչուածներէն ու տակաւին, անոնց քղանցքներուն կ'ապաստանինք։ Կ'երթանք կուգանք կը մխրճուինք անոնց մէջ։ Հիւղակ մը հողի համար իրար կ'անցնինք։ Քիթ – քիթի իրար կը հրմշտկենք։ Վէճ, կռիւ իրարու հետ եւ կրկին իրարմէ չենք բաժնուիր։

— Հապա ի՞նչ ընենք։ Ամէն մէկ քաղաքի մէջ մէկ հայ ընտանի՞ք զետեղենք։

— Այնքան պարապ տեղեր կան, տես Հիւսիսային բեւեռը մարդու կը սպասէ շէնալու համար։ Կրնանք բեւեռախոյզներու խմբակ մը ղրկել ուսումնասիրութեան համար։

Ամէն ասպարէզի մարդ ունինք։ Չէ՞նք կրնար բեւեռային մասնագէտներ ալ արտադրել։ Կը նայիս բախտը կը ժպտի եւ մենք ալ մեր անկախ անկիւնը կ'ունենանք սա կլորակին վրայ։

— Օ՜, կ'երեւայ սառոյցի տակ պահածոյ դնել կ'ուզես հայ ժողովուրդը։

— Ուրիշ բարիք մըն ալ։ Մենք դիւրաբորբոք ժողովուրդ ենք։ Ոչինչ պատճառով մը կը բռնկինք։ Եթէ ցուրտ երկիր մը գաղթենք, օրինակ Ալասքայի կամ Սիպերիոյ հիւսիսը, մեր ջիղերն ալ կը հանդարտին։ Թշնամիներու յարձակումներէն ալ կ'ազատինք։

—Վայրի գազաննե՞րը։

— Անոնց հետ գլուխ ելլել դիւրին է։ Հօ դիւանագէտներու հետ չէ որ գործ պիտի ունենանք։ Մանաւանդ, մուշտակի առատութեան մէջ պիտի լողանք եւ մեր տիկինները, որ մուշտակի կարօտէն իրենց ամուսիններուն հոգին կը հանեն, գոնէ առատ մուշտակ կ'ունենան։ Ոտքէն գլուխը մուշտակի մէջ թաղուելով՝ մուշտակավէճը կը դադրի եւ տուներու մէջ խաղաղութիւն կը տիրէ։

— Ինչ տրամաբանական միտքեր... Այն ատեն ինչո՞ւ իրար կ'անցնինք, լսելով թէ Հայաստանէն աշխատաւորներ ղրկուած են Արխանկելսքի սառնամանիքը, փայտ կտրելու համար։ Թերեւս նոր գաղթավայր մը կ'ըլլայ մեզի համար։ Շատ խելացի կարգադրութիւն մըն է ըրած սովետական բարեխնամ կառավարութիւնը։ Ինչ հեռատեսութիւն եւ տակաւին Սարըղամիշի անտառները կը յանձնարարէք իրեն։

Նախ որ այդ անտառները Ռուսաստանի չեն պատկանիր, պահիչիչ տրուած են եղբայր Քէմալիկին։ Տրուած նուէրը ետ պահանջել... Գնչուն իսկ չըներ այդ բանը։

— Սակայն, եղբայր Զենոբ, այդ խնդիրը քիչ մը տրամաբանութեան հետ հաշտուելու միտք չունի։ Երեւանէն Արխանկելսքի 3 — 4000 քիլոմեթր տեղ աշխատաւոր տանիլ։ Փայտ կտրել տալ բերել Երեւան եւ հոն տախտակի վերածել եւ տուն շինել ու ներգաղթողները պատսպարել... Խելքդ կը հասնի՞։

— Խորհրդային երկիր է այդ տեղը, ուրեմն ամէն ինչ խորհուրդ է հոն եւ մեր պուրժուայի, զապուն խելքը չի հասնիր այդ բաներուն։

Անշուշտ մեր բարիքին համար է։ Բան մը գիտեն մեր այդ տեղի հառաջդիմական մենծերը...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ ԻՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՎ

Շաբաթ 19 Յունիսին տեղի ունեցաւ Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի աշակերտներուն երգի ունկնդրութիւնը, Սքօլա Քանթօրումի սրահին մէջ։

Schola Cantorumը... իր խորհրդաւոր նեղ նրբանցքով եւ հսկայ երգեհոնով։ Ներս կը մտնեմ արուեստի այս տաճարէն ուր երբեմնի ուսանողական շրջանիս յուշերը մի առ մի կը յառնեն զիս, ու աչքիս առջեւ կը ցցուի նաեւ անմահ վարպետիս՝ Վէնսան տ'Էնտիի ստուերը, խոլոխ եւ վեհ։ Վարպետը բարեկամ էր նաեւ Օր. Բաբայեանի, եւ ծանօթ հայ երաժշտութեան (քանի մը հայերէն երգեր դաշնաւորած է)։

Երգի վաստակաւոր հայ ուսուցչուհի մը իր աշակերտներու տարեկան հունձքը շարած է բեմին վրայ։ Աշակերտներ՝ դեռատիէն մինչեւ տարեցը, որոնք այլազան ձայներով եւ ոճերով կուգան ներկայացնել քանի մը տասնեակի հասնող երաժշտական կտորները, զորս այնքան հմտութեամբ կցած է դասաւորել Օր. Բաբայեան։ Իր ամենամեծ արժանիքներէն մէկն ալ երգացանկի անսպառ աղբիւրն է։ Ամենահին հեղինակներէն մինչեւ նորերը տեղ գրաւած են յայտագրին մէջ, մեներգի, զուգերգի եւ երրեակի ձեւին տակ։ Ուշագրաւ էին ձայները Տիկիններ՝ Ֆիլտէրմանի, Նորտմանի, Օր. Կալլիի (ծագումով Հայ)։

Երգերը ընտրուած չէին անպայման ունկնդիրները փոխադրելու համար հաճելի մթնոլորտի մը մէջ, եւ ոչ ալ աշակերտներուն ապահովելու համար դիւրին շահուած ծափեր, այնպէս որ կարգ մը բարդ գործեր իսկական փորձաքարեր էին աշակերտաց համար։

Իգական ձայներու մէջ ծափերու մրցանիշը շահեցաւ Օր. Սառա Քէօսէեան, (քօնթրալթօ) որուն փայլուն ապագայ մը կը նախատեսուի, իսկ արական ձայներու մէջ Պ. Քախման, որ հրէական երգով մը մասնակցեցաւ։

Պատերազմէն շատ առաջ կանոնաւորապէս տեղի ունեցած նոյն ունկնդրութիւնները քանի մը տարիէ ի վեր կը կրկնուին եւ տարիներու բեռը պատճառ մը չէ եղած կասեցնելու եռանդը Օր. Բաբայեանի, որ մասնաւոր գուրգուրանք որ ունի իր ամէն մէկ աշակերտին հանդէպ։

Մեր գաղութին պարտականութիւնն է յոբելեանով մը պատուել վաստակաւոր ուսուցչուհին որ գնահատելի յարատեւութեամբ կ'աշխատի տարիներէ ի վեր։

Ա. Պ.

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԸ.

Կաթողիկոսը մերժեց պատասխանել կայսեր հրաւէրին, վախնալով որ Պոլիս երթալու պարագային կրօնական միութեան խնդիրը կ'արծարծուի կրկին. ուստի՝ Տարօնէն ճամբայ ելաւ երթալու Շիրակ, Աշոտ Երկաթի մօտ, որպէսզի խորհուրդ տայ անոր ընդունելու կայսեր հրաւէրը։

ԻԹ.

Հեղինէն սաստիկ անհանգիստ էր, հօր գաղտնիքը իմանալէն յետոյ։ Հայրը կազմակերպած էր սոսկալի դաւադրութիւն մը, որով իրենց ամբողջ ցեղը պիտի մատնուէր անէծքի եւ դաւաճանի կոչման։

Օ՜, Հեղինէի զգայուն սիրտը կը կսկծար, քանի կը յիշէր այն գիշերուան գաղտնի խորհուրդը. միջոցներ կը փնտռէր հօրը ծրագիրները խորտակելու։ Օրէ օր հայրը ատելի կը դառնար իրեն, որդիական պարտաւորութիւնները կը լքէին իր մէջ, տեղի տալով ազնուութեան եւ ճշմարտութեան զգացումին։

Մէկ կողմ կեցած էր հայրը՝ իր վատ ու դաւաճանական արարքներով, բայց զոր պարտաւոր էր սիրել ու յարգել բնութեան օրէնքի համաձայն, իսկ միւս կողմէ կը տուժէր Աշոտ Երկաթը, օրինաւոր թագաւորը, եւ յանձին՝ անոր ամբողջ ազգը։

Այստեղ կը տուժէր անհատ մը միայն, որ կուրացած էր փառամոլութեամբ, իսկ այնտեղ՝ ազգը. ինք կեցած էր երկուքին միջեւ, որոնք ուժեղ էին, սիրելի որո՞ւն տալ գերակշռութիւնը, հօ՞րը, զոր պարտաւոր էր սիրել, թէ՞ ազգին...։

Աւելի լաւ չէ՞ր ըլլար, եթէ լռէր ինք եւ իր գործերուն նայէր, քան թէ իր հօր դէմ յայտնութեամբ զբաղէր։ Իր ի՞նչ գործն էր որ կը սպաննուէր Աշոտ Երկաթը, կը խորտակուէր ազգը, կ'ոչնչանար ամբողջ Հայաստանը։

Բայց ան հետամուտ չէր միայն իր անձնական հանգիստին. իր երակներուն մէջ կարծես հօրը արիւնը չէր որ կը հոսէր. իր հոգիին մէջ կը տիրապետէր ազգի սէրը, ճշմարտութեան ու արդարութեան սէրը։

Պատրաստ էր զոհելու ամէն ինչ, յանուն ազգի եւ հայրենիքի։ Ազգն էր իր հայրն ալ, մայրն ալ ու ամէն ինչը. երբ կը տառապէր ան, ինքն ալ պէտք է տառապէր, անոր հետ պէտք է ուրախանար ու անոր հետ ալ տխրէր։ Ահա թէ ինչ կը մտածէր ան, երբ յաջորդ օրն իսկ կանչել տուաւ Տէր Սահակը, որուն հաւատարմութեան մասին կասկած չունէր բնաւ։

Երբ Տէր Սահակ անոր առանձնասենեակը մտաւ, Հեղինէի երեսին գոյն չկար. ամբողջ գիշերը անքուն մնացած էր ան։

— Ի՞նչ կայ, աղջիկս, ինչո՞ւ այդպէս վրդովուած ես, հարցուց Տէր Սահակ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ուիլեըմ Սարոյեանի ծանօթ մէկ երկը The Time of Your Life (Ձեր կեանքին ժամանակը) վերածուած է շարժանկարի։ Այս թատերգութիւնը որ վերջերս ներկայացուեցաւ Պրոտուէյի մէկ թատրոնի բեմին վրայ՝ այժմ ալ շատ քիչ փոփոխութեամբ, կը ներկայացուի իբրեւ շարժանկար։

Սարոյեան ծանօթ է իբրեւ հարազատ մեկնիչը հասարակ խաւի անհատներու, անոնց սէրերուն, տխրութիւններուն եւ մարդկային պայքարներուն։ «Անունս Արամ» է խորագրով իր վէպը բաւական աղմուկ հանեց, իսկ իր «Մարդկային կատակերգութիւնը» այնպիսի մեծ գնահատութեան արժանացած է որ գիրքը նախ թատերգութեան, յետոյ ալ շարժանկարի վերածուած է։

իր առաջարկները՝ այս նախարարութեան պաշտօնեաներու թոշակներուն յաւելման մասին: Իր պաշտօնակիցներուն միջամտութեան շնորհիւ միայն, Տէփոէօ վերադարձաւ ժողովասրահ: Այս առթիւ կատարուած բուռն հակաճառութեանց ընթացքին, ձայները շատ բարձրացած ըլլալով, վարչապետը խնդրեց իբրեւ մասնագէտ հրաւիրուած պաշտօնատարներէն որ վեկնին ժողովասրահէն:

Այս միջադէպերն ալ կը հաստատեն թէ՝ կառավարութիւնը հետզհետէ կը կորսնցնէ իր հեղինակութիւնը: Այս պարագան չի դիւրացներ անշուշտ փոխառութիւն կնքելու համար պատրաստուած ծրագիրը: Տնտեսական վստահութիւնը կախում ունի քաղաքական վստահութենէն:

Առջի գիշեր դահլիճը հինգ ժամ նիստ գումարեց եւ զբաղեցաւ պաշտօնեաներու թոշակներուն յաւելման համար պէտք եղած հաշիւները կարգադրելով՝ բայց, վերջնական ցուցակը չպատրաստուեցաւ տակաւին:

«Պաշարումը վերցնել անմիջապէս»

ԱՄԷՆ ԲԱՆ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԸՆԹԱՑՔԷՆ

Երէկ հրատարակած էինք Պերլինի մասին Ֆրանսայի կողմէ Մոսկուայի յանձնուած ծանուցագրին էական մասերը:

Անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւններն ալ հրատարակեցին իրենց ծանուցագիրները, որոնք աւելի խիստ ոճով մը խմբագրուած են: Երկու դաշնակիցները «անթոյլատրելի» գտնելով Պերլինի պաշարումը, բացէ ի բաց կը պահանջեն վերցնել զայն «անմիջապէս եւ ամբողջովին»: Այս առթիւ դիտել կու տան թէ որեւէ ճնշում չի կրնար երեք Դաշնակիցները հեռացնել Պերլինէն: Իրենք հոն կը մնան իբրեւ հետեւանք Գերմանիոյ պարտութեան եւ անձնատրութեան եւ համաձայն Դաշնակիցներու միջեւ կնքուած պայմանագրութեանց: Կ'ուզեն որ խորհրդային իշխանութիւնը բացորոշապէս հասկնայ թէ տեղի պիտի չտան որեւէ սպառնալիքի համար: Ի վերջոյ կը յիշեցնեն թէ իրենք պատասխանատու են 2.400.000 Պերլինցիներու ճակատագրին: «Անոնց մէջ կան հարիւր հազարաւոր կիներ եւ մանուկներ որոնց առողջութիւնը կախում ունի ուտելիք, դեղ, բժշկական պիտոյքներ հասցնելու դիւրութիւններէն»:

Երեք Դաշնակիցները այսօր – վաղը կը սպասեն Ստալինի պատասխանին: Միեւնոյն ատեն միջոցներ կը խորհին իրենց դիրքը ճշդելու համար, եթէ պատասխանը ժխտական ըլլայ եւ կամ որեւէ պատասխան չտրուի:

★ Պերլինը պաշարուած ըլլալով խորհրդային իշխանութեանց կողմէ, ածուխի մեծ նուազութիւն կը տիրէ քաղաքին այն թաղամասերուն մէջ՝ որոնք Դաշնակիցներու գրաւման տակ կը գտնուին: Այս պատճառով, որոշուեցաւ 75 % պակսեցնել փողոցներու գիշերային լուսաւորութիւնը: Փոքր գործարաններու ինչպէս նաեւ փոխադրութեանց եւ տուներու յատկացուած ելեկտրական հոսանքն ալ պիտի կրճատուի մեծ չափով: Անգլիական, Ֆրանսական եւ ամերիկեան շրջաններու զինուորական կառավարիչները հրամայեցին քաղաքապետարաններուն որ օդային կապի սպասումն ալ 60 առ հարիւր պակսեցնեն: Տուգանք պիտի վճարեն անոնք որ կը վատնեն ելեկտրականութիւնը եւ օդային կապը:

«ՄԵՆՔ ՊԻՏԻ ՅԱՂԹԵՆՔ»

Մարաջախտ Մոնկոմըրի, բրիտանական բանակի սպայակոյտի պետը, այցելեց վարչապետ Շումանի եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարար Թէյթժէնի: Յետոյ, ճառ մը խօսելով «Ֆրանսա – Մեծն Բրիտանիա» ընկերակցութեան ի պատիւ իրեն սարքած հացկերոյթին, յայտարարեց ի մէջ այլոց.—

— «Շատ յանդուգն ըլլալու է յարձակող մը, դիմադրաւելու համար մեր երկու երկիրներուն (Ֆրանսա եւ Անգլիա) եւ Արեւմտեան Միութեան պատկանող միւս երկիրներուն, որոնց ուժ կու տան Մ. Նահանգները: Արդէն գործի սկսած ենք. Պրիւքսէլի ուխտը ստորագրուած է. Արեւմտեան Միութիւնը կազմուած է. քաղաքական, տնտեսական եւ զինուորական խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին: Ատեն է հիմա որ արդիւնքներ ձեռք բերուին:»

Մառէշալը հաւաստեց թէ Ֆրանսան արշաւանքի պիտի չենթարկուի այլեւս: «Ես դիտեմ որ պիտի յաղթենք: Նիւրընպէրկի դատավարութիւններէն ի վեր ոճիր է պատերազմ սարքել եւ չշահիլ զայն: Պարտուած զօրավարները պիտի դատուին եւ պիտի կախուին:

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ երեսփ. ընտրութեանց մէջ համայնավարները 20 % կորսնցուցին, վեցերորդ կարգը իջնելով: Մեծամասնութիւն կը կազմեն կաթոլիկները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու, Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ գաղութիս բոլոր ազգ. կազմակերպութիւններու, ողբացեալ

Ընկեր Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի

հոգեհանգստեան արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ 14 Յուլիս Չորեքշաբթի առաւօտ Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ: Եկեղեցական արարողութեան կը մասնակցի «Արմենիա» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի, ուրկէ յետոյ, եկեղեցիին բակը տեղի պիտի ունենայ բանախօսութիւն:

Կը նախագահէ ընկեր ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՄԱՍԵԱՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէի, իր հիմնադրութեան 23րդ տարեդարձի առթիւ:

Հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Trois Lucs. Réstaurant des Crottesի օդասուն պարտէզին մէջ:

Բացման խօսք ընկեր ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԷ, կը խօսին ընկեր Վ. ՄԻՍՏԻԿ եւ Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, երգ, արտասանութիւն: Մուտքը ազատ է:

×

ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու Եօթնեղսայրեան օդասուն ագարակին մէջ: Կը մասնակցի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի մասնաճիւղի նուագախումբը: Գեղարուեստական բաժին: Պար, արտասանութիւն, երգ եւ զանազան անակնկալներ սիրուած արուեստագէտներու կողմէ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.Հ.Յ.Դ. Վռամեան ենթակոմիտէն կազմակերպած է դաշտահանդէս մը 11 Յուլիս, նուիրուած հայ հերոսներու, Սէնթ Անտուէի օդասուն պարտէզին մէջ:

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն:

Աղամեան Թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացնէ յեղափոխական տրամ մը: Ճաշերը միասին բերել, մանրամասնութիւն տեղւոյն վրայ: Մուտքը ազատ է:

Հանդէսին վայրը երթալու համար (Փլաս տ'Էքսէն) առնել 25 թիւ հանրակառքը իջնել վերջաւորութեան:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Վարուժան կոմիտէի, 11 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Pont Nantin (Վարիզէլ) օդասուն պարտէզին 200 քայլ հեռու, մշտավազ առուին եզերքը:

Կը նախագահէ Ս. ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՋԷՔԵԱՆ

Ճաշը միասին բերել: Սիրով կը հրաւիրուին Սէնթ Էթիէնի ընկերները:

Ո'ՒՇ... ՈՒՇԱ'Դ... ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ'ՒՆ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղին կողմէ, Կապոյտ Խաչի օրուայ առթիւ, բացօթեայ պարահանդէս, 31 Յուլիս 948, շաբաթ գիշեր, մինչեւ լոյս: Կը խնդրուի, քոյր եւ ազգ. կազմակերպութիւններէն, նկատի ունենալ վերոգրեալ թուականը եւ չխաչաձեւել:

ԱԶԴ. — Ազգակիցներուս տրամադրութեան տակ ունիմ սեղանատուններ, ննջասենեակներ, ընկոյզէ, փալիսանդրէ, աքաժու – փոմլէ, մաքասաբ առաջնակարգ չոր տախտակներով շինուած վերջին նորաձեւութեամբ, մեծաքանակի (fabrication)ի գիներով:

Բոլոր նորաձաշակները կատարեալ գոհացում գտնելու համար անվարան դիմեցէք հաստատութեանս՝

ԼՈՒՏԵՐ ՕՐՋԱՆԵԱՆ
Ebénisterie
202 Rue Boileau, LYON:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, Բարսեղ Հայպէշեան կը ներկայացնէ «ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ», 20 յուլիսին: Կը խնդրուի նկատի առնել:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին 78 rue Rabelais, դպրոցի սրահը: Բոլոր ընկեր – ընկերուհիներէ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Շավիլի եկեղեցական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այսօր կիրակի, մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յաւարտ պատարագի, մեծ բանաստեղծ Աւետիս ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուի բոլոր ժողովուրդը անխտիր:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. վարչութիւնը կազմակերպած է դաշտապտոյտ մը այս կիրակի St. Germain en Layeի անտառը: Հաւաքուիլ Gare St. Lazare ժամը 8.30ին, Monument aux Morts.

ՎԵՐՋՆԱՊԷՍ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ԻՍԻԻ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ դաշտահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ալֆորվիլի մէջ կիրակի, Յուլիս 11ին ժամը 2.30ին Rue de Liègeի ծխական վարժարանի սրահին մէջ: Հովանաւորութեամբ քաղաքապետ Պ. BLOSSEի: Երգ, պար, արտասանութիւն եւ մանկական թատերախաղ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պրուսացի Կէմլէյիկ եւ Բարսաքցի Տիկին Եղիսաբէթ -Արթին Տիրէմճիօղլու, եւ եղբօր տղան Սարգիս, որ Տէտէ Աղաճ կամ Սելանիկ ըլլալը կը կարծուի: Փնտռողն է Սարգիսի քոյրը Զմրուխ, այժմ Տիկին Զաթալեան: Տղոյդ լուր տուողին եւ հասցէնին հաղորդողին նուէր կը տրանայ 5000 Փրանք «Յառաջ»ի միջոցաւ: Փնտռողին հասցէն է Café Tchatalian, 13 rue Wilson, Décines (Isère) France: Կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի շրջանի ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ կողմէ կիրակի առաւօտէն 18 յուլիս Մէօտօնի անտառին մէջ (Tapis Vert): Պիտի տեսնէք սկաուտական մարզախաղեր, հայկական երգ եւ պար Արենուշներու կողմէ: Շատ հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ: Արենուշներ պիտի առաջնորդեն հանդէսին վայրը Invalides – Versailles Մէօտօնի կայարանէն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ (ԼԻՍԷ)
(Յերեկոյթ եւ գիշերօթիկ)

Կը բացուի յառաջիկայ Հոկտեմբերին:

Արձանագրութեանց եւ մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել վարժարան, կէսօրէ առաջ, ժամը 10—12 եւ հինգշաբթի ամբողջ օրը:

1 Bld. du Nord, le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

Հաղորդակցութեան միջոց.— Eglise de Pantinէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Pavillon s/Bois:

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հրայր խումբի առաջին տարեդարձին առթիւ: Հովանաւորութեամբ տեղւոյս «Խաժակ» խումբին: Ընկերահամակրական խնջոյք մը: 18 Յուլիս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սալ տը Միւթիւալիթէի սրահին մէջ: Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Շուտով ապահովագրութեան յաւելում պիտի ունենաք, եթէ արդէն եղած չէ: Ձեր շահը կը պահանջէ այս չարիքէն խուսափելու համար, դիմել՝

Գ. Կրօնիկ Աշճեան
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ - ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ
107 Bld. Magenta Paris (10), Métro Gare du Nord
Հեռաձայն TRU. 02–20

ՃԱՇԱՐԱՆ

AU CHAPON FIN ՍԱՐԵԱՆ

Արեւելեան եւ Ֆրանսական ընտիր կերակուրներ, Ամերիկեան պառ, Մարսէյլի Նշանաւոր Քանըպիէրէն 50 մեթր հեռու միայն:

Հեռ. C. 02.23 15 Marché des Capucins

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. : GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 13 JUILLET 1948 Երեքշաբթի 13 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5491 – Նոր շրջան թիւ 1000 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇՈՇՈՐԹԱՊԱՏՈՒՄ

Քանի կը փորձենք խուսափիլ ամուլ բանավէճերէ, որպէսզի մթնոլորտը չթանձրանայ այս մռայլ, թերեւս ճակատագրական օրերուն, այնքան ընդվզեցուցիչ դիրք մը կը բռնէ Երեւանը, իր յայտնի եւ գաղտնի գործիքներով եւ ուղեկիցներով: Թերթերով, անթելով, բեմով:

Գաղափարական պայքա՞ր: Տեսակէտնե՞ր, Հայկական Դատը գոնէ մասամբ լուծելու համար: Նոր դիւրութիւննե՞ր ներգաղթի ճամբուն վրայ:

Ոչ մէկը, ոչ միւսը: Կատարեալ չոչորթապատում, զրպարտիչ եւ զարշահոտ: Կատաղի «ճիհատ» մը, որ երբեք տարբերութիւն չունի ամենատգէտ ցեղախումբերու նախրական պատերազմէն: Տեսակ մը «սալավաթ»:

Ահաւասիկ վերջին վկայութիւնը:

Յուլիս 4ին, Պուքրէշի «Հայաստանեան Ճակատ»ը առաջին էջին վրայ հրատարակած էր գրութիւն մը, հետեւեալ խորագիրներով.— «Սովետ. Տեղեկատու Դիւանէն.— ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԸ ԱՆԳԼՕ – ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԻՄՊԵՐԻԱԼԻԶՄԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՆ ԵՆ: Գրեց՝ Գրիգոր Խաչատրեան»: (Բոլշեւիկեան ուղղագրութեամբ):

Հատուած մը միայն այդ երկարապատում ցնդաբանութենէն, գաղափար կազմելու համար մնացեալի մասին.

— «Վերջերս «գեներալ» Դրոյի ղեկավարութեամբ Դաշնակները սկսել են հայ ստահակներից եւ դաւաճաններից ստեղծել մարտական ջոկատներ Թուրք սպաների հրամանատարութեան ներքոյ, որպէսզի պատերազմի դէպքում այդ ջոկատներն ուղարկեն Սովետական Միութեան դէմ: Գահիրէից ստացւող տեղեկութիւնների համաձայն, ամերիկեան անցագրով Դրոյի այնտեղ ժամանելուց յետոյ, դաշնակներից երեք հոգի ուղարկուել են Թուրքիա, որպէսզի օգնեն Թուրքական գլխաւոր շտաբին՝ կազմելու Հայկական Սովետ. Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի քարտէզը, որ նրանց անհրաժեշտ է Սովետական Միութեան դէմ նիւթւող արկածախնդրութիւնների համար»:

Կարդացէք, իրարու պատմեցէք եւ տարածեցէք, մինչեւ ուր որ կը հասնի ձեր ձայնը:

Կրնաք իբրեւ զուարճալիք ալ արտասանել տալ որեւէ դաշտահանդէսի մէջ, եթէ արեւի երես տեսնէք, Յուլիսէն մինչեւ Օգոստոս:

... Առաջին անգամ չէ որ կը լսենք այս շինծու, թունահոտ եւ զարշելի հէքեաթները, անթելի, մամուլի թէ ճառերու միջոցաւ:

Այս քաղաքին մէջ անգամ նոյն իմաստ քսութիւն մը սահեցուցին եւ խմբագրական ալ թխեցին, յանուն «յառաջդիմական» Միութեան մը:

Իսկ հեռաւոր Ամերիկայի ծանօթ աղբանոցը աւելի ընդլայնեց եւ զունաւորեց Երեւանի անթելէն արձակուած թրքաբարոյ առասպելը, միշտ նոյն առաջադրութեամբ,— վարկաբեկել Դաշնակցութիւնը:

Աղբիւրը նոյն: Մրուրը նոյն: Ցեխը նոյն:

Ահա թէ ո՛ւր հասած է անբարոյականութիւնը կարգուսարքի մը մէջ որ կը յաւակնի յեղաշրջել աշխարհը:

Թո՛ւրքն անգամ այսքան չստորնացաւ, այսքան շոշորթ չձեւացաւ, հարուածելու համար իր ոխերիմ թշնամին, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Եւ տեսէք ողբերգութեան միւս էջը.— Երեւանը մաղձ կը թափէ, աղբ կը ցանէ ինչպէս լարուած մեքենայ մը, իսկ ազատ արտասահմանի «Յառաջդիմական» ժամկոչներն ու լուսարարները հաւատարմօրէն կը ժողվեն եւ ճերմակ թուղթի վրայ կը փռեն, իրար հրմշտկելով: Գիտնալով հանդերձ որ սուտ է եւ զառանցանք:

Ոչ ոք չի համարձակիր ըսել.

— Ա՛լ չափը անցաւ: Այսպիսի միջոցներով դժուար թէ կարենանք որեւէ վնաս պատճառել Դաշնակցութեան:

Ընդհակառակն, հասարակ թշուառականներ կան որոնք իրենց կարգին իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ, առանց կշռելու հետեւանքները:

Այս բոլորը աւելորդ անգամ մըն ալ կ՚ապացուցանեն Դաշնակցութեան հակառակորդներուն անզօր կատաղութիւնը եւ անյատակ ողորմութիւնը:

Կը գտնուինք ախտաբանական երեւոյթի մը առջեւ, որ հետզհետէ պիտի յանգի սանձակոտոր խելագարութեան, կազմելով ցուցահանդէս մը չոչորթապատում:

Շ.

« ՅԱՌԱՋ »Ը ՈՉ ՊԱՀԵՍՏԻ ԳՈՒՄԱՐ ՈՒՆԻ, ՈՉ ԿՈՂՄՆԱԿԻ ՀԱՍՈՅԹՆԵՐ, ՈՉ ՄԵԿԵՆԱՍ, ՈՉ ՏՊԱՐԱՆ, ՈՉ ԱԼ ՈՐԵՒԷ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ:

Իր հաւատարիմ բաժանորդներն ու ընթերցողներն են որ պիտի թեթեւցնեն յարաճուն ծախքերու բեռը,

500 ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ՃԱՐԵԼՈՎ

Այս կոչը կ՚ուղղենք նաեւ անոնց որ առկախ հաշիւներ ունին:

Տեղեկութիւններ Էջմիածնի մասին

ԽՄԲ.— Ռումանիոյ առաջնորդ Վազգէն Ծ. Վ. որ վերջերս Հայաստան գացած էր, Յունիս 27ին քարոզ մը խօսելով Պուքրէշի եկեղեցին, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է Մայր Աթոռի մասին («Հ. Ճակատ» 4 Յուլիս).—

«Տփխիսի (Թիֆլիս) հայ եկեղեցիները իրենց բազմաթիւ քահանաներով եւ շնորհիւ եկեղեցական Խորհուրդի ջանքերուն՝ ծաղկեալ վիճակի մէջ են: Այդ եկեղեցիները իրենց եկամուտներէն Մայր Աթոռին նպաստ ղրկած են՝ անցեալ տարի 500.000, իսկ այս տարի Ս. Զատկի առթիւ՝ 200.000 րուբլի: Ուրախալի է հաստատել այն եղբայրական սիրոյ յարաբերութիւնները, որոնք կան հայ, ռուս եւ վրացի հոգեւորականներու եւ եկեղեցիներու միջեւ: Հայերը, օրինակ, հպարտութեամբ կ՚ըսէին, թէ՝ երբ Վրացիներու Ս. հայրապետը պատարագ մատուցանէ, անպայման «Խաղաղութիւն ամենեցունը» մի քանի անգամներ հայերէն լեզուով կուտայ»:

«Ս. Էջմիածնի մէջ տեսայ 7—8 վարդապետներ և նոյնքան ալ քահանայ հայրեր: Եպիսկոպոսները բոլորը թեմակալ առաջնորդներ ըլլալով, իրենց պաշտօնատեղին կը գտնուէին: Երկրի քահանաներու թիւը աւելցած է ներգաղթի հետեւանքով: Մօտ 40 հայրենադարձ քահանաներ կան այս պահուս Սովետ. Հայաստանի մէջ: Անոնցմէ ոմանք արդէն պաշտօններ ունին, իսկ ոմանք ալ շատ յառաջացած տարիք ունենալով, հանգստեան կոչուած են:

«Մայր Աթոռի շուրջ կենդանութիւն կը տիրէ, մանաւանդ շնորհիւ Հոգեւոր Ճեմարանին: Արդէն երեք դասարաններ կը գործեն 45 ուսանողներով: Անոնց մէջ կան 12 հայրենադարձ պատանիներ, իսկ 2ը Վրաստանէն եւ 1ը Ղարաբաղէն են: Բոլորը կ՚ուսանին առանց վճարումի, լաւ պայմաններու մէջ: Գիշերօթիկ են եւ կը ստանան նաեւ հագուստեղէն: Ուսանողութիւնը բժշկական լուրջ հսկողութեան տակ է: Մեր Վեհափառ Հայրապետի ամբողջ ուշադրութիւնը դէպի Հոգեւոր Ճեմարանը ուղղուած է: Յառաջիկայ տարի չորրորդ դասարանն ալ պիտի բացուի: Վեհափառին ծրագիրն է որ Հոգեւոր Ճեմարանը իր լրիւ վեց դասարաններով կարենայ հարիւր աշակերտներ պահել»:

Վազգէն վրդ. այցելած է նաեւ Վրաց կաթողիկոսին եւ Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Ալէքսիյ արք.ի: Մոսկուայէն մասնաւոր պատուիրակութիւն մը գացած էր Երեւան, Օրթոտոքսեկեղեցւոյ համագումարին հրաւիրելու համար Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, իբրեւ հիւր:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Շաբաթ առտու պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու Հ. Յարութիւն վարդապետ Թէքէեանը, նախկին խմբագրապետ Պէյրութի «Մասիս» շաբաթաթերթին, ընկերակցութեամբ Հայր Մոմճեանի:

«ՅԱՌԱՋ»Ը ՋԵՌՔԻ ԱՌՆՈՂՆԵՐՈՒՆ կը յայտնենք թէ գոց պիտի ըլլան RUE PIATի եւ ST. MICHEL (7 թիւ) կրպակները, մինչեւ Յուլիս 27: Կը յանձնարարենք դիմել մօտակայ կրպակները (Cluny et Belleville):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ օղափոխութեան կայանի Ա. խումբը կը մեկնի այս հինգշաբթի (Յուլիս 15) ժամը 20.30ին: Տղաքը բերել ժամը 19ին Gare de Lyonի մեծ սրահը:

Անհամբեր կը սպասեն Մոսկուայի պատասխանին

ԲՈԼՈՐ ԱՐՔԱՅՈՒՐԴՆԵՐԸ ՉՆՋՈՒԱԾ

Երկու օրէ ի վեր Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա անհամբեր կը սպասեն Խ. Միութեան ծանուցագրին, ի պատասխան իրենց վերջին ծանուցագիրներուն: Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է թէ պատասխանը աննպաստ պիտի ըլլայ: Եւ կամ, լաւագոյն պարագային, պիտի պահանջէ վերսկսիլ խորհրդակցութիւնները չորս պետութեանց միջեւ, քննելու համար ամբողջ գերմանական խնդիրը եւ ոչ թէ միայն Պերլինի պաշարման պարագան որ տեղական հարց մըն է:

Իրազեկներու կարծիքով, այդ խորհրդակցութիւնները եթէ վերսկսին, նորէն անելի պիտի յանգին, աւելի ծանրացնելով ներկայ կացութիւնը: Մնաց որ, արեւմտեան երեք դաշնակիցները պահանջած են վերցնել Պերլինի պաշարումը, որ եւ է նոր ժողովէ առաջ:

Պերլինի «Նախտ Էքսփրէս» թերթը, որ խորհրդային իշխանութեանց օրկանն է, առջի օր խմբագրականով մը կը յայտնէր թէ Խ. Միութիւնը երբեք պաշտօնապէս պահանջած չէ որ արեւմտեան պետութիւնները հեռանան Պերլինէն: Այդ առաջարկը եղած է թերթերու միջոցաւ, հետեւաբար պաշտօնական չէ: Յետոյ կը սահեցնէր հետեւեալ տողերը, որոնք որոշ գաղափար կուտան Մոսկուայի պատասխանի մասին.— «Անիմաստ բան պիտի ըլլար խորհրդակցութիւնները սահմանափակել միայն Պերլինի հարցով»: Ուրեմն Սթալին պիտի պնդէ որ ժողովի հրաւիրուի չորս պետութեանց արտաքին նախարարներու խորհուրդը, վերսկսելու համար խորհրդակցութիւնները այն կէտէն ուր ձգուեցան 1947 Դեկտեմբերին, Լոնտոնի մէջ:

Մինչ այս մինչ այն, արեւմտեան պետութիւնները միջոցներ կը խորհին, Պերլինի պարէնաւորումը ապահովելու համար: Ամերիկեան բոլոր պաշտօնեաներուն արձակուրդները ջնջուեցան Յուլիս 10ին: Անգլիացիներն ալ նոյն կարգադրութիւններն ըրին: Քաղաքէն հեռանալու իրաւունք ունին միայն անոնք որ մասնաւոր պաշտօններ ստացած են:

Միւս կողմէ, Ռուսերը ամէն օր, բողոքներ կը յայտնեն, օդանաւային երթեւեկներու մասին: Վերջին լուրերու համաձայն, ինքնաշարժներու եւ բեռնակառքերու երթեւեկը պիտի արտօնուի եթէ մասնաւոր հրաման մը առնուած ըլլայ խորհրդային իշխանութիւններէն:

Պերլինի պաշարումէն մինչեւ 17րդ օրը 2400 ամերիկեան օդանաւեր իջած էին Թէմփըլհոֆի օդակայանը, 9000 թոն ուտելիք փոխադրելով: Նոյն ժամանակամիջոցին Անգլիացիները փոխադրած են 6000 թոն:

★ Պերլինի անգլ. գինուորական կառավարիչը, զօր. Րոպըրթսըն, Լոնտոն գնաց երէկ, խորհրդակցելու համար իր կառավարութեան հետ: Անգլիոյ նախարարները մայրաքաղաքէն չեն հեռանար, ժամը ժամին հետեւելու համար կացութեան ելեւէջներուն:

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ խորհրդային իշխանութիւնները պատուիրած են Պերլինի քաղաքապետական խորհուրդին չվճարել արեւմտեան թաղամասերու գրաւման ծախքերը. իսկ միւս երեք պետութիւնները հրամայած են շարունակել վճարումները, առանց նկատի առնելու ռուսական հրամանը:

«Պէտք չէ տեղի տալ»

Չըրչիլ շաբաթ օր ճառ մը խօսելով Պերլինի պաշարման մասին, հետեւեալ ազդարարութիւնն ուղղեց.

— «Եթէ տեղի տանք այս ծանրակշիռ հարցի մասին, իմ կարծիքով պիտի ոչնչացնենք լաւագոյն պատեհութիւնը՝ խուսափելու համար երրորդ աշխարհամարտէ մը: Երբ Ռուսաստանով կը զբաղինք, մեր գործը մեծ ազգի մը հետ չէ որ կրնայ իր կամքը յայտնել ազատօրէն, այլ Քրէմլինի 13 մարդոց հետ որոնք տէր տիրական դարձած են քսան միլիոն ռուս ժողովուրդին, եւ զայն կը կառավարեն շատ աւելի բուռն դիկտատորութեամբ քան ցոյց տուած է որեւէ ռուս ցար, սկսելով Իվան Ահեղի օրերէն:

«Ոչ մէկը կրնայ ըսել թէ ի՛նչ պիտի ընեն Քրէմլինի այս 13 բռնապետները: Անոնք այնպէս չեն տրամաբաներ ինչպէս մենք արեւմտեան աշխարհին մէջ: Անոնք բացէ ի բաց կը յայտարարեն թէ չունին մեր հասկցած բարոյական սկզբունքները: Անոնց առաջին հոգն է պահել իրենց անձնական իշխանութիւնը հարիւրաւոր բազմացեղ ժողովուրդներու վրայ զոր կը կառավարեն երկաթեայ գաւազանով մը:

«Զենք կրնար ըսել թէ ի՛նչ ներքին ճնշումներ տեղի կ՚ունենան այս դաժան սակաւապետութեան մէջ (օլիկարշի): Ինծի կը թուի թէ շատ խիստ ըլլալու են այս միջոցին եւ թէ դիկտատուրային

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՑՈՒՑԱՓԵՂԿ ԼԶԵԼ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պէտք է հրաժարիլ հնեւսարար ցուցափեղկալէզ բառէն որ այնքան տխրութիւն ու ցաւ կ'արթնցնէ մեր մէջ, թէեւ իրօք, այդ տխրութեամբ է որ կը կենանք համայնքային պատմութեան ցուցափեղկին առջեւ, զգալով զանազան զրկանքներ: Այդ թշուառութեամբ է նաեւ որ մեր քիթը կը փակցնենք խորհուրդներու ապակիին:

Ձենք կրնար ունենալ այն երազն ու ուրախութիւնը զորս ունէինք պատերազմէն առաջ, շրջելով փողոցէ փողոց, աչք մը նետելով խանութներէն ներս: Բայց եւ այնպէս կան տակաւին հաճելի ցուցափեղկեր:

Երթէ չէնքերն ու փողոցները անցեալը կը յիշեցնեն, ցուցափեղկերը կուտան մեզի արդիականը: Անոնց նայելով գաղափար մը կ'ունենանք նոյնիսկ ապագային մասին: Կը ճանչնանք քաղաքին ներկայ ոգին եւ կը գուշակենք մասամբ գալիքը, նայելով ցուցադրուած օգտակար եւ անօգուտ իրերուն, վերյիշելով անցեալը: Նայելով իգական հագուստներու յարափոփոխ յեղաշրջման՝ կ'ըմբռնենք նորաձեւ վարդապետութիւնները եւ մշտական կերպարանափոխութիւնները ճշմարտութիւններուն ...

Ժամանակին, երբ ռիւ Լաֆայէթին մէկ ծայրէն միւսը քալէիր ցուցափեղկերը դիտելով, կը հանդիպէիր զանազան հետաքրքրական հնութիւններու եւ նորութիւններու: Խանութները ճոխ էին եւ տէրերը կը դիմէին ամէն միջոցի անցորդին ուշադրութիւնը գրաւելու համար: Ամաններով ոսկի կը տեսնէիր ապակիներուն ետին եւ ամէն երկրի թղթադրամներ, պանիրներուն եւ պահածոյ ձուկերուն տեսակները: Լաֆայէթ փողոցը միջազգային էր տեղ տեղ եւ արեւելեան: Կար Հայը եւ կար Հրեան: Կրնայիր գաղափար մը կազմել անոնց նմանութեան վրայ: Կրնայիր կենալ խանութի մը առջեւ եւ կարօտ առնել գորգէ մը որ կը յիշեցնէր հայրենիքդ, կամ խորհրդածել կայծքարով կրակ առնող հրացանի մը առջեւ: Կրնայիր երազել հազար ու մէկ գիշերներու հուրիները, նայելով հին գոհարներուն, օծանելիքներուն եւ բուրումնաւէտ խունկերուն՝ «լոխում»ին եւ ոսկիէ սպասներու կողքին:

Ամէն ինչ կախում ունի անշուշտ երեւակայութենէդ կարողութենէն: Ամէն մարդ բանի մը կը նայի իր պէտքին եւ տենչերուն համաձայն: Ժամանակին, Փարիզի եռուզեռը, ծանր աշխատանքը, ներքին առանձնութիւնը կը մղէին զիս օրինակի համար, ուղտ մը երեւակայել ցուցափեղկի մը մէջ:: Ու ատիկա պզտիկ պատմութիւն մը չէր: Անապատ եւ ուղտ կ'արթնցնէին մէջս աշխատանքէ զերծ, առօրեայ յիմարութիւններէն հեռու աշխարհի մը երազը: Այսօր այդ իսկ չունինք: Պակսող ուտելիքներուն քով, կը պակսի նաեւ աշխարհի վրայ խաղաղ անկիւն մը երեւակայելու յոյսը:

Վարուժան կուլար աստուածներուն մահը: Հոս, պատերազմէն վերջ, կրնայինք ողբալ նաեւ մարդկութեան մահը: Բայց անցած է ողբերու շրջանը: Ամէն ինչ անհեթեթ է անհեթեթ աշխարհին մէջ:

Կը քալենք, կը հաստատենք գիներուն սղութիւնը, «թիքէ»ներուն պակասը, կը տխրինք մերթ մեր անկարելի փափաքներուն համար, կ'ունենանք սակայն մեծ հաճոյք մը նաեւ մարդկութեան ըստեղծագործութիւններուն առջեւ: Կ'ըմբռնենք թէ մարդը աշխատած, հնարած, կատարելագործած է շատ մը բաներ: Ան վայրագ է գազանէ մը աւելի, բայց անհունօրէն բարի՝ նոյնպէս, երբ ուզէ: Շատ անգամ վար է անասուններէն, բայց աշխարհի վրայ ոչ մէկ էակ ունի իր վերացական թռիչքը: Այսպէս, կը զմայլիմ երբեմնգիտական, աստղաբաշխական ու երկրաչափական գործիքներու առջեւ: Երկարօրէն կ'երազեմ ցուցադրուած գիրքերուն դէմ: Կը հետաքրքրեն զիս շատ գեղեցիկ կիներու նկարները, իւղաներկ մերկութիւնները, եւ մանրանկար օղանուերը: Տղայ մըն եմ այս բոլորին առջեւ:

Գիտեմ թէ մարդիկ կան, կ'առնեն առհասարակ իրենց պէտք եղածը ուսումնասիրելու համար — կօշիկ, հագուստ, անթեղի գործիք, ուտելիք կամ ըմպելի, պտուղ, եւն.: Բայց ցանկութիւնը չէ միայն որ կը յանձնէ մեզ ցուցափեղկի մը կախարդանքին: Կան շատ մը անօգուտ եւ անկարեւոր բաներ ալ որ կը գրաւեն մեր ուշադրութիւնը: Օրինակ, դեղարանի մը ցուցափեղկին գունաւոր սրուակները: Ասոնք անօգուտ են մեզի՝ երբ առողջ ենք, բայց եւ այնպէս կը նայինք անոնց, ինչպէս եւ չորցած բոյսերուն եւ ծաղիկներուն: Ո՞վ պիտի ըսէ թէ ինչո՞ւ կը կենամ եւ կը դիտեմ մանրանկար աղբիւր մը որուն ջուրը ինքն իր վրայ դարձող ապակիէ մասիս մըն է: Կը թուայի եւ այն տպաւորութիւնը կուտայ թէ պիտի լեցուի, յորդի անոր տակ դանուող պզտիկ դուռը: Գիտեմ թէ ճարտար պատրանք մըն է եւ սակայն կը նայիմ, կը նայիմ այնպէս ինչպէս կը նայիմ կեանքին ....

Ցուցափեղկը աշխարհ մըն է երբեմն, անօգուտ՝ բայց գրաւիչ եւ յուզիչ բաներով ... Կան սրբութիւններ ծախող մեղաւոր ցուցափեղկեր, կան անցորդը մեղքին մէջ նետող ցուցափեղկեր.. բայց եւ այնպէս ժամեր կ'անցընեմ երբեմն քալելով խանութէ խանութ:

Այսպէս կը տեսնեմ ամբողջ իրականութիւնը:
Այսպէս կը սուզուիմ վերացումի մը մէջ:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Միամեայ տեղեկագիր Հ.Ե.Դ. Կեդր. վարչութեան

ԽՄԲ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի մարմիններուն եւ անդամներուն մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնենք այս թղթակցութիւնը:

ՊՈՍԹԸՆ, 23 Յունիս (Յառաջ).— Հ. Ե. Դաշնակցութեան Պատգամ. ժողովը, որ գումարուած էր 1947 Յունիսին, կեդր. վարչութեան անդամ ընտրած էր հետեւեալները.— Ճէյմս Թաշճեան, Մայք Ցակոբեան, Ռօզան Գարօղլանեան, Սարգիս Ադամեան, Վարդգէս Սրապեան, Շանթ Զպուքճեան եւ Բէնի Գազանճեան:

Նորընտիր վարչութիւնը իր առաջին նիստին նախկին կեդր. վարչութենէն ստանալով դիւանական գոյքերը, հաշիւները եւն., անցաւ գործի եւ ընտրեց իր դիւանը, նկատի առաւ Պատգամ. ժողովի որոշումները եւ անոնց համաձայն ընտրեց յանձնախումբեր: Վճարովի քարտուղարութեան պաշտօնին կանչեց ընկեր Վահէ Սարաֆեանը: Յաջորդական նիստերուն ընտրեց նաեւ իրենց խորհրդատուները, Տօքթ. Տաղլեան, Արթիւր Կիրակոսեան, Մարտիկ Աւետիսեան, Ըսքըլ (Հօբար) Պօղօ եւ Մ. Պօղոսեան:

Ամբողջ տարուան շրջանին ամէն մէկ, երկու կամ երեք շաբաթը անգամ մը Կեդր. վարչութիւնը ունեցաւ ժողովներ, ընդհանուր առումով լիագումար, քիչ բացառութեամբ պարզ մեծամասնութեամբ: Կեդր. վարչութիւնը ամբողջ տարին գործեց համերաշխութեամբ, հարցերուն մօտեցաւ գիտակցաբար եւ սրտցաւօրէն, ջանաց լուծում տալ բազմաթիւ կնճռոտ հարցերու, միշտ նըկատի ունենալով Պատգամ. ժողովին որոշումները:

Կեդր. վարչութիւնը այս տարի շատ աշխատանք եւ ժամանակ նուիրեցիր անդամներուն մէջ զարգացնելու համար քաղաքական, ազգային եւ կուսակցական գիտակցութիւնը: Այդ առթիւ դրեց բազմաթիւ շրջաբերականներ, հրատարակեց «Պլու Պուք»ի (Կապոյտ Գիրք) Գ.ը եւ գրքոյկ մը Հ. Ե. Դաշնակցութեան նպատակները պարզաբանող: Այս հրատարակութիւններէն զատ, այցելութիւններ տրուեցան բոլոր Ուխտերուն, Արեւելքէն մինչեւ Արեւմուտք, Միջին Նահանգներ եւ Քանատա. շատ մը ուխտերու քանի մը անդամներ: Ամէն շրջանի մէջ կազմակերպեց մէկ եւ աւելի շրջանային ժողովներ, գործի լծեց շրջաններու մէջ գտնուող կարեւոր անդամները, շրջելու եւ այցելելու իրենց շրջանի Ուխտերուն: Հրահանգեց հետաքրքրուիլ անոնց ներքին կեանքով եւ դաստիարակչական աշխատանքով: Կդր. վարչութեան բոլոր անդամները եւ խորհրդականներէն ոմանք ոչ միայն այցելեցին 10, 15 եւ 20 Ուխտերու, այլ եւ, ընդառաջ գացին Ուխտերու պահանջին, խօսելու համար նաեւ անոնց հրապարակային ժողովներուն մէջ:

Այս բացառիկ աշխատանքներուն շնորհիւ, Հ. Ե. Դաշնակցութեան Ուխտերու թիւին վրայ աւելցան հինգ նոր ուխտեր, Սան Ֆրանչիսքօ, Փօնթիաք (Միչ.) Փօրլենտ (Մէյն), Լին (Մէս.), Եւինտիանա Հարպըր (Իլլ.): Զորս նոր Ուխտեր ալ կազմուելու վրայ են եւ թերեւս մինչեւ Պատգամ. ժողով կը կազմուին: Այս տարուան շրջանին ունեցած են 350 նոր անդամներ: Այժմ Հ. Ե. Դաշնակցութիւնը ունի 60 Ուխտեր 2200 անդամներով:

Բացի դաստիարակչական եւ քաղաքական դաստիարակութեան աշխատանքէն, բացի նաեւ կազմակերպութիւնը տարածելու եւ զօրացնելու ջանքերէն, Կեդր. վարչութիւնը՝ օժանդակութեամբ գործօն անդամներու եւ յանձնախումբերու՝ կատարած է հետեւեալ շինարար գործերը.—

Ա.— Հիմնած է Կեդր. գրադարան մը «Հայրենիք» շէնքին մէջ, արժէքաւոր գրքերով, նոյն ատեն մղած է Ուխտերը որ իւրաքանչիւրը իր տեղին վրայ կազմեն գրադարաններ: Այս ուղղութեամբ ալ բաւական յաջողութիւն ձեռք բերուած է:

Բ.— Քաղաքական դետնի վրայ փառաւոր յաղթանակ մը շահեցաւ Զօր. Օլիվըրի Հայոց աննպաստ ելոյթին առթիւ, տեղական մամուլին մէջ պատասխանելով այդ աննպաստ գրութիւններուն:

Գ.— Այս տարի կեդր. վարչութիւնը մեծ աշխատանք թափեց նաեւ նոր կոմիտէներ կազմելու եւ երկու սեռէ չափահաս երիտասարդները կոմիտէներու եւ Հ. Օ. Միութեան մէջ (Կ. Խաչ) անդամագրելու:

Դ.— Կազմակերպեց մեծ եւ շքեղ ողիմպիական մը Նիւ Եորքի մեծ մարզարանին մէջ, ուր բոլոր շրջաններէն Հ. Ե. Դաշնակցութեան երկու սեռէ մարզիկները եկան իրենց շնորհը ցուցադրելու: Այս ողիմպիականին մէջ ալ յաղթանակը շահեցաւ Փրովիտէնսի «Վարանդեան» Ուխտը: Ողիմպիականէն վերջ մեծ ջանք թափեց որպէսզի Ուխտերը նոր թափով եւ աւելի լաւ կազմակերպուած կերպով շարունակեն յառաջ տանիլ մարզական խաղերը, տարեվերջին աւելի ուժեղ կերպով մասնակցելու համար յաջորդ ողիմպիականին:

Ե.— Այս տարի, մասնաւորապէս մեծ աշխատանք տարուեցաւ «Հայաստան քէմփ»ի կալուածներու բաժնին բարելաւման: Շնորհիւ այդ առթիւ նախապէս կազմուած յանձնախումբին ուժեղացման, ընդարձակ դաշտավայրը արդէն մաքրուած եւ յարդարուած է, ծառերն ու մացառները մաքրուած են, նոյնպէս ծովեզերքը եւ գետակը: Շինուած են բաւական խոշոր ընդունելութեան սրահը, հինգ հիւղակներ, կամուրջներ եւայլն: Կեդր. վարչութիւնը թէ նամակներով եւ թէ անձնական այցելութիւններով մղած է Ուխտերու տղաքը երթալ այնտեղ աշխատելու: Նոյնպէս ամէն կերպով յորդորեց եւ քաջալերեց ուխտերը որպէսզի իրենց նիւթական զոհողութիւններով թեթեւցնեն յանձնախումբի տնտեսական հոգերը:

Ահա ամփոփ կերպով Կեդր. վարչութեան միամեայ գործունէութեան պատկերը: Այս առթիւ, կեդր. վարչութիւնը կը խնդրէ բոլոր կոմիտէներէն, Հ. Օ. Միութեան մասնաճիւղերէն եւ սրտցաւ ընկերներէ ու ընկերուհիներէ որպէսզի ամէն կերպով զօրավիգ ըլլան Ուխտերուն եւ քաջալերեն զանոնք, իրենց ձեռնարկներուն մէջ: Մասնաւորապէս կը խնդրէ որ, այն տեղերը ուր կան հայ երիտասարդներ եւ ուր տակաւին ուխտեր գոյութիւն չունին, նախաձեռնեն կազմելու նոր Ուխտեր եւ այդ առթիւ անմիջապէս յարաբերութեան մտնեն կեդր. վարչութեան հետ, «Հայրենիք»ի հասցէով:

Մ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՌԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ապրուստի պայմանները Խ. Միութեան մէջ

Վեց ամիս առաջ վերջ գտաւ պարենատոմսի դրութիւնը Խ. Միութեան մէջ, սակայն տանտիրուհիները դեռ նոյնքան դժուարութեանց կը հանդիպին որքան Եւրոպայի տանտիկիններ:

Այս պարագան կը հաստատեն ռուսական խորհրդային թերթերը: Գրաքննիչներ թոյլ կուտան թերթերուն մէջ դրել միայն սնունդի եւ ընթացիկ սպառումի վերաբերեալ նիւթերու առատութեան մասին: Բայց, ինչպէս դիտել կուտայ անգլ. թերթ մը, առատութիւնը իրականութեան մէկ մասն է միայն: Երբ ռուս տանտիկինը գնումի համար շուկայ կ'երթայ, կ'ուրախանայ տեսնելով ճերմակ հաց, կարմանդակ, շոքոլա եւն., բայց կը տխրի երբ կը տեսնէ անոնց գիները, որովհետեւ չափազանց սուղ են, եւ ապրանքն ալ ընտիր չէ, մասնաւորաբար հագուստի վերաբերեալ նիւթերը:

Խորհրդային խանութները լեցուած են երկրորդական ստորճանի ապրանքներով: Նոյնիսկ գրաքննուած լրագիրները լեցուն են յաճախորդին գանգատներով:

Մոսկուացի հայր մը կը գանգատի «Փրավտա»յի մէջ թէ իր կինը՝ տղուն համար զոյգ մը կօշիկ գնեց, «Տղոց Տիեզերքը» կոչուած խանութէն: Տասը օր վերջ կօշիկին ներբանը բոլորովին անհետացաւ, եւ խանութը փոխարէն ուրիշ զոյգ մը տուաւ: Տասը օր վերջ, այս զոյգին տակն ալ մաշեցաւ: Վերստին բողոքեց տիկինը, եւ ստացաւ երրորդ զոյգ մը, եւ այսպէս մինչեւ չորրորդ զոյգը եւ տակաւին տղան չունեցաւ զոյգ մը լաւ կօշիկ:

«Իզվեստիա»յի մէջ ալ նոյնիմաստ բողոք մը կայ, ուր տանտիկին մը կը գանգատի թէ՝ թէեւ կօշիկները ազատ են, սակայն այնքան հազուագիւտ են, որ խանութները կը ծախեն միայն այն յաճախորդներուն որոնք շատ գնումներ կ'ընեն եւ այնպիսի բաներ կը գնեն որոնց պէտք չունին: Իր հինգ տարեկան աղջնակին համար զոյգ մը կօշիկ գնելու համար ստիպուեցաւ գնել ինքնահոս գրիչ մը, բանաստեղծութեան գիրք մը եւն.:

Պարենատոմսի դադարումէն ի վեր ժողովուրդը այնպէս մը յարձակեցաւ խանութներու վրայ որ ապրանքները պակաս եկան:

«Փրավտա» կ'ըսէ թէ թէյի գաւաթ մը չէս կրնար գտնել ամբողջ Լենինկրատի մէջ, իսկ հե—

ռաւոր Կովկասի գիտական աշխատանոցներուն մէջ մրուակները յանկարծ անհետացան :

Թէեւ պարենատոմսերը ջնջուեցան, բայց պոչերը չդադրեցան : Հիմա, որ աւելի շատ բան կայ գնելու, շատ աւելի երկար են անոնք քան առաջ :

Այս «պոչերը» տեսակ մը անուղղակի պարենատոմսի դրութիւն կը ներկայացնեն, որովհետեւ որոշ քանակէ մը աւելի առնելու իրաւունք չունի անձ մը եւ ամէն տանտիկին ժամանակ չունի երկու – երեք խանութի առջեւ կարգի սպասելու :

Մոսկուայի խանութները գրեթէ միշտ լեցուն են, որովհետեւ 5000 խանութ կայ վեց միլիոն բնակչութեան համար : Երկու անգամ «պոչ» կը բռնեն, մէկը՝ գնելու, միւսը՝ վճարելու առեն :

Մինչեւ իսկ հիմա շատ մը Ռուսեր հաւատք չունին թէ ազատ առեւտուրը կրնայ տեւել, որով անոնք շատ կը գնեն, պաշար ամբարելու համար :

Գիներու պայքարը տակաւին կը շարունակուի : Պաշտօնապէս գիները կ'իջնեն, մասնաւորաբար ուտելիքի, ռատիոյի, ծխախոտի, գարեջուրի վրայ : Բայց Մոսկուացիները կը գանգատին թէ գիները դեռ բարձր են : Պաշտօնական գնով ձուկ մը պատրաստ հագուստը կ'արժէ (մէկ բուբլին 1 շիլին 1 փէնի) 700 րուբլի (35 սթերլին), 250 րուբլին 12 սթերլին) կօշիկը եւ 20 րուբլի (մէկ սթերլին) զոյգ մը գուլպան : Կարագը 30 շիլին է կէս քիլօն, սուրճը 35 շիլին : Վարպետ ելեկտրագէտ մը, օրինակի համար, 1400 րուբլի (70 սթերլին) կը շահի ամիսը :

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԵՒ ՍԹԱԼԻՆ

Համայնավար կուսակցութեան ժողովները կը գումարուին բանաձեւելու ընդհանուր քաղաքականութիւնը : 1918էն մինչեւ 1925 այս ժողովները տեղի կ'ունենային ամէն տարի, ուրկէ վերջ, գումարուեցան 1927ին, 1930ին, 1934ին եւ 1939ին : 1939էն ի վեր համագումար տեղի ունեցած չէ, ինչ որ դանդատի տեղի տուած է համայնավար վերին խաւերուն մէջ, որովհետեւ խոստացած էին համագումար մը ընել պատերազմը լրանալուն պէս :

Հաւանօրէն յունուարին մէջ տեղի ունենայ ժողով մը, որուն պիտի մասնակցին 2000 համայնավար վարիչներ ամբողջ Խ. Միութենէն : Նիւթերուն մեծ մասը դիւփակ պիտի ըլլայ, թէեւ որոշ ճառեր պիտի հրատարակուին :

Սթալին պիտի խօսի ամէնէն կարեւոր ճառը, վերջին տասը տարուան գործունէութեան վերաբերեալ նիւթերու մասին .— 1. Համայնավար կուսակցութիւնը, 2.— Խորհրդային արտաքին քաղաքականութիւնը, 3.— Պատերազմին աղդեցութիւնը եւ արդիւնքը, 4.— Ճարտարարուեստ եւ 5.— Երկրագործութիւն :

Այս զեկուցումէն վերջ, Սթալին պիտի դծէ համայնավար կուսակցութեան քաղաքականութիւնը Խ. Միութեան մէջ եւ գալիք 25 տարիներու Միջազգային գործունէութիւնը :

Դժուար չէ գուշակել թէ ինչ տեսակէտներու վրայ հիմնուած պիտի ըլլայ այդ ճառը :

Իրազեկները կը հաւատան թէ այս բանախօսութենէն վերջ Սթալին շնդալից յայտնութիւն մը պիտի ընէ, հրաժարելով պետական պարտականութիւններէն, բայց պահելով համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը :

Այս յայտարարութենէն վերջ, կուսակցական ժողովը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ : Ցետոյ պիտի փորձէ նոր տիտղոս մը գտնել, աւելի բարձր քան գեներալիսիմուսը (սպարապետ) եւ «ժողովուրդի հայր»ը : Գերագոյն տիտղոսը ճարելէ վերջ, համագումարը Սթալինի յաջորդը պիտի ընտրէ. իբրեւ վարչապետ : Գլխաւոր թեկնածուները կը համարուին արտաքին գործերու նախարար Մոլոթով, եւ Մ. Մալէնքով : Առաջինը աւելի շատ բախտ ունի շահելու, իբրեւ կազմակերպիչ եւ տքնաջան աշխատող :

Ուրիշ հաւանական մրցակից մըն է զօրավար Անտրէյ Ժտանով որ կուսակցութեան մէջ օգնական քարտուղարի պաշտօն ունի :

Սթալինի տեսակէտով, իր պաշտօններուն մէկէն քաշուիլը այն առաւելութիւնը պիտի ունենայ, որ իշխանութեան փոխանցումը կատարուի առանց ներքին պայքարի, երբ դեռ ողջ է : Իբրեւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար, Սթալին կրնայ գործել վարագոյրին ետեւէն, ինչպէս պատերազմէն առաջ : Մնաց որ, իր առողջական վիճակն ալ թոյլ չի տար շատ յոգնիլ : Թէեւ իր վիճակը այնքան դէշ չէ որքան կը կարծուի արտասահմանի մէջ, սակայն կը տկարանայ տարիքի բերումով :

ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (յապաղած) .— Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Մարսիլիոյ Հայ Գերիներու Միութիւնը տուաւ իր տարեկան պարահանդէսը Փալէ տ'Օրի շքեղ սրահներուն մէջ : Որոշուած ժամուն նուագախումբը՝ ղեկավարութեամբ գերի ընկեր Ս. Ջէօրէքճեանի՝ սկսաւ թնդացնել սրահը, առաջին վայրկեանէն իսկ տաք մթնոլորտ մը ստեղծելով :

Վարչութեան կողմէ զեկոյց տրուեցաւ Միութեան երկու տարուան գործունէութեան մասին : Մասնաւոր գնահատութեան արժանացաւ վարչութիւնը, որ յաջողած էր Միութիւնը դնել բոլորովին չէզոք գետնի վրայ, իր շուրջ համախմբելով բոլոր տարրերը :

Գեղարուեստական բաժնին մէջ տեղի ունեցան երգեր ու արտասանութիւններ, մասնակցութեամբ Փարիզեան դերասաններու, որոնցմէ Պ. Պ. Գմբէթեան եւ Տարօնեան խօսք առին : Կէս գիշերէն վերջ տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն մը, որուն առարկաները նուիրուած էին համակիրներուն կողմէ :

Հանդէսէն գոյացաւ կոկիկ գումար մը :

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

Յ. Գ.— Մարսէյլաբնակ հայ գերի հիւանդ ընկերներն ու օգնութեան կարօտ ընտանիքները կը հրաւիրուին դիմել անձամբ (կամ նամակով) Միութեան քարտուղար ընկեր Թահմազեանին, 35 rue Curiol, Marseille, իրիկուները ժամը 7—8 :

ՑՈՐԵՆԻ ՀՈՒՆՁՔԸ այս տարի աւելի լաւ է Խ. Միութեան մէջ, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ : Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ հունձքը քաղուած է 5 միլիոն արտավար տարածութեան վրայ եւ թէ մեծ քանակութեամբ ցորեն կը յանձնուի պետական շտեմարաններուն :

ԴՊՐԵՎԱՆՔ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ (ԱՆԹԻԼԻԱՍ, ԼԻԲԱՆԱՆ)

Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի դպրեվանքը 1948—49 տարեշրջանին եւս պիտի կազմէ Ա. դասարան մը որուն համար պիտի ընդունուին ազգային նախակրթարաններէ շրջանաւարտ եւ եկեղեցական ուսման յարմարութիւն ունեցող նոր սաներ :

Նախակրթութենէ բարձր ուսում ստացած թեկնածուներ եւս կ'ընդունուին դպրեվանքի Բ. Գ. կամ Դ. դասարաններուն համար : Եթէ կան աշակերտներ որոնք հայկական նախակրթութիւն չունին, այլ իրենց ուսումը օտար լեզուներով ըրած են, կրնան նոյնպէս դիմել դպրեվանքի տեսչութեան : Այսպիսիներուն համար մասնաւոր կարգադրութիւն կ'ըլլայ դպրեվանքի մէջ, իրենց ուսումը շարունակելու եւ եկեղեցական ըլլալու :

Ուսանողներ կ'ընդունուին ՁՐԻ. միայն իրենց հետ միասին կը բերեն իրենց զգեստները եւ ուրիշ անձնական անհրաժեշտ իրեր :

Բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, թող փութով դիմեն հայրապետական պատուիրակ Գերշ. Տ. Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի, Հայոց եկեղեցի, rue Jean Goujon No. 15, Փարիզ :

ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ ԴՊՐԵՎԱՆՈՒՑ

ՓԱՐԻԶԱԲՆԱԿ ԳՈՆԻԱՑԻՆԵՐՈՒ կողմէ նախաձեռնութեամբ Պ. Ֆէրմանեանի, Յուլիս 4ին, Պուր լա Ռէն, Էրմիթաժի պարտէզին մէջ ճոխ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի որ քէմալական արշաւանքի պահուն Գոնիայի առաջնորդ էր եւ ձերբակալուելով աքսորուած Երզրում : Ճառեր խօսուեցան այդ օրերու դէպքերը վերյիշելով : Յետոյ, մասնախումբ մը ընտրուեցաւ, պատրաստելու համար լրիւ ցանկը շրջանի հայրենակիցներու, որպէսզի կազմուի միութիւն մը :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԷՆ 205.000 հոգի Մ. Նահանգները պիտի փոխադրուէին, համաձայն խորհրդարանի որոշման : Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ մասնաւոր յանձնախումբը մեծապէս պիտի կրճատէ տրամադրուած վարկերը, այնպէս որ հազիւ 50—60.000 հոգի պիտի կրնան փոխադրուիլ յառաջիկայ տարի : Նախագահը չորս միլիոն տոլար խնդրած էր, բայց հազիւ երկու միլիոն տրամադրուած է : Տակաւին չեն նշանակուած այն երեք պաշտօնատարները որ պիտի վարեն այս գործը, իւրաքանչիւրը 10.000 տոլար տարեթոշակով :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ զինուորական պատուիրակութիւն մը հասաւ Ալպանիա, մասնաւոր առաքելութեամբ.— Մոսկուայի մէջ կը կարծեն թէ վերջնական է մառէշալ Թիթոյի խզումը միւս բոլշեւիկեան կուսակցութեանց հետ :— Ռումանիոյ ամէնէն կարեւոր ընկերութիւններէն մէկը դադրեցուց քարիւղի փոխադրութիւնը դէպի Պելկրատ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (49)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԻԹ.

— Օ՛, տէր հայր, երբեմն այնպէս կը խռովի հոգիս, որ քիչ կը մնայ ինքզինքս ծովը նետեմ ու վերջ տամ իմ տանջալից կեանքիս :

— Ի՞նչ է պատահեր, աղջիկս, ըսէ ինծի, ես պատրաստ եմ սփոփելու քու բոլոր վիշտերդ :

— Ոչ, տէր հայր, իմ վիշտերս չեն սփոփուիր, մինչեւ որ հայրս ձեռք չքաշէ դաւելէ ու դաւադրելէ :

— Դարձեալ նոր բա՞ն մը կայ :

— Եւ ինչպիսի բան... երէկ իրիկուն մեր տունն էին Ուխտանեսց եւ Անձեւացեաց իշխանները, որոնց հետ հայրս երկար ատեն խորհրդակցեցաւ, թէ ինչպէս ընեն որ Աշոտ Երկաթը մատնեն Եուսուֆի ձեռքը եւ սպաննել տան զայն :

— Ահ, ահ, սոսկալի է : Եւ դուն, աղջիկս, բոլորը ճիշդ լսեցի՞ր :

— Այո, բոլորը : Այս առտու իշխանները արդէն ճամբայ ելան դէպի Դուին, որպէսզի ներկայանան Եուսուֆին եւ Արաբներու գունդի մը գլուխը անցած՝ բռնեն Երկաթը :

Տէր Սահակ վայրկեան մը լռեց, ապա՝ դառնալով Հեղինէին, ըսաւ .

— Ապրիս, աղջիկս, որ հասարակաց շահերը վեր կը դասես ծնողական շահերէն : Դեռ ուշ չէ, կարելի է չարիքին առջեւն առնել : Ես ինքս այսօր իսկ ճամբայ կ'իյնամ դէպի Արշարունիք, կը գտնեմ Մարտիրո հայրը եւ ամէն ինչ կը յայտնեմ . իսկ Մարտիրոս հայրը գիտէ, թէ ինչ կ'ընէ :

— Այո, Հայաստանի այդ Ղեւոնդը, ըսաւ ինքնիրեն Հեղինէն : Աճապարէ ուրեմն :

Քիչ ետք Տէր Սահակ ձի հեծած ճամբայ ելաւ, առանց կարեւորութիւն տալու ձիւնին ու ցուրտին : Շատ նեղութիւններ կրեց, շատերը հարց ու փորձ ըրաւ, բայց ի վերջոյ գտաւ ծերունի վանահայրը եւ մանրամասն պատմեց անոր գործին հանգամանքները :

Երբ լսեց Մարտիրոս հայրը Գագիկ Արծրունիի սարքած դաւադրութիւնը, սաստիկ բարկացաւ, անիծեց Արծրունեաց ցեղը եւ շտապեց հասնելու Աշոտ Երկաթին :

— Այժմ վերադարձիր դուն, տէր հայր, եւ յայտնէ իր զոհունակութիւնս Արծրունեաց օրիորդին, համբուրէ զայն իմ կողմէս . թող Աստուած բազմացնէ այդպիսիներուն թիւը : Ըսէ անոր, թէ Հայաստան չի մեռնիր, քանի իրեն պէս օրիորդները այսքան հայրենասէր են :

Ապա վանահայրը ճամբու ելաւ արժանապատիւ ու ազգասէր քահանան :

Լ.

Երկու հայ իշխանները, Արաբաց գունդի մը գլուխն անցած, Դուինէն արշաւեցին Այրարատեան երկիրը, հուր ու մոխիր տարածելու համ :

Ուխտանեսց եւ Անձեւացեաց իշխանները արդէն կատարած էին Գագիկ Արծրունիի տուած խօսքերնին, թէեւ շատ սուղ գինով :

Եուսուֆ չհաւատաց անոնց խօսքին եւ պահանջեց ուրանալ իրենց կրօնքը . այս պայմանով միայն ինք պիտի կատարէր անոնց խնդրանքը՝ օգնական զօրք տալով իրենց թէ Գագիկ Արծրունիի դէմ, որմէ իրր թէ հալածուած էին, եւ թէ Աշոտ Երկաթի դէմ, զոր բռնելու խօսք տուած էին եւ որուն համար շատ ուրախ պիտի ըլլար նաեւ ինքը : Իշխանները ուրացան կրօնքը, ուրացան Լուսաւորիչի հաւատքը եւ երդում ըրին որ ամէն ճիգ պիտի թափեն իրենց հայրենակիցներուն ալ ընդունիլ տալու Մուհամմէտի կրօնքը :

— Լաւ խաղ կը խաղանք, իշխան, ըսաւ Ուխտանեսց տէրը դառնալով իր ընկերոջ . տեսնենք ի՞նչով պիտի վերջանայ այս գործը :

— Ես կը կարծեմ որ ինչով ալ վերջանայ, մենք յաղթող դուրս կուգանք : Եթէ Գագիկը իյնայ, Եուսուֆի կը յարինք, իսկ եթէ Եուսուֆը իյնայ, Գագիկէն պաշտպանութիւն կը գտնենք : Մեր ի՞նչ հոգն է թէ երկուքը իրարու միս կ'ուտեն, կը բաւէ որ մենք հանգիստ ըլլանք :

— Այդ ճիշդ է, իշխան . բայց սա ալ պէտք է նկատի ունենալ որ մեր առջեւ Աշոտ Երկաթը կայ . ան կրնայ արժանաւոր պատիժը տալ մեզի :

— Էհ, ես ամենեւին չեմ մտածեր Աշոտ Երկաթի վրայ, քանի որ ուշ կանուխ մեր ձեռքը պիտի իյնայ ան :

Այնուհետեւ երկուքն ալ լռութեամբ առաջ կը քալէին, երբ գիւղ մը երեւցաւ իրենց առջեւ :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

մէկ մասը կը գործէ անջատօրէն, եւ կամ հակառակ միւսին։ Ուրիշ ի՞նչպէս կրնանք բացատրել խորհրդային իշխանութեանց արձակած բանադրանքը Նիկոլաեւիոյ դէմ, ճիշդ այն պահուն երբ ծայրագոյն սատիճանին կը հասցնեն Պերլինի տագնապը։

«Թէ մեզի եւ թէ միւս արեւմտեան ժողովրդապետութեանց համար ամէնէն պարզ ճամբան է չարունակել յստակ եւ հիմնական ուղղութիւն մը, հիմնուած մեր անկիճելի իրաւունքներուն եւ մարդկային ընազդներուն վրայ որ թոյլ չեն տար մեզի խորհրդային վրէժխնդրութեան մատնել Պերլինի Գերմանները կամ ձգել որ անօթութենէ մեռնին»։

Ո՞ւր պիտի յանգին գործադուլները

Թերթերը կը գրեն թէ բանուորական կազմակերպութիւնները հասկցուցած են կառավարութեան թէ կացութիւնը հասած է «տագնապալի կէտի մը», իբրեւ հետեւանք ապրուստի յարաճուն սղութեան։ Կառավարութեան կուսակիցները իրենք ալ դիտել կուտան թէ ձախողած է գիները իջեցնելու քաղաքականութիւնը եւ թէ ժամանակը եկած է ուրիշ միջոցներ խորհելու։ Բանուորական Ուժի եւ Քրիստոնեայ աշխատաւորներու սէնտիքաներուն միացեալ յանձնախումբը նամակ մը ուղղելով Հանրապետութեան նախագահին, կը յայտարարէ թէ ձախողած են ապրուստի սղութիւնը կրճատելու փորձերը եւ թէ յոյս չկայ որ կառավարութիւնը կարենայ բարւոքել կացութիւնը։ Այս երկու կազմակերպութիւնները մօտ երեք միլիոն անդամ ունին։

Պետական պաշտօնեաներու դաշնակցութիւնը, որ 1.500.000 անդամ ունի, չարունակ ժողովներ կը գումարէ, ի հարկին ընդհանուր գործադուլ յայտարարելու համար ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։

Ելմտական նախարարութեան բանթող պաշտօնեաներուն վրայ 3—4000 պաշտօնեաներ եւս աւելցան հողագործութեան, ազգ. տնտեսութեան եւ առատրութեան նախարարութիւններէն, ինչպէս եւ մաքսային համազգեստաւոր պաշտօնեաները եւայլն, բանթողներու ընդհ. թիւը հասցնելով 70.000ի։ Թղթատարական պաշտօնեաներն ալ, հարիւր հազար հոգի, իրենց դիրքը պիտի որոշեն այսօր. թէեւ չատ յոռետես են։

Մարսէյլի նաւաստիներուն գործադուլին միացած են ուրիշներ ալ։ Գործադուլ յայտարարեցին նաեւ Ալզասի փոթասի հանքերուն 10.000 բանուորները։

Միջին դասերու ազգ. կոմիտէին նախագահը յայտարարեց թէ այլեւս կարողութիւն չունին նոր տուրքեր վճարելու, ամէն չափ ու սահման անցած ըլլալով։

Կառավարական գլխաւոր կուսակցութեան երեսփոխաններէն պատուիրակութիւն մը ներկայանալով Պ. Շումանի (վարչապետ), յայտնեց թէ ապրանքներու արատ վաճառման փորձը յանդեցաւ գիներու յաւելման, հետեւաբար անհրաժեշտ է վերահաստատել պետական հսկողութիւնը։

Համայնավարներուն բռնած դիրքը աւելի կը ծանրացնէ կացութիւնը։ Իրենց ներկայացուցիչը, Պ. Տիւքլօ, ճառ մը խօսելով, չեշտեց թէ գործադրկութիւնը կը ծաւալի, թէ Փրանքին արժեզրկումը երբեք չբարւոքեց առտաքին առեւտուրին վիճակը, թէ ելմտացոյցը չէ հաւասարակշռուած եւ բազմաթիւ տուրքերը կը խորտակեն փոքր հարկատուներու մէջքը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ մէջ կռիւները հետզհետէ կը սաստկանան առ հասարակ հինգ ճակատներու վրայ։ Ամենամեծ ճակատամարտը կը մղուի Միշմար Հայարտէնի մէջ, Սուրիոյ սահմանին վրայ։ Շաբաթ առտու կանուխ Հրեաները գրաւեցին Լիտտայի օդակայանը, ութ զրահապատ կառքերով։ Երուսաղէմի շրջանին մէջ արաբական զօրքը Մէա Շէրիմէն ետ մղեց Հրեաները 25 հոգի սպաննելով։ Սուրիական ուժերը կը յառաջանան Յորդանանի հովտին մէջ։— Մոսկուայի թերթերը խստօրէն կը ձաղկեն կոմս Պերնատոթը իբրեւ գործակալ անգլօ-ամերիկեան աշխարհակալութեան։ Կ'ըսեն թէ դժուութիւն սերմանեց Պաղեստինի մէջ, վնասելով թէ Արաբներուն եւ թէ Հրեաներուն։ Եգիպտոսի վարչապետը յայտարարեց թէ կռիւը պիտի չարունակեն մինչեւ ծայրը։

ԱՌԱՆՑ ԱՐԵՒԻ պիտի անցնի Յուլիսն ալ, ինչպէս կ'երեւայ։ Յունիսին խարուսիկ արեւ մը, ամպ եւ անձրեւ Փարիզի մէջ, իսկ Յուլիսին առաջին երկու շաբաթ է որ ոչ միայն արեւ չենք տեսներ, այլեւ աշնանային ցուրտ մը «կը վայելենք»։ Շատեր վերարկու հագած են արդէն, անհամբեր ըսպասելով օդին բացուելուն։ Այսքան ցուրտ եղած չէր 1919էն ի վեր։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Ազգ. Ժողովը վաւերացուց ընտրական նոր օրէնքը, որ կ'ապահովէ զաղտնի քուէարկութիւնը եւ բաց քուէհամարը՝ մասնակցութեամբ բոլոր քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն։ Օրէնքը ձեռնամբարձ քուէարկուեցաւ կառավ. կուսակցութեան 350 երեսփոխաններուն կողմէ։ Դեմոկրատ կուսակցութեան 50 երեսփոխանները, որոնք առած քալած էին երկու օր առաջ, բացակայ էին այս նիստէն ալ։ 1946ի ընտրութեանց ատեն դեմոկրատները կը դանդատէին թէ իրենք շահած են 60 առ հարիւր, բայց կառավարութիւնը խարդախութիւններ գործելով հազիւ 20 % ստացան։ Նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին 1950ին։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Շաբաթ օրուան հանգրուանն էր Թուլուզ – Մոնփէլիէ, բաղդատաբար հարթ դետնի վրայ։ Ֆրանսական խումբը պէտք եղածին չափ համերաշխ չերեւար եւ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ, որովհետեւ եթէ Պօպէին չօգնեն Վիէթթօի կամ Ռոպէքի պէս վազողներ, ան կրնայ կորսնցնել դեղին շապիկը ի շահ Իտալացի Պառթալիին որ յամառօրէն կ'ուզէ շահիլ։ Ուրեմն բոլորովին միւսակ սուրաց Պօպէ, մինչեւ Մոնփէլիէ պահելով դեղին շապիկը։ Կիրակի օր դէպի Մարսէյլ ճամբայ ելած էին միայն 89 հոգի եւ առաջին հասաւ Իմփանիս, Պելժիացի։ Երկուշաբթի կարաւանը պիտի կորէր ամբողջ Côte d'Azurը մինչեւ Սան Ռէմօ, ուրկէ կրկին Cannes կը վերադառնայ այսօր, երեքշաբթի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու, Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ գաղութիս բոլոր ազգ. կազմակերպութիւններու, ողբացեալ

Ընկեր Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի

հոգեհանգստեան արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ 14 Յուլիս Չորեքշաբթի առաւօտ Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ։ Եկեղեցական արարողութեան կը մասնակցի «Արմենիա» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի, ուրկէ յետոյ, եկեղեցիին բակը տեղի պիտի ունենայ բանախօսութիւն։

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէին կողմէ, իր 23րդ տարեդարձի առթիւ, հովանաւորութեամբ Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէի։

Կիրակի, 18 Յուլիս, ամբողջ օրը, Սէն Լուի Եօթնեղբայրեանի ագարակը։

Կը նախագահէ ընկեր Լ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Համեղ անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, հայկական եւ եւրոպական պարերու կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ նուագախումբը։ Մուտքը ազատ է։

X

Մարզահանդէս – դաշտահանդէս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ 10 քոյր խումբերու, 18 Յուլիս Կիրակի ժամը 9էն մինչեւ 22, Վիէնի մէջ։

Առտուն մարզական մրցումներ։

Կէս օրէ վերջ՝ գեղարուեստական բաժին, երգ, պար, նուագ, արտասանութիւն, եւրոպական պար մասնակցութեամբ նուագի։

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՍԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ եւ ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ։

«Սեւ Ղազօ»ի կողմէ մարզահանդէսի եւ դաշտահանդէսը ժապաւէնի պիտի առնուի։ Լիոնէն մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի ճիշդ ժամը 8ին։

Ժամադրութիւն 7.30ին 46 rue Servient:

X

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կապ. Խաչի Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Քամբանեը Ռօզինը Լէ Բէն տը լա Պասթիթ, Պ. Նաճարեանի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ, Ս. Անթուան։

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՄԱՆՕԵԱՆ
Կը խօսի ընկերուհի Տիկ. Ն. ԳՐԳԻՐՈԹՃԵԱՆ

Պիտի ներկայացուի քրքջալից զաւեշտ մը, Ն. Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբի կողմէ։

Հայկական պարեր Ս. Անթուանի սանուհիներու եւ Ն. Սերնդականներու կողմէ։ Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։ Հայկ. աղանդերներով։

Ծանօթ.— Հանդիսավայրը երթալու համար, Փլաս տ'էքսէն առնել 26 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Նախկին Օքթրուայի առջեւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին 78 rue Rabelais, դպրոցի սրահը։ Բոլոր ընկեր – ընկերուհիներէ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր վարչութիւնները, այս ուրբաթ իրիկուան ժամը 8ին, 18 Bld. Garibaldi, Palais du Chopeի ներքնասրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Palais de la Chope, 18 Bld. Garibaldi: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ.Կ.ի ներկայացուցիչը։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ արշաւաքը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ 8 Օգոստոսին Վալապրի ընդարձակ դաշտին մէջ։ Նկատի ունենալ թուականը։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Salle Mazenodի մէջ 88 rue d'Aubagne, Marseille

17 Յուլիս չաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.45ին Մարսիլիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով Փարիզահայ դերասաններու ընտիր հոյլ մը Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, ԳՐ. ՎԱՀԱՆ, տեղական սիրուած ուժերու մասնակցութեամբ կը ներկայացնեն Մոլիէռի՝

ԺՈՐԺ ԺՕՏԷՆ

Կազմակերպութեան հասցէ՝ M. V. Magsoudian, Touring Hotel, Cours Belzunce, Marseille : Գիները խիստ ժողովրդական։

ՏԷՍԻՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան Վիէնի մէջ կազմակերպած մարզահանդէսի առթիւ Տէսինցիներուն համար վարձուած է մասնաւոր օթօքար մը դէպի Վիէն։ Կը մեկնի Յուլիս 18ի առտուն ժամը 8ին Café Garoի առջեւէն, փափաքողները կրնան այժմէն ապահովել իրենց տեղը, Նոր Սերունդի անդամներու մօտ արձանագրուելով։

ՍԳԱՏՕՆ

ՔՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Պոմոնի եւ Մարսէյլի Ս. Դ. Հնչ. մասնաճիւղերու, այս կիրակի առաւօտ Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուս. եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան Ս. Պատարագ։ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ ժամը 11ին եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ։

ԲԱՐՍԵՂ ԿԱՆԱՉԵԱՆԻ
ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒՆ ՅԱՆԿԸ

Ա. պրակ Դալլօ 8 լ. ո., Բ. պրակ Հօյ Նար 5 լ. ո., Գ. հատոր Վարդերի հետ 8 լ. ո., Դ. Օրօր եւ Լուսնակն ելաւ 5 լ. ո., Ե. պրակ Մարալօ եւ խնջոյք 7 լ. ո., Զ. պրակ Նանօր (Ուխտագնացութիւն) 8 լ. ո., Է. պրակ Հէլէ հէլէ, ռազմերգ եւ կամաւորներու քայլերգ 5 լ. ո., Ը. պրակ Մեներգներ (7 տետրակ զատ – զատ) 10 լ. ո., Թ. պրակ 15 Մանկական երգեր դաշնակի վրայ 10 լ. ո., Ժ. պրակ Շուշօն 5 լ. ո.։ Ամբողջական գործը միանուագ կ'արժէ 50 լ. ո.։ Մեծաքանակի համար մասնաւոր զեղչ։ Մանրամասնութեան համար դիմել Պ. Մելքոն Տէր Մելքոնեանի վաճառատունը։ Maison «Star» Rue Weygand. Beyrouth:

ՅՈՒՔ. ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, Բարսեղ Հապէշեան կը ներկայացնէ «ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ», 20 յուլիսին։ Կը խնդրուի նկատի առնել։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 14 JUILLET 1948 Չորեքշաբթի 14 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année No 5491 — Նոր շրջան թիւ 1001

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՆ

Կը բաւէ հարեւանցի ակնարկ մը նետել Յուլիս 14ի տօնակատարութեանց վրայ, իմանալու համար թէ ո՛րքան խոր եւ լայն արմատներ ձգած է ազատութեան գաղափարը, այս երկրին մէջ :

Միայն եօրեայ պարերն ու զուարճութիւն–ները չեն որ պիտի լուսաբանեն ձեզ :

Ամէն ժողովուրդ ալ ցնծութեան աղաղակներ պիտի արձակէր այդպիսի պարագաներու մէջ, համաձայն իր միջավայրին եւ ճաշակին :

Մենք իսկ, որ շատ քիչ անգամ օր ու արեւ տեսած ենք, ո՛րքան կը հրճուինք , երբ ազատագրութեան տարեդարձներ կը տօնուին : Մինչեւ այսօր ալ սիրտեր կան որ կը թրթռան, երբ կը լսեն «Արիք Հայկազունք»ը,— երգ մը՝ ծնունդ Պոլսոյ Ազգ. Սահմանադրութեան (1860) :

Աւելի ուշադրութեամբ դիտեցէք դէմքերը , Յուլիս 14ի կամ ուրիշ փառքերու յիշատակութեան առթիւ, եւ պիտի տեսնէք որ իսկապէս կ'ըմպեն, կ'ապրին Ազատութիւնը :

Անշուշտ կան ձեռնպահներ եւ ծածկամիտներ ալ, որոնք ուրիշ կարգուսարքի մը կը սպասեն, պոռթկալու եւ ոստոստելու համար : Կան արքայականները եւ կարմիրները :

Եւ սակայն, ընդհանուր ներդաշնակութիւնը կը մնայ անվթար : Իսկ առենէ մը ի վեր, Ֆրանսայի համայնավարները ամէնէն բարձր կ'աղաղակեն, Յուլիս 14ի առթիւ, շնորհալից նշանախօսքերով : Անոնք են որ այս տարի ալ, հայրենասէրներէն կը պահանջեն «պաշտպանել հանրապետութիւնը, մի եւ անբաժան», «ազգին ամբողջականութիւնը եւ անկախութիւնը», հանդիսաւոր թափօրներ կազմելով Փարիզի փողոցներուն մէջ եւ այլուր :

Անհրաժեշտ չէ դաղտնիքներ փնտռել այս արտայայտութեանց մէջ :

Ո եւ է Ֆրանսացի, գլուխն ըլլալով ամէնէն թթու համայնավարը, շատ լաւ գիտէ որ 1789 Յուլիս 14ով շահուած յաղթանակին կը պարտի այսօրուան ազատութիւնը :

Գիտէ նաեւ որ, ի՛նչ թերութիւններ ալ ունենայ ներկայ կարգուսարքը, երբեք չի կրնար խափանել խորհելու, խօսելու, գրելու եւ գործելու ազատութիւնը : Չի կրնար սպաննել անոր ոգին :

Միայն այս գիտակցութիւնը բաւական է, չափելու համար տարբերութիւնը այս կամ այն կարգուսարքին :

Ամէնէն անճար ժողովուրդն ալ, եթէ մէկ օր իսկ ազատութիւն վայելած է, այլեւս չի կրնար կէս ճամբան մնալ :

Երբեմն գլուխ կը ծռէ : Կը տառապի : Կը խոկայ : Բայց, երբեք չի խաբուիր : Ոչ խաղտուտիկ նշանախօսքերէն, ոչ ալ շռայլաբան քարոզներէ :

Ազատութեան ոգին է որ մարդկութիւնը կը զանազանէ անասնական աշխարհէն : Մնաց որ, անասունն անգամ կը մռնչէ, երբ կ'արգելափակեն վանդակի մը մէջ :

Եւ ահա տեսէք ողբերգութիւնը ,— մինչ Ֆրանսան Յուլիս 14ը կը տօնէ համազգային խրախճանքներով , հազարաւոր փախստականներ անկարելին կը փորձեն, անցնելու համար Կեդր. Եւրոպայի եւ Պալքաններու կարմրադրօշ փշաթելերէն : Իսկ անոնք որ դուրսն են, արդէն,— Լեհեր, Չեխեր, Հունգարներ եւայլն — ճակատ կը յարդարեն ազատ ափերու վրայ, ի խնդիր իրենց հայրենիքին ազատութեան :

Երբեք այսքան մթնա՞ծ էր երկինքը, ազատասէր ժողովուրդներու գլխուն վերեւ :

Ի՞նչ կ'արժէ ամէնէն արդիական կարգուսարքը, եթէ դասակարգի մը տիրապետութեան պիտի յաջորդէ ուրիշ մը, ծաղրանկարի վերածելով ազատութեան գաղափարը :

Ժողովուրդներու իմաստութիւնը շատո՜նց չափած է բոլոր վարդապետութիւնները : Անոնց բնազդը աւելի շուտ կը գտնէ շիտակ ճամբան : Մանաւանդ երկու աշխարհադղորդ պատերազմներու արհաւիրքէն վերջ :

Ի՞նչ կ'արժէ որեւէ սահմանադրութիւն, եթէ «մարդը մարդուն գայլ» պիտի դառնայ խաբուսիկ խայծերով :

Արեւելքէն չէ՞ր որ կը հնչէր աղաղակ մը,— « Ազատն Աստուած այն օրից ... » :

Միայն ազատութեան ոգին կրնայ ճամբան հարթել միջազգային եղբայրութեան համար, ամբողջնդելով խաղաղութիւնը : Շ.

Հանրապետական եղբայրութիւն

1789 Յուլիս 14ին Պասթիյը կը բանար իր դուռներըՓարիզի ժողովուրդին ցասումին առջեւ : Հնօրեայ միջնաբերդը կը խորհրդանշէր բացարձակ բռնապետութիւնը : Իր կործանումը մեծ արձագանգ գտաւ : Ինչպէս ըսած է Ժօռէս , «այն առեն այնպէս թուեցաւ երկրի բոլոր ժողովուրդներուն թէ կ'իյնար բանտը բովանդակ մարդկութեան : Մարդու Իրաւունքներու յայտարարութիւնն էր, ժողովուրդի ուժին յայտարարութիւնն էր, ի սպաս մարդկային իրաւունքին : Միայն լոյսը չէր որ կը հանէրՓարիզէն տեղերքի ճնշուածներուն, այլեւ յոյսը : Եւ միլիոնաւոր սիրտերու մէջ, ուր կը տիրէր ստրկութեան մեծ խաւարը, ծագեցաւ Ազատութեան արշալոյս մը» : Ասոր համար է որ 14 Յուլիսը պիտի ըլլար ազատութեամբ տոգորուած բոլոր մարդոց տօնը : Այս տօնը կը յիշեցնէ 1918 Մայիս 28ը, օրը Հայաստանի անկախութեան, երբ հայ ժողովուրդը վերջապէս ազատագրուեցաւ, դարերու ընթացքին իր կրած հարստահարութիւններէն :

Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղբայրութիւն, ի՛նչ թուական աւելի պիտի յարմարէր քան Յուլիս 14ը եւ Մայիս 28ը, տօնելու հանրապետական այս վսեմ նշանաբանը :

Հարկ եղաւ որ հայրենիքը նոր գողգոթայի մը մատնուէր եւ հազարաւորներու արիւնը թափէր , երկտասարդացնելու համար նուաճումներու եւ պայքարներու այս խորհրդանշանը, որ հետզհետէ ակարացած էր հաւատքի պակասէն :

Հարկ եղաւ որ այս վերջին պատերազմին, աւելի քան չորս տարի ժողովուրդները հեծէին իրենց շղթաներուն տակ, ամբողջ Եւրոպայի մէջ յաղթանակէին վատութիւնը եւ արգելափակման կայանները, ոճիրը, որպէսզի վերստին ըմբռնէինք Ազատութեան իմաստը :

Պէտք էր որ «ընտրեալ» ցեղ մը ստրկացնէր միւս բոլորը, որպէսզի նորէն սորվէինք Հաւասարութիւն բառը : Պէտք էր որ աւելի քան չորս տարի ժողովուրդներ, մարդիկ, միացածհաստատակաց յոյսով մը, միեւնոյն առէլին, միեւնոյնպայքարէին, միեւնոյն տանջուէին, որպէսզի Եղբայրութեան պատկերը նորէն տրուէր մեզի :

Արթուն մնանք բոլորս, եւ չմոռնանք որ, արդիական Պասթիյները քանդելու եւ հանրապետութեան յաղթանակը շահելու համար, անհրաժեշտ է շարունակել պայքարը յանուն ազատութեան եւ արդարութեան եւ թէ միայն ժողովրդապետութեան յաղթանակով կարելի է ապահովել խաղաղութիւնը եւ բարօրութիւնը :

ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Պաղեստինի կռիւները

Թէլ Ավիվէն պաշտօնապէս կը հաղորդեն թէ՝ ծովեզերեայ արաբական երկու կարեւոր քաղաքներ, Լիտտա եւ Ռամլէ Հրեաներուն ձեռքը անցած են : Արաբները յանձնած են իրենց բոլոր զէնքերը, եւ պատերազմելու կարող բոլոր Արաբները գերի բռնուած են : Այս երկու քաղաքները գրաւելով , Հրեաները այժմ կը փորձեն իրենց ամբողջ ուժը թափել Լաթրունի վրայ, որ կը տիրապետէ Թէլ Ավիվէն Երուսաղէմ տանող ճամբուն : Միւս կողմէ, անոնք սաստկացուցած են իրենց յարձակողականը՝ Երուսաղէմի հին քաղաքին արաբական դիրքերուն վրայ :

Հայֆայի հարաւային կողմը, այս պահուս տեղի կ'ունենայ մեծ պատերազմ մը : Կ'ըսուի թէ 2000 Արաբներ պաշարուած են :

★ Կոմս Պերնադոթ երկուշաբթի օր Նիւ Եորք հասնելով, իր տեղեկագիրը ներկայացուցԱպահովութեան Խորհուրդին՝ Պաղեստինի կացութեան մասին : Օդանաւէն իջած պահուն, յայտարարեց թէ՝ միշտ լաւատես է եւ ուրախ օր պիտի վերադառնայ Հռոդոս :

★ Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղար Ազզամ փաշա յայտարարեց թէ Արաբները ամէնքն ալ համաձայն են պատերազմը շարունակելու :

Անգլիա կը ջանայ համոզել Արաբները որ կռիւները դադրեցնեն : Գահիրէի բրիտանական դեսպանը անձնապէս դիմեց վարչապետ Նոքրաշի փաշայի, որպէսզի Արաբական Դաշնակցութիւնը եւ եգիպտական կառավարութիւնը ընդունին Ապահովութեան Խորհուրդին պահանջած նոր զինադադարը : Անգլիա յետաձգեց դաշնագրով տալիք 500.000 սթերլինի վճարումը՝ Անդրյորդանանի կառավարութեան, իբրեւ բարոյական ճնշում :

★ Գահիրէի անթելը հաղորդեց Ազզամ փաշայի մէկ յայտարարութիւնը, որուն համաձայն Արաբները տրամադիր են ընդունելու հրէական խորհրդանիշ – պետութեան մը կազմութիւնը, նման Վատիկանի մէջ հաստատուած պապական պետութեան :

Ընդհանուր գործադո՞ւլ

ՆՈՐ ՉԻՉՈՒՄՆԵՐ ԵՂԱՆ , ԲԱՅՑ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ ԳՈՀ ՉԵՆ

Պետական պաշտօնեաներու մէկ կարեւոր մասին գործադուլը կը շարունակուի : Կառավարութիւնը պաշտօնաթերթի կիրակի օրուան թիւով հրատարակեց պաշտօնեաներու դասակարգութեան վերաբերեալ տախտակը, որուն համաձայն թոշակները պիտի աւելնան . հետզհետէ , հետեւեալ չորս դասակարգի ցուցանիշներով .— Ա.— 225—800, Բ.— 185—369, Գ.— 130—250.— Դ. — 100 — 185 : Թոշակի նուազագոյն գումարը պիտի ըլլայ տարեկան 114.500 Ֆր., որ կը համապատասխանէ 100 ցուցանիշին : Հիմա, կառավարութիւնը կը գտնէ թէ՝ ինչպէս պիտի բաշխուի տրամադրելի 30 կամ 32 միլիառ Ֆրանքը, այս այլազան դասակարգերուն մէջ : Սակայն, հիմակուընէ իսկ աշխատաւորական գրեթէ բոլոր կազմակերպութիւնները անդոհացուցիչ կը նկատեն դասակարգերու մասին տրուած որոշումը, եւ անհամապատասխան՝ իրենց պահանջներուն :

Ելմտական Նախարարութեան այն պաշտօնեաները որ Բանուորական Ուժին կը պատկանին, ընդհանուր ժողով գումարելով, որոշեցին գործադուլը շարունակել եւ նոր առաջարկներ ներկայացնել կառավարութեան : Աշխատանքի Դաշնակցութեան (համայնավար) պատկանող հազարէ աւելի թղթատարական պաշտօնեաներ ալ ժողով մը գումարեցին , պահանջելով որ դասակարգութեան համար ընդունուած վերոյիշեալ ցուցանիշները փոխուին եւ մանաւորաբար,թոշակի նուազագոյն գումարը աւելցուի :

Պետական ընդհանուր վարչութեանց պաշտօնեաներու վարչական յանձնաժողովը որոշեց գործադուլ հռչակել, եթէ 30 միլիառ Ֆրանքի բաշխումի եղանակը իրենց ուզածին համաձայն չկատարուի :

Հանրային շինութեանց եւ ներքին նաւարկութեան պաշտօնեաները (C. G. T.) երէկ որոշեցին 24 ժամուան գործադուլ ընել, իբրեւ ազդարարութիւն : Տնտեսական գործերու նախարարութեան պաշտօնեաներն ալ որոշեցին գործադուլը շարունակել, եւ հրաւիրել կեդրոնական վարչութեանց իրենց ընկերները որ միանան իրենց : Սակայն, այս վարչութեանց Բանուորական Ուժի պաշտօնեաները առայժմ վերապահութիւն ցոյց կուտան , սպասելով դահլիճին տալիք որոշումներուն, որոնց կը սպասուի մէկ օրէն միւսը :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վարչապետ Շուման ճառ մը խօսելով՝ յայտարարեց թէ՝ դահլիճը կը փորձէ հաստատուն վիճակի մը վերածել տնտեսական, ելմտական եւ քաղաքական կացութիւնը : Առաջին անգամ ըլլալով, պետական ելմտացոյցը ամբողջովին հաւասարակշռուած է, կարելի եղած է նոյնիսկ Յունուար 1էն ի վեր Պանք տը Ֆրանսին յանձնել 100 միլիառ Ֆրանք : Գալով գիներուն, ասոնք վեց ամիսէ ի վեր աւելի բարձրացած չեն, բայց, ընելիք շատ բան կայ տակաւին :

Վարչապետը աւելցուց թէ՝ կարելի չէ տակաւին վերահաստատել անտես.. կատարեալ ազատութիւնը : Գործադուլներուն ակնարկելով , ըսաւ թէ՝ անկարգապահութիւնը ամէն ինչ կը փտանդէ :Անոնք որ կը կարծեն թէգործադուլ ընելով կամ սպառնալով կը դիւրացնեն կառավարութեան գործը, ծանր պատասխանատուութեան տակ կ'իյնան . «Կը յայտարարեմ անկեղծօրէն թէ կառավարութիւնը տեղի պիտի չտայ որեւէ ճնշումի ... Ատենը եկած է որ թէ' ընդդիմադիրները եւ թէ մեծամասնութեան պատկանող կուսակցութիւնները բացորոշապէս պարզեն իրենց դիրքը : Ասոնց իւրաքանչիւրը թող գիտնայ թէ՝ ինչ կ'ուզէ եւ ըսէ թէ՝ ինչ կ'ուզէ » :

★ Կիրակի գիշերուընէ ի վեր Ոստիկանութիւնը հսկողութիւն կը կատարէ ելմտական նախարարութեան շէնքին շուրջը, ուր դիրք բռնած էին գործադուլի պահակները : Այս վերջինները հեռացուած են եւ իրենց աշխատութիւնը շարունակել ուզող պաշտօնեաները կրնան գրասենեակները մտնել ազատօրէն :Նոյն ազատութիւնը ունին նաեւ ուրիշ կարգ մը վարչութեանց պաշտօնեաները : Յայտնի չէ թէ ելմտական նախարարութեան մէջ քանի՞ հոգի վերսկսած են իրենց գործը : Տնտեսական Նախարարութեան պաշտօնեաներուն 60առ հարիւրը կը շարունակէ աշխատիլ :

Դատարաններու քարտուղարներն ալ սկզբունքով որոշեցին գործադուլ ընել :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(ԸՍՏ «ՄԵԾ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ»Ի)

Ա.

1926ին պոլշեւիկները ձեռնարկեցին հրատարակութեանը «Մեծ Խորհրդային Հանրագիտարան»ի, որ պիտի բաղկանար 30 գունատիպ հատորներէ (իւրաքանչիւր հատորը շուրջ 500 մեծադիր էջերով):

Պոլշեւիկներու թափթփածութիւնը երեւան եկաւ նաեւ այս գործին մէջ:

«Հանրագիտակ»ի հրատարակութեանը ձեռնարկելով՝ պարզուեցաւ, որ կարելի չէ նիւթը 30 հատորներու մէջ սպառել. հարկադրանքի տակ հատորներու թիւը աստիճան առ աստիճան աւելցաւ, ի վերջոյ հասնելու համար... 70ի:

Այսօր գործը ամբողջացած է արդէն եւ 70 հատորնոց «Հանրագիտարան»ը կը գտնուի ընթերցող հասարակութեան տրամադրութեան տակ:

Անցողակի յիշատակենք, որ ձեռնարկին մէջ հայելիացած է համայնավար կուսակցութեան փոթորկալից կեանքը, մասնաւորաբար 1926էն ասդին:

Համայնավար վարիչներէն բոլոր անոնք — Պուխարին, Թրոցքի, Ռիքով, Թուխաչեւսքի, Բարախաւ եւայլն, եւայլն — որոնք կանխապէս, պատուով ու փառքով, տեղ գրաւած էին «Հանրագիտակ»ի համապատասխան հատորներու մէջ, ետքէն, ներքին պայքարներու մէջ բռնուելով ու սրածուելով, «Հանրագիտակ»էն հանուած եւ ջնջուած են մէկիկ:

Ցաւելուածաբար նոր — ու հսկայական —ծախքեր կատարելով, իշխանութիւնները «Հանրագիտարան»ի հին հատորները շրջանառութենէ հանած եւ անոնց տեղ նորերը հրատարակած են, այս անգամ կամ բնաւ չտալով սրածուածներու անունները եւ կամ քանի մը աննշան տողերու մէջ զանոնք «աշխարհակալութեան շուն»եր հռչակելով:

Սակայն մեր նիւթը — «Հանրագիտարան»ը չէ, ինքնին չափազանց հետաքրքրական հարց մը, արժանի խոր եւ լուրջ ուսումնասիրութեան:

Այսօր քանի մը խօսք միայն՝ մասնակի խնդրի մը առիթով:

«Հանրագիտարան»ի 3րդ հատորին մէջ, որ լոյս տեսած է 1926ին, մեր երկրին ու մեր ժողովուրդին յատկացուած է 37 էջ (406 — 443), հետեւեալ գլուխներու տակ (փակագիծերու մէջ պիտի յիշատակենք գրութեանց հեղինակներու անունները).—

Ա.— Հայերը (Ա. Մաքսիմով).

Բ.— Հայ Գրականութիւնը (Լ. Մըսէրեանց).

Գ.— Հայ Երաժշտութիւնը (Օ. Տէր-Գրիգորեան).

Դ.— Հայկական Խորհրդային Ընկերվարհանրապետութիւնը (վեց ենթագլուխներով, Ն. Բարանսկիյ).

Ե.— Հայ եկեղեցին (հեղինակի անունը չկայ, աղբիւրներու մէջ յիշատակուած է Օրմանեանի «Հայ եկեղեցին»).

Զ.— Հայկական Հարցը (Վ. Գուրկոյ - Կըրեաժին).

Է.— Հայ Լեզուն (Լ. Մըսէրեանց).

Ը.— Հայ Արուեստը (Ն. Բրունով).

Այս բաժնին մէջ տրուած են նաեւ Հայաստանի բազմագոյն քարտէսը (դատ էջի վրայ), Անիի եւ Աղթամարի եկեղեցիներն ու կտոր մը Աղթամարի արտաքին պատէն:

20րդ հատորին մէջ, որ լոյս տեսած է 1930ին, «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ» խորագրին տակ կը խօսուի ուղղակի մեր մասին:

Գրութիւնը կը բռնէ վեց էջ, 526—531 (էջ կը նկատուի երկսիւնակ էջերէն իւրաքանչիւր սիւնակը). գրութեան հեղինակն է Ի. Վ. (մեզի անծանօթ):

Գրութեան հիմ ծառայած են 11 աղբիւրներ, որոնց մէջ նաեւ Քաջազնունիի ծանօթ գրքոյկը («Դաշնակցութիւնը անելիք չունի այլեւս») եւ Բ. Բորեանի երկհատոր գործը («Արմենիա»):

Ինչպէս ըսինք, 20րդ հատորը լոյս տեսած է 1930ին, երբ Բորեան ոչ միայն գնդակահարուած չէր, այլեւ ի պատուի էր: Եթէ այդ հատորը այսօր տպուէր, Բորեանի անունը, ի հարկէ, պիտի չյիշատակուէր: Նաեւ բուն ինքը գրութիւնը տարբեր բովանդակութիւն պիտի ունենար, եթէ երբեք կամ այսօր գրուէր եւ կամ հատորը այսօր լոյս տեսնէր:

Պատահօրէն մեր անունը «Դաշնակցութիւն» ըլլալով (եւ այբուբենի սկզբնական գիրերէն «Դ»ով սկսելով)՝ աւելի վաղ թուականի լոյս տեսած է այն հատորը, ուր տեղ գտած ենք նաեւ մենք:

Լոկ այս դիպուածին պիտի վերագրել այն փաստը, որ գրութիւնը — ծայրայեղօրէն թշնամական եւ աչառու — չունի, այնուամենայնիւ, այն փողոցային բնոյթը, ինչ որ ունին աւելի ուշ թուականներու նոյնատիպ հակադաշնակցական գրութիւնները:

Երէկ իսկ, 1944ին, լոյս ընծայելով հանգուցեալ ակադեմականի՝ Ստ. Մալխասեանի կեանքի գործը՝ անոր չորս հատորնոց «Հայ Բացատրական Բառարանը»՝ այդ «Բառարան»ի Ա. հատորի մէջ, անոր քաղաքական խմբագիրները — չնչին Գէորգ Աբով եւ Սիմակ Սահակեան — հակառակ հեղինակի կամքին, հետեւեալ բացատրութիւնը կը դնէին՝ «Դաշնակցութիւն» բառին իմաստը տալու համար խորհրդահայ ընթերցողներուն.

«Հայ հակառեւոլուցիոն պարտիա, որ սկիզբըն առաւ անցեալ դարի իննսնական թուականներին եւ ծառայում էր բուրժուազիայի շահերին եւ իր ազգայնական շովինիստական քաղաքականութեամբ աշխատում էր ազգամիջեան կռիւներ ըստեղծել հայ եւ հարեւան ժողովուրդների միջեւ: Այդ քաղաքականութեամբ նա առաջադրեց ազգամիջեան արիւնահեղ պատերազմներ ու կռիւներ եւ պատճառ դարձաւ հայ ժողովրդի զգալի մասին բնաջնջման: Բոլշեւիկեան պարտիայի ղեկավարութեամբ հայ ժողովուրդը 1920 թուին վերջնապէս թօթափեց նրա զզուելի լուծը եւ վռնտեց» (ՍՏ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ — «Հայ Բացատրական Բառարան», Հ. Ա., 1944, Երեւան, էջ 487):

Աբովներու եւ Սիմակներու այս պիղծ ոգին այս չափով տեղ գտած չէ «Հանրագիտակ»ի մէջ. լոկ ձեռնարկի վարկը նկատի առնելով — եւ ոչ թէ մեզ խնայելով — անոր հեղինակները ճիգ ըրած են քիչ մը աւելի «լուրջ» ըլլալ:

Իրականին մէջ Դաշնակցութեան նուիրուած է ոչ թէ մէկ, այլ երկու յօդուած որովհետեւ նաեւ «Հայկական Հարց»ին նուիրուած ընդարձակ գրութեան մէջ (434—440) կը խօսուի առաւելաբար Դաշնակցութեան մասին:

Անցողակի նկատենք, որ փոքրիկ յօդուած մըն ալ — մէկուկէս սիւնակ — ստորագրութեանը տակ Ս. Կասեանի, նուիրուած է Հնչակեան կուսակցութեան (17րդ Հ., էջ 323—324):

Ճշմարտութիւնը, ի հարկէ, տեղ չունի մեզ նուիրուած գրութիւններուն մէջ:

Ցօղուած գրելով՝ բոլշեւիզմը քաղաքականութիւն կը խաղայ եւ չ թէ ճշմարտութեան լոյսին տակ պատմութիւն կը գրէ:

Այն փաստն իսկ, որ «Հայկական Հարց»ին նուիրուած գրութիւնը լոյս տեսած է 1926ին, մինչ ուղղակի Դաշնակցութեան նուիրուած գրութիւնը՝ 1930ին, այս երկու թուականները իրարմէ բաժնող հնգամեայ շրջանն իսկ իր անդրադարձը ունեցած է այդ գնահատանքին վրայ, որ կայ Դաշնակցութեան մասին մէկ թէ միւս գրութեանը մէջ:

Փորձենք քանի մը սեղմ տողերու մէջ տալ այս գրութեանց համառօտ բովանդակութիւնը:

(Խմբագրական «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»ի)

«Հայրենիք» Ամսագիր

Անցեալ յօղուածովս կ'ըսէի թէ, գրական անդաստանին մէջ եղեր են այնպիսի ձեռնարկներ, որոնք առուակի մը պէս երեւցեր եւ անհետացեր են: Եղեր են ուրիշներ ալ, որ քաջարարկութեամբ քալելով ամէն փոթորիկի, կրցեր են քալել ժամանակին հետ զուգընթաց: Եւ իբրեւ համապատասխան օրինակ այս վերջինին, յիշեր էի «Հայ-Բոյժ»ը, «Նայիրի»ն եւ «Ակօս»ը, որոնք իրենց ազգօգուտ աշխատանքներովը արդէն կրցեր են շահիլ լայն ժողովրդականութիւն:

Ահա չորրորդ մը, «Հայրենիք» Ամսագիր, աւելի հին եւ վաստակաւոր, որ անխափան կը հրատարակուի քառորդ դարէ ի վեր: «Հայրենիք»ի ծոցին մէջ՝ Պոսթըն: Եթէ մարդ ժամանակ ունենար աչքէ անցընելու անոր քսան եւ հինգ տարիներուն լեցուն շարքը, պիտի տեսնէր որ ամսագիրը եզակի դեր մը կատարած է մեր յեղափոխական պատմութեանը մէջ:

Առաջին օրէն սկսեալ, Ամսագիր իր դուռը բացաւ բոլոր անոնց առջեւ, որոնց սրտին խորը հայրենիքի եւ մշակոյթի պուտ մը կայծ կը վառէր: Կարելի չէ թուել անուններ: Մեծ է քանակը այն մտքի մշակներուն, որոնք իրենց սուր գրիչներով նկարագրեցին Ծեղին երազներն ու տառապանքները, փառքեր ու յաղթանակները:

Անցեալի պատկանող որեւէ մէկ դէպք լուսաբանելու համար անհրաժեշտ է պրպտել այս Ամսագիրին հաւաքածոները: Իրեք հոն պիտի գտնէք ձեր ուզածը, ճոխ եւ հարազատ գոյներով:

Ուրիշ առաւելութիւն մը,— այս պարբերականը միշտ ջանաց քաջալերել մեր երիտասարդ գրողները: Անխտիր տեղ տուաւ իր էջերուն մէջ: Միրեց եւ, երբեմն ալ սաստեց առանց սակայն երես դարձնելու: Սէրը համակեց ամէնքն ալ: Եւ այսօր արդէն մեծ ուժ մըն են, ու պատրաստ ծառայելու մեր հայրենիքին շահերուն:

Այս երիտասարդ գրողներու մեծ մասը կը ճանչնամ: Բախտի եւ ճակատագրի ընկերներ ենք: Միասին ապրած, միասին ըմպած ենք մեր կապոյտ երկինքին օդն ու արեւը: Միասին եղած ենք նաեւ Խաչին Ճամբուն վրան: Տեսած ու լսած ենք մեր բազմահազար սիրելիներուն ճիչերն ու լացերը... Ու հիմա երբ կը տեսնեմ այդ Ապրիլեան սերունդը, որ իր ձայնը կը բարձրացնէ թէ «Հայրենիք»ներու, թէ «Յառաջ»ի եւ թէ Հայկ. Դատի պաշտպան բոլոր թերթերու էջերէն, սիրտս հպարտութեամբ կը լեցուի: Ու շրթներս ակամայ բառ մը կը փսփսան,— ապրիք..

Բայց ներողութիւն, նիւթէս շեղեցայ:

Ուրեմն «Հայրենիք» ամսագիրը 25 տարի անընդհատ քրքրեր, հաւաքեր եւ արտադրեր է: Անոր ամէն մէկ թիւը հայ ժողովուրդի հարազատ պատկերն է: Յիշատակարան մը եթէ կ'ուզէք, ուր պահ դրուած են մեր բոլոր սրբութիւնները: Ան այցելեր է Միացեալ Նահանգներու մեր բոլոր հայրենակիցներուն եւ, անվերապահօրէն հրահրեր է անոնց սրտին մարմրող կայծը:

Մեծ է, ըսի, «Հայրենիք»ներու կատարած ազգօգուտ դերը: Մինչդ այս առաջադրութեամբ ալ, անցեալ տարի ամերիկահայ ժողովուրդը լայնօրէն վարձատրեց զայն: Տուաւ, որպէսզի այս հաստատութիւնը դեռ երկար ապրի, գործէ եւ տարածէ ամէն ինչ որ հայկական է, ու կրնայ ծառայել մեր ազգին շահերուն:

«Հայրենիք» Ամսագիր այսօր կը գտնուի իր երկրորդ քսան հինգամեակի սեմին: Կը մաղթեմ որ այս շրջանը ըլլայ առաջինէն աւելի բեղուն: Թող անդադար հաւաքէ ու պահէ իր էջերուն մէջ ամէն ինչ որ կը կրէ հայկական դրոշմ: Մանաւանդ այն խօսուն պատկերները, զոր կը կոչենք գրականութիւն:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Թուրքիոյ մէջ կուսակցական պայքարը կը շարունակուի յարաճուն սաստկութեամբ: Զրոյցի մը համաձայն «Հալք» կուսակցութիւնը հարիւր հազար ոսկի խոստացած է անկախ դեմոկրատներու որպէսզի չորրորդ կուսակցութիւն մը կազմեն, ստղմին մէջ խեղդելու համար մարաշալ Չաքմաքի կուսակցութիւնը, որ մօտերս գործի պիտի լծուի:

Դեմոկրատներու օրկանը, «Քուտրէթ» անմիջապէս հերքեց այդ զրոյցը, զրպարտութիւն կոչելով զայն:

Կուսակցական պայքարներուն մասին «Սօն Թէլէկրաֆ»ը կը գրէ.—

«Թուրքիոյ մէջ անուանապէս 15 կուսակցութիւններ կան: Բայց երկուքը միայն քաղաքային գործունէութեան լծուած են, «Հալք» եւ «Դեմոկրատ»: Վերջին լուրերու համաձայն, մօտերս հրապարակ պիտի իջնէ նաեւ մարաջախտ Չաքմաքի կուսակցութիւնը եւ անկախ դեմոկրատներ անունով կուսակցութիւն մը կազմելու կ'աշխատին դժգոհ դեմոկրատները: Նորակազմ այս երկու կուսակցութեանց վարիչները նախապէս դեմոկրատ կուսակցութեան կը պատկանէին: Կը նշանակէ թէ երեք տարբեր հատուածներու բաժնուած է Ճէլալ Պայարի հիմնած Դեմոկրատ կուսակցութիւնը: Պառակտումը ծայր տուած է դեմոկրատներու ճակատին վրայ: Անոնք որ կուսակցութենէն փտարուեցան, անկախ դեմոկրատ անունով սկսած են գործել: Անոնք որ դէպքերու բերումով ստիպուեցան դեմոկրատներէն հեռանալ խմբուած են մարաջախտ Չաքմաքի շուրջ գլխաւորութեամբ Ֆէնաի Էօնէյի, Հիքմէթ Պայարի եւ զօր. Ալտողանի: Դեմոկրատ կուսակցութիւնը 1946ին միացեալ ճակատով ներկայացած էր Հալք կուսակցութեան դէմ: Այս կացութիւնը նպաստաւոր է երկրին համար, որովհետեւ այլազան կուսակցութիւններու գոյութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ որ իւրաքանչիւր հայրենակից իր ապատկամքով յարի այս կամ այն կուսակցութեան: Մինչդեռ ասկէ առաջ դժգոհները կը միայնային ընդդիմադիրներուն առանց խրացնելու անոնց տեսակէտները:

Մարաջախտ Չաքմաքի նոր կուսակցութիւնը, համայնավարութեան, նացիականութեան դէմ է եւ ազգայնական պիտի ըլլայ:

Ուրիշ թուրքերէն թերթ մը, «Վաթան» կ'ազդարարէ.—

«Շատ մեծ վտանգի մէջ ենք, որովհետեւ անիմաստ կերպով խախտած է մեր ներքին խաղաղութիւնը եւ զանազան կուսակցութեանց վարիչներ իրարու քով գալով դարմանի մը մասին չեն մտածեր: Սեւ կատու անցած է անոնց միջեւ, մինչդեռ տագնապալի շրջան մը կը բոլորէ համաշխարհային կացութիւնը:

«Արտաքին վտանգը ամէն առէնէ աւելի ըսպառնական հանգամանք ստացած է: Մերձաւորարեւելեան գործերը անտէր մնացած են: Դեմոկրատ

կուսակցութիւնը մինչեւ այսօր օրինական ճամբով ընդդիմութիւն կատարեց: Հակառակ ասոր զրոյց շրջեցաւ — թէ Հալք կուսակցութեան հետ համախորհուրդ կը գործէ: Այս կարգի զրոյցներու հետեւանքով կը խախտի ժողովուրդին վստահութիւնը եւ համազօր է ինքնասպանութեան:

«ՌՈՒՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԹԱԿԱՐԴԻՆ»

«Վաթան»ի խմբագրապետ Ահմէտ Էմին Եալման կը գրէ «Ռուսագրութիւն Թակարդին» խորագրով յօդուածին մէջ.— Երկաթեայ վարագոյրին աշխարհը դոյզն ինչ չէ փոխած մեր հանդէպ սնուցած բաղձանքները: Բայց նոր ծրագրով հրապարակ իջած է: Անգարայի սովետական դեսպանատունը որ թափուր մնացած էր, այժմունի շատ ճարպիկ դիւանագէտ մը: Երբ սովետները տեղ մը առաջնակարգ մարդ մը ղրկեն, անպայման բան մը կայ գործին մէջ: Կարմիրները այս դրութիւնը սորված են նացիներէն:

Անոնք որ կը յաւակնին ճանչցած ըլլալ Թուրքիան, պահ մը Մոսկուայի յանձնարարած էին.— «Աւելցուցէք ճնշումը Թուրքիոյ վրայ, կը փըլցնէք զայն»: Այս տեսակէտը չէ քալած: Այսօր կ՚ըսեն.— «Մենք երբեւ հարեւան կ՚ուզենք բարեկամ ըլլալ Թուրքիոյ: Նեղուցներու խնդիրը անցեալի դատ մըն է: Տղայութիւն է կարծել թէ Ռուսերը Կարսն ու Արտահանը կ՚ուզեն: Մեղք է որ նման մտահոգութիւններով Թուրքիա ունեցածը — չունեցածը պաշտպանութեան ծախքի յատկացնէ: Բայց բարեկամութիւնը միակողմանի չըլլար: Թուրքիա ալ փոխադարձ պէտք է ապացուցէ այս բարեկամութեան: Ասիկա ալ կ՚ըլլայ թուլցնելով յարաբերութիւնները արեւմտեան աշխարհի հետ եւ մենք մեզի մնալով: Թուրքիա չի կրնար ծխախոտ ծախել Արեւմուտքցիներուն: Մենք կ՚առնենք: Շաքարի տագնապ կը կրէ: Մենք կու տանք»:

Երկաթեայ վարագոյրին պատկանողները իրենց ստացած հրամանին վրայ դարձեալ ժպտելու երեւիլ սկսած են: Շփումի առիթներ կը փընտռեն: Լեզուական նեղութիւն ալ չեն կրեր, քանի որ գունդ առ գունդ Մուսթաֆաներ կը ղրկուին:

Կոմինֆորմի Լեհաստանի մէջ գումարած նոր նիստին առթիւ, ինչպէս պատահեցաւ Պելկրատի գումարումի ընթացքին, ընդհ. յարձակումի մը ձեռնարկուած է Թուրքիոյ դէմ: Այս անգամ տարբեր են ծրագիրները, այն է տկարացնել ազգ. դիմադրութեան գրահները: Բայց նպատակը դարձեալ նոյն նպատակն է, թակարդը միեւնոյն թակարդը:

★ «Թայմզ»ի Լոնտոնի թղթակիցը կը գրէ թէ Անգարայի Խ. դեսպանը հրահանգ ստացած է ծախու առնել ծխախոտի բոլոր այն մթերքները որոնք կը գտնուին Թուրքիոյ ձեռքը: Կ՚ենթադրուի թէ Ռուսիա 100.000 թոնէ աւելի քանակութեամբ ծխախոտ պիտի գնէ: Սովետ Ռուսիա կը բաղձայ ծխախոտի այս հսկայական գնումով գոհացնել իր արբանեակները, ինչպէս Ռումանիա, Եուկոսլաւիա, Չեխոսլովաքիա, Հունգարիա, Լեհաստան, որոնք Ծխախոտի տագնապի մատնուած են: Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներու համաձայն հաւանական է որ սովետ դեսպանին այս յանկուցիչ առաջարկին ետեւ գտնուին քաղաքական եւ տնտեսական այլ առաջարկներ: Հետեւաբար Թուրք կառավարութիւնը ուշադրութեամբ պիտի քննէ նման առաջարկ մը: Վերջին երկու տարուան ընթացքին Խ. Ռուսիա պուլկարական հում ծխախոտները ծախու առնելով Վրաստանի ծխախոտներուն հետ խառնած եւ ղրկած արեւելեան Եւրոպայի հրապարակները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի ամթերթէն)

ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐ պիտի շինուին Երեւանի մէջ, տասը հազար քառ. մեթր տարածութեան վրայ, 1948ի ընթացքին: Փողոցներու շինութեան համար յատկացուած է 8 միլիոն րուպլի: Պիտի ասֆալտապատուին 150.000 ք. մեթր փողոցներ:

ԳԱՐԵՋՈՒՐԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ կը շինուին Երեւանի, Կիրովականի եւ Ալլավերդիի մէջ: Երեւանի գարեջուրի գործարանը պիտի արտադրէ տարեկան 75000 հեկտոլիտր գարեջուր, իսկ Կիրովականի եւ Ալլավերդիի գործարանները՝ 10000 հեկտոլիտր: 1950ին Հայաստանի բոլոր գարեջուրի գործարանները պիտի արտադրեն 152.000 հեկտոլիտր գարեջուր:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԿԱՀՈՅՔԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ այժմ կ՚արտադրէ մեծ քանակութեամբ հագուստի պահարաններ, սեղաններ եւն.:

6500 ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁ ԱՆԳՐԱԳԷՏՆԵՐ կը հետեւին գրագիտութեան դասընթացքներուն: Հանրապետութեան դպրոցներուն մէջ կը սորվին 13353 հայրենադարձ մանուկներ: 1556 տղաք կը յաճախեն արհեստագիտական դպրոցներ, իսկ 337 ուսանողներ կը հետեւին համալսարանի եւ կաճառներու դասընթացքներուն:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԱՐՄԱՏՈՒՐԱՅԻ գործարանը սկսաւ արտադրել ինքնաշարժ (automate) ապահովիչներ:

Այս տարի գործարանը անցաւ տասներկու նոր տեսակի իրերու արտադրութեան: Գործարանի արտադրութիւնը ոչ միայն կը լրացնէ Հայաստանի պէտքերը, այլեւ կ՚արտածուի խորհրդային միւս հանրապետութիւնները:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ հիմնուած է 20 տարի առաջ: Վերջերս Ատամնաբուժարանի անձնակազմին վրայ աւելցած են հայրենադարձ երկու ատամնաբոյժներ եւ արհեստագէտներ: Մեծ կարեւորութիւն ունի վարժարանի կեղծ ակռայի բաժինը, որ օժտուած է նորագոյն կատարելագործուած սարքաւորումով ու կ՚ապահովէ Հայաստանի բոլոր Ատամնաբուժարանները անհրաժեշտ արհեստական ատամներով: Կեղծ ակռայի բաժինը կը շինէ՝ ոսկիէ, փլաթինէ, պողպատէ, պլասմասայէ ակռաներ:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ Ջրաելեկտրական կայանի՞ շինութիւնը կը սկսի այս տարի: Կայանի շինութիւնը կը վերջանայ 1949ին: Պիտի ունենայ 1800 քիլովաթ ուժ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ վերջերս տեղի ունեցաւ Խ. Միութեան «ռատիօ ամաթէօր»ներու ցուցահանդէսը: Հայաստանի սիրողները ցուցադրած էին 5 գործիքներ, որոնց չորսին 100 քիլովաթ ունեցող ռատիոկայան մը: Բոլոր այս գործիքները ստացան առաջին մրցանակ:

Երեւանի ձայնասփիւռի սիրողներու ակումբը գրաւեց Խ. Միութեան մէջ երրորդ տեղը: Ակումբը, որ ունի 120 անդամ, այժմ կը պատրաստուի 1949ի համամիութենական ռատիոյի ցուցահանդէսին:

Ակումբը ունի նաեւ իր սեփական կարճ ալիք ռատիօկայանը, որու միջոցով կապ է հաստատած Ասիոյ, Ափրիկէի, Աւստրալիոյ, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկայի «ռատիօ ամաթէօր»ներու հետ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍՈՒՐԻՈՅ հանրապետութեան նախագահ Շուքրի պէյ Քուաթլի, Արժանեաց Ա. կարգի շքանշանով պատուած է հազարապետ Արամ Գարամանուկեանը, Պաղեստինի կռիւներուն մէջ իր ցոյց տուած քաջութեան եւ հերոսութեան համար: Սուրիական մամուլը այս առթիւ գրուատալից տողեր նուիրած է հայ հազարապետին որ Սուրիոյ մեքենայէն ուժերու երկաթեայ բազուկը կը համարուի:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Օգնութեան Խաչի (Կ. Խաչ) վարչութեան Պաղեստինի օգնութեան յանձնախումբին նուիրած է 314 կտոր ճերմակեղէն, բաժնելու համար Պաղեստինի գաղթականներուն: Յունիս 3ին վարչութիւնը այցելած է զինուորական հիւանդանոց եւ հիւանդներուն բաժնած է ծխախոտ եւ անուշեղէն: Այցելած է նաեւ գաղթականներու հիւանդանոցը:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ պետական յանձնախումբը որոշ քանակութեամբ կտաւ յանձնած էր Սուրիոյ Օգնութեան Խաչին, գաղթականներուն համար ճերմակեղէն կարելու: Վարչութիւնը կազմակերպած է գործը եւ ճերմակեղէնները պատրաստելէ վերջ յանձնած յանձնախումբին:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ մեր պաշտօնակիցը, «Ասպարէզ», մօտերս պիտի ունենայ իր սեփական շէնքը: «Ասպարէզ», որուն քառասնամեակը կը լրանայ այս տարի եօրեայի վերածուելէ ետք, ոչ հեռաւոր ապագային պիտի դառնայ օրաթերթ: Այս նըպատակին համար որոշուած է հազար նոր բաժանորդներ ապահովել: Հայ Օգնութեան Միութեան մասնակցութեամբ, Լոս Անճելոսի կողմերէն կազմակերպուած է հաւաքոյթ — ճաշ մը եւ սեփական շէնքի մը կառուցման համար եղած են նուէրներ, որոնց գումարը հասած է 26.500 տոլարի:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՊՈՌՏՕ.— Սրճոնի ընկերվարականներու սըրահը վերածուած էր իսկական հայնոցի մը մեր դպրոցական ամավերջի հանդէսին առթիւ, հովանաւորուած Կապոյտ Խաչէն:

Եկած էին անխտիր տեսնելու եւ վայելելու համար մեր պզտիկներուն ու պատանիներուն ճռողիւնը Մեսրոպեան բարբառով: Ժամը 3.30ին հանդէսը բացուած կը յայտարարէ Տիկին Ս. Հալաճեան: Գրաւոր ուղերձով մը մէկ տարուան լրիւ պատկերը կու տայ Տիկին Ե. Կարապետեան, ինք ալ ըլլալով Կապոյտ Խաչի նախկին սանուհիներէն:

Ապա սրահը ամբողջութեամբ կը թնդայ փոքրիկներու երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով, այս բոլորը համեմուած մէջ ընդ մէջ փոքրիկ պատկերներով: Անունները չեմ կարող յիշել հակառակ անոր որ բոլորին ալ ցանկը առջեւս է: Ողջ մնայ խմբագրին կարմիր մատիտը,

Միջնարարին գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեցին աշակերտները իրենց ուսուցչուհիին, Օր. Շաքէ Քէնտիրեանի, որ խորապէս յուզուած էր: Ինք եւս կը պատկանի մեր նախկին աշակերտներու ցանկին: Իսկապէս որ կ՚արժէ այս երիտասարդ աղջկան կամաւոր զոհաբերութիւնը, բայց պէտք է զինքը տեսնել իր աշակերտներուն դիմաց նըստած...:

Ծնողքները բոլորն ալ ներկայ են, եւ իրենց աչքերով կը տեսնեն իրենց զաւակներուն յառաջդիմութիւնը այս մէկ տարուան ընթացքին: Գոհունակութիւնը կը փայլի բոլորին դէմքերուն վըրայ:

Պզտիկ սան մը աճուրդի դրուելով, քանի մը վայրկեանէն գոյացաւ տասը հազար հարիւր Ֆր.: Շնորհակալութիւն բոլոր մասնակցողներուն: Պ. Տօնիկեանի կողմէ նուիրուած անուշեղէնը անխըտիր բաժնուեցաւ սրահի բոլոր պզտիկներուն... եւ մեծերուն, ընդհանուր խանդավառութիւն պատճառելով, ահաւասիկ Հայ մը եւս, որ տարիներէ ի վեր կ՚օժանդակէ մեր ձեռնարկներուն առատաձեռնութեամբ, հակառակ իր մեկուսացած վիճակին, կը բնակի Պլայի մէջ: Շնորհակալութիւններ դպրոցին կողմէ:

Ընկեր Ա. Քէնտիրեանի քանի մը խօսքերով կը փակուի այս շատ շինիչ եւ ուրախ հաւաքոյթը: Քանի կը մնանք արտասահման, պէտք է անպայման սորվեցնել մայրենի լեզուն մեր մանուկներուն:

Նոյն օրը եւ նոյն ժամուն դիմացի ճակատէն ալ սարքուած էր Ապրիլեան ոգեհանդէսը: Դպրոցական հանդէս մը խաչաձեւելը իսկապէս «հառաջդիմական» տաքնութիւն է:— Հայկունի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (50)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Լ.

Օրը արդէն մտնելու վրայ էր եւ ցուրտը հետզհետէ կը սաստկանար. ուստի՝ երկու հայ իշխանները վճռեցին գիշերը անցընել այդ գիւղին մէջ: Երբ գիւղ մտան, Մարտիրոս հօր կազմած յիսուն հոգինոց մէկ խումբը միայն կար հոն:

Ուշտունեաց եւ Անձեւացեաց իշխանները վար իջան ձիերէն եւ դիմեցին գիւղի մեծաւորին տունը, իսկ իրենց ընկերացող արաբ հրոսակները ցրուեցան գիւղի զանազան խրճիթները, եւ ընթրիք պահանջեցին տանտէրերէն:

Գիւղացիները լուռ կը կատարէին անոնց հըրամանները եւ կ՚աղօթէին Աստուծոյ, որպէսզի շուտով հեռացնէ այս փոթորիկը:

Արաբները կերան, կշտացան, բայց հայկական լիառատ հիւրասիրութենէն գոհ չմնացին. աւելին պահանջեցին: Բաւական չէր ինչ որ տըրուեցաւ իրենց, աներեսաբար գիւղացիներու հարսերն ու կոյսերն ալ պահանջեցին: Գիւղացիք խնդրեցին որ չընեն այդ անպատուութիւնը, բայց անոնք իրենց սուրերը ցոյց տուին եւ յամառեցան իրենց պահանջին վրայ, հակառակ պարագային սպառնալով սուրէ անցընել բոլորը:

Ճար չկար. արտասուաթոր աչքերով եկան հայ իշխաններուն ոտքը եւ խնդրեցին որ գոհանան ցոյց տրուած հիւրասիրութեամբ եւ չպղծեն իրենց ընտանեկան յարկերը:

Երկու իշխանները անփութօրէն ուսերնին թօթուեցին եւ կոպտօրէն պատասխանեցին.

— Էհ, ինչ կը պակսի որ, ինչո՞ւ չէք կատարեր անոնց պահանջը:

Գիւղացիներու կատաղութեան չափ չկար:

— Լաւ, ըսին այս վերջինները, մենք կը կատարենք ձեր հրամանը, միայն ոչ ինքնակամ, այլ զէնքը ձեռքերնիս:

Ու առիւծներու նման յարձակեցան Արաբներուն վրայ: Բայց ի՞նչ կրնային ընել Մարտիրոս վանահօր պատրաստած յիսուն հոգին հինգ հարիւրէ աւելի մարդոց դէմ:

Բոլորը ջարդուեցան. սրէ անցուեցան նաեւ ծերերն ու մանուկները: Իսկ Արաբները, իրենց բարբարոս կիրքերուն յագուրդ տալէ յետոյ, ամբողջ գիւղը կրակի տուին եւ հեռացան:

Քիչ մը յառաջանալէ ետք, հայ իշխանները ետ նայեցան եւ տեսան թանձր ծուխը, որ կը բարձրանար գիւղին մէջէն, բայց իրենց դէմքերուն վրայ խղճահարութեան նշոյլն իսկ չերեւցաւ. սառն էին անոնք ինչպէս շրջապատող ձիւնը: Քիչ մը եւս առաջ գացին եւ ահա իրենց առջեւ, ուղիղ ճամբէն քանի մը քայլ դէպի աջ, սառոյցով պատած այրի մը մէջ տեսան կին մը, որ գրկին մէջ սեղմած իր մանկիկը՝ շլմորուն աչքերով իրենց կը նայէր: Անձեւացեաց իշխանը ձին առաջ քշեց, եւ մօտենալով կնոջ՝ պոռաց.

— Ո՞վ ես դուն:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ՅՈՒԼԻՍ 14 ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ, «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՋՈՐԴ ՀԱՄԱՐԸ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ օդափոխութեան կայանի Ա. խումբը կը մեկնի այս հինգշաբթի (Յուլիս 15), ժամը 19.15ին: Տղաքը բերել ժամը 18ին, Gare de Lyonի մեծ սրահը :

Պերլինի վիճակը անփոփոխ

Պերլինի պաշարումը կը տեւէ երեք շաբաթէ ի վեր, օրէ օր ծանրացնելով կացութիւնը: Մեծ եռուզեռ կը տիրէ Լոնտոնի մէջ: Գերմանիոյ գրաւման անգլիական շրջանի հրամանատար զօր. Ռոպըրթսըն տեսակցութիւններ ունեցաւ բրիտանական մասնագէտներուն հետ, եւ ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Թագաւորին կողմէ: Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանը տեսակցեցաւ Պերլինի ամերիկացի հրամանատար զօր. Քլէյի հետ: Արտաքին նախկին նախարար Իտըն ալ անպաշտօն կերպով Գերմանիա մեկնեցաւ, ուսումնասիրութեան համար, ամերիկեան դեսպանին հետ տեսակցելէ ետք:

«Իվնինկ Սթանտարտ»ի համաձայն, զօր. Ռոպըրթսըն բրիտանական սպայակոյտին հետ խորհրդակցած է այն միջոցներուն մասին՝ զորս Անգլիա պէտք է ձեռք առնէ, եթէ Մոսկուա անգոհացուցիչ պատասխան մը տայ Դաշնակիցներու 6 Յուլիսի ծանուցագիրներուն: «Իվնինկ Նիւզ» ալ կը գրէ թէ՝ անկարելի չէ որ Դաշնակիցները յետաձգեն արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ պետութիւն մը հիմնելու իրենց ծրագիրը, եթէ Մոսկուա առաջարկէ Զօրսերու ժողովը գումարել :

Հեռագրական գործակալութեան մը տուած տեղեկութեանց նայելով, կարեւոր թիւով անգլիական նոր ուժեր արեւմտեան Գերմանիա հասած են, Պերլին մեկնելու համար օդանաւով : Այս լուրը պաշտօնապէս հերքուեցաւ: Եւ սակայն, «Խրոնիքլ Փրէս» կը հաստատէ զայն, հիմնուելով պաշտօնական լաւատեղեակ անձերէ առած տեղեկութեանց վրայ: Գերմանիա բերուած զինուորները ասկէ առաջ Պաղեստին գտնուող զինուորներն են, ըսած են տեղեկատուները :

Մարաջախտ Սոքոլովսքի Պերլին վերադարձաւ: Սակայն, իր մասին տարօրինակ լուրեր կը շրջին: Կ'ըսուի թէ Մարաջախտը արձակուած է զինուորական հրամանատարի իր պաշտօնէն եւ Մոսկուա կանչուելով պիտի ստանձնէ զինուորական կարեւոր հրամանատարութիւն մը : Բայց, ներկայ տագնապը վերջ գտնելէ ետք միայն Պերլինէն պիտի մեկնի:

Վերապահութեամբ կ'արձանագրենք այս լուրը: Եթէ հաստատուի, կը նշանակէ թէ՝ Մոսկուա հիմնապէս պիտի փոխէ իր քաղաքականութիւնը, Ուրիշ լուրի մը համաձայն, խորհրդային իշխանութիւնները հրաժարեցուցած են իրենց շրջանի գերման երկու բարձրաստիճան պաշտօնեաներ, մեղադրելով զանոնք թէ՝ պէտք եղածին պէս նորոգած չեն Պերլինը Գերմանիոյ արեւմտեան շրջաններուն միացնող շոգեկառքի գիծը :

Խորհրդային շրջանի գերման «Թորվէրց» թերթը կը խոստովանի թէ Պերլինի պաշարման պատճառը միայն արհեստագիտական չէ, այլեւ քաղաքական : Հաղորդակցութիւնները իսկոյն պիտի վերահաստատուին, եթէ արեւմտեան Դաշնակիցները ընդունին Ս. Միութեան առաջարկը՝ Զօրսերու խորհրդակցութեամբ քննելու համար ամբողջ գերմանական խնդիրը, համաձայն Փոցտամի որոշման :

★ Պերլինէն կը հեռագրեն թէ Ռուսերը հաղորդակցութեանց վերջին գիծն ալ կտրեցին, արգիլելով գերմանական բեռնակառքերու երթեւեկը Պերլինի համար: Ուրեմն կացութիւնը աւելի ծանրացած է: Պերլինի քաղաքապետը հեռագիր մը ուղղեց Միացեալ Ազգերուն, օգնութիւն խնդրելով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՌՈՄԻ եւ Միլանի կազի բանուորները 50 % պակսեցուցին ճնշումը, օրավարձի յաւելում պահանջելով: Քաղաքի բանուորներն ալ գործադուլ հռչակեցին: Կառավարութիւնը կը խորհի զէնքի տակ առնել պահեստիներու տասը դասեր :

ԻՇԽԱՆ ՍԱՊԱՀԷՏՏԻՆ, որ այնքան աղմուկ հանեց Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, իբրեւ ազատամիտ եւ կուսակից ապակեդրոնացման, մեռած է Զուիցերիոյ մէջ: 71 տարեկան էր: Մայրը Ապտիւլ Մէճիտի աղջիկը եւ Համիտի քոյրն էր, որով ինքն ալ արքայատոհմին կը պատկանէր :

ԱՒԱԶԱԿՈՒԹԵԱՆ յանդուգն արարք մըն ալ գործուեցաւ երկուշաբթի առտու կանուխ: Փարիզի մեթրոյի ընկերութեան ինքնաշարժերէն մէկը Սէն Միշէլի հրապարակը կը փոխադրէր մեծաքանակ գումարներ պաշտօնեաներուն թոշակը վճարելու համար, երբ չարագործ մը յանկարծ կառավարին մօտ բարձրանալով, զէնքի սպառնալիքով ստիպեց զայն որ կառքը Թիւիլըրիի պարտէզը քշէ: Հոն, երկու մեղսակիցները եւս մօտեցան կառքին եւ 18 միլիոն 376.000 ֆրանք յափշտակելով՝ փախան: Ոստիկանութիւն մը կրցաւ առնել ինքնաշարժին թիւը: Անցեալ յունուարին ալ 4 միլիոն ֆրանք յափշտակուած էր նոյն ընկերութենէն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Երկուշաբթի իրիկուն կարաւանը հասաւ իտալական հող, Սան Ռէմօ: Առաջին անգամ էր որ սաստիկ տաքի մը կը հանդիպէին մրցորդները: Ջերմաչափը 39° կը ցուցնէր շուքին տակ, Նիսէն մինչեւ Իտալիա: Այս պատճառով արեւահար եղաւ ֆրանսացի Պոպէ, որ միայն 29 երկվայրկեան տարբերութիւն ունի ընդհանուր դասաւորման երկրորդէն՝ Լամպրիխտէն: Սան Ռէմօ առաջին հասաւ Ֆրանսայի իտալական խումբէն Սիատտիս: Յաջորդ հանգրուանն է Cannes ուր կարաւանը պիտի հանգստանայ Յուլիս 14ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ նաւաստիներու գործադուլին հետեւանքով ամէն օր 120 օդանաւեր կ'երթեւեկեն, 1500 ճամբորդներ փոխադրելով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու, Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ գաղութիս բոլոր ազգ. կազմակերպութիւններու, ողբացեալ

Ընկեր Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի

հոգեհանգստեան արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ 14 Յուլիս Չորեքշաբթի առաւօտ Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ: Եկեղեցական արարողութեան կը մասնակցի «Արմենիա» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի, ուրկէ յետոյ, եկեղեցիին բակը տեղի պիտի ունենայ բանախօսութիւն :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէին կողմէ, իր 23րդ տարեդարձի առթիւ, հովանաւորութեամբ Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէի:

Կիրակի, 18 Յուլիս, ամբողջ օրը, Սէն Լուի Եօթնեղբայրեանի ագարակը :

Կը նախագահէ ընկեր Ղ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, հայկական եւ եւրոպական պարերու կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ նուագախումբը: Մուտքը ազատ է :

X

Մարզահանդէս – դաշտահանդէս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ 10 քոյր խումբերու, 18 Յուլիս Կիրակի ժամը 9էն մինչեւ 22, Վիէնի մէջ:

Առտուն մարզական մրցումներ :

Կէս օրէ վերջ՝ գեղարուեստական բաժին, երգ, պար, նուագ, արտասանութիւն, եւրոպական պար մասնակցութեամբ նուագի:

Կը նախագահէ ընկեր Ա. ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ :

«Սինէ Ղազօ»ի կողմէ մարզահանդէսը եւ դաշտահանդէսը ժապաւէնի պիտի առնուի : Լիոնէն մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի ճիշդ ժամը 8ին :

Ժամադրութիւն 7.30ին 46 rue Servient:

X

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կապ. Խաչի Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Քամպանեը Ռօզիէր Լէ Բէն տը լա Պասսիթ, Պ. Նաճարեանի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ, Ս. Անթուան :

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՄԱՆՕԵԱՆ
Կը խօսի ընկերուհի Տիկ. Ն. ՔԻՓՐԻԹՃԵԱՆ

Պիտի ներկայացուի քրքջալիր զաւեշտ մը, Ն. Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբի կողմէ :

Հայկական պարեր Ս. Անթուանի սանուհիներու եւ Ն. Սերնդականներու կողմէ: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Հայկ. աղանդերներով:

Ծանօթ.— Հանդիսավայրը երթալու համար, Փլաս տ'Էքսէն առնել 26 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Նախկին Օքթրուայի առջեւ :

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԼԱ ՍԻՕԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հրայր խումբի առաջին տարեդարձին առթիւ: Հովանաւորութեամբ տեղւոյս «Խաժակ» խումբին: Ընկերահամակրական խնջոյք մը: 18 Յուլիս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սալ տը Միւթիւալիթէի սրահին մէջ: Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին 78 rue Rabelais, ակումբի սրահը: Բոլոր ընկեր – ընկերուհիներէ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր վարչութիւնները, այս ուրբաթ իրիկուան ժամը 8ին, 18 Bld. Garibaldi, Palais du Chopeի ներքնասրահը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Palais de la Chope, 18 Bld. Garibaldi: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ.Կ.ի ներկայացուցիչը :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ» նորակազմ խումբին անդրանիկ ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 19 rue Damesmeի ակումբը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ.Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Սէնթ Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր խումբերը այս շաբաթ իրիկուն ընկեր Ս. Թորոսեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ արշաւանքը կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ 8 Օգոստոսին Վալլապրի ընդարձակ դաշտին մէջ: Նկատի ունենալ թուականը :

«ՅԱՌԱՋ»Ը ՁԵՌՔԷ ԱՌՆՈՂՆԵՐՈՒՆ կը յայտնենք թէ գոց պիտի ըլլան RUE PIATի եւ ST. MICHEL (7 թիւ) կրպակները, մինչեւ Յուլիս 27: Կը յանձնարարենք դիմել մօտակայ կրպակները (Cluny et Belleville) :

ԼՈՒՐՏԻ ՍԻՐԲԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս 26էն 2 Սեպտեմբեր 1948

Արձանագրութիւններու եւ պայմաններու համար դիմել Փարիզ՝ Միքայէլ Վ. Մումճեանի 10bis rue Thouin, Paris (5): Առնուվիլ լէ Կոնէս՝ Անտոն Մ. Վ. Իսկէնտէրեանի 69 Bld. Henri Barbusse : Լիոն՝ Գրիգոր Վ. Պալեանի 78 rue Rabelais: Վալանս՝ Գրիգոր Վ. Պալեանի 11 rue Belle Image :

Արձանագրութիւններու վերջին պայմանաժամը 15 Օգոստոս :

Պայմաններ՝ Փարիզէն 7000 ֆրանք, երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր: Լիոն 6800 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր, Վալանս՝ 6.600 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր :

ՏԷՍԻՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան Վիէնի մէջ կազմակերպած մարզահանդէսի առթիւ Տէսինցիներուն համար վարձուած է մասնաւոր օթօքար մը դէպի Վիէն: Կը մեկնի Յուլիս 18ի առտուն ժամը 8ին Café Garoի առջեւէն, փափաքողները կրնան այժմէն ապահովել իրենց տեղը, Նոր Սերունդի անդամներու մօտ արձանագրուելով :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, Բարսեղ Հալէչեան կը ներկայացնէ «ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ», 20 յուլիսին: Կը խնդրուի նկատի առնել :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 16 JUILLET 1948 Ուրբաթ 16 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20 Année Nº 5492—Նոր շրջան թիւ 1002 Խմբագիր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«Անդունդին ափը»

Թուրք թերթ մըն է որ կը գործածէ այս խօսքերը, ողբեր հիւսելով իրենց երկրի ճակատագրին վրայ.

— «Հալք կուսակցութեան արդի վարչաձեւը թոյլատու չէ որեւէ բարենորոգումի։ Հակառակ ժողովրդապետութեան նուաճումներուն, Հալքը կը շարունակէ գործել միակ կուսակցութեան մտայնութեամբ։ Միւս կողմէ, հետզհետէ կը սաստկանան արտաքին վտանգն ու տնտեսական տագնապը։

«Անդունդի մը ափը կը գտնուինք եւ պարտաւոր ենք ձեռք ձեռքի տալ, երկիրը փրկելու համար»։ («Վաթան», 8 Յուլիս)։

Ուրիշ թերթ մը, թթու «Թասվիր»ը, իր կարգին կ'ազդարարէ.

— «Այն պահուն երբ պատերազմի վտանգ կայ Եւրոպայի եւ Պալքաններու մէջ, մենք արուեստական աչք – կապուկ կը խաղանք։

Ուրիշ առթիւ բացատրած ենք թէ Թուրք մամուլը ինչո՛ւ այսքան սեւ կը տեսնէ երկրին կացութիւնը, մանաւանդ անոր ապագան։

Ինչպէս կ'երեւայ, տագնապը շատ աւելի խոր եւ բարդ ծալքեր ունի քան կ'ենթադրուի։

Այն օրէն ի վեր որ Իսմէթի միահեծան իշխանութիւնը հաւանեցաւ ընդունիլ մէկէ աւելի կուսակցութեանց՝ ընդդիմադիրներու գոյութիւնը, ամէն օր պայքար մը կը պայթի Թուրքիոյ մէջ։ Բոլոր ճակատներուն վրայ,— վարչական, տնտեսական, քաղաքական, ընկերային թէ կուսակցական։

Ամէն օր զարմանազան մերկացումներ կը կատարուին Թուրք թերթերու կողմէ, պատկերազարդ մանրամասնութիւններով։ Ինչ որ Հայերը կամ Յոյները կ'ըսէին երէկ, տարիներու ընթացքին, հիմա իրենք են որ կը կրկնեն, երբ երկու փոքրամասնութիւնները վերածուած են զանցառելի քանակութեան մը։ Թէ՛ իբրեւ համրանք եւ թէ իբրեւ քաղաքական արժէք։

Արձանագրենք վերջին դէպքերը.—

Երկար եւ կրքոտ վիճաբանութիւններէ վերջ, Անգարայի Ազգ. Ժողովը վաւերացուց ընտրական նոր օրէնքը։ Թէեւ կարգ մը բարեփոխումներ կատարուած են, սակայն ընդդիմադիրները առնաքալեցին, իբրեւ բողոքի ցոյց (7 Յուլիս)։

Այս ելոյթէն առաջ, Յուլիս 3ին, բանավէճը սաստկագոյն աստիճանին հասած էր Հալք՝ եւ Դեմոկրատ կուսակցութեանց երեսփոխաններուն միջեւ։ Այս առթիւ կծու բառեր փոխանակուեցան։ Հալքեան երեսփոխան մը օտար պետութեանց «ժուռնալճի» անուանեց Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, իսկ ուրիշ մը անոր մէկ վարիչին համար ըսաւ թէ «Մոսկուայի բերնով կը խօսի»։

Այս խժալուր աղմուկին մէջ էր որ հաղորդուեցաւ թէ նոր կուսակցութիւն մը կազմուած է, «Միլլէթ», հովանաւորութեամբ նախկին սպարապետ Ֆէվզի Չաքմաքի։

Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ կուսակցութեան ծրագիր-կանոնագիրը պատրաստուեցաւ «35 օր ու գիշեր աշխատելէ վերջ»։

Յառաջիկային աւելի երկար կը խօսինք այս ներքին խլրտումներու մասին։

Թուրքերը աւելի բախտաւո՞ր են արտաքին ճակատին վրայ։ Մանաւանդ հիմա որ կը վայելեն Անգլօսաքսոններուն գործօն աջակցութիւնը, մեծագումար վարկերով եւ սպառազինութեամբ։

Դարձեալ Թուրք թերթերն են որ երբեմն կը բանան վարագոյրը։ Հոգ չէ թէ կիսովին։

Ծանօթ հրապարակագիր մը, Ապիտին Տավէր, անցեալ շաբթու կը գանգատէր «Ճիմհուրիէթ»ի մէջ, բաւական պերճախօս խորագրի մը տակ (8 Յուլիս).

— «Երբ մեր ամերիկացի բարեկամները իրենց օդային ուժերը կ'օժտեն գերարդիական օդանաւերով, նորոյթէ դադրած որսորդ օդանաւերն ալ մեզի կը ղրկեն։ Ճիշդ է որ Ամերիկա այդ օդանաւերը մեզի չի ծախեր, այլ կը նուիրէ։ Բայց, ի՞նչ իմաստ ունի մեր օդատորմիղը լեցնել անատամ ձիերով կամ ծերունի արծիւներով որոնք առ առաւելն մէկ տարուան կեանք ունին։ Թրքական բանակը հանգստեան կոչուած հին օդանաւերու թանգարան չէ անշուշտ»։

Ուրիշ գանգատ մը՝ տնտեսական գետնի վրայ.

— Թրքական ծխախոտը կը մնայ անվաճառ՝ շնորհիւ ամերիկեան մրցակցութեան, որ հրապարակը բռնած է Գերմանիոյ մէջ ալ։

Շ.

Մոսկուա կը մերժէ պարպել Պերլինը

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԱՄԲՈՂՋ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ՔՆՆԵԼ ՄԻԱՍՆԱԲԱՐ

Խ. Միութիւնը Յուլիս 14ին, միեւնոյն առեն Փարիզ, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն ղրկեց պատասխանը Դաշնակիցներու կողմէ 6 Յուլիսին իրեն յանձնուած երեք ծանուցագիրներուն։ Նոյն իրիկուան իսկ, Մոսկուայի անթելը հաղորդեց բովանդակութիւնը։ Ահա գլխաւոր կէտերը.—

Պերլինի մէջ ստեղծուած կացութիւնը հետեւանքն է պարզապէս այն անջատողական քաղաքականութեան՝ որուն կը հետեւին արեւմտեան Դաշնակիցները Գերմանիոյ մէջ։ Ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական կառավարութիւնները բռնաբարած են Չորս Մեծերու կողմէ միասնաբար տրուած որոշումները, մանաւանդ զատ դրամ մը հաստատելով արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Խորհրդային իշխանութիւնները իրենց կարելին կ'ընեն նպաստելու համար Պերլինի պարենաւորման։ Ոչ մէկ պարագայի մէջ, Պերլինի խնդիրը կրնայ քննուիլ իբրեւ առանձին, անկախ հարց։ Ան կապուած է գերմանական խնդրին ամբողջական լուծման։ Խ. Միութիւնը չի կրնար ընդունիլ որ արեւմտեան Դաշնակիցները նախապայմաններ դնեն, Չորսերու միջեւ բանակցութիւններ կատարուելէ առաջ՝ Գերմանիոյ մասին։

Խ. Միութիւնը յետոյ կ'ակնարկէ ամերիկեան կառավարութեան այն յայտարարութեան՝ որով կ'ըսէր թէ պիտի չազդուի ոեւէ սպառնալիքէ, ճնշումէ կամ նման գործողութիւններէ, հրաժարելու համար Պերլինի գրաւման իրաւունքներէն։ Ծանուցագիրը կը յայտարարէ թէ՝ խորհրդային կառավարութիւնը չուզեր վիճաբանիլ այս մասին, որովհետեւ պէտք չունի ճնշումի քաղաքականութիւն վարելու, քանի որ Ֆրանսայի, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ կառավարութիւնները, բռնաբարած ըլլալով Պերլինի վարչութեան մասին տրուած որոշումները, իրենց ձեռքով իսկ ջնջած ըլլան Գերմանիոյ մայրաքաղաքի կառավարութեան մասնակցելու իրենց իրաւունքները։

Պատասխանը ժխտական ըլլալով հանդերձ, մեղմ ոճով մը խմբագրուած է եւ դուռը բաց կը ձգէ։ Կը բաղկանայ 1200 բառերէ։

★ Վարչապետ Շուման յայտարարեց թէ՝ Մոսկուայի ծանուցագիրը վեր ի վերոյ համապատասխան է սպասուածին, եւ թէ՝ այդ ծանուցագրով աւելի չի ծանրանար միջազգային կացութիւնը։

« ՅԱՌԱՋ »Ը ՈՉ ՊԱՀԵՍՏԻ ԳՈՒՄԱՐ ՈՒՆԻ, ՈՉ ԿՈՂՄՆԱԿԻ ՀԱՍՈՅԹՆԵՐ, ՈՉ ՄԵԿԵՆԱՍ, ՈՉ ՏՊԱՐԱՆ, ՈՉ ԱԼ ՈՐԵՒԷ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ։

Իր հաւատարիմ բաժանորդներն ու ընթերցողներն են որ պիտի թեթեւցնեն յարաճուն ծախքերու բեռը,

500 ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ՃԱՐԵԼՈՎ

Այս կոչը կ'ուղղենք նաեւ անոնց որ առկախ հաշիւներ ունին։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Երեքշաբթի իրիկուն մրցորդները հասան 12րդ հանգրուանը, Cannes։ Բացառիկ ջանքերով, հակառակ իր ստացած վէրքերուն, առաջին հասաւ Ֆրանսացի Պոպէ որ երկու վայրկեան ալ շահեցաւ ընդհանուր դասաւորման մէջ, աւելի ամուր պահելով իր դեղին շապիկը։ Հինգշաբթի օրուան հանգրուանը ամէնէն դժուարն էր եւ երկար։ Կարաւանը մեկնեցաւ Քաննէն առտուն ժամը 6ին։ Վերջնական ձեւի կը մտնէ ամբողջ շրջանը, բայց շատ կասկածելի է Պոպէի դիրքը։ Լեռները խիստ բարձր են եւ տաժանելի։ Պելժիացի Իմփանիս մասնաւորաբար շատ վախ կը պատճառէ բոլորին։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ զօր. Մարկոս նորէն տրամադրութիւն յայտնած է հաշտութիւն կնքելու, պատուաւոր պայմաններով, ինչպէս կը հաղորդէ յունական սպայակոյտը։ Մինչ այս մինչ այն, կռիւները կը շարունակուին Մակեդոնիոյ լեռներուն մէջ։

ԱՆԳԼ. ՕԴԱՆԱՒ մը ջախջախուեցաւ Թուլոնի մօտ, ժայռերու զարնուելով։ Վեց հոգի մեռան (երկու ճամբորդներ, չորս օդաչուներ)։

Մահափորձ Թոլյաթթիի համայնավար առաջնորդին դէմ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ԾԱՆՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Չորեքշաբթի կէսօրէն վերջ երիտասարդ մը ատրճանակի չորս հարուածներով զարկաւ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, Թոլյաթթին, երբ դուրս կ'ելլէր երեսփ. ժողովի կողմնակի փոքր դուռնէն։ Թոլյաթթի վիրաւորուեցաւ ծանրապէս, լանջքէն եւ ծոծրակէն։ Անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, ուր բժիշկները յայտարարեցին թէ մահու վտանգ չկայ։ Իրիկուընը հրատարակուած բժշկական տեղեկագրին համաձայն, համայնավար պետը ինքզինքը գտած չէ դեռ, բայց առողջական ընդհանուր վիճակը «քիչ մը բարուքած է»։

Թոլյաթթի, ուշաբերուելէն անմիջապէս ետք, մտահոգ հարցուց.— «Ո՞ւր է պայուսակս. թուղթերս մէ՞ջն են։» Եւ՛ երբ ապահովեցին զինքը այս մասին, «բռնեցի՞ն չարագործը», հարցուց։

Ահաբեկիչը ձերբակալուած էր արդէն։ 25 տարեկան թուխ երիտասարդ մըն է, Անթոնիօ Փալանթէ, Սիկիլիացի. իրաւաբանական ուսանող։ Անդամ եղած է ազատական կուսակցութեան. բայց, յետոյ հրաժարած։ Նախնական հարցաքննութեան առեն յայտարարեց.—

— «Չկրցայ հանդուրժել որ Իտալացի մը մասնակցի Կոմինֆորմի նման օտար կազմակերպութեան մը ժողովներուն։ Թոլյաթթին կը նկատէի երկրիս թշնամին։ Առանձին գործեցի։ Ոչ մէկ կուսակցութեան կը պատկանիմ։ Անձնական համոզումներէս միայն դրդուելով, ձեռնարկեցի սպանութեան»։

Երիտասարդը երեսփ. ժողովի նոյն առտուան նիստին ներկայ եղած է, շնորհիւ քրիստոնեայ դեմոկրատ կուսակցութեան մէկ երեսփոխանէն ստացած մուտքի տոմսակին։

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՑՈՅՑԵՐ

Երբ մահափորձին լուրը տարածուեցաւ, շատ մը քաղաքներու մէջ ցոյցեր կատարուեցան։ Աշխատանքի Ընդհանուր Դաշնակցութիւնը ընդհանուր գործադուլ հռչակեց 24 ժամուան համար։ Հռոմի կեդրոնին մէջ ըմբոստական մթնոլորտ մը կը տիրէ։ Համայնավարները ինքնաշարժ բեռնակառքերու մէջ նստած կը շրջին փողոցէ փողոց եւ ձայնասփիւռով կը հրաւիրեն ժողովուրդը որ «իր զայրոյթը յայտնէ կառավարութեան դէմ»։

Զինեալ պահակներ կը հսկեն Ծերակոյտի եւ երեսփ. ժողովի շէնքերուն շուրջը։ Վիա Նացիոնալէ գլխաւոր փողոցին մէջ քանի մը հարիւր բանուորներ, իրենց կուրծքերը բացած, թափօր կազմեցին, հակառակ ոստիկանական արգելքին։ Վերջին լուրերու համաձայն, օրուան մէջ պատահող խառնաշփոթութեանց միջոցին, հինգ հոգի սպաննուած եւ 12 հոգի վիրաւորուած են։

Թորինոյի մէջ, բանուորները գրաւեցին քաղաքին ամէնէն մեծ գործարանները։ Փիոմպինօ քաղաքը՝ որ 20.000 բնակիչ ունի, ամբողջովին համայնավարներու ձեռքն է։ Նափոլիի մէջ, ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ զէնք գործածել, ցրուելու համար ցուցարարները։ Ճենովայի մէջ, ցուցարարները գրաւեցին ոստիկանութեան պատկանող զրահապատ ինքնաշարժներ եւ ինքնաշարժ հեծելանիւներ, ու պատանդ առին Ֆիաթ ընկերութեան երկու տնօրէնները։ Փողոցներուն լայնքին դրուեցան հանրակառքեր եւ ինքնաշարժ կառքեր, երթեւեկը կասեցնելու համար։ Ֆլորէնցայի մէջ ցուցարարները աւերեցին ֆաշական կուսակցութեան կեդրոնատեղին։ Միլանոյի մէջ 100.000 հոգի ցոյց կատարեցին Մայր Եկեղեցիի հրապարակին վրայ։

Ամբողջ երկրին մէջ դադրած է երկաթուղիներու երթեւեկը։ Թղթատարի պաշտօնեաները գործադուլի մէջ ըլլալով, հեռագիրները չեն յանձնուիր իրենց հասցէներուն։

Իրիկուան թերթերը չհրատարակուեցան, բացի «Ունիթա» եւ «Ավանթի» համայնավար թերթերէն։ Կացութիւնը լուրջ է։ Կը կարծուի որ, եթէ Թոլյաթթի մեռնի, յեղափոխութիւն պիտի ծագի երկրին ամէն կողմը, թէեւ կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ կացութեան տէրն է։

Համայնավարները եւ Նէննիի կուսակից ընկերվարականները անվստահութեան բանաձեւ մը ներկայացուցին երեսփ. ժողովին՝ Տէ Կասփէրիի կառավարութեան դէմ։ Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Ունիթա», հրատարակեց կուսակցութեան տնօրէն ժողովին մէկ կոչը, որով կ'ըսէ թէ՝ այս մահափորձը կ'ապացուցանէ որ կ'ուզեն մահացու հարուած մը տալ ժողովրդապետութեան եւ իտալական ժողովուրդի ազատութեան։ Բոլոր աշխատաւորներն ու ազատ քաղաքացիները թող իրենց զայրոյթի բողոքը բարձրացնեն ամբողջ երկրին մէջ»։ Իբրեւ եզրակացութիւն, կը պահանջէ որ հրաժարի կառավարութիւնը, իբրեւ պատասխանատու սովի, պառակտումի եւ քաղաքացիական կռիւներու։

★ Յանուն Մոսկուայի Կեդր. կոմիտէին,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(ԸՍՏ «ՄԵԾ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ»Ի)

Բ.

Ըստ «Հանրագիտակ»ի՝ Դաշնակցութիւնը ասպարէզ գալով հայ կեանքի մէջ՝ իրեն նպատակ դրած էր Թուրքիոյ Արեւելեան Նահանգներու մէջ ինքնավար Հայաստան մը ստեղծել. «Կ'ենթադրուէր, որ հետագային Թրքահպատակ Հայաստանին պիտի կցուէր անդրկովկասեան Հայաստանը եւ այս ձեւով պիտի վերահաստատուէր հայկական պետութիւնը»:

Այս նպատակին հասնելու համար, Դաշնակցութիւնը իր պայքարին մէջ իբր կռուան կը գործածէր հետեւեալ ազդակները.

«1.— Եւրոպական դիւանագիտութիւնը եւ, առաջին հերթին, դիւանագիտութիւնը Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ:

«2.— Եւրոպական յեղափոխական եւ ընկերվար շարժումը:

«3.— Ռուսական յեղափոխական շարժումը:

«4.— Թրքական ընդդիմադիր եւ յեղափոխական շարժումը»:

Ինչպէս կը տեսնէք, որոշ լրջութիւն կայ այս լուսաբանութեան մէջ. «Հանրագիտակ»ը չի գոհանար միայն «աշխարհակալութիւն» բառը յեղյեղելով եւ մեզ զանազան ածականներու տակ անոր կոյր գործիքը հռչակելով:

Հակասութիւն տեսնելով հանդերձ մեր այս քաղաքականութեան մէջ՝ «Հանրագիտակ»ը, այնուամենայնիւ, անհրաժեշտ կը նկատէ չեշտել այն «կապը, որ Դաշնակցութիւնը ունեցած է Եւրոպայի եւ Ռուսիոյ ընկերվար եւ յեղափոխական կուսակցութեանց հետ եւ այն մասնակցութիւնը, որ ան ունեցած է Ռուսիոյ, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի յեղափոխական շարժման մէջ, մինչեւ իսկ անդամակցելով Երկրորդ Միջազգայնականին, 1907ին»:

Անդրադառնալով Դաշնակցութեան ֆետայական կռիւներուն եւ յեղափոխական աքթերուն (օրինակ Պանք Օթոմանի գրաւման), «Հանրագիտակ»ը կը գրէ.

«Դաշնակներու արկածախնդրական քաղաքականութիւնը՝ յարմար պատրուակ էր Սուլթանական իշխանութեան ձեռքը՝ բնաջնջումով պայքար տանելու համար հայ ժողովուրդին դէմ. սակայն այդ պայքարը — հասկնալի է ինքնին — կը բխէր բուն իսկ Սուլթանական բռնակալութեան էութենէն. առանց Դաշնակներու ֆէտայական շարժման իսկ՝ հալածանքները Հայերու դէմ, այնուամենայնիւ, տեղի պիտի ունենային»:

Ուրիշ անդամներ այս նոյն հարցի մասին խօսելով՝ բոլշեւիկները նոյն խոստովանութիւնը չէին ըներ. կը նախընտրէին մեր ռամկավարներուն նման սուլթանական բարբարոսութիւնն իսկ պաշտպանել՝ միայն թէ կարենային մեղք մը աւելի վերագրել մեզի:

Անդրադառնալով այն պայքարին, որ Դաշնակցութիւնը տարած է ցարականութեան դէմ, «Հանրագիտակ»ը կը գրէ.

«Ցարականութեան դէմ մղուած պայքարին մէջ Դաշնակները հրապարակ եկան ոչ իբրեւ կուսակցութիւն մը, որ կը գլխաւորէ զանգուածները, այլ իբրեւ ահաբեկիչներու – դաւադիրներու խումբ մը: Ընդօրինակելով ռուս էս – էռները Դաշնակները բաւական լայն չափերու մէջ գործադրեցին անհատական ահաբեկումը ցարական կառավարութեան մանր գործակալներու դէմ (ճիշդ չէ. անոնց մէջ բաւական մեծ թիւով կան նաեւ խոշորներէ ու խոշորագոյններէն.—«Յ.»): Այս նպատակով Դաշնակները մարտիկներու (այս վերջին բառին քով փակագիծերու մէջ դրուած է՝ «ԶԻՆՈՒՈՐ» — «Յ.») յատուկ ջոկատներ կը պահէին: 1907ին Շթութկարտի ընկերվար Քոնկրէսին Դաշնակները ներկայացուցին ընդարձակ ցանկ մը իրենց գործադրած ահաբեկչական աքթերու»:

Այս տողերուն իմաստը բնաւ չհասկցանք, եթէ Դաշնակցութեան բնոյթը ճշդել պէտք է այն տեղեկագրով, զոր մենք 1907ին ներկայացուցած ենք Շթութկարտի ընկերվար համագումարին, ապա այդ տեղեկագրին մէջ Դաշնակցութիւնը արդար իրաւունքով ներկայացուած է իբրեւ միակ զանգուածային կազմակերպութիւնը հայ կեանքի մէջ. եւ յետոյ՝ ինքն իսկ «Հանրագիտակ»ը իր առաջին տողերուն մէջ Դաշնակցութիւնը կը ներկայացնէ իբր այդպիսին՝ իբր զանգուածային կազմակերպութիւն մը.

«Այն պարագան, — կը կարդանք «Հանրագիտակ»ի մէջ — որ Դաշնակցութիւնը հրապարակ եկաւ իբր Հայաստանի ազատագրական շարժման ախոյեան, հնարաւորութիւն տուաւ իրեն դառնալու գաղափարախօսը հայ մանր պուրժուազիի լայն խաւերուն»:

Բոլշեւիկեան ժարկոնով «մանր պուրժուազի»ն՝ աշխատաւոր գիւղացիութիւնն է. Դաշնակցութիւնը գաղափարախօսը հռչակել գիւղացիութեան «լայն խաւ»երուն, այս տարբեր բան ըսել չէ քան զայն հռչակել ամէնէն զանգուածային կազմակերպութիւնը հայ կեանքի մէջ. երբ մանաւանդ «Հանրագիտակ»ը կը վկայէ, որ քաղաքական միակ կազմակերպութիւնը հայ կեանքի մէջ Դաշնակցութիւնն էր.

«90ական Թուականներու վերջաւորութեան, — կը կարդանք «Հայկական Հարց»ին նուիրուած գրութեանը մէջ, — ասպարէզէն քաշուեցաւ Հնչակը, եւ Հայերու քաղաքական միակ ղեկավար կազմակերպութիւնը մնաց Դաշնակցութիւնը» (3րդ հ., էջ 436):

Արդար է ենթադրել, որ «միակ»ը՝ զանգուածային ըլլալով միակ էր եւ ոչ «ահաբեկչական»:

Աւելին. Դաշնակցութեան նուիրուած միեւնոյն յօդուածին մէջ, բայց միայն տարբեր էջի մը վրայ, «Հանրագիտակ»ը կը գրէ.

«Հայաստանի ժողովրդական զանգուածները, որոնք երկար ժամանակ կ'ընթանային Դաշնակներու ետեւէն եւ որոնք տակաւին 1919ին իրենց ձայներու 90 առ հարիւրը Դաշնակներուն տուին խորհրդարանական ընտրութեանց ատեն, արդէն 1920ին կը սկսին ազատագրուիլ Դաշնակներու քաղաքական ազդեցութենէն» (էջ 530–531):

Նման խոստովանութենէ մը ետք այլեւս ծիծաղելի է յայտարարել, թէ Դաշնակցութիւնը ահաբեկչական խմբակ մըն էր եւ ոչ զանգուածային, համաժողովրդական կազմակերպութիւն մը:

Ուշագրաւ են նաեւ հետեւեալ տողերը.—

«Եւրոպական դիւանագիտութիւնը պատրաստ էր, ի հարկէ, օգտագործելու Հայկական Հարցը, իբրեւ ճնշման միջոց մը Թուրք կառավարութեան վրայ՝ անկէ բան մը կորզելու համար, սակայն նոյն դիւանագիտութիւնը երբեք չէր հետաքրքրուեր Հայկական Հարցի լուրջ լուծումով եւ հայ պետութեան ստեղծումով: Այս միտքէն առանձնաբար հեռու էր Ռուսիան: Հայկական շարժումը ցարականութեան անհրաժեշտ էր Թուրքիան տկարացնելու եւ անկէ Պոլիսը, Նեղուցները եւ բուն իսկ Հայաստանը խլելու համար»:

Անգամ մըն ալ յիշեցնենք, որ այս տողերը ոչ թէ այսօր գրուած են, այլ 1930ին, երբ բարեկամական էին Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները, եւ երբ մասնաւորաբար Նեղուցներու հարցին մէջ Մոսկուան Թուրքիայէն որեւէ պահանջ չունէր:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Քարիւղի պայքար

Աներեւակայելի համեմատութեամբ աւելցած է քարիւղի պահանջը: 1938ին օրական 5 միլիոն տակառէն բարձրացած է այսօր 8.500.000 տակառի: Ոչ – ամերիկեան քարիւղի ամէնէն մեծ ընկերութեան Րոյըլ Տըչ Քոմփընիի տեղեկագրին համաձայն, կը կարծուի թէ 1951ին Մ. Նահանգները պիտի ըլլան աշխարհի ամէնէն մեծ ներածողը:

Ամերիկա Արաբիոյ քարիւղին պէտք ունի Եւրոպայի վերակազմութեան ծրագիրներուն ինչպէս եւ երկրին պահանջներուն ընթացք տալու համար: Այս քարիւղը երեք գլխաւոր առաւելութիւններ ունի (1) աժան է, (Ամերիկայէն Եւրոպա ղրկուած քարիւղի գինին երկու երրորդն է), (2) առատ է (պահեստը կը հաշուեն 5 հազար միլիոն տակառ), (3) մատչելի է: Սաուտի Արաբիոյ մէջ 150 հորեր փորեցին, նախքան քարիւղին առեւտրական քանակութեամբ ժայթքիլը:

Թէեւ քարիւղի ընկերութիւնները կ'աշխատին ազդել Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան վրայ, սակայն կառավարութիւնը ինք պէտք եղած հակակշիռը չունի անոնց գործունէութեան վրայ: 1943ին նախագահ Րուզվէլթ իր ներքին նախարարութեան միջոցով փորձեց բանակցիլ կառավարական հսկողութիւն մը ունենալու համար Aramcoին վրայ (Արաբական – Ամերիկեան քարիւղի ընկերութիւն): Սակայն քարիւղի մարդիկ տեղի չտուին եւ նախընտրեցին ազատ գործունէութիւնը:

Արամքոյի պատմութիւնը մէկ մասն է աւելի մեծ ընկերութեանց, Սթէնտըրտ Օյլի (500 միլիոն տոլար) եւ Սոքոնի Վէքիւում Օյլ ընկերութեան, երկու քարիւղի հսկաները եւ մէկ մասը Րոքֆէլլըրի ժառանգութեան:

37 միլիոն տոլարով Արամքոն պատերազմէն առաջ իր Սաուտի արաբական հորերէն քիչ քանակութեամբ քարիւղ կ'արտադրէր: Երբ անոր վարիչները դժուարութեանց առջեւ գտնուեցան, Սթէնտըրտ Օյլը եւ Սոքոնին դրամ եւ խորհուրդ տուին:

Հիմա այս երկու ընկերութիւնները բաժին կը պահանջեն Արամքոյէն: Որոշ համաձայնութեամբ մը մինչեւ հիմա ետ կեցած էին այս պահանջէն, որովհետեւ բրիտանական եւ ֆրանսական քարիւղի ընկերութիւններուն հետ միացեալ շահ մը ունէին Իրաք Փէթրոլիումի հետ: Այս համաձայնութեամբ Սթէնտըրտը եւ Սոքոնին չէին կրնար նոր շահագործման ձեռնարկել Միջին Արեւելքի մէջ առանց բրիտանացի եւ ֆրանսացի իրենց բաժնեկիցներուն: Ներկայիս այս երկու խոշոր ընկերութիւնները կը պայքարին այդ լուծը թօթափելու համար:

Սթէնտըրտը հիմնուած է 1911ին, երբ Մ. Նահանգներու Գերագոյն Ատեանը լուծեց Րոքֆէլլըր մենաշնորհը: Քարիւղի արժեթուղթերուն 85 առ հարիւր անոր էր: Իր գլխաւոր ընկերութիւններէն, 14ը, (մէջն ըլլալով Քալիֆորնիոյ Սթէնտըրտը եւ Սոքոնի Վէքիւումը) ստիպուեցան խզուիլ, բայց Սթէնտըրտը աւելի քան երբեք զօրաւոր է, եւ Մ. Նահանգներու ճարտարարուեստի ամէնէն մեծ ձեռնարկը:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարական բանակը կարեւոր բարձունք մը գրաւեց Կրամոս լերան մէջ, ուր կը գտնուի ապստամբներուն միջնաբերդը: Մ. Նահանգներու պատերազմական փոխ – նախարարը ռազմաճակատ գնաց, քննական պտոյտ մը կատարելու համար:

«Ձեռքս ուռած է»

ԽՄԲ.— Հալէպի «Արեւելք»էն կ'արտատպենք հետեւեալ նամակը, որ որոշ գաղափար կուտայ երբեմնի չէն գաղութի կացութեան մասին, այլաբանական բացատրութիւններով.—

Եղբայրդ ամուսնացաւ. յաճախ կ'այցելեմ: Անոնց գլխուն ալ շատ դժբախտութիւններ եկան.. ձեռքս ուռած է, չեմ կրնար շատ գրել: Եփիմէն տարի մըն է հոս չէ. մի գրեր նամակ. անոնք Բալլիքլին կ'ապրին, ամուսինը հոս չէ: Նախկին բարեկամներէդ լուր կ'ուզես, ոչ մէկը հոս է: Չեմ գիտեր ո՞ւր են գացած, միայն Թ.ն հոս է. Ռուս բանակի հայ զինուորի մը հետ աղջիկը ամուսնացուց, հիմա հոս չէ: Թ.ը շատ շատ հարստացած է: Միւսներու մասին բան մը չեմ գիտեր, հոս չեն....: Անծանօթ քաղաքներ փոխադրուեցան: Ե.ը (բոլշեւիկի մը կինն է) տուն մը շինած է, չեմ տեսած՝ բայց կը գովեն: Այդ ձեւով տուն Բ.ի մէջ միակն է ազնուութեամբ, կ'ըսեն: Բայց դրամին աղբիւրը ինծի անծանօթ չէ: Շատ շատ բաներ կ'ուզեմ գրել, բայց... ձեռքս շատ կը ցաւի, ուռած է:

Մի կարծեր որ ծոյլ եմ եւ չեմ ուզեր նորութիւններ տալ քեզի, բայց... քեզ հետաքրքրող նորութիւններ չկան: Չե՞ս ուզեր հասկնալ ինծի, եւ անդադար հարցեր կուտաս: Թեւս կը ցաւի, չեմ կրնար — հիմա, կը հասկնա՞ս: Գործերնիս ամէն տեսակէտով դէշ է, առեւտուր չունինք: Քու հայրենիքին վիճակը կ'ապրինք:

Մեզ կը հարցնես: Առողջութեան կողմանէ լաւ ենք... բայց շատ նեղութիւն կը քաշենք. մասնաւորապէս հագուստ – կապուստի կողմէ. ամէն ինչ քուփոնով կը տրուի. շատ դժուար հարց է, ի՞նչ ընենք, ինկած ենք հոս, պիտի քաշենք:

Հոս կեանքը այնքան սուղ է, չեմ կրնար պատմել: Միայն քանի մը բան գրեմ, որ իմանաս առաջուան եւ հիմակուան գիներու տարբերութիւնը: Պանիր՝ 1000 լեվա. (հազար լեվան կ'արժէ 1250—1500 Ս. դահեկան), իւղ՝ 1200 լեվա (քիլոն), գետնախնձոր՝ (քարտոֆ) 200 լեվա, շաքար՝ հազար լեվա, ճերմակ լուբիա՝ քիլոն 300 լեվա, այն ալ դժուարաւ կը ճարուի, եթէ ծանօթ ունիս: Եթէ չունիս, վայ է եկեր գլխուդ:

Նամակս պիտի ուղարկեմ ապահովագրուած, որովհետեւ պարզ նամակները չեն ընդունիր:

Գալով ընկերներուդ, ինչպէս ըսի, նոյն վիճակը ունին, չեն վերադարձած քոյրերդէն:

Ֆրանսայի քրոջս տղան պիտի գայ Պուլկարիա, իբրեւ պրիկատներ (այսինքն ձրի աշխատող, մէկ ամիս). ուրախ եմ որ պիտի տեսնեմ զինքը:

Հոս քանի մը դէպքեր պատահած են, քորիմէն տիֆ եւ քոլերա: Անոր համար 2 տարեկանէն մինչեւ 60 տարեկան էնժեքցիա կ'ընեն՝ չվարակուելու համար:

Հոս, մենք շատ լաւ ենք, շնորհիւ բարեխնամ կառավարութեան ջանքերուն: Միայն կարմիր հագուստս որ կարեր եմ, զիս շատ կը նեղէ: Շունչըս դժուար կ'առնեմ: Բայց, ինչ օգուտ. ստիպուած կը հագնիմ: Ուրիշ չունիմ. կը հասկնաս. չէ՞:

Բարեկամներդ, որոնք ուրիշ երկիրներ մեկնեցան, քանի մը տարիներէ ի վեր դեռ վերադարձած չեն: Իրենց կիները շատ գէշ վիճակի ենթարկուած են, մանաւանդ անոնց երեխաները: Կեանքը սուղ է, իրենք միջոցներ չունին, շատ ցաւալի է վիճակնին:

Դուն ինչպէս ես: Երանի քեզի, որ տաք երկիր կ'ապրիս: Մենք հոս դեռ չտաքցանք. միշտ անձրեւ ու ցուրտ: Հիմա ալ թրթուր մը մէջտեղ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Միջերկրականի ամերիկեան նաւաբաժնին հրամանատարը, ծովակալ Շէրմըն, որ Պոլիս այցելած էր անցեալ շաբթու, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է Թուրք թերթերու (3 Յուլիս).—

Ես ալ մէջն ըլլալով, հրամանիս տակ գտնուող բոլոր սպաները եւ զինուորները վերջին ծայր գոհ ենք Իսթանպուլ գտնուելէն :

Ամերիկա մօտէն կը հետաքրքրուի Միջերկրականով : Հոն միշտ ամերիկեան նաւեր գտնուած են : Այս հետաքրքրութիւնը 1801էն ի վեր կը շարունակուի. միայն թէ 1861էն մինչեւ 1865, մեր նաւերը քաշեցինք Միջերկրականէն, Մեքսիկայի եւ ամերիկայի ներքին պատերազմին պատճառով, բայց 1865էն վերջ նորէն Միջերկրական վերադարձանք :

Ամերիկայի հետապնդած քաղաքականութիւնն է պահել Միջերկրականի մէջ իր այս օրուան ուժերը : Այսուհանդերձ բաւ, մարտանաւերը միշտ երթեւեկի մէջ ըլլալով, մերթ կ'աւելնան, մերթ ալ կը պակսին :

Ճիշդ է որ մենք Միջերկրականի մէջ ոչ մէկ խարիսխ ունինք, բայց ասիկա մեծ բան մը չապացուցաներ : Վերջին պատերազմին Ճափոնի ամենէն մօտ գտնուող մեր խարիսխը Ամերիկայէն 7 հազար մղոն հեռու էր : Հակառակ ասոր, պարձեալ պարտութեան մատնեցինք Ճափոնը : Ահա թէ ինչպէս : Փոխադրամատերով որոշ կէտ մը բերել տուինք նաւատորմին բոլոր պիտոյքները եւ ռազմաճակատ ուտելիք եւ մազութ փոխադրող նաւերով շրջուն խարիսխ մը կազմեցինք եւ շատ լաւ ալ յաջողեցանք : Այս տեսակէտով, այսօրուան կացութեան մէջ, կը փափաքինք մեր նաւատորմը Միջերկրականի մէջ պահել, առանց խարիսխի պէտք ունենալու :

Ծովակալը յայտնեց նաեւ թէ Ամերիկայի ծովային իշխանութիւնները Թուրքիայով ալ հետաքրքրուած են : 1812ին առաջին անգամ Թուրքիա եկող ամերիկեան ներկայացուցիչը՝ Մր. Բորթըր ծովային սպայ մըն էր : Նոյնպէս ծովակալ Պրիսթօլ որ ընդհ. պատերազմէն վերջ Թուրքիոյ դեսպան եղաւ : Հակառակ հիւլէական ռումբի գիւտին, մեր նաւատորմին բոլոր մարտանաւերը նոյնութեամբ կը պահեն իրենց արժէքը. միւս կողմէ, մեր զրահաւորներուն մէջ կը փորձուին նաեւ երկար հասողութեամբ ռումբերու եւ V—2 զէնքերու գործածութիւնը :

ելաւ, բոլորբոլյերը, կանանչները կը կորէ արմատէն : Ժողովուրդը դուրս կուգայ դաշտերը՝ հաւաքելու..

Ալ ինչ գրեմ : Շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ ղրկած սուրճիդ համար : Բնաւ չունէի, անկարելի է հոս այդպէս սուրճ ճարել : Հալած, ջուրը առնուած սուրճի քիլօն՝ 6000 լեվա է» :

Եւայլն, եւայլն :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱԼԱՆՍ, 11 Յուլիս.— Շաբաթ երեկոյ 10 Յուլիս, տեղի ունեցաւ Հ. Կապոյտ Խաչի «Ա. Ահարոնեան» դպրոցին տարավերջի հանդէսը :

Ներկայ էին աշակերտներու ծնողքները եւ ուսումնասէր հայրենակիցներ : Կը նախագահէր Տիկին Բերուզ Կօչկակարեան :

Աշակերտները երգեցին «Մեր հայրենիք»ը յոտնկայս : Ապա Տիկին նախագահը գրաւոր ճառով մը պարզեց եւք Կապոյտ Խաչին հայապահպանման աշխատանքը, յիշեց թէ 1948 Փետրուարին իբրեւ ուսուցիչ հրաւիրելով ընկեր Ադդին Մարտիրոսեանը, հիմը դրին դպրոցին, 40 աշակերտներով : Այժմ ունինք 100 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ որոնք բաժնուած են չորս դասարաններու : Այսօր 4րդ կարգի տղոց վկայականներ պիտի բաշխուին :

Յետոյ աշակերտները յուզումով երգեցին ընկեր Ադդինի «Հէյ, ջան Երեւանը» : Ընկեր ուսուցիչը նախ շնորհաւորեց Կապոյտ Խաչը, ապա իր ուրախութիւնը յայտնեց որ հինգ ամսուան մէջ տասնեակ մը աշակերտներ 4րդ կարգին վկայական ստանալու արժանացան : Անոնք կը կարդան եւ կը գրեն սահուն հայերէն, գիտեն որոշ չափով Հայոց պատմութիւնը, Հայաստանի աշխարհագրութիւնը եւ քերականութիւնը եւայլն : Այս առթիւ յիշեց դրուագներ Կովկասէն եւ խրատական-ներով վերջացուց իր բանախօսութիւնը :

Ապա կարգով բեմ ելան լաւագոյն աշակերտները, որոնք սահուն կարդացին, պատմական, գրական եւ աշխարհագրական հատուածներ իրենց դասագիրքերուն վրայ :

Սրահը լուռ կը հետեւէր այս ընթերցումներուն : Գոհ էին ծնողքները, ուսուցիչը եւ բոլորը : Կ'արժէ արձանագրել անունները այս հայորդիներուն, որոնց մեծ մասը վկայուած են ֆրանսական դպրոցներէ.— Օր. Սիլվան Գասեան, Լուիզ Սարգիսեան, Անդրանիկ Թէպոյեան, Գուրգէն Ահարոնեան, Յ. Սահակեան, Վարուժան Տէր Սարգիսեան, Օր. Մարի Սարգիսեան, Քրիս Տէր Սարգիսեան յանուն Դ. կարգի իր ընկեր եւ ընկերուհիներուն, ուղերձ մը կարդաց, իր շնորհակալութիւնը յայտնելով ուսուցիչին, Կապոյտ Խաչին, եւ հրաւիրեց ծնողքները որ փութանիրենց զաւակները արձանագրել «Ա. Ահարոնեան» դպրոցին, օգտուելու համար փորձառու ուսուցիչէն : Յաջորդաբար եղան արտասանութիւն, մեներգ, արախօսութիւն երրորդ եւ երկրորդ դասարանի աշակերտներէն, բոլորն ալ յաջող : Ի վերջոյ տեղի ունեցաւ վկայականներու բաշխումը : Տիկին Բերուզ յանուն երրորդ կարգի աշակերտներուն իբրեւ նուէր ուսուցիչին յանձնեց երկու մարմարեայ արձանիկներ, իսկ Մատակարար մարմնոյն կողմէ հայատառ խոշոր քարտէս մը՝ դպրոցին :

Դադարի ժամանակ աշակերտները եւ ներկաները հիւրասիրուեցան պաղպաղակով Խաչուհիներու կողմէ : Երեկոյթը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով :— Թղթակից

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, նշանախօսութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ 500 ֆրանք, ՄԱՀԱԶԴ շնորհակալիքով 1000, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ մէկ անգամը 300, Ցաւակցական, շնորհակալիք 200, ՓՆՏՌՏՈՒՔ մէկ անգամը 100, ԸՆԿԵՐԵՑԱԿԱՆ ապարողութեանց յայտարարութիւններ մէկ անգամը 200, ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ եւ զանազան Միութեանց ժողովի ազդերը 200, ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ, խնջոյք, թատերական ներկայացում, երգահանդէս, նուագարանի բովանդակութեամբ մէկ անգամը 150, ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ ծանուցումներ մէկ անգամը 200 ֆրանք :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ծանուցումներ տողը 50 ֆր., առաջին անգամուան համար : Տեւական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ :

ԿԱՆԽԻԿ ՉՎՃԱՐՈՒԱԾ ԱԶԴԵՐԸ ՆԿԱՏԻ ՉԵՆ ԱՌՆՈՒԻՐ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԴԱՍԱԼԻՔՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ինչպէս որ «Յառաջ»ը ցաւով արձանագրած էր, նոյնպէս ցաւով կարդացի Հայաստանէն Թուրքիա փախող կարգ մը փախուկներու տխուր եղելթը : Ոչ մէկ կերպով չի կրնար արդարանալ իրենց այդ քայլը, մանաւանդ որ փախուստը կատարուած է Թուրքիոյ ճամբով :

Հայ ժողովուրդը վեց հարիւր տարի կրած է Թուրքիոյ խուժդուժ լուծը, յամառութեամբ կառչելով իր աւանդութեանց եւ հայրենի հողին : Թուրքիոյ հայութեան մեծ մասը կոտորուեցաւ, մաս մըն ալ ձգեցին ու հեռացան այդ զազրելի պետութեան սահմաններէն : Միեւնոյն ժամանակ հիմը դրուեցաւ Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան : Երկուքուկէս տարի ալ հայ ժողովուրդը վայելեց իր Հանրապետութեան ազատութիւնը : Քաղաքական եւ դիւանագիտական խարդախութիւններ եւ միջազգային մրցակցութիւններ Հայաստանը եւ հայ ժողովուրդը զոհ դարձուցին այդ խաղերուն :

Երեսուն տարի է որ հայ ժողովուրդը նոյն յամառութեամբ կը տանի, այս անգամ ալ ռուս բոլշեւիկութեան ծանր լուծը : Եթէ պէտք ըլլայ, պիտի տանի երեսուն տարի եւս : Բայց, երբեք ներելի չէ փախչիլ եւ ապաստանիլ Թուրքիա :

Զ. ՇԱՐՈՅԵԱՆ

ԽՄԲ.— Մասնաւոր նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ փախստականներէն երեքը, որոնք Տէխնէն գացած էին մեծ խանդավառութեամբ, 20—22 տարեկան երիտասարդներ են, մէկը Հնչակեանի զաւակ, երկրորդը՝ չէզոքի, երրորդը՝ համայնավարի :

ԼԻՈՆ.— Ընկեր Գէորգ Էքինճեան, (փողհարեան) անդամ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին, ստացաւ 1er prix de Typographie, Լիոնի Groupe Lamartineը դպրոցէն :

Տեղական թերթերը գովեստով արձանագրեցին մեր ընկերոջ յաջողութիւնը :— Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

Լ.

Կինը չպատասխանեց, պաշած աչքերով կը շարունակէր նայիլ իշխաններուն. կը նայէր նոյնպէս փոքրիկ մանկիկը իր սիրուն, բայց սարսափով լեցուած աչքերով :

— Զե՞ս լսեր, գոռաց իշխանը եւ մորակին ծայրովը մշտեց խեղճ կինը, որ մէկ կողմին վրայ գլորուեցաւ, մանկիկը գրկին մէջ :

Իշխանը հեռացաւ կնոջմէն. հասկցաւ որ կինն ու մանկիկը սառած էին եւ կենդանութեան ոեւէ նշոյլ չկար անոնց մէջ : Խեղճ կինը գիւղէն փախած էր գիշերանց եւ, ապաստանելով այդ սառոյցէ այրը, սառեր, փայտացեր էր իր մանկան հետ :

Բայց իշխանները չհետաքրքրուեցան իսկ անոր վիճակով, ու կրկին առաջ անցան : Ինչ փոյթ թէ իրենց ետեւը կը թողէին աւերածութիւն եւ մահ, բաւական է որ գոհ էին իրենք իրենց վիճակէն : Քանի մը օր այսպէս շարունակեցին իրենց ճամբան եւ յանկարծ լուր առացան, թէ Աշոտ Երկաթ հեռու չէ իրենցմէ եւ թէ կը շրջի շատ փոքրաթիւ խումբով :

Երկու իշխաններուն սիրտը թունդ ելաւ, սատարացուցին իրենց գունդը արաբական նոր խումբերով եւ մօտ հազար մարդով արշաւեցին Աշոտ Երկաթի վրայ, որ ընդամէնը երեք հարիւր զինուոր ունէր իր ձեռքին տակ : Ուշտունեաց եւ Անձեւացեաց իշխանները վստահ էին որ քանի մը օր յետոյ Աշոտ Երկաթը, սպաննուած կամ ողջ, Դուին կը տարուի՝ Եուսուֆ սպարապետին մօտ :

ԼԱ.

Իրիկուն էր : Աշոտ Երկաթ իր խումբով դանդաղաքայլ կը յառաջանար Բասեան գաւառի նեղ կիրճերէն մէկուն մէջէն : Երկինքը պատած էր գորշ ամպերով. անընդհատ կը տեղար ձիւնը եւ սլխտակ սառնով կը ծածկէր լեռ ու դաշտ : Տխուր էր երկինքը, տխուր էր նաեւ Աշոտ Երկաթի սիրտը : Սեւ սեւ մտածումները պաշարած էին անոր միտքը եւ ձգած էին զինք տեսակ մը տենդային դրութեան մէջ, որ ոչ յուսահատութիւն կը նշանակէր եւ ոչ ալ խաղաղ տրամադրութիւն : Ի՞նչ էր իր կեանքը եւ ի՞նչ էր ժողովուրդի վիճակը :

Ժողովուրդը կը տառապէր սովի, սուրի ու երկպառակութեանց երեսէն, իսկ ինք իր բուռ մը քաջերով ստիպուած էր աստանդական կեանք վարել, տեսնել ժողովուրդի վիշտն ու տառապանքը եւ ոչինչով չկրնալ օգնել անոր : Ահա թէ ինչ բան կը ցուցնէր իր սիրտը եւ կը վրդովէր իր հոգին : Ոչ մէկ կողմէ փրկութեան յոյս չէր տեսներ ան, քանի որ նախարարներու մեծամասնութիւնը կամ կղզիացած էր ինքն իր մէջ եւ կամ թշնամացած իր դէմ. իսկ ինքը իրեն համախոհ քանի մը նախարարներով եւ փոքրաթիւ խումբով ի՞նչ պիտի կրնար ընել Եուսուֆի ահեղ զօրութեան դէմ, որ աւերիչ յորձանքի մը պէս մահ կը սփռէր ամէն կողմ :

Ծանր էր Աշոտի դրութիւնը, բայց ան չէր յուսահատեր. կը հաւատար Նախախնամութեան, կը հաւատար որ ան չի թողուր զինքն եւ իր ժողովուրդը անօգնական :

Ձիւնը կը տեղար շարունակ, մութը կը տարածուէր հետզհետէ, բայց ձիաւորները դեռ աշխուժով առաջ կ'երթային, երբ առջեւնին տեսան խորունկ կիրճ մը, որուն երեք կողմերէն կը բարձրանային սեպացած ժայռեր :

Ահարկու էր այս կիրճը. անոր մէկ կողմէն կը հոսէր լեռնային վտակ մը, իսկ միւս կողմէն՝ ուրիշ վտակ մը, որուն ջուրերը ուժգնութեամբ կը վազէին դէպի ցած եւ ձորին մէջ երկուքը կը միախառնուէին իրարու : Աշոտ Երկաթ նայեցաւ բնութեան այս խաղին, որ վատ տպաւորութիւն թողուց իր վրայ :

Տեսակ մը անհասկնալի թախիծ պատեց իր սիրտը, տհաճութեամբ վար կախեց գլուխը եւ կրկին մտրակեց ձին : Ուշիմ կենդանին թռիչք մը ըրաւ ինք իր վրայ եւ կանգ առաւ կեցած տեղը, կարծես ան երեւոյթ ձեռք մը յանկարծ սանձահարեց զայն : Աշոտ Երկաթ զարմացաւ եւ շփոթած աջ ու ձախ նայեցաւ, բայց կասկածելի ոչինչ չնկատեց :

Նորէն մտրակեց ձին, որ սակայն տեղէն չշարժեցաւ : Խումբը շրջապատեց Աշոտ Երկաթը. ամէնքն ալ զարմացած կը նայէին ձիուն եւ կը հարցնէին իրարու, թէ ինչո՞ւ առաջ չէր երթար ան :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Սթալին իր ցայրոյթը յայտնեց այս մահափորձին առթիւ՝ «որ կատարուեցաւ մարդկային սեռի հրէշներուն կողմէ աշխատաւորական դասակարգի եւ Իտալիոյ բոլոր բանուորներուն առաջնորդին, մեր սիրելի ընկեր Թոլլիաթթիի կեանքին դէմ»:

Ֆրանսայի Աշխատանքի Դաշնակցութեան կեդր. Գրասենեակն ալ կը պախարակէ «միջազգային յետադիմական կազմակերպութեանց պայքարը, որուն նպատակն է զէնք գնել վարձկաններու կամ մոլեռանդներու ձեռքը», եւ կը հրաւիրէ աշխատաւորական դասակարգը աչալուրջ հսկել խռովարարներու մեքենայութեանց դէմ:

Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութեան ուղղեց համակրանքի գիր մը՝ որով իր ցայրոյթը կը յայտնէ «պժգալի մահափորձին առթիւ»: «Իւմանիթէ» բացառիկ թիւ մը հրատարակեց չորեքշաբթի օր:

★ Իտալիոյ վարչապետ Տէ Կասփէրի անմիջապէս այցելեց վիրաւորին, իր ցաւակցութիւնը յայտնելով: Յետոյ երեսփ. ժողովի բեմէն պախարակեց գործուած մահափորձը, բայց համայնավար երեսփոխանները պատասխանատու կը նկատեն զինքը:

Պաշտօնեաներու գործադուլը

Պետական պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Առջի օր եւ երէկ, հինգշաբթի, գործադուլ յայտարարեցին նահանգապետութեանց, նախարարութեանց եւ ուրիշ հաստատութեանց պաշտօնեաները: Միեւնոյն ատեն կը շարունակուին բանակցութիւնները: Թղթատարական պաշտօնեաները առ այժմ յետաձգած են իրենց գործադուլը, սպասելով բանակցութեանց արդիւնքին:

Համայնավարները կը պահանջեն ընդհ. գործադուլ յայտարարել ամբողջ երկրին մէջ, մասնաւորապէս գրգռելով երկաթուղիներու եւ հանքերու բանուորները:

Իբրեւ հետեւանք մաքսային պաշտօնեաներու գործադուլին, ճամբորդներ Ֆրանսա կը մտնեն առանց որ եւ է ձեւակերպութեան: Շատ մը կայարաններու մէջ անցագիր անգամ չեն հարցներ:

Ներքին նախարարը բացառիկ միջոցներ ձեռք առաւ, իմացած ըլլալով թէ համայնավարները կ'ուզեն ցոյց մը սարքել Թոլլիաթթիի մահափորձին առթիւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԿՌԻՒՆԵՐԸ անմիջապէս դադրեցնելու համար, բանաձեւ մը առաջարկեց Մ. Նահանգներու պատուիրակը, Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ: Բանաձեւը կը տրամադրէ ի հարկին դիմել բիրտ ուժի: Անգլիա եւ Ֆրանսա եւս համաձայն են այս առաջարկին:— Վերջին լուրերու համաձայն, հրէական զօրքը նոր յաջողութիւններ շահած է: Չորեքշաբթի օր 26 ժամուան ռմբակոծութենէ մը վերջ Հրեաները գրաւած են կարեւոր գիւղ մը, Հայֆայի արեւմտեան կողմը, ինչպէս եւ ուրիշ դիրք մը Երուսաղէմի շուրջը:

ՊՈԼՍՈՅ պատժական ատեանը մէկէն մինչեւ չորս տարի բանտարկութեան դատապարտեց այն ընկերվարականները որոնք ձերբակալուած էին 1946 դեկտեմբերին: Բուն վարիչը, Շէֆիք Հիւսնի դատապարտուեցաւ հինգ տարուան, իսկ 10 հոգի անպարտ արձակուեցան:

ՅՈՒԼԻՍ 14ի ազգ. տօնը ամբողջ Ֆրանսայի մէջ տօնուեցաւ Չորեքշաբթի օր, սովորականին պէս: Աւանդական զօրահանդէսը տեղի ունեցաւ առտուն, Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ: Կէսօրէ ետք, Ազատութեան Մարտիկներու նախաձեռնութեամբ թափօր մը կազմուեցաւ Ռէփիւպլիքի հրապարակէն մինչեւ Պասթիյ: Այս ցոյցին քաղաքական հանգամանք տրուած ըլլալով, Դիմադրական կազմակերպութեանց կեդր. կոմիտէն չուզեց մասնակցիլ անոր:

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ կուսակիցները հրապարակային ժողով մը սարքած էին Թարպի մէջ, ուր պիտի խօսէր իր դիւանապետը, Փալէվսքի: Դեռ ճառը չսկսած, ելեկտրական լոյսը մարեցաւ եւ ձայնասփիւռին հոսանքը կտրեցաւ: Ունկնդիրներուն մէկ մասը սկսաւ «Էնթէրնասիոնալ»ը երգել եւ փայտի կտորներ նետել բեմին վրայ: Կազմակերպութեան Հօթ Փիրէնէի նախագահը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ եւ Պ. Փալէվսքի փախաւ կողմնակի դուռնէ մը:

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Պ. Փիէռ Պուրտան երեքշաբթի օր խեղդուեցաւ, երբ նաւակով պտոյտ մը կը կատարէր բարեկամի մը հետ, Թուլոնի մօտերը: Իր ուղեկիցը լողալով ցամաք հասաւ ազատարար նաւակ մը բերելու համար, բայց երբ եկան, արկածեալը անհետ կորսուած էր: Հանգուցեալը Զօր. Տը Կոլի առաջին գործակիցներէն էր եւ անթելով Լոնտոնէն կը խօսէր պատերազմի ընթացքին:

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ Անգլիա պիտի այցելէ մօտերս եւ երկու գիշեր հիւր պիտի ըլլայ Թագաւորին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէին: Նուիրուած ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, St. Just, 117 Ave. Corot, Bar de Chaletի պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Պիտի բանախօսէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Սէն Ժէռոմի եւ լէ զ'Օլիվի Նոր Սերունդի խումբերուն: Ընտիր ճաշ, ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէին կողմէ, իր 23րդ տարեդարձի առթիւ, հովանաւորութեամբ Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէի:

Կիրակի, 18 Յուլիս, ամբողջ օրը, Սէն Լուի Եօթնեղբայրեանի ագարակը:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, հայկական եւ եւրոպական պարերու կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ նուագախումբը: Մուտքը ազատ է:

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հրայր խումբի առաջին տարեդարձին առթիւ: Հովանաւորութեամբ տեղւոյս «Խաժակ» խումբին: Ընկերահամակրական խնջոյք մը: 18 Յուլիս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սալ տը Միւթիւալի-թէի սրահին մէջ: Ճոխ գեղարուեստական բաժին:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի շրջանի ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ կողմէ կիրակի առաւօտէն 18 յուլիս Մէօտօնի անտառին մէջ (Tapis Vert): Պիտի տեսնէք սկաուտական մարզախաղեր, հայկական երգ եւ պար Արենուշներու կողմէ: Շատ հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ: Արենուշներ պիտի առաջնորդեն հանդէսին վայրը Invalides – Versailles Մէօտօնի կայարանէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Salle Mazenodի մէջ 88 rue d'Aubagne, Marseille

17 Յուլիս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.45ին

Մարսիլիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով Փարիզահայ դերասաններու ընտիր հոյլ մը Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, Գր. ՎԱՀԱՆ, տեղական սիրուած ուժերու մասնակցութեամբ կը ներկայացնեն Մոլիէռի՝

ՏՕՆ ԺՈՒԱՆ

Կազմակերպութեան հասցէ՝ M. V. Magsoudian, Touring Hôtel, Cours Belzunce, Marseille: Գիները խիստ ժողովրդական:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

25 Յուլիս, կիրակի, ամբողջ օրը: Կը խնդրուի բոլոր Միութիւններէն եւ կազմակերպութիւններէն, նկատի ունենալ սոյն թուականը:

ՈՒՇ... ՈՒՇԱԴ... ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղին կողմէ, Կապոյտ Խաչի օրուայ առթիւ, բացօթեայ պարահանդէս, 31 Յուլիս 948, շաբաթ գիշեր, մինչեւ լոյս: Կը խնդրուի, քոյր եւ ազգ. կազմակերպութիւններէն, նկատի ունենալ վերոգրեալ թուականը եւ չխաչաձեւել:

Թեհրանէն օդանաւով պիտի մեկնի Յուլիս 20ին:

ՉԵԽ համայնավար կուսակցութիւնը հրամայեց խիստ մաքրագործում կատարել շարքերուն մէջ, ուր հարիւր հազարաւոր կասկածելի եւ չահախնդիր տարրեր մտած են վերջին ատեններս: Անցեալ Օգոստոսէն ի վեր, համայնավարներու թիւը 1.143.000էն 2 միլիոնի բարձրացած է: Հարիւր հոգի ձերբակալուած են Սոքոլներու (մարզիկ) ցոյցին առթիւ:

ԱՆԳԱՐԱ Հասան Ամերիկայի պատերազմական փոխ նախարարը եւ բանակի զինուորական գործողութեանց բաժնին պետը:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավարները կը սպառնային յեղափոխութիւն յարուցանել, եթէ ընդունուէր Մարշըլի ծրագիրը որ քուէարկուեցաւ երեսփ. ժողովին կողմէ: Այս իմաստով ճառ մը խօսեցաւ իրենց վարիչը, բուռն ցայրոյթ պատճառելով, մինչ իր ընկերները կը ծափահարէին: Գործադուլները կը շարունակուին ամբողջ երկրին մէջ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր վարչութիւնները, այս ուրբաթ իրիկուան ժամը 8ին, 18 Bld. Garibaldi, Palais du Chopeի ներքնասրահը:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր Սերոբ» նորակազմ խումբին անդրանիկ ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 19 rue Damesmeի սրճարանը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Սէնթ Անթուանի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր խումբերը այս շաբաթ իրիկուն ընկեր Ս. Թորոսեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ա. Ահարոնեան» խումբի տարուան վերջին ընկերական հանդիպումը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Brasserie La Source, 35 Bld. St. Michel: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այսօր, ուրբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի դպրոցներուն ամավերջի հանդէսը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, «Համօ Օհանջանեան» Ակումբին մէջ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Լիոնի Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան դաշտահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի:

«ՅԱՌԱՋ»Ը ՋԵՌՔԷ ԱՌՆՈՂՆԵՐՈՒՆ կը յայտնենք թէ գոց պիտի ըլլան RUE PIATի եւ ST. MICHEL (7 թիւ) կրպակները, մինչեւ Յուլիս 27: Կը յանձնարարենք դիմել մօտակայ կրպակները (Cluny et Belleville):

ՏԷՍԻՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան Վիէնի մէջ կազմակերպած մարզահանդէսի առթիւ Տէսինցիներուն համար վարձուած է մասնաւոր օթօքար մը դէպի Վիէն: Կը մեկնի Յուլիս 18ի առտուն ժամը 8ին Café Garoի առջեւէն, փափաքողները կրնան այժմէն ապահովել իրենց տեղը, Նոր Սերունդի անդամներու մօտ արձանագրուելով:

ԵՐԳԱ-ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

25 Յուլիս կիրակի ժամը 3.30ին,

Salle Carlonia, 13 rue Maccarani, Nice

Կ'երգէ ծանօթ եւ սիրուած երգչուհին

Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը նուագէ ջութակահար Պ. Ս. ՋԷՐԷՔՃԵԱՆ

Դաշնակով կ'ընկերանայ Օր. ՍՈՆԱ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Իսի լէ Մուլինոյի թատերասէր հայ հասարակութեան բուռն փափաքին գոհացում տալու համար, Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ կը ներկայացնէ Ս. Պարթեւեանի

«ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ»

20 Յուլիսին, երեքշաբթի գիշեր, ժամը ճիշդ 8.30ին, Իսիի Cinéma Alhambraի շքեղ սրահին մէջ:

Տոմսերը ապահովել, 43 rue Richer, Բալուեանի մօտ, եւ Իսիի մէջ, իսկ ներկայացման օրը կիշէն:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Mairie d'Issyի դէմը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ (ԼԻՍԷ)
(Ցերեկոյթ եւ գիշերօթիկ)

Կը բացուի յառաջիկայ Հոկտեմբերին:

Արձանագրութեանց եւ մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել վարժարան, կէսօրէ առաջ, ժամը 10—12 եւ հինգշաբթի ամբողջ օրը:

1 Bld. du Nord, le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

Հաղորդակցութեան միջոց.— Eglise de Pantinէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Pavillon s/Bois:

ՀԱՐԱԶԱՏ ՁԷԹ

ԱՆԱՐԱՏ ԵՒ ԶՏՈՒԱԾ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՏԵՍԱԿԸ

Տասը լիտրանոց պիտոնով

Լիտրը 690 ֆրանք վաճառատան մէջ յանձնելի

Մեծ ճաշարաններու հայթայթիչ՝

Aux Olivières de Nice

իւղի մասնաւոր հաստատութիւն՝

26 Rue Vavin, Paris Métro Vavin

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 17 JUILLET 1948 Շաբաթ 17 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 4594—Նոր շրջան թիւ 1003 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋՂԱՁԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Որքա՜ն խռովայոյզ, պայթուցիկ նիւթեր Եւրոպայի սրտին վրայ...

Երէկուան յաղթականներէն երեքը չորրորդին դէմ: Եւ փոխադարձաբար:

— Վերցուցէք Պերլինի պաշարումը: Սովամահութեան կը դատապարտէք երկու-քուկէս միլիոն քաղաքացիներ:

— Դո՛ւք էք պատասխանատուն: Հեռացէ՛ք, եւ ամէն ինչ կը կարգադրուի:

— Եկած ենք եւ պիտի մնանք նոյն իրաւունքներով ինչպէս դուք: Պաշարումը վերցուցէք եւ կը խօսինք մնացեալի մասին:

Ուրեմն երկու կողմերն ալ անհաշտ:

Եւ նորէն ծանր մղձաւանջ մը մարդկութեան գլխուն: Աշխարհասասան պատերազմի մը վախճանէն երեք տարի վերջը:

Չհարցնենք.—Ո՞ւր է արդար, ո՞վ մեղաւոր:

Ե՞րբ կարելի եղաւ ճշդել այս կարգի մեղքերը: Եթէ գտնուէր ուժ մը որ համարձակէր զգետնել անիրաւը, ո՛րքան արիւնահեղութիւններ եւ աւերներ խնայուած պիտի ըլլային:

Մոսկուա միշտ կը յիշեցնէ հին համաձայնութիւնները,—Եալթա, Փոցտամ, եւ ուրիշ դաշինքներ: Կը մեղադրէ թէ երեք Դաշնակիցները արեւմտեան Գերմանիան կը վերակազմեն, դրամական փոփոխութիւններ կը կատարեն, իրեն բաժին չեն հաներ Ռուրի վարչութեան մէջ, եւայլն:

Պատասխա՞ն կը պակսի միւսներուն համար:

Ահա Պերլինի պարագան.— Եալթայի համաձայնութեամբ, անգլեւսաքսոն զինուորները պատերազմէն վերջ գրաւած էին Սաքսոնիան եւ Թիւրինկէնը: 1945 Ապրիլ 14ին, նախագահ Թրումըն գիր մը ուղղելով մարաջախտ Ստալինի, կ'առաջարկէր ամերիկեան զօրքը քաշել, պայմանաւ որ դիւրութիւններ ընծայուին Պերլինի ամերիկեան զօրքին:

Նոյնիմաստ գիր մըն ալ Չըրչիլ ուղղեց, եւ Պերլինի գրաւումը, որ նախապէս միայն խորհրդային էր, դարձաւ քառանդամ:

Դրամական փոփոխութեան, արեւմտեան Գերմանիոյ վերակազմութեան եւ ուրիշ վիճելի խնդիրներու առթիւ ալ, երեք դաշնակիցները բազմաթիւ փաստեր կը շարեն, դիմացինը յանցաւոր հանելու համար:

— Ժամանակին լուր տուինք, ձեզ ալ հրաւիրեցինք, բայց դուք մերժեցիք: Լոնտոնի մէջ ժողով գումարեցինք, գերմանական կնճիռը լուծելու համար, դուք ժխտական դիրք բռնեցիք եւ ժողովը ձախողեցաւ: Դուք տիրաբար կը վարէք ձեր գրաւած շրջանները, ուր թռչուն չի կրնար մտնել...

Իրականին մէջ, ուժի փորձ մըն է որ կը կատարուի, Պերլինի թէ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ: Պայքար՝ քաղաքական եւ տնտեսական: Ընդհարում՝ հակամարտ աշխարհահայեացքներու:

Ճիշդ ատոր համար ալ, բարեմիտ մարդիկ մտահոգութեամբ կը հետեւին կացութեան ելեւէջներուն: Իսկ բանդէտներ հետեւեալ երեք ելքերը կը տեսնեն.—

1.— Դաշնակիցները պիտի մնան անսասան, պիտի շարունակեն Պերլինը պարենաւորել օդանաւերու միջոցաւ, յուսալով թէ Մոսկուա ի վերջոյ պիտի փոխէ իր դիրքը:

2.— Պերլին մնալով, աչք պիտի առնեն ամէն վտանգ, ի հարկին պատերազմը:

3.— Պիտի քաշուին, խոստովանելով իրենց պարտութիւնը:

Այդ բանդէտներէն հին աղուէս մը, լորտ Վէնսիթարթ, երբեմն մնայուն խորհրդական Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարութեան, կը յայտարարէր մասնաւոր յօդուածի մը մէջ, Մոսկուայի պատասխանէն անմիջապէս վերջը,—«Թող իշու տեղ չդնեն մեզ»: Յօդուածին խորագիրն ալ՝ «Պատերազմ պիտի ըլլա՞յ»:

Այս ընդհանուր ջղաձգութեան ուրիշ մէկ երեսը կը ներկայացնեն Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ սարքուած գործադուլները:

Երկու երկիրներուն մէջ ալ, ապրուստի սղութեան, աշխատավարձի յաւելման խնդիրներուն խառնուած են քաղաքական առաջադրութիւններ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀԱ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ

Ֆրանսայի թատերական փառքերէն մէկն ալ անհետացաւ Մարկրիտ Մորէնոյի մահով:

Անշուշտ չէք սպասեր որ իր փառքը հիւսեմ: Ֆրանսացի ժողովուրդը գիտէ գնահատել իր արժէքները եւ մասնաւորաբար իր դերասաններուն հանդէպ քիչ մը շռայլ է:

Ի՛նչ խօսք որ անգնահատելի է Ֆրանսական բեմը: Մեր տաղանդաւոր դերասաններէն քանի՞ն Ֆրանսական թատրոն կը յաճախեն, գոնէ իբրեւ դպրոց: Եթէ չկասկածէի որ սկզբունքով հակառակ են իրենց գիտցածէն աւելին սորվելու, պիտի մտածէի թերեւս միջոցներու պակասին կամ իրենց անձնական զբաղումներու մասին:

Անցնինք, սակայն: Եթէ խորանանք, շատ հեռուները պիտի տանի մեզ, այս ապերախտ նիւթը:

Մէկ բան կ'ուզէի շեշտել:

Ռեմիւի, Մորէնոյի նման արուեստագէտներ, որոնք բարձունքէ բարձունք սաւառնած են, անշուշտ ունեցած են իրենց «երիտասարդ»ի շրջանը եւ զայն անցած են, վստահ եմ, ամուր քայլերով եւ յաղթական, պահելով ժողովուրդին սէրն ու հիացումը եւ իրենց արդար համբաւը, մինչեւ գերեզման:

Ինչո՞ւ: Որովհետեւ միշտ գիտցած են ընտրել իրենց դերը համաձայն իրենց տարիքին ու մարմնական կազմին:

Տիկին Մորէնօ 80ի մօտ էր, տգեղ պառաւ մը: Խելք եւ ճաշակ ունէր սակայն ընտրելու համար իր դերը: Չէր վստահեր իր վաւերական արուեստագէտի տաղանդին եւ բեմ չէր գար գեղեցիկ, նոյնիսկ միջին տարիքի կնոջ մը դերով: Գիտէր իր տեղը:

Նոյնն էր պարագան Ռէմիւին համար: Նոյնը պիտի ըլլայ վաղը Ֆրէնէի եւ Ժուվէի նման տաղանդներու համար:

Մերոնք եթէ գոնէ այսքանը գիտնան ընդօրինակել ֆրանսական բեմէն եւ իրենց տաղանդը չնսեմացնեն տարիքի եւ ֆիզիքական պահանջներու բացարձակ անհրաժեշտութեան առջեւ, մեծ բան կը շահին:

ՍՕՍԻ

Կացութիւնը կը մեղմանայ Իտալիոյ մէջ

Իտալացի համայնավարներու պետ Թոլիաթթիի առողջական վիճակը կը մնայ գոհացուցիչ: Հիւանդը կրնայ հիմա սնունդ առնել. բայց ջերմութեան աստիճանը թեթեւօրէն բարձրացած է: Բժիշկներու տեղեկագրին համաձայն, մահուան վտանգ չկայ, գոնէ առ այժմ: Այս պարագան նըպաստեց որ Իտալիոյ մէջ կիրքերը աւելի հանդարտին: Կը թուի թէ ձախակողմեաններու պոռթկումը յանկարծական եղած է, եւ կուսակցութեանց կամ բանուորական սէնտիքաներու կողմէ նախօրօք պատրաստուած ցոյցերու արդիւնքը չէ:

Հռոմի մէջ բաղդատաբար հանդարտ է կացութիւնը: Գաւառներու մէջ, ուր, ինչպէս Ճենովայի մէջ, անզուսպ տարրեր բուռն ցոյցերու մասնակցած էին, կառավարութիւնը հաւանած է որ ընդդիմադիր կազմակերպութիւնները գործակցին իրեն, որպէսզի ցոյցերը խառնակութիւններու չփոխուին:

Կառավարութիւնը հրաւիրեց քաղաք. բոլոր կազմակերպութիւնները վերջ դնել գրգռութիւններուն, որոնք կը շարունակուին դեռ գաւառական մեծ քաղաքներուն մէջ մասնաւորաբար:

Ճենովայի մէջ «Հանրային վտանգի» վիճակը վերջացաւ կառավարութեան հրամանով: Քաղաքին կառավարիչը յայտարարեց սակայն որ վերստին պիտի հաստատէ զայն, եթէ ամենափոքր միջադէպ մը պատահի:

Յուլիս 15ին, կէս օրէն վերջը, բանուորներ գրաւած էին զրահապատ կառքեր եւ գերի վարած ոստիկաններ եւ ոստիկան զինուորներ: Յարձակում գործուած էր ոստիկանատուներու եւ զօրանոցներու վրայ, ինչպէս նաեւ կառավարական կուսակցութեանց եւ բանուորական քրիստոնեայ միութիւններու կեդրոնատեղիներուն վրայ: Բազմաթիւ վիրաւորներ կան: Տեղ-տեղ երկաթուղիի գիծերը քանդուած են: Փիոմպինոյի մէջ, ցուցարարները փորձած են հաղորդակցութիւնները խանգարել եւ պատնէշներ կանգնել ճամբաներուն վրայ. բայց, ոստիկանութիւնը կրցած է կարգը վերահաստատել: Ֆէրարէի մէջ, ընդհարում տեղի ունեցած է ոստիկանութեան հետ եւ վեց քաղաքացիներ վիրաւորուած են: Միլանի մէջ, բանուորները գրաւած են «Ֆիաթ»ի գործարանները:

★ Համայնավարները ամէնէն աւելի գրգռուած են ներքին նախարար Սէլպայի դէմ, որուն հրաժարումը կը պահանջեն: Կառավարութիւնը վճռած է տեղի չտալ որեւէ սպառնալիքի առջեւ:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՀՐԱՄԱՆԸ ԵՏ ԱՌՆՈՒԱԾ

Ոչ-համայնավար հոսանքները յայտարարեցին թէ պիտի քաշուին Աշխատանքի Ընդհանուր Դաշնակցութենէն, եթէ ընդհանուր գործադուլի հրամանը ետ չառնուի: Ինչպէս Ֆրանսայի, Իտալիոյ մէջ ալ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ ունի մօտ վեց միլիոն անդամներ, 82 % կը գտնուի համայնավարներու ազդեցութեան տակ:

Վերջին լուրերու համաձայն, ընդհ. գործադուլի հրամանը ետ առնուած է, 36 ժամ տեւելէ վերջ:

Կառավարութիւնն ալ իր կողմէ միջոցներ ձեռք առաւ խափանելու համար ընդհանուր գործադուլը: Հիմակուընէ իսկ, ոստիկանները կ'երաշխաւորեն ապահովութիւնը այն բոլոր բանուորներուն՝ որոնք կը փափաքին իրենց գործին գլուխը երթալու:

Թէեւ Հռոմի մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ, բայց քաղաքին կեդրոնական փողոցները ամայացած են բոլորովին: Բոլոր թատրոնները եւ սրճարանները փակ են դեռ:

Այս պահուս, պայքարը առաւելապէս փոխադրուած է երեսփ. ժողովին մէջ, ուր բուռն միջադէպեր պատահեցան: Ընդդիմադիր կուսակցութեանց պատկանող երեսփոխաններ բռունցքի հարուածներ փոխանակեցին: Ծայրայեղ ձախա—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մ. Մեծարենցի մահուան 40ամեակը Երեւանի մէջ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղած են Երեւանի անթենէն.—

Արեւմտահայ վաղամեռիկ բանաստեղծ Միսաք Մեծարենցի մահուան քառասնամեակին առթիւ Հայաստանի Գրողներու Միութեան նախաձեռնութեամբ յարգանքի ու յիշատակի երեկոյթ մը տեղի ունեցաւ աղջի գիշեր (6 Յուլիս):

Գլխաւոր բանախօսը նախ կենսագրական տեղեկութիւններ հաղորդեց: Ան հետեւեցաւ Մեծարենցի կեանքին՝ Բինկեանի Մեսրոպեան դպրոցէն մինչեւ Սվազի Արամեանը, Մարզուանի Անաթոլիա Գոլէճը եւ Ղալաթիոյ Կեդրոնական վարժարանի ուսանողական տարիները: Յետոյ 15 տարեկան հասակին (1901) իր առաջին բանաստեղծութիւնը դրած ըլլալու պարագան ճշդելով՝ անդրադարձաւ բանաստեղծին ներշնչման աղբիւրներուն, որոնք եղած են բնաւ, գեղջկական երգեր, Ակնայ անմահ «Անտունի»ները, Քուչակեան տաղերը եւ ամէնէն վերջ հայ եւ եւրոպական դասական գրականութիւնը:

Բանաստեղծը 1907ին լոյս ընծայեց իր բանաստեղծութեանց անդրանիկ հատորը՝ «Ծիածան», որուն յաջորդեց երկրորդ տաղարանը՝ «Նոր Տաղեր»: Կարգ մը ուրիշ քերթուածներ ու արձակներ արտադրելէ վերջ անողոք հիւանդութիւնը զգետնեց տարաբախտ քերթողը, տակաւին շատ երիտասարդ, 22 տարեկանին:

Մեծարենցի գրականութեան եւ արուեստի վերլուծումին անցնելով՝ բանախօսը թուեց այդ ինքնարուխ քնարերգութեան առանձնայատկութիւնները եւ այն եզրակացութեան յանգեցաւ թէ խօսքի երաժշտութեամբ եւ լեզուի կատարելութեամբ ժամանակակից ոչ մէկ բանաստեղծ կրցած է հաւասարիլ անոր: «Մեծարենց մի նոր թարմ շունչ բերաւ արեւմտահայ բանաստեղծութեան մէջ»:

Ներդաշնակօրէն արտասանուեցան Մեծարենցի քերթուածներէն «Գիշերն Անուշ է, Գիշերն հեշտագին» (Սա իրիկուն ըլլա՛յի ես...), «Ճերմակ վարդեր հեշտագին» (Ըսպիտակ վարդեր, ըսպիտակ վարդեր), «Աքասիաներու շուքին տակ» (Ծաղիկներէն յուշիկ թերթեր կը թափէ): «Այգերգ» (Այգն է ծաղիկ երազով լի...), «Վայրկեան» (Թոյլ շրշիւն մը յետոյ բոյր մը խնկենի), «Առտուն» (Սա առտուն ես ըլլայի...) «Անանուն» (Վայրի ծաղիկ անունդ ի՞նչ է), «Այգերգ» (Սարերուն մէջ կը կծկծի այգուն կոչնակը վանքին), «Հիւղը» (Դաշտի ճամբու մը վրան) եւ «Ջրտուք» (Հօյ, հօյ, փետը կը թրջէ ցայգուն քամակն արծաթուած):

Արտասանողներն եղան ժողովրդական վաստակաւոր արուեստագէտ Հրաչեայ Ներսէսեան եւ ուրիշ երկսեռ արուեստագէտներ:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(ԸՍՏ «ՄԵԾ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ»Ի)

Գ.

Զափազանց ուշագրաւ են հետեւեալ տողերը, ուր «Մեծ Խորհրդային Հանրագիտարան»ը կը խօսի քեմալական շարժման մասին։

«Քեմալական շարժումը լուրջ սպառնալիք մըն էր դաշնակ ծրագիրներու համար «Ռեւիզնիստեան Հայաստան ստեղծելու մասին.— «Յ.»)։ Քեմալականները Հայկական Հարցի մէջ ըստ էութեան կը շարունակէին սուլթաններու եւ երիտասարդ – Թուրքերու քաղաքականութիւնը ...»։

Իսկ այս քաղաքականութիւնը, ըստ «Հանրագիտակ»ի, կը կայանար հայ ժողովուրդը հալածելու եւ զայն բնաջնջելու մէջ։

Այս սպանիչ բնորոշումը տալէ ետք շարժման մը մասին (քեմալական), որ կը սնանէր խորհրդային ոսկիով եւ զէնքով, «Հանրագիտակ»ը «Հայկական Հարց»ին նուիրած իր գրութեանը մէջ իբր մեղադրանք Դաշնակցութեան դէմ կը մատնանշէր այն փաստը, որ Դաշնակցութիւնը մաքառած է արգիլելու համար միացումը քեմալական եւ խորհրդային զինական ուժերու.

«1920ին սկսած պարեկամական յարաբերու – թիւնները Խորհրդային Ռուսիոյ եւ Էնկիւրիի միջեւ կը բախէին ընդդիմութեանը դաշնակ Հայաստանի, որ իբրեւ թշնամի սեպ ինկած էր երկու պետութեանց համագործակցութեան ճամբաներու վրայ» (3րդ հ., էջ 438)։

Այս տմարդի տողերը գրուած են այն Ռուսիոյ կողմէ, որ այսօր Հայ Դատի պաշտպանութեան դրամիչը առած է իր ուսերուն ...

Այս նոյն Ռուսիան երէկ, գիտնալով մէկտեղ, որ քեմալական բանակները հայ ժողովուրդի բնաջնջման քաղաքականութիւնը կը հետապնդեն, ոչ միայն այդ բանակները կը բերէր դէպի Հայաստան, այլեւ կը մեղադրէր մեզ, որ մենք այդ բանակներու դէմ կը կռուինք ..

Ապշեցուցիչ են խորհրդային հակասութիւնները անգամ միեւնոյն գրութեանը մէջ։

Խօսելով հայ – թրքական պատերազմի մասին՝ «Հանրագիտակ»ը կը գրէ.

«Հայկական Հանրապետութիւնը հարկադրուած էր տեւաբար ետ մղել Թուրքիոյ կողմէ կատարուող քրտական արշաւները Օլթիի, Սարըղամիշի եւայլ շրջաններու մէջ» (3րդ հ., էջ 437)։

Հոս յարձակում կատարողները Թուրքերն են (Քիւրտերու միջոցով), իսկ հարկադրաբար ինքնապաշտպանուողները՝ մենք ենք։

Էջ մը անդին, նոյն «Հանրագիտակ»ը, իր նոյն յօդուածին մէջ, կը գրէ.

«... Իրենց «թիկունքը» ապահովելով՝ Դաշնակները յարձակման անցան Օլթիի եւ Կաղզուանի ուղղութեամբ՝ կանխապէս Մակուի Սարտարի (?!.— «Յ.») պաշտպանութիւնը ապահովելով իրենց» (էջ 438)։

Հոս ալ յարձակողները մենք ենք, իսկ ինքնապաշտպանողները՝ Թուրքերը ..

Անվերջ են այս կարգի հակասութիւնները, որովհետեւ խորհրդային գրիչներու համար էականը երբեք ճշմարտութիւնը չէ, այլ այս կամ այն նկատումը, այն շահը, զոր տուեալ վայրկեանին կը հետապնդէ խորհրդային իշխանութիւնը։

Եւ այսպէս միշտ, այսպէս բոլոր դէպքերուն եւ բոլոր հարցերու մէջ։

Գրչով եւ գործքով յարմարուելու այս գործելակերպը կը կազմէ ոգին, բովանդակ էութիւնը բոլշեւիկեան վարդապետութեան.

«Բոլշեւիզմի ամբողջ պատմութիւնը,— կը գրէր Լենին,— թէ մինչեւ Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը եւ թէ յեղափոխութենից յետոյ լի է համաձայնութեան, յարմարուելու, կոմպրոմիսների դէպքերով այլ կուսակցութիւնների հետ եւ դրանց թւում նաեւ բուրժուական կուսակցութիւնների հետ» (Ն. ԼԵՆԻՆ — «Ձախութեան» երեխայական հիւանդութիւնը կոմունիզմի մէջ», 1921, Թիֆլիս, էջ 64—65)։

Եւ որպէսզի նենգօրէն «յարմարուելու» այս գործելակերպը դիւրանայ՝ մեծ պատեհապաշտը կը խրատէր .—

«Երբ անհրաժեշտութիւն կայ՝ պէտք է գիտնալ գործադրութեան դնել խորամանկութիւնը, ճարպիկութիւնը, չթոյլատրուած մեթոտները, պէտք է գիտնալ լռութեան մատնել ճշմարտութիւնը» («Նովիյ ժուռնալ», գիրք VIII, Նիւ Եորք, 1944, էջ 262)։

Ճիշդ այս նոյն սկզբունքներով — խորամանկութեամբ, ճարպիկութեամբ, չթոյլատրուած մեթոտներով եւ ճշմարտութեան վրայէն լռութեամբ անցնելով — գրուած են նաեւ «Հանրագիտակ»ի յօդուածները մեր մասին։

Օրինակ, երբ պէտք կայ, խորհրդային վարիչները կը յայտարարեն, որ Դաշնակցութիւնը անջատեց Անդրկովկասը Ռուսիայէն՝ աղէտքի մատնելով հայ ժողովուրդը եւ ի չիք դարձնելով Թրքահայաստանի ազատագրումը ..

Իսկ այսօր մինչեւ իսկ կը գրեն, որ Դաշնակցութիւնը ոչ միայն որեւէ պահանջ չունի Թուրքիայէն, այլ մինչեւ իսկ Թուրքիոյ զինակցելով՝ պատրաստ է Հայաստանի դէմ կռուելու ...

Մինչ երէկ նոյն գրիչները «Հանրագիտակ»ի մէջ կը գրէին.

«1917ի Հոկտ.ին Թիֆլիսի մէջ գումարուեցաւ Հայկական Ազգային Համաժողովը, որ կը ղեկավարուէր Դաշնակներու կողմէ. այս Համաժողովը հաստատեց Հայաստանի կապը մնացեալ Ռուսիոյ հետ եւ պահանջեց Ռուսիոյ ձգել Թրքապատկան Հայաստանի այն հողերը, որոնք համաշխարհային պատերազմին գրաւուած էին ռուսական զօրքերու կողմէ» (3րդ հ., էջ 437)։

Անցողակի յիշատակենք, որ «Հանրագիտակ»ը Հայաստանի խորհրդայնացման համար հետեւեալ թուականը կու տայ.—

«1920 Դեկտեմբեր 1ին Հայաստանի մէջ խորհրդային իշխանութիւն հաստատուեցաւ» (էջ 531)։

Այս թուականը, ըստ տեղի եւ պայմաններու, կ'ըլլայ – կը դառնայ մերթ Նոյեմբեր 29, մերթ Դեկտեմբեր 1, մերթ Դեկտեմբեր 2։

«Հայկական Հարցին նուիրուած գլուխը կը փակուի հետեւեալ տողերով.

— «Խորհրդային յեղաշրջումէն ետքը Հայաստանի մէջ, Դաշնակցութիւնը, անկասկածօրէն, դատապարտուած է վերջնական կորուստի, եւ այդ կորուստով նոր էջ մը կը բացուի Հայկական Հարցի պատմութեանը մէջ» (13րդ հ., էջ 439)։

Իսկ «Դաշնակցութեան» նուիրուած գլուխը կը փակուի հետեւեալ տողերով.

— «Ընկերվար շինարարութիւնը Հայաստանի մէջ, արմատէն պոկելով դրամատիրութիւնը երկրին մէջ, մահացու հարուած կը հասցնէ դաշնակիզմին» (20րդ հ., էջ 531)։

Այն կատաղի պայքարը, որ այսօր իսկ բոլշեւիզմը, ձեռք ձեռքի իր բոլոր ուղեկիցներու հետ, կը մղէ Դաշնակցութեան դէմ, ապացոյց է, որ վրիպած է «մահացու հարուած»ը։

Ակնարկելով իր այն հակառակորդներուն, որոնք «ստեղծում են բոլշեւիզմի մասին յատուկ գրականութիւն, վարձում են յատուկ գիտնականներ, ագիտատորներ, քահանաներ՝ բոլշեւիզմի դէմ կռուելու համար», Լենին կը գրէր.

— «Մենք պէտք է գլուխ տանք եւ շնորհակալ լինենք պարոնայք կապիտալիստներից։ Նրանք մեզ համար են աշխատում։ Նրանք օգնում են մեզ հետաքրքրել մասսաները բոլշեւիզմի էութեան եւ նշանակութեան խնդրով։ Եւ նրանք չեն կարող վարուել այլ կերպ, որովհետեւ «լռելեայն» անցնել կամ խեղդել բոլշեւիզմը՝ նրանց ԱՐԴԷՆ չյաջողուեց» (Ն. ԼԵՆԻՆ— «Ձախութեան» երեխայական հիւանդութիւնը կոմունիզմի մէջ», էջ 102)։

•

Այս նոյնը մեր նկատմամբ պիտի կրկնէինք նաեւ մենք։

Բոլշեւիզմը անկարող եղաւ — ու անկարող է — խեղդել Դաշնակցութիւնը։

(Մնացեալը յաջորդով)

Վարչապետին [illegible]

Լսեցի՛նք։ Կը լսե՛նք։

Պիտի լսե՛նք — թէ այս սերունդը, որ քանի մը տարի երեսուն կը տարածուի եւ որ կոչուած է հայ մշակոյթը ապրեցնել իր տաղանդով ու աշխատանքով, պարտի կառչիլ, պարտի հաւատալ հոգեկան այն արժանիքներուն որոնց մէջ ծնած գիրքը կանխող սերունդներու ստեղծագործ ուժն ու արժէքը։

Թէ՛ ալ չկայ Թուրքը — Հայու արիւնէն աւելի անոր հոգին սպաննցող։

Թէ կան նոր, դրական ազդակներ — եւրոպական մշակոյթի ցոլքն ու հուրը, որոնցմէ անկաշկանդ կրնայ օգտուիլ մեր սերունդը, թէ կան տնտեսական հանգիստ պայմաններ, եւն....

Թէ հեռուն կայ հայրենիք մըն ալ ...

Հիմա, պահ մըն ալ մեզ մտիկ ըրէք։ Մենք շատ մտիկ ըրած ենք ձեզ, ծափահարած ենք ձեր խօսքերը։

Կ'ընդունի՞ք թէ ժողովուրդի մը ընտրանին կը սնանի այդ ժողովուրդի հաւաքական գիտակցութեամբ, հոգեկիրճակով։ Թէ այդ սնունդը աւելի քան անհրաժեշտ է երբ սերունդը որ կոչուած է կազմել ընտրանին, կ'անցնի իր պատանութենէն ու տակաւ կը չափէ իր շուքը փոսերու իր բարձունքներու վրայէն. (Ինչ տրտում հրճուանքով հայրս կը վերյիշէր «Պոլսոյ երիտասարդութիւնը», կրակ ու խենդ։ Յետոյ ակնարկը կը չափէր մեզ. բայց ալ համակերպած մեր «անկանգնելի յիմարութեան», կը սուլէր — Մենք ո՛ւր, դուք ուր ... փութկոտի սերունդ)։

Այդ «դուք»ը, այդ անծանօթ բայց մտերիմ բազմութիւնը հայերիտասարդներու կ'ապրի տագնապին մէջ որ ձերն է ու զրկուած հայրենիքի հայեցին ձեր մէջ կը փնտռէ իր հայութեան դիմագիծը։ Արուեստը արտայայտութիւն մըն է ձեր հաւաքական կեանքէն եկող։ Ազգային նկարագիրը՝ մէկ ուրիշը։ Ու կը փնտռենք սա զոյգ երեւոյթներուն մէջ հասարակաց գետինը որ հարազատ, տիրական կապը ըլլար մեր ու ձեր միջեւ։ Հայ ըլլալու գիտակցութիւնը — իւրքն իր մէջ իրաւ, միանձյլ հաւաքականութեան մը պատկանելու, անկէ պարենաւորուելու գոհունակութիւնը ու իրաւունքը։ Այս է մեր փնտռածը։ Եւ ոչ թէ անյատակ եսապաշտութիւնը, ցուցամոլութիւնը ու ծիծաղելի փառասիրութիւններու համապատկերը որ կը պարզուի ամէնուրեք —հանդէսներու ժամանակ, թերթերու էջերուն, եկեղեցիի դրան։

Ձեր դժբախտ հրապարակագրութի՞ւնը։

Ձեր համայնակուլ պայքարնե՞րը — անձնական, կուսակցական։

Ձեր հանդուցեալ կրօնական զգայարա՞նքը։

Ձեր կեանքի ո՞ր մարզին մէջ կրնաք արդար հպարտութեամբ կենալ ու մեզի պատգամել.—

— Տղաք, սա է Հայ ըլլալը։

Ու հիմա.—

Հայրենիքի երազային վեհութիւնն ալ տապալեցիք մեր հոգիներու խորութերէն, առանց վայրկեան մը մտածելու թէ ձեր օտարամոլ մտայնութեան համար մենք է որ կը զոհուէինք։ Տակաւին քանի մը ամիս առաջ էր որ ապրեցանք սա դառնութիւնը երբ մեր համալսարանական Ուսանողական Միութիւնը իր բացման հանդէսին համար որոշ թուով հրաւիրագիրներ ղրկեց Ազգ. Ճակատի վարչութեան, ներփակ նամակով մը։ Քանի մը օր վերջ, թէ նամակը, թէ հրաւիրագիրները ետ ղրկուեցան, ոչ իսկ տող մը բացատրութեամբ։ Պատճա՞ռը — կ'անդրադառնանք։ Ի՛նչ տմարդի վերաբերում է այդ, հանդէպ հայ ուսանողութեան մը, որուն սա այլամերժ օտարութեան ցաւերը չէին բաւեր կարծես ու դուք ալ վրան կ'աւելցնէք ձեր նախատինքը։

Կը խօսիք դպրոցներու, մամուլի, շինարարական ճակատէն։ Հոն ուր հայատիպ դաստիարակութիւն կը ստանանք, հոն կը պակսի եւրոպական մշակոյթի մը բարիքը —լայն պատեհութիւններ ազատօրէն զարգանալու։ Մինչ հոս ու աւելի արեւմուտք մեզի պակսածը ճիշդ այդ ազգաշունչ խարիսխն է։

Յետոյ,— Ո՞ւր է հայ աղջիկը։ Իրաւունք չունի՞նք հարցնելու ու փնտռելու դիմագիծը այդ էակին որ իբր մարմին ու հոգեկան կառոյց կը պակսի մեր կեանքէն։ Մեր ընտանեկան յարկերու այլապէս մաքուր բայց յետամնաց մթնոլորտին մէջ բանտուած այդ էակը աւելի դառն ճակատագրի մը կը սպասարկէ քան մենք։

Ձի բաւեր մեր վրայ նայիլ, պահանջներ բանաձեւել, յոյսեր ունենալ ու յաճախ ափսոսալ։ Ի՞նչ ցանեցիք որ ինչ կը յուսաք հնձել։

Ու հիմա, երբ հայկական ուժի առաքեալները մէկ մէկ կ'իջնեն գերեզման, առիթն է կարծես սրտառուչ վերյիշումը ընել այն բոլորին որ սա լքուած, զոհուած սերունդը կոչուած էր ըլլալ։ Կ'անդրադառնա՞ք արդեօք ձեր տուած այլապէս անբաւարար հոգեկան սնունդին քովն ի վեր այն թերահաւատ, ժխտական մթնոլորտին ալ զոր ստեղծեցիք մեր մէջ ձեր կեանքի ոճով։ Դուք, 45էն 70ի մէջ նաւարկող մարդիկ, չունի՞ք զղջումը թէ ամբողջ սերունդի մը կորուստին պատճառ եղաք։ Ձեզ պէ՞ս կ'ապրէին մեր հայրերը։ Եթէ այս է, կը նախընտրենք լռծուիլ, հալիլ ... Եթէ այս չէ, կը պահանջենք այն սնունդը որուն իրաւունքը ունինք, ըլլալու համար ընտրանին այս ժողովուրդին։

Ուշ է թէ ոչ այս ողբերգական կացութիւնը սրբագրել — չեմ գիտեր։ Միայն սա գիտեմ թէ մենք յուսախաբութենէ յուսախաբութիւն կը քալենք, օրէ օր աւելի անհաւատ, օրէ օր հեռանալով այն բոլորէն որ չինեցին, լեցուցին ձեր երիտասարդութիւնը։

Տակաւին փնտռելով մեր ընկերային, իմացական կեանքին մէջ, հայկական կեանքի պատկերին մէջ, մեր Հայու իմաստը, ուժը, արժանիքը։

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ

ԽՄԲ.— Պիտի անդրադառնանք։

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

★ Այնքան սաստ որ ուղիղ կեցուածք ունիս, հոգ մի ըներ թէ ստուերդ ծուռ է։

★ Սէրը ամէն բանի կը յաղթէ, բայց ոչ թշուառութեան եւ... ակռայի ցաւին։

★ Տեսակ մը բառ է համբերութիւնը զոր ոմանք կը գործածեն բացատրելու համար իրենց անկարողութիւնը որոշում մը տալու։

Գիտական անկիւն

ԿԵԱՆՔԻՆ ՏԵՒՈՂՈՒԹԻՒՆԸ. — Բոյսերը միամեայ են կամ երկամեայ: Գաղտասէր տունկերը քանի մը օր միայն կ'ապրին, մինչդեռ ծառերը երկարակեաց են, անոնցմէ շատեր դարաւոր կեանք մը ունին: Ստորադաս կենդանիներուն կեանքը կարճատեւ է. ինչ ինչ սակաւօրեայ միջատներ հազիւ քանի մը ժամ կ'ապրին: Կերպարանափոխ միջատներ 1—2 տարի կ'ապրին եւ կը մեռնին սերնդագործութենէն վերջ: Միջատներուն շրջանային կեանքը երբեմն այնքան աւելի երկար կը տեւէ որքան կարճ է ծեռուկին կեանքին տեւողութիւնը:

Թռչուններուն մէջ սոխակը եւ արտոյտը 16 տարի կ'ապրին, սիրամարգը եւ խայտիտը 25 տարի, ագռաւը, կարապը, թութակը, արծիւը հարիւրամեայ են: Գերադաս՝ մասնաւորապէս ստնաւոր կենդանիներուն կեանքը բաւական երկար է: Ընտանի կենդանիներէն ոչխարը 10 տարի կ'ապրի, կովը՝ 15 տարի, ձին 20 տարի: Շունը երբեմն 20 տարի, կատուն անկէ քիչ մը պակաս: Վայրի կենդանիները աւելի երկարակեաց են: Առիւծը եւ ռնգեղջիւրը 60 տարի կ'ապրին, փիղը 200 տարի, կոկորդիլոսը 250, ծածանը՝ 150էն.:

Մարդուն կեանքին միջին տեւողութիւնը 45—50 է: Այդ տեւողութիւնը կը տարբերի ցեղերու եւ երկիրներու համաձայն: Լեռնաբնակ ժողովուրդները ըլլալով չարքաշ ու սակաւակեր, աւելի շատ կ'ապրին: Ծերութիւնը կը սկսի 60 տարեկանին, սակայն այդ սկզբնաւորութիւնը կրնայ փոխուիլ, համաձայն ենթակային կազմին, ապրելու եղանակին եւ քրոնիկ հիւանդութիւններուն: Բուն ծերութիւնը կը սկսի 70էն. 80էն անդին կուգայ ծերութեան վերջին շրջանը՝ զառամութիւնը: Հարիւրամեայ մարդոց թիւը մատի վրայ համրելու չափ հազուագիւտ է:

Պելժիոյ մէջ երբ մէկը 100րդ տարին թեւակոխէ, թաղին քաղաքապետութիւնը մասնաւոր ընդունելութիւն մը կը կազմակերպէ ի պատիւ հարիւրամեային, իսկ թաղին բնակիչները խրախճանութիւններ կը սարքեն, եւ երգով ու նուագով փողոցէ փողոց կը պտտցնեն կրկնակ յոբելեարը կառքի մը մէջ բազմած եւ ծաղիկներով շրջապատուած:

ՋՂԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Մարդուն եւ գերադաս ողնայարաւոր կենդանիներուն ջղային դրութիւնը կարելի է երկու մասի բաժնել՝ ուղեղա–ողնայարական կամ կեդրոնական դրութիւն եւ սէմփաթիք դրութիւն: Առաջինը կը գտնուի ուղեղին և ողնայարի խոռոչին մէջ, եւ կազմուած է ուղեղէն, ողնածուծէն եւ այն ջիղերէն զոր ուղեղը կը ղրկէ բոլոր գործարաններուն եւ գործարանային հիւսուածներուն մէջ: Երկրորդը կը բաղկանայ շարք մը ջղային կծիկներէ որոնք զետեղուած են ողնայարին իւրաքանչիւր կողմը, ատիկա կը կազմէ ջղային կծիկներու շղթայ մը, ուրկէ ծնունդ կ'առնեն ջիղերը եւ կ'երթան փորոտիներուն մէջ (ուղեղ, թոքեր, սիրտ եւն.):

Ջղային դրութեան յատկանշական տարրը ջղային բջիջն է (neurone), որուն շարունակութիւնները զգայական գործարանները կը միացնեն շարժիչ կամ հիւթանջատ գործարաններուն հետ: Ըստ այսմ կը զանազանուին զգայական կամ կեդրոնաձիգ ջիղերը եւ շարժիչ կամ կեդրոնախոյս ջիղերը:

Ջղային դրութիւնը միեւնոյն ատեն կը գրգռէ եւ կը կանոնաւորէ շարժումները: Հրամաններու փոխանցումը կը կատարուի ջղային ներխուժով (influx), որ աւելի կամ նուազ չափով կարելի է բաղդատել ելեկտրական հոսանքին հետ: Բնախօսական վիճակի մէջ դրդումները կը մեկնին ըլլայ ջղային կեդրոններէն, ըլլայ զգայական եւ լորձային գեղձերէն, սակայն տարբեր դրդիչներ, ինչպէս սեղմում, խայթում, ջերմութիւն, ելեկտրականութիւն, կ'որոշեն նաեւ ջիղերու դրդականութիւնը:

Ջղային դրութեան հիւանդութիւնները բազմաթիւ են: Անոնք կը բնորոշուին շարժականութեան, զգայականութեան եւ իմացականութեան խանգարումներով: Ջղային հիւանդութիւններուն պատճառագիտութիւնը տակաւին պէտք եղած կերպով ուսումնասիրուած չէ: Ժառանգականութիւնը կարեւոր մասնակցութիւն մը ունի անոնց մէջ:

Հ. ՏԻՐՈՍԿԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Պոմոնի Ս. Սահակ և Մեսրոպ մանկապարտէզի աշակերտները եռուզեռի մէջ են, ցոյց տալու համար իրենց շնորհները: Երկու հարիւրէ աւելի ծնողներ եւ բարեկամներ արդէն գրաւած են իրենց աթոռները, մանուկները մաքուր եւ ճաշակաւոր հագուած շարուեր են բեմին վրայ, ընկերակցութեամբ մանկապարտիզպանուհի Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի: Բոլորն ալ անհամբեր կը սպասեն հանդէսին բացումին: Ամէն մէկը ըսելիք մը ունի: Հոգաբարձութիւնը հանդէսի յաջողութեան համար իր կարելին ըրած էր: Տպագրուած տոմսերը արդէն նախապէս սպառած էին: Ժամը 4ին թաղ. թեան ատենապետ Պ. Յ. Արզարեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, ըսաւ.

— Այս սրահը շինել տուինք, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենանք մեր զաւակներուն սորվեցնել Մեսրոպեան Ա. Բ. Գ. ը: Կը ցաւիմ ըսելու որ Պոմոնի մեր գաղութին համար (750 ընտանիք) աշակերտներու թիւը շատ քիչ է: Մենք աւելին կը սպասենք: Կը յուսանք թէ յառաջիկայ շրջանին աշակերտներու թիւը պիտի շատնայ:

Յետոյ պարզեց դպրոցի նիւթական վիճակը եւ ըսաւ. դուք որ ձեր սրտաբուխ նուէրներով մեզի հնարաւորութիւն տուիք այս գեղեցիկ սրահը շինելու, անշուշտ կ'ուրախանաք տեսնելով ձեր զաւակներուն յառաջդիմութիւնը: Ապա խօսք առաւ Պ. Յ. Նիկողոսեանի, որ՝ յիշեց ծնողներու պարտականութիւնը հանդէպ իրենց զաւակներուն: Այս լոյսի փառարանը ձեր գուրգուրանքի առարկան պէտք է ըլլայ: Ձեր տուած լումաները կանթեղին մէջ կաթիլ մը իւղ աւելի ունենալու պիտի ծառայեն»:

Ներկաներու կողմէ եղան նուէրներ որոնց ընդհ. գումարը հասաւ 12.400 ֆրանքի: Ապա ուսուցչուհիի ղեկավարութեամբ գործադրուեցաւ յայտագիրը. որ ճոխ էր եւ հաճելի: Արտասանութիւն, խմբերգ, կենդանի պատկեր եւն.: Գնահատելի է տիկին Տէօքմէճեանի կատարած աշխատանքը:

Կ'արժէ որ Պոմոնի գաղութը քիչ մը աւելի հետաքրքրութիւն ցոյց տայ, որպէսզի բազմաթիւ փոքրիկներ օգտուին պատեհութենէն, իրենց մայրենի լեզուն սորվելու համար:

Ներկաները գոհունակ սրտով բաժնուեցան սրահէն, խոստանալով չզլանալ իրենց օժանդակութիւնը:— Թղթակից

Նորոգե՞լ թէ դադրեցնել

Շատեր «Յառաջ» նուիրած են իրենց Ամերիկայի ազգականներուն եւ բարեկամներուն, տարեկան կամ վեցամսեայ:

Կը խնդրենք նուիրատուներէն հաղորդել վարչութեան թէ կ'ուզե՞ն որ շարունակուի թերթերուն առաքումը:

Պատասխանել ամէնէն ուշը, մինչեւ ՕԳՈՍՏՈՍ 1:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Յուլիս 8ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ Շ. Միսաքեան հրաւիրուած էր խօսելու արեւելեան գաղութներու մասին, ուր կը գտնուէր ութ ամիսէ ի վեր:

Ընկերը խօսեցաւ մէկուկէս ժամ, սկսելով Եգիպտոսէն եւ մասնաւորապէս ծանրանալով Սուրիա – Լիբանանի վրայ: Պարզեց երեք հայաշատ գաղութներուն ազգային, կրթական, մարզական և դրական կեանքը վիճակագրական տեղեկութիւններով: Առանձնապէս ներկայացուց երիտասարդական գործունէութիւնը բոլոր ճակատներուն վրայ, կեդրոն քաղաքներէն մինչեւ լեռներու ստորոտը եւ Եփրատի ափերուն վրայ: Խօսեցաւ նաեւ Անթիլիասի կաթողիկոսարանի եւ դպրեվանքի մասին, որոնք մշակոյթի փարոս մը դառնալու համար ամէն յարմարութիւն կը ներկայացնեն: Պէյրութի ճեմարանէն վերջ, որ արդէն ձեռնարկած է գնելու փառաւոր շէնք մը, Հալէպն ալ հիմը դրած է ճեմարանի մը, «Քառէն Եփրէ», որ լայն աջակցութեան կը կարօտի:

Կ'արժէր ամբողջութեամբ գրի առնել այս դասախօսութիւնը, որ ունկնդիրներուն առջեւ կը բանար նոր աշխարհ մը, ժրաջան եւ հայաշունչ:

Իբրեւ եզրակացութիւն, դասախօսը թելադրեց աւելի ուշադրութեամբ, եղբայրական գուրգուրանքով հետեւիլ Սուրիա–Լիբանանի ճիգերուն, ընծայել ամէն աջակցութիւն, նիւթական թէ բարոյական: Այդ երկու գաղութներուն մէջ կը վայելենք ամէն պատեհութիւն լայնօրէն զարգացնելու մեր ազգ. մշակոյթը, շնորհիւ արաբ ժողովուրդի ազատամտութեան: Մեր ուսումնականներուն համար ալ ասպարէզ չի պակսիր հոն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (52)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԼԱ.

— Է, ինչպէս կ'երեւայ՝ յոգնած է ձիս կամ բանէ մը վախցած: Չեմ կարծեր որ յոգնած ըլլայ, որովհետեւ երկար ատեն չէ որ ճամբայ ինկած ենք, բայց թէ ի՞նչ բանէ վախցաւ, այդ է որ կը զարմացնէ զիս: Տղաք, դուք կասկածելի բան մը չտեսա՞ք ճանապարհին, հարցուց Աշոտ իր զինուորներուն:

— Ոչ, պատասխանեցին մէկ քանի հոգի:

— Ուրեմն պէտք է քիչ մը հանգիստ տալ ձիուն, ըսաւ Աշոտ Երկաթ:

Ձին ականջները ցցած կը նայէր դէպի առաջ, ճամբուն ուղղութեամբը, ուրկէ պիտի անցնէր խումբը:

Կասկածը պատեց Աշոտ Երկաթի սիրտը. ինքն ալ նայեցաւ ձիուն նայած կողմը: Բայց ոչինչ չտեսաւ որ կասկած ներշնչէր իրեն. բարկացաւ ան եւ կը պատրաստուէր մտրակել ձին, երբ յանկարծ ականջին հասաւ տեսակ մը անորոշ ձայն:

Նորէն մտիկ ըրաւ. այո, ձայնը կուգար առջեւէն եւ հետզհետէ աւելի կը մօտենար: Ձիերու ոտքի դոփիւններ էին: Աշոտ Երկաթ զգաց որ խումբ մը ձիաւորներ կուգային, բայց թէ ո՞վ էին եւ ինչքան էր անոնց թիւը, դեռ անյայտ էր իրեն համար: Նշան ըրաւ իր զինուորներուն որպէսզի պատրաստ ըլլան, իսկ ինք սուրը հանեց պատեանէն ու սպասեց ձիաւորներու երեւալուն:

— Ահա թէ ինչ բանէ կը վախնար ձիս, մրմռաց ինքն իրեն Աշոտ Երկաթ:

Յանկարծ ձիերու դոփիւններ լսեց նաեւ ետեւէն. կարծես երկու կողմէն ալ խօսք էին տուած իրարու միասին եւ միաժամանակ սկսիլ յարձակումը: Ի՞նչ կը նշանակէր ասիկա, մտածեց Աշոտ, բայց ժամանակ չունեցաւ պարզելու հանելուկը. կիրճին երկու կողմերէն ալ լսուեցան ահռելի ձայներ եւ սուրերը քաշած ճանճերու նման, բազմաթիւ ձիաւորներ յարձակում գործեցին Աշոտի խումբին վրայ, որ թակարդի մէջ էր ինկած:

Վահանը առաջ քշեց Աշոտ, սուրը բարձրացուց, ձայն տուաւ խումբին եւ վազեց թշնամիներուն վրայ:

Մէկը միւսին ետեւէն կ'իյնան թշնամիները, խորունկ կը հառաչեն եւ կը փչեն իրենց վերջին շունչը: Աշոտ Երկաթ առիւծ է դարձած. առիւծ դարձած են նաեւ իր քաջերը. անոնցմէ ամէն մէկը տասը հոգի կը սպաննէ եւ ապա ինքն ալ կ'իյնայ խողխողուած: Կը տեսնէ Աշոտ թշնամի շարքերուն հնձուիլը, կը տեսնէ նաեւ իր քաջերուն մահացումը, սիրտը կը կսկծայ ցաւէն, եւ կատղած, ինքն իրմէ ելած՝ կը բարձրացնէ սուրը ու երեքչորս գլուխ միասին կը թռցնէ: Բայց ինչքան շատ են թշնամիները. կարծես գետնէն կը բուսնին ու չեն հատնիր:

Կ'իյնան իր քաջերը մէկը միւսի ետեւէն, թէեւ ինք հերոսաբար կը կռուի ու գլուխներ կը թռցնէ: Բայց ինչ կայ անսպառ այս աշխարհի վրայ, մարդկային արարածի մը ֆիզիքական զօրութիւնն ալ անսպառ չէ:

Վայրկեանէ վայրկեան իր ուժն ալ կը պակսի. կամաց կամաց կը թուլնան իր բազուկները, միայն իր հոգին, այն վեհ ու արի հոգին չի թուլնար, երկիւղի ոչ մէկ նշան կ'արտայայտէ. աչքերը կը փայլատակին, հուր ու բոց կ'արձակեն ու կը շանթահարեն թշնամին: Բայց շատ են անոնք. բուռն ուժով կրկին կը յարձակին:

Կը նայի անոնց Աշոտ Երկաթ, կը նայի ու սիրտը լեցուի դառնութեամբ: Թախիծով լի աչքերը աջ ու ձախ կը դարձնէ. իր քաջերը կը փնտռէ. ձայն կուտայ անոնց. բայց անոնցմէ շատերը խոր ու յաւիտենական քուն են մտած, ձայնը չեն լսեր: Աստին բուռ մը քաջեր կը կռուին դեռ յուսահատ կատաղութեամբ:

Յուզումով կը լեցուի Աշոտ Երկաթի սիրտը. վերջին ճիգը կը թափէ ան, վերջին անգամ կը բարձրացնէ ծանր սուրը եւ կը ջախջախէ իրեն մօտեցող անօրէններուն գլուխը:

Սակայն բազուկները ալ չեն բարձրանար. սուրը, արիւնով ներկուած սուրը նոյնպէս չի բարձրանար այլեւս: Մանկան ձեռքերու պէս անզօր են իր բազուկները, իսկ ձին, տասը տեղէ վիրաւորուած, հազիւ ոտքի վրայ է կեցած:

Թշնամիները կը տեսնեն այս բոլորը եւ դիւային ժպիտը կը փայլի անոնց դէմքերուն վրայ. բարձրաձայն քրքիջ մը կ'արձակեն եւ համարձակ կը վազեն դէպի Աշոտ Երկաթը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

կողմեանները բուռն ցոյցեր ըրին ներքին գործոց նախարարին դէմ, երբ ժողովասրահ մտաւ: Նախարարը, յայտարարեց թէ ընդհանուր գործադուլը ձախողած կ'երեւայ. երկաթուղիներու ընկերութեանց եւ անթելի պաշտօնեաները շարունակած են իրենց գործը:

Կառավարութիւնը յայտարարեց թէ անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ «քաղաքական» գործադուլի ամէն շարժում խափանելու համար: Այս մասին որոշուած կարգադրութիւնները պիտի ծանուցուին շուտով: Հիմակուընէ արդէն, ոստիկանները սկսած են բիր գործածել այն համայնավարներուն դէմ՝ որոնք չեն թողուր որ առեւտրականները բանան իրենց խանութները: Շնորհիւ այս խստութեան, շատ մը ճաշարաններ բացին իրենց դուռները:

Կառավարական շրջանակներու մէջ սա համոզումը կը տիրէ թէ՝ համայնավարները յեղափոխութեան «փորձ» կը կատարէին:

Նափոլիի մէջ, Իտալական Ընկերային Շարժման անդամները ձեռնատումբեր նետեցին համայնավարներու կողմէ կազմակերպուած միթինկի մը միջոցին: Բաւ հոգի վիրաւորուեցան:

★ Երկու օրուան խռովութեանց զոհերուն թիւը կը հաշուեն 13 մեռեալ եւ 120 վիրաւոր: Շատ քիչերը ծանր վէրքեր ստացած են:

Մոսկուայի պատասխանէն վերջ

ԵՐԵՔ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ

Պերլինի խորհրդային շրջանակէն բարձրաստիճան սպայ մը յայտարարեց թէ՝ արեւմտեան պետութիւնները ութ շաբաթէն պիտի հարկադրուին հեռանալ, եթէ կարելի ըլլայ փակել «Պերլինի պաշարման շրջանակի կարգ մը ճեղքերը»: Յետոյ աւելցուց.

«Խ. Միութեան համար կենսական է որ Պերլինը ամբողջութեամբ եւ անյապաղ գտնուի խորհրդային ազդեցութեան տակ: Այս պահանջը նոյնքան կենսական է որքան խորհրդային ազդեցութեան շրջանակը Պալքաններու մէջ եւ խորհրդային հակակշիռը Տարտանէլի վրայ: Հետեւաբար, ամէն ջանք պիտի թափենք, որպէսզի Դաշնակիցները ստիպուին թողուլ Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքը: Մարաջախտ Սոքոլովսքի վերադարձաւ Մոսկուայէն իր հետ բերելով հրահանգներ այս ուղղութեամբ: Խորհրդային քաղաքականութիւնը վերջնապէս ճշդուած է, եւ արեւմտեան պետութեանց միջեւ կատարուած բանակցութիւնները չեն կրնար փոխել այս քաղաքականութիւնը: Խորհրդային օդանաւորդութեան պետ զօր. Ալէքսանդրով ծրագիր մը պատրաստած է Պերլինի օդային ճամբան հետզհետէ աւելի նեղցնելու համար: Երեք անցքերէն երկուքը բոլորովին պիտի փակուին. իսկ երրորդին լայնութիւնը 30 քիլոմեթրէն 15ի պիտի վերածուի: Դաշնակից օդանաւերը պարտաւոր են կէտ առ կէտ հետեւիլ խորհրդային իշխանութեանց կարգադրութիւններուն. հակառակ պարագային, Ռուսերը պիտի ստիպեն զանոնք որ վար իջնեն: Եթէ հարկ ըլլայ, զինուորական ուժ ալ պիտի գործածուի:

Միւս կողմէ, սակայն, օդանաւային կեդրոնի Անգլիացի ներկայացուցիչը, գնդ. Բայթ, կը յայտարարէ թէ՝ «խորհրդային իշխանութիւնները չեն կրնար արգիլել դաշնակից օդանաւերու թռիչքները, Պերլինի եւ արեւմտեան շրջաններուն միջեւ, առանց պատերազմական արարք գործելու»:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մամուլի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ հաստատապէս որոշած են Պերլին մնալ, հակառակ անոր որ Խ. Միութիւնը կը մերժէ վերցնել պաշարումը: Արտաքին նախարարութիւնը տեւական յարաբերութեան մէջ է Լոնտոնի եւ Փարիզի հետ, այս մասին պէտք եղած կարգադրութիւնները ընելու համար:

★ Վերջին լուրերու համաձայն, երեք պետութեանց ներկայացուցիչները ամէն օր կը խորհրդակցին, պատրաստ գտնուելու համար որեւէ անակնկալի առջեւ: Անգլիոյ դահլիճը խորհրդակցութեան հրաւիրեց ընդհ. սպայակոյտին պետերը, լսելէ վերջ արտաքին նախարարին զեկուցումը: Կ'ըսուի թէ երեք Դաշնակիցները նոր ծանուցագիր մը պիտի ուղղեն յառաջիկայ շաբթու:

Գործադուլներ կը շարունակուին Ֆրանսայի մէջ

Պետական պաշտօնեաներու պահանջներուն առթիւ բանակցութիւնները կը շարունակուին, ինչպէս նաեւ գործադուլները, այնպէս որ կացութեան մէջ զգալի փոփոխութիւն չկայ: Ելմտական նախարարութեան եւ իրեն ենթակայ պաշտօնատուներու մէջ գործադուլը կը տեւէ, անդամալուծելով փարչական մեքենան:

Բանուորական երեք սէնտիքաներու առժամեայ միացեալ կոմիտէն (Բանուորական Ուժ, Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւն եւ Քրիստոնեայ սէնտիքաներ) կոչ ուղղեց բոլոր պաշտօնեաներուն՝ ընդհանուր գործադուլի համար: Թղթատարական պաշտօնեաները 24 ժամ յետաձգեցին գործադուլը:

★ Վարչապետական պաշտօնատունը զեկոյց մը հրատարակեց, որով կը յիշեցնէ թէ հաւաքական գործադուլի մասնակցող բոլոր ստորնաւոր պաշտօնեաները, ինչպէս գրասենեակի պետեր եւ համաստիճան պաշտօնեաներ, խկոյն պիտի արձակուին: Գալով փոքր պաշտօնեաներուն, անոնք ալ թոշակ պիտի չստանան գործադուլի ամբողջ տեւողութեան:

★ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ շատ քիչ պաշտօնեաներ գործադուլ հռչակած են արտաքին նախարարութեան մէջ, իսկ աշխատանքի նախարարութեան մէջ՝ 60%, դատականին մէջ 25—30 %, կրթական՝ 30 %, զինեալ ուժերու պաշտօնատան մէջ՝ 15—20 %, նախկին ռազմիկներու պաշտօնատան մէջ՝ 60—70 %: Ազգ. տնտեսութեան բոլոր պաշտօնեաները որոշեցին վերսկսիլ աշխատանքը: Գործադուլը կը շարունակուի 30—40 նահանգապետութեանց մէջ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէին:

Նուիրուած ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, St. Just, 117 Ave. Corot, Bar de Chaletի պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Պիտի բանախօսէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Սէն Ժէռոմի եւ լէ զ'Օլիվի Նոր Սերունդի խումբերուն: Ընտիր ճաշ, ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

×

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կապ. Խաչի Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Քամպանեը Ռօզիէր Լէ Բէն տը լա Պաստիտ, Պ. Նաճարեանի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ, Ս. Անթուան:

Կը նախագահէ ընկերուհի ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՄԱՆՕԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի Տիկ. Ն. ՔԻՓՐԻԹՃԵԱՆ

Պիտի ներկայացուի քրքջալից զաւեշտ մը, Ն. Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբի կողմէ:

Հայկական պարեր Ս. Անթուանի սանուհիներու եւ Ն. Սերնդականներու կողմէ: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Հայկ. աղանդերներով:

Ծանօթ.— Հանդիսավայրը երթալու համար, Փլաս տ'Էքսէն առնել 26 թիւ հանրակառքը եւ իջնել նախկին Օքթրուայի առջեւ:

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ կազմուած է Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան վարչութիւնը: Ատենապետ՝ ՏԻՐԱՆ ՓԻԼԻՊՊՈՍԵԱՆ, (9 Traverse de la Cabucelle, Marseille), Ատենադպիր՝ ՈՍԿԻԱՆ ՋԱՔԱՐԵԱՆ, (17 rue de la Joliette Marseille):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Հինգշաբթի օր ամէնէն կատաղի մրցումը տեղի ունեցաւ ցեխին եւ անձրեւին մէջ: Մրցորդները անցան Col de Varsը եւ մանաւանդ Col d'Izoardը: Միայն 77 հոգի մնացած էին: Պոպէ գերագոյն ճիգ մը փորձելով կոտրեց իր հեծելանիւը եւ Պառթալի (Իտալացի) առաջինը հասաւ, Պռիանսոն 6 վայրկեան շահելով դարձաւ երկրորդ ընդհանուր դասաւորման մէջ: Պոպէ կը պահէ իր դեղին շապիկը: Միայն մէկ վայրկեան ունի Պառթալիի վրայ: Այս անգամ ալ ծանր արկած մը պատահեցաւ: «Էնթրանսիժան»ի կառքը 300 մեթր խորութեամբ փոս մը իյնալով, հինգ լրագրողները որոնց մէկը՝ «Օռօռ»ի խմբագիրը, վիրաւորուեցան: Բարձրաբերձ լեռներու մէջ, կրկին Ֆրանսացի Ռոպիքն էր որ ցոյց տուաւ իր ճարտարութիւնը: Col d'Allosի վրայ ինքն էր առաջին, ինչպէս եւ Col de Varsի վրայ: Հեծելանիւը կոտրելով չկրցաւ անցնիլ Col d'Izoardը: Ուրբաթ իրիկուն կարաւանը հասաւ Aix les Bains ուր պիտի հանգստանայ այսօր շաբաթ, Զուիցերիա անցնելէ առաջ:

ԶՕՐ. ՓԸՐՇԻՆԿ որ առաջին մեծ պատերազմին հրամանատար էր ամերիկեան բանակին, մեռաւ 88 տարեկան հասակին մէջ: Ազգային յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի օր:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ դէպքերուն առթիւ, Ապահովութեան Խորհուրդը որոշեց վերջնագիր մը ղրկել Արաբներուն եւ Հրեաներուն, որպէսզի կռիւները դադրեցնեն երեք օրէն:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ա. Ահարոնեան» խումբի տարուան վերջին ընկերական հանդիպումը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Brasserie La Source, 35 Bld. St. Michel: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները:

ՎԻԷՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի դպրոցներուն ամավերջի հանդէսը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, «Համօ Օհանջանեան» Ակումբին մէջ:

Ո՞ՒՐ Կ'ԵՐԹԱՅ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ
Ի՞ՆՉ ԼՈՒԾՈՒՄ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷՔ

Վիճաբանական հաւաքոյթ նախագահութեամբ Պ. Ա. Զօպանեանի, այսօր շաբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Լիոնի Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան դաշտահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի:

«ՅԱՌԱՋ»Ը ԶԵՌՔԷ ԱՌՆՈՂՆԵՐՈՒՆ կը յայտնենք թէ գոց պիտի ըլլան RUE PIATի եւ ST. MICHEL (7 թիւ) կրպակները, մինչեւ Յուլիս 27: Կը յանձնարարենք դիմել մօտակայ կրպակները (Cluny et Belleville):

ԵՐԳԱ-ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

25 Յուլիս կիրակի ժամը 3.30ին,

Salle Carlonia, 13 rue Maccarani, Nice

Կ'երգէ ծանօթ եւ սիրուած երգչուհին

Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը նուագէ ջութակահար Պ. Ս. ՉԷՐԷՔՃԵԱՆ

Դաշնակով կ'ընկերանայ Օր. ՍՈՆԱ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Իսի լէ Մուլինոյի թատերասէր հայ հասարակութեան բուռն փափաքին գոհացում տալու համար, Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ կը ներկայացնէ Ս. Պարթեւեանի

«ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ»

20 Յուլիսին, երեքշաբթի գիշեր, ժամը ճիշդ 8.30ին, Իսիի Cinéma Alhambraի շքեղ սրահին մէջ:

Տոմսերը ապահովել, 43 rue Richer, Բալուեանի մօտ, եւ Իսիի մէջ, իսկ ներկայացման օրը կիշէն:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Mairie d'Issyի դէմը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Վաղը կիրակի, ժամը 10ին պատարագ պիտի մատուցանուի Գեր. Պալեան վարդապետի կողմէ, Վալանսի հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ:— ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի շրջանի ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ կողմէ կիրակի առաւօտէն 18 յուլիս Մէօտօնի անտառին մէջ (Tapis Vert): Պիտի տեսնէք սկաուտական մարզախաղեր, հայկական երգ եւ պար Արենոյշներու կողմէ: Շատ հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ: Արենոյշներ պիտի առաջնորդեն հանդէսին վայրը Invalides - Versailles Մէօտօնի կայարանէն:

Անձրեւի պարագային հանդիսականները պատսպարուած են:

Ա. ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը, Ամերիկայի Կ. վարչութեան օժանդակութեամբ կառուցած ըլլալով, հանգուցեալ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ յուշարձանը, այս կիրակի ժամը 3ին Արտաւազդ արք. պիտի օրհնէ զայն: Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները: Մասնաւորաբար Տարօնցի հայրենակիցները: Արարողութենէն անմիջապէս վերջ պիտի հաւաքուինք սրահի մը մէջ, ոգեկոչելու համար 1915ի մեր նահատակներու յիշատակը:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Denfertէն առնել Sceauxի գիծը եւ իջնել Laplace կայարանը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Salle Mazenodի մէջ 88 rue d'Aubagne, Marseille

17 Յուլիս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 8.45ին

Մարսիլիոյ մէջ առաջին անգամ ըլլալով Փարիզահայ դերասաններու ընտիր հոյլ մը Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, ԳՐ. ՎԱՀԱՆ, տեղական սիրուած ուժերու մասնակցութեամբ կը ներկայացնեն Մոլիէռի՝

ՏՕՆ ԺՈՒԱՆ

Կազմակերպութեան հասցէ՝ M. V. Magsoudian, Touring Hôtel, Cours Belzunce, Marseille: Գիները խիստ ժողովրդական:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 18 JUILLET 1948 Կիրակի 18 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 4595—Նոր շրջան թիւ 1004. Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԹԱՐԹԱՓՈՒՄԸ

Երիտասարդի մը նամակը հրատարակեր էինք երէկ,— «Վերջալոյսէն ետք»: Տեսակ մը արձակ «տրտունջք»:

Ուսանող մըն է յօդուածագիրը, եւ «ապագայ կը խոստանայ», ինչպէս կ'ըսեն:

Գրի առած էր դառն տողեր, յանուն իր սերունդին: Իբրեւ պատասխան երէցներու դիտողութեանց եւ կոչերուն՝ որոնք ապարէզ կը հրաւիրեն նոր սերունդը, 20—30 տարեկան:

— « Հիմա, պահ մըն ալ մեզ մտիկ ըրէք: Մենք շատ մտիկ ըրած ենք ձեզ, ծափահարած ենք ձեր խօսքերը »:

Ի՞նչ են իր գանգատները.—

1.— Ներկայ սերունդը երէցներուն մէջ կը փնտռէ «իր հայութեան դիմագիծը»: Արուեստ եւ ազգ. նկարագիր: Հայ ըլլալու գիտակցութիւնը:

Բայց, դիմացը կը գտնէ «անյատակ եսապաշտութիւնը, ցուցամոլութիւնը եւ ծիծաղելի փառասիրութիւններու համապատկերը»: Այլեւ «համայնակուլ պայքարները, անձնական եւ կուսակցական»:

2.— « Հայրենիքի երազային վեհութիւնն ալ տապալեցիք մեր հոգիներու խորաններէն»:

3.— Աւելի դառն ճակատագրի մը մատնուած է հայ աղջիկը, «մեր ընտանեկան յարկերու այլապէս մաքուր, բայց յետամնաց մթնոլորտին մէջ»:

4.— «Դուք, 45էն 70ի միջեւ նաւարկող մարդիկ, չունի՞ք գիտակցութիւնը թէ ամբողջ սերունդի մը կորուստին պատճառ եղաք: Ձեզ պէ՞ս կ'ապրէին մեր հայրերը »:

Իբրեւ եզրակացութիւն, «կը պահանջենք այն անունը որուն իրաւունք ունինք, իբրեւ ընտրանին այս ժողովուրդին »:

Եւ նորէն տողուկծ.

— « Մենք յուսախաբութենէ յուսախաբութիւն կը քալենք, օրէ օր աւելի անհաւատ, օրէ օր հեռանալով այն բոլորէն զոր չինեցին, լեցուցին ձեր երիտասարդութիւնը »:

Ամբողջ գրութիւնը կարելի էր ամփոփել մէկ նախադասութեան մէջ,— « Ի՞նչ ցանեցիք որ ինչ կը յուսաք հնձել »:

Մէկ խօսքով, դատնութեան աղաղակ մը որ յաճախ կը լսուի, աւելի կամ նուազ ուժգնութեամբ: Միեւնոյն առէն ամբաստանագիր:

Ո՞րքան հիմնաւոր են այս ցիրուցան գանգատներն ու բողոքները:

Երէց սերունդը ի՞նչքան մեղք ունի 20—30 տարեկաններու յուսախաբութեան, ըսէ՝ «կորուստին» մէջ:

Կ'արժէ հրապարակային հարցարանի մը ենթարկել այս հարցումները, որպէսզի ուրիշներ ալ կարենան արտայայտուիլ: Առանց տարիքի եւ դասակարգի խտրութեան:

Մինչ այդ, քանի մը խորհրդածութիւններ:

Ընդհանրապէս տեսակ մը նախապաշարում կը տիրապետէ այս կարգի գանգատներու առթիւ:

Այդ կանխակալ կարծիքին համաձայն, ամէն բան աւելի լաւ էր երէկ,— ե՛ւ մթնոլորտը ե՛ւ մարդիկ: Հետեւաբար երիտասարդութիւնն ալ կը ծաղկէր անարգել: «Ի՛նչ տրտում հրճուանքով հայրս կը յիշէր Պոլսոյ երիտասարդութիւնը»...

Արդ, այս տեսութեան մէջ ալ որոշ դեր կը կատարեն անցեալին կարօտը եւ զանազան թիւրիմացութիւններ:

Օրինակ, երէցներու, գրող – բողոքներու երէկուան մթնոլորտը շատ ալ տարբերութիւն չունէր այսօրուան պատկերէն:

Ձենք ժխտեր միջավայրին տարբերութիւնը՝ իր առաւելութիւններով,— հոծ եւ համախումբ հայութիւն, ամբողջէն կապուած իր հողին և աւանդութեանց: Դարաւոր մշակոյթ եւ մտաւոր մակարդակի գերազանցութիւն՝ խալամ ժողովուրդին վրայ: Լայն անջրպետ՝ տիրողներուն եւ փոքրամասնութեանց միջեւ:

Այդ պայմաններուն տակ, սովլուած էինք ամփոփուիլ: «Պարտկուիլ»: Շատ մը բացասական գիծեր աչքի չէին զարներ:

Իսկ այսօր աղտն ու մաղձը, բոլոր ներքին վէրքերը բարեկենդան կը խաղան, շնորհիւ միջավայրի փոփոխութեան: Այլ մանաւանդ օտար ափերու սանձարձակ ազատութեան:

Երէկ՝ վախն ալ կը սանձէր կիրքերը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊՕՄՈՆԻ ԿՐԻԱՆ

Այս կրիան այնքան նշանաւոր է, որ Պօմոնի մարդահամարի պաշտօնեան ալ կը ճանչնայ զայն, եւ, կարծեմ, Մարսիլիոյ գեղատեսիլ արուարձանին բնակչութիւնը հաշուելու ժամանակ՝ այս կրիան ալ կը հաշուեն:

Երբ տեսնես, քիչ կը մնայ որ ըսես.

— Գասպա՛ր աղբար, բարե՛ւ քեզ:

Հաւատա՛, այնքա՛ն մարդամօտ է, որ կ'ենթադրես թէ կամ մարդու կերպարանք պիտի առնէ մէկ – երկու շաբաթ չանցած, կա՛մ մարդ է ծներ՝ բայց կրիայ է դարձեր ետքէն:

Արդարեւ, մեր գիւղին մէջ աւանդութիւն մը կայ թէ կրիան նախապէս պառաւ կին մըն էր, բայց այնքան սրբապիղծ, որ, օր մը, լաւաշ հացը չորի տեղ գործածած ըլլալով՝ ի պէտս իր թոռան, Աստուած պատժեր է զայն եւ կրիայի կերպարանք տուեր: Ապացոյց որ կրիային տակի տախտակը լաւաշ հացի պէս է տակաւին: Եւ մեր գիւղին մեծ կնիկները կրիայ որ տեսնեն՝ անէծք կը կարդան, որովհետեւ կրիայ – պառաւին սրբապղծութեան պատճառով՝ ալիւր չի տեղար այլեւս երկինքէն, ինչպէս՝ էր երբեմն՝ առատութեան տարիներուն:

(Պրըթոններն ալ ունին հէքեաթ մը, որ կը պատմէ թէ պառաւ կին մը երիտասարդանալու փորձ մը կը կատարէ՝ բայց կրիայի կը կերպարանափոխուի):

... Ձամիչ էին դարձեր կեռասները, եւ ես, մեր տանը վերի յարկը բարձրանալու ձեւով՝ ելայ ծառը եւ պոյս տնկեցի կեռասենիին ճիչդ գագաթը: Տորդիկները (grive, արտըճ գուշու) զարմացած՝ կը նայէին ինծի.

— Աս ուրկէ՞ բուսաւ, կը հարցնէին իրարու:

Իսկ ես աւելի շատ զարմացած էի անոր համար, որ կը լսէի կասկածելի չխրտուք մը, վարէն: Օ՞ձ, մողէ՞զ: Բան մը կը սողար վարդենիներուն եւեւը, պարտէզին կանանչեղէններուն մէջ: Վար իջայ՝ յագեցնելու համար հետաքրքրութիւնս: Ի՞նչ տեսնեմ:

Կրիա՛յ մը:

Սովորական մեծութեամբ: Գմբէթը՝ հողի գոյն եւ աղտոտ:

Մեր գիւղին կրիաները Սուլթան Ահմէտի ճամիին խմվուխին պէս խայտաճամուկ գմբէթ մը ունէին, կամ Քէլ Հասանին գլխուն, եւ կամ՝ ինչ որ նոյն է՝ անտէր դդումի մը ձեւը աշնան անձրեւներով լուացուած: Եւ յետոյ, անոնք հարսնուկի մը պէս ամչկոտ էին, երբ մօտենայինք՝ գլուխը ներս կը քաշէին իրենց վիճակէն ամօթահար: Մենք տակաւին լաճ՝ կ'ելլէինք իրենց տանիքին վրայ եւ կը պոռայինք.

— Գասպա՛ր, մեզ քաղաք տար:

Հաւատա՛, գոմէշի չափ ուժով կրիաներ ունէինք, եւ երբ կը կանգնէինք իրենց գմբէթին վրայ՝ անոնք կը քալէին եւ կը պտըտցնէին մեզ դաշտին մէջ: Այդքան ուժով՝ այսուհանդերձ ամչնալու ձեւով, անոնք ներս կը քաշէին իրենց գլուխը եւ անշարժ կը մնային երկար ատեն՝ ի տես մեր չուքին:

Այս մէկը ամչկոտ չէր, սակայն:

Պզտըտիկ գլուխ մը, եռանկիւնաձեւ: Վիզը, նիհար ու զապուն, թելի մը պէս դուրս երկարած: Աչքերը մանտրտիկ, ինծի ուղղած: Եթէ ձայն ունենար, պիտի ըսէր:

— Բարի՛ եկեր ես մեր պարտէզը: Կ'ուզե՞ս որ կանչեմ տանտէրս:

Զուգեցի խօսակցութեան բռնուիլ հետը: Գէթ այս անգամ՝ ծածկեցի գիւղացիութիւնս: Կրիան ձանձրացաւ երեւս նայելէն, արհամարհական ձեւով քթթեց աչքերը քանի մը անգամ, ու գնաց փիսիկին մօտ, որ կը քնանար վարդին չուքին տակ: Արթնցաւ կատուն, ոտքի ելաւ եւ հեռացաւ: Կրիան ալ ետեւէ՛ն...:

Արմանք – զարմանքի մէջ ինկայ:

— Այս մեր կրիան շա՛տ մարդամօտ է, վրայ հասաւ ընկերս՝ ինծի ներկայացնելու համար կրիան, թերեւս գիս ներկայացնելու համար իր կրիային:

— Գիտե՞ս, այս պահուս կը յիշեմ Լուկիոսի Ոսկի աւանակը: Հելլէն երեք վիպասաններ կան, Ապուղէոս, Լուկիոս եւ Լուկիանոս, որոնք կռիւ կ'ընեն՝ սեփականացնելու համար Ոսկի աւանակին հեղինակի փառքը եւ իրաւունքը: Քրիստո-

Գործադուլները կը դադրին

Պետական պաշտօնեաներու գործադուլին հետեւանքով տասը օրէ ի վեր տիրող ձգտումը զգալապէս թեթեւցած է: Թղթատարական պաշտօնեաներու աշխատաւորական ընդհ. միութիւնը եւ Թղթատարական վարչութեան պաշտօնեաներու անկախ սէնտիքան նոր բանակցութիւններ կատարեցին պատկան իշխանութեանց հետ, եւ, իբրեւ հետեւանք այս բանակցութեանց, ետ առին գործադուլի հրամանը: Միւս կողմէ, ելմտական նախարարութեան պաշտօնեաներն ալ հետզհետէ կը վերսկսին իրենց աշխատանքը, շարունակելով հանդերձ բանակցութիւնները: Յոյս կայ որ գործադուլը վերջանայ երկուշաբթի օր:

★ Կառավարութիւնը խորհրդարանին ներկայացուց օրինագիծ մը, որով կ'առաջարկէ արտօնութիւն տալ իրեն՝ հրովարտակներու միջոցով կարգադրելու կարգ մը խնդիրներ: Այս խնդիրներն են՝ ազգայնացուած ձեռնարկներու յատկացուելիք վարկերը, հանրային հաստատութեանց վերակազմութիւնը եւ Ընկերային Ապահովութեան վարչութեան վրայ հաստատուած հակակշիռին խստացումը:

Խորհրդարանի ընկերվարական խմբակցութիւնը համաձայն չէ այս օրինագծին, զոր հակասահմանադրական կը նկատէ:

Անկարգութիւններ կը վերահաստատուի Իտալիոյ մէջ

Հռոմի փողոցներուն մէջ հանդարտութիւնը կը վերահաստատուի հետզհետէ. բայց, արտակարգօրէն բուռն տեսարաններ պարզուեցան երեսփ. ժողովին մէջ: Երեսփոխանները իրարու հետ ծեծկուեցան, այնպէս որ բարապանները ստիպուեցան իրարմէ բաժնել կռուողները: Համայնավար կամ ուղեկից երեսփոխաններ իրարու ետեւէ բեմ բարձրացան եւ ամբաստանեցին վարչապետ Տէ Կասփէրին եւ իր «դիկտատորական մեթոտները». պատասխանատու նկատեցին զայն՝ պատահած բռնութեանց համար եւ ըսին թէ ուժ կուտայ «փաշական» եւ «յետադիմական» շարժումներուն: Տէ Կասփէրի պատասխանեց թէ ինք միշտ դատապարտած է ամէն բռնութիւն, եւ աւելցուց.— «Աշխատաւորական միութիւններու ազատութիւնը պէտք է հաշտ երթայ ազգային ընդհանուր շահերուն հետ: Անհրաժեշտ է ունենալ գործադուլները որոշ կանոններու ենթարկող օրէնք մը, որովհետեւ սէնտիքաներու տրուած ազատութիւնը սահման մը ունի, ուրկէ անդին անցնելու չէ, հանրութեան օգտին համար իսկ: Ես համաձայն չեմ որեւէ դիկտատորութեան, փաշական ըլլայ թէ համայնավար »:

★ Բանուորական հակահամայնավար պետերը որոշեցին բաժնուիլ Աշխատանքի Ընդհանուր Դաշնակցութենէն (համայնավար) եւ կազմել անկախ միութիւն մը, ազատ կուսակցական ազդեցութիւններէ:

★ Իտալիոյ մէջ գործադուլները վերջացան: Սակայն, նոր միջադէպեր պատահեցան Պոլոնիոյ եւ Միլանի մէջ: Պոլոնիոյ մէջ, կանոնաւոր կռիւներ տեղի ունեցան ոստիկաններուն եւ բանթողներուն միջեւ. 16 հոգի վիրաւորուեցան, որոնց երեքը ծանրապէս: Միլանի մէջ, ընդհարումներ տեղի ունեցան բանթողներուն միջեւ, որովհետեւ շատեր կ'ուզէին աշխատանքը վերսկսիլ անմիջապէս: Ուրիշներ, ընդհակառակն, գործադուլը շարունակելու կողմ էին: Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ կարգը վերահաստատուեցաւ:

★ Թոլյիաթթիի մահափորձին հետեւանքով պատահած դէպքերու ընթացքին սպաննուած են ընդամէնը 14 հոգի եւ վիրաւորուած՝ 200է աւելի անձեր: Ոստիկաններէն 7 մեռեալ եւ 120 վիրա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

նէութեան առաջին դարերու խաթարուած բարքերուն ի՛նչ գեղեցիկ վկայութիւն՝ այդ հին վէպին հերոսը, իր անխոստովանելի մեղքերուն ու մոլութեանց պատիժը կրելու համար, էշու կը կերպարանափոխուի յանկարծ եւ երկարապատում չարչարանքներէ ետքը վերստին կը մարդանայ: Ո՛վ գիտէ, թերեւս մարդ էր այս կրիան ալ նախապէս, կամ կրիայ՝ բայց մարդ դառնայ շուտով: Խնդրեմ, ըսէ՛, ի՞նչ ըրիր որ այս կրիան սկսաւ մարդանալ այսպէս..

— Ո՛չ իսկ սանթիմ մը ծախսեցի, ժուժկալ է, պարտէզին մէջ դառածը կ'ուտէ...

— Եւ խորհիլ որ մեր ազգային լայնակռնակ կրիաները (ճակատ չունին որ լայնաճակատ ըսեմ) միլիոննե՛ր ալ կերան, բայց դարձեալ մարդ չեղան երբեք: Ամէն մեղքիս վրայ՝ ազգային պարտէզն ալ փճացուցին:

ԱՐԱՑ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ օդափոխութեան առաջին խումբը իր կայանը հասած է հանգիստ, ինչպէս կը հեռագրէ մեր թղթակիցը:

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՍՓԻՒՌՔԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

1.— ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Ցաճախ չէ որ կը հանդիպինք իրմէ ստորագրուած քերթուածներու։ Տարուայն մը ընթացքին, հազիւ քանի մը բանաստեղծութիւններ կը կազմեն անոնք, այս կամ այն թերթին մէկ անկիւնը համեստօրէն տեղաւորուած։ Մեզի համար առ այժմ, այս է միակ միջոցը անոր ստեղծագործութիւններուն մասնակից ու հաղորդակից ըլլալու եւ կերպով մը կարենալ հետեւելու իր կատարած քայլերուն, դէպի նորանոր բարձունքներ ու դէպի անհերքելի հասունութիւն։ —

Բարեբախտաբար, հրատարակուած գործերը(*) եւ արդէն տպագրութեան յանձնուելու պատրաստ «Հրախաղութիւն» անունը կրող եւ վերջին բանաստեղծութիւնները պարփակող երկը, բաւական են ճշդելու հեղինակին դիրքը, մեր քերթողներու շարքին մէջ, իբրեւ լաւագոյններէն մէկը եւ ինքնատիպը։ Հպարտ կը զգամ զիս, խնդրանքիս վրայ, իր անտիպ գործերը՝ ամբողջութեամբը՝ տրամադրութեանս տակ դնելու վստահութեանը համար։

Երեսունի մօտ քերթուածներէ կազմուած ու «Այգաքանդէս» մկրտուած իր առաջին երկին առիթով, Վահան Թէքէեան, իբրեւ յառաջաբան գրած է հետեւեալ տողերը,—

«Թոյլ տուէք անկեղծօրէն ձեզ շնորհաւորել իբրեւ հարազատ բանաստեղծ մը։ Հաճոյքով կարդացի ինչ որ կայ «Այգահանդէս»ին մէջ։ Ձեր զգայնութիւնը նուրբ թելեր ունի որոնցմով կ՚ընդունի եւ կը վերարտադրէ իրերու եւ հոգիներու ներդաշնակութիւնը։ Քիչ բան կը պակսի ձեր արուեստին — թերեւս քիչ մը աւելի ինքնատիպութիւն միայն,— ճիշդ տպաւորութիւնը տալու համար ձեր զգայնութեան որ հազուադէպօրէն նուրբ եւ ընկալուչ է, կը կրկնեմ»։

Այսօր, «Արեւագալ»ին եւ «Հրախաղութեան» պարունակած բանաստեղծութիւնները, ոչ միայն, Թէքէեանին նշմարած ինքնատիպութիւնը կ՚ամբողջացնեն ու կը շեշտեն, այլեւ, անոնցմէ արտացոլացող զգացումներուն կենդանութիւնն ու անկեղծութիւնը, արուեստին ամէնէն խստապահանջ սահմանները կը հասնին առանց սեթեւեթ ճըգտումներու։ Հետեւաբար կ՚ապահովեն Բիւզանդ Թօփալեանի համար մեծ բանաստեղծի անուն մը։

Բանաստեղծի մը որեւէ մէկ քերթուածը կամ քերթուածներէ կազմուած մէկ երկը ըմբոշխնելէ եւ անոր էութեան ու խորութեան հաղորդուելէ վերջ, առաջին հակազդեցութիւնս կ՚ըլլայ, փափաք մը, սերտելու՝ հոն տիրող արուեստին նըրբութիւնները, ճանչնալու՝ գործին կառուցուածքըն ու գեղեցկութիւնը ապահովող տարրերը, վերլուծելու՝ անոնց իրարու հանդէպ ունեցած յարակցութիւնը։

Գերադաս քանի մը տարրեր կան, որոնցմով իրարու կը շաղկապուին վերոյիշեալ կարեւոր գիծերը, ամբողջութիւն մը կազմելու համար։

Առաջին կարգի վրայ կուգայ լեզուական խստամբեր մաքրութիւնը, ուրիշ խօսքով ընտրուած բառերու նուիրապետութիւնը։

Երբ բանաստեղծը կը սկսի ճանչնալ իր մէջ զգայնութիւնը կեանքին հանդէպ եւ տեսնել օրէ օր աճիլը անոր, իր մէջ կ՚արթննայ նաեւ մտահոգութիւն մը, այդ զգայնութիւնը յարմարագոյն բառերով վերապրեցնելու։ Ճիշդ այս հասկացողութեան համար, ան կը տարբերի հասարակ մահկանացուներէ։ Ան կ՚աշխատի ընտրել ճշգրիտ բառեր որոնց շօշափուկները օժտուած ըլլան բանաստեղծական զգայնութեամբ, իր յաջորդող ստեղծագործութիւնները աւելի հաղորդական դարձնելու համար։ Թերեւս, իր առաջին քայլերուն ան փորձուի նմանցնել ուրիշներ, ընդօրինակել զանոնք, բայց տակաւ իր մէջ կը շեշտուի, ինքնայատուկ ոճ մը ունենալու, ինքնատիպ ըլլալու բաղձանքը։ (Սխալ է այն ըմբռնումը թէ, մաքուր եւ յստակ գրելու մէջ կը կայանայ ոճի մը գեղեցկութիւնը եւ ինքնատիպութիւնը։ Ինծի համար գեղեցիկ ոճը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ փոքրիկ անակնկալներու անփոփոխ յաջորդականութիւնը)։ Վերջը, ան կը սկսի վստահութիւն ունենալ իր շուրջը թաւալող աշխարհը, զինք շրջապատող իրերն ու կեանքը ընդունիլ, նոյն վստահութեամբ վերարտադրելու համար իր ապրումները։

Բանաստեղծական արուեստին մէջ, անխառն հաճոյք մը կայ կենդանի բառերու հետ խաղալու, անոնց շեշտ ու կշռոյթին ոգեւորութիւնը դիտելու մէջ։ Ճշմարիտ բանաստեղծը, բժշկական դիտակցութեան պէս առողջ բառեր ընտրելու բնազդը ունի։ Բառեր որոնք բանաստեղծին գրչին տակ քերթողական աւիշով կ՚ողողուին։ Այդ է պատճառը որ բանաստեղծութիւնները աւելի երկարկեանք ունին քան թէ սերունդները, եւ օրէ օր աւելի բեղնաւոր՝ սնունդ կը բաշխեն նոր սերունդներու ներշնչումներուն։

Բանաստեղծը հոգեկան խորունկ ծարաւ մը ունի, կեանքին ու զինք շրջապատող իրերուն ներքին գաղտնիքին թափանցելու։ Սակայն իբրեւ մարդկային էակ, անոր իմացական կարողութիւնը կը դժուարանայ տալ այդ գաղտնիքին վերջնական գիտակցութեան հասնելու ապահովութիւնը։ Հետեւաբար, ան այդ գիտակցութիւնը կորզել կը ջանայ, իր երեւակայական աշխարհին պատկանող կենդանի երեւոյթներէն, որոնք իրենց նմանողութեամբը, կը պարունակեն յաճախ ճշմարիտ յայտնութիւնը անոր փնտռած գաղտնիքներուն։ Կը պատահի նաեւ որ, իբրեւ յետին համոզում, ան անկեղծութեամբ հաւատայ թէ ամէն բան հոգեկան ամբողջութեան մը մաս կը կազմէ եւ այդ միութեան տեսիլքին մէջ իր փնտռտուքը կը յագենայ եւ երջանիկ կը դառնայ։

Ուրեմն բանաստեղծը պէտքը կը զգայ այդ տեսիլքը վերապրեցնել եւ ստիպուած կը դիմէ բառերու գաղտնիքին։ Վասնզի բառերը ապրուած իրականութիւններ են եւ իւրաքանչիւր բառ կընքուած է գաղտնիքով մը։

Համոզուած մնանք թէ որեւէ քերթուած երբեք մեզի պիտի չի խօսեր, եթէ բանաստեղծը հոն հիւսած չըլլար իր ներշնչումին ու թռիչքին շարժումութիւն տուող բառերուն բանաստեղծութիւնը։

Ուրեմն սխալ պիտի չըլլայ ըսել թէ բանաստեղծութիւնը բառերու հանք մըն է եւ փոխադարձաբար բառերն ալ բանաստեղծութեան գաղտնիքով մը կենդանի։ Զանոնք գործածելու մասնայատուկ կերպին մէջ ի յայտ կուգայ այդ գաղտնիքին զեղումը, հակառակ պարագային այդ նոյն բառերը պիտի իյնային իրենց հասարակ նշանակութեան մակարդակին։

Ըլլայ խօսելու, ըլլայ արձակ գրելու արուեստին մէջ, բառերուն կրած նշանակութիւնը, յանկարծ կը ստանայ անբաղդատելի ուժ մը, երբ այդ նոյն բառերը բանաստեղծի մը հմայքին տակ՝ կը տեղաւորուին իրենց պատշաճ տեղերը, պատշաճ ժամանակին։ Այսպէս բառերը իրենց ներքին զօրութիւնը մէջտեղ կը բերեն եւ կը ստանան նոր անհատականութիւն մը։

Ժողովուրդը կը ստեղծէ իր լեզուն։ Այդ լեզուն, վերջը, կը դառնայ այդ ժողովուրդին դարաւոր վկան եւ նեցուկը։ Բանաստեղծութեան տրուած է իբրեւ լեզուի կարեւորագոյն ազդակը՝ ստեղծել, կենսունակութիւն տալ, մաքրագործել բառ ու բարբառ, առողջ թոքերու նման լեզուի ծոցին մէջ յորդող այդ արեան փտակները։ Հետեւաբար, բանաստեղծութիւնը ժողովուրդի մը գոյութեան անհրաժեշտ գործիչներէն մէկն է։ Եթէ անիկա դադրի կամ տկարանայ, լեզուն ու գրականութիւնը անտարակոյս պիտի տառապին եւ տուժեն։

Բանաստեղծին համար, բայերն ու բայերէն կորզուած բառերը շատ մեծ դեր կը կատարեն։ Որովհետեւ անոնք՝ փոխանակ առարկայի մը ինչ ըլլալը կամ ինչու մը նմանիլը շեշտելու, դայն գործի կը հրաւիրեն անոր շարժունութիւն ու կեանք ներշնչելով։ Իսկ գոյականները կ՚անձնաւորեն՝ գաղափարները, իրերն ու անունները։ Իւրաքանչիւր գոյական ամբողջութիւնն է պատկերի մը։ Եթէ բայն ու գոյականը զուտ մետաղներու նմանցնենք իրենց ուժովը ուշագրաւ, ածականները պիտի մնան պարզ ու չզտուած հանքայիններ իրենց նշանակութեան տկարութեամբը։ Որովհետեւ անոնք կ՚անձնաւորեն բանի մը լոկ մէկ երեւոյթը կամ հանգամանքը եւ ոչ թէ անոր ամբողջութիւնը։

Եթէ փոխանակ Թօփալեանի լեզուական արուեստին մասին խօսելու, պէտք եղածէն աւելի կը ծանրանամ բանաստեղծութեան մէջ բառերու գործածութեան կարեւորութեան վրայ, պատճառըն այն է որ, մեր բանաստեղծները որ շրջանին ալ պատկանած ըլլան, չափազանցած են, անտեղի կերպով, ածականներու գործածութիւնը։

Քերթուած մը ուր կը տիրապետեն ածականները իրենց թիւով, պէտք է նկատել ձախողանք մը։

Այսօր դժբախտաբար, շատ մը բանաստեղծներու շատ մը քերթուածները, կորսնցուցած են իրենց բանաստեղծական արժէքը կամ մեծապէս վրայ տուած այդ արժէքէն, պարզապէս, աններելի քանակութեամբ ածականներ գործածելու վրիպումութեան պատճառաւ։ Առէք քերթուածի մը որեւէ տող եւ պիտի նկատէք որ յաճախ գոյական մը մէկէ աւելի ածականներէ պաշարուած է։ Այդ շաղախով հիւսուած քերթուած մը կը դադրի բանաստեղծութիւն ըլլալէ ով որ ալ ըլլայ անոր հեղինակը։

Գալով Թօփալեանի լեզուին, անիկա հաճելի ամբողջութիւն մըն է բառերու ընտրութեան եւ գործածութեան։ Հոն պարփակուած են լեզուական արուեստանքի բոլոր պայմաններն ու առաքինութիւնները։ Նոյնիսկ բնազդ մըն է իր գրչին այդ յատկութիւնը։ Անոր գործածած բառերը պարզ են, երգ ունին, չափ ու կշռոյթով հասմնուտ։ Իւրաքանչիւր բառ զետեղուած է իր յարմարագոյն տեղը բանաստեղծութեամբ թրթռումն։ Որովհետեւ Թօփալեան գիտցած է տալ ամէն բառին, իր հոգիին գաղտնիքէն մաս մը, որով, ամէն բառ իր սովորական նշանակութենէն դուրս ելած, դարձած է երաժշտական խաղ մը զգայնութեամբ լեցուն։ Նշանակութիւն չունի ինծ համար բառերու գեղեցկութիւնը, եթէ այդ բառերը կենդանի չեն բանաստեղծական շունչով ու չեն պարունակեր գաղտնիք մը զգայնութեան եւ երեւակայութեան աշխարհէն։

Բանաստեղծի մը համար, թերոթիններ, թերեւս ներելի են, որքան ատեն որ ան չի մոռնար եւ շարունակ կը յիշէ թէ իր գործածած բառերը պէտք է որ ներշնչում ունենան։

Ըսինք թէ բնազդ մըն է այս յատկութիւնը բանաստեղծ Թօփալեանին համար։

(1) **ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ**

(*) Այգահանդէս (1930), Արեւագալ (1935), Հրախաղութիւն (?)։

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ

Բ.

Երբ Փարիզի ձեզի ծանօթ մեր հայկական ակադեմիան այն օր նստաւ Քնարերգակ Գարեջրատան յետսակողմի մէկ անկիւնը, չլինելու եւ լինելու անհեղագոռ պատերազմ կար արեւելեան կողմն աշխարհին, ու ամէն ոք, ինչպէս գիտէք, այն օրերուն, ռազմավար էր, քաղաքագէտ եւ մարգարէ …

— Դուք կը տեսնէք, մեծ ոստանը պիտի տոկայ, պիտի երբեք չյանձնուի։

— Ինչպէ՞ս ըսիք։ Պիտի տոկա՞յ։ Վաղն իսկ կ՚իյնայ եւ կը լուծուի պատերազմին մութ վախճանին բարդ կնճիռը։

Ակադեմիան, բացառաբար, ինչպէ՞ս եղաւ, ոչ ոք գիտէ, քաղաքական ասուլիսը մէկդի դրաւ այդ հեռաւոր եւ պատմական թուականին։ Ներկայ էին ինը հոգի,— երկու երէց, երեք միջին գրագէտներ, զոյգ մը կրտսեր գրասէրներ ու բարեկամ երկու սրտցաւ վաճառական։

— Ո՞վ է, ըստ ձեզ, իրաւ կամ բուն քննադատը, հարցուց յանկարծ գրասէրը գրագէտին։ Ունի՞ք որոշ հանդամանակ մը։

— Անշուշտ, ըսաւ գրագէտը, հազի մը հետ, եւ գլուխը բարձրացուց։ Քննադատ մը, նախ եւ առաջ, պէտք է ըլլայ արուեստագէտ, ստեղծագործ։ Պէտք է մտնէ հեղինակին հոգւոյն խորը եւ զայն սերտէ խղճմտութեամբ։ Բայց, երբ դատէ անոր գործը, պէտք է մոռնայ հեղինակը, անոր անձը եւ հմայքը։

Պէտք չէ ըլլայ չոր գիտնական, ցուրտ եւ ցամաք։ Պէտք է անցնի ոչ լոկ մտքէն, այլ եւ սրտէն։ Ու մանաւանդ, պէտք է ըլլայ բարի, արդար, անխախալ, եւ զերծ անշուշտ, մտերմութեան, թշնամութեան ու անձնական հաշիւներու նկատումէն։ Պէտք է կարդայ մեծ լրջութեամբ, խոհրացումով եւ հոգածու ուշադրութեամբ, ու հիմնաւոր դատողութեամբ քննէ գործը։

— Ունի՞նք իրաւ քննադատ մը, հարցուց, այս հեղ, միջիններուն կրտսերագոյն գրագէտը, երէցներուն երիցագոյն գրագէտին։

— Այո, ըսաւ երիցագոյն գրագէտը, եւ չկրցաւ շարունակել, որովհետեւ, երկրորդ միջին գրագէտը զինքն ընդհատեց։

— Ոչ, ոչ, չունինք ոչ մէկ իրաւ, զուտ քննադատ։

Կատակաբը ձուլեց թափեց հակասական սա հետեւեալ տարազները.

— Մենք վէպ ունինք, սակայն չունինք վիպասան մը։

— Ոչ, սիրելիս, մենք վէպ չունինք, ունինք, սակայն, վիպասաններ։

— Ունինք քերթող, սակայն չունինք քերթողութիւն։

— Ոչ, սիրելիս, քերթող չունինք, ունինք, սակայն, քերթողութիւն։

— Ունինք արձակ, սակայն չունինք արձակագիր։

— Ոչ, սիրելիս, արձակ չունինք, ունինք, սակայն, արձակագիր։

Ու լսուեցաւ Ոչնչական Բացարձակին կտրուկ ձայնը.

— Ոչ վէպ ունինք, ոչ վիպասան։ Զունինք քերթող, քերթողութիւն։ Ոչ իսկ արձակ, արձակագիր։

Պահ մը եղաւ խոր լռութիւն։ Լռութեան մէջ, երկարեցաւ տրտմաթախիծ մեղեդի մը.

— Սոփեստութիւն, սոփեստութիւն, սոփեստութիւն։ Սոփեստութիւն սոփեստութեանց …

Իջաւ դարձեալ խոր լռութիւն։

— Կրնա՞մ, արդեօք, հարց մը բերել, հարցուց մեղմիւ, վաճառական բարեկամը։

— Անշուշտ, անշուշտ, ըսին փութով գրողները։

— Լաւ, ուրեմն։ Ըսէք, խնդրեմ, արուեստները ապարէ՞զ են, թէ ոչ կոչում։ Պէտք չէ՞ խղճալ գրագէտին, որ կը գրէ իր ապրուստին հոգին համար։ Չէ՞ք կարծեր որ, գրագէտը պէտք

է ապրի գրչին համար: Ըսէք, խնդրեմ, արուեստները առեւտո՞ւր են, ճարտարարուե՞ստ:

Գրողները, զարմանահար, երկար պահ մը լուռ մնացին, ու նայուածքով իրարու միտք խուզարկեցին:

Ապա, իսկոյն, կրտսերագոյն գրագէտը յայտարարեց.

— Գրագէտը պէտք է ապրի գրչին համար:

— Իմ ուզածն ալ այդ էր, ըսաւ վաճառական բարեկամը, գոհացողին հրճուանքով:

Գրողները խորհրդաւոր լռութեամբ մը փակեցին այս տխուր էջը:

— Գրագէտ չէ Ահարոնեան, գրագէտ չէ Ահարոնեան, ըսաւ, յանկարծ, միջիններուն բացասական մէկ երէցը:

— Ու զէրօ է, զէրօ, զէրօ՝ անոր գործը, յարեց, խիստ գոհ, միջիններուն միւս երէց բացասական գրագէտը:

Զոյգ մը ռումբի այս պայթիւնը ակադեմիան ճակատ տարաւ: Ու ան յիշեց արեւելեան կողմն աշխարհին անհեղագոռ պատերազմը:

Ակադեմիան գայթակղած էր: Բայց, ամէն ոք դեռ կը լռէր:

Կրտսերագոյն գրասէրը զննեց բոլոր նայուածքները: Ցետոյ, դարձաւ դժգոհներու ծանօթ զոյգին, երեւոյթով իր չատ հանդարտ հարցականով:

— Ինչո՞ւ համար, Ահարոնեան գրագէտ չէ: Ինչո՞ւ համար, անոր գործը քեզմով կ'իջնէ մինչեւ զէրօ:

— Որովհետեւ, ան բալկան է, ըսին զոյգ մը դժգոհները, խիստ չատ դժգոհ՝ այդ հարցումէն:

— Այդչա՞փ միայն, հարցուց, հանդարտ, կրտսերագոյն գրասէրը:

— Կեղծ է, չինծու՝ անոր գործը, աւելցուցին դժգոհները:

— Կեղծ եւ չինծո՞ւ անոր գործը, հարցուց, ոտքի եւ համարձակ ալ այս անգամ, կրտսերագոյն գրասէրը: Բարեկամներ, դուք իսկ կուտաք, ձեր բառերով, սահմանումը բուն արուեստին, ըմբռնումը անոր դերին: Արուեստն ի՞նչ է: Փրնտռտուքը, իրացումը, ստեղծումը՝ կեղծ, խէժալ աշխարհի մը, մեր իրական աշխարհին մէջ:

Ահարոնեան գրագէտ է, որովհետեւ, լաւ գըրած է, գեղեցիկին միշտ ձգտած է, գեղեցկութիւն ստեղծած է, եւ ի խնդիր կատարեալին՝ չարչարուած է, տառապած է: Իր արուեստը լոկ տեսիլն է իրականին:

Ահարոնեան գրագէտ է, որովհետեւ, քաջառողջ է իր արուեստը,— ներշնչարան՝ ազնուական զգացումի, հերոսութեան, զոհողութեան, նուիրումի, անհատական եւ ազգային, ընկերային վսեմ կեանքի, ազատ կեանքի:

Ահարոնեան գրագէտ է, որովհետեւ, կը բարձրանայ՝ իր գործին հետ հաղորդուելով: Իր արուեստին չի դիմանար չահախնդիր զգացումը:

Ահարոնեան գրագէտ է, որովհետեւ, խառնուածք է, ինքնութիւն է եւ յուզում է յոյժ ինքնատիպ:

Ահարոնեան տաղանդաւոր գրագէտ է, որովհետեւ, բարի, ազնիւ: Անտաղանդ են, չար, անազնիւ գրիչները:

Իջաւ երկար, խոր լռութիւն: Լռութեան մէջ, երկարեցաւ քրիստոնեայ մեղկ չշունչ մը.

— Պէտք է ներել, պէտք է ներել բացասական, դժգոհ զոյգին, որովհետեւ, տաղանդաւոր, վաստակաւոր ..

Խստաբարոն միջամտեց.

— Ինչպէ՞ս ներել, ինչպէ՞ս ներել տաղանդաւոր գրիչներուն: Ինչո՞ւ ներել տաղանդաւոր գրիչներուն...

Ա. ԽԱՆԷՅԱՆԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՏԱՂ

«Անձրեւն եկաւ չաղալէն...»

«Լէ լէ լէ, վա՛յ, լէ լէ...»ն ալ դուք աւելցուցէք Կոմիտասի այս երգին վրայ:

Հաճելի է, իրապէս, տաք օդին, օրհներգել անձրեւը: Ո՜հ կարծէք զովութիւն մը կը սփռուի մթնոլորտին մէջ:

Եւ սակայն, երբ անընդհատ կ'անձրեւէ օր եւ գիշեր, հաւատացէք որ Արեւը աստուած կը դառնայ: Իրաւունք կուտաս արեւապաշտներուն:

Ժամանակին, երբ կը գտնուէինք «յառաջդիմականներու» օրրանը՝ Թուրքիա«անձրեւի աղօթք»ի հրահանգ կուգար բարեխնամ կառավարութենէն եւ մենք եկեղեցական շապիկներով, քահանայական զգեստներով պճնուած, Սուրբ Ստեփաննոսի կամ Կիրակոս Ծղնաւորի մասունքը վերամբարձ, շարականներ երգելով, կ'իջնայինք ճամբայ, երթալու համար բացօթեայ վայր մը կամ հայկական գերեզմանատունը, հայցելու Աստուծմէ որ հրաման տայ ամպերուն անձրեւ մաղել գիւղացիներու արտերուն վրայ:

Երբեմն օգտակար կ'ըլլար մեր ձեռնարկը, եւ մենք հպարտութեամբ կը սպասէինք որ Թուրքերը, սանկ քչիկ մը, քրիստոնէութեան վրայ հաւատք կապէին... բայց ապերախտները, ընդհակառակն անարգական ընթացքը ձեռքէ չէին ձգեր, կեավուր օղլու կեավուր էինք ու կը մնայինք հոն:

«Զարը՝ չարով կը խափանուի»: Ահա իրենց նշանաբանը:

«Քառասուն օր, քառասուն գիշեր անձրեւ տեղաց եւ Ջրհեղեղը սրբեց մաքրեց մեղապարտ մարդկութիւնը», կը պատգամէ Աստուածաշունչը:

Այս տարի, մեր գլխուն, քանի մը քառասուն օրերէ ի վեր ջուր կը մաղուի երկինքէն եւ տակաւին կը չարունակուի բայց մաքրագործ Ջրհեղեղը կ'ուշանայ եւ մարդիկ փոխանակ իրենց մեղքերէն մաքրուելու աւելի կը մխրճուին անոր մէջ:

Վէճ ու կռիւ ազգերու միջեւ: Գրչամարտ հայ թերթերու բեմերէն:

Ջրհեղեղի փոխարէն համդամակութեան հեղեղ մը ծայր տուած է մեր մէջ: Հարիւր Ֆր. հանդանակելու համար երկու հարիւր ֆրանք ծախք չռայլողներ իրար կը հրմշտկեն հրապարակին վրայ:

Եպիսկոպոս, վարդապետ, տէրտէր: Տեր ու պատուհրապարակ են իջած «ազգ փրկելու» անձրեւ մը մաղելով մեր գլխուն ...

«Ազգասիրութեան» անձրեւները Ջրհեղեղ կազմած՝ կ'ողողեն, կը խեղդեն Հայոց ազգը:

Նոյ Նահապետիմը պէտքը անհրաժեշտ դարձած է, մեզ ազատելու համար այս Ջրհեղեղէն ...

Երկնառաք անձրեւները, գոնէ օր մը կը դադրին եւ մենք Արեւի բարիքը կը վայելենք: Սակայն «ազգասիրութեան» անձրեւները ցրիւ գալու հաւանականութիւն չեն ցուցներ:

Անձրեւադուլի աղօթքով մը հրապարակ գալու տեններ հասած է կարծեմ ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

« ՀԱՅ ՎՇՏԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԻԶԸ »

(Ա. Ահարոնեանի շարժանկարը)

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ վերջանալու վրայ է Ա. Ահարոնեանի շարժանկարը, որուն ձեռնարկուած էր երկու ամիս առաջ:

Շատ կարճ ժամանակէն, հայ հասարակութիւնը պիտի կրնայ վերջապէս, շարժանկարի մասնաւոր սրահներու մէջ, տեսնել մեծ Հայուն կեանքը:

Ժապաւէնը որ պատրաստուած է խնամքով եւ պատմական ամէն ճշգրտութիւնը յարգելով, կը ներկայացնէ Ահարոնեանի կեանքը, մանկութենէն մինչեւ մահը, ինչպէս նաեւ Մարսէլլիոյ եւ Փարիզի մէջ կատարուած ազգային յուղարկաւորութիւնը եւ ապա թաղումը Փէռ Լաշէզի գերեզմանատան մէջ:

Պաստառին վրայ կը տեսնենք Ահարոնեանի կեանքէն առնուած կարեւոր դէպքեր եւ դէմքեր, ինչպէս Հայաստանի անկախութիւնը, Սեւրի դաշնագիրը, Պրէպան Մարսէյլեզի մէջ խօսած վերջին ճառը, Հ. Յ. Դ. երրորդութիւնը, (Քրիստափոր, Ռոստոմ, Զաւարեան): Առաջին անգամ ըլլալով գրեթէ, պիտի տեսնենք եւ լսենք հայերէն բացատրութիւնները զոր գրի առած է Շ. Նարդունի:

Շարժանկարը, որ կը տեւէ մօտաւորապէս քառասուն վայրկեան; իր ձայնի եւ պատկերներու յստակութեամբ, ինչպէս նաեւ իր բէքնիքով կրնայ եւրոպական կամ ամերիկեան court métrageներու կարգին դասուիլ, թէեւ չատ սահմանափակ միջոցներով նկարուած է:

Ժապաւէնի յաջողութեանը կը նպաստեն բացի մեր սիրելի բեմադրիչ՝ Աշոտ Մալաքեանէ (Henri Verneuil) իր Ֆրանսացի մասնագէտներու խմբակը՝ chef opérateur Charles Suin, Montage Gaby Rongier, assistant Guy Labouraste:

Պ. Աշոտ Մալաքեան հակառակ իր զբաղումներուն, սիրայօժար ստանձնած էր այս ժապաւէնի պատրաստութիւնը: Իսկ մեր տաղանդաւոր Պ. Շահխաթունին, նոյնպէս սիրայօժար, կատարած է դիմայարդարութիւնը:

Նարդունին Նարդունի է ուր որ ալ ըլլայ, իր բացատրողականը զոր կը լսենք Ժիրայր Դատաւորեանի ձայնով, խիկապէս կը յուզէ մեզ:

Շարժանկարի ներկայացման պահուն կը լըսենք տխուր եղանակ մը նուագախումբի կողմէ, առնուած «Աւարայրի պատերազմ»էն եւ «Հէքեաթ»էն (ողբացեալ երգահան – ղեկավար Գուրգէն Մ. Ալէմշահի գործերէն): Իսկ «Տէր կեցո դու զհայս» որ կրօնական արարողութեան ժամանակ երգած է «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբը:

Տ.

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ գրականութեան նուիրուած երեկոյ մը սարքուած էր «Արեւմուտք» Լսարանին կողմէ, երկուշաբթի օր, Բաֆէ Րէժանի սրահին մէջ լեցուն բազմութեամբ: Օրուան դասախօսը՝ Պ. Մկրտիչ Պարսամեան գրաւոր զեկուցումով մը ներկայացուց Օշականը իբրեւ քննադատ՝ Սփիւռքի գրականութեան հանդէպ: Պարզեց ողբացեալ գրագէտին երոյթները Սփիւռքի գրագէտներուն մասին եւ անոնց փոխադարձ կարծիքները անոր քննադատութեանց: Այս նիւթին չուրջ խօսք առին նաեւ Պ. Պ. Կաքաւեան, Մելիքեան, Վահէ Օշական, Փոլատեան, Զիթունի, Բալուեան եւն.: Դժբախտաբար ոմանք լաւ պատրաստուած չէին, ինչպէս դիտել տուաւ նախագահը, Արշաւիր Խանէտանեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԼԱ.

Վերջին գերմարդկային ճիգը կը թափէ ան. կը բարձրացնէ սուրը եւ յուսահատ ակնարկով չուրջը կը դիտէ: Յանկարծ, հեռու ձորին մէջ, ժայռի կուրծքին տակէն անոր աչքին կ'երեւայ ծերունի մը, Քրիստոսի սուրբ խաչելութիւնը ձեռքին: Ոգի կը ներշնչէ այդ խաչը իրեն, եւ կրկին կը ջախջախէ թշնամիներու գլուխները:

Այդ ժամանակ կը լսուին աղաղակներ. թշնամին կը չփոթի, կը թողու Աշոտ Երկաթը եւ կ'աճապարէ դէպի փախուստ դիմել: Կը նայի Աշոտ հեռուի խաչին եւ չի հաւատար իր աչքերուն. կը տեսնէ հոն խումբ մը քաջեր, որոնք կը հալածեն թշնամիները: Այդ խումբին մէջ բարձր կը փայլէր խաչանիչ դրօշակը:

Կը փախչի թշնամին. ազատուած է ինք. խաչն ու դրօշը կը մօտենան: Կը մօտենայ նաեւ ծերունին:

Աշոտ Երկաթ վար կ'իջնէ ձիէն, ծունկի կուգայ ձիւնին վրայ եւ կը համբուրէ խաչը:

— Կեցցէ Աշոտ Երկաթը, ապրի Մարտիրոս հայրը, կը գոչայ խումբը եւ կրկին կը սկսի հալածել թշնամին:

Խաւարը կը պատէ ամբողջ կիրճը: Մարտիրոս վանահօր խումբը կը վերադառնայ, իր հետ բերելով երկու հայ իշխանները, զորս գերի բռնած էին իրենց հետապնդումի ընթացքին:

— Դաւաճաններ, կը գոչայ Մարտիրոս վանահայրը, բարկութենէն ինքն իրմէ ելած:

Հայ քաջերը կ'ուզեն պատառ պատառ ընել դաւաճանները, բայց Աշոտ Երկաթ կը հրամայէ հանդիստ կենալ. Անձեւացեաց եւ Ռշտունեաց իշխանները շղթայակապ կը բերուին իր առջեւ: Արհամարհանքով կը նայի Աշոտ անոնց երեսին, եւ ապա պահապաններուն դառնալով կ'ըսէ.

— Հանեցէք շղթաները. ես չեմ ուզեր որ հայ իշխաններ շղթայակապ բերուին իմ առջեւս:

Պահապանները զարմացած կը քակեն շղթաները եւ լուռ կը նային Աշոտ Երկաթին:

— Մարտիրոս հայր, ասոնց ամօթալի արարքը յայտնի է քեզ. քու կորիճներդ գերի բռնեցին զանոնք, ուստի քեզի կը յանձնեմ անոնց դատաստանը:

— Ոչ, թագաւոր. ատիկա մեր իրաւասութենէն դուրս է, մենք չենք կրնար անոնց դատաստանը տեսնել. իսկ եթէ ուզէք գործը թողուլ իմ քաջերուս, պատիժը սոսկալի կ'ըլլայ, ըսաւ Մարտիրոս հայրը արհամարհոտ ակնարկ մը ձգելով դաւաճաններուն վրայ:

— Գթութիւն, սխալեցանք մենք. կին, զաւակ ունինք, ըսին դաւաճանները եւ ինկան Աշոտ Երկաթի ոտքերը:

—Թշուառներ, կրկնեց Աշոտ Երկաթ եւ դառնալով պահապաններուն՝ աւելցուց.

— Առէք զէնքերնին, հանեցէք իշխանական զգեստները եւ արձակեցէք զիրենք, թող երթան ուր որ կ'ուզեն:

Այդ դէպքերէն վերջ՝ Մարտիրոս վանահայրը կրկին մտաւ ժողովուրդին մէջ խումբեր կազմակերպելու, իսկ Աշոտ Երկաթ, յոյսը օտար ուժի վրայ դրած, Պոլիս գնաց:

Ի՞նչ պիտի ըլլար Հայաստանի դրութիւնը:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

ուր կան. իսկ ցուցարարներէն՝ 7 մեռեալ եւ վիրաւոր ։

★ Թոյլիաթթիի վրայ մահափորձ կատարող Անթոնիօ Փալանթէի պայուսակին մէջ գտնուած է Հիթլէրի «Մայն Քամփֆ»՝ գիրքին օրինակ մը։ — Ահաբեկիչին՝ ազգականները ալ ձերբակալուեցան։ — Վերջին լուրերու համաձայն Թոյլիաթթիի վիճակը ծանրացած է ։

Պերլինի խնդիրը սուր ծաւալ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Ուրբաթ օր նախարարական խորհուրդին մէջ արտաքին նախարար Պիտօ տեղեկութիւններ տըւաւ Պերլինի կացութեան մասին, ըսելով թէ «լուրջ» է։ Դաշնակիցներու Յուլիս 6 թուակիր ծանուցագիրներուն Խ. Միութեան կողմէ տրուած պատասխանը «անել» մը ստեղծած է։ Պիտօ կը յուսայ թէ Լա Հէյի Հինգերու ժողովը ելք մը պիտի գտնէ ։

★ Ամերիկեան 60 գերամրոցներ (օմբաձիգ օդանաւ) ճամբայ ելան դէպի Անգլիա, ուր պիտի մնան ռազմափորձեր կատարելու համար։ Ասոնց ժամանումով 76ի պիտի հասնի Անգլիա ղրկուած գերամրոցներուն թիւը, 1500 սպաներով եւ օդաչուներով ։

Այսօր վաղը Անգլիա կը հասնին նաեւ սըրնթաց օդանաւեր, որոնք երկու օր մնալէ վերջ Գերմանիա պիտի երթան։ Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ այս խորհրդաւոր շարժումները կապ ունին Պերլինի կացութեան հետ ։

★ Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին Պերլինի կացութեան մասին։ Հինգերու Խորհրդակցական ժողովը՝ որուն մաս կը կազմեն Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Պենէլիւքսի (Հոլանտա, Պելժիա եւ Լիւքսէմպուրկ) արտաքին նախարարները, վաղը, երկուշաբթի պիտի գումարուի Լա Հէյի մէջ։ Ինչպէս յայտնի է, այս ժողովին բուն պաշտօնն է ուսումնասիրել Մարշըլի ծրագրին համաձայն Ամերիկայի ընելիք օժանդակութեան գործածութեան եղանակները եւ որոշել Պրիւքսէլի Ուխտին կիրարկման մեթոտները։ Տարակոյս չկայ թէ պիտի քննուի նաեւ Պերլինի խնդիրը։ Խորհրդակցութիւնները օրը օրին պիտի հաղորդուին Մ. Նահանգներուն, որ դիտող մը պիտի ղրկէ։

★ Անգլիոյ օդատորմիղին սպարապետը Պերլին գնաց, ուսումնասիրելու համար կացութիւնը։

★ Իրազեկ աղբիւրէ ստացուած լուրի մը համաձայն, Արեւմտեան երեք պետութեանց Լոնտոնի մնայուն յանձնախումբը, որուն անդամներն են Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի դեսպանները ու Անգլիոյ արտաքին Նախարարութեան գերմանական բաժնի տնօրէնը, նոր ծանուցագիր մը կը պատրաստէ Մոսկուա ղրկելու համար։ Բայց թէ՝ այս ծանուցագիրը իսկոյն պիտի յանձնուի՞ Խ. Միութեան, այս մասին բան մը ըսուած չէ ։

★ Պերլինի խորհրդային մամուլը առաջին անգամ ըլլալով կը յայտնէ թէ «արեւմտեան դաշնակիցները պիտի փորձեն պահել Պերլինի իրենց խարիսխը, ինչ որ ալ պատահի»։ Արեւմտեան թաղամասերու Գերմանները իրենց ներկայացուցիչներուն բերնով յայտարարեցին թէ «պիտի շարունակեն պայքարը, պաշտպանելու համար իրենց ազատութիւնը »։

★ Խորհրդային իշխանութիւնները հաղորդեցին Գերմանիոյ ամերիկեան եւ անգլիական իշխանութիւններուն թէ՝ խորհրդային «բազմաթիւ» որսորդ օդանաւեր շարժումներ կը կատարեն Պերլինի օդային այն նրբանցքին մէջ՝ ուրկէ կ՚անցնին դաշնակից օդանաւերը, պարէնաւորելու համար այս քաղաքը։

Դաշնակից զինուորական շրջանակները կը յայտարարեն թէ խորհրդային օդանաւերուն այս շարժումները՝ որոնք հետզհետէ կ՚աւելնան, մէկ նպատակ ունին, այն է՝ դժուարացնել Պերլինը պարէնաւորելու համար Դաշնակիցներու ըրած ջանքերը։ Բայց — կ՚աւելցնեն — այս «փոքրիկ պաղ պատերազմը» ցարդ արգելք եղած չէ որ դաշնակից օդանաւերը «օդային նրբանցք»էն անցնին առանց դժուարութեան ։

Կռիւները պիտի դադրին Պաղեստինի մէջ

Ապահովութեան Խորհուրդը երկու վերջնագիրներ ղրկած էր Հրեաներուն եւ Արաբներուն, պահանջելով դադրեցնել կռիւները, Պաղեստինի մէջ երեք օրէն, իսկ Երուսաղէմի մէջ՝ 24 ժամէն։ Երկու կողմերն ալ ընդունած ըլլալով այս առաջարկը, կռիւները պէտք է դադրած ըլլան ամէնէն ուշ մինչեւ երկուշաբթի ժամը 1.30ին։

★ Ուրբաթ իրիկուն, Հրեաները ռմբակոծեցին Գահիրէն։ Իսկ Իրաքցիները ռումբեր նետեցին Հայֆայի վրայ. Եգիպտացիներն ալ՝ Թէլ Ավիվի վրայ։ Նոյն իրիկունը, Իսրայէլի զինուորները գրաւեցին Նազարէթը, որ արաբական քաղաք մըն է։

Արաբական ուժերը ռազմագիտական դիրքեր գրաւեցին Երուսաղէմի հիւսիսային շրջանին մէջ։

Ամմանէն պաշտօնապէս կը հաղորդեն թէ՝ արաբական բանակի գերագոյն հրամանատարութիւնը հրամայեց կրակը դադրեցնել Երուսաղէմի շրջանին մէջ, շաբաթ լուսնալու գիշերը, ժամը 2ին, համաձայն Ապահովութեան Խորհուրդի վերջնագրին ։

Եթէ մերժէին զինադուլի առաջարկը, Ապահովութեան Խորհուրդը պատժական տնօրինութիւններ պիտի հրամայէր, ի հարկին զինու զօրութեամբ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէին։ Նուիրուած ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը ,St. Just, 117 Ave. Corot, Bar de Chaletի պարտէզին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Պիտի բանախօսէ ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Սէն Ժէռոմի եւ Լէ Զ՚Օլիվի Նոր Սերունդի խումբերուն։ Ընտիր ճաշ, ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։ Մուտքը ազատ է։

ԼՈՒՐՏԻ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս 26էն 2 Սեպտեմբեր 1948

Արձանագրութիւններու եւ պայմաններու համար դիմել Փարիզ՝ Միքայէլ Վ. Մումճեանի 10bis rue Thouin, Paris (5)։ Առնուվիլ լէ Կոնէս՝ Անտոն Մ. Վ. Իսկէնտէրեանի 69 Bld. Henri Barbusse ։ Լիոն՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 78 rue Rabelais: Վալանս՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 11 rue Belle Image ։

Արձանագրութիւններու վերջին պայմանաժամը 15 Օգոստոս ։

Պայմաններ՝ Փարիզէն 7000 ֆրանք, երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր։ Լիոն 6800 Ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր, Վալանս՝ 6.600 Ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Ինչպէս գրած էինք երէկ, ուրբաթ իրիկուն կարաւանը հասաւ Aix les Bains: Մեկնած էին 63 հոգի միայն, առտուան ժամը 7.45ին, հասնելու համար 5ին։ Նորէն լեռներու մէջ, ձիւնին տակ անցան մրցորդները եւ լրագրողներու կարաւանը։ Առաջին լեռը, Col du Galibier 2556 մեթր բարձրութիւն ունէր ։ Առաջին անցաւ Ֆրանսացի Թէսեռ, երկու վայրկեան վերջ Պառթալի եւ Ռոպէ միասին։ Երկրորդ լեռը, Croix de Fer, (2087 մեթր) առաջին անցաւ Պառթալի ինչպէս քիչ վերջը Col de Porteի վրայ (1.325 մ.) շահելով թէ հանգրուանը մինչեւ Aix, եւ թէ դեղին շապիկը։ Ուրեմն այսօր Լօզան հասնելէ առաջ ընդհանուր դասաւորման մէջ առաջին է Իտալացի Պառթալին, երկրորդ Ֆրանսացի Ռոպէն ։ Այսօր, կիրակի, 15րդ հանգրուանն է, 234 քիլ. բայց այսուհետեւ շատ մեծ փոփոխութիւններ տեղի չեն կրնար ունենալ, մանաւանդ եթէ Պառթալի կարենայ պահել իր դեղին շապիկը մինչեւ Փարիզ։

ԵՐԳԱ-ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

25 Յուլիս կիրակի ժամը 3.30ին,

Salle Carlonia, 13 rue Maccarani, Nice

Կ՚երգէ ծանօթ եւ սիրուած երգչուհին

Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը նուագէ ջութակահար Պ. Ս. ՋԷՐԷՔՃԵԱՆ

Դաշնակով կ՚ընկերանայ Օր. ՍՈՆԱ ԽՈԱՐՈՎԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Սերովբէ Տիրատուրեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց երրորդ զաւկին, ՄԱՌԻ – ԱՐՈՒՍԵԱԿԻ, 12 Յուլիս 1948։ Այս առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կ. Խաչին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԾՈՎԱՍԱՐ ՄԵՋՊՈՒՐԵԱՆ կ՚իմացնեն իրենց անդրանիկ զաւակին ծնունդը SONA — SYLVIANի։ 6 Յուլիս, Bondy (Seine)։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Իսի լէ Մուլինոյի թատերասէր հայ հասարակութեան բուռն փափաքին գոհացում տալու համար, Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ կը ներկայացնէ Ս. Պարթեւեանի

«ԱՆՍԱՀ ԲՈՑԸ»

20 Յուլիսին, երեքշաբթի գիշեր, ժամը ճիշդ 8.30ին, Իսիի Cinéma Alhambraի շքեղ սրահին մէջ։ Տոմսերը ապահովել, 43 rue Richer, Բալուեանի մօտ, եւ Իսիի մէջ, իսկ ներկայացման օրը կիչէն։

Հաղորդակցութեան միջոց. — Métro Mairie d'Issyի դէմը ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Վաղը կիրակի, ժամը 10ին պատարագ պիտի մատուցանուի Գեր. Պապեան վարդապետի կողմէ, Վալանսի հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ։— ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար այս երկուշաբթի 19 Յուլիսին, յետաձգուած է յաջորդ երկուշաբթիի, 26 Յուլիս։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի շրջանի ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ կողմէ կիրակի առաւօտէն 18 յուլիս Մէօտօնի անտառին մէջ (Tapis Vert)։ Պիտի տեսնէք սկաուտական մարզախաղեր, հայկական երգ եւ պար Արենուշներու կողմէ։ Շատ հաճելի անակնկալներ ։

Ճոխ պիւֆէ։ Արենուշներ պիտի առաջնորդեն հանդէսին վայրը Invalides – Versailles Մէօտօնի կայարանէն ։

Անձրեւի պարագային հանդիսականները պատսպարուած են ։

Ա. ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը, Ամերիկայի Կ. վարչութեան օգնութեամբ կառուցած ըլլալով, հանգուցեալ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆի յուշարձանը, այս կիրակի ժամը 3ին Արտաւազդ արք. պիտի օրհնէ զայն։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։ Մասնաւորաբար Տարօնցի հայրենակիցները ։ Արարողութենէն անմիջապէս վերջ պիտի հաւաքուինք սրահի մը մէջ, ոգեկոչելու համար 1915ի մեր նահատակներու յիշատակը։

Հաղորդակցութեան միջոց.— Denfertէն առնել Sceauի գիծը եւ իջնել Laplace կայարանը ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 20 JUILLET 1948 Երեքշաբթի 20 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 4596–Նոր շրջան թիւ 1005 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՈ՞ՒՆԴԸ ՊԱԿՍԵՑԱՒ ԹԷ...

— «Ի՞նչ ցանեցիք որ ինչ կը յուսաք հնձել», կը հարցնէր երիտասարդ նամակագիրը, շաբաթ օր հրատարակուած գրութեամբ :

Դեռ ուրիշ նախադասութիւն մը.— «Կը պահանջենք այն անունդը որուն իրաւունք ունինք, իբրեւ ընտրանին այս ժողովուրդին»:

Ցաճախ կը հարցնենք մենք մեզի,— Ո՞ր սերունդն էր աւելի զրկուած գուրգուրանքէ եւ մտաւոր սնունդէ: Երէկուա՞նը թէ այսօրուանը :

Հայրե՞րը բախտաւոր եղան թէ որդիները:

Պատրաստ ժառանգութիւննե՞ր ստացան հայրերը, փշրանքներ ձգելով զաւակներուն :

Անշուշտ անփոխարինելի առաւելութիւն մը կը վայելէին հայրերը եւ՝ երէց եղբայրները, գտնուելով հայրենի հողերու վրայ :

Իսկ իրենց գլխուն վրայ թառած մղձաւա՞նջը: Արիւնազանգ բռնակալութիւն մը որ պարբերաբար կը սրէր «եաթաղան»ը ...

Տարիներով դժոխային կարգուսարքի մը տակ տրորուելէ վերջ, այսօրուան երէցները, ինչպէս անոնց անմիջական նախորդները, միայն երկու պատմական պատեհութիւններ վայելեցին, — յարաբերական ազատութիւն մը օսմ. սահմանադրութեան շրջանին, 1908—1914, եւ Ա. Մեծ Պատերազմին զինադադարը,— 1918—1922:

Նշանակուած թուականներն ալ կ'ապացուցանեն թէ որքա՛ն կարճ տեւեցին այդ երկու պատեհութիւնները:

Այն ատեն ալ շատ պայծառ չէր մթնոլորտը, «ուսումնական» բարքերու տեսակէտով: Թերեւս աւելի մութ էր, քանի որ հաւասարակշռութիւնը խանգարուեցաւ երբ խաւարակուռ բռնապետութեան կը յաջորդէր որոշ ազատութիւն :

Այն ատեն ալ «Փոքս – Թրոթ» կը պարէին «անյատակ եսապաշտութիւնը, ցուցամոլութիւնը եւ ծիծաղելի փառասիրութիւնները»: Այն ատեն ալ խժալուր ժխոր մը կը բարձրացնէին «համայնակուլ պայքարները, անձնական եւ կուսակցական»: Այն ատեն ալ՝ ի՞նչ դանելիքներ :

Եւ սակայն, ունէինք երիտասարդութիւն մը, որ գիտէր անտեսել, արհամարհել այդ բոլոր դժեհկութիւնները, եւ իր ճամբան քալել : Այսինքն ճամբայ բանալ :

Այդ երիտասարդութիւնը կը հաւատար իր ճակատագրին եւ կոչումին, առանց ինքզինքը հոչակելու «ընտրանին այս ժողովուրդին»: Կ'ուզէր բան մը դառնալ, իր սեփական աշխատանքով, առանց հարցնելու.— «Ի՞նչ ցանեցիք որ ինչ կը յուսաք հնձել »:

Ճիշդ է որ միջավայրը շարք մը առաւելութիւններ կ'ընծայէր այն ատեն: Բայց, ի՞նչ էր այդ երիտասարդութեան ստացածը իր հայրերէն, բացի ընդհանուր խանդավառութենէ մը եւ լաւագոյն օրերու հաւատքէն :

Այն ատեն, հարիւրին հինգն անգամ երազ կը համարէր Եւրոպան, իր ակնախտիղ հեռանկարներով: Եւ անոնք որ այս ափերը նետուելու բախտը պիտի ունենային, ընդհանրապէս տոգորուած էին մէկ խանդավառութեամբ.— Կարելի եղածին չափ պաշար ամբարել եւ վերադառնալ հայրենիք, ծառայելու համար ժողովուրդին :

Պատերազմ, խորտակում, արտագաղթ եւ ահաւասիկ ազգովին ցիրուցան օտար ափերուվրայ:

Երէկուան երիտասարդները, որ այսօր երէցներ կը համարուին, իսկապէս թերացա՞ն իրենց պարտականութեան մէջ, յաջորդներուն հանդէպ: Զլացի՞ն, չտուի՞ն, չտրամադրեցի՞ն ինչ որ կրնային, անոնց ճամբան հարթելու համար, որպէսզի կարենան արժեցնել իրենց արդար յաւակնութիւնները :

Ո՞վ պիտի համարձակէր ըսել, ապացուցանել թէ ամուլ անցան վերջին արտագաղթէն ի վեր սահած տարիները, «յուսախաբութենէ յուսախաբութիւն » գլորելով նոր սերունդը :

Այս հարցումները կը պահանջեն պատշաճ վերլուծում, եւ ոչ թէ վայրկեան վճիռներ :

Շարք մը բացասական երեւոյթներ, ծանօթ հաստատութեան մը տմարդի վերաբերումը Ուս. Միութեան հանդէպ եւ դեռ ուրիշ դժեհիկ բարքեր իրաւունք չեն տար ամէն բան սեւ տեսնելու եւ ողբաձայն ճիչեր արձակելու :

Փորձենք այդ էջերն ալ թղթատել :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆՆԵՐԸ

Հինգշաբթի գիշեր Կառ տը Լիոնէն մեկնեցաւ առաջին խումբը, 40 հոգի, Հարաւային Ալպեաններու գեղատեսիլ մէկ բարձունքին, Վերնէի մէջ կազդուրուելու եւ իրենց դպրոցական արձակուրդին մէկ մասը վայելելու :

Ֆր. Կապոյտ Խաչի այս ձեռնարկը, որ 1935էն ի վեր ութերորդ անգամն ըլլալով հարիւրաւոր հայ մանուկներու առիթը կուտայ գեղեցիկ արձակուրդ մը անցընելու, իր առանձին նշանակութիւնը ունի:

Այն մեծ համակրութիւնը եւ ընդհ. հետաքրքրութիւնը զոր կը վայելէ կայանի ձեռնարկը, արդէն իսկ կ'ապացուցանեն թէ հայ գաղութն ալ հասկցած է անոր բացառիկ օգտակարութիւնը :

Տնտեսական պատճառներ չեն որ տուն կուտան հարիւրաւոր դիմումներու: Ընդհակառակն, քանի քանի նամակներ, բերանացի դիմումներ կը ստանայ Շրջ. վարչութիւնը ամառուան ընթացքին.

— Կը խնդրեմ, իմ տղաս ալ առէք, կը վճարեմ ինչ որ պէտք է:

Եւ սակայն ստիպուած են մերժել, մանաւանդ վճարել ուզողները, որպէսզի կարելի ըլլայ տանիլ անոնք որ չեն կրնար հոգալ իրենց զաւակներուն ծախքերը :

Ինչո՞ւ այս հետաքրքրութիւնը կայանի մը համար, որուն նմանները հարիւրներով կը կազմակերպեն ֆրանսական ամէն կարգի միութիւններ:

Ինչո՞ւ այս բազմածախս եւ յոգնեցուցիչ ձեռնարկին յաջորդական կազմակերպութիւնը Միութեան մը կողմէ որուն ծրագիրը այնքան բազմակողմանի է :

Եկէք հարցնենք ծնողքներուն:

— Աղջիկս բառ մը հայերէն չէր գիտեր եւ յամառ կերպով չէր ուզեր խօսիլ. մէկ ամսուան մէջ, ինչ հրաշք է՞ որ թէ կը խօսի, եւ թէ իր փոքր եղբօրը կը սորվեցնէ :

— Գիտէ՞ք, անգամ մը մեծ տղաս ձեր կայանը գացած է, հոն երգեր է սորված: Անկէ ի վեր այդ հայերէն երգերը չէ մոռցած: Ի՜նչ լաւ կ'երգէ. հոգիս կը բացուի :

— Կը յիշէ՞ք, Տիկին, ես ձեր կայանին մասնակցած եմ 1936ին, Նիս : Երբեք չեմ մոռնար ոչ միայն ձեր գուրգուրանքը այլեւ սորված արտասանութիւններս: Պզտիկ հանդէս մը տուինք հոն ես դեր ունէի: Ճիշդ է, հիմա մեծ երիտասարդ եմ եղած, բայց այն ատեն հազիւ տասը տարեկան էի, եւ հայերէն ալ գրեթէ չէի խօսեր :

Ահա թէ ինչու Ֆր. Կապոյտ Խաչը ունի եւ պիտի ունենայ միշտ իր կայանները, ծառերու ճիւղերէն կախուած թռչունի բոյներ ուր հայերէն կ'երգեն ու կը ճռուողեն մեր ձագուկները :

ՍՕՍԻ

14ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻ աւանդական ջահը ձեռքէ ձեռք անցնելով մինչեւ Լոնտոն պիտի հասնի Յուլիս 29ին, ուր բացումը պիտի կատարէ Անգլիոյ Թագաւորը: Ջահը վառելու գործողութիւնը կատարուեցաւ Ողիմպոս Լերան շուրջը, որ ապստամբութեան շրջանին մէջ կը գտնուի: Երիտասարդ մը նախ ձիթենիի ճիւղ մըվառեցհայելին ցոլացնելով արեւին ճառագայթներուն տակ: Յետոյ հինաւուրց ջահ մը հաւաքեց բոցը Խաղաղութեան խորանին վրայ եւ տասնապետ Զիմիտրելիս բոցավառ ջահը բռնած ճամբայ ելաւ, ընկերակցութեամբ 15 երիտասարդ սաղմոսերգուներու որոնք հատուած մը արտասանեցին Եւրիպիդէսէն, մաղթելով որ պատերազմը շուտ վերջանայ: Անգլիական թորփիլանաւ մը Քորֆու պիտի փոխադրէ ջահը, որ ցամաքէ ցամաք պիտի հասնի Լոնտոն: Առաջին անգամ ըլլալով զինուորներ կ'ընկերանային ջահակիրին, որպէսզի յարձակման չենթարկուի ապստամբներուն կողմէ :

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ վերջնապէս դադրեցնելու համար բանակցութիւններ կը կատարուին կառավարութեան հետ: Մաքսային պաշտօնեաներու գործադուլը վերջացաւ, սուգի մատնելով անոնք որ մաքսանենգութիւն կը կատարէին անարգել: Գործադուլը կը շարունակուի կարգ մը նահանգապետութեանց մէջ : Դադրեցաւ նաեւ դատական քարտուղարներու գործադուլը Սէնի նահանգին մէջ :

Նորէն դահլիճի տագնապ

Շումանի դահլիճը նորէն ծանր տագնապի մը մատնուած է, իբրեւ հետեւանք զինուորական վարկերու կրճատման առթիւ ծագած վիճաբանութեանց: Վարչապետը վստահութեան խնդիր յարոյց շաբաթ օր եւ Ազգ. Ժողովը որոշեց խնդիրը քննել երկուշաբթի օր (երէկ): Հրաժարումը անխուսափելի կը համարուէր այս անգամ :

Ընկերվարականները եւ արմատականները, որոնք երկուքն ալ կը մասնակցին կառավարութեան, միասնաբար կը պահանջեն 12 միլիառ ֆրանք զեղչել զինուորական վարկերը: Պ. Շուման խնայողութեան կուսակից ըլլալով հանդերձ, ուժգնօրէն կ'ընդդիմանայ այս կրճատման, ի խնդիր ազգ. պաշտպանութեան :

Շաբաթ օր մինչեւ վերջին պահուն կը յուսացուէր միջին ճամբայ մը գտնել կրճատման գումարի մասին, բայց կարելի չեղաւ համաձայնիլ: Խնդիրը փոքր խնայողութեանց մասին չէ : Կառավարութիւնը արդէն հաւանած է 8ուկէս միլիառ ֆրանք զեղչել զինուորական վարկերը: Ընկերվարականները կը փափաքին արտակարգ լիազօրութիւններ տալ կառավարութեան — ինչպէս կը պահանջէ ելմտական նախարարը — հրամանագիրներով խնայողութիւններ կատարելու, ազգայնացուած հաստատութիւններ եւ ընկերային ապահովութիւնը վերակազմելու համար: Ընկերվարականները միեւնոյն ատեն կը յուսան վարկ շահիլ յառաջիկայ հոկտեմբերի ընտրութեանց մէջ, եթէ դահլիճը իյնայ զինուորական վարկերու կրճատման պայքարին առթիւ: Արմատականներն ալ այս տեսակ հաշիւներ ունին :

Կիրակի օր կացութիւնը այնքան տագնապալի կը թուէր որ, Պ. Էրիօ Փարիզ կանչուեցաւ ստիպողաբար :

Նախապէս ընկերվարականներն էին որ առաջարկեցին 12 միլիառ ֆրանք զեղչել բանակի, նաւատորմի եւ օդատորմիղի համար պահանջուած վարկերէն, (Համագումար 313.500.000.000 Ֆր.): Յետոյ արմատականներն ալ միացան, գիտել տալով թէ զինուորական վարկերը ընդհ. ելմտացոյցին իբր մէկ երրորդը կը կազմեն: Անոնք միեւնոյն ատեն կը քննադատեն պատերազմական նախարարը թէ լաւ չի վարեր գործերը և հաշիւները: Իրենց պահանջած կրճատումն է 12.000.001.000 ֆրանք: Այս հազար ֆրանք աւելին կը նշանակէ դժգոհութիւն պատերազմական նախարարին Պ. Թէյթժէնի դէմ, որ ժողովրդական հոսանքին կը պատկանի (M. R. P.):

Տասներկու անգամ է որ Պ. Շուման վստահութեան խնդիր կը յարուցանէ, իր պաշտօնավարութենէն ի վեր (22 Նոյեմբեր 1947):

Օդանաւերու թռիչքն ալ պիտի արգիլուի Պերլինի մէջ

Երեք արեւմտեան պետութիւնները ամէն օր կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները, ելք մը գտնելու համար Պերլինի պաշարման առթիւ ծագած տագնապին: Վերջնական որոշումը պիտի տրուի հինգ արեւմտեան պետութեանց խորհրդաժողովէն վերջը, որ բացուեցաւ երէկ, երկուշաբթի, Լա Հէյի մէջ: Այս առթիւ կարեւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները, թէ Պերլինի պաշարման եւ թէ ամբողջ գերմանական հարցի մասին :

Այս խորհրդաժողովը կը գումարուի ամէն երեք ամիս անգամ մը, քննելու համար Արեւմտեան Միութեան զանազան գաղտնի գործերը: Այս անգամ աւելի մեծ արժէք պիտի ունենայ, քանի որ արտաքին նախարարները պիտի քննեն իրենց զինուորական յանձնախումբին տեղեկագիրները, ինչպէս և եօթնանգամ համաձայնութեան խնդիրը (մասնակցութիւն Ամերիկայի եւ Քանատայի) :

Աւելորդ է ըսել թէ պիտի քննուին նաեւ գործնական միջոցներ, եթէ Ռուսերը աւելի խստացնեն Պերլինի պաշարումը: Զանազան զրոյցներու համաձայն, արեւմտեան պետութիւնները ի հարկին պիտի դիմեն Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին, ամբաստանելով Խ. Միութիւնը: Տարակոյս չկայ թէ կացութիւնը աւելի պիտի ծանրանայ, եթէ Ռուսերը փորձեն օդային երթեւեկներն ալ խափանել, եւ արեւմտեան երեք պետութիւնները միջոցներ ձեռք առնեն պաշարումը խզելու համար :

Պերլինէն կը հեռագրեն թէ Ռուսերը շաբաթ օր ամէնէն բազմաթիւ օդանաւերը ղրկեցին այն նրբանցքը որ Պերլինը կը բաժնէ արեւմտեան Գերմանիայէն: Ամէն օր հարիւրաւոր անգլեւսաքսոնօդանաւեր կ'անցնին այդ նրբանցքէն, պաշար հասցնելու համար Գերմանիոյ ժողովուրդին: Կը կարծուի թէ Ռուսերը ուժի փորձ մը կը կատարեն, մանաւանդ հիմա որ Ամերիկացիները 60 թռչուն դերամրոցներ ղրկած են Անգլիա, ի հարկին դէպի արեւմուտք քշելու եւ ճնշում բանեցնելու համար: Ուրիշ խափանարար միջոցներ ալ կը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԸ ԵՒ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ

Ա.

Անթիլիասի Կիլիկեան Դպրեվանքի տեսուչ Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատեան պաշտօն ստացած է Կիլիկիոյ կաթողիկոս Գարեգին Ա. Յովսէփեանէ՝ այցելելու արտասահմանի հայ գաղութները, կաթողիկոսարանի եւ դպրեվանքի վիճակը ծանօթացնելու համար մեր հայրենակիցներուն :

Դերենիկ եպիսկ. իր առաջին այցելութիւնը տուաւ ֆրանսահայ գաղութին, իր առաքելութեան մասին տեղեկութիւններ հաղորդեց մամուլին, պատարագեց Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ եւ քարոզեց :

Յուլիս 13ի երեքշաբթի իրիկուն հայ գաղութէն կարգ մը հայրենակիցներու առջեւ զեկուցում տուաւ Նուպարեան Մատենադարանին մէջ : Հաւաքոյթին կը նախագահէր կաթողիկոս պատուիրակ Արտաւազդ արք., որ բացատրելէ վերջ Դերենիկ եպիսկ.ի ժամանակաւոր հայրապետական նուիրակի պաշտօնը, տեղեկութիւններ տուաւ Անթիլիասի կաթողիկոսարանի հաստատման սկզբնական աշխատանքներուն մասին, Հոգելոյս Սահակ Բ. եւ Բաբգէն Ա. կաթողիկոններու օրով, իր ալ մասնակցութեամբ :

Նիւր Իսթ Ռիլիֆի Անթիլիասի նախկին ամերիկեան որբանոցն է, Միջերկրական ափերուն վըրայ, Պէյրութէն քանի մը քիլոմեթր միայն հեռու, որ վերածուած է վանքի, իր մէջ պարփակելով վեհարանը, դպրեվանքը, եկեղեցին, Նահատակներու Յիշատակարանը եւ յարակից շէնքերը : Քանի մը հայ բարերարներու կարեւոր նուիրատուութեանց եւ հայրենասէր ժողովուրդի լումաներուն շնորհիւ է, որ այսօր հայութիւնը վերականգնած է իր փառաւոր կաթողիկոսարանը, պատուաւոր տեղ մը գրաւելով Լիբանանի մէջ, ուր միւս քրիստոնեայ ժողովուրդները — Մարոնիներն ու Յոյն Օրթոտոքսները — դարերէ ի վեր իրենց վանքերն ու եկեղեցիները ունին, օժտուած հարուստ կալուածներով :

Անթիլիասի կաթողիկոսարանը աղքատ է բաղդատաբար : Կիլիկիոյ հնադարեան կաթողիկոսութիւնը անծայրածիր հողեր ունէր : Թլանի ագարակը, Սիսէն քանի մը քիլոմեթր դէպի հարաւ, կը տարածուէր մինչեւ Անազարփայի պատմական բերդին ստորոտը, իր հայկական գիւղով, հայ մշակներով, ջաղացքով, իր նշանաւոր գոմէշներով, այծերու եւ ոչխարներու հօտերով, բակի կենդանիներով, ցորենի, գարիի եւ ամէն տեսակ արմտիքի բերքերով :

Այդ բոլորը անցեալին կը պատկանին, դարձած են «լքեալ գոյք» : Հայ շինարար ժողովուրդը այժմ Լիբանանի հիւրընկալ ափերուն վրայ ոչինչէն ստեղծած է բոլորովին նորը : Սիսի կաթողիկոսարանի հնամենի պարիսպները իրենց կռնակը տուած էին Լեւոնի բերդին ապառաժներուն : Խաչաձեւ վեհարանը թառած էր բարձունքի մը վըրայ, որ կը տիրապետէր ամբողջ քաղաքին : Հեռուէն կարելի էր տեսնել վեհաշուք ու լայնանիստ մայր եկեղեցին :

Հիմա Անթիլիասի կաթողիկոսարանը՝ իր գմբէթազարդ մայր եկեղեցիով եւ արդիական գեղեցիկ շինութիւններով թառած է ծովափին վըրայ, կռնակը տուած նարինջենիի եւ աղամաթուզի մշտադալար պարտէզներուն : Անցորդները հպարտութեամբ կը դիտեն կիլիկեան այս նոր վանքը, որ Լիբանանի լերկ լեռներուն առջեւ հրաշագեղ ովասիսի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ :

Ինչպէս անցեալին մէջ, ներկայիս ալ հայ ժողովուրդը կը գուրգուրայ իր պատմական սրբութիւններուն վրայ :

Երբ ծերունազարդ Սահակ կաթողիկոս գործի ձեռնարկեց Լիբանանի մէջ, բարերարներ օգնութեան հասան իրեն, կալուածը գնելու եւ անհրաժեշտ շինութիւնները կատարելու համար :

Կիլիկիոյ մայրավանքին մեծ բարերար մը եղած էր հանգուցեալ Մատթէոս Խերեան, բնիկ Ակնցի (Կամարակապ) մեռած 1914ի վերջերը Փարիզի մէջ : Այս բարերարն էր, որ 1903—1904ին Զէյթունի մէջ իր ծախքերով բաղնիք մը շինել տուած եւ քաղաքին համար ջուր բերել տուած էր :

Մատթէոս Խերեան նախ քան 1914ի պատերազմը Կիլիկիոյ վանքին նուիրած էր Աղեքսանդրիոյ իր մատենադարանը : Ասկէ զատ Սահակ Բ. կաթողիկոսին տուած էր 4000 հնչուն ֆրանսական ոսկի, որուն վրայ աւելցնելով 1914 հոկտեմբեր 3ի իր կտակով յատկացուած 9000 հնչուն ոսկին, Կիլիկիոյ մէջ պիտի բացուէր գիւղատնտեսական վարժարան մը «Կիլիկիոյ Խերեանց երկրագործական վարժարան» անունով եւ տիպարագարակ մը : Վարժարանը պիտի բացուէր Մէրսինի մօտակայ Խրխթիան գիւղին կամ Իսքէնտէրունի մէջ, իսկ տիպար ագարակը Նաճարլու գիւղին մէջ, 2000 արտավար տարածութեամբ : Պատերազմը խափանեց այս ծրագիրը :

Ի պատիւ Հոգելոյս կաթողիկոսին, պէտք է ըսել թէ Սահակ Բ. իրեն վստահուած գումարին ձեռք չէր տարած, ու երբ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանը փոխադրուեցաւ Լիբանան, կաթողիկոսը Պէյրութի բանուկ մէկ պողոտային վրայ գնեց հող մը եւ շինել տուաւ չորս յարկանիմեծ շէնք մը «Խերեան կալուած» անունով :

Այսօր «Խերեան կալուած»ը Անթիլիասի կաթողիկոսարանին հասոյթի մնայուն աղբիւրներէն գլխաւորը կը կազմէ, անոր ապահովելով տարեկան 17.000 լիբանանեան ոսկի (1.700.000 ֆր.), ինչպէս յայտնեց Դերենիկ եպիսկ. իր զեկուցման մէջ :

Այս այսպէս ըլլալով, չկրցանք հասկնալ թէ ինչո՞ւ համար Անթիլիասի Օրացոյցը կազմողները մոռցած էին Մատթէոս Խերեանի անունը արձանագրել կաթողիկոսարանի բարերարներու ցանկին մէջ ... :

(Անցողակի ըսենք նաեւ որ Խերեան կտակով մեղուաբուծական վարժարան մը բացուած է Հայաստանի մէջ) :

Անթիլիասի վանքի միւս մնայուն աղբիւրներն են.— Ծանօթ բարերար Կարապետ Մելքոնեանի կտակը, տարեկան 1000 անգլ. ոսկի, Կիւլպապի Կիւլպէնկեանի կտակը՝ 1500 տոլար եւ նոր գընուած շէնքին հասոյթը՝ 16500 լիբ. ոսկի :

Կաթողիկոսարանի տարեկան պիւտճէն 50.000 տոլար է : Այս գումարին կէսը միայն ունի վանքը, մնացեալ 25. 000 տոլարը պէտք է ճարել զանազան աղբիւրներէ : Ներկայիս 80.000 լիբանանեան ոսկի (8 միլիոն ֆրանք) պարտք ունի :

Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ սովորութիւն եղած է տարին մէկ օր հանգանակութիւն կատարել կաթողիկոսարանին համար (ինչպէս «Օգնութեան Խաչ»ին համար) : Ժողովուրդի բոլոր դասակարգերն ալ անխտիր կը մասնակցին եւ կարեւոր գումար մը կը գոյանայ այս ձեւով : Պաղեստինի, Կիպրոսի եւ մանաւանդ Եգիպտոսի Հայերն ալ որոշ աջակցութիւն կ'ընեն :

Այս տարի Եգիպտոս չէ կրցած իր պարտականութիւնը կատարել, անոր համար որ անցեալ աշնան այդ երկրին մէջ պատահած քոլերային պատճառաւ Ներգաղթի Բ. կարաւանը չէր կրցած Հայաստան մեկնիլ եւ մօտ 2000 Հայեր իրենց գործերը հաշուեյարդարի ենթարկած եւ գոյքերը Աղեքսանդրիա ղրկած ըլլալով թշուառութեան մատնուած էին : Եգիպտոսի մեր հայրենակիցները 32 հազար եգիպտ. ոսկի ծախսած են՝ այդ խեղճերուն օգնելու համար, որով եւ չեն կրցած հասնիլ Անթիլիասին :

Պաղեստին նոյնպէս չէ կրցած օգնել այս տարի, հոն տիրող պատերազմական վիճակին պատճառով : Պաղեստինէն Լիբանան ապաստանած հարիւրաւոր կիսամերկ ու անօթի Հայեր Պէյրութի առաջնորդարանին ու Անթիլիասի վանքը կը դիմեն ամէն օր՝ օգնութիւն խնդրելու համար : Կաթողիկոսարանին կողմէ Երուսաղէմ ղրկուած էր «Դրան եպիսկոպոս» Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, որ մօտ օրէն կրկին հոն պիտի դառնայ՝ կաթողիկոսարանին կողմէ դարձեալ նիւթական աջակցութիւն տանելու համար Երուսաղէմի վանքին :

Ներկայիս Երուսաղէմ ի վիճակի չէ իր դպրեվանքը պահելու : Արդէն երկու աշակերտներ մնացեր են : Այնպէս որ առաւել քան երբեք անհրաժեշտ է աջակցիլ Կիլիկեան դպրեվանքին :

Գարեգին Ա. կաթողիկոսի յոբելեանը կատարուած է Ամերիկայի, Եգիպտոսի, Պաղեստինի, Կիպրոսի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ : Անցեալ Յունիս 5ին ալ կատարուեցաւ Փարիզի մէջ : Ամերիկայի մեր հայրենակիցները երեք տարի առաջ կատարած էին յոբելեանը՝ զանազան քաղաքներու մէջ եւ հանգանակած՝ 42.500 տոլար : Ամերիկայէն մեկնելէ առաջ, ակթողիկոսը այս գումարէն 12.000 տոլար ղրկած էր արդէն Պէյրութ՝ Խադ արքեպս.ի, վանքի պէտքերուն համար : Մնացեալ 30.000 տոլարը ծախսուած է երեք տարիէ ի վեր :

Եգիպտոսի մէջ Յոբելեանի առթիւ հանգանակուած է 13.000 եգիպտ. ոսկի, Սուրիա – Լիբանանի մէջ 60.000 սուրիական ոսկի (6 միլիոն ֆրանք), Կիպրոսի մէջ 4000 անգլ. ոսկի, Պաղեստինի մէջ՝ 1600 պաղեստինեան ոսկի : Իսկ Փարիզի մէջ՝ 100.000 ֆրանք միայն, բայց հանգանակութիւնը կը շարունակուի :

Այս բոլոր գումարները կաթողիկոսը նուիրած է վանքին, որ 240.000 սուրիական ոսկիով (24 միլիոն ֆրանք) Պէյրութի մէջ գնած է հասութաբեր կալուած մը : Ան ալ ներկայիս 16.500 սուրիական ոսկի եկամուտ կը բերէ : Սակայն նոր օրէնքով վարձքերը 20 առ հարիւր պիտի զեղչուին, որով վանքին հասոյթներն ալ նոյն համեմատութեամբ պիտի պակսին յառաջիկայ նստաշրջանին :

Կաթողիկոսարանը մասնաւոր ամարանոց չունի եւ միաբաններն ու աշակերտները ստիպուած են մնալ վանքին մէջ, հակառակ տաքին :

Գարեգին կաթողիկոս քանի մը շաբաթ Ծթորա (Լիբանան) մնալէ վերջ պիտի երթայ Կիպրոս՝ ամառը անցընելու համար :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(ԸՍՏ «ՄԵԾ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ»Ի)

(Դ. եւ վերջին մաս)

Բոլշեւիզմը անկարող եղաւ — ու անկարող է— լռութեամբ անցնիլ Դաշնակցութեան վրայէն :

Ուստի բոլշեւիզմը հարկադրուած է տեւաբար պայքար մղել Դաշնակցութեան դէմ՝ ակամայ միշտ վառ պահելով հետաքրքրութիւնը մեր շուրջ ...

Այս պայքարը տմարդի ձեւերով բոլշեւզմը կը մղէ մեր դէմ մանաւանդ հայրենի երկրին մէջ, ուր ան կը սարսափի մեր անունը բերան առնելէ :

Որովհետեւ կը զգայ ու գիտէ, որ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ՝ այս պարզ անուան արտասանութիւնն իսկ — թող թէ անլուր հայհոյանքներու մէջ — խոր համակրանքի, սիրոյ եւ կարօտի ծաւալուն ալիքներով պիտի արձագանգէ բազմութեանց հոգիներու մէջ, Հայաստանի մէկ ծայրէն միւսը՝ թաղէ թաղ, գիւղէ գիւղ եւ քաղաքէ քաղաք :

Զուր չէ, որ Մեասնիկեանի համար ճշմարիտ մղձաւանջ մը դարձած էր այն մտայնութիւնը — Դաշնակցական — որ կ'իշխէ Հայաստանի մէջ :

Մեասնիկեանի այս խոստովանութենէն տարիներ վերջ, խողխողուած Ա. Խանջեանի յաջորդը՝ Ա. Ամատունի — դարձեալ դնդակահարուած — իր պատմական զեկուցման մէջ հետեւեալը կը վկայէր Հայաստանի «նախարար»ներէն գլխատուած Դրաստամատ Սիմոնեանի մասին.—

« 1931 Թուականի Փետրուարին, — կը վկայէր Սիմոնեանը Չեկային, — ես արտասահմանից Երեւան վերադարձայ : Խանջեանի հետ իմ ունեցած առաջին հանդիպման-իսկ ժամանակ ... Ես նրան, Արշակ Ջամալեան խնդրով, հաղորդեցի Դաշնակցութեան տեսակէտը, նրա վերաբերումը Խորհրդային Հայաստանին : Նա գոհունակութիւն յայտնեց, որ Դաշնակցութիւնը կանգնած է Խորհրդային Հայաստանի դէմ սուկ գաղափարական պայքար մղելու դիրքերում, յայտնեց, որ մեր (այսինքն՝ բոլշեւիկներու.— «Յ.») քաղաքական տնտեսական կեանքի քննադատութիւնը նրանց (այսինքն՝ Դաշնակցականներու.— «Յ.») կողմից մեզ շատ ձեռնտու է եւ, ի հարկէ, խորհրդային իշխանութիւնը կատաստրոֆի ենթարկուելու դէպքում, Դաշնակներն են այն միակ ուժեղ ուժը, որ կարող է անցնել իշխանութեան գլուխը :

« Խանջեանը բառացի այսպէս ասաց.— « Ի հարկէ, մի որեւէ բան պատահելիս՝ ես եւ դու կը փախչենք եւ հայ ժողովուրդի տէրը կը դառնայ Դաշնակցութիւնը» («Խ. Հայաստան», 1936 Հոկտեմբեր 30) :

Այսօր իսկ այս զգացումն է տիրականողը ոչ միայն Հայաստանի հայ ժողովուրդի, այլեւ խորհրդահայ իշխանաւորի հոգիին մէջ :

Խանջեաններու, Ամատունիներու եւ Սիմոնեաններու գլխակերմն իսկ գետին փռուելէ ետք, դարձեալ ու վերստին չմեռաւ Դաշնակցութեան հմայքը հայ երկրի մէջ :

Սարսափի տակ իսկ՝ նորէն անոր ոգին է, որ կը շարունակէ խօսիլ հայ ժողովուրդին :

Մեր կեանքի դահիճներէն Վ. Կիրպոտին — ռուս գրական քննադատ մը, որ բոլոր փոթորիկներուն, սկիզբէն մինչեւ այսօր, միշտ կրցաւ ոտքի մնալ — զանգուածային ջարդերէն առեն մը վերջ կը գրէր.—

« Հակայեղափոխական, դաշնակցական, տրոցկիստական թշնամիները լնասարար աշխատանք էին կատարում գրականութեան բնագաւառում : Նրանք ցանկանում էին գրութիւնն այնպէս պատկերացնել, թէ իբր հայ ժողովուրդը, որին ղեկավարում է իր կոմունիստական կուսակցութիւնը, որին ղեկավարում է բանուոր դասակարգը, թշնամաբար է վերաբերւում դէպի իր դեմոկրատական անցեալը, դէպի անցեալի յեղափոխական տենդենցները :

« Այդ վնասարարական գիծ էր, մի գիծ, որի նպատակն էր ցոյց տալ, թէ հայ պրոլետարիատը չէ, Հայաստանի Խորհրդային իշխանութիւնը չէ, որ հանդիսանում է անցեալի բոլոր կուլտուրական հարստութիւնների կրողը, այլ, ասենք, ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԸ» («Գրական Թերթ», Երեւան, 23 Ապրիլ 1937) :

Ոչ թէ «ասենք», այլ այդ է մերկ իրողութիւնը, հակառակ իշխանութեանց աղմկարար եւ աժանագին ռէքլամին իրենց կատարած մեծ, հըսկայ, անօրինակ եւ աննախընթաց աշխատանքներու մասին :

Երկրի մէջ ապրող եւ իր սեփական աչքերով ամէն օր ամէն բան տեսնող ուշիմ եւ խորաթափանց Հայը, վկայութեամբն իսկ բոլշեւիկէն աւելի բոլշեւիկ Կիրպոտիններու, կուգայ մեզի ըսելու, որ ՀԱՅ ԱՆՑԵԱԼԻ ԲՈԼՈՐ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԿՐՈՂԸ ՈՉ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐՆ ԵՆ ԵՒ ՈՉ ԱԼ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, ԱՅԼ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԸ ...

Վեր է ամէն կասկածէ, որ նոյնն է մտածումը

Երուսաղէմի Հայերուն ցաւագին վիճակը

ԽՄԲ.— Պէյրութի «Զարթօնք» թերթը կարգ մը կարեւոր տեղեկութիւնները քաղած է երկու ճամբորդներէ, Երուսաղէմի Հայերու կացութեան մասին: Կ'ամփոփենք, իբրեւ լրացուցիչ մեր հրատարակած լուրերուն .—

Անգլիական իշխանութիւնները պաշտօնապէս յայտարարած էին թէ Մայիս 15էն պիտի հեռանան Երուսաղէմէն: Դժբախտաբար անգլիական զինուորները Մայիս 14էն կը հեռանան իրենց գրաւած դիրքերէն: Անմիջապէս խուճապ կը տիրէ քաղաքին որոշ մասերուն մէջ: Արաբներ եւ Հրեաներ կը ջանան գրաւել թափուր մնացած ռազմագիտական դիրքերը: Ս. Յակոբայ Հայոց վանքը կը գտնուի հրէական եւ արաբ թաղերուն միջեւ:

Խուճապի այդ պահուն, վանքի դուռները կը փակուին եւ արտաքին աշխարհի հետ յարաբերութիւնները կը խզուին: Այս պարագան որոշ կասկածի տեղի կուտայ կարգ մը արաբական շրջանակներու մէջ, եւ Հայերու մասին բսի – բսաներ ու Հրեաներու հետ գործակցութեան ամբաստանութեան լուրեր շրջան կ'ընեն քաղաքին մէջ՝ Հայոց դէմ գրգռութիւն յառաջ բերելով :

Պատրիարքը զգալով որ լուրջ վտանգի մը առջեւ կը գտնուին, կը հրամայէ բանալ վանքին դուները եւ մասնաւոր կարգադրութեամբ, արաբական ինքնաշարժերու վրայ դրուած բարձրախօսներով հերքել կուտայ սուտ լուրերը, յայտարարել տալով նոյն ատեն թէ Հայերը միշտ հաւատարիմ գտնուած են իրենց արաբ բարեկամներուն հանդէպ :

Այդ միջոցին է որ կարգ մը անպատասխանատու տարրեր ներս կը մտնեն թշնամի փնտռելու պատրուակին տակ, եւ նեղութիւն կուտան հայ ընտանիքներու: Անոնք կ'ընեն կարգ մը սպառնալիքներ եւ կ'ունենան անվայել ընթացք:Կիւրեղ պատրիարք ամէն վտանգ կանխելու հեռատեսութեամբ կը դիմէ Ապտուլլահ Թագաւորին, խնդրելով անոր պաշտպանութիւնը: Նորին Վեհափառութիւնը անմիջապէս ընթացք կուտայ Հայոց խնդրանքին՝ ղրկելով Արաբական լեգէոնին ջոկատ մը, որ դիրք կը գրաւէ Ժառանգաւորաց վարժարանի շէնքին մէջ: Այս կերպով թալանի ու ջարդի վտանգը կը հեռանայ վանքէն: Կը մնայ սակայն պատերազմի վտանգը:

Վանքին Զայ Թաղին մէջ գտնուող շէնքերը կը գրաւուին զօրքերու կողմէ, Ժառանգաւորաց դպրոցը, Թարգմանչաց վարժարանը եւն.: Այդ թաղամասերը վանքին մնացեալ մասէն բաժնող փոքր դուռ կը փակուի եւ ժողովուրդը կ'ամփոփուի մնացեալ շէնքերուն մէջ: Վանքին մէջ կային 2000 հոգի:Մայիս 15էն առաջ1000 հոգի աւելցած է անոնց վրայ. խուճապի այդ օրերուն դուրս մնացած բոլոր Հայերը, թուով մօտ հազար, սարսափահար փախուստ տալով իրենց բնակարաններէն, ամէն ինչ թողած ապաստանած են վանքը :

Խճողումը անկարագրելի է: Ամէն սենեակի մէջ 8—10 հոգի ապաստանած են: Կռիւը հետզհետէ կը սաստկանայ վանքին մօտերը: Արաբներ կը յարձակին Հրեաներուն վրայ եւ կ'ուզեն շուտով գրաւել հին քաղաքին մէջ գտնուող հրէական թաղը: Բուռն բախումներու միջոցին է որ Հրեաները կը ռմբակոծեն Հայոց վանքը:

Բազմաթիւ ռումբեր կ'իյնան զանազան թաղամասերու վրայ, մեծ իրարանցումի մատնելով բնակիչները: Ռումբ մը կ'իյնայ Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ կից Էջմիածնի մատուռին վրայ եւ ամբողջ տանիքը կը փլի: Ուրիշ ռումբ մը Պաղչա Թաղին մէջ քանի մը սենեակներ կը քանդէ: Վանքին գըլխաւոր դրան դիմաց գտնուող խանութները կը փլին: Ինկած այդ ռումբերէն կը վիրաւորուին մօտ 120 Հայեր: Կան 10 մեռեալներ որոնք կը թաղուին հին Պատրիարքարանի տակը: 20 ծանր վիրաւորներ կը փոխադրուին հիւանդանոց, իսկ միւս վիրաւորները խնամելու հոգը կը մնայ վանքի բնակիչներուն որոնք ոչ դեղ եւ ոչ ալ բժիշկ ունին :

Պատրիարքը այդ օրերուն, անձնապէս հսկած է բոլոր կարգադրութիւններուն վրայ, անքուն գիշերներ անցընելով : Դիմած է Միջազգային Կարմիր Խաչի միջնորդութեան թէ օգնութիւն ձեռք բերելու եւ թէ վանքը ռմբակոծութենէ զերծ պահելու համար: Մեծ արդիւնք մը չեն տուած այդ դիմումները:

Հայաստանի մէջ նաեւ ԱՅՍՕՐ :

Եւ երբ այս է իրողութիւնը, այլեւս ծիծաղելի է «Հանրագիտարան»ներու մէջ խօսիլ Դաշնակցութեան «կորուստ»ի եւ անոր կրած ինչ որ «մահացու հարուած»ներու մասին... :

(ՅՈՒՍԱԲԵՐ)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՎՐԱՆ, (յապաղած) .— Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի տարեկան դպրոցական հանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 11ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Hôtel de Franceի սրահներուն մէջ յաջող կերպով. կը նախագահէր Շրջ. վարչութեան ատենապետ ընկերուհի Օր. Ֆ. Շէօհլէեան: Ներկայ էին զանազան մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներ :

Ժամը 3.30ին մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ բացումը կատարեց Պ. Ն. Քէօսէեան, ներկայացնելով Ֆր. Կ. Խաչը իբրեւ ամենապիտանի միութիւններէն մէկը, գնահատեց ուսուցչուհի Տիկ. Զիլինկիրեանը եւ մասնաճիւղի վարչութեան գործունէութիւնը: Վարագոյրը բացուելուն 20ի չափ փոքրիկներ եւ չափահասներ նախ երգեցին Կ. Խաչի քայլերգը քանի մը խմբերգներով, յետոյ յաջորդաբար արտասանեց իւրաքանչիւր փոքրիկ ոտանաւոր մը: Եղան տրամախօսութիւններ, մենախօսութիւններ, ինչպէս, Հովանոցը, Պարզասիրութիւնը, Ծաղկավաճառուհին, Զօրս Սալորները, Զօրս Եղանակները իրենց յատուկ տարազներով, եւ դեռ ուրիշներ: Տղաք իրենց դերերուն մէջ յստակ եւ ճկուն առոգանութիւն մը ունէին : Շատ սիրուն էին նաեւ դաշնակի ընկերակցութեամբ կատարուած պարերը :

Յայտագրին առաջին բաժինը վերջացած ըլլալով. գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրուեցաւ ուսուցչուհին, յանուն վարչութեան եւ աշակերտներու, ի նշան երախտագիտութեան: Տիկին Զիլինկիրեան իր գնահատական խօսքերը ուղղելէ վերջ վարչութեան, շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ ծնողքներուն : Այս առթիւ փոքրիկն Ն. Աշգեան յաջողագոյնը աշակերտներուն ստացաւ Հ. Տիկ. Միութեան կողմէ տրամադրուած մրցանակը (ինքնահոս գրիչ մը իր մատիտով):

Օր. Շէօհլէեան խօսք առնելով շեշտեց հայ տիկիններու զոհողութիւնները եղած տառապանքներու մէջ դարերէ ի վեր, յիշեց Կ. Խաչին թափած ջանքերը եւ խնդրեց հայ հասարակութենէն որպէսզի անտարբեր չմնան իրենց զաւակներուն հանդէպ. մինչեւ այն օրը ուր պիտի կարենանք մեր հայրենիքին մէջ հպարտութեամբ ըսել «Կրցանք օտարութեան մէջ պահպանել մեր լեզուն եւ ազգութիւնը»: Իր հիացումը յայտնեց փոքրիկներուն եւ անոնց համար տրուած աշխատանքներուն, շնորհաւորեց Տիկ. Զիլինկիրեանը եւ գնահատեց մասնաճիւղը եւ իր վարչութիւնը :

Յետոյ սկսաւ հանդէսի յայտագրին երկրորդ բաժինը: Մեծերը ներկայացուցին «Բժիշկ»ը եւ «Երեք քաջերը», այս ներկայացումներու իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին Տիկին Ղուկասեան, Օր. Պօյաճեան եւ Պ. Պ. Քէօսէեան, Եսայեան, Ատալըքեան, Մանուկեան, Կատաեան եւ Անտոնեան որոնք աւելի փայլ մը տուին իրենց խիստ ծիծաղելի դերերով: Հանդէսի թատերական մասը վերջացած էր եւրոպական պարերը շարունակուեցան նոր պիւֆէի մը սպասարկութեամբ մը մինչեւ կէս գիշեր խանդավառօրէն :

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ ընկերուհի Տիկին Ռ. Մինասեանէ ափսէ մը փակլավա յատկացնելու համար դպրոցական փոքրերու եւ բոլոր դերակատարներուն :

Սէվրանը ունեցաւ դարձեալ իր բարոյական եւ նիւթական յաջողութիւնը: Ներկաները բոլորն ալ մեկնեցան իրենց հաճելի մթնոլորտէն գոհ տպաւորութեամբ մը: — Թ.

ԱՌԱՏ ՀՈՒՆՁՔ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Մոսկուայէն կը տեղեկացնեն թէ հարաւային շրջաններու նոր հունձքը սկսաւ հասնիլ Մոսկուա երկրին ամենէն մեծ սպառող կեդրոնը: Առաջին բեռը, 700 թոն, հասաւ Ուկրայնայէն,ետեւէն՝ ուրիշ բեռնատար կառախումբեր :

Խ. Միութեան ցորենը արդէն կը հնձեն Ուկրայնայի, Հիւսիսային Կովկասի եւ կեդրոնական Ասիոյ մէջ եւ շուտով պիտի սկսին հաւաքել հունձքը նաեւ արեւմտեան Սիպերիոյ, — վեցերորդ ամենէն կարեւոր ցորեն արտադրող շրջանը:

Յուլիս 5ին Կոլխոզները երկու միլիոն հեկտար հունձք հաւաքեցին, ինչ որ անցեալ տարուընէ աւելի է: Որոշ շրջաններու մէջ ցորենը մէկ երկու շաբաթ կանուխ հասաւ այս տարի: իսկ 20 օր աւելի շուտ սկսան հնձել Ուկրայնայի մէկ շրջանին մէջ ուր արդէն 2 միլիոն հեկտար հընձուած է :

Հաղորդակցութեան նախարարը յայտարարեց թէ այս տարի անցեալ տարուընէ աւելի պիտի ըլլայ բերքը: Պատիժ սահմանած է բոլոր անոնց ո-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Ամէն կողմ ամայութիւն ու մեռելութիւն կը տիրէր: Ոչ մէկ կենդանի արարած կ'երեւար. ոչ մէկ շարժում կար այն ճանապարհին վրայ, ուրկէ կ'անցնէր Մարտիրոս վանահայրը իր ծառային հետ: Շուրջը փռուած էին ամայի լեռներ ու ձորեր, որոնք,ձիւնի թանձր խաւին տակ կորսուած, տեսակ մը վհատութիւն կը պատճառէին ճամբորդներուն :

Երկինքն ալ ծածկուած էր գորշ ու մթին ամպերով, ինչ որ խոր թախիծի մէջ կը ձգէր ծերունի վանահայրը: Ձիւնի բիւրեղները երբեմն կ'իյնային անոր ալեզարդ մօրուքին վրայ, ապա կաթիլ կաթիլ կը գլորէին ցած :

Տխուր էր Մարտիրոս հայրը, տխուր էր նաեւ իր ծառան՝ Ծառուկը որ, հակառակ իր մորթէ հաստ մուշտակին, դարձեալ կը դողդղար ցուրտի սաստկութենէն :

Երկուքին դէմքերն ալ մթագնած էին, մէկը՝ Ծառուկը՝ տաք օթեւան եւ հանգիստ կ'երազէր, մինչ ծերունի վանահօր համար ցուրտն ու սառնամանիքը կարծես գոյութիւն չունենային:

Իր միտքը բոլորովին ուրիշ բանով էր զբաղած: Սաստիկ յուզուած էր ան: Աշոտ Երկաթի Պոլիս ուղեւորիլը,Կաթողիկոսի անհոգութիւնը եւ դաւաճան հայ իշխաններուն ազատ արձակուիլը խոր տպաւորութիւն էին թողած իր վրայ խոր եւ անբուժելի վէրք մը յառաջացնելով իր հայրենասէր հոգիին մէջ :

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ Հայաստանի դրութիւնը, կը մտածէր ան. ո՞վ պիտի հոգայ անտէր ու անպաշտպան ժողովուրդը, երբ իր մարմնաւոր ու հոգեւոր գլուխները հեռացած են իրմէ:Պարզ էր կրկին պիտի չարչարուի ան, կրկին պիտի տանջուի ու հարստահարուի զանազան բախտախնդիր իշխաններէ եւ արտաքին թշնամիներէ:

Հայաստանը փարթամ այգի մըն է՝ անուշահամ պտուղներով եւ գեղեցիկ ծաղիկներով, բայց ոչ ոք կը համարձակէր մտնել այդ այգիէն ներս, որովհետեւ ամէնքը կը վախնային այգեպանէն. քաջ, արի էր ան. բայց հիմա այլեւս չկայ, թողուց իր այգին անտէր եւ գնաց ուրիշ երկրէ ջուր բերել՝ ջրելու համար զայն. չհասկցաւ որ օտար ջուրը թոյն ունի իր մէջ:

Ականջ չդրաւ մինչեւ անգամ իմ խօսքերուս ու խորհուրդներուս: Երկաթ, երկաթ, ի զուր քու երկաթէ բազուկներուդ համար օտարի փայտեայ յենարանը կը փնտռես. շուտ կը խորտակուի ան, շուտ կը փշրուի, իսկ քու երկաթէ բազուկներդ կը ժանգոտին ու գործածութեան համար անպէտք կը դառնան :

« Հազիւ քանի մը օր է որ հեռացած է Աշոտ Երկաթ, եւ ահա Հայաստանի զանազան անկիւններէն արդէն տրտունջներ կը լսուին:Օձերն իրենց գլուխները կը բարձրացնեն եւ խղոտ պատառներ կ'որոնեն: Գագիկ Արծրունին դարաններ կը պատրաստէ, իսկ չարաճճի Եուսուֆը արքայական գահի համար փոխանորդ կը փնտռէ:

Պատրաստ է արդէն այդ փոխանորդը: Աշոտ սպարապետը, Աշոտ Երկաթի հօրեղբօր որդին, շատոնց աչք տնկած է այդ գահին: Երկու թագաւոր ունէինք, երրորդն էր պակաս եւ այդ երրորդը Աշոտ սպարապետն է, Եուսուֆի կոյր գործիքը: Աշոտ, Աշոտ, տէր եւ տիրական թշուառ ժողովուրդի, դարձիր, դարձիր, քեզի կը կանչէ ժողովուրդը, քեզի կը սպասէ նաեւ Մարտիրոս վարդապետը» :

Մութը արդէն տարածուած էր ամէն կողմ: Հեռաւոր լեռները կը ծածկուէին խաւարի մէջ եւ ցուրտը հետզհետէ աւելի զգալի կը դառնար, իսկ Մարտիրոս վանահայրը, իր մտածումներուն մէջ թաղուած, կը շարունակէր առաջ երթալ, առանց արագացնելու իր ընթացքը :

Ծառուկը անհամբերութենէն ինքզինք կ'ուտէր: Անգամ մը մօտեցաւ վանահօր, որպէսզի շտապեցնէ զայն, բայց նկատելով անոր մտախոհ դէմքը, չհամարձակեցաւ խանգարել : Երկրորդ անգամ դարձեալ առաջ քշեց իր ձին ու դարձեալ նայեցաւ հայր սուրբի դէմքին: Քանի մը վայրկեան լուռ կեցաւ, ապա հազիւ լսելի ձայնով մրմնջեց .

— Հայր սուրբ :

Մարտիրոս հայրը չլսեց իր ձայնը :

— Հայր սուրբ, ըսաւ ծառան նորէն. արդէն մթնած է, պէտք է աճապարել :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

րոնք ամբարուած պաշարը ճամբայ չեն հաներ եւ կը ձգեն իրենց տեղը :

Երաշտը վնասներ պատճառած է Վոլկայի հովտին հունձքին, որով ծրագրուած չափը չկըրցան ունենալ, թէեւ չափաւոր անձրեւներն պատեհեցին կացութեան : Հիւսիսային Կովկասի, Արեւելեան Ուկրայնայի եւ ստորին Վոլկայի մէջ օդը տաք եւ չոր է, ինչ որ նպաստաւոր է հունձքին, իսկ Խ. Միութեան եւրոպական հողամասին վրայ զով օդ կըն է, նմանապէս օգտակար հունձքին :

խորհուրդ,— առեւտրական արգելքներ հաստատել, փակել Սուէզի եւ Տարտանէլի նեղուցները եւայլն : Այս կարգի ծրագիրներով արեւմտեան պետութիւնները պիտի ուզեն հասկնալ թէ Խ. Միութիւնը իսկապէս պատերա՞զմ կ'ուզէ թէ անամէջ սպառնալիքներ կ'ընէ :

Ամերիկեան 60 դերամրոցները պիտի չգործածուին Պերլինը պարենաւորելու, բայց կրնան թռիչքներ կատարել Գերմանիոյ վրայ, իբրեւ ռազմափորձ : Ռուսերը գիտեն որ այս վիթխարիօդանաւերը յարմարութիւն ունին ի հարկին հիւլէական ռումբեր կրելու, ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերը :

Ամէն պարագայի մէջ, բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ Անգլեւսաքսոնները պիտի շարունակեն Պերլինի պարենաւորումը ձմեռն իսկ, հակառակ բոլոր դժուարութեանց :

Փարիզի մէջ կը յուսան թէ կարելի է ելք մը գտնել, ժողովի հրաւիրելով չորս մեծ պետութեանց նախարարները, քննելու համար Գերմանիոյ վերաբերեալ բոլոր խնդիրները :

★ Արեւմտեան Դաշնակիցները ձեռնարկ մը կատարած էին, 16.000 թոն չեխական դետնախնձոր եւ 80.000 թոն լեհական հանքածուխ փոխադրելու համար Պերլին, բայց խորհրդային իշխանութիւնը խափանեց, մերժելով փոխադրութեան միջոցներ տրամադրել :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ շաբաթ առտու արշալոյսին կռիւները դադրեցան քաղաքին մէջ, շնորհիւ Միացեալ Ազգերու պարտադրած զինադուլին : Ընդհարումներ անպակաս են Պաղեստինի միւս մասերուն մէջ : Հրեայ հրամանատարը Նազարէթը գրաւելէ վերջ ազդարարեց քրիստոնեայ երեւելիներուն թէ ուղղակի զինուորական միջոցներ ձեռք պիտի առնեն վանքերուն դէմ, եթէ չյանձնուին այնտեղ ապաստանած Արաբները :

ՌՈՒՄԱՆԻԱ որոշեց չեղեալ հռչակել Վատիկանի հետ կնքուած դաշինքը, որ ստորագրուած էր 1929ին :

ՖՐԱՆՔԵՒԻՏԱԼԱԿԱՆ սահմանագլուխին վըրայ 4000 արտավար տարածութեամբ հող Իտալիոյ պիտի վերադարձուի, ջրաբաշխական դիւրութեանց համար :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ զինուորական հրամանատարը, զոր. Սմիլով, հրամայեց զինուորներուն յարգել իրենց մեծաւորները, հոգ տանիլ հագուստ - կապուստի մաքրութեան, կարկտան կօշիկներ չհագնիլ, կարգապահութեամբ վարուիլ եւն. :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին, Unescoի համագումարին առթիւ, որ տեղի պիտի ունենայ այդ քաղաքին մէջ, երբ քաղաքական կացութիւնը պարզուի :

ԱՌԱՋԻՆ ՕԴԱՆԱՒԸ Ռուս մը հնարած է, կ'ըսեն խորհրդային պատմագիրները, հիմնուելով Լէնինկրատի մէջ գտնուած վաւերագիրներու վըրայ : Իրենց յայտարարութեան համաձայն, հաւիրապետ Ալեքսանդր Մայասքի 1878ին իր յատակագիծը ներկայացուցած, իսկ 1882ին շինած է առաջին օդանաւը, Եւրոպացիներէն 25 տարի առաջ :

ՊՈՒԽԸՆՎԱԼՏԻ ԴԺՈԽՔԸ այժմ ալ կը ծառայէ բոլշեւիկներուն, որոնք տասը հազար Գերմաններ արգելափակած են հոն, մեծ մասը մտաւորականներ, ինչպէս եւ 170 կիներ : Գերմանական թերթ մը կը գրէ թէ Ռուսերը սոնք ձերբակալած են, որովհետեւ քննադատած էին խորհրդային ոստիկանութիւնը : Կալանաւորները կ'ամբաստանուին նաեւ իբրեւ լրտես արեւմտեան պետութեանց :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որուն համաձայն Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանին մէջ հաստատուած կազմակերպութիւններ սպաննած են համայնավար պաշտօնատար մը Չեխոսլովաքիոյ մէջ եւ փորձած են սպաննել ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, զոր. Սվոպոտա : Այս պատճառով ձերբակալուած են 79 ամբաստանեալներ որոնք ամէն բան խոստովանած են, համաձայն նոյն զեկոյցին :

ՉՈՐՍ ՏԱՐԻ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ, 500.000 ֆրանք տուգանքի, տասը տարի բնակութեան արգելքի եւն. դատապարտուեցաւ Պուլկար մը, Իվանով, որ իբրեւ մոդ ձեւանալով եւ բարոյական մաքրութիւն քարոզելով, խորհրդաւոր արարո-

---

ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 12 քոյր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, եւ կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին : Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Սէն Լուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Աթլանդիկի դաշտը :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Ներկայութեամբ Conseiller Général du 12me Canton JEAN MASSEի :

Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբը մերթ ընդ մերթ կը հնչեցնէ ազգային եւ յեղափոխական երգեր :

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով :

ԼՈՒՐՏԻ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս 26էն 2 Սեպտեմբեր 1948

Արձանագրութիւններու եւ պայմաններու համար դիմել Փարիզ՝ Միքայէլ Վ. Մումճեանի 10bis rue Thouin, Paris (5) : Առնուվիլ լէ Կոնէս՝ Անտոն Ծ. Վ. Իսկէնտէրեանի 69 Bld. Henri Barbusse : Լիոն՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 78 rue Rabelais : Վալանս՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 11 rue Belle Image :

Արձանագրութիւններու վերջին պայմանաժամը 15 Օգոստոս :

Պայմաններ՝ Փարիզէն 7000 ֆրանք, երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր : Լիոն 6800 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր, Վալանս՝ 6.600 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր :

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Շուտով ապահովագրութեան յաւելում պիտի ունենաք, եթէ արդէն իսկ չէ եղած : Ձեր շահը կը պահանջէ այս չարիքէն խուսափելու համար, դիմել՝

Պ. Կ?Թ?ԱՐԿ ԱՂԱԱՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ - ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ

107 Bld. Magenta Paris (10), Métro Gare du Nord

Հեռաձայն TRU. 02-20

ՃԱՇԱՐԱՆ

AU CHAPON FIN ՍԱՐԵԱՆ

Արեւելեան եւ ֆրանսական ընտիր կերակուրներ, Ամերիկեան պառ, Մարսէյլի նշանաւոր Քանըպիէրէն 50 մեթր հեռու միայն :

Հեռ. C. 02.23 15 Marché des Capucins

ղութիւններ կատարել կուտար 14—35 տարեկան աղջիկներու եւ կիներու : Արարողութեան «առաքինազարդ» մասերէն մէկն էր պարել տալ հաւատացեալներուն, բոլորովին մերկ : Այդ միջոցին «սրբակրօն» մարգարէն կրնար առանձնանալ իր ուզածին հետ : Ջոհերը այնպիսի խոստովանութիւններ ունէին որ հարկ եղաւ դատավարութիւնը կատարել դռնփակ : Ամբաստանեալը պաշտպանող վկաներ ալ պակաս չէին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Մէկ օր հանգստանալէ վերջ Էքս լէ Պէնի մէջ, կարաւանը կիրակի առտու ժամը 8ին ճամբայ ելաւ դէպի Լօզան : Միայն 51 հոգի մնացած են այն 120 մրցորդներէն որ Փարիզէն մեկնած էին Յունիս 30ին, Լօզանի հանգրուանին մէջ ալ լեռներ կային, ամէնէն բարձրը՝ Ֆօրքլազ (1530 մեթր) : Առաջին կ'անցնէր Լազարիտես, բայց իտալացի Պառթալի, կիրակի ալ առաջինը հասաւ Լօզան, 15 վայրկեանի բարձրացնելով Պօպէի հետ ունեցած տարբերութիւնը ընդհանուր դասաւորման մէջ : Պէտք է խոստովանիլ որ Պառթալի ուժ կը ստանայ իր հայրենակիցներէն : Միայն 20 երկվայրկեան տեւեց կիրակի իր պայթած անիւին փոխելը, ինչ որ ուղղակի մրցանիշ մըն է :

Մինչեւ կիրակի միայն վեց հանգրուան կը մնայ, քանի որ այսօր, երեքշաբթի, կարաւանը պիտի հանգստանայ Միւլհուզի մէջ : Վաղուան հանգրուանն է Միւլհուզէն Սթրազպուրկ, որ ոչ ոչ յոյսեր կը ներշնչէ Ֆրանսացիներուն, բայց Պառթալի դիւրին չի կորսնցներ 15 վայրկեանը : Միայն բացառիկ ճիգերով Պօպէ կրնայ նորէն հագնիլ դեղին շապիկը, իսկ ուրիշներ չեն կրնար վախ պատճառել, այնքան շատ են տարբերութիւնները :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, նշանախօսութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ 500 ֆրանք, ՄԱՀԱԶԴ շընորհակալիքով 1000, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ մէկ անգամը 300, Ցաւակցական, շնորհակալիք 200, ՓՆՏՌՏՈՒՔ մէկ անգամը 100, ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ արարողութեանց յայտարարութիւններ մէկ անգամը 200, ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ եւ զանազան Միութեանց ժողովի ազդերը 200, ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ, խնճոյք, թատերական ներկայացում, երգահանդէս, նուագազօրն բովանդակութեամբ մէկ անգամը 150, ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ ծանուցումներ մէկ անգամը 200 ֆրանք :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ծանուցումներ տողը 50 ֆր., առաջին անգամուան համար : Տեւական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ :

ԿԱՆԽԻԿ ՉՎՃԱՐՈՒԱԾ ԱԶԴԵՐԸ ՆԿԱՏԻ ՉԵՆ ԱՌՆՈՒԻՐ :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը : Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ :

ԵՐԳԱ-ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

25 Յուլիս կիրակի ժամը 3.30ին,

Salle Carlonia, 13 rue Maccarani, Nice

Կ'երգէ ծանօթ եւ սիրուած երգչուհին

Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը նուագէ ջութակահար Պ. Ս. ՉԷՐԷՔՃԵԱՆ

Դաշնակով կ'ընկերանայ Օր. ՍՈՆԱ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Իսի լէ Մուլինոյի Թատերասէր հայ հասարակութեան բուռն փափաքին գոհացում տալու համար, Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ կը ներկայացնէ Ս. Պարթեւեանի

«ԱՆՍԱՀ ԲԱՑԸ»

20 Յուլիսին, երեքշաբթի գիշեր, ժամը ճիշդ 8.30ին, Իսիի Cinéma Alhambraի շքեղ սրահին մէջ :

Տոմսերը ապահովել, 43 rue Richer, Բալուեանի մօտ, եւ Իսիի մէջ, իսկ ներկայացման օրը կիշէն :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Mairie d'Issyի դէմը :

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ «ԱԼՀԱՄՊՐԱՅ»ի հաճոյքն ունի ծանուցանելու, Մարսէյլի իր հայ բարեկամներուն որ, Յուլիս 22, Հինգշաբթի կէսօրէն ետք բացումը պիտի կատարէ իր մէկ ուրիշ հաստատութեան «La Coupole»ի 7, Place Félix Barret, Marseille, ուր կան սրահներ, հարսնիքի, մկրտութեան, նըշանտուքի եւ ամէն կարգի ժողովներու :

ԼԻՈՆԷՆ Տիկին Բերուզ Այվազեան, Պ. Գրիգոր Մամասեանի նշանախօսութեան առթիւ, փոխան ծաղկեփունջի 500 ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչին :

ԼԻՈՆԷՆ Տիկին Ընծայ Մամասեան իր տղուն Գրիգոր Մամասեանի նշանախօսութեան առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի «Նոր Սերունդ»ին :

Պ. ՅԱԿՈԲ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, Օր.ներ ժան եւ ժասմին Նիկողոսեաններ, Այրի Տիկին Զարուհի Նալպանտեան, Այրի Տիկին Նուարդ Նիկողոսեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ՝ ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Հմայեակ քահանայ Արապաճեանի տղան, Արամ Արապաճեան որ Փարիզ ըլլալ կը կարծուի : Տեղեկացնել «Յառաջ»ի :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ (ԼԻՍԷ)

(Ցերեկոյթ եւ գիշերօթիկ)

Կը բացուի յառաջիկայ Հոկտեմբերին :

Արձանագրութեանց եւ մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել վարժարան, կէսօրէ առաջ, ժամը 10—12 եւ հինգշաբթի ամբողջ օրը :

1 Bld. du Nord, le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

Հաղորդակցութեան միջոց.— Eglise de Pantinէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Pavillon s/Bois :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 21 JUILLET 1948 Չորեքշաբթի 21 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 4597–Նոր շրջան թիւ 1006 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐԵԼԻ՞ ԷՐ ԱՒԵԼԻՆ ԸՆԵԼ

Տարագիր երիտասարդները յաճախ կը գանգատին թէ աշխատանք չտարուեցաւ իրենց զարգացման, բարօրութեան համար, վերջին 30 տարիներու ընթացքին :

Այս գանգատը տեսակ մը յանկերգի վերածուած է մանաւանդ լուսացնցուղ պողոտաներուն վրայ : Մինչդեռ, շատ աւելի բարձր պէտք էր հնչէր արեւելեան գաղութներուն մէջ, ուր նիւթական անձկութիւնը յաճախ կը թեւատէ , կը ջլատէ ամէն եռանդ :

Արդա՞ր է մեղադրանքը : Երէց սերունդը փակայէս երեսուն տարի անտեսե՞ց երիտասարդութիւնը, խրելով բարձր քաղաքականութեան շամբուտներուն մէջ :

Նախ՝ ժամանակագրական ակնարկ մը :

1918էն 1922—23 Պոլիս էինք, եւ կամ Թուրքիոյ որեւէ մասին մէջ : Բոլորս ալ կ'ապրէինք հաւաքական խնդութեան — քիչ մըն ալ խենդութեան — շրջան մը, քանի որ պատերազմը վերջացած էր եւ վարդավառ հեռանկար մը կը բացուէր մեր առջեւ :

Անկախ Հայաստան, հայկական իրաւունքներ Ղարաբաղէն մինչեւ Կիլիկիա : Սեւրի դաշնագիր : Դաշնակիցները ամրապէս տեղաւորուած Վոսփորի ափերուն վրայ :

Պատրանքը շուտ փարատեցաւ, ի սփիւռս աշխարհի ցրուելով հարիւր հազարներ, Կիլիկիայէն, Փոքր Ասիայէն, Պոլսէն եւ ուրիշ հայաշատ վայրերէ : Միեւնոյն ատեն Կովկասեան ճակատն ալ կը փլէր, դէպի Պոլիս, Եւրոպա կամ Իրան քշելով ուրիշ բազմութիւններ :

Դեռ ուրիշ կարեւոր գաղթ մը,— «Ելք» դէպի Արեւմուտք :

Յունաստանի, Պալքաններու, Սուրիոյ մէջ հազիւ տեղաւորուած կարաւաններ սկսան չուել դէպի Եւրոպա :

Եւ ունեցանք հոծ գաղութ մը Ֆրանսայի մէջ, ուր Հայերու թիւը հինգ հազարը չէր անցներ, այս դէպքերէն առաջ:

Ամփոփուելով այս գաղութին վրայ, ինչպէս կը ներկայանար կացութիւնը, ընկերային, ազգային թէ տնտեսական :

Տարագիր բազմութիւնները այս երկիրը գալ սկսած էին 1922—23ին, առանց որեւէ պատրաստութեան : Բառին բուն իմաստով փախուստ մըն էր որ տեղի կ'ունենար, եւ հազարաւորներ ցամաք նետուեցան խառն ի խուռն :

Միջավայրը անծանօթ : Ապրուստի պայմանները տաժանելի : Մեծ մասը զուրկ՝ Ֆրանսերէնի տարրական գիտելիքներէն :

Շատերը հազիւ քանի մը ամիս կրնային դիմանալ : Եւ հազարաւորներ դարձան վարձու բանուոր, նուազագոյն գիներով :

Այս բանուորներուն մէջ կարեւոր համրանք մը կը կազմէին երիտասարդները :

Անոնց վրայ աւելցան հարիւրաւոր չափահաս որբեր, որոնք Յունաստանէն եւ Սուրիայէն կը փոխադրուէին, Ամերիկեան Նպաստամատոյցին միջոցաւ, ագարակներու մէջ աշխատելու համար եւ որոնց շատերուն հետքերը կորսուած են :

Ուրեմն, եթէ չհաշուենք բախտաւորները, 18 —20 — 25 տարեկաններու մեծ մասը ամէն բանէ առաջ տարրական ապրուստի հոգն ունէր, մինչեւ 1925, եւ մանաւանդ 1927, երբ ընդհանուր գործազրկութիւնը եւ օտարներու դէմ հաստատուած կաշկանդումներ կը սպառնային քանդել շատ մը բոյներ :

Այդ օրերէն աղէն է որ հետզհետէ ձեւ ու մարմին կ'առնէր գաղութին կեանքը, հանրային եւ կուսակցական կազմակերպութիւններով , մամուլով եւ ուրիշ ձեռնարկներով :

Մինչեւ այն ատեն, քաղաքական գործունէութիւնն ալ ծանր կը կշռէր : Բոլոր յոյսերը կորսուած չէին համարուիր, Լօզանէն վերջն իսկ:

Ընդհանուր շարժումին մաս կը կազմէր նաեւ չափահաս երիտասարդութեան գործունէութիւնը, այլ մանաւանդ նոր սերունդին փրկութիւնը:

«Յառաջ»ը մէկ վայրկեան չտատանեցաւ այդ ճամբուն վրայ, իր հաստատութեան օրէն իսկ (1925 Օգոստոս 1):

Հ. Յ. Դ. առաջին Կեդր. Կոմիտէն լրջօրէն գործի ձեռնարկած էր, Պատ. Միութիւններով եւ մանուոր դասընթացքներով :

Ուրիշ հոսանքներ ալ՝ իրենց կարգին: Արդի՞ւնքը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԻՉ ՄԸՆ ԱԼ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ

Տարեշրջանը փակուեցաւ : Դպրոցական արձակուրդի օրեր են, ոչ միայն կանոնաւոր վարժարաններու , այլեւ մեր համեստ դասընթացքներուն համար :

Ի՞նչ ունինք ըսելիք այս առթիւ :

Նախ գնահատանքի խօսք բոլոր անոնց որոնք ակռաներով կառչած մեր ազգային դիմագիծին պահպանման գործին, կ'աշխատին բան մը աւելի փրկել «մեծ նաւաբեկումէն», անշուշտ վաղուան համար : Հայրենիքին համար :

Ծեմարաններէն մինչեւ գիշերային դասընթացքները խանդաղատանքով կը լեցնեն մեր սիրտերը : Տեղ մը կանոնաւոր ազգային դպրոցներ հազարաւոր մանուկներով, ուրիշ տեղ մը բարձրագոյն նախակրթարաններ, նոյնիսկ դպրեվանք եւ համալսարանական պատրաստութիւն կը պահեն մեր ժողովուրդին ապրելու իրաւունքը, իբրեւ ուրոյն ազգ, իր մշակոյթով եւ քաղաքակրթութեամբ :

Ու կը սկսի չափել ու ձեւել մէկին կամ միւսին հնարաւորութիւնները եւ դիմանալու կարողութիւնը :

Անդրադառնալ իւրաքանչիւրին դատ դատ՝ յօդուածի մը նիւթ է : Կը լսենք յաճախ մէկին կամ միւսին սոտառուչ աղաղակը, օգնութեան կոչը եւ իրար կ'անցնինք հասնելու հոս կամ հոն, պատահաբար, բարեհաճութեամբ կամ պարզապէս օգտակար ըլլալու ընդհանուր եւ տարտամ բնազդով:

Ա՞յս է սակայն պէտք եղածը :

Առօրեայ հացին չափ անհրաժեշտ մեր դպրոցները, ո՛ր գաղութին մէջ ալ ըլլան, պէտք ունին բոլորին ջերմ գուրգուրանքին եւ լուրջ ուշադրութեան :

Մեր աւելի լաւ օրերուն, երբ քիչ շատ ամուր էր հողը մեր ոտքերուն տակ, զգացեր ենք պէտքը կազմակերպուած աշխատանքի եւ ունեցեր ենք «Միացեալին» նման Միութիւններ :

— Այսօր ալ ունինք Բարեգործականը, պիտի ըսեն :

. Եթէ Բարեգործականը իր հարստութեան մէկ տասներորդին չափ ալ լայնամտութիւն եւ անաչառ ոգի ունենար ...

ՍՕՍԻ

Կացութիւնը Պաղեստինի մէջ

Զինադուլի առաջարկին ընդունելութիւնը մեծ յաղթանակ մը կը համարուի Միացեալ Ազգերուն համար :

Ընդհ. քարտուղար Թրիկվի Լիի ուղղած իր հեռագրին մէջ, Ազզամ փաշա, Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, կը յայտնէ թէ Արաբները հարկադրուեցան կրակը դադրեցնել, քանի որ Ապահովութեան Խորհուրդը կը կարծէ թէ Պաղեստինի կացութիւնը կրնայ վտանգել խաղաղութիւնը, եւ, միւս կողմէ, կը խորհի պատժական տնօրինութիւններ ընել : Արաբական պետութիւնները չեն ուզեր այնպիսի ընթացք մը բռնել որ ծանրակշիռ հանգամանք տայ դէպքերուն : Բայց զինադուլի համար կ'առաջարկեն երեք պայմաններ.— 1. Հրէական ներգաղթը պէտք է դադրի զինադուլի ամբողջ տեւողութեան, 2.— Արտօնել 300.000 արաբ գաղթականներուն որ իրենց տեղերը վերադառնան, 3.— Հարկ է որոշ պայմանաժամ մը նշանակել զինադուլի համար : Թերթերը կը գրեն թէ Սուրիա եւ Իրաք մերժած են զինադուլը :

★ Հակառակ կնքուած զինադուլին, Հրեաները եւ Արաբները կը շարունակեն կռուիլ :Ամմանէն կը հեռագրեն թէ Հրեաները Յուլիս 19ին բուռն յարձակում մը գործած են Երուսաղէմի արաբական լեգէոնի դիրքերուն վրայ: Սուրիական եւ իրաքեան զինուորներն ալ, իրենց կողմէ, յարձակած են հիւսիսային Պաղեստինի հրէական ճակատին վրայ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ այն դրամները՝ որոնք պատերազմէն ի վեր արգելքի տակ առնուած էին Մ. Նահանգներուն մէջ, պիտի վերադարձուին Պելկրատի:

Դահլիճը հրաժարեցաւ

Ատենէ մը ի վեր սպասուած տագնապը պայթեցաւ վերջապէս երկուշաբթի գիշեր, երեւութապէս պատերազմական վարկերուն կրճատման առթիւ : Իրականին մէջ ակայն տագնապը հետեւանքն է այն բազմաթիւ տարակարծութիւններուն՝ որոնք քանի մը ամիսէ ի վեր կը ծագէին պարբերաբար, կառավարական մեծամասնութիւնը կազմող երկու գլխաւոր կուսակցութիւններուն միջեւ (Ժողովրդականներ եւ Ընկերվարականներ) :

Երեսփ. ժողովի գիշերային նիստին մէջ, ընկերվարականները կրկին ներկայացուցին իրենց բանաձեւը 12 միլիառ զեղչի մասին, զոր վարչապետ Շուման վճռապէս մերժեց : Բանաձեւը քուէարկութեան դրուելով , ընդունուեցաւ 214ի դէմ 287 ձայնով : Հարիւրի չափ երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին : Վարչապետ եւ իր նախարարները անմիջապէս մեկնեցան ժողովարահէն :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, եւ անկէ առաջ ալ, արմատականները համաձայն էին ընկերվարականներուն հետ : Բայց, վարչապետին բացատրութիւններ լսելէ ետք, եւ նկատի առնելով կառավարական նոր տագնապի մը անդարմանելի հետեւանքները, իրենց անդամներէն Քէօյլի բերնով, թելադրեցին ընկերվարականներուն ետ առնել բանաձեւը, բայց ասոնք բացարձակապէս մերժեցին: Վարչապետը ստիպուեցաւ վստահութեան քուէ պահանջել, բայց մերժեցին :

Ինչպէս գիտել տուինք, քանի մը միլիառ Ֆր.ի տարբերութիւնը չէ միայն որ յառաջ բերաւ տագնապը, այլ նաեւ սկզբունքի խնդիրներ: Դպրոցներու աշխարհականացման հարցին, մէջ ընկերվարականները կիսովին պարտուած էին անգամ մը: Չուզեցին որ նոր պարտութիւն մըն ալ կրեն պատերազմական վարկերու առթիւ: Ասկէ զատ, իրենց վերջին համագումարին մէջ, մտահոգութեամբ տեսան որ կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի հրովարտակներով կարգադրելու ազգայնացումները եւ ասոնց նման կարեւոր խնդիրներ: Յետոյ, գիները մատչելի պահելու համար, կ'ուզեն որ շարունակուի կարգ մը ձեռնարկներու պարգեւ յատկացնելու դրութիւնը, բան մը որուն բացարձակապէս հակառակ է ելմտական նախարարը, Ռընէ Մայէր: Արմատականները, մէկ կողմէ, սա կարծիքէն են թէ, ներկայ պայմաններուն մէջ, այլեւս անխուսափելի դարձած է դահլիճին տալ բացառիկ իրաւասութիւններ, եւ, միւս կողմէ, այն համոզումը ունին թէ՝ հարկ է պարգեւները սահմանափակ չափով տալ եւ բոլորովին հրաժարիլ ղեկավարեալ տնտեսութենէ: Գալով ժողովրդականներուն (M. R .P.), ասոնք գաղափարով աւելի մօտիկ են արմատականներուն քան ընկերվարականներուն :

Այս հակասական դրութեանց մէջ տարուբերող «Երրորդ Ուժ»ի կառավարութիւնը ձախողեցաւ վերջապէս իր յաւակնութիւններուն մէջ, եւ իր ծոցէն բխած դահլիճն ալ, ատեն մը տարուբեր գոյութիւն մը քարշ տալէ ետք անփառունակ վախճան մը ունեցաւ :

Հիմա, Հանրապետութեան Նախագահ Վէնսան Օրիոլ դժուարին կացութեան մը մատնուած է, նոր դահլիճ կազմելու համար: Կէս գիշերէն քիչ ետք, սկսաւ խորհրդակցութիւններ կատարել: Նախ, ընդունեցաւ Էրիօն, յետոյ, Հանրապետութեան Խորհուրդի նախագահ Մոնէրվիլը, եւ վերջապէս Խորհրդարանի զանազան խմբակցութեանց պետերը, որոնց կարգին նաեւ Մորիս Թորէզը: Վարչապետութեան թեկնածութեան համար հիմակուընէ իսկ անուններ կը տրուին. Ռամատիէ, Մոք, Փօլ Ռէյնօ, Անտրէ Մարի: Կը կարծուի թէ խորհրդակցութիւնները երկար պիտի տեւեն : Մեծ վտանգ կը սպառնայ Չորրորդ Հանրապետութեան , եթէ տագնապը չլուծուի շուտով: Թերթերը դիտել կուտան թէ Տը Կոլի կուսակիցները ակնդէտ կը սպասեն, օգտուելու համար տիրող շփոթ կացութենէն :

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ

Այս պահուս ժողովի մէջ է Ֆրանսական Ժողովուրդի Համախմբման (R.P.F.) ազգային խորհուրդը, նախագահութեամբ Տը Կոլի: Նիստերը դռնփակ են, եւ պիտի տեւեն մինչեւ 25 Յուլիս: Առաջին նիստին, Զօրավարը ճառ մը խօսեցաւ որ հաղորդուեցաւ մամուլին: Շեշտելէ վերջ միջազգային կացութեան ծանրակշիռ հանգամանքը եւ դատապարտելով կուսակցական դրութեամբ կառավարելու մեթոտը , զօրավարը յայտարարեց թէ Ֆրանսայի ճակատագիրը վտանգի տակ է: «Մինչեւ հիմա երբեք այս աստիճան զգացած չէի թէ որքան խորունկ պարտականութիւններ ունինք կատարելիք: Հարկ է որ Ֆրանսայի ղեկը մեր ձեռքը առնենք, առաջնորդելու համար զայն: Բայց, հարկ է նաեւ որ Ֆրանսա մեզ յառաջ վարէ, իր իսկ կամքով, հակառակ պարագային, ցնորական գործեր միայն կրնանք կատարել» :

Զօրավարը պախարակեց անոնք որ կը պնդեն թէ Ֆրանս. Ժողովուրդի Համախմբումը նախարարական պաշտօններ կը հետապնդէ, եւ հրաւի–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՍՓԻՒՌՔԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

1.— ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Այժմ դարձնենք մեր ուշադրութիւնը անոր բանաստեղծութեան բուն իսկ էութեան ու խորքին :

Սովորաբար, նախ հոն պիտի փնտռենք զգացումներուն ու գաղափարներուն գոյակցող հոգեկան խորութիւն եւ իմացական կենսունակութիւն, որոնք ցոլացնեն ոչ թէ արուեստակեալ ամբողջութիւն մը, գիրքերու մէջէն ու ուրիշներու փորձառութենէն ընդօրինակուած այլ բխին բանաստեղծին խոհաւէր հայեցուածքէն՝ թարմ եւ զուլալ, ցուցիչ ցօղը տակաւին վրան :

Հոն՝ պիտի փնտռենք նաեւ, պատկերներու եւ նկարագրութեանց մէջ տիրող անթերի ճշմարտութիւններ որոնք համապատասխան ըլլան բնական ճշմարտութիւններու, իրենց խոր ու հաճելի մտերմութեամբը, արտայայտեն իրերու եւ հոգիներու բնախօսական անեղծ ոգին :

Պիտի փնտռենք նմանապէս երեւակայութեան պարգեւը որով օժտուած է բանաստեղծի մը ճակատը : Երեւակայութիւն մը որ չունենայ քմայքի փոփոխական ու խաբուսիկ խաղը, այլ ըլլայ, անհուն ազատութիւն մը, բանաստեղծին եւ տիեզերքին միջեւ, որպէսզի ան կարենայ տարածուիլ անխափան, ամէն ինչ տեսնելու իրենց ոսկեզօծ լուսագիծերով, որպէսզի իր հոգիէն ներս բաբախուն կեանքի զգայնութիւնը ու անոր երաժշտութիւնը չխղդուի ու լռութեան չդատապարտուի :

Ասոնք կը կազմեն, ըստ ինձ, նախապէս ակնարկուած գերազաս տարրերէն գլխաւորները, որոնք մեր դատումները պիտի դիւրացնեն, ճշգրիտ գաղափար մը ապահովելու համար Թօփալեանի բանաստեղծութեան վրայ :

Կարծուածին չափ դիւրին հարց չէ որոշել թէ, որքան պէտք է կարդալ որեւէ բանաստեղծի մը գործերէն, անոր հարազատ արժէքը ի յայտ բերելու եւ ճշդելու համար :

Կան բանաստեղծներ, որոնց գործերուն իւրաքանչիւր տողը կը ներկայացնէ եզական արժէք մը, կան ուրիշներ, որոնց քանի մը քերթուածները, արդէն ընդհանրութիւն մը ստացած, բաւական են փնտռուած արժէքը հաստատելու : Կան նաեւ ուրիշներ որոնք պէտք է կարդացուին հատուածաբար, ինչ որ ոչ ըլլայ ընտրութիւնը :

Բանաստեղծ Թօփալեան, կարծիքովս, կը պատկանի առաջին դասակարգին : Անոր իւրաքանչիւր տողին մէջ, ես գտած եմ, հաղորդական նոր զգացում մը, խորհրդածութեան համար դադար առնելու պահանջ մը : Այս շնորհը արգելք մըն է բանաստեղծական շատախօսութեան հանդէպ : Ճիշդ այս պատճառաւ, Թօփալեան չէ արտադրած տող մը իսկ որ այս պիտակով կարենանք զայն դատապարտութեան ենթարկել :

Բանաստեղծ մըն է ան որ կը յօրինէ իր գործը եւ հոն կ'արտայայտուի գիտակցաբար : Արուեստի այս կերպին տակ ծնող արժէքները, կրնան շատ մեծ բարձրութեան մը, վեհութեան մը հասնիլ, բայց երբեք մինչեւ հոն ուր անգիտակից եւ ներշնչահար քերթողի մը բառերը կը սաւառնին եւ կը թրթռան :

Թօփալեանի համար, այս սահմանափակումը մտահոգութիւն պէտք չէ ստեղծէ իրեն : Որովհետեւ մեր բանաստեղծութեան մէջ, Պ. Դուրեան միայն իր «Տրտունջք»ովը հասած է հոն, եւ թերեւս, այդ անհասելութեան վրայ, դարերով մնայ առանձին :

Այնպէս կը ըմբռնեմ թէ, հանճարեղ բանաստեղծութիւնը բնութեամբ անյեղլի է եւ յաւիտենական, հետեւաբար, զայն դատելու օրէնքներն ու տուեալներն ալ անփոփոխ են :Բայց երբ կ'արտայայտուինք ընդհանուր բանաստեղծութեան վրայ, նոյնիսկ մեծ բանաստեղծութեան վրայ, ուր գիտակցութիւնը տիրական է՝ քննադատական ոգիով լուսաւոր, ուր յարատեւ պրպտում մը կայ՝ խուլ խղճմտանքի մը մտրակումին տակ եւ կը տառապի կեանքին՝ ժամէ ժամ փոխուող հոգերով ու սոդանքներով, արդէն պարտադիր է որ բանաստեղծը յայտնուի, պարպուի խոր ու մշտնջենական բառերու գաղտնիքով, որպէսզի մեր հաղորդականութիւնը այդ գաղտնիքին հետ ըլլայ իրական եւ զայն իրական բանաստեղծ մը անուանելու դատումը արդարանայ :

Թօփալեանի զգայնութեան շօշափուկները կը տարածուին ու կը թրթռան այս պահանջով ու իր արուեստն ալ համաքայլ կ'երթայ առանց իր բանաստեղծական հուրը գերութեան մը վտանգելու : Ես կը կասկածիմ այն բանաստեղծութեան վրայ ուր արուեստը կը տիրապետէ քերթողական ներշնչումին : ......

Պէտք չէ սակայն մոռնալ, նոյնիսկ վայրկեան մը համար թէ, արժէքներու ստորաչափ մը կայ : Խրճիթ մը ճարտարարուեստի օրէնքներով կրնայ նոյնքան կատարեալ ըլլալ որքան տաճար մը, մայր եկեղեցի մը : Տաղանդիր մը՝ նոյնքան բանաստեղծական որքան դիւցազներգութիւն մը եւ կամ երգ մը՝ երաժշտական արուեստանքով, նոյնքան կատարեալ որքան համերգ մը : Սակայն, եթէ այս երեքը, հաւասարապէս, կատարելութիւն մը ներկայացնեն, ստորաչափին վրայ, մայր եկեղեցին, դիւցազներգութիւնը եւ համերգը աւելի բարձր դիրքեր կը գրաւեն քան խրճիթը, տաղանդիրը եւ երգը : Քերթողական ստորաչափին վրայ ալ, նոյն նուիրապետութիւնը կը տիրէ ամէն բանաստեղծի համար իր գործին համաձայն :

Բարձր քերթուած մը (արժէքի ըմբռնումով) նուազէն զատորոշելու համար եւ կերպով մը, բանաստեղծութեան նշանակութիւնն ու նպատակը բացատրելու նպատակով, անգլիացի քննադատ եւ բանաստեղծ Matthew Arnold ըսած է. — «Բանաստեղծութիւնը կեանքին քննադատութիւնն է», հիմնուելով թէ, քանի որ կեանքը եւ անոր պայմանները կայուն չեն, սերունդէ սերունդ բանաստեղծական ըմբռնումի տատանումը կայ հետեւաբար կայ նաեւ նորուստրբերումներու պէտքը՝ արժէքներու բաղդատութիւնը դիւրացնելու համար :

Ճիշդ է որ, ցայտուն ճշմարտութիւն մը՝ կայ այս վարկածին մէջ, մանաւանդ երբ՝ զայն դիւրըմբռնելի ըլլալու աստիճան ընդլայնուած կը տեսնենք Baudelaireի նման մեծ բանաստեղծի մը գործերը կարդալով : Որովհետեւ հոն կեանքի ամէն դրուագ, քննադատական ոգիի խիստ զտումին եւ բացատրութեան ենթարկուած է : Շարունակական եւ անդրդուելի քննութիւններէ անցած է : Հետեւաբար, յատկատեսութեան կնիքը դրոշմուած է անոր բանաստեղծութեան վրայ, այսպէս իր փորձառութեան հաղորդականութիւնը դիւրացնելով, աւելցող անկեղծութեամբ եւ վաւերականութեամբ մը :

Դժբախտաբար, քննադատական այս իմացական ոգին պարտադրեալ չէ բանաստեղծութեան համար, եւ կրնանք երեւակայել թէ այս ոգիէն զուրկ բանաստեղծ մը, ըլլալով իսկական բանաստեղծ մը, ինչ տեսակ դժբախտութիւններու կրնայ առաջնորդել մեզ իր երգերով :

Ու որքան կը սխալինք, երբ բանաստեղծէն՝ քմայքի ենթարկուած երեւոյթներուն եւ դէպքերուն տաղերգութիւնը կը սպասենք :

Թօփալեան, կարծեմ, մեր բանաստեղծներէն այն մէկն է որ չէ ինկած այս ծուղակին մէջ : Կան փոքրիկ շեղումներ՝ իր գործերուն մէջ անտեղի կերպով, հոս հոն սփրդած, մանաւանդ երբ Փրկութեան Բանակի զինուորի մը նման, կ'անցնի, մեծ քաղաքի մը, մէկ կապելայէն միւսը, լոյսերու, երգերու, պարերու, կիրքի ու հեշտանքի հեղեղէն հմայուած, նոյնիսկ իր հոգիին հրախոզութիւնէն այդ յուզական ժամանցին մաս մը նուիրած : Իր տաքելութեան անկեղծութիւնը կասկածելի կը մնայ, հակառակ իրապաշտ բանաստեղծութեան բարձրաթռիչ խոյանքներուն, երբ տարակուսելի վրդովանքով մը, կը բաղձայ որ այդ տեղուանքը շանթի մը չէշտ հարուածով, քըքջալէն հաւասարին հողերուն :

Թօփալեանի քերթուածներուն յօրինուածքը, իր ամբողջութեան մէջ բախտի խաղ մը չէ : Հոն ձեռածութիւն չկայ : Իւրաքանչիւր տող թուղթին տրուած է երկար փորձարկութենէ մը վերջ : Հոգեկան նկարագիրը՝ երկերու առաջէն մինչեւ վերջին էջը նոյնն է : Ոչ մէկ տեղ սրբագրութեան պէտքը կը զգացուի այդ ուղղութեամբ :

Ամէն բանաստեղծ ունի իր թշնամիները : Անոնք կը շրջապատեն զայն թէ դուրսէն եւ թէ ներսէն : Արտաքին թշնամին վտանգ չի սպառնար, բայց պէտք է միշտ զգոյշ կենալ ներքին թշնամիներու հանդէպ :

Բանաստեղծը իր հոգիէն ներս կը պահէ իր ամէնէն անողոք թշնամին, երբ չի զգուշանար ինքզինք կրկնելէ : Այս վտանգին դէմ անհոգութիւնը, կազմակորութիւնը և գիտակից կուրութիւնը կ'առաջնորդեն զայն արուեստին ամէնէն տգեղ հանգրուանները :

Կայ նաեւ ուրիշ վտանգ մը որ շատ մօտէն կը սպառնայ իր յաջողութեան, նոյն իսկ իր գոյութեան : Անիկա, ուրիշներուն հաճոյք պատճառելու եւ ոչ թէ իր սիրտին գոհացում տալու համար կատարուած աշխատանքն է : Ժամանակն ալ կը միանայ յաճախ այս վտանգներուն, ոչնչացնելու համար ամէն ինչ որ չի կրեր վրան անկեղծութեան կնիքը :

Թօփալեանի բանաստեղծութեան մօտէն տեղեակ մէկը պիտի հաստատէ թէ, ան ոչ ինքզինքը կրկնած է եւ ոչ ալ արտադրած ուրիշներու հաճոյքին համար : Ան հաւատարիմ մնացած է կեանքին եւ իր հոգեկան խռովքներուն : Երազային բարձրութեան մը հասնիլ եղած է, իբրեւ մարդ իր ուխտը ու մաքառած է անոր համար՝ ամբողջ անկեղծութեամբը :

(2) ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ստեփանաւանի շրջան

ԽՄԲ.— Ամփոփուած «Սովետական Հայաստան» ամսագիր 1948 ապրիլի թիւէն.—

Ստեփանաւանի շրջանը Խ. Հայաստանի լաւագոյն եւ ծաղկուն շրջաններէն մէկն է : Շրջաններու տնտեսութիւնը, անոր մեծ յառաջդիմութիւնը, աշխատաւոր ազգաբնակչութեան ունեւոր եւ բարեկեցիկ կեանքը կ'արտացոլայ եւ կ'արտայայտէ այն մեծ վերելքը, զոր ապրեցաւ երկիրը խորհրդային իշխանութեան հիմնադրութեան հետեւանքով :

Ստեփանաւանի (նախկին Ջալալօղլու) շրջանը կ'ընդգրկէ Լօռիի հովիտին կեդրոնական մասը, շրջապատուած Լալուարի, Ղարախաչի, Թռղարի եւ Դիվալի գեղեցիկ լեռնաշղթաներով : Արօտավայրերն ու խոտհարքները հարուստ են հիւթալի բուսականութեամբ, անասնաբուծութեան զարգացման համար ատոնք անսպառ աղբիւր կը հանդիսանան : Խոնաւութեամբ յագեցած սեւ հողը ընդունակ է զանազան մշակութեանց արտադրութեանց բարձրացման : Շրջանը ջրառատ է : Սեւ գետակը, Կամինկան եւ այլ գետեր իրենց բնական դիրքով եւ հրաշալի բացուածքով կը զարդարեն շքնաղ բնութիւնը : Ստեփանաւանը անտառապատ է : Հին եւ նոր անտառները, եղեւինները սաղարթախիտ ծառերը — հմայիչ կը դարձնեն Ստեփանաւանը : Ահա թէ ինչու կը համարեն մեծ նշանակութիւն ունեցող բուժավայր : Աւելցնենք անոր վրայ շրջանի բնական հարստութիւնները՝ տորֆ, կրաքար, բազալտ եւայլն :

Ուրեմն նախկին Ջալալօղլուն հիմա կը կրէ Ստեփան Շահումեանի անունը — Ստեփանաւան :

1929էն վեր ամբողջ շրջանը ունի ելեկտրական լոյս : Նորաստեղծ արդիւնաբերութիւնն ու գիւղատնտեսութեան բազմաթիւ ճիւղեր գործածութեան դրուեցան ելեկտրական ուժով : Ունին հիմա հեռախօս, եւ ընդարձակ ռատիոյի ցանց : Կուրթան, Վարդաբլուր, Հօբարձի, Պուշկին, Գեաւղաշ, Գիւլագարակ, Կիրով, Մաքսիմ Գորքի եւ շատ մը ուրիշ գիւղեր ունին արդէն բարեկարգուած փողոցներ ու հրաշալի պուրակներ : Շրջանի բոլոր գիւղերուն մէջ կայ ակումբ-գրադարան : Վերջին քանի մը տարուան ընթացքին կոլտնտեսութիւնները շինած են աւելի քան 18 նոր ակումբ՝ թատերական շարժանկարի սրահներով :

Ստեփանաւանի շրջանը հիմա ունի նոր եւ բարեկարգ շէնքերու մէջ տեղաւորուած 25 միջնակարգ ու թերի միջնակարգ դպրոցներ, ուր կան բարձրագոյն կրթութիւն ստացած մանկավարժ ուսուցիչներ, լաբորատորիաներ, գրադարաններ, աշակերտութեան համար : Բացի հանրակրթական դպրոցներէն՝ Ստեփանաւանը ունի անասնաբուծական, երաժշտական եւ մարմնակրթանքի դպրոց : Գիւլագարակի Մանկական սանթորիոմը եւ Ստեփանաւանի մէջ եւ շրջակայքը գտնուող մանկական բոլոր միւս հանգստավայրերը շրջանը դարձուցած են բազմաթիւ մանուկներու առողջարան :

Ստեփանաւանի Շահումեանի Տուն – Թանգարանը ամէնէն գրաւիչ վայրերէն մէկն է : Կայ գրադարան մը որ ունի հազարաւոր գիրքեր : Քաղաքին մէջ լոյս կը տեսնէ սեփական տպարանով ապահովուած «Սոցիալիստական անասնապահութիւն» շրջանային թերթը :

Կուրթանի «Միկոյեան» կոլտնտեսութիւնը իրապէս միլիոնատէր է : Անոր նոր փողոցները, ասֆալտապատ խճուղին, ակումբ թատրոնը, կոլտնտեսականներու կղմինտրով ծածկուած նորակառոյց տուները, միջնակարգ դպրոցի մեծ շէնքը, սեփական հեռախօսային, ռատիօ կայանները, կոլտնտեսութեան հսկայական մեծութեամբ քարաշէն շինութիւնները, զբօսավայր պուրակը վերածած են նախկին գետին չոքած Կուրթան գիւղը քաղաքի :

Այս շրջանին մէջ առանձնապէս կը զարգանայ կերպասեղէն–հիւսուածեղէն, կաշիի, կահոյքի, գիւղգործիքներու արտադրութիւնը : Գետնախնձորի անսպառ արտադրութիւնը ստեղծած է նոր գործարան :

Շրջանի տնտեսութեան առաջատար ճիւղը անասնապահութիւնն է : Բոլոր կոլտնտեսութիւններն ունին անասնապահական մեծ հաստատութիւններ :Յատկապէս զարգացած է ցեղը ազնուացնելու անասնաբուծութիւնը : Պատերազմի տարիներուն շրջանը երեք անգամ ստացաւ պաշտպանութեան պետական կոմիտէի փոխանցիկ դրօշը եւ արժանացաւ դրամական մեծ պարգեւներու :

Ընդարձակուած են հացհատիկային, ճակնդեղի, արեւածաղկի, այգեգործութեան տարածութիւնները : Կրկնակի չափով աւելցաւ եղջերաւոր անասուններու եւ խոզերու գլխաքանակը :

Կոլտնտեսութիւններու եկամուտը հասաւ 32 միլիոն րուբլիի : Այդ պատճառով չորս անգամ աւելցաւ կոլտնտեսականներու վաստակած աշխօ–

Գիտական անկիւն

ՊԷ՞ՏՔ Է ԾԽԵԼ. — Այս հարցումը տակաւին բժշկական տեսակէտով վերջնապէս չէ լուծուած, եւ այս մասին կատարուած քննութիւնները յաճախ տարբեր ու անկատար արդիւնքներ տուած եւ երբեմն ալ չափազանցուած են: Հաստատուած է որ իր զուտ վիճակին մէջ նիքօթինը շատ զօրաւոր թոյն մըն է, արդարեւ, երբ ապակիի կտոր մը թրջենք խիստ աննշան քանակութեամբ նիքօթինով եւ զայն պզտիկ թռչունի մը կտուցին առջեւը դնենք, թռչունը վայրկենապէս կը մեռնի, իսկ քանի մը սանթիկրամ նիքօթինը կը բաւէ մահացնելու քաջառողջ ու յաղթանդամ մարդ մը:

Սակայն պէտք է ընդունիլ թէ մարդուն գործարանային յօրինուածքը կրնայ վարժուիլ նիքօթինին: Անկէ զատ, նիքօթինը եւ ծխախոտին մուխը միեւնոյն բաները չեն: Ծխախոտին մուխը իրապէս կը պարունակէ բնածուխի օքսիտ եւ ուրիշ վնասակար նիւթեր, որոնց քանակութիւնը կախում ունի գործածուած ծխախոտին խառնուրդէն, սիկարէթի թուղթէն, սիկարէն, ծխափողէն կամ գլանիկէն եւ նոյնիսկ ծխելու եղանակէն:

Արդարեւ, կան մարդիկ որ երբեմն երբեմն կը ծխեն առանց ծխախոտին մուխը ներս քաշելու, իսկ ուրիշներ յաճախ կը ծխեն եւ մուխը խորապէս ներս կը քաշեն: Առաջինները թեթեւապէս կը վնասուին իսկ վերջինները մեծ չափով կ'ազդուին անկէ եւ կ'ունենան քրոնիկ խանդարումներ, հազ, կոկորդի եւ ընչափողի բորբոքում, դարկը կ'արտադրնայ, ընչերակային ճրնշումը կը բարձրանայ եւ կուրծքի պարսեղմումը գլխու կը դառնայ եւ կրնայ երբեմն կրծատապի եւ սրտամօքսի կեղի յանգիլ:

Փորձառութիւնը ցոյց տուած է թէ երբ մոլի ծխող մը յանկարծ դադրեցնէ ծխելը, իր մարմինին ծանրութիւնը քիչ օրէն քանի մը քիլօ կը շատնայ:

Ընդհանուր առումով ամերիկեան սիկարէթները, մասնաւորապէս Վըրճինեա նահանգին (Հիւսիսային Ամերիկա) սիկարէթները շատ վնասակար են, շատ նիքօթին պարունակելով, բաղդատմամբ Թրք. ու Եգիպ. արեւելեան սիկարէթներուն, որոնք նուազ վնասակար են:

ՄԵՂՐ. — Ռուսիոյ մէջ բժշկական բազմաթիւ փորձերով կարելի եղած է ստամոքսի կեղերը բժշկել շնորհիւ մեղրի գործածութեան:

Շատ մը հիւանդանոցներու մէջ ստամոքսի կեղերէ տառապող հիւանդները կը դարմանուին մեղրով, այսինքն 14—18 օր շարունակ մեղր կ'ուտեն: Բազմաթիւ պարագաներու մէջ, առաջին օրէն իսկ հիւանդներուն ստամոքսի ցաւը դադրած է եւ անոնց 80 առ հարիւրը հիմնովին բժշկուած են:

Միեւնոյն յաջող արդիւնքները ձեռք բերուած են նաեւ մարմինի հիւանդ հիւսուածները վերանորոգելու համար:

Մեղրին կանոնաւոր գործածութիւնը նպաստաւոր ազդեցութիւն մը կը ներգործէ ջղային դրութեան վրայ, մաքրողական լաւագոյն միջոց մըն է միզային ճամբաներուն համար եւ օգտակար յօդային կաթուածէ տառապողներուն:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

բերու անձնական եկամուտը: Շրջանի աշխատաւորները պաշտպանողական ֆոնտի օգտին մուծեցին 6 միլիոն 200 հազար րուպլի եւ արժանացան Ստալինի շնորհակալական հեռագրին:

Շրջանի աշխատաւորներն իրենց խնայողութենէն աւելի քան 2ուկէս միլիոն րուպլի հաւաքած եւ տրամադրած են հերոս-քաղաքներ Լենինկրատի ու Սթալինկրատի վերականգնման գործին: Թիկունքին կատարած հերոսական աշխատանքի համար 600 հոգի պարգեւ եւ շքանշան ստացած են:

Պատերազմի տարիներուն շինուեցան եւ շահագործման յանձնուեցան Լոռիի մեծ ջրանցքը, որ կ'ոռոգէ Ստեփանաւանի եւ Ալավերդիի շրջաններու հողերը:

1940ի համեմատութեամբ միլիոնատէր կոլտնտեսութիւններու թիւը 1946ին աւելցաւ եօթն անգամ, որու համաձայն դրամական եկամուտը բարձրացաւ երեք անգամ, մթերային եկամուտը 3.5 անգամ:

Գիւղատնտեսութեան վերելքին մէջ մեծ է եղած Ստեփանաւանի մեքենատրակտորային կայանի դերը: Մեքենաշարժ արօրը, հնձող մեքենան, ինքնաշարժ բեռնակառքերը կը կազմեն այդ վերելքի արհեստագիտական հզօր լծակները:

Ստեփանաւանի մէջ հաստատուեցան հայրենադարձ ընտանիքներ Պուլկարիայէն, Սուրիայէն, Յունաստանէն եւ այլ երկիրներէն: Թէ գիւղերուն եւ թէ քաղաքներուն մէջմանոնց համարշինուած են նոր բնակարաններ: Կուրթանի, Վարդաբլուրի, Հորարձիի եւ այլ գիւղերու կոլտնտեսութիւնները լայն հնարաւորութիւններ են ստեղծած հայրենադարձներու համար:

Գ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՏԷՍԻՆ, 13 Յուլիս (Յառաջ). — Մեր գաղութը, պատիւ իրեն, ահա երրորդ տարին է որ կը վայելէ դպրոցական զողտրիկ հանդէսներուն առթած հոգեկան գոհունակութիւնը:

Կիրակի, կէսօրէ վերջ Հ. Յ. Դ. սրահը կը յորդէր ծնողներու եւ կրթասէր հայրենակիցներու բազմութեամբ: Հակառակ անոր որ նոյն պահուն դաշտահանդէս մը սարքուած էր «Ճակատ»ի կողմէ, անշուշտ խաչաձեւելու կանխամտածութեամբ... Վարագոյրը բացուելով բեմին վրայ շարուած կը տեսնենք տարրական եւ առաջին դասարաններու աշակերտները, մանչ եւ աղջիկ, հայկական սեւուլիկ աչքերով, թխորակ դէմքերով, ժպիտն իրենց շրթներուն ու կեցուածքով հպարտ:

Ուսուցչուհի Տիկին Փափազեան կը բանայ հանդէսը ներկայացնելով իր չարաճճի աշակերտները, որոնք անընդհատ կը խլրտին, կ'եռեւեփին՝ բայց առաջ ցոյց տալու համար իրենց շնորհը... Եւ ահա փոքրիկն Մաքինաճեան ուսուցչուհիին հրաւէրով կը բաժնուի խումբէն, կը յառաջանայ բեմին առջեւ ու կը սկսի երգել «Մեր հայրենիքը» սորված իր ծնողներէն: Ամբողջ սրահը ոտքի է արդէն ու յարգանքով կ'ունկնդրէ այդ անմեղ շրթներէն արձակուած երգը:

Կրթական մարմնի քարտուղար Պ. Ա. Միքայէլեան պատշաճ բառերով վեր հանեց հայեցի դաստիարակութեան դերը ազգապահպանման գործին մէջ: Դպրոցին բարոյական համառօտ զեկուցումէն վերջ, ներկայացուց նաեւ տարեկան նիւթական հաշուեցոյցը, որմէ պարզուեցաւ որ շնորհիւ դպրոցը հովանաւորող Փր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի եւ Շրջ. վարչութեան նիւթական օժանդակութեան եւ գաղութին գիտակից տարրին լայն աջակցութեան Կրթական Մարմինը ոչ միայն կրցած է դպրոցին ելեւմուտքը ապահովել, այլեւ 40 հազարէ աւելի պատրաստ գումար մը կը թողու գալիք տարեշրջանին համար: Կրթ. Մարմինը կրցած է նոյնպէս իր ծրագրի մէկ մասը իրագործել, չինել տալով 12 գրասեղաններ, իւրաքանչիւրը երկու աշակերտի յատուկ եւ 2350 ֆրանք արժողութեամբ: Իր ներկայացուցիչը կոչ ըրաւ ներկաներուն յաւերժացնել իրենց անունները դպրոցին նուիրելով վերոյիշեալ գրասեղաններէն, որպէսզի կրթարանը հետզհետէ կահաւորուի ու մեր տղաքը ուսանին տանելի պայմաններու մէջ:

Կոչը զուր չանցաւ: Անմիջապէս արձանագրուեցան Պ. Պ. Տապաղեան եւ Մարտիրոս Բարսեղեան (Լիոնէն): Նոյնպէս Տիկին Զ. Զաթալեան եւ Պ. Յովհ. Զաթալեան: Կրթ. Մարմինը լիայոյս է որ վերոյիշեալներուն բարի օրինակին պիտի հետեւին ուրիշներ: Արդէն խոստումներ եղած են: Արձանագրութիւնները բաց են փափաքողներուն առջեւ:

Այնուհետեւ սկսաւ արտասանութեանց շարքը: Իւրաքանչիւր աշակերտ ի յայտ բերաւ իր թաքուն յատկութիւնները: Շատեր համարձակ ու խրոխտ, ուրիշներ երկչոտ ու համեստ: Անխրաւութիւն պիտի ըլլար յիշել մէկ մասին անունը ու լռութեամբ անցնիլ միւսներու վրայէն. իսկ յիշատակել բոլորինը անխտիր՝ պիտի նշանակէր գրաւել թերթին կէս էջը, այսինքն չարաչար գործածել ընթերցողներուն ու խմբագրին համբերութիւնը: Թող ներողամիտ ըլլան ծնողները:

Մէջ ընդ մէջ եղան մանկական թէ այլ սիրուն ու հաճելի խմբերգներ բոլոր դասարաններուն կողմէ անջատաբար: Յետոյ իրարու յաջորդեցին սրամիտ ու բարոյալից տրամախօսութիւններ, ծիծաղաշարժ մենախօսութիւններ, բանաստեղծական ընտրեալ արտասանութիւններ, բոլորն ալ արժանանալով բուռն ծափերու:

Առանձին յիշատակութեան արժանի են «վարձատրուած ստախօսը», «Ծաղիկներ ու թիթեռներ» տրամախօսութիւնները, «Ալ էրնիմ» երգը եւ «Կէրմէյր ֆըստան» պարերգը:

Կրթական մարմինը գեղեցիկ գաղափարը յղացած էր ծաղկեփունջ մը նուիրելու Տէր եւ Տիկ. Մ. Փափազեաններու: Տիկինը շնորհակալութիւն յայտնելով ծաղկեփունջը նուիրեց Կրթ. Մարմնին, աճուրդի դնելու համար ի նպաստ հայկական տարազներու պատրաստութեան:

Այս կոչը սիրով ընդունուեցաւ ներկաներուն կողմէ ու տասը վայրկեանի մէջ գոյացաւ 9000 ֆրանքի կարեւոր գումար մը:

Դիտելով աշակերտներուն յառաջդիմութիւնը, կարելի չէ երախտագիտութեան ճիչ մը չարձակել մեր անձնուէրդաստիարակներուն հանդէպ: Շնորհակալութեան խօսք ունինք նաեւ Կապոյտ Խաչին, եւ Կրթ. Մարմնին որոնց ժրաջան աշխատանքով վառ կը պահուի մեր դպրոցը:

Գ. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (55)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

— Դաւաճաններ... ահա թէ ինչ բան կը քանդէ մեր տունը: Բայց անոնք կը մնան անպատիժ:

— Հայր սուրբ, մթնած է:

— Ի՞նչ է, որդեակ, ըսաւ վանահայրը եւ իր սուր հայեացքը ուղղեց ծառային:

— Դեռ բաւական ճամբայ ունինք կտրելիք, հայր սուրբ, իսկ ցուրտը հետզհետէ կը սաստկանայ: Պէտք է աճապարել քիչ մը:

— Հա, Ծառուկ, ճիշդ է, պէտք է աճապարել ապա թէ ոչ գայլերու կեր կը դառնանք:

Երկուքն ալ մտրակեցին ձիերը եւ առաջ անցան:

— Դուն կը վախնա՞ս գայլերէն, հարցուց Մարտիրոս հայրը իր ծառային, կարճ լռութենէ մը ետք:

— Ե՞ս... Ե՞րբ տեսեր էքոր ես վախնամ անէ բանէ:

— Եթէ խումբ մը Արաբներ յարձակին մեր վրայ, դարձեա՞լ չես վախնար:

— Ոչ. մահէն չեմ վախնար ես: Նախ կը սպաննեմ յարձակողներէն հինգ տասը հոգի ու անկէ ետք միայն կը մեռնիմ ես ալ:

— Ապրիս, Ծառուկ, վախկոտները չեմ սիրեր ես: Աստուած ալ չի սիրեր: Ով որ կը վախնայ իր թշնամիներէն, աւելի լաւ է չապրի: Ներկայ ժամանակներուն անզօրներն ու վախկոտները ոտքի տակ կ'երթան: Պէտք է քաջ ըլլալ ու ապա համարձակ ապրիլ:

Այդ միջոցին, հեռուն, լերան լանջին, կիսախաւարի մէջ երեւցաւ վանքի մը պարիսպը:

— Հայր սուրբ, վանքը կ'երեւայ ահաւասիկ:

— Հա, կը տեսնեմ. վերջապէս քիչ մը կը հանգստանանք թէ մենք եւ թէ մեր խեղճ ձիերը:

Շատ չանցած մեր ճամբորդները վանք մտան. Մարտիրոս հայրը առանձնացաւ վանահօր խուցը, մինչ Ծառուկ նստեցաւ կրակին մօտ եւ սկսաւ զրոյց ընել վանքի ծառաներուն հետ: Ան շատ կը սիրէր տաք օճախը եւ քաղցր զրոյցը: Քիչ մը առաջուան ցուրտը բոլորովին մոռցեր էր Ծառուկ, կրակի բարերար ազդեցութեան տակ:

— Ո՞վ է այդ ծերունի մարդը, կը հարցնէր վանքի ծառաներէն մէկը, շարունակ մէջքը քերելով եւ սրբելով իր ցանցառ պեխերը:

— Օ, միթէ չէ՞ք ճանչնար. ամբողջ Հայաստանի մէջ սուրբ եւ զօրաւոր մարդ է ան, պատասխանեց Ծառուկ առանձին նշանակութիւն տալով իր խօսքերուն:

— Ի՞նչպէս, ուրեմն մեր Սահակ սրբազանէ՞ն ալ մեծ է, հարցուց ծառան իր սուր հայեացքը նետելով Ծառուկի վրայ:

— Ի հարկէ, ձեր Սահակ սրբազանը ի՞նչ է անոր քով: Իմ հայր սուրբս Կաթողիկոսէն ալ բարձր է:

—Է... ի՞նչ մեծ մարդ է եղեր:

— Հարկաւ մեծ է, ամբողջ Արարատ գունդը կը դողայ անոր առջեւ: Միթէ լսած չէ՞ք Մարտիրոս վանահօր անունը:

— Չէ, ուրկէ՞ պիտի լսեմ:

— Դէհ, փայտ բեր, ցուրտ է. ես նոր եմ եկած ճանապարհէ. միթէ չե՞ս տեսներ որ օճախի կրակը կը մարի, աւելցուց Ծառուկը հրամայողաբար, երբ նկատեց իր խօսքերուն ազդեցութիւնը:

— Քեզ ղուրպան, ըսաւ ծառան եւ դուրս դընաց փայտ բերելու:

Ծառուկի քունը կը տանէր, իսկ վանքի ծառան առիթ կը փնտռէր նորէն սկսելու խօսակցութիւնը:

— Երեւի շատ հեռու տեղէ կուգաք, հարցուց ան:

— Օ, երեք օրէ ի վեր ճամբայ կուգանք:

— Իսկ ի՞նչ բան կը ստիպէր ձեզ այդպէս երկար ճամբորդութիւն ընելու. միթէ Սահակ սրբազանին հետ խիստ կարեւոր գո՞րծ ունիք:

Ծառուկը ուղղակի նայեցաւ իր խօսակցի աչքերուն մէջ. բստ երեւոյթին՝ լաւ տպաւորութիւն չստացաւ: Յետոյ աւելցուց.

— Է, բարեկամ, այսպէսով մենք շատ հեռուները կ'երթանք. աւելի լաւ է՝ ինծի համար ճաշ բերես. յոգնած եմ եւ կ'ուզեմ քնանալ:

Ծառան նկատեց որ պիտի չկրնար աւելի բան մը իմանալ. ուստի ճաշ բերաւ Ծառուկի համար եւ քայլերն ուղեց դէպի վանահօր խուցը, գիրկ մը փայտ տանելով ներս:

Քիչ ետք Ծառուկը սկսաւ քնանալ խորունկ քունով՝ կրակին մօտ:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

րեց իր կուսակիցները, մինչեւ յառաջիկայ սեպտեմբերի նստաշրջանը, իրենց կարծիքը յայտնել կազմակերպութեան ծրագրին մասին, որուն երկու գլխաւոր կէտերն են, 1.— Արտաքին քաղաքականութեան մէջ՝ Եւրոպական Դաշնակցութեան մը կազմութիւնը, 2.— Ներքին քաղաքականութեան մէջ՝ Ֆրանսական Պետութեան բարեկարգութիւնը: Եւ աւելցուց.— «Այժմ անհրաժեշտ է դրական ձեւ տալ այս սկզբունքներուն, որպէսզի կարելի ըլլայ զանոնք կիրարկել մէկ օրէն միւսը, որովհետեւ այս է հաւանաբար այն գործը՝ որուն ձեռնարկելու պիտի կոչուինք, մօտ օրէն»:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Ընկերային տագնապն ալ կը շարունակուի քաղաքական տագնապին հետ զուգընթաց: Երկուշաբթի օր կը սպասուէր որ 12 օրէ ի վեր պետական պաշտօնեաներուն յարուցած տագնապը մեղմանար: Այս յոյսերը ի դերեւ ելան: Ելմտական Նախարարութեան պաշտօնեաներու միութեան ազգային խորհուրդը որոշեց շարունակել գործադուլը, «մինչեւ որ կառավարութիւնը երաշխաւորէ ելմտական պաշտօնեաներու նիւթական եւ բարոյական շահերը»: Աշխատանքի Ընդհանուր Դաշնակցութիւնն ալ (համայնավար) հաստատ կը մնայ իր նախկին պահանջներուն վրայ: Պետութեան կեդրոնական վարչութեանց 10.000 պաշտօնեաները՝ որոնք զանազան նախարարութեանց մէջ կ'աշխատին, երկուշաբթի օր մեծ ժողով մը գումարելով, որոշեցին շարունակել գործադուլը, եւ պատգամաւորութիւն մը ղրկել Խորհրդարանի կուսակցական խմբակցութիւններուն մօտ: Այս պատգամաւորութեան մաս կը կազմեն աշխատաւորական զանազան հոսանքներու ներկայացուցիչներ: Ազգային Թանգարաններու պահապաններն ալ որոշեցին գործադուլ յայտարարել:

Մինչեւ այս տողերը գրուած պահը, ելմտական նախարարութեան քրիստոնեայ սէնտիքաներու (C. F. T .C.) պատկանող պաշտօնեաները միայն հրաւիրեցին իրենց անդամները գործի սկսիլ երէկ առաւօտէ սկսեալ:

Արեւմտեան պետութեանց խորհրդաժողովը

Արեւմտեան Միութեան (Անգլիա, Ֆրանսա եւ Պէնէլիւքս) հինգ արտաքին նախարարները դռնփակ ժողով գումարեցին երկուշաբթի օր, Լա Հէյի մէջ: Կ'ըսուի թէ այս ժողովին մէջ քննուած են զինուորական խնդիրներ, եւ մասնաւորաբար ուսումնասիրուած է տեղեկագիր մը՝ որ կը խօսի Ուաշինկթընի մէջ վերջերս կատարուած բանակցութեանց վրայ՝ Ամերիկայի զինուորական օժանդակութեան մասին: Կ'ըսուի նաեւ թէ՝ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պիտօ կը ջանայ որ Պէվին իրեն միանայ համանման ուղղութիւն մը որոշելու համար Մ. Նահանգներու դէմ, երբ հարկ ըլլայ պատասխանել Մոսկուայի ծանուցագրին: Պիտօ այն կարծիքէն է թէ՝ հարկ է մեղմացնել Ամերիկայի խստութիւնը եւ ամէն միջոց ձեռք առնել, նոր ժողով մը գումարելու համար չորս մեծ պետութեանց միջեւ:

Սակայն, Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակները կը յայտարարեն թէ կարելի չէ բանակցիլ Մոսկուայի հետ, մինչեւ որ Խորհրդային իշխանութիւնները չվերցնեն Պերլինի պաշարումը:

Միւս կողմէ, կը հաւաստեն թէ ամերիկեան կառավարութիւնը փոխած չէ իր դիրքը: Խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան այս պահուս Անգլիացիներուն, Ամերիկացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ սպայակոյտի պետին օգնականը, զօր. Հազալ, իր ընտանիքին հետ փախած է Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանը: Զօրավարը միեւնոյն ատեն զինուորական կցորդն էր Հանրապետութեան նախագահին:— Փրակայի ամերիկեան դեսպանատունը բողոքագիր մը ուղղեց այն մեղադրանքին դէմ թէ ահաբեկիչներ ղրկուած են Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանէն:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Սակարանին մէջ գիները՝ որոնք անցեալ շաբթու ինկած էին անգամ մը, երկու օրէ ի վեր դարձեալ ինկան կարեւոր համեմատութիւններով: Այս տագնապին բուն պատճառը յայտնի չէ: Կը կարծուի թէ շաբթու վերջը արտասահմանէն հասած քաղաքական աննպաստ լուրերը յառաջ բերած են զայն:

ԵՐԵՔ ՄԱՐԷՇԱԼՆԵՐ, Ռունտշթէտ, Պրաուխիչ եւ Մանշթայն, պիտի դատուին Գերմանիոյ անգլիական շրջանին մէջ (Համպուրկ), իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ 5.000.000 տոլարնոց թղթադրամներ հանեց որոնք ամերիկեան մէկ տոլարէն ալ պակաս կ'արժեն:

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ կիրակի օր ճամբայ ելաւ դէպի Լոնտոն, Անգլիոյ Թագաւորին եղբօրը կողմէ տրամադրուած օդանաւով մը: Մեկնելէ առաջ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յոյս յայտնեց թէ այս այցելութիւնը «բարերար արդիւնքներ պիտի ունենայ երկրին համար»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.—Երկուշաբթի օր կարաւանը հասաւ Միւլհուզ: Առաջին անգամ ըլլալով վերջապէս Պելժիացիները իրենց բոլոր ճիգը ի գործ դրին եւ Վանտիքս կրցաւ առաջին հասնիլ, որոշ փոփոխութիւններ ալ յառաջ բերելով ընդհանուր դասաւորման մէջ: Պառթալիէն անմիջապէս վերջ, անցաւ Շօթ (Պելժ): Ռօպէ (Ֆրանսացի) շատ ետ մնացած է այս հանգրուանին մէջ: 5րդ անցաւ ընդհանուր դասաւորման մէջ, 36 վայրկեան տարբերութիւն ունենալով, Պառթալիի հետ: Մրցորդները շատ յոգնած են եւ շատերն ալ հիւանդ: Անցեալ տարուան յաղթականը, Ռօպիկ, կ'ուզէ վերջ տալ այս չարչարանքին, ծանր ցնցդատապ մը ունենալով: Ռօպէի ամէն կողմերը կը ցաւին եւ հազիւ կրնայ տոկալ: Ուրիշներ յուսահատ ետ կը քաշուին: Զմոռնաք որ այս տարուան շրջանը ամէնէն դժուարը եւ երկարն է: Կը վերջանայ կիրակի, վերջին հանգրուանով մը, շատ երկար (286 քիլ.) Ռուպէ–Փարիզ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի «Մուրատ» խումբի կողմէ, Խանասորի առթիւ: Յուլիս 25ին, կիրակի ամբողջ օրը, Փոնթէյի ծանօթ դաշտին վրայ: Սիրով կը հրաւիրենք շրջանի հայ հասարակութիւնը: Միասին առնել ճաշ եւ ըմպելիք:

×

Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Շավիլի անտառին մէջ: Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Արղութեան» խումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ՝ ժամը 3ին, ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ գերեզմանին:

Մատչելի պիւֆէ եւ նուագ:

Ծանօթ.— Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն շիրիմին այցելութիւնը:

×

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փոն տը Շէրիւի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ, 25 Յուլիս կիրակի առտու ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն A la Plaine, Պ. Տրիկոսի գեղեցիկ ծառաստանին մէջ:

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ
իր «Օր»ը կը տօնէ Յուլիս 23ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Սէն Պառնարի սրահին մէջ
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 12 քոյր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախագահութեամբ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, եւ կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Սէն Լուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Աթլանթիկի դաշտը:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Ներկայութեամբ Conseiller Général du 12me Canton JEAN MASSEի:

Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբը մերթ ընդ մերթ կը հնչեցնէ ազգային եւ յեղափոխական երգեր:

Բարձրախօսով հայկական ընտիր երգապնակներ: Գնդախաղի մեծ մրցում: Առաւելագոյն «կէտեր» շահող խումբը կը ստանայ «Ահարոնեան» բաժակը, նուիրուած Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ:

Մարսէյլի ամէնէն գեղեցիկ արուարձաններէն մէկուն Սէն – Ժիւլիէնի մէջ, բացուած է
ԿԱՆԱՉ ԺԱՅՌԻ ԴԼԵԱԿԸ
Իբրեւ լաւ բնակավայր ամառնային օդափոխութեան: Ամէն հանգստաւէտ միջոցներ ապահովուած են: Գեղատեսիլ դիրք եւ օդասուն ծառախիտ մեծ պարտէզ:

Դիմել Chateau de la Rocheverte Traverse St. Pons. St. Julien, Marseille:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Հմայեակ քահանայ Արապաճեանի տղան, Արամ Արապաճեան որ Փարիզ ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

Օր. ՄԱՐԻՉ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ
Պ. ՆԵՐՍԷՍ ՄԿՐԵԱՆ
Նշանուած
Ալֆորվիլ 17 Յուլիս 1948 Պ. Քոլոմպ

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

ՀԱՐՍՆԻՔԻ, նշանախօսութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ 500 ֆրանք, ՄԱՀԱԶԴ շնորհակալիքով 1000, ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ մէկ անգամը 300, Ցաւակցական, շնորհակալիք 200, ՓՆՏՌՏՈՒՔ մէկ անգամը 100, ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ արարողութեանց յայտարարութիւններ մէկ անգամը 200, ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ եւ զանազան Միութեանց ժողովի ազդերը 200, ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ, խնջոյք, թատերական ներկայացում, երգահանդէս, նուագագոյն բովանդակութեամբ մէկ անգամը 150, ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ ծանուցումներ մէկ անգամը 200 ֆրանք:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ծանուցումներ տողը 50 ֆր., առաջին անգամուան համար: Տեւական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ:

ԿԱՆԽԻԿ ՉՎՃԱՐՈՒԱԾ ԱԶԴԵՐԸ ՆԿԱՏԻ ՉԵՆ ԱՌՆՈՒԻՐ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, կայարանի ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30–ին, ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը երկուշաբթի Յուլիս 26ին, ժամը 4ին Սօսիէթէ Սավանթի մէջ: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը գաւաթ մը թէյի շուրջ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը ստիպողական է:

ԵՐԳԱ-ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

25 Յուլիս կիրակի ժամը 3.30ին,
Salle Carlonia, 13 rue Maccarani, Nice
Կ'երգէ ծանօթ եւ սիրուած երգչուհին
Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը նուագէ ջութակահար Պ. Ս. ՋԷՕՐԷՔՃԵԱՆ
Դաշնակով կ'ընկերանայ Օր. ՍՈՆԱ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Իսի լէ Մուլինոյի Թատերասէր հայ հասարակութեան բուն փափաքին գոհացում տալու համար, Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ կը ներկայացնէ Ս. Պարթեւեանի

«ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ»

20 Յուլիսին, երեքշաբթի գիշեր, ժամը ճիշդ 8.30ին, Իսիի Cinéma Alhambraի շքեղ սրահին մէջ:

Տոմսերը ապահովել, 43 rue Richer, Բալուեանի մօտ, եւ Իսիի մէջ, իսկ ներկայացման օրը կիչէն:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Métro Mairie d'Issyի դէմը:

Ուշադրութիւն Մարսէյլի Հայերուն

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ «ԱԼՀԱՄՊՐԱՅ»ի հաճոյքն ունի ծանուցանելու, Մարսէյլի իր հայ բարեկամներուն որ Յուլիս 22, Հինգշաբթի կէսօրէն ետք բացումը պիտի կատարէ իր մէկ ուրիշ հաստատութեան «**La Coupole**»ի 7, Place Félix Barret, Marseille, ուր կան սրահներ, հարսնիքի, մկրտութեան, նշանտուքի եւ ամէն կարգի ժողովներու:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ (ԼԻՍԷ)
(Ցերեկոյթ եւ գիշերօթիկ)

Կը բացուի յառաջիկայ Հոկտեմբերին:

Արձանագրութեանց եւ մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել վարժարան, կէսօրէ առաջ, ժամը 10—12 եւ հինգշաբթի ամբողջ օրը:

1 Bld. du Nord, le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

Հաղորդակցութեան միջոց.— Eglise de Pantinէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Pavillon s/Bois:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 22 JUILLET 1948 Հինգշաբթի 22 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 4598–Նոր շրջանի թիւ 1007 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ՏԱԳՆԱՊԷՆ ՄԻՒՍԸ

Այսօր կ'ընդհատենք մեր խորհրդածութիւնները երկրատարրդական հարցի մասին, ակնարկ մը նետելու համար այն ծանր տագնապին վրայ որուն մատնուած է դժբախտ Ֆրանսան :

Նորութիւն մը յայտնած չենք ըլլար, ըսելով թէ տագնապը աւելի շատ ընկերային – տնտեսական է, քան քաղաքական : Արտաքին թէ ներքին ճակատի վրայ, միշտ ալ տնտեսականն է որ կը տիրապետէ :

Արդարեւ, երկիրը ահաւոր մղձաւանջի մը մատնուած է, այս ճակատին վրայ :

Տասներորդ կառավարութիւնն է որ կը կազմուի ազատագրութենէն ի վեր, առանց արմատական դարման մը գտնելու :

Ինչ որ փորձուեցաւ ելեւմուտքը հաւասարակշռելու, թղթադրամի աճումը կասեցնելու, ապրուստը աժանցնելու եւ բանուորներն ու պետական պաշտօնեաները գոհացնելու համար, կա՛մ ձախողեցաւ, եւ կամ կիսկատար ելքի մը յանգեցաւ :

Աջն ու ձախը իրար կ'ամբաստանեն այս ձախողանքին համար, լրագրական բանավէճերով եւ ճարտասանական մարզանքներով : Ամէն մէկը ինքնուրոյն ծրագիր մը կ'առաջարկէ :

Բայց, ոչ մէկը ջախջախիչ մեծամասնութիւն կը վայելէ, զայն գործադրելու համար, տիրաբար ձեռք առնելով իշխանութիւնը : Հետեւաբար կը կազմուին խառն դահլիճներ, որոնք ստիպուած են միջին ճամբայ մը բռնել, որոշ մասեր առնելով իւրաքանչիւր հոսանքի ծրագրէն : Ուրիշ խօսքով, երբ կը փորձեն ամէնքն ալ գոհացնել, ոչ մէկը գոհացուցած կ'ըլլան :

Այս անգամ ալ, նոյն փորձն է որ կը կատարուի, աւելի ընդլայնելով կառավարութեան կազմը : Հատընտիր հաւաքածոյ մը կազմելով աջէն եւ ձախէն :

Բոլորն ալ կ'ընդունին թէ անհրաժեշտ է օր առաջ լուծել տագնապը, նկատի առնելով միջազգային կացութիւնը : Ամէնէն ծայրայեղներն ալ կ'ըմբռնեն թէ կարելի չէ ելք մը գտնել, առանց փոխադարձ զիջումներու :

Եւ սակայն, իւրաքանչիւրը ամուր կառչած է իր ծրագրին, գաղափարական թէ կուսակցական միտումներով :

Որքա՛ն թաքուն ծալքեր, ամէն ճակատի վրայ : Շումանի դահլիճը ինկաւ զինուորական վարկերու կրճատման համար ծագած վիճաբանութեան մը առթիւ :

Ընկերվարականները կը պահանջէին զեղչել 12 միլիառ ֆրանք : Պատերազմական նախարարը վնասակար դտաւ այսքան մեծագումար կրճատում մը : Մանաւանդ որ, 8ուկէս միլիառի զեղչ մը ընդունած էր արդէն :

Վիճաբանութեանց մասնակցելով, նախկին վարչապետ մը, Տալատիէ, որ միեւնոյն ատեն պատերազմական նախարարութիւնը կը վարէր, երբ պայթեցաւ 1939ի պատերազմը, ծրագիր մը պարզեց, բանակը արդիացնելու համար : Այս առթիւ պերճախօս յայտնութիւններ ալ ըրաւ, հաստատելու համար թէ ներկայ դրութեամբ աղէտի մը պիտի յանգին :

Իր յայտարարութեան համաձայն, ահագին դրամ կը վատնուի դրասենեկային եւ ոչ – ան – հրաժեշտ գործերու համար :

Այսպէս, մէկ զօրաբաժնի մէջ տարին երկու միլիոն ֆրանք կը ծախսուի պարզապէս 300.000 ֆրանքի օգնութիւն մը բաժնելու համար զինուորի ընտանիքներուն : Այս գործին համար պաշտօնի կոչուած են հարիւրապետ մը, երկու ենթասպաներ, մեքենագիր մը, երկու շարժավարներ (շոֆէօր) եւ երկու ընկերային օգնականներ :

Յետոյ բացատրեց թէ բանակին մէջ մէկ զինուորի ծախքն է օրական 640 ֆրանք, որուն միայն ութ ֆրանքը զինուորին օրականն է, իսկ 315 ֆրանքը կամ գումարին իբր կէսը կը ներկայացնէ վարչական ծախքեր :

Իբրեւ եզրակացութիւն, առաջարկեց 600.000 հոգինոց բանակ մը կազմել, արդիական դրութեամբ : Այս յայտարարութեանց վրայ էր որ վարչապետը դիտել տուաւ թէ ինչպէս կարելի է 12 միլիառ զեղչել զինուորական վարկերէն :

Այս պարագան կը յիշենք լուսաբանելու համար ներքին հոգերէն մէկը :

Դեռ ինչքա՛ն բարդ հանգոյցներ : Շ.

ԼՈՒՐԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

Եգիպտոսի առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեան օդանաւով Միլանօ մեկնած է Յուլիս 1ին, դարմանուելու համար : Գահիրէ պիտի վերադառնայ Սեպտեմբերին :

★ Երեւանէն Գահիրէ հասած է Պ. Կատարեան, որ պիտի զբաղի անցեալ Սեպտեմբերին յետաձգուած կարաւանին փոխադրութեամբ : Խօսք չկայ նոր արձանագրութեանց մասին :

Մ. Նահանգները եւ Քանատա պիտի օգնեն Եւրոպայի

Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Պէնէլիւքսի երեք պետութիւններուն արտաքին հինգ նախարարներու խորհրդակցական ժողովը, երկու օր Լա Հէյի մէջ նիստ գումարելէ ետք, աւարտեց իր գործը : Այս առթիւ, հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, մանրամասն խորհրդակցութիւններ կատարուած են հինգ պետութիւնները շահագրգռող խնդիրներուն, եւ մասնաւորաբար Գերմանիոյ մասին : Հինգ պետութեանց կառավարութիւնները հաստատապէս որոշած են օգտագործել փոխադարձ օգնութեան բոլոր կարելիութիւնները, պաշտպանելու համար իրենց անկախութիւնը, հողային ամբողջութիւնն ու քաղաքական հիմնարկութիւնները :

★ Լա Հէյէն կը հեռագրեն թէ՝ իրազեկ աղբիւրէ առնուած լուրի մը համաձայն, Արեւմտեան Պետութեանց հինգ արտաքին նախարարները որոշած են խոհեմ դիրք բռնել Պերլինի մասին Խ. Միութեան հետ կատարուելիք բանակցութեանց ընթացքին, եւ թողուլ որ Միացեալ Նահանգները ստանձնեն առաջին դերը բանակցութեանց մէջ :

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգները եւ Քանատա որոշած են իրենց աջակցութիւնը ընծայել Եւրոպայի պաշտպանութեան : Երկուքն ալ զինուորական մասնագէտներ ղրկած են, մասնակցելու համար արեւմտեան պետութեանց մարտական խորհրդակցութեանց : Ամերիկեան պատուիրակութիւնը, որ կը բաղկանար եօթը պատուիրակներէ, Լոնտոն հասած է արդէն, նախագահութեամբ զօրավարի մը :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, երկու կողմերն ալ վերջին փորձ մը կը կատարեն ռազմագիտական կարեւոր կէտեր գրաւելու համար, զինադուլի վերջնական գործադրութենէն առաջ : Երուսաղէմի մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ : Իրաքի կառավարութիւնը կը մերժէ զինադուլը, յանձն առնելով նոյնիսկ հրաժարիլ Միացեալ Ազգերու անդամակցութենէն :

ԳԱՀԻՐԷԻ ամէնէն բանուկ պողոտային, Շարա Ֆուատի վրայ պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Բշ. օր : Չորս հոգի մեռան, 17 հոգի վիրաւորուեցան, որոնց մէկը՝ Կիպրոսի անգլիացի գլխաւոր դատաւորը : Մասնագէտներ օդանաւէ ձգուած ռումբի մը կը վերագրեն պայթիւնը : Հրեաները կ'ըսեն թէ ոեւէ օդարշաւ չեն կատարած անցեալ հինգշաբթիէն ի վեր : Արաբները կը սպառնան վրէժ լուծել :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ձերբակալուեցան ամերիկացի համայնավարներու գլխաւոր պետերէն վեց հոգի, որոնց մէջ է համայնավար ազգային կոմիտէի նախագահը, Ուիլեըմ Ֆոսթըր : Ընդհանուր դատախազը պաշտօնապէս որ եւ է բացատրութիւն տուած չէ այս ձերբակալումներու մասին : Բայց, Ուաշինկթընի մէջ կը յայտարարեն թէ՝ կալանաւորները ամբաստանուած են իբրեւ «գործակալները օտար պետութեան մը, որ կը ձգտի բռնի ուժով տապալել Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը» :

ԱՆԳԼԻՍԱՔՍՈՆՆԵՐՈՒ դէմ կատարուած ցոյցերու միջոցին, Ամերիկացի մը սպաննուեցաւ Գահիրէի մէջ, քարկոծուելով : Զանազան նեղութիւններու ենթարկուեցան նաեւ անգլիացի ընտանիքի մը անդամները, այն ամբաստանութեամբ թէ լուսաւոր նշաններով ճամբայ ցոյց տուած են հրեայ օդանաւերուն :

ՏԻՐԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆԻ ծաղրանկարը՝ «Նարդունին ինչպէս որ է», վաղուան թիւով : (Տես Գ. էջի յօդուածը) :

Դիւրաւ պիտի կազմուի՞ նոր դահլիճը

Հանրապետութեան նախագահ Օրիոլ կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները կուսակցութեանց պետերուն եւ քաղաքական գործօն անձնաւորութեանց հետ : Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ կարելի պիտի չըլլայ շուտով կազմել դահլիճը : Ժողովրդականներն ու Ընկերվարականները՝ որոնք իրարու հանդէպ հաշտարար դիրք բռնած էին ցորչափ կը գործակցէին միեւնոյն դահլիճին մէջ, այժմ կառչած են իրենց տեսակէտներուն, տնտեսական, ընկերային եւ դպրոցական հարցերուն մէջ :

Այսպէս, Ընկերվարականները կը պահանջեն որ պատերազմական վարկերը կրճատուին եւ բանակը վերակազմուի, արտադրութիւնը հակակշռի ենթարկուի եւ ապրանքներու գիները ճշդուին կառավարական որոշումով : Անոնք չեն ընդունիր որ եւ է բացառութիւն դպրոցներու աշխարհականացման սկզբունքին համար : Վերջապէս, քանի որ իրենք պատճառ եղան Շումանի դահլիճին անկման, տրամադրութիւն ցոյց կուտան կառավարութեան ղեկը ստանձնելու, եթէ Նախագահը առաջարկէ իրենց : Այս բոլոր խնդիրներուն մէջ, ճիշդ հակառակ կարծիքը ունին Ժողովրդականները, ինչպէս նաեւ Արմատականները : Իսկ աջակողմեան P.R.L. կուսակցութիւնը առ այժմ վերապահ դիրք բռնած է եւ կը սպասէ դէպքերու ընթացքին : Գալով համայնավարներուն, կը ջանան օգտուիլ շփոթ կացութենէն, պահանջելով որ «ժողովրդապետական միութեան կառավարութիւն մը կազմուի, կառավարութիւն մը՝ որ բանուորական դասակարգին եւ ժողովուրդի լայն խաւերուն վստահութիւնը վայելէ եւ վճռականութեամբ յենու ժողովուրդին վրայ, ազգային վերելքի ծրագիր մը կիրարկելու համար» :

Նախագահ Օրիոլ որ բոլոր հոսանքներուն կը հետեւի ուշի ուշով, վարչապետ մը նշանակելէ առաջ, կը փափաքի որ ճշդուի նախ այնպիսի նուազագոյն ծրագիր մը՝ որուն շուրջ կարելի ըլլայ մեծամասնութիւն գոյացնել : Կ'ըսուի թէ Լէոն Պլումի ամարանոցը գնաց խորհրդակցելու համար ընկերվարականներու այս հեղինակաւոր պետին հետ, վերջնական որոշում տալէ առաջ : Կը կարծուի թէ նախագահը դահլիճին կազմութիւնը պիտի յանձնէ արմատական Անտրէ Մառիի կամ Ռոպէր Շումանի, եթէ ան չընդունի : Կը յիշուին նաեւ Ժիւլ Մոքի եւ Անտուան Թրոքէրի անունները (երկուքն ալ ընկերվարական) : Եթէ վարչապետը արմատական ըլլայ, հաւանական է որ արտաքին նախարարութիւնն ալ արմատականի մը յանձնուի : (Չորս տարիէ ի վեր Պ. Պիտօն է որ կը վարէ այդ պաշտօնը) :

★ Նկատի առնելով կառավարական տագնապը, եւ չխանգարելու համար պետութեան վարչական մեքենային կանոնաւոր գործունէութիւնը, բոլոր սէնտիքաները որոշեցին այսօրուընէ սկսեալ դադրեցնել գործադուլը, առանց հրաժարելու իրենց պահանջներէն, զորս պիտի ներկայացնեն նոր դահլիճին, երբ կազմուի : Երէկուընէ արդէն, կառավարական շատ մը պաշտօնեաներ վերսկսան իրենց աշխատանքը, թէեւ գործադուլի կողմնակիցներ ալ պակաս չեն :

Այսօր ժամը 4ին գործադուլի հրաւիրուած են ապահովագրական ընկերութեանց պաշտօնեաները, յաւելում եւ անմիջական կանխավճար պահանջելու համար :

★ Ոսկիին գինը նորէն բարձրացաւ, օրուան տագնապին հետեւանքով : Նափոլէոնը՝ որ 4500 ֆրանք կ'արժէր, առջի օր բարձրացաւ 4700 Ֆր.ի, անգլիականը՝ 5650ի (5550ի տեղ), զուիցերիականը՝ 4525ի (4275ի տեղ), 20 տոլարնոց ոսկին՝ 21.800ի (21100ի տեղ, իսկ ձոյլ ոսկիին քիլոն՝ 620.500ի (562500ի տեղ) :

Ռուսերը կը ստանձնեն Պերլինի պարենաւորումը

Պերլինի խորհրդային զինուորական իշխանութիւնները երեքշաբթի օր հաղորդեցին թէ որոշած են պարենաւորել Գերմանիոյ մայրաքաղաքը եւ, իբրեւ սկզբնաւորութիւն, 100000 թոն արմտիք եւ զանազան ուտեստեղէններ պիտի ղրկեն :

Այս լուրը մասնաւոր կարեւորութիւն ունի այնպիսի ատեն մը՝ երբ Դաշնակիցները կը մտածեն թէ՝ ի՞նչ կերպով պիտի խզեն պաշարման գիծը, ապահովելու համար Պերլինի պարենաւորումը : Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Խ. Միութեան այս ձեռնարկը ճարտար հնարք մըն է, ժողովրդականութիւն շահելու համար : Պաշարման հետեւանքով, Պերլինցիները այնքան անտանելի վիճակի մը մատնուած են որ երախտագիտութեամբ պիտի ընդունին Խ. Միութեան օժանդակութիւնը : Սակայն, Դաշնակիցներու համոզումով, այս օժանդակութիւնը քաղաքական նպատակ ունի, եւ, հետեւաբար, ազդու միջոց մը չի կրնար ըլլալ տնտեսական տագնապին համար : Ամէն պա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԸ ԵՒ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան դպրեվանքը հիմնուած է 1930ին, Սահակ Բ.ի եւ Բաբգէն Ա. աթոռակից կաթողիկոսի կողմէ, նպատակ ունենալով պատրաստել ոչ միայն կուսակրօն (վարդապետ) եւ ամուսնացեալ (քահանայ) եկեղեցականներ, այլեւ ուսուցիչներ, որոնց այնքան պէտք ունին Մերձաւոր Արեւելքի մեր գաղութները :

Դպրեվանքի առաջին հունձքը կը բաղկանար 42 շրջանաւարտներէ, որոնցմէ միայն երկուքը վարդապետ ձեռնադրուեցան. մնացեալները ուսուցչական պաշտօն ստանձնեցին :

Պարագան նոյնը եղած էր նաեւ միւս կրօնական վարժարաններուն համար : Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը՝ հիմնուած 1872ին Գէորգ Դ. կաթողիկոսին կողմէ, շուրջ 100 եկեղեցականի դիմաց տուած է 700—750 կրթական մշակներ, գրագէտներ եւ ազգային ծանօթ գործիչներ : Արմաշի դպրեվանքը՝ հիմնուած 1892ին Խորէն եպս. Աշըգեանի օրով՝ տուած է միայն 33 վարդապետ, իսկ տասն անգամ աւելի (320) ուսուցիչներ, գրագէտներ եւ քահանաներ : Սիսի կիլիկեան դպրանոցը՝ հիմնուած 1905ին Սահակ Բ. կաթողիկոսին կողմէ՝ ուսուցիչներ, գրողներ եւ քանի մը քահանաներ տուաւ. ոչ մէկ կուսակրօն եկեղեցական :

Միայն Երուսաղէմի Ժառանգաւորացն է որ կուսակրօն եկեղեցականներ պատրաստելու ծրագիր ունի, թէեւ քիչ թիւ մը չեն կազմեր անկէ ելած ուսուցիչներն ու քահանաներն ալ :

Անթիլիասի կիլիկեան դպրեվանքը ունի եօթնամեայ ուսմանց ծրագիր : Աշակերտներ կ'ընդունուին 14 տարեկանէն սկսեալ, այսինքն նախակրթարանը աւարտելէ վերջ : Առաջին չորս տարիներուն միջնակարգ ուսում կը տրուի աշակերտներուն : Հինգերորդ դասարանէն կը սկսի բարձրագոյն ուսմանց շրջանը, կամ լսարանը, որ յատուկ է այն աշակերտներուն, որ եկեղեցական ասպարէզի կը պատրաստուին : Վեցերորդ դասարանէն սկսեալ կ'աւանդուի հին յունարէն, իսկ եօթներորդին յունարէն ու լատիներէն միանգամայն : Կայ նաեւ ութերորդ դասարան մը՝ յատուկ միայն կուսակրօններուն, եկեղեցական բարձրագոյն գիտելիքներու եւ քարոզ խօսելու վարժութեան համար :

Ներկայիս դպրեվանքն ունի 38 աշակերտներ, սակայն յառաջիկայ տարի 17 նոր աշակերտներ եւս պիտի աւելնան, թիւը բարձրացնելով 55ի :

1946—47ի շրջանին դպրեվանքը տուած է երեք աբեղաներ — Թորգոմ, Եղիշէ եւ Շահէ — եւ երեք սարկաւագներ : 1947—48ի շրջանին մէկ աբեղայ — Հրանտ — եւ հինգ սարկաւագ :

Իր հիմնարկութեան թուականէն մինչեւ այսօր տուած է հինգ եպիսկոպոս, 3 վարդապետ, 4 աբեղայ, 8 սարկաւագ եւ 3 ուրարակիր :

Քանի մը շրջանաւարտներ օտար համալսարաններու մէջ բարձրագոյն կրթութիւն ստացած են, ինչպէս՝ Դերենիկ եպս. Փօլատեան, որ աստուածաբանութեան վարդապետի վկայական ունի Նիւ Եորքի Քոլոմպիա համալսարանէն եւ Զարեհ եպիսկ. Փայասլեան՝ Հալէպի այժմու ժրաջան առաջնորդը՝ որ աւարտած է Պրինսթըն համալսարանը : Տօքթօր Ճէրէճեան՝ Պրինսթըն համալսարանէն՝ ներկայիս հայերէնի ուսուցիչ է Նիւ Եորքի Քոլոմպիա համալսարանին մէջ : Կարեւոր պաշտօն ունի նաեւ դպրեվանքի շրջանաւարտներէն Եղիշէ Վարդերեսեան :

Նոր շրջանաւարտներէն մասնագիտական բարձրագոյն ուսմանց կը հետեւին՝ Բաբգէն վրդ. Վարժապետեան՝ Ամերիկայի Եէյլ համալսարանին մէջ, Շահէ աբեղայ Աճէմեան՝ Պրինսթընի համալսարանը (բիւզանդագիտութիւն), Սարգիս սարկաւագ Կոտանեան՝ Ամերիկայի Հարվըրտ համալսարանը (եկեղեցական պատմութիւն) : Ասոնց երեքին ալ ծախքերը կը հոգայ վանքը : Յառաջիկային ուրիշ ընդունակ շրջանաւարտներ եւս պիտի ղրկուին օտար համալսարանները :

Դպրեվանքի ուսուցչական կազմին մէջ կան ծանօթ մտաւորականներ : Գարեգին կաթողիկոս կ'ուսուցանէ հայ արուեստի պատմութիւն : Դերենիկ եպիսկ. Փօլատեան՝ Աստուածաբանութիւն եւ մեկնութիւն Աստուածաշունչի : Շահան Պէրպէրեան՝ Փիլիսոփայութիւն, Հոգեբանութիւն, Ընդհանուր պատմութիւն Արուեստից եւ Դպրութեանց : Բիւզանդ Եղիայեան՝ Մանկավարժութիւն, Կրօնից եւ Ս. Գրոց պատմութիւն : Տօքթ. Յակոբ Թօփճեան՝ գրաբար, մատենագրութիւն, Պատմութիւն Հայ. եկեղեցւոյ և ընդհ. եկեղեցւոյ : Սիմոն Սիմոնեան՝ գրաբար, աշխարհաբար եւ Հայոց պատմութիւն : Խորէն Գաբիկեան՝ Ընդհ. Ազգաց Պատմ. եւ Հայոց Պատմութիւն : Շահան Պօյաճեան՝ Գիտութիւն եւ Ուսողութիւն : Համբարձում Պէրպէրեան՝ եւրոպական երաժշտութիւն : Գնէլ Տով. եկեղեցական երաժշտութիւն :

Ֆրանսերէնի եւ արաբերէնի համար ալ կան մասնագէտ ուսուցիչներ :

Դպրեվանքի առաջին չորս տարիները աւարտողները՝ եթէ չեն ուզեր ընդգրկել եկեղեցական ասպարէզը, երկու տարի եւս ուսում պէտք է առնեն միջնակարգ վարժարանի մը մէջ՝ համալսարան ընդունուելու համար

Կաթողիկոսարանը ունի իր տպարանը, որ փոքր է եւ չի բաւարարեր վանքի տպագրական պէտքերուն : Անհրաժեշտօրէն պէտք ունին տպող եւ շարող մեքենաներու : «Հասկ» ամսագիրը կանոնաւորաբար կը հրատարակուի, սակայն ինքնաբաւ չէ դեռ : «Հասկ»ի տարեգրքի տպագրութեան համար Եգիպտոսէն Պ. Պ. Ճանիկ Զաքըր, Կոկանեան եւ Զարմայր Քէշիշեան 300 եգիպտ. ոսկի նուիրած են :

Վանքին մէջ տպագրուած են բազմաթիւ գրքեր : Ներկայիս տպագրութեան համար պատրաստ են՝ Գարեգին կաթողիկոսի «Յիշատակարան»ը՝ 3 հատոր, Բաբգէն կաթող.ի եւ Շահէ արքեպ.ի անտիպ գործերը : Կաթողիկոսին փափաքն է Անթիլիասը դարձնել հայ մշակոյթի վառարան մը, ատոր համար ալ կարեւոր կը համարուի արդիական կազմածներով օժտուած մեծ տպարան մը :

Դպրեվանքի շէնքը կառուցուած է միայն 30 աշակերտի համար : Հիմա, որ աշակերտներու թիւը պիտի կրկնապատկուի, անհրաժեշտ է յաւելուածական նոր շէնք մը եւս կառուցանել :

Միւս կողմէ տարուէ տարի կ'աւելնայ սարկաւագներու եւ աբեղաներու թիւը : Միաբանական յարկաբաժինն ալ պէտք է ընդարձակել, նորընծաներուն տեղ ճարելու համար :

Ուրեմն նոր շէնքեր պէտք է շինուին, ինչ որ մեծ ծախքերու կը կարօտի :

Սուրբ ի պողաբար պէտք է կառուցանել նաեւ Մատենադարանի շէնք մը, որովհետեւ վանքին գրքերն ու պարբերաթերթերը իրարու վրայ դիզուած են սրահի մը մէջ եւ կրնան փճանալ :

Վանքի միաբանները — եպիսկոպոս եւ վարդապետ — ամէն կիրակի կը պատարագեն եւ կը քարոզեն Պէյրութի եւ շրջանի եկեղեցիներուն մէջ : Ասկէ զատ ամէն ամսու առաջին կիրակին՝ եպիսկոպոս մը հայերէն քարոզ կը խօսի Պէյրութի անթելի կայանէն :

Անթիլիասի վանքին օգնելու համար Ամերիկայի մէջ կազմուած է «Կիլիկեան Օգնող Միութիւն» մը՝ նախագահութեամբ Պ. Վահան Քիւրքճեանի : Քարտուղարն է Գրիգոր Գալուստեան եւ գանձապահը՝ Միհրան Գարակէօզեան :

Ամերիկահայերը 8 սան կը պահեն դպրեվանքին մէջ : Իւրաքանչիւր աշակերտի տարեկան նուազագոյն ծախքն է 500 տոլար : Ներկայիս 30ի չափ բարերարներ կան, որ մէկ մէկ սան որդեգրած են հինգ տարուան համար : Ասոնց պայմանաժամը կը լրանայ 1949ին :

Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վարչութիւնը սակէ առաջ որոշած էր 2—3 սան որդեգրել Էջմիածնի ճեմարանին, նոյնքան ալ՝ Անթիլիասի դպրեվանքին համար : Այս որոշումը ցարդ չէ գործադրուած : Դերենիկ եպիսկ. կը խնդրէ շուտով ընթացք տալ՝ այս որոշումին գործադրութեան :

Ֆրանսահայութիւնն ալ իր օգնութեան բաժինը պիտի բերէ Կիլիկեան դպրեվանքին :

Այս նպատակով Յուլիս 13ի երեքշաբթի օրուան հաւաքոյթին մէջ հիմը դրուեցաւ «Կիլիկեան Դպրեվանքի Բարեկամներու Յանձնախումբ»ին, որուն կ'անդամակցին. — Ադդէ քհնյ. Փայլակ, Պ. Պ. Ա. Զօպանեան, Ե. Պարկիրճեան, Վահէ Ֆրէնկեան, Վ. Խոմէրեան, Պ. Պալըդճեան, Նուրհան Ֆրէնկեան, Կ. Յակոբեան, Մ. Ճերմակեան, Հրանտ Սամուէլ, Եր. Յարութիւնեան, Մ. Գույումճեան, Վ. Շահումեան, Խ. Երամօֆ, Ս. Սաղըրեան, Գ. Պախթիարեան, Ն. Արգումանեան եւ Պօղոս Ֆրէնկեան :

Փափաք յայտնուեցաւ որ կիներ ալ աւելցուին այս յանձնախումբին վրայ, որուն նպատակը պիտի ըլլայ առնուազն հինգ սաներ ապահովել դպրեվանքին : Ինչպէս յայտարարուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ, դպրեվանքը պատրաստ է ընդունելու քանի մը սաներ ալ Ֆրանսայէն : Անոնք իրենց ուսումը աւարտելէ վերջ պիտի պաշտօնավարեն Ֆրանսայի մէջ :

Գարեգին կաթողիկոսի յոբելեանին առթիւ կազմուած յանձնախումբը կապ չունի այս նորակազմ յանձնախումբին հետ :

Կը յուսանք թէ Ֆրանսահայ գաղութը պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը, զարկ տալու համար հիմնարկութեան մը, որ կոչուած է արժանաւորապէս փոխարինել Արմաշի դպրեվանքը :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Անօթութեան սպառնալիքը

Ուտելիքի պակասը հրատապ հարց մըն է այժմ : Մինչեւ իսկ լաւ հունձքի պարագային նուազութիւնը պիտի շարունակուի :

Չկայ բաւարար ուտելիք, ոչ բարձր, ոչ միջին, ոչ ալ ցած տեսակի մնդականարժէքով, գոհացնելու համար աշխարհի ամբողջ ժողովուրդը : Ահա այս է մեր քաղաքակրթութեան ամէնէն մեծ սպառնալիքը եւ ոչ թէ հիւլէական ռումբը :

Հաշիւ եղած է որ, կը գրէ ամերիկեան թերթ մը, այսօր 150 միլիոն աւելի անձ կայ աշխարհի մէջ կերակրուելու քան թէ 1938ին : Այս յաւելումը միայն Ասիոյ յատուկ չէ, այլ Եւրոպայի ժողովուրդն ալ 12 միլիոն աւելցած է :

Եթէ աշխարհի առողջապահական կազմակերպութիւնը շարունակէ իր նուաճումները, արագ աճում մը տեղի պիտի ունենայ : Որոշ մահացու հիւանդութեանց առաջքը առնուելով, ժողովուրդի թիւը մեծապէս պիտի աւելնայ մօտաւոր ապագային : Ներկայիս 1 % կ'աւելնայ ժողովուրդը :

Եթէ աղէտ մը չպատահի, ինչպէս եղաւ Միջին դարուն «Սեւ Մահը» որ մեծ թիւով բնակչութիւնը սրբեց, մեր զաւակներուն կեանքի ընթացքին ներկայ երկու միլիառ երկու հարիւր միլիոն բնակչութիւնը պիտի աւելնայ 500 միլիոնով, եւ շնորհիւ առողջապահական կազմակերպութեան, թերեւս մէկ միլիառով :

Այս միլիոնաւոր մարդիկ ուտելիք պիտի ուզեն եւ աւելի լաւ քան անցեալին :

Վերջին աշխարհամարտէն առաջ աշխարհի ժողովուրդին երկու երրորդը բաւարար ուտելիք չունէր իր առողջութիւնը պահելու համար, եւ միլիոնաւոր մարդիկ անօթի էին :

Քանի կեանքի մակարդակը կը բարձրանայ, ուտելիքի սպառումն ալ կ'աւելնայ : Մանաւանդ ննդարար ուտելիքներու,— կաթ, քաւկիթ եւլն :

Անգլիոյ մէջ հաստատուած է որ պատերազմէն ի վեր բարեկեցիկներընուազ սնունդ կ'առնեն հիմա, իսկ նախկին աղքատները աւելի լաւ են :

Ամերիկայի մէջ միսի սպառումը մարդ գլուխ բարձրացաւ 62 քիլոյէն 78 քիլոյի տարեկան, թէեւ 1947ի արտադրումով իջաւ 73 քիլոյի :

Անգլիոյ մէջ բարեկեցիները կը հանդուրժեն իրենց կեանքի մակարդակին իջնալուն, հաւատալով թէ անհրաժեշտ է ընդհանուրին օգտին համար, ինչ որ հիւցում պատճառած է աշխարհին :

17 Ազգերու ներկայացուցիչներու յանձնախումբ մը, մէջն ըլլալով Ամերիկան եւ Բրիտանիան, երեք ամսուան ուսումնասիրութենէ մը վերջ, յայտարարեց թէ աճող ժողովուրդին պահանջներուն գոհացում տալու համար, պէտք է որ սնունդի արտադրութիւնը կրկնապատկուի գալիք 25 տարիներու ընթացքին :

Հին հարց է ժողովուրդին բաւարար սնունդ ճարելու խնդիրը : Լուծելու փորձը առաջնորդած է պատերազմներու եւ գանդուածային գաղթի, որոնք օգնած են մեր քաղաքակրթութեան բարեշրջումը ձեւաւորելու :

Այսօր աշխարհի բնակչութիւնը աւելի արագ թափով կ'աճի քան 19րդ դարուն եւ շահագործուելու համար նոր երկիրներ չկան : 1910էն 1930 110 միլիոն հեկտար հող մշակուեցաւ ուտելիք արտադրող մեծ երկիրներու մէջ,— Միացեալ Նահանգներ, Քանատա, Արժանթին եւ Աւստրալիա :

Այլեւս դիւրին մշակելի արգասաբեր հող չէ մնացած երկրի վրայ :

Ահա լուրջ խնդիր մը.—Անտառներուն այրիլը կամ կտրելը եւ անոնց վրայ արածումը ոչխարներուն որ կ'ուտեն խոտը մինչեւ արմատը : Առատ անձրեւներէն վերջ այլեւս խոտ չկայ որ պահէ հողը իր տեղը : Անձրեւը կ'ողողէ գետերը, որոնք ծովը կը թափեն հողին վերի խաւը, ուրկէ կախում ունի իր արգասաբերութիւնը, ետին ձգելով մերկ ժայռեր եւ անկենդան հող մը ուր ոչ մէկ բան կ'աճի :

Բնութեան համար 300էն 1000 տարի պէտք է, մէկ մատնաչափ արգասաբեր հող պատրաստելու համար :

Հողի քանդումը կը տեւէ այն թուականէն ի վեր երբ մարդիկ ամփոփուեցան մեծ քաղաքներու մէջ : Շատեր կը հաւատան թէ յարաճուն ժողովուրդը եւ պակսող արգասաբեր հողը պատճառ դարձան Փոքր Ասիոյ քաղաքակրթութեան անկումին :

Եթէ այս հարցը չլուծուի, անօթութիւնը պիտի աւելնայ : Իսկ անօթի մարդիկ դիւրաւ կ'իյնան ձեռքը այն դրդիչներուն որոնք կ'ուզեն տապալել կառավարութիւնները :

1788ին անօթութիւնն էր, որուն յաջորդեց դէշ հունձքը, որ պայթեցուց Ֆրանսական յեղափոխութիւնը :

Եւրոպայի մէջ ուր քաղաքական խառնակութիւնը մեծ է, ուտելիքի պակասը եւ բարձր գիները կը խորեն դժգոհութիւնը : Յունաստան օրինակ, ուր 60 % անտառները 5 % պակսեցան :

Աշխարհի յոյսը Ուտելիքի Խորհրդաժողովին կարողութեան վրայ է :

Թ.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Տիրան Աճէմեան

Ամբողջ Միջին Արեւելքը լաւ կը ճանչնայ մեր երիտասարդ արուեստագէտը: Այսօր Ֆրանսայի գաղութին ալ առիթը կ'ունենայ գնահատելու «Յառաջ»ի խոկ սիւնակներուն մէջ Պ. Տիրան Աճէմեանի տաղանդը: Մեր այս տաղանդաւոր արուեստագէտը իր բազմաթիւ ծաղրանկարներով, որոնք երեւցած են, Լիբանանի արաբական մամուլին, Ֆրանսական թերթերուն, «Ազդակ»ի եւ «Նայիրի»ի մէջ, ծանօթ անուն մըն է արդէն:

Անոնք որ չարունակաբար տեսած են Աճէմեանի գործերը, գաղափար մը ունին արդէն արուեստագէտին գործելու ձեւին, արուեստի նկարագիրին եւ իր արժէքին մասին: Այս քանի մը տողերը՝ զայն ծանօթացնելու համար մեր ընթերցողներուն:

Ինչպէս բանաստեղծական գործի մը բանալին բառն է, կամ նկարիչի մը համար՝ իր վրձինը, ծաղրանկարիչին բանալին է գիծը: Գիծին մէջ է որ արուեստագէտը կը դնէ իր ամբողջ անհատականութիւնը, իր ամբողջ տաղանդը:

Աճէմեանի գիծը յստակ է եւ պայծառ, բայց եւ այնպէս քիչ մը դժուար է վճռական ձեւով դասաւորել զայն:

Գծագրութեան մէջ կան զանազան «ազգային» գիծեր,— ճափոնականը շատ նուրբ եւ հպանցիկ, յունականը կամ շատ ուղիղ, կամ շատ կլոր, եգիպտականը՝ թանձր եւ հաստ: Աճէմեանինը ճափոնականին եւ եգիպտականին միջեւ խառնուրդ մըն է, որ կը մատնէ որոշ sensualité:

Պ. Աճէմեանի նպատակը իր ծաղրանկարներուն մէջ միայն երգիծական է: Չի սիրեր զաւեշտականը (charge), չունի մանաւանդ չարամտութիւն: Շատ գնահատելի է իր մօտ այդ հաղուադէպ յատկութիւնը: Ան երբեք չի փորձեր մէկը խայտառակել իր մատիտով կամ հաշիւ մը մաքրել, ինչ որ սովորութիւն դարձաւ երգիծանքի մշակներու մօտ: Ինք մէկ նպատակ ունի,— Ներկայացնել modèleը իր ամէնէն յատկանշական ձեւին մէջ, որպէսզի տեսնողը ճանչնայ ենթակային նկարագիրը արուեստագէտին խայթիչ գծանկարներուն մէջէն:

Աճէմեանի ծաղրանկարները ձեւաղեղծ (déformé) չեն: Ան կը գծէ ինչպէս որ կը տեսնէ եւ այդ տեսածին մէջը կը դնէ humoristique մասը՝ ոչ թէ չափազանցուած գիծերու մէջ, որոնք յաճախ երեւակայական, կը մատնեն արդէն որոշ անճարակութիւն, կամ փախուստ: Բանաստեղծութենէն ալ հեռու կը մնայ ան, պահելով իր գործերը իրապաշտ գետնի մը վրայ: Կը խուսափի վերջապէս աւելորդ շուքերէ, հաստ ու սեւ գիծերէ: Պէտք է կրկնել նորէն թէ Պ. Աճէմեան ցոյց կու տայ իր տաղանդը իր ժուժկալութեան մէջ:

Այսօր կը տեսնէք Նարդունիին ծաղրանկարը առաջին էջին վրայ: Շատեր որ զայն չեն տեսած՝ կ'երեւակայեն հսկայ մը, զինուորականի խստութեամբ եւ ռազմունակ, մինչ Աճէմեան հրեշտակի թեւեր տուած է անոր: Այսպէս Աճէմեան իր այս առարկային մէջ կը գտնէ տեսակ մը dualité,— Նարդունին ինչպէս որ է, եւ ինչպէս որ կը յայտնուի՝ երբ գրիչը ձեռք կ'առնէ: Նարդունիի այս dualitéն ուսումնասիրել հետաքրքրական աշխատանք մը պիտի ըլլար:

Այս քանի մը տողերը՝ Ֆրանսայի գաղութին ներկայացնելու համար մեր տաղանդաւոր արուեստագէտը: Եթէ չենք կրնար աւելի մանրամասնօրէն խօսիլ իր techniqueին մասին, պատճառը այն է որ դժուար է խօսիլ առանց ցոյց տալու նաեւ առարկան: Պ. Աճէմեան նոյն ատեն այստեղ պատրաստեց U. N. E. S. C. O.ի համար ծաղրանկարներ իբրեւ լաւագոյն ծաղրանկարիչը Լիբանանի: Կ'ողջունենք մեր երիտասարդ արուեստագէտը, նոր յաղթանակներ մաղթելով:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Լոյս կանթեղը

Վաղնջական օրերէն մինչեւ այսօր, մեր ժողովուրդը ապրեր, շնչեր քալեր ու յարատեւեր է իր «լոյս կանթեղ»ներուն շնորհիւ: Մեր ամէնէն տաժանելի օրերուն փնտռեր, գտեր, պահեր ու պահպաներ ենք մեր «լոյս կանթեղները»: Մեր իմաստուն հայրերը ուր որ գտնուեր են, որ հորիզոնին տակ որ ապրեր, շնչեր են, շող առ շող բարձրացուցեր են իրենց համար եւ նիւթական եւ հոգեկան կանթեղներ: Լուսաւորիչէն առաջ, Լուսաւորիչէն վերջ, մեր մերթ մռայլ, մերթ լուսաւոր հորիզոնին վրայ կախուած է միշտ պլպլան «լոյս կանթեղ» մը — կամ կանթեղներ — մեր կեանքին ու պատմութեան աղօտ ճամբաները լուսաւորելու համար:

Այս օրերուն, անդրոհական այս թոհ ու բոհին, մեր այսօրուան ցանուցիր վիճակին մէջ, հարազատ, փայլուն «լոյս կանթեղ» մըն ալ՝ «Յառաջ»ը: Մեր հասկցած լեզուով՝ «բոցավառ «Յառաջ»ը:

Քսան տարի, աւելի քան քսան տարի ՅԱՌԱՋ ճշմարիտ հարազատութեամբ երկնեց, ուսոյց, քարոզեց, յորդորեց, մերթ յանդիմանեց, մաղեց, մանեց, հօդաց—դաստիարակի մը պէս իր բոցավառ շունչովը մեզի յոյս, հաւատք ներշնչեց: Մեզի գիտութիւն, լոյս ջամբեց, մեզի գիր եւ պատմութիւն սորվեցուց: Մեզի — լոյսի եւ գիտութեան ծարաւիներուն Ա.Բ.Գ.ի դասեր տուաւ:

Ո՞վ, ո՞վ «բաներ մը» չսորվեցաւ «Յառաջ»էն:
Ո՞վ «իր ունեցած»էն բան մը չի պարտիր անոր..:

«Յառաջ»ի շունչին ու շուքին տակ հասակ նետեցին, բարձրացան շատ մը համեստ ուժեր: Ոմանք որոշ բարձունքներու հասան: «Արեւ—աբեւ»ներու կամ «Նահանջը առանց երգի» մնայուն գործերուն ձայները «Յառաջ»ի ակունքէն բխեցան, անոր լազուր կամարներէն արձագանգեցին: Ու դեռ քանի քանի հնչուն, ոսկեղնիկ ձայներ անոր էջերէն, այլ խօսքով յուռթի ակունքներէն մեզի կը հասնին ամէն օր՝ բոլոր ժամանակներու մէջ:

Յիշե՞նք անոր «սաներ»ուն հոյլը: «Սաներ» որոնք անապատի աւազին վրայ, կամ որբանոցներու մէջ սորված էին շատ համեստ Ա. Բ. Գ.ը եւ որոնց անուններուն կը հանդիպինք հոս ու հոն, ծովերէն ու ովկիաններէն անդին:

Անիկա տուաւ —իր խօսքով— «շրջանաւարտ»ներ, որոնք այսօր պատնէշին վրայ իրմէ սորված դասերը կը փոխանցեն աւելի նորերուն, այստեղ ծլած ու ծաղկած մեր նորահասներուն: «Շրջանաւարտ» համեստ ուժեր, որոնք, մէկ կողմէ կր սորվին, միւս կողմէ կը սորվեցնեն:

Աւելին, անիկա իր «սաներուն», «շրջանաւարտ»ներուն հետ ունեցաւ «ընթերցաւարտ»ներու բազմութիւնները, որոնք հազիւ Ա.ը եւ Բ.ը, կը զանազանէին եւ կամ կմկմալով կը կարդային, իսկ այսօր կրնան սահուն կարդալ եւ գրել: Բացօթեայ դպրոց մը որմէ օգտուեցան բոլորը:

Ու ահա, այսօր այդ դպրութիւն ուսուցանող, եւ լոյս ջամբող «Յառաջ»ն է որ մեր ուշադրութեան կը յանձնէ տպագրական ծախքերու տարապայման ծանրութիւնը:

Ի՞նչ է իր պահանջը:

Օ՜, ոչինչ, ոչինչ... Հինգ հարիւր նոր «դպրոցական»ներ, կամ «ընթերցաւարտ»ներ, իւղ ճարելու համար «լոյս կանթեղ»ին կամ «բոցավառ Յառաջ»ին:

Պիտի անճրկի՞նք, մեր պարտքը կատարելու: Անշուշտ ոչ... Խաւարին մէջ չենք կրնար քալել, առանց լոյսի չենք կրնար գործել, առանց բոցավառ խօսքի կը տառապինք: Մեր հոգիները աւելի քան ծարաւի են, մենք աւելի քան լոյսի պէտք ունինք: Օտար, համայնակուլ աղջամուղջին մէջ մեր ճրագը աւելի քան դիմացկուն պէտք է ըլլայ:

«Օն անդր, յառաջ», մեր սիրելի «Յառաջ»ին շինարար կանթեղը աւելի քան վառ պահելու համար:

«Լոյս, աւելի լոյս»: «Յառաջ»ը մեր լոյսն ու յոյսն է:

Թող բոցավառի, թող վառ մնայ, մինչեւ որ օր մը հասնինք այն միւս լոյս կանթեղին, Արարատի ստորոտը:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը մէկ մէկ տարուան ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն, առաջինը Ճարապլուսի (Սուրիա), դպրոցին, երկրորդը Թրիփոլիի (Լիբանան) Հ.Յ.Դ. Պատ. Միութեան:

ՄՈՆԹՐԷՕՅԷՆ Պ. Արշակ Աստուրեան մէկ տարեկան ՅԱՌԱՋ կը նուիրէ Դամասկոսի ազգ. վարժարանին:

ՇԱՎԻԼԷՆ Պ. Ֆիլիփ Յովհաննէսեան մէկ տարեկան ՅԱՌԱՋ կը նուիրէ եղբօրը՝ Պ. Տաճատ Յովհաննէսեանի, Փարիզ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

... Վարչութիւն «Յառաջ»ի.— Դուք աշխատեցէք 500 նոր բաժանորդներ ճարել: Իմ կողմէ ես ձեր բաժանորդագրութիւնը կը բարձրացնեմ տարեկան 1500ֆրանքի: Ատրինէ Պարոնվարդեան

★ Կարդացի «Յառաջ»ի կոչը 500 բաժանորդներ ունենալու համար: Ես ալ գաղափար մը ունեցայ. եթէ օգտակար կը նկատէք, հրատարակեցէք թերթին մէջ:

Ամէն օր չորրորդ էջը աչքէ կ'անցընեմ եւ երկու մեծ սիւնակ ծանուցում կը կարդամ. գրեթէ բոլորը Միութիւններու զանազան ձեռնարկներու ազդեր են: Կարծեմ առնուազն 500 կան անոնք: Եթէ ամէն մէկը 1000 ֆրանք վճարէ տարին, 500 հազարի կլոր գումար մը կ'ապահովուի թերթին բացառիկ ծախքերը գոցելու համար:

Կ'ենթադրեմ որ լաւագոյն դարմանն է ասիկա: — Սարգիս Առաքելեան (Պրուսացի)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

Վանքը, ուր իջեւանեցաւ Մարտիրոս հայրը, կը գտնուէր Բիւրական ամրոցին մէջ, զոր շինել տուած էր Յովհաննէս Կաթողիկոսը կոփածոյ քարերով եւ որուն վանահայրն էր Սահակ անուն եպիսկոպոս մը:

Սահակը թխադէմ, բայց գեղեցիկ մարդ մըն էր: Լայն թիկունքները եւ ուժեղ բազուկները անոր կուտային յաղթանդամ մարդու կերպարանք մը: Միջահասակ էր ան, 40—45 տարեկան, միշտ ուրախ, միշտ զուարթ, բնաւորութեամբ խիստ կատակաբան: Գէթ արտաքուստ զուարճասէր եւ ոեւէ բանի վրայ չմտածող մարդու պաշտօնը կը գործէր, այնպէս որ շրջակայ գիւղացիները «կատակախօս սրբազան» անունը տուած էին իրեն եւ շատ կը սիրէին զինքը:

Արդարեւ՝ Սահակ սրբազանը իր պարզասէր բնաւորութեամբ գրաւած էր շրջանի գիւղացիները բոլոր խոր համակրութիւնը: Բայց եթէ մտնէինք անոր հոգիին խորքը, պիտի տեսնէինք որ արտաքին զուարթութեան տակ ծածկուած էր տխուր ու թախծոտ բնաւորութիւն մը: Կեղծ էին Սահակ սրբազանի կատակներն ու ժպիտները: Ան արտաքուստ ուրախ ցոյց կուտար ինքզինք, գիւղացւոց սէրն ու համակրանքը գրաւելու համար: Ասիկա պէտք էր իրեն եւ յաջողած էր ատոր մէջ:

Երբ Մարտիրոս վանահայրը ներս մտաւ իր խուցէն, մտադրաբ նստած էր ան եւ առջեւի թուղթերը մէկ մէկ կը վերցնէր, աչքէ կ'անցընէր եւ ինքն իրեն կը մտածէր: Ճրագի աղօտ լոյսը ինկած էր անոր կլոր ու ընցուն դէմքին վրայ, որ այդ ժամանակ խիստ տժգոյն էր: Ժպիտի տեղ՝ անոր աչքերուն մէջ կ'երեւար ծանրակշիռ գործերով զբաղած մարդու ծանր ու լուրջ հայեացքը:

— Վերջապէս... ըսաւ ան տեսնելով Մարտիրոս հայրը. վերջապէս եկար, իսկ ես կը սկսէի անհանգիստ ըլլալ:

— Ինչո՞ւ անհանգիստ ըլլալ ինձ համար, սրբազան. ես ծեր եմ եւ ուժասպառ: Իմ օրերս համրուած են եւ ես շուտով գերեզման կը մտնեմ:

— Վահ, Մարտիրոս հայր, ի՞նչ բաներ կ'ըսես. միթէ գերեզմանը իրաւունք ունի՞ քեզ նման սուրբ մարդերը կուլ տալու:

— Կատարեալ իրաւունք ունի:

— Ոչ, ես իրաւունք չեմ տար, դեռ պէտք ես դուն մեզի. երբ ժամանակը գայ, ես կը յայտնեմ քեզ:

— Ահ, մահուան իրաւո՞ւնքն ալ կ'ուզես ձեռքիդ մէջ ունենալ, պատասխանեց Մարտիրոս հայրը եւ դառն ժպիտ մը անցաւ իր դէմքին վրայէն:

— Ի հարկէ, ի հարկէ. ես հոգեառ հրեշտակին թեւերը կը կտրեմ, եթէ փորձէ քեզի մօտենալ:

— Սրբազան, կ'երեւայ թէ դուն կատակելով պէտք է մեռնիս:

— Ի՞նչ պիտի տանինք հետերնիս այս փուճ աշխարհէն: Բայց կատակները մէկ կողմ ձգենք. բարձրացիր, նստէ այս բազմոցին վրայ. յոգնած ես անշուշտ:

Մարտիրոս հայրը մէկ կողմ նետեց իր ձմեռուան մուշտակը եւ ծալլապատիկ նստեցաւ բազմոցին վրայ: Երկուքն ալ վայրկեան մը լուռ մնացին:

— Ի՞նչ նորութիւններ ունիս, սրբազան, հարցուց Մարտիրոս հայրը լռութիւնը ընդհատելով:

— Նորութիւններ շատ ունիմ, բայց դժբախտաբար ուրախառիթ բան մը չկայ. ամէն ինչ դէպի վատը կ'երթայ:

— Ի՞նչպէս, միթէ մեր ծրագիրնե՞րն ալ ջուրը կ'իյնան, հարցուց Մարտիրոս հայրը:

— Ոչ. խօսքս մեր ծրագիրներու մասին չէ. ընդհակառակն, լաւ ընթացքի մէջ են անոնք: Ամէն մէկ վանքի մէջ պատրաստութիւններ կը տեսնուին, խումբեր կը կազմուին: Մեր գործակալները շատ լաւ գործունէութիւն ցոյց կուտան, բայց Աշոտ Երկաթի Պոլիս ուղեւորութեան պատճառով գործը տուժած է. զանազան բախտախնդիր իշխաններ ժողովուրդը կը գրգռեն Աշոտ Երկաթի դէմ:

— Այդ հայ իշխաններն են որ կը քանդեն մեր տունը. բայց ի՞նչ ընես որ Աշոտ Երկաթ կ'արհամարհէ զանոնք, եւ մինչեւ իսկ ազատ կ'արձակէ, երբ հազար ու մէկ դժուարութիւններով ձեռք կ'անցուին անոնք:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

բաղայի մէջ, կայ ու կը մնայ ածուխի պարենաւորումը, առանց որու շատ մը գործարաններ պիտի դոցուէին եւ գործազրկութիւնը պիտի աւելնայ:

Պերլինի Խորհրդային անթենը երեքշաբթի առտու, ամէն կէս ժամը անգամ մը, կրկնեց Խ. Միութեան զեկոյցը, Պերլինի պարենաւորման մասին: Խորհրդային բանբեր մը յայտարարեց միեւնոյն ատեն.— Արեւմտեան Պետութիւնները խզեցին Եալթայի եւ Փոցտամի մէջ կնքուած համաձայնութիւնները: Հետեւաբար, անոնք հիմա երկընտրանքի մը առջեւ կը գտնուին.— Թողուլ Պերլինը, կամ Զօրսերու միջեւ հաւաքարար ընդունուած որոշման մը հիման վրայ, Գերմանիոյ մէջ կազմել ժողովրդապետական կեդրոնական կառավարութիւն մը եւ կնքել խաղաղութեան դաշնագիր մը, որուն համաձայն մէկ տարիէն քաշուին այս երկրին մէջ գտնուող գրաւման բանակները: Բուն երկընտրանքը ասոր մէջ է. խնդիրը պատերազմի կամ խաղաղութեան մասին չէ»:

Խորհրդային զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ միեւնոյն ատեն միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, ուտեստ գնելու համար Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ:

Խնդիրը այն է որ Պերլինի բնակիչները որեւէ գնում պիտի կատարեն խորհրդային մարքով: Այս պայմանը կը համարուի փորձ մը՝ վարկաբեկելու արեւմտեան պետութեանց հաստատած մարքը:

★ Զօր. Քլէյ, Գերմանիոյ ամերիկեան զինուորական կառավարիչը, իր երկիրը գնաց օդանաւով, խորհրդակցելու համար պատերազմական նախարարութեան հետ, Պերլինի տագնապին և ուրիշ հարցերու մասին: Կ'ըսուի թէ նախագահ Թրումըն համաձայն չէ ծայրայեղութեան դիմելու: Անգլիա եւս տրամադիր է ընդունելու քառանդամ խորհրդակցութիւն մը, տագնապը բարեկամաբար լուծելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՍԿԱՅ ՍԱՒԱՌՆԱԿ ՄԸ, «Բորմորան 211», երկուշաբթի առտու կատարեց իր առաջին թռիչքը. բայց քանի մը վայրկեան ետք, վար ինկաւ, եւ խորտակուեցաւ Վիլլաքուպլէի օդակայանին մօտ: Հինգ օդանաւորդները մեռան: «Բորմորան» Ֆրանսայի մէջ մինչեւ հիմա շինուած օդանաւերուն ամէնէն մեծն էր. ունէր 30ուկէս մեթր երկայնութիւն, 44 մեթր լայնք եւ 10 մեթր բարձրութիւն: Իր ամբարը կրնար 13 թոն ապրանք առնել եւ փոխադրել 131 ճամբորդ: Ընդհանուր ծանրութիւնն էր 40 թոն: Մէկ ու կէս տարիէն աւարտած էր իր շինութիւնը: Արկածը արհեստագիտական թերութեան կը վերագրուի:

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն Սթալինի ղրկեց մեղայագիր մը, ուր կըսէ.— Մեծապէս զղջացած ենք որ դժգոհ մնացած էք թէ աչալուրջ եղած չենք եւ պէտք եղածին պէս չենք կրցած պաշտպանել մեր պետը: Այս պարագան խոր վիշտ պատճառած է մեզի: Ձեր խօսքերը մեզի պիտի ծառայեն այս ցաւալի փորձառութենէն քաղելու հարկ եղած դասը»:

ՔԱՆԱՏԱՅԻ պատերազմական նախարարը, այս տարի երկրորդ անգամ ըլլալով, չհրաւիրեց Խ. Միութեան զինուորական կցորդները՝ այցելելու զինուորական մարզանքի կայանը: Կառավարութիւնը յայտարարեց թէ պիտի շարունակէ այսպէս վարուիլ, ցորչափ Մոսկուայի քանատական դեսպանատան պաշտօնատարներուն հանդէպ նոյն վարմունքը ցոյց տրուի Խ. Միութեան կողմէ:

ՃԱՓՈՆԻ Համայնավար պետերէն ամէնէն նշանաւորը Թոքուտա, պայթուցիկով մը վիրաւորուեցաւ հանրային հաւաքոյթի մը միջոցին: Այս մահափորձին վրայ, ընդհանուր գործադուլի հրաման տրուեցաւ հարաւային Ճափոնի մէջ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Համայնավար կուսակցութեան Ե. համագումարը բացուեցաւ երէկ, 21 Յուլիս, մասնակցութեամբ 2000 պատգամաւորներու, որոնք մեծ մասով 20—25 տարեկան երիտասարդներ են, եւ շատերը վարձատրուած 1941ի Կարմիր Աստղ շքանշանով, իբրեւ ռազմիկներ դիմադրական ճակատի: Միւս համայնավար կուսակցութիւններէն ոչ մէկը պատգամաւոր ղրկած է, համաձայն Մոսկուայի բանադրանքին: Ընդհ. կարծիքն այն է թէ Թիթօ պիտի վերընտրուի, հակառակ բոլոր մեղադրանքներուն:

ՏԱՔ ԱՐԵՒ ՄԸ խնդացուց Փարիզցիները երկուշաբթի օր, իսկ երէկ օդը նորէն ամպոտեցաւ:

ՄԱՆՇԻ ՏԱԿԷՆ փապուղի մը շինելու ծրագիրը այսօր միաժամանակ պիտի յանձնուի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ խորհրդարաններուն: Եթէ վաւերացուի, փապուղին շինուած պիտի ըլլայ հինգ տարիէն, ուրեմն 1954ին կամ 1955ին: Ֆրանսացիները ծախս կը հաշուեն 60 միլիառ ֆրանք, Անգլիացիները՝ 100 միլիոն սթերլին:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ ապստամբները կառախումբ մը պայթեցուցին արեւմտեան Թրակիոյ մէջ, Քոմոթինիի եւ Քսանթիի միջեւ: Տասնըչորս հոգի մեռան, վեց հոգի վիրաւորուեցան: Զօր. Ցաքալոս, Ա. զօրաբանակին հրամանատարը,

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Շավիլի անտառին մէջ: Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Արղութեան» խումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ՝ ժամը 3ին, ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ գերեզմանին:

Մատչելի պիւֆէ եւ նուագ:

Ծանօթ.— Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն շիրիմին այցելութիւնը:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Փոն տը Շէրիւի ԱՆԴՐԱՆԻԿ խումբին եւ Լիոնի ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ կոմիտէի: Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ A la Plaineի Պ. Տրիկոսի գեղեցիկ ծառաստաններուն մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, պար, հայկական եւ եւրոպական:

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՁԷՔԵԱՆ

«Սինէ Ղազօ»ի կողմէ դաշտահանդէսը ժապաւէնի պիտի առնուի: Իսկ Փոն տը Շէրիւի եւ շրջակայքի համար ինքնաշարժ Maison Neuve, Պ. Յ. Սարաֆեանի խանութին առջեւէն ժամը 11.30ին: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

ԾԱՆՕԹ.— Լիոնէն օթօքարները կը մեկնին «Փլաս Կիչար»էն առաւօտուն ժամը 9.30ին:

Տոմսերու համար դիմել.— Այվազեան 194 rue Vendôme: Պետրոսեան 64 rue Rabelais: Վարժապետեան 118 Gde. rue de la Guillotière: Թաթուլեան 62 rue Servient:

×

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ավինեոնի «Մուրատ» խումբի կողմէ, Խանասորի առթիւ: Յուլիս 25ին, կիրակի ամբողջ օրը, Փոնթէի ծանօթ դաշտին վրայ: Սիրով կը հրաւիրենք շրջանի հայ հասարակութիւնը: Միասին առնել ճաշ եւ ըմպելիք:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարդգէս խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Վարուժան կոմիտէի, այս կիրակի ամբողջ օրը Pont Nantin (Վարիզէլ) օդագնացի պարտէզէն 200 քայլ հեռու, մշտավազ առուին եզերքը:

Կը նախագահէ Ս. ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՁԷՔԵԱՆ

Ճաշը միասին բերել: Սիրով կը հրաւիրուին Սէնթ Էթիէնի ընկերները:

ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 12 քոյր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, եւ կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Սէն Լուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Աթլանթիկի դաշտը:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Ներկայութեամբ Conseiller Général du 12me Canton JEAN MASSEի:

Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբը մերթ ընդ մերթ կը հնչեցնէ ազգային եւ յեղափոխական երգեր:

Բարձրախօսով հայկական ընտիր երգապնակներ: Գնդախաղի մեծ մրցում: Առաւելագոյն «կէտեր» շահող խումբը կը ստանայ «Ահարոնեան» բաժակը, նուիրուած Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ
ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բոլորէն սպասուած, բոլորէն սիրուած Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ին տարեկան բացօթեայ շքեղ պարահանդէսին, PLAGEի մէջ:

Տոմսերը Հ.Մ.Ը.Մ.ի անդամներու մօտ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Վիէնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէն եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած են 500ական ֆրանք Պ. Հ. Թորոսեանէ իր մօր մահուան առթիւ:

իր կեդրոնատեղին Լարիսայէն փոխադրեց Եանինա: Այս առթիւ ըսաւ թէ հրոսակային կռիւը վերջանալու վրայ է Եպիրոսի եւ ամբողջ Յունաստանի մէջ:

ԻՏԱԼԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութիւնը բաժնուեցաւ ժողովրդական ճակատէն (Համայնավար), որ ամբաստանագիր մը ուղղած էր կառավարութեան դէմ: Պառակտումը կը խորանայ նաեւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան մէջ:

Օր. ԶԱՊԷԼ ԲԱԼՈՒԵԱՆ
Ընկ. ԼՈՐԻՍ ԲԱԲԱՆԵԱՆ

1948 Յուլիս 18 Ամուսնացած Փարիզ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Բացակաները նկատի պիտի առնուին

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը8.30ին, կայարանի ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը երկուշաբթի Յուլիս 26ին, ժամը 4ին Սօսիէթէ Սավանթի մէջ: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը գաւաթ մը թէյի շուրջ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը ստիպողական է:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ ՀԱՅՐ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Սովորական սրճարանը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ, 20 Յուլիս.— Տէր եւ Տիկին. Պասմաճեան Գէորգ, Տէր եւ Տիկին Պասմաճեան Ասատուր եւ զաւակները (Կ. Պոլիս), Այրի Տիկին Զաֆրանճեան Վերգինէ, Այրի Տիկին Աւետիքեան Նուարդ եւ զաւակները (Կ. Պոլիս), Այրի Տիկին Փաչաճեան Եպրաքսէ եւ զաւակները, Այրի Տիկին Քէչիչեան Մէնտուհի, Տէր եւ Տիկին Շահպազեան Մարկոս, Տէր եւ Տիկին Մօսկոֆեան Գէորգ (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Քաթըրճեան Գրիգոր եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարաֆեան Եդուարդ (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Շաքարեան Մովսէս եւ զաւակները (Փարիզ), Պ. Շաքարեան Օննիկ (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Պօտուռեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Աղապալեան Ղեւոնդ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետիքեան Արամ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Իւթիւճեան Օննիկ եւ զաւակները, սրտի կսկծալի ցաւով կը ծանուցանեն, դառնաղէտ մահը, իրենց զաւկին, եղբօրորդւոյն, թոռան, քեռորդւոյն եւ ազգականին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ

որ կնքեց իր մահկանացուն, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 19 տարեկան դեռատի հասակին մէջ, 20 Յուլիս ժամը 9ին:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը պիտի կատարուի հինգշաբթի, 22 Յուլիս, կէսօրէ վերջ (ժամը տեղին վրայ), Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Guillotièreի գերեզմանատունը Ave. Berthelot) իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ԵՐԳԱ-ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

25 Յուլիս կիրակի ժամը 3.30ին,
Salle Carlonia, 13 rue Maccarani, Nice
Կ'երգէ ծանօթ եւ սիրուած երգչուհին
Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը նուագէ ջութակահար Պ. Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ
Դաշնակով կ'ընկերանայ Օր. ՍՈՆԱ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Վաղամեռիկ Օր. ԼՈՒՍԻՆ ՉԻՒՄՊԻՒԼԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ յատուկ պատարագ եւ հոգեհանգիստ Շավիլի մատրան մէջ, այս կիրակի առաւօտ: Կը հրաւիրուին բոլոր ազգականներն ու բարեկամները:

Ուշադրութիւն Մարսէյլի Հայերուն

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ «ԱԼՀԱՄՊՐԱՅ»ի հաճոյքն ունի ծանուցանելու, Մարսէյլի իր հայ բարեկամներուն որ Յուլիս 22, Հինգշաբթի կէսօրէն ետք բացումը պիտի կատարէ իր մէկ ուրիշ հաստատութեան «La Coupole»ի 7, Place Félix Barret, Marseille, ուր կան սրահներ, հարսնիքի, մկրտութեան, նշանտուքի եւ ամէն կարգի ժողովներու:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 23 JUILLET 1948 Ուրբաթ 23 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 4599—Նոր շրջան թիւ 1008 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ ՎԵՐՋԸ

Ձեղչելով արտադաղթի ժխորին, օտար ափերու վրայ տեղաւորման, ապրուստի ապահովման առաջին տարիները, ինչպէս կը ներկայանայ երիտասարդական ճակատը, քսան տարի վերջը (1928 — 1948):

Նորէն ամփոփուինք մեր գաղութին վրայ:

Բազդատենք դրականն ու բացասականը: Սեւը եւ ճերմակը:

Շատ բան չէ մնացած անդրանիկ եւ երէց սերունդներու ներկայացուցիչներէն: Եթէ նորէն փորձէինք շարել անհետացածներու ցանկը, յետին անտարբերն ալ պիտի դողար, տեսնելով բացուած անջրպետը:

Սպառում եւ մահ՝ բոլոր ասպարէզներուն մէջ,— ազգային, մտաւորական, գիտական -դեղարուեստական, կուսակցական: Կորուստ՝ ամէն տեղ: Այս ափերէն մինչեւ Միջին Արեւելք եւ Ամերիկա:

Լեցուա՞ծ են թափուր դիրքերը:

Ուրիշ խօսքով, կարելի եղա՞ծ է յաջորդներ հասցնել, որպէսզի անտէր եւ խոպան չմնան հանրային գործունէութեան եւ մտաւոր շարժումի այգիներն ու անդաստանները:

Այստեղ է որ բերաններ լայն կը բացուին, նորերուն եւ հիներուն միջեւ: Տեսակ մը փոխասացութիւն, որ կը կրկնուի պարբերաբար, առանց հիմնովին լուսաբանելու խնդիրը:

«Ի՞նչ ցանեցիք որ ինչ կը յուսաք հնձել», կը հարցնէր «Յառաջ»ի նամակադիրը, — յուսախաբ երիտասարդ մը:

Կը կարծենք թէ չափազանց շատ բան ցանուեցաւ վերջին քսանամեակի ընթացքին: Աւելի շատ քան ուրիշ որեւէ ատեն եւ ո՛րեւէ միջավայրի մէջ:

Յաճախ ցանքը կատարուեցաւ խառն ի խուռն: Առանց կանխորոշ ծրագրի: Հունտերը նետուեցան աջ ու ձախ: Լուռ եւ պաղարիւն, ծրագրեալ աշխատանքը երբեմն խափանուեցաւ խժալուր աղմուկի մը մէջ: Կիրքերն ու կանխակալ կարծիքները խրամներ բացին, դէմ դիմաց հանելով նոյնիսկ նոր սերունդը: Գերազանցութեան մարմաջ մը աւելի պղտորեց մթնոլորտը:

Ի լրումն դժբախտութեան, Երեւանն ալ փորձութեան ցանցեր փռեց, անճար ուսանողներ որսալու համար:

Եւ սակայն, երբեք ապարդիւն չանցաւ քսան տարուան վարուցանը, երիտասարդական ճակատին վրայ:

Առաջին փաստ մը՝ բուն իսկ մեր կուսակցական կեանքէն:

Տարիներէ ի վեր եւ մանաւանդ այսօր՝ երիտասարդներ են որ կը վարեն Դաշնակցութեան մեքենան, այս գաղութին մէջ: «Շրջանաւարտներ» միջին եւ յաջորդ սերունդէն:

Կը կարծենք թէ պատկերը տարբեր չէ ուրիշ հոսանքներու, ինչպէս եւ տարբեր ասպարէզներու մէջ:

Ի՞նչպէս հասան անոնք որ հանրային շարժում կը վարեն այսօր, ճակատելով թեր ու դէմ:

Այս իրականութեան առջեւ, երիտասարդութիւնը ինչո՞ւ պիտի կորսնցնէր իր «Հայ ըլլալու գիտակցութիւնը»: Ինչո՞ւ պիտի ողբար թէ «յուսախաբութենէ յուսախաբութիւն կը քալենք, օրէ օր աւելի անհաւատ»:

Հարցումին պատասխանը գտած կ՚ըլլանք, վերլուծելով քանի մը գիծեր որ կը յատկանշեն տարագիր երիտասարդութիւնը:

Նախ՝ հիմնական թերութիւն մը,— ամէն բան դուրսէն, ուրիշէն, վերին խնամակալութենէ մը սպասել: Ինչ որ կը նշանակէ պակաս ինքնավստահութեան եւ աշխատանքի:

Երկրորդ՝ ստորադասութեան զգացումը,— ի՞նչ կ՚արժեն անճար Հայն ու իր թշուառ պատմութիւնը, այս ծով աշխարհին մէջ, այս փառաւոր պողոտաներուն վրայ:

Երրորդ՝ անյագ ծարաւ ապրելու, վայելելու, միջավայրին բոլոր հրապոյրները ծծելու: Այն ատրիճան որ, ժամանակ չեն գտներ «հայկականութեամբ» զբաղելու:

Չորրորդ՝ բաւական սեպել ինչ որ ստացած են իբրեւ հայկական պաշար: Ուղղակի կամ անուղղակի:

Բացատրենք թէ ի՛նչ ըսել կ՚ուզենք:

Այնուհետեւ հարցարան մը, աւելի լայնօրէն լուսաբանելու համար խնդիրը:

Շ.

ԲՈԼՇԵՒԻԿ ՊԵՏԵՐՈՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, ամերիկեան ոստիկանութիւնը ձերբակալած է համայնավար կուսակցութեան պետերը, մէջն ըլլալով թերթին խմբագիրը: Ամբաստանեալները 12 հոգի են: Առաջին առթիւ ձերբակալուեցան 8 հոգի, բայց առժամապէս ազատ ձգուեցան, իւրաքանչիւրը 5000 տոլար երաշխաւորութիւն ճարած ըլլալով:

Ամբաստանեալները պիտի դատուին համաձայն 1940ին հրատարակուած օրէնքին մը որ կ՚արգիլէ բռնի միջոցներ թելադրել, կառավարութիւնը տապալելու համար: Առաւելագոյն պատիժն է 10.000 տոլար տուգանք եւ տասը տարի բանտարկութիւն:

Ձերբակալութիւնները տեղի ունեցան 15 պահարաններու մէջ ամփոփուած ամբաստանութիւններով: Բոլոր պահարաններն ալ կնքուած եւ դատաւորին յանձնուած էին:

Համայնավար կուսակցութիւնը բողոքեց այս ձերբակալութեանց դէմ, յայտարարելով թէ նախագահ Թրումըն «ամէն միջոցի կը դիմէ, խոստովանելի թէ անխոստովանելի, շահելու համար յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ»: Պաշտօնական շրջանակները լուռ կը մնան:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մասին զինադադար կնքուեցաւ Արաբներուն եւ Հրեաներուն միջեւ:

ՀԱՅԸ ԵՒ ԱԼԻՒՐԸ ազատ պիտի ծախուին Անգլիոյ մէջ, այս կիրակիէն սկսեալ:

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ, որ 13 հոգի կը փոխադրէր, Միջերկրականի մէջ ինկաւ մեքենայի խանգարման հետեւանքով: Ութ հոգի անհետացած են:

Նոր դահլիճը պիտի կազմէ Պ. Անտռէ Մառի (արմատական)

Հանրապետութեան նախագահ Օրիոլ քաղաքական ականաւոր անձնաւորութեանց հետ դատ դատ եւ երկարօրէն խորհրդակցելէ ետք, նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնեց Պ. Անտռէ Մառիի, որ դատական նախարար էր նախորդ դահլիճին մէջ: Արմատական երեսփոխանը վարչապետական թեկնածու նշանակելէ առաջ, նախագահը յայտնեց թէ կացութիւնը կը պահանջէ «կորովի եւ համերաշխ կառավարութիւն մը, գլխաւոր նախարարութեանց համար՝ աննկուն դէմքեր»:

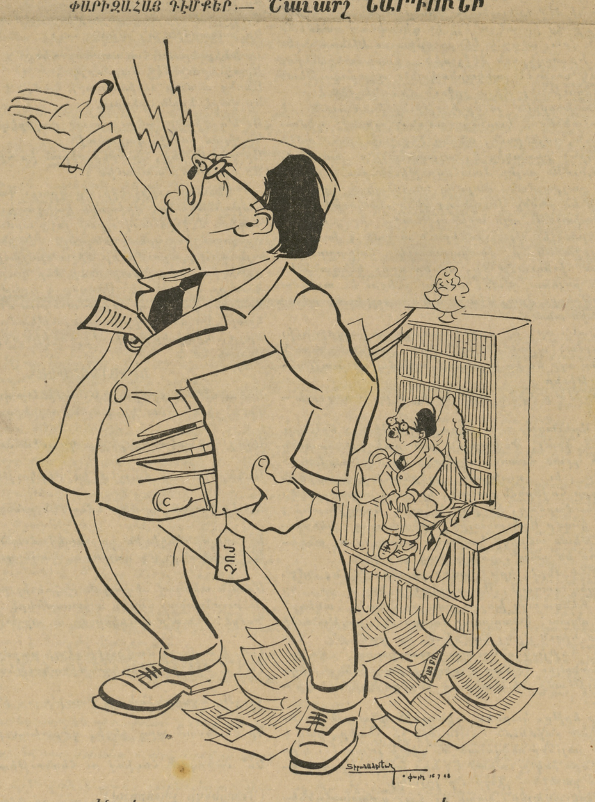
Նախագահին կարծիքով, հետեւեալներն են այն էական հարցերը՝ որոնց մասին պէտք է համաձայնին նոր դահլիճին անդամները,— Վերահաստատել պետութեան հեղինակութիւնը, հանրապետական օրէնքներու ուժով, թէ՛ զինուորական եւ թէ քաղաքային մարզին մէջ, ստեղծել տնտեսական եւ ընկերային կայուն վիճակ մը իբրեւ դրաւական քաղաքական հաստատուն վիճակի մը, այսինքն՝ ստիպողաբար լուծել գիներու եւ օրավարձերու խնդիրը, պարէնաւորումի, արտադրութեան եւ ապրանքներու բաշխման հարցերը: Դահլիճը համաձայն պէտք է ըլլայ նաեւ ելմտական եւ դրամական, ազգային պաշտպանութեան եւ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդիրներու մասին:

Անտռէ Մառի իր վերջնական պատասխանը տըուած պիտի ըլլար երէկ: Արդէն գործի ձեռնարկած է: Կ՚ըսուի թէ կ՚ուզէ արտաքին նախարարութիւնը յանձնել Լէոն Պլումի, որ, եթէ մերժէ, Ռոպէր Շումանն պիտի հրաւիրուի այս պաշտօնին: Հաւանական է նաեւ որ նախորդ վարչապետին առաջարկուի փոխ-վարչապետի պաշտօնը, Փոլ Ռամատիէի հետ, որ միեւնոյն ատեն պիտի վարէ դատական նախարարութիւնը: Հաւանական է դարձեալ որ Փոլ Ռէյնոյի յանձնուին ելմտական նախարարութիւնն ու ազգ. տնտեսութիւնը, եթէ ընկերվարականները չհակառակին այս ընտրութեան: Այդ պարագային, Ռէյնօ կրնայ նշանակուիլ պատերազմական նախարար: Խօսք կայ նաեւ Ռընէ Մայէրի մասին: Եթէ ելմտական նախարար չանուանուի, գլուխը պիտի անցնի նոր նախարարութեան մը, որուն գործը պիտի ըլլայ զբաղիլ միայն Մարշըլի ծրագրին գործադրութեամբ:

★ Անտռէ Մառի ծնած է 1897ին: Կը պատկա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԴԷՄՔԵՐ.— Շաւարշ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ինչպէս .... որ է

Ծաղրանկար ՏԻՐԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՍՓԻՒՌՔԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

1.— ԲՒՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Կան նաեւ ուրիշ դժուարութիւններ որոնք բանաստեղծին կադմախօսական նկարագրէն կը ծագին: Ուշադրութեան արժանի է խառնուածքը որ մէկն է այդ դժուարութիւններէն :

Յաճախ կը լսենք, «արուեստագէտի խառնուածք» բացատրութիւնը որ երբեմն կը չռայլուի արուեստագէտին վաւերականութիւնը չեչտելու համար: Ո՜րքան սխալ է այդ: Ինծի համար՝ բանաստեղծը եթէ արուեստագէտ մըն է եւ սակայն, խառնուածքով մը բնորոշ, նոյնիսկ եթէ այդ խառնուածքը արուեստագէտին զգայնութիւնը ոռոշ գրգռումի մը մէջ կը պահէ, ան դատապարտուած է շատ քիչ բան արտադրելու եւ գէշ արտադրելու: Վասնզի խառնուածքը միշտ արգելք հանդիսացած է ,ճշմարիտ բանաստեղծի մը ստեղծագործ բեղմնաւորութեան :

Թօփալեանի քերթուածներուն մէջ, խառնուածքի յետին նշոյլն անգամ գոյութիւն չունի: Եթէ ան քիչ բան արտադրելու հակում ունի, այդ աւելի, արդիւնք է կատարեալ արուեստով ստեղծագործելու մտահոգութեան: Ան, կարծես, ագդուած ըլլայ, André Gideի սա տողերէն.— « Այս գիրքը յաջող կերպով յօրինելու համար, պէտք է հաւատամ թէ, իմ միակ վէպս է, եւ վերջինը որ կը գրեմ: Փափաքս է ամբողջութեամբ հոն դնել, ինչ որ կայ մէջս» :

Ճիշդ է թէ, իր բանաստեղծութեան կը պակսի ցնցող յուզականութիւն մը, սակայն իր խաղաղ կենսունակութեան մէջ կը չեչտուի անոր անյողդողդ ուժը: Եւ այդ ուժին այնպիսի կշռոյթ եւ լեզուի եզական արտայայտութիւն մը տուած է որ, այդ պակասը այնքան զգալի չերեւար :

Գալով երեւակայութեան, ան ուրիշ բան չէ եթէ ոչ կախարդ եւ համադիր ուժերու միութիւնը: Անով՝ հակադիր ճշմարտութիւններ իրարու հանդէպ յարակցութեան ոգի մը կը հագնին: Անով՝ հին ու բնտանի իրերն ու հոգիները նորութեան եւ թարմութեան զգայնութիւն մը կը ծոցեն: Անով՝ յուզականութեան անսովոր վիճակ մը կը ստեղծուի, որպէսզի մեր չուրջը թաւալող աշխարհը դատելու մեր ինքնավստահութիւնը միայ միշտ պատրաստ ու արթուն: Բանաստեղծ Թօփալեանի մէջ երեւակայութիւնը լայն հորիզոններ չունի, բայց իր տեսանելի եւ դիւրահաս սահմաններուն վրայ անոր երկինքը վճիտ ու եթերը չնչելի է: Իր տողերուն մէջ, մեծ բանաստեղծներու յատուկ սուր եւ յանկարծական զգացողութեան գիտակցութիւնը միշտ չրջուն վիճակի մէջ է :

Բնախօսօրէն՝ անոր էութիւնը խառնուած է ղանդուածներու կառուցուածքին, անոնց դիմագծերուն, գոյներուն, անոնց կերպարներու ամէն տեսակին: Գիտակից է, աշխարհային առօրեայ թաւալումին բոլոր մտահոգութիւններուն, աճումի ու քայքայման, մարդոց անսանական ճգտումներուն եւ անոնց վերածնող կենսունակութեան :

Թօփալեան այս արթնութեամբ իր գաղափարներուն եւ զգացումներուն տուած է խանդավառ չրջանակ մը, մասնայատուկ ճարտարապետական հիւսուածք մը, որոնք որոշ կենդանիներու եւ բոյսերու նման, բարձունքներու եւ արեւոտ գագաթներու վրայ միայն կրնան ապրիլ եւ պէտքը ունին անոնց:

Անոնք որ, իր գործերուն կրնան հաղորդուիլ անպայման պիտի վայելեն իր բարձունքներուն մաքուր օդը եւ իր լոյսերուն անամպ ու չռայլ դեղձնութիւնը :

Փորձենք հիմա այցելել իր այդ բնավայրերուն :

« Արեւագալ » եւ «Հրախաղութիւն » երկերու էջերուն վրայ, Թօփալեան բանաստեղծը, շատոնց մէկդի դրած հասուն սկանակի մը ժամանակաւոր քուրձը , եւ ուսերուն պերճահիւս քղամիդին քղանցքը հովերուն տուած, կը քալէ ազատ, կը քալէ համարձակ, կը քալէ դէպի հանդրուանը , դէպի կողմը Արեւագալին, երիտասարդ կենսունակութեան ամբողջ կամքովը դոռալով ու պնդելով «ես եմ ահա՛, դուռդ բաց »... :

Անկէ վերջ, իրն է ամէն բարձրութիւն, ամէն լուսաղեղ գագաթ: Այգահանդէսը նոր է որ կը սկսի: Տենդայոյզ խոյանքով, աչքերուն ազերը՝ դէպի ազատ, կատարեալ մարդուն յաղթանակի ճամբաներուն վրայ կամրջած, կը քալէ ան հրապարտ, նոյնիսկ զոհուելու պատրաստ, վաղը՝ բարձրանալու համար հորիզոնի ճակատին, եղբայրութեամբ ծիածանուող հորիզոններու դիմաց... :

Իր երթը, կարծես, գիտունին փնտռած յաւիտենական շարժումն է: Յոգնիլ չի գիտեր, բաւ է որ իր քայլերը ուղղուած են դէպի լոյսը ... կ'ըսես, ինքն իսկ չուարած է, երբ խօսքը կ'ուզէ իրեն,— քալել — դէպի ո՞ր լոյսերը ... :

«Արեւագալ»ը՝ օտար եւ հայ բանաստեղծներու գործերուն մէջէն, իմ ամէնէն յաճախ կարդացած երկերէն մին է: Ամէն անգամ որ կը զգամ հոգիս ճնշուած ու կեանքի ափսոսանքը կը պատէ զիս, ինծի համար բաւական էբանալ անոր որ եւ է մէկ էջը, վերստին հաւատքով նայելու համար գոյութեանս ուխտին վրայ ,իրեն նմանմադլցումս շարունակելու համար դէպի լոյսերը...: Շատ քիչեր կրցած են իմ այս հաւատքս վառ պահել , հաւատք մը որ միայն բանաստեղծութեան խորանէն կ'իջնէ հոգիիս խորը աղաւնիի պէս խաղաղաւէտ :

Բանաստեղծին վրայ կը փնտռեմ նաեւ մշակուած միտք մը: Որքան լուսաւոր այդ միտքը , այնքան լայն պիտի ըլլան իր հետաքրքրութեան աշխարհն ու իրերը, պայմանաւ որ բանաստեղծութեան վերածէ զանոնք, եւ ոչ թէ, պարզապէս բանաստեղծօրէն անոնց վրայ որոճալու համար:

Թօփալեան ցոյց կուտայ, անկասկած մշակուած միտք մը: Զայն կը ծառայեցնէ շատ խելացի կերպով՝ իր ստեղծագործութիւններուն բնազանցական խորհուրդը պարզելու եւ անոնց հաղորդականութիւնը դիւրացնելու համար: Հոն , նոյնիսկ յաճախ կը հանդիպինք փիլիսոփայական լուսաւոր երակներու եւ երանգներու :

Հիմա, բանանք էջը (այս երկին մէջ էջերը թուագրուած չեն), հետեւեալ քերթուածը կարդալու համար: Թօփալեան, հոն այդ քաղցր ու արեւոտ տեսարանէն ցեղին փառքի օրերը կ'արթնցնէ, հայրենիքի ծարաւին սաստկութեամբը ,մտածման արիւնովը: Որքա՜ն պարզ է իր գիտը մեր գոյութեան հէքեաթը վերապրեցնելու ու անոր անմահութիւնը վկայելու դարերու մէջէն յորդող արուեստին սրբութեամբը:

ՀԻԹԻԹԵԱՆ ԱՌԻՒԾ

(Կիլիկիոյ աւերակներուն մէջ)

Քեզ յարուցինք փոշիներէն դարերու ,
Ապառաժէ զանդըւած,
Ու կը նետենք իմաստութիւնդ ապառաժ
Աշխարհներուն նորաբաց :

Աւերակներն ահա այսօր կը բացուին :
Իրենց մըթին ընդերքէն
Ծակատագրին արդ անյեղլի մէկ խաղով
Կ'ողջունեմ դարձդ ե՛ս նորէն:

Կըրանիթէ թաթերդ ափիս մէջ ըզգա՜ն
Վայրկեան մը թող սա ներքին
Եղբայրութիւնն ու բարախումն հարազատ
Որ միացուց մեր ուղին :

Դարերն իրենց մութ, անյեղլի մեկնումով
Կը նետեն կանչ մը անզօր —
Հազարամեայ մեր գոյութեան դէմ արդէն
Կը խոնարհին ա՛լ այսօր ... :

Նախնիքներուս հաւատաւոր հեւքն է ան՝
Երակներուն մէջ մարմնոյդ ,
Անոնց անմար ու խստաբիր կամքն է դեռ
Կը վարէ երթն օրերուդ :

Ու ե՛ս միայն, ոճաւորուած բաչերէդ
Կը զգամ շունչը վարպետին
Որ քեզ կոփեց, նուիրեց սիրտն իր հըզօր
Որ դիմանա՛ս տակաւին :

Կենանք ուրիշ էջի մը վրայ: Կարդանք հանդարտութեամբ, վերստին կարդանք: Դուք ձեր հոգիին մէջ շուտով պիտի լսէք արձագանգը ուժի մը զոր ոչինչ կրնայ խեղդել: Ինքնաբաւութեան այն վեհ զգացումը որ միշտ պայքարի մէջ է կեանքին հետ, պիտի ունի ձեր կուրծքին մէջ: Կեանքը դիւրին չէ: Անողոք է դրեթէ ամէնուն համար, բաւ է որ հոգին անկում մնայ: Թօփալեանի՝ Ibsenեան փիլիսոփայութեամբ լեցուն այդ երգը, պիտի կրկնուի ձեր հոգիին մէջ օրերով , վստահ եմ :

ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

Անծանօթներ իրարու, թշնամինե՛ր զուգընթաց
Լու՝ քեզի հետ կը քալենք ողբերգութեան մը
ճամբան.
Մինչ հեզնական քրքիչիդ կը լսեմ ձայնն անդրադարձ ...
Անկարելի՛, որ հայցեմ իմ մերկութեանս համար
գութ ,
Չի ես խպառ կը մերժեմ ամէն շընորհ ու խընդրանք,
Եւ օրերու հեղեղին կը նետեմ ձայնս հոսանուտ:
Ո՛չ աղաչանք, ո՛չ սարսուռ, հաղորդական ո՛չ մէկ
բառ.
Միայն տենդով սեփական ընդունիլ բոցն հըրակէզ
Ու բարձրանալ հոգիի ապառաժներն առապար :
Գուցէ դժուա՛ր է մեկնումն ու արշաւն այս՝ խենթութիւն,—
Լա՛ւ է սակայն մագլցիլ դէպի բարձրերը ներքին,
Լա՛ւ է մեկնիլ վճռական մինակութեամբ գերագոյն ...
... Ու արդէն ինծի կը ժպտի՛ս... ի՞նչ նուիրում
սրտաբաց...
Կը մօտենամ արդ քեզի, դժբախտութեամբ յաղթական ,—
Ես՝ աննըկուն հոգիով ու հեգնութեա՛մբ քու դիմաց :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Տոլարի տագնապը

Միջազգային մամուլը ամէն օր սիւնակներ կը նուիրէ տոլարի նուազութեան, որ կը տեւէ վերջին պատերազմէն ի վեր :

Կառավարութիւնները իրենք ալ միշտ կը նեղուին, իրենց պարտքերը վճարելու համար Մ. Նահանգներուն: Ֆրանսայի ելմտական նախարարութիւնը վերջերս նորէն խորհրդակցութիւններ կատարեց, ներածումներու նոր ծրագրի մը մասին, որ կը դժուարանայ տոլարի տագնապին հետեւանքով :

Այն բոլոր միջոցները որ փորձուեցան Ֆրանսայի եւ միւս կառավարութեանց կողմէ, օրեւէ գնահատելի արդիւնքի չյանգեցան: Կարծողներ կան թէ Մարշըլի ծրագիրը որոշ չափով պիտի նուազեցնէ տագնապը, դիւրացնելով ապսպրանքներու վճարումը :

Այսպիսի տագնապ ծագած էր անցեալին: Մ. Նահանգները ստեղծած են այնպիսի վիճակ մը որուն շնորհիւ կրնան ահագին քանակութեամբ ապրանք ծախել աշխարհի մնացեալ մասին, որպէսզի կարենայ որոշ չափով պահպանել իր գործունէութիւնը :

Տոլարի տագնապը կը մնայ մանաւորապէս վերջին պատերազմէն խորտակուած եւ պարտքի տակ մնացած երկիրներուն, հաստատելով անոնց արտակարգ աղքատացումը, ինչ որ թոյլ չի տար վերահաստատել իրենց բարգաւաճումը եւ գնելու կարողութիւնը :

Այս կարգի հարստութիւնները կը վերակազմուին համբերատար աշխատանքով, ինչ որ կը պահանջէ ոչ միայն երկար ժամանակ, այլեւ խիստ քաղաքականութիւն :

Պատերազմէն աղքատացած ժողովուրդները արդարօրէն կը տենչան որչափկարելի է շուտ գտնել իրենց նախկին հաւասարակշռութիւնը: Բոլոր ընկերային վէճերը եւ քաղաքական դժուարութիւնները որ կը կրկնուին տեւականօրէն, ուրիշ ելք չունին եթէ ոչ գտնել հաւասարակշռութիւնը:

Եւրոպայի երկիրներուն ուզածն է վերահաստատել մօտաւորապէս 1938ի կեանքի պայմանները: Զափազանց մեծ տարբերութիւններ կան զանազան երկիրներու միջեւ: Ասոր համար է որ Մ. Նահանգները կ'ուզեն իրենք տնօրինել տրամադրուած վարկերը :

Եւրոպայի տնտեսութեան դանդաղ բարւոքումէն կը հետեւի թէ Մարշըլի ծրագիրը պիտի չկրնայ 1938ի մակարդակին մօտեցնել զայն, բայց պիտի փակէ նոր անկումներու ճամբան :

Ամէն պարագայի մէջ, բազմաթիւ սերունդներու յարատեւ աշխատանքով միայն կարելի է դարմանել վերջին պատերազմին աւերները :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԹՈՒԼՈՒԹԻՒՆԸ

Հարցուցէք ոեւէ խանութպանի, պիտի լսէք նոյն դանդատը,— գործ չկայ, դրամ չկայ, ապրանքները դիզուած կը մնան: Կարճ խօսքով՝ տնտեսական տագնապ որ հետզհետէ կը տարածուի :

Տագնապը շատ ծանր չէ, բայց կը ներկայացնէ ախտանշան մը որ տեսնուած չէր տասը տարիէ ի վեր: Այնպէս որ, խանութպանը աւելի շատ կը ձգտի յաճախորդ մը գտնել ծախելու համար, քան նոր ապրանքներ գնել :

Շատեր այս տագնապը կը վերագրեն համեբաշխութեան տուրքին, բացառիկ հարկերուն , 5000նոցներու հաւաքման, անհատական վարկերու ջնջումին, եւայլն, բայց ուրիշ պատճառներ ալ չեն պակսիր:

Դրամ ճարելու համար, շատ մը առեւտրական տուներ հարկադրուած են շատ աժան, եթէ ոչ արժած գնով ծախել իրենց մթերած ապրանքը:

Բայց, ինչպէս ըսինք, տագնապը ուրիշ պատճառներ ալ ունի, քանի որ միայն Ֆրանսայի յատուկ չէ: Միեւնոյն երեւոյթը կը տեսնենք Պելժիոյ, Իտալիոյ եւ Սպանիոյ մէջ, յիշելու համար միայն քանի մը դրացիներ: Վաճառատուները կը յորդին ապրանքներով, բայց գնողները հետզհետէ կը պակսին :

Կարգ մը շրջանակներու մէջ արդէն կը խօսին գերարտադրութեան մասին: Քիչ մը տարօրինակ չէ՞ խօսիլ այս մասին, երբ գիտենք որ արտադրութիւնը աւելի կուգայ պարզապէս անոր համար որ գնելու կարողութիւնը կը պակսի. մինչդեռ այնքան էական պէտքեր կան որ գոհացում կը պահանջեն, իսկ ժողովուրդը արդարօրէն կ'ուզէ բարձրացնել իր կենցաղի մակարդակը:

Ամերիկացիները այս տագնապին ալ իբրեւ դարման կ'առաջարկեն Մարշըլի ծրագիրը զոր ընդունած են 16 երկիրներ եւ որ սակայն բաւական չէ:

Շատեր կ'առաջարկեն միջազգային խորհրդաժողով մը կազմել Լա Հէյի մէջ, միասին լուծելու համար բոլոր դժուարութիւնները որոնք նոյն հանգամանքն ունին ամէն տեղ: Ուրիշներ կը թե-

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ մայրաքաղաքին, Սան Փաուլոյի մէջ շինուած Դուրեան վարժարանի շէնքը լրացած է եւ մարտէն սկսեալ դասաւանդութիւնները շէնքին մէջ կը կատարուին, իսկ բարերար հալէպահայ Ճօրճ Ռըզգուլլահի կողմէ շինուած եկեղեցին լրանալու մօտ է։ Հաւանական է որ Սեպտեմբեր 26ին Հարաւ. Ամերիկայի Կաթ. պատուիրակ Գարեգին արք. Խաչատուրեան (Տրապիզոնի) օծումը կատարէ։

★ Բնիկ Մարաշցի եւ Մարաշի կեդրոնական վարժարանի նախկին ուսուցիչներէն Պ. Յակոբ Գալէմքեարեան որ Սէն Փաուլօ կը գտնուի, շատ յարգուած եւ սիրուած դէմք մըն է։ Իր կրթական գործունէութեան 50ամեայ յոբելեանը տօնելու համար Մարաշի Հայրենակցական Միութիւնը ձեռնարկ մը կատարած էր։ Նիւթական բարեկեցիկ վիճակ մը ունենալով, յոբելեարը կը փափաքի որ գոյացած դրամով Սան Փաուլոյի հայ գաղութին համար հիմնուի հայերէն գիրքերով ճոխ գրադարան մը։

Պ. Յակոբ Գալէմքեարեան ծնած է Մարաշ 1874ին։ 16 տարեկանին յաջողութեամբ աւարտելէ վերջ ուսման շրջանը, նոյն տարին իսկ իբր օգնական ուսուցիչ պաշտօնի կը կոչուի կեդրոնական վարժարանին մէջ։ Այնթապի գոլէճէն շրջանաւարտ ըլլալով, կը վերադառնայ Մարաշ եւ կը վարէ Կեդրոնական վարժարանը երկար տարիներ։ Գալէմքեարեան բազմակողմանի հմտութեամբ օժտուած, քաջ հայագէտ հեղինակաւոր ուսուցիչ մըն է։ Եղած է նաեւ կարող հեղինակ եւ քաջ հռետոր։ Աշխատակցած է «Ազդակ», «Արմենիա», «Եփրատ» եւ ուրիշ թերթերու։ Ունի արժէքաւոր հեղինակութիւններ, ինչպէս «Հոգեբանութիւնը արդիական ըմբռնումով», «Լաւագոյն մանկավարժուհին», «Լուրջ մտածումներ բարի կեանքի համար», որոնց առաջինը 1920ի Մարաշի դէպքին անհետացած է, իսկ միւսները կը մնան անտիպ։

ԿԻՊՐՈՍԻ Մելքոնեան հաստատութեան աշակերտները, առաջնորդութեամբ Տանըմարքայի լաւագոյն մարզարանէն վկայեալ Պ. Յ. Աճէմեանի տուած են տարեկան մարզահանդէս մը, որ իր տեսակին մէջ լաւագոյնը եղած է ամբողջ Կիպրոսի մէջ եւ որուն ներկայ եղած է կուսակալը, Լորտ Ուինսթըր։ Այս առթիւ տեղական մամուլը — անգլերէն թէ յունարէն համակրանքի տողեր նուիրած է։ Ներկայ եղած են նաեւ անգլերէն թերթերու թղթակիցներ Նիկոսիոյ անգլիացի ռավարիչը, Հ. Բ. Ը., ներկայացուցիչներ եւ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ։ Ոստիկանական նուագախումբը ընկերացած է մարզանքներուն, որ տեւած են երկու ժամ։

Մայիս 22ին տրուած է դպրոցին տարեկան համերգը, 80 հոգինոց երգչախումբին, առաջնորդութեամբ Վահան Պէտէլեանի եւ հովանաւորութեամբ կուսակալին։ Ընդունելով կառավարութեան կոչը, համերգին զուտ հասոյթը տրամադրուած է չորս հարիւր միլիոն սովահար եւ չքաւոր մանուկներու միջազգային ֆոնտին։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հայ Օգն. Խաչի 8րդ պատգամաւորական ժողովը տեղի ունեցած է ներկայութեամբ 15 մասնաճիւղերու 50 պատգամաւորներուն։ Այս շրջանին ալ Օգն. Խաչը բացառիկ յաջողութիւն մը արձանագրած է իր գործունէութեան զանազան մարզերուն մէջ։

Տրջ. վարչութիւնը այս տարի ունեցած է 5176421 լ. դահեկան մուտք եւ 4417880 լ. դահեկան ելք։ Հաւաքաբար բոլոր մասնաճիւղերն ու Տրջ. վարչութիւնը ունեցած են 6.646.921 լ. դահեկան մուտք եւ 5649280 լ. դահեկան ելք։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Օգն. Խաչի մասնաճիւղը կը հաշուէ երկու հարիւրէ աւելի անդամ անդամուհիներ։ Լիբանանի մէջ զուտ կանացի է կազմակերպութիւնը, իսկ այս քաղաքին մէջ երկսեռ է, թէեւ գործին ծանրութիւնը կրէ իգական սեռը։ Սուրիահա, Օգն. Խաչի կարեւորագոյն մասնաճիւղերէն մէկն է որ ունի լաւագոյն եւ ներկայանալի արծուիկներու յանձնակ մը, որոնց դաստիարակչական, ֆիզիքական, բարոյական կրթութեամբ կը զբաղի հինգ հոգինոց յանձնախումբ մը։ Անցեալ տարուան մուտքի դրամները գործածուած են չքաւոր ընտանիքներու, հիւանդներու եւ մաս մըն ալ յատկացուած է կրթական գործին։ Յիշատակութեան արժանի է շարադրութեան մրցումը։

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ԳԻՆԻԻ ԹԱԳԱՒՈՐԸ՝ Գրիգոր Առաքելեան, որուն կինը մեռած էր 1947 Փետրուարին, նորէն ամուսնացած է Սանդուխտ Ասլանեանի հետ, դուստրը 1915ի նահատակներէն Վարդան քհնյ. Ասլանեանի (եղբայր Գէորգ արք.ի), ինչպէս եւ քեռորդին բանաստեղծ Միսաք Մեծարենցի։

Տիկին Սանդուխտ մտած էր Առաքելեանի մօտ իբրեւ վկայեալ եւ կարող հիւանդապահուհի հայ միլիոնատէրին հաշմանդամ զաւկին։ Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, Գ. Առաքելեանն էր որ հրաւիրած էր ծանօթ Աւագը Իրանէն բուժելու իր որդին։

ԵՐԵՔ ՀԱՅ ՆԱԽԱՁՆԵՐ ալ կը գտնուէին ամերիկեան «Փալատ» սաւառնակին մէջ, որ Պոլիս այցելեց անցեալ շաբթու։ Ասոնք են Աւետիս Տիրանեան, 21 տարեկան, մեքենագէտ, Սարգիս Քալէնեան, 24 տարեկան, Լեւոն Պէյտաքեան 30 տարեկան (սպայ)։ Պոլսոյ մէջ այցելած են Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին եւ Բանկալթիի Մխիթարեան ակումբը եւ գիշերուան ճաշը վարժարանին մէջ ըրած։ Անոնք ըսած են թէ ամերիկեան բանակին մէջ 20.000 հայ զինուորներ կը ծառայեն։

յաղրենմիջազգային դրամ մը ստեղծել, զարկ տալու համար բազմակողմանի փոխանակութեանց։ Վերջապէս կան մասնագէտներ ալ որոնք կ'առաջարկեն ձրի բաշխել յաւելուածական հարստութիւնները։ Այս վերջինները ներշնչուած կը թուին Մարքսի ծրագրէն։

Գիտական յառաջդիմութեանց տեւական զարգացումը եւ անոնց կիրարկումը ճարտարարուեստական արտադրութեանց մէջ՝ նորանոր խնդիրներ կը յարուցանեն։ Ահա թէ ինչու կառավարութիւնները պարտաւոր են հաւաքաբար գտնել միջոցներ, որպէս զի բոլոր սպառողներն ալ օգտուին ընդհանուր բաշխումէ մը։

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Վալանսի Հայ Մարզականին (U .S. A.) առաջին խումբը որ 1947—1948ի տարեշրջանի հանդիսացաւ Տոմ – Արտէշ 1ère série, այժմ Promotion) : Clichéն սիրով տրամադրած է Լիոնի մեծ օրաթերթը, Le Progrès .

«ՈՒՐ Կ'ԵՐԹԱՅ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ»..

«Յառաջ»ի մէջ հրատարակուած ազդի մը վրայ, շաբաթ գիշեր կ'երթամ ժողովասրահ, առանց գիտնալու թէ ո՛վ է կազմակերպողը։ Ներկայ են ճիշդ 44 ժողովականներ,— եռանդուն երիտասարդներ օտար բառակոյտերով, խառնուրդ խոստովանութիւններով։ Ոմանք չմոռցան այս առթիւ ալ բութ սլաքներ ուղղել Դաշնակցութեան։ Կ'առաջարկուի լուծել Նոր Սերունդը եւ Ժաֆը, եւ առանց կուսակցական ազդեցութեան հաւաքուիլ «կլոր» սեղանի մը շուրջ, հայ երիտասարդաց միացեալ կազմակերպութիւն մը ստեղծելու համար։

« Պէտք է որ շուտով միջոցներու դիմենք. միացեալ ուժերով կանխելու համար վտանգը, ապագային կրնայ նոյնը պատահիլ հոս ալ, ինչ որ տեղի ունեցաւ անցեալին Սուրիոյ մէջ ..» ։

Մասնաւորաբար փրփրած էր «հրաժարած» Հ. Մ. Ը. Մ.ական մը, որ կարգի հրաւիրուեցաւ Պ. Ա. Զօպանեանի կողմէ (նախագահ)։ Այս վերջինը խոստացաւ կարելին չխնայել համերաշխութիւն մը փորձելու համար։

Գովելի էին սրտցաւ երիտասարդի մը յուզիչ խօսքերը կոկիկ հայերէնով մը. «Շրջանիս մէջ միակ Հայ մըն եմ, դժբախտաբար ականատես կ'ըլլամ անտեղի վէճերու, եղբայր եղբօրը դէմ։ Ես Հայ եմ, կ'ուզեմ հայ մնալ, իսկ հայրենիքը կը պատկանի բոլորիս, վարչաձեւերը կուգան ու կ'երթան, իսկ հայրենիքը նոյնը կը մնայ»։

Ի վերջոյ յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, երիտասարդութիւնը պարբերական խորհրդակցութեանց հրաւիրելու համար յառաջիկայ հոկտեմբերին։

Յանձնախումբին նախագահութիւնը առաջարկուեցաւ Պ. Զօպանեանի, որ մերժեց։ Զիթունին ալ մերժեց փոխ – նախագահութիւնը։

Դժբախտաբար՝ մոլորեալ ժաֆէյը ամէն ինչ մութ կը տեսնէն. փափաքելի է որ, «աջ» թերթերուն լրջութեան յորդորները խոշորացոյցով

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

— Քու ներկայութեա՞մբ էր որ երկու իշխանները ազատ ձգեց ան։

— Ես ներկայ էի, բայց ինքս իմ մէջ խեղդեցի զայրոյթս։ Ուշտունեաց եւ Անձեւացեաց իշխանները, որոնք իր կեանքին դէմ դաւադրութիւններ կը լարէին, ես իմ ձեռքովս յանձնեցի իրեն. բայց ինք ազատ արձակեց զանոնք։ Ժողովուրդը կ'ուզէր պատառ պատառ ընել այդ դաւաճանները, ես էի որ փրկեցի զիրենք, բարձր պահելու համար Թագաւորի խօսքն ու հրամանը։

— Սպասէ, Մարտիրոս հայր. կարդա այս նամակը եւ տես, թէ ինչ կը գրեն ձեր ազատած այդ իշխաններու մասին, ըսաւ Սահակ սրբազանը եւ, վերցնելով սեղանին վրայ դրուած նամակներէն մէկը, յանձնեց Մարտիրոս հօր։

Այս վերջինը կարդաց նամակը եւ դէմքը գունատեցաւ։ Բարկութեամբ մէկ կողմ նետեց մագաղաթը, վեր ելաւ տեղէն եւ սկսաւ արագ քայլերով շրջագայիլ սենեակին մէջ։

— Դաւաճաններ, լիրբեր...։ Ես գիտէի, ես կը ճանչնայի զանոնք։ Սխալեցաւ Աշոտ Երկաթ. պէտք էր տեղն ու տեղը կախել այդ ազգուրացները, եւ ոչ թէ ազատել։

— Կը տեսնե՞ս ինչ սոսկալի դաւադրութիւն կը լարեն Աշոտ Երկաթի դէմ։ Եւ որո՞նք կ'ուզեն գործիք դարձնել իրենց ձեռքը. անոնք՝ որոնք երախտապարտ են Աշոտ Երկաթին, որոնք անոր ազգն ու հացը կ'ուտեն։ Կ'ուզեն ձեռք անցընել Վասակ եւ Աշոտ Գնթունիները, եւ ապստամբեցնել զանոնք օրինաւոր Թագաւորին դէմ։ Կը տեսնէ՞ք հիմա որ այդ ձեր ազատած իշխանները ինչեր կ'ընեն։

— Արծրունեաց Գագիկի գործն է։ Ան է բոլոր դաւադրութեանց հոգին. մեր ամբողջ ջանքը պիտի ըլլայ ոչնչացնել այդ դաւադրութիւնները։ Ի՞նչ լուր Սահակ քահանայէն, ե՞րբ պիտի գայ։

— Վաղը երեկոյեան հոս կ'ըլլան Սահակ Արծրունեաց քահանան, Գէորգ Մարզպետունին եւ Բասեան գաւառի իշխանը։

— Թող գան. պէտք է սպասել անոնց. պէտք է տեղեկանալ Սահակ քահանայէն, թէ ինչ նոր դաւեր ծրագրած է Գագիկ Արծրունին։

— Մեր գլխաւոր երկիւղը Վասպուրականէն է։ Զօրաւոր ախոյեան է ան մեզի, պէտք է զգոյշ ըլլալ անկէ։

— Բայց խիստ լաւ տեղեկութիւններ կան Տարօնէն. այնտեղ արդէն պատրաստ գունդ մը ունինք, մօտ 400 հոգիէ բաղկացած։

— Ապրի Գէորգ իշխանը. այդ խումբը անոր գործն է։

Այդ միջոցին վանքի դուռը զարնուեցաւ։ Սահակ սրբազանն ու Մարտիրոս հայրը հետաքրքրութեամբ սպասեցին, տեսնելու համար թէ այսպէս կէս գիշերին ո՞վ կրնայ եղած ըլլալ եկողը։

Սահակ սրբազանը շտապով դուրս գնաց, եւ հրամայեց բանալ դուռը, երբ տեսաւ ձիաւոր մը, որ կեցած էր վանքի պարիսպին մօտ։

Ձիւնը կը շարունակէր փաթիլ փաթիլ տեղալ դուրսը, եւ ձիաւորը ամբողջովին ծածկուած էր ձիւնի տակ։ Ան շուտ մը մտաւ վանքի դաւիթէն ներս, եւ ձիէն վար իջնելով՝ ուղղակի դէպի սրբազանը դիմեց, որ շուարած իրեն կը նայէր, առանց ճանչնալու նորեկը։

— Ողջոյն, սրբազան հայր, ըսաւ ճանապարհորդը, ուղղակի սրբազանին խուցը դիմելով։

Սահակ սրբազանը մեքենաբար անոր հետեւեցաւ ու երբ ճրագի աղօտ լոյսին տակ տեսաւ անծանօթին դէմքը, ուրախ քրքիջ մը արձակեց։

— Վայ, Տէր Սահակ, ես քեզ բոլորովին չճանչցայ. այնքան ճերմկեր ես ձիւնին տակ, որ հարիւր տարեկան ծերունի մը կարծեցի քեզ։ Բարով, հազար բարով եկար։ Բայց մենք այսօր չէինք սպասեր քեզի, աւելցուց սրբազանը։

Նորեկը, որ Արծրունեաց տան Սահակ քահանան էր, նախ Մարտիրոս վանահօր աջը համբուրեց, ապա սկսաւ թօթուել վրայի ձիւնը։

— Մեռայ, ամբողջ գիշերը ճամբայ կուգայի, ըսաւ ան։

— Կ'երեւայ թէ կարեւոր լուրեր ունիս որ այսպէս շտապով ճանապարհորդեր ես։

— Առ այժմ միայն ուրախալի լուր մը պիտի տամ, իսկ մնացածը կը թողում վաղուան. Եուսուֆը վերջապէս Ատրպատական քաշուեցաւ իր զօրքերով։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

կարդամ եւ լուսաբանուին թէ, բանը ինչո՛ւմն է: «Կ՚առաջարկեմ» Նոր Սերունդին թէ ուրիշներու գործել համաձայն իրենց համոզումներուն, առանց խաչաձեւումներու: Եւ կը մաղթեմ որ բոցավառ «Յառաջ»ը լուսաւորէ խաւարեալ հոգիով աղքատները, որոնք եղածները քանդելով նոր մը «վերաշինելու» անպարապութիւնը կը փորձեն:

ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՏԸՄԵԱՆ

նի արմատական կուսակցութեան, որուն խորհրդարանական խմբակցութեան պետն է: 1928էն ի վեր շարունակ երեսփոխան ընտրուած է: 1933ին եւ 1934ին եղած է փոխ–նախարար: Ռամատէի եւ Շումանի դահլիճին մէջ վարած է դատական նախարարի պաշտօնները Պատերազմին առեն, 1943էն 1945 արգելափակուած էր Պուխընվալտի դժոխքին մէջ, իբրեւ դիմադրական: Վաստաւոր է, իբրեւ հետեւանք այդ առթիւ կրած տառապանքներուն: Պատերազմական խաչ ստացած է իբրեւ զինուոր 1914ի եւ 1939ի պատերազմներուն: Իր գլխաւոր ջանքը պիտի ըլլայ համախմբել բոլոր հանրապետական տարրերը:

Ո՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾՈՒԻ ՊԵՐԼԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

«ԹՈՅԼ ՊԻՏԻ ՉՏԱՆՔ ՈՐ ԲՌՆԱԴԱՏԵՆ ԿԱՄ ՎԱԽՑՆԵՆ ՄԵԶ»

Մ. Նահանգներու Արտաքին Նախարար Մարշըլ, մամուլի շաբաթական ջեկուցման մէջ, պատասխանելով այն հարցումին թէ՝ պատերազմի վտանգ կա՞յ, յայտարարեց.—

Բանակցութեան եւ դիւանագիտութեան ամէն միջոց պիտի փորձենք կարգադրելու համար Պերլինի խնդիրը, որպէսզի աշխարհը երրորդ պատերազմի մը ողբերգութեան չմատնուի: Մ. Նահանգներու դիրքը կատարելապէս յստակ է: Համաձայն այն իրաւունքներուն զորս ունինք, եւ այն պատասխանատուութեանց՝ զորս ստանձնած ենք Պերլինի եւ ընդհանրապէս Գերմանիոյ մէջ: Ոչ մէկ կերպով թոյլ պիտի չտանք որ մեր վրայ ճնշեն կամ վախցնեն, որպէսզի մեր գործերու ընթացքը փոխենք: Պիտի շարունակենք մեր բոլոր կարելին փորձել, ընդունելի կարգադրութեան մը յանգելու համար, բայց կը կրկնեմ, դըլուխ պիտի չծռենք բռնադատութեան:

Մարշըլ աւելցուց թէ այլեւս որեւէ յայտարարութիւն պիտի չընէ Պերլինի մասին, մինչեւ որ տեսակցի զօր. Քլէյի հետ, որ Գերմանիայէն Ուաշինկթըն հրաւիրուած է յատկապէս:

«Տէյլի Մէյլ»ի տեղեկութեանց համաձայն, Մ. Նահանգները որոշած է Պերլինի խնդիրը խաղաղութեամբ կարգադրել հիմ բռնելով երեք հիմնական կէտեր.—

1.— Վճռապէս թոյլ չտալ որ վտարեն Պերլինէն: Եթէ Խ. Միութիւնը փորձէ բռնութեան դիմել, Մ. Նահանգները պիտի ընդդիմանան բոնի ուժով, գործակցութեամբ միւս արեւմտեան պետութեանց:

2.— Նոյն վճռականութեամբ խաղաղ լուծում գտնել փորձելով ամէն միջոց, նոյնիսկ առանձին բանակցութիւն Ուաշինկթընէն Մոսկուա:

3.— Զգուշանալ գրգռիչ բառերէ եւ արարքներէ, աւելի չծանրացնելու համար կացութիւնը: Զփակել որեւէ դուռ, եթէ Ռուսերը ուզեն բանակցիլ:

★ Ամերիկա եւ Անգլիա կը սպասեն որ Ֆրանսայի նոր դահլիճը կազմուի, որպէսզի ստորագրեն Պերլինի մասին Մոսկուայի յանձնուելիք նոր ծանուցագրին խմբագրութիւնը:

Մ. Նահանգները հաղորդեցին Անգլիոյ թէ ի՞նչ պիտի ընեն, եթէ Խ. Միութիւն մերժէ կարգադրել Պերլինի խնդիրը: Այսպէս, Ուաշինկթըն մտադրած է հարցը ներկայացնել նախ Ապահովութեան Խորհուրդին, եւ եթէ Ռուսերը իրենց վեթոյի իրաւունքը գործադրեն, պահանջել որ Միացեալ Ազգերու ընդհանուր ժողովը մասնաւոր նիստ մը գումարէ, քննելու համար խնդիրը: Այս բարոյական օժանդակութեան վրայ, Մ. Նահանգները պիտի կրնան ձեռք առնել անհրաժեշտ բոլոր միջոցները, Պերլինի հաղորդակցութիւնները վերահաստատելու համար:

Պէվինի առաջարկներուն համաձայն, Մոսկուա պիտի հրաւիրուի Պերլինի պաշարումը դադրեցնելու եւ ընդունելու որ չորս պետութեանց արտաքին նախարարները նոր ժողով մը գումարեն, կարգադրելու համար ոչ միայն Գերմանիոյ խնդիրը, այլեւ Արեւելքի ու Արեւմուտքի միջեւ ծագած բոլոր հարցերը: Այս ժողովը պիտի կրնայ զբաղիլ նաեւ ուրիշ հրատապ խնդիրներով, եւ մասնաւորաբար Յունաստանի եւ Թուրքիոյ վերաբերեալ հարցերով:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆՆԵՐՈՒ գործադուլը վերջացած կը համարուի, թէեւ կարգ մը պաշտօնատուններու մէջ բանթողներ կան տակաւին: Ծխախոտի մթերանոցներու աշխատաւորները սկսած են գործի, այնպէս որ կարելի պիտի ըլլայ ծխախոտ եւ ծխիկ ճարել մէկ երկու օրէն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Շավիլի անտառին մէջ: Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Արղութեան» խումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ՝ ժամը 3ին, ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ գերեզմանին:

Մատչելի պիւֆէ եւ նուագ:

Ծանօթ.— Անձրեւի պարագային տեղի կ՚ունենայ միայն շիրիմին այցելութիւնը:

×

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ավինեոնի «Մուրատ» խումբի կողմէ, Խանասորի առթիւ: Յուլիս 25ին, կիրակի ամբողջ օրը, Փոնթէի ծանօթ դաշտին վրայ: Սիրով կը հրաւիրենք շրջանի հայ հասարակութիւնը: Միասին առնել ճաշ եւ ըմպելիք:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նո՛ր Սերունդի Վարդգէս խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Վարուժան կոմիտէի, այս կիրակի ամբողջ օրը Pont Nantin (Վարիզէլ) օդադրոմ պարտէզէն 200 քայլ հեռու, մշտադալար առուին եզերքը:

Կը նախագահէ Ս. ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՋԷՔԵԱՆ

Ճաշը միասին բերել: Սիրով կը հրաւիրուին Սէնթ Էթիէնի ընկերները:

ԹԻԹՕ ՈՒԹ ԺԱՄ ԽՕՍԵՑԱՒ ՄԵՐԺԵԼՈՎ ԲԱՆԱԴՐԱՆՔԸ

Եուկոսլավիոյ համայնավար կուսակցութեան Ե. համագումարին մէջ, Թիթօ խանդավառ ցոյցերու առարկայ եղաւ: Ներկայ 2344 պատգամաւորները ոտնընդոստ ծափահարեցին զայն հինգ վայրկեան շարունակ եւ «Հերոս Թիթօ» ձայնեցին, երկար ատեն:

Թիթօ խօսեցաւ ութ ժամ անընդհատ: Ըսաւ թէ՝ համագումարը կը բացուի «արտակարգ պարագաներու մէջ: Կ՚ուզեմ ցոյց տալ թէ՝ անիրաւ են անոնք՝ որ կը ջանան թերագնահատել եուկոսլաւ ժողովուրդին հերոսական պայքարը. անոնց այս ընթացքը կը խոցէ մեր ժողովուրդին սիրտը: Այս պարագան կը չեշտեմ ապացուցանելու համար թէ միայն եուկոսլաւ ժողովուրդն էր որ պատասխանեց մեր ընկեր Ստալինի, երբ ան հրաւէր ուղղեց 1941ին, կռուելու փաշական աշխարհակալներուն դէմ»:

Ծափեր տեղացին ամէն անգամ որ Թիթօ Կոմինֆորմի կողմէ բանադրուած իր ընկերներուն, Քարտէլի, Ռանքովիչի եւ Ճիլասի անունները յիշեց: Այս պարագան ապացոյց կը նկատուի թէ՝ կուսակցութիւնը սերտօրէն կապուած է «Թիթոյի կեդրոնական կոմիտէին» եւ թէ՝ համայնավարներու պետը պիտի վերընտրուի իր պաշտօնին մէջ:

Պատասխանելով Կոմինֆորմի կողմէ եղած ամբաստանութեանց, Թիթօ յայտարարեց թէ այդ բանաձեւը «կոչ մըն է քաղաքացիական պատերազմի, երկրին ոչնչացման»: Մասնաւորապէս հերքեց այն մեղադրանքը թէ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնը կռնակ դարձուցած է Խ. Միութեան: Մենք միշտ համաձայն եղած ենք Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութեան, միշտ համերաշխութիւն եւ հաւատարմութիւն ցոյց տուած ենք Խ. Միութեան հանդէպ»:

Եզրակացնելով, Եուկոսլաւիոյ դիկտատորը յոյս յայտնեց թէ բոլշեւիկեան կուսակցութիւնը երեւան պիտի հանէ ամբողջ ճշմարտութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Մրցորդները Սթրազպուրկ հասան չորեքշաբթի իրիկուն (17րդ հանգրուան): Contre la montre կոչուած է այս մրցումը, այսինքն ամէն մասնակցող մինակը կը մեկնի չորս վայրկեան տարբերութիւն ունենալով մէկը միւսէն: Իտալացիները, մասնաւորաբար Պարթալի որոշած էին խնայել իրենց ուժերը, որովհետեւ գիտեն թէ շատ գործ պիտի ունենան ուրբաթ օր, դէպի Պելժիա: Այս հանրդուանին առաջին հասաւ Լայպըրեխտ 2 ժամ 55 վայրկեան 17 երկվ.էն, միջին հաշուով 41 քիլոմեթր ժամը: (Ճամբան 120 քիլոմեթր էր): Ընդհանուր դասաւորման մէջ Ֆրանսացի Լափէպի կ՚անցնի երկրորդ, Պօպէ 4րդ մէկտեղ շահելով, իսկ միջազգային դասաւորման մէջ Ֆրանսացիները կը կորսնցնեն իրենց առաջին տեղը ի շահ Պելժիոյ: Բացառիկ դէպք մը միայն կրնայ նոր փոփոխութիւն յառաջ բերել եւ կորսնցնել տալ Պարթալիի դեղին շապիկը, մինչեւ կիրակի: Հիմակուընէ «Շրջան»ին սիրողները ձեռքէ ձեռք կը խլուին եւ Պարթալիի մէկ պայմանագիրը բարձրացած է 100.000 ֆրանքի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ:

Ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Բացակաները նկատի պիտի առնուին

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը8.30ին, կայարանի ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը երկուշաբթի Յուլիս 26ին, ժամը 4ին Սօսիէթէ Սավանթի մէջ: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ: Բացակաները նկատի կ՚առնուին:

Ֆր. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը դաւաթ մը թէյի շուրջ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը ստիպողական է:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ ՀԱՅՐ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Սովորական սրճարանը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԵՐԳԱ-ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

25 Յուլիս կիրակի ժամը 3.30ին,
Salle Carlonia, 13 rue Maccarani, Nice

Կ՚երգէ ծանօթ եւ սիրուած երգչուհին

Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը նուագէ ջութակահար Պ. Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ

Դաշնակով կ՚ընկերանայ Օր. ՍՈՆԱ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

իր «Օր»ը կը տօնէ Յուլիս 23ին, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Սէն Պառնարի սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գաղթականական գրասենեակէն կը տեղեկացնեն որ Յունիս 14ին հրատարակուած օրէնքի հիման վրայ, հայ ու ոչ-զինուոր գաղթականները եւս Ֆրանսացիներու նման դրամական փոխարինութիւն ստանալու իրաւունք կ՚ունենան եթէ պատերազմի հետեւանքով որեւէ ֆիզիքական վնասի ենթարկուած են: Այս պարագան Վալանսի ոմբակոծութեան զոհերուն մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնուի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Վաղամեռիկ Օր. ԼՈՒՍԻՆ ՉԻՒՄՊԻՒԼԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ յատուկ պատարագ եւ հոգեհանգիստ Շավիլի մատրան մէջ, այս կիրակի առաւօտ: Կը հրաւիրուին բոլոր ազգականներն ու բարեկամները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անթուանի Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի վճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 274 ամերիկեան ինքնահոս գրիչ մը, ոսկեղօծ, 360 զոյգ մը կնոջ գուլպայ, 37 շիշ մը օ տը քօլօնեը, 890 ճագար մը, 702 կնոջ գօտի մը: Շահողները դիմեն իրենց տոմսերու թիւերով ընկեր Ա. Մոմճեանի բնակարանը, La Viste, 20 rue des Ravin:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 24 JUILLET 1948 — Շաբաթ 24 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 4590—Նոր շրջան թիւ 1009 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՄԵԶԻ ՉՍՊԱՍԵՐ

Ստիպուած ենք անգամ մը եւս յիշեցնել, «ի բուժումն զայթակղեալ մտաց».—

Երբ որեւէ դիտողութիւն կ՚ուղղենք չափահաս երիտասարդութեան եւ յաջորդ սերունդին, երբեք չենք անտեսեր միջավայրին պայմանները, երէկուան եւ այսօրուան տարբերութիւնը :

Չենք մոռնար թէ փոխուած են ոչ միայն երկինքն ու երկիրը, օդն ու ջուրը, այլեւ մարդիկը, իրենց կենցաղով եւ ըմբռնումներով :

Եւ մանաւանդ, մեզի համար գաղտնիք չունին տառապանքներն ու երեւէջերը այն սերունդին որ այս ազատ ափերը նետուեցաւ սիրտը վիրաւոր, ոտքերը արիւնոտ, աչքերը արցունքէն ուռած :

Այս պարագաները միշտ ալ կը յիշենք որեւէ խորհրդածութեան ատեն: Կը բաւէ ուշադրութեամբ հետեւիլ, սերտելով իւրաքանչիւր բառն ու խօսքը :

Քսան – երեսուն տարի անցած է վերջին փլուզումներէն ի վեր: Ուրեմն վարժուած պէտք է ըլլանք պաղարիւն վերլուծումներու:

Մանաւանդ որ, խնդիրը կապ ունի տարագիր բազմութեանց ճակատագրին, հայկական արժէքներու մշտնջենաւորման հետ :

Այսպէս, քննենք տարագիր երիտասարդութեան մէկ թերութիւնը,— ամէն բան դուրսէն, ուրիշէն, վերին խնամակալութենէ մը սպասել :

Այս վրիպումը մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ մեր գաղութին մէջ, որ երիտասարդ է իր համրանքով ալ :

Կրնաք հարիւրներով համրել ներկայացուցիչներ միջին եւ նոր սերունդներէն, որոնց ճակատը բաց է եւ մէջքը շիտակ: Բոլորն ալ նախանձելի դիրքեր գրաւած են բաղդատաբար կարճ ժամանակի մը մէջ, շնորհիւ իրենց ուշիմութեան եւ աշխատանքին: Անկախ են եւ ձեռներէց: Պատրաստ՝ ամէն զոհողութեան, յանուն հայրենիքի եւ ազգային մշակոյթի :

Քիչ – շատ հանրային ջիղ մըն ալ ունին: Կ՚ուզեն երեւալ, գործել: Խօսիլ: Գրել: Կան որ ընդունակութիւն կը ցուցնեն թափուր դիրք մը, «ժառանգութիւն» մը գրաւելու :

Եւ սակայն, ոչ մէկ իրական ճգնում՝ արժեցնելու համար այդ արդար յաւակնութիւնները : Ոչ մէկ տեւական ճիգ:

Ընդհակառակն՝ համաճարակ մը եղածով գոհանալու, թխածոյ գիտելիքներ կրկնելու : Ինչ որ կը նշանակէ լճանալ, եթէ ոչ ետ երթալ :

Իւրաքանչիւր սերունդ քայլ մը աւելի յառաջ պիտի նետուի: Բան մը աւելի պիտի գիտնայ: Պիտի թարմացնէ, լրացնէ իր սորվածը :

Այս տեսակէտէն, շատ ալ մխիթարական չէ հեռանկարը, մեր անմիջական շրջապատին մէջ :

Անշուշտ իրաւունք չունինք միեւնոյն պարտականութիւնները պահանջելու բոլորէն: Բայց անոնք որ ընդունակութիւն եւ տրամադրութիւն ունին բաժին մը ստանձնելու հանրային ծառայութեան մէջ, անվրէպ կէս ճամբան պիտի մնան, եթէ չքալեն ժամանակին հետ: Իսկ ժամանակը մեզի չսպասեր: Մանաւանդ այս ափերուն վրայ:

Առօրեայ կեանքի զբաղումները երբեք արդելք չեն ինքնազարգացման համար :

Շատ քիչ երիտասարդներ կրնան արժեցնել այդ աժան չքմեղանքը, որ երբեմն համազօր է անհոգութեան, եթէ ոչ ծուլութեան :

Ե՞րբ ժամանակ պակսած է շատ աւելի յոգնեցուցիչ նուաճումներու համար :

Ինչ որ կը մտանշենք, պարզապէս գիտակցութեան խնդիր մըն է :

Շատեր չարաչար պիտի զղջան տարիներ վերջը, երբ այսպէս ծանր հոգեր ծռեն իրենց մէջքը:

Այս ընթացքով, օր մը հեռաւոր յիշատակ պիտի դառնան երիտասարդութեան համար սարքուած դասախօսութիւններն ու դասընթացքները:

Այն ատեն, բացուած պիտի ըլլայ անջրպետ մը ոչ միայն երկու սերունդներու, այլեւ տարագիր բազմութեանց եւ հայրենիքին միջեւ :

Մեզի համար հաճոյք մը չէ շարունակ յիշեցնել այս տարրական ճշմարտութիւնները :

Բայց, տարիները կը թաւալին: Մշակները կը մաշին: Պահանջները կը բազմանան:

Կարելի՞ է ճրագը փոխանցել մէկ սերունդէն միւսը, առանց նորոգելու իւղը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՇՏ ՄԵՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Այո՛, աւելի քան կենսական է, քիչ մը աւելի մանրամասնութեանց մէջ մտնել դպրոցներու խնդրին առթիւ: Ցաւոտ հարց մը որ կը պահանջէ ոչ միայն գիտակից ու սրտցաւ վերաբերում, այլ եւ լրջութիւն ու լայնամտութիւն :

Արդարեւ, ունինք կրթական մարմիններ որոնք չէլ ակնոցներ դրած, չեն հրաւիրեր լաւագոյն ուսուցիչը, խրտչելով անոր այս կամ այն քաղաքական ու մանաւանդ Դաշնակցական համոզումներէն :

Տակաւին կայ դասագիրքերու հարցը:

Ընդհանրապէս լաւագոյն ձեռնարկները չեն որ կը գործածուին, հեղինակին կուսակցական հանգամանքին պատճառով:

Դեռ յիշէ՞նք այս կամ այն երկրին քաղաքական դաւանանքին յարմարելու փութկոտութիւնը, կարգ մը թաղական ազաներու կողմէ, որոնք մետասաներորդ ժամու «յառաջդիմական» դարձած, իրենց մօրը կաթն ալ կ՚ուրանան :

Այս պայմաններու մէջ, ինչո՞ւ մեղադրենք այն մշակները որ համտեսած են ասպարէզին բոլոր դառնութիւնները, շօշափած են ազային ու էնաֆին, «յառաջդիմական»ին ու յետադիմականին զարկերակը, եւ մածունը կը փչեն ուտելէ առաջ :

Կան անշուշտ երիտասարդ նուիրեալներ, միշտ խանդավառ, որոնք կ՚երթան մինչեւ Ճէզիրէ եւ Տէր Զօր կամ Քէսապ, մինչեւ Մակեդոնիոյ կամ Իրաքի, Իրանի հեռաւոր անկիւնները, մեր լեզուն, մեր անուշ բարբառը հնչեցնելու հայ մանուկին ականջին :

Մեր անմիջական շրջապատին մէջ եղածները այս չափանիշով չենք կրնար չափել անշուշտ: Բայց հոս ալ դասընթացքի մը վարժապետը ունի նոյն դժուարութիւնները: Անկէ ալ միշտ կը պահանջուի զոհողութի՛ւն, բառ մը որուն գործածութիւնը այլեւս փուշ փուշ կ՚ընէ ուսուցիչին մարմինը: Զափազանցութիւն չէ վստահ եղէք :

Վարիչներ կան որ ամէն բան կ՚ընեն տարին 2000 ֆրանք պակաս վճարելու համար, բայց երբեք մտքէ չեն անցըներ ամէն բան ընել 2000 աւելի վճարելու:

Ո՞ր մէկ ցաւը :

ՍՕՍԻ

ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Փարիզի մէջ գրեթէ միեւնոյն ատեն կը բացուին երեք միջազգային գիտական համագումարներ.— 1. Լեզուաբաններու, 2. Բիւզանդագէտներու, 3. Արեւելագէտներու :

Երեք համագումարներուն ալ կը մասնակցին հայ գիտնականներ եւ օտար հայագէտ գիտնականներ :

Մասնաւորաբար բիւզանդագէտներու համագումարին մէջ պիտի խօսին հայ գիտնականներ, Պոլսոյ Այա Սոֆիայի մէջ երեւան ելած Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի պատկերին եւ Անիի Մայր եկեղեցիի ծագման մասին:

Այս համագումարին առթիւ կազմակերպուած է նաեւ ցուցահանդէս մը Սորպոնի մէջ, հայ արուեստի եւ ճարտարապետութեան բաժինով :

Բիւզանդագէտներու համագումարին հանդիսաւոր բացումը պիտի կատարուի Յուլիս 27ին, ժամը 3—6, 3 rue Michelet, Paris (6):

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երրորդ կուսակցութեան (յառաջդիմական) առաջին համագումարը բացուեցաւ Ֆիլատելֆիայի մէջ, նշանակելու համար Հանրապետութեան նախագահութեան թեկնածուն, որ է կուսակցութեան հիմնադիրը, Հէնրի Ուոլըս: Համագումարը այս առթիւ պաշտօնապէս պիտի հռչակէ թէ կուսակցութիւնը վերջնապէս կազմուած է: Պատուիրակները ձաղկեցին ամերիկեան աշխարհակալութիւնը: Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ խօսեցան նաեւ «ՀԱՅԱՍՏԱՆի կացութեան մասին»:

ՑՈՐԵՆԻ ՀՈՒՆՁՔԸ 7.245.000 թոն պիտի ըլլայ, համաձայն նոր հաշիւներու: Բայց յոյս չկայ որ բաժնեչափը ջնջուի: 1930—39 միջին հունձքն էր 8.050.000 թոն եւ դարձեալ դուրսէն ցորեն կը ներածէին :

ԿԱՐԱԳԻ Յուլիսի բաժնեչափը պիտի տրուի մինչեւ այս ամսու վերջը:

Նոր դահլիճին կազմութիւնը

Ազգ. ժողովի հանրապետական այն խմբակցութիւնները՝ որոնց վրայ Անտրէ Մառի յոյս դրած էր իր դահլիճը կազմելու համար, հաւանած ըլլալով գործակցիլ իրեն, ապագայ վարչապետը հաղորդեց Հանրապետութեան նախագահին թէ՝ կ՚ընդունի կազմել նոր դահլիճը: Լէօն Պլում եւ Փոլ Ռէյնօ հաւանած են մասնակցիլ նոր կառավարութեան :

Անտրէ Մառի կը յուսայ թէ այսօր իսկ պիտի կրնայ իր դահլիճով ներկայանալ ազգ. ժողովին: Սակայն, տակաւին անձի եւ քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդիրներ կան, որոնք լուծում կը պահանջեն: Այսպէս, ընկերվարականները հաշտ աչքով չեն նայիր Ազատութեան Հանրապետական կուսակցութեան (P. R. L.) անդամներու մասնակցութեան, եւ մանաւանդ Փոլ Ռէյնոյի ներկայութեան՝ իբրեւ տնտեսական եւ ելմտական նախարար, որովհետեւ այս նախկին վարչապետը պայման դրած է որ հրամանագիրներով կառավարելու լայն իրաւասութիւններ տրուին իրեն, որպէսզի իր գործը արդիւնաւոր ըլլայ: Արտաքին նախարարի ընտրութիւնն ալ դիւրին չերեւար : Ընկերվարականները կը փափաքին որ այս պաշտօնը տրուի Պլումի կամ Ռամատիէի :

Քաղաքական խնդիրներուն գալով, ժողովրդականները կը պահանջեն անյապաղ ազդու միջոցներ ձեռք առնել, գիները զեղչելու համար, եւ արտաքին նախարարութիւնը յանձնել այնպիսի անձնաւորութեան մը, ինչպէս Պիտօ կամ Շուման, որ երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը փոփոխութիւն չկրէ: Ընկերվարականներն ալ, իրենց կողմէ, վերապահ են կառավարական ծրագրին հանդէպ, մասնաւորապէս այս ծրագրին տնտեսական մասին համար: Կ՚ուզեն դահլիճին կազմութենէն առաջ գիտնալ թէ՝ ինչ որոշում տրուած է հրամանագիրներու մասին եւ թէ՝ Անտրէ Մառի ինչպէս պիտի պաշտպանէ դպրոցներու աշխարհականացման սկզբունքը : Այս պատճառով, ընկերվարականները որոշած են կառավարութեան ծրագիրը խորհրդարանի առջեւ կարդացուելէն ետք միայն ըսել թէ՝ պիտի կրնա՞ն մասնակցիլ դահլիճին: Նմանօրինակ որոշում մը տուաւ նաեւ ժողովրդականներու խորհրդարանական խմբակցութիւնը: Հետեւաբար, գլխաւոր կուսակցութեանց դիրքը այն ատեն միայն վերջնապէս պիտի ճշդուի, երբ Անտրէ Մառի իր դահլիճին հետ ազգ. ժողովին ներկայանալով, պարզէ իր կառավարական ծրագիրը :

★ Կարգ մը թերթեր հետեւեալ ենթադրութիւնները կ՚ընեն նոր կառավարութեան կազմին մասին (կը նշանակենք միայն գլխաւոր նախարարութիւնները).— Անտրէ Մառի՝ վարչապետ. Լէօն Պլում, Պիտօ կամ Շուման, Լանիէլ՝ պետական նախարարներ. Շուման կամ Պիտօ՝ արտաքին նախարար. Փօլ Ռէյնօ՝ ելմտական, Ռամատիէ՝ ազգ. տնտեսութեան, Մոք՝ ներքին, Հանրի Թէյթժէն կամ Քոսթ – Ֆլորէ՝ դատական, Ռընէ Մայէր՝ ազգ. պաշտպանութիւն :

★ Համայնավար կուսակցութեան քաղաքական բիւրօն զեկոյց մը հրատարակեց, որով կ՚ըսէ թէ Պ. Անտրէ Մառիի ծրագիրը հակառակ է Ֆրանսայի ժողովուրդին շահերուն եւ կամքին, ինչպէս եւ երկրին անկախութեան: Այս առթիւ մասնաւորապէս կ՚այպանէ Փօլ Ռէյնօն, Ժիւլ Մոքը, Լէօն Պլումը, Ռընէ Մայէրը եւն., վարկաբեկիչ որակումներով :

Անգլիացիները կը յուսան ելք մը գտնել Պերլինի տագնապին

Անգլ. դահլիճին նիստէն ետք, որուն մասնակցեցան նաեւ ծովակալ լորտ Քընինկէմ եւ սպայակոյտի պետ զօր. Հոլիս, արտաքին նախարար Պէվին Պերլինի մասին յայտարարեց Երեսփ. ժողովին առջեւ .—

Մեր քաղաքականութիւնը կը մնայ այն՝ ինչ որ էր առաջ: Ինչպէս երէկ յայտարարեց զօր. Մարշըլ, չենք կրնար ընդունիլ որեւէ բռնադատում: Կը շարունակենք խորհրդակցիլ Փարիզի եւ Ուաշինկթընի հետ, Պերլինի խնդիրը լուծելու համար: Բրիտանական կառավարութիւնը պատրաստ է բանակցելու խորհրդային կառավարութեան հետ, կարգադրելու համար այս խնդիրը եւ ուրիշ զանազան հարցեր, անմիջապէս որ հարթուին Պերլինի արեւմտեան շրջաններու հաղորդակցութեանց արհեստագիտական դժուարութիւնները :

Չըրչիլ ալ հաւանեցաւ այս տեսակէտին :

★ Լոնտոնի մէջ տիրող կարծիքին համաձայն, զօր. Մարշըլի առջի օրուան կորովի, բայց հաշտարար յայտարարութիւնները նշան են թէ՝ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը պիտի ընդունի Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի առաջարկը՝ Չորսերու նոր ժողով մը գումարելու մասին: Այս պարագային, Մոսկուայի տալիք պատասխանէն կախում պիտի ունենայ հաշտութեան խորհրդաժողովի գումարումը :

Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍՈՒՏԵՐՈՒ ՏԱՐԱՓԸ

«Ամերիկահայ Ազգային Խորհուրդ» կոչուած խառնիճաղանճը, որ մեծխօսիկութենէ եւ աղմկարարութենէ զատ ուրիշ բան ըրած չէ իր գոյառումէն ասդին, վերջերս ծպտեալ համայնավարներու օրկան «Լրաբեր»ին մէջ, Մայիս 29ին, հրատարակած է յայտարարութիւն մը՝ «Դրոյի եւ մեղսակիցներու նոր հայրենադաւ արկածախնդրութիւնը» խորագրով :

Ըստ յայտարարութեան, ասիկա խոստացումն է Երեւանի մէջ արտասանուած ձայնասփիւռ ճառի մը, որ հաղորդուած է Ռումանիա, Հայաստանեան Ճակատին, այնտեղէն ալ փութացուած Նիւ Եորք՝ «Ազգային Խորհուրդ»ին :

Այդ յայտարարութիւն – ստաբանութեան մէջ ըսուած է.—

« Երեւանի ռատիօն, Ապրիլ 25ին, հեռարձակեց տեղեկութիւն մը, մերկացնելով Վրացեանի, Դրաստամատ Կանայեանի — Դրոյի, Կամսարականի եւայլ Դաշնակներու մեղսակցութիւնը ամերիկեան իմպերիալիստներու շրջանակներուն հետ, հաղորդելով, որ վերջերս Միացեալ Նահանգներու Դաշնակ պարագլուխները ճաշկերոյթ մը սարքած են, ի պատիւ ամերիկեան բանակի զօրավար Շէքէրճեանի, որ յետոյ Դաշնակներու յանձնարարութեամբ, ամերիկեան կառավարութիւնը ուղարկած է Փրանսա, որպէսզի կազմակերպէ հայ դաւաճաններու արտագաղթը դէպի Միացեալ Նահանգներ :

« Նոյն ժամանակ Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին մէջ կը կազմակերպուի հայկական դաւաճանական բանակ մը, Դրոյի ղեկավարութեամբ, որուն նպատակն է յարձակիլ Սովետ. Հայաստանի վրայ, Սովետ – Ամերիկեան զինեալ բախումի մը պարագային : Կաթոլիկներու ներկայացուցիչ Կամսարական կ՚ընկերակցի Դրոյին, վերջինոյն դաւադրական այցելութիւններու ընթացքին : Ցաւալի է, կ՚եզրակացնէ ձայնասփռուած յօդուածը, որ արտասահմանի որոշ թուով մոլորած մարդիկ դեռ կը հետեւին ավանտիւրիստ Դաշնակ պարագլուխներուն :

« Նման պարագաներ անսպասելի չէին : Անոնց դրական կողմն այն է, որ այս առթիւ զգաստութեան կրնան գալ կարգ մը բարեմիտ Հայեր, որոնք կը դժուարանային համոզուելու, թէ կրնան գտնուիլ Հայեր, որոնք գիտակցօրէն կամ անգիտակցօրէն մեր Հայրենիքի թշնամիներուն գործիք դառնան :

« Նման պարագաներ մեզի կը թելադրեն աւելի ամրապնդել մեր միասնականութիւնը, աւելի աշխուժացնել մեր փոխադարձ յարաբերութիւնները եւ միահամուռ հակահարուածներով չէզոքացնել եւ անարգանքի սիւնին գամել բոլոր կարգի հայրենադաւները »:

Այս զարշելի յայտարարութեան մէջ ամէն տող, ամէն բառ, ամէն կէտ սուտ է, ճիշդ ու ճիշդ հարազատ հայելին ռուս բոլշեւիկի հոգիին, ուր սուտը նստած է թանձր եւ անթափանցելի :

« Ստէ, կրկնէ սուտը, կեղծէ » լենինեան վարդապետութեան խնկական ու բառացի արտայայտութիւնը :

Առաջին անգամը չէ, որ Երեւան ստութեան արշաւ կը բանայ մեր ազատագրական պայքարի չքնաղագոյն ու պայծառագոյն դէմքերէն հերոսական Դրոյի եւ անոր միջոցաւ Դաշնակցութեան դէմ :

Անկէ առաջ ալ Երեւան այդպիսի ամօթալի ստութեան տարափ մը ցեխարձակեց Դրոյի եւ անոր պատկանած Դաշնակցութեան դէմ եւ կոչեց զանոնք հայրենադաւ, երբ քաջ գիտէր որ Դրոները ու Դաշնակցութիւնը, իրենց գործունէութեան բովանդակ տարիներուն, մէկ իրական « յանցանք » էին գործած, — հայրենադաւ չէին եղած, այլ հայրենապաշտպան :

Դրոն ու Դաշնակցութիւնը զրպարտուեցան ու ցարդ կը զրպարտուին իբրեւ Նացիներու գործակից, երբ արեւու չափ պարզ է որ Նացիներու բոլոր գաղտնի դիւանները իրենց ձեռքին մէջ ունեցող Երեւանի իրական տէրերը Մոսկուայի մէջ մէկ հատիկ փաստ չգտան իրենց այդ հրէշածին սուտերը ապացուցանելու :

Եթէ այդպիսի գործունէութիւն եւ փաստ գոյութիւն ունենային, դաշնակից զրաւող բանակներու ճիրաններէն ոչ ոք կրնար փրկել ոչ Դրոն, ոչ Դաշնակցութիւնը : Անոնք կը քաւէին այդպիսի յանցանք մը՝ կախաղաններու վրայ, ինչպէս հարիւրաւորներ քաւեցին :

Մենք հրատարակեցինք յօդուածաշարք մը՝ մեր պաշտօնակից «Ցուսաբեր»էն առնելով, ուր սպառիչ կերպով խօսուած է Դրոյի գործի մասին եւ որ անհերքելիօրէն կ՚ապացուցանէ, թէ այս առթիւ Երեւանի ձայնասփիւռի եւ արտասահմանեան կարմիր գործակալներու գրածները ծայրէ ի ծայր բացարձակ սուտեր են, բոլշեւիկավայել սուտեր : Իսկ աշխարհի մէջ դժուարագոյն գործը սուտին, դիտմամբ յերիւրուած սուտին դէմ կռուիլն է :

Անմահն Կէօթէ կ՚ըսէ. «Դժուարագոյնը մոլուկին դէմ կռուիլն է, որովհետեւ անոր զէնքը դարշահոտութիւնն է »:

Համայնավարին եւ ուղեկցին համար պարկեշտ խօսքը անարժէք է, ան կը կրկնէ իր սուտը, կը յեղյեղէ անընդհատ, որովհետեւ ան մլուկն է մեր հանրային կեանքին եւ անոր զէնքը դարշահոտութիւնն է :

Ալ որո՞ւ հոգ, թէ Նացիներու դէմ կռւող, արիւն թափող ու յաղթանակող մեծ պետութեանց սեւ ցանկերու վրայ կան ոչ թէ Դրոներու, այլ « Լրաբեր »ները հովանաւորողներու անունները :

Ալ որո՞ւ հոգ, թէ Դրոն ու իր գործակիցները, Հիթլէրի ամենազօրաւոր ու տիրական շրջանին, ոչ թէ ոեւէ ծառայութիւն չեն մատուցած Նացի զէնքի յաջողութեան, այլ պաշտպանած են բովանդակ Եւրոպայի անպաշտպան հայութիւնը :

Ալ որո՞ւ հոգ, թէ գերման ցասումէն փրկած են անոնք ոչ արիական ամբաստանուած հայ ժողովուրդի ցիրուցան բեկորները, Ռումանիայէն մինչեւ Ֆրանսա, ընդ որս նաեւ երէկ ծակը մտած, իսկ այսօր հրապարակը աղմկող համայնավար սինլքորները :

Ալ որո՞ւ հոգ, թէ Դրոն ու Դաշնակցութիւնը, Գերմանիոյ տիրակալութեան շրջանին, փրկած են աւելի քան ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ հայութիւն եւ տասնեակ հազարաւոր հայ գերիներ ... եւն. եւն.:

Պատմութիւնը պիտի արձանագրէ, երբ կիրքն ու կուսակցաբար ոգին հանդարտի օր մը, թէ համաշխարհային երկրորդ մեծ պատերազմէն, հայ ժողովուրդը նուազ կորուստներով դուրս եկաւ մեծ աղէտէն, որովհետեւ հայութեան ազնուագոյն զաւակը՝ Դաշնակցութիւնը եւ անոր ազնուագոյն մարտիկները Դրոյի գլխաւորութեամբ, ըմբռնեցին քաղաքական վայրկեանին լրջութիւնը եւ, խոհականութեամբ ու իմաստութեամբ, յաջողեցան թէ կուշտ պահել գերման գայլը եւ թէ ողջ պահել հայ գառնուկը :

Անկէ դուրս, այլեւս պէտք կա՞յ մէկիկ մէկիկ ժխտել վերոյիշեալ յայտարարութեան մէջ անպատկառօրէն սփռուած խուրաքանչիւր սուտը :

Պէտք կա՞յ ըսելու, թէ ոչ Դաշնակցութիւնը, ոչ ալ ամերիկեան կառավարութիւնը ղրկած են Զօրավար Շէքէրճեանը Գերմանիա (ոչ թէ Ֆրանսա), այլ խումբ մը Ամերիկահայեր՝ « Անչա »ի շուրջ համախմբուած, հայ տարագիրներու կացութեան ծանօթանալու եւ անոնց վիճակը մեղմելու հայրենասիրական շարժառիթով :

Պէտք կա՞յ ժխտելու, թէ Գերմանիոյ տարագիրներու քէմփին մէջ ոչ Դրո, ոչ այլ ոք ոեւէ «դաւաճանական» բանակ կազմելով զբաղած չեն, եւ միայն ստախօս համայնավարի պրոպագանդային յերիւրանքն է այս :

Պէտք կա՞յ ժխտելու, թէ ոչ կաթոլիկ ներկայացուցիչ Կամսարական կ՚ընկերակցի Դրոյին, ոչ ալ «դաւադրական» այցելութիւններ գոյութիւն ունին :

Այս սուտերը կը ձայնասփռուին Երեւանէն, որպէսզի արտասահմանի հակադաշնակցական մոլուցքով տառապող համայնավար և ուղեկից թերթերը օրերով քաշքշուք ընեն եւ խաբեն միամիտներ, «աշխուժացնելու փոխադարձ յարաբերութիւնները եւ ամրացնելու միասնականութիւնը», այլ խօսքով՝ համայնավար պրոպագանդը յառաջ մղելու հայ գաղթաշխարհին մէջ եւ պառակտումն ու ատելութիւնը խորացնելու սփիւռքի հայ տարրերու միջեւ :

Երեւան սար կը ձգտի սուտերով ու զրպարտութիւններով :

Երեւան սուտերով կը հալածէ Դաշնակցութիւնը, որպէսզի իր հայրենադաւ դէմքը ծածկէ հայրենապաշտ Դաշնակցութենէն :

(Խմբագրական «ԱՍՊԱՐԷԶ»ի)

Վաստակաւոր ուսուցչի մը յոբելեանը

ՅԱԿՈԲ ԳԱԼԷՄՔԵԱՐԵԱՆ

Ինչպէս հաղորդած էր «Յառաջ», Պրազիլիոյ մեր հայրենակիցները նախաձեռնարկ եղած են տօնելու յոբելեանը վաստակաւոր ուսուցչի մը՝ բնիկ Մարաշցի Յակոբ Գալէմքեարեանի (Գալէմճեան), որ ամբողջ 50 տարի նուիրուած է կրթական գործին եւ բազմաթիւ աշակերտներ հասցուցած :

Յոբելեանի տօնակատարութեան թուականն նախատեսուած է յառաջիկայ Սեպտեմբերի առաջին կիրակին, Սան Փաւլոյի մէջ, ուր հաստատուած է յոբելեարը 1934էն ի վեր, վայելելով գաղութին միահամուռ յարգանքը

« Նահապետ » տիտղոսը՝ զոր Հարաւային Ամերիկայի մեր հայրենակիցները տուած են իրեն, լիովին կը բացատրէ այն անսահման սէրն ու գուրգուրանքը, որով շրջապատուած է մեր ծերունազարդ ուսուցչապետը :

1903—1904 տարեշրջանին ինքս ալ աշակերտած ըլլալով իրեն Մարաշի Կեդրոնական վարժարանին մէջ, անջնջելի յիշատակ մը պահած եմ իրմէ : Տնօրէն հանգուցեալ Սողոմոն Ոսկերիչեանէն վերջ, ինքն էր գլխաւոր ուսուցիչ — դաստիարակը եւ մեծ հեղինակութիւն կը վայելէր բոլոր աշակերտներուն մօտ :

Յոբելենական յանձնախումբը իր շրջաբերականին մէջ կը շեշտէ թէ «յոբելեանի թուականը կը զուգադիպի Մարաշի Կեդր. Վարժարանի հիմնարկութեան 70ամեակին, տրուած ըլլալով, որ այդ պատմական եւ փառաւոր հաստատութիւնը հիմնուած էր 1878ին»:

Ուրեմն յոբելեանի նախաձեռնողները միաժամանակ գեղեցիկ մտածումն ունեցած են տօնելու 70ամեակը ազգային կրթական հաստատութեան մը, որ մինչեւ Կիլիկիոյ պարպումը հասցուցած է, հազարաւոր աշակերտներ որոնցմէ շատեր ամերիկեան գօլէճներու եւ բարձրագոյն վարժարաններու մէջ իրենց ուսումը շարունակելով կարեւոր դիրքերու տիրացած են :

Յոբելեարը ինք եւս ուսած է Մարաշի Կեդր. վարժարանին մէջ, աշակերտելով 1895ին Նահատակեալ հօրս՝ Սարգիս Սամուէլեանի, որ տարիներով տնօրէն եւ ուսուցիչ եղած է կրթական այդ հաստատութեան: Պ. Յ. Գալէմքեարեան — ինչպէս ուրիշներ — ցարդ խանդաղատանքով եւ երախտագիտութեամբ կը յիշէ անոր անունը :

Յոբելենական յանձնախումբը շրջաբերականով մը կոչ կ՚ուղղէ յոբելեարի բոլոր աշակերտներուն, որ իրենց անունները ղրկեն իրեն, յիշելով իրենց ներկայ զբաղումները :

Յանձնախումբի խմբագրած համառօտ կենսագրականին համաձայն՝ Գալէմքեարեան 1896էն կը սկսի իր կրթական բեղնաւոր աշխատանքը, ընդհատ պաշտօնավարելով իբրեւ տնօրէն եւ ուսուցիչ Մարաշ՝ Կեդրոնական, Հայ բողոքականաց Ակադեմիա եւ Հայ կաթողիկէ վարժարաններու մէջ: Իսկ սահմանադրութեան հռչակումէն, նաեւ՝ Մարաշի պետական «Իտատի» վարժարանին մէջ, իբրեւ ուսուցիչ հայ լեզուի եւ բնական գիտութեանց :

Յետագային կը պաշտօնավարէ նոյնպէս Այնթապի Վարդանեան վարժարանին, Կիլիկեան ճեմարանին եւ Հալէպի Հայկազնեան եւ Կրթասիրաց դպրոցներուն մէջ :

Յակոբ Գալէմքեարեան, բազմակողմանի հմտութեամբ օժտուած, քաջ հայագէտ, հեղինակաւոր եւ նուիրուած ուսուցիչ մը եղած է: Այդ շրջանին, Մարաշի Կեդր. վարժարանին մէջ ուսում առնող աշակերտները շատ մեծ յաջողութիւններ կ՚ունենային, այնպէս որ, Այնթապի եւ Տարսոնի Ամերիկեան Գօլէճներու, ինչպէս նաեւ Գոնիայի Ճէնանեան գօլէճի տնօրինութիւնները, յոբելեարին ուղղուած գրութիւններով իրենց մասնաւոր շնորհակալութիւնը կը յայտնէին :

Ունի կարգ մը հեղինակութիւններ :

Յակոբ Գալէմքեարեան 1934էն ի վեր հաստատուած Սան Փաւլօ, 1945 դժբախտութիւնն ունեցաւ կորսնցնելու իր կենակիցը, Տիկին Մաքրուհի Գալէմքեարեանը (ծնեալ Մուրատեան) եւ իր անդրանիկ զաւակը՝ Պարգեւ Գալէմքեարեան: Տիկին Գալէմքեարեան եղած էր տիպար հայուհի մը եւ թանկագին օժանդակ մը՝ իր ամուսնոյն եւ միասին ուժ տուած էին իրենց զաւակներուն կրթութեան գործին :

Յոբելենական Յանձնախումբը ոեւէ նիւթական ակնկալութիւն չունի, քանի որ Պ. Գալէմքեարեան բարեկեցիկ է: Սակայն եթէ իր երախտապարտ աշակերտները փափաքին ինքնաբուխ նուէրներ ընել այս առթիւ, յոբելեարին մեծագոյն բաղձանքն է, որ Սան Փաւլոյի հայ գաղութին համար հիմնուի հայերէն գրքերով ճոխ գրադարան մը, ուրկէ օգտուին անխտիր գաղութին բոլոր Հայերը :

Յանձնախումբի ատենապետն է Պ. Բենիամին Կայծակեան, ատենադպիր՝ Համբարձում Տատեան, գանձապահ Գառնիկ Պապարեան, Բ. ատենապետ Գրիգոր Արովեան, խորհրդականներ՝ Տոքթ. Գր. Եաղուբեան, Նազարէթ Տիշչէքէնեան եւ Արսէն Մոմճեան : Թղթակցութեան հասցէ. Krikor Apovian, R. 25 de Março No. 754 S.Paulo — Brésil .

Ահա գեղեցիկ առիթ մը՝ վաստակաւոր կրթական մշակ մը արժանաւորապէս պատուելու համար :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԳԻՐ, Գիրք – յեղափոխական հայ երիտասարդութեան, հրատ. Դաւիթ Շահլամեան: Գ. Հատոր, պրակ Բ.: Հասցէ.— B. P. 1060:

Հայրը թուրք, մայրը հայ

Նիւ Եորքի «Հայաստանեայց եկեղեցի»ի Ապրիլի թիւին մէջ Առաջնորդարանի քարտուղար Պ. Վ. Թաշճեանի կը գրէ թէ վերջերս Առաջնորդարանի դիւանին գրասենեակը ներկայացած է երիտասարդ մը, սեւ աչքերով եւ սեւ մազերով, դէմքը սովորականէն քիչ մը աւելի թխացած, արեւահար, եւ հագուստը ոչ այնքան խնամեալ: Մօտեցած է մուտքի ամենամօտիկ դրագրուհիին եւ թուրքերէն լեզուով հարցուցած է.

— Թուրքերէն կը խօսի՞ք:

Օրիորդը մատով զինքը ցոյց տուած է եւ երիտասարդը քայլերը ուղղած դէպի իր գրասեղանը, վարանումով եւ անվստահ :

Նոյն հարցումը ըրած է իրեն եւ նոյն լեզուով պատասխանուած է :

— Կը տեսնեմ որ չափազանց զբաղած էք. սակայն ներող պիտի ըլլաք եթէ ձեր ժամանակը ակնկալուածէն աւելի առնեմ: Երեք ժամ քաղաքիս մէջ փնտռտուք կատարեցի, մինչեւ որ ձեր հասցէն կրցայ գտնել եւ գալ: Ես պատմութիւն մը ունիմ: Կ՚աղաչեմ որ լսէք :

Ու պատմեց հետեւեալը.

— Ես Թուրք մըն եմ, կամ Հայ մը, ընդունեցէք ինչպէս որ կ՚ուզէք, բայց պատմութիւնս լսելէ ետք: Ես ծնած եմ Ուրֆայի Սուրուճ գաւառի Սասի գիւղը: Հայրս Թուրք գիւղացի մըն է որ նախորդ պատերազմի շրջանին ամուսնացած է Հայուհիի մը հետ, տեղահանութեան ատեն: Պատերազմէն վերջ երբ հազիւ 6 տարու էի, մայրս զիս հետը առնելով Հալէպ եկաւ, ուր եւս հասնելով հայրս ինծի հետ վերադարձաւ գիւղ :

Ես մայրս հազիւ կը յիշեմ եւ միայն գիտեմ որ անունը Կիւլլի էր: Կը յիշեմ նաեւ որ կ՚ըսէր թէ ինքը Գայսէրիի Էքրէք (Ագարակ) գիւղէն է: Իր հայրը Գայսէրիի մէջ արծաթագործ եղած է եւ ապա գաղթած Ամերիկա իր երկու մանչ զաւակներուն մօտ եւ համոզուած եմ որ մայրսԱմերիկա ե-Ամերիկա պիտի երթանք իր հօրը եւ եղբայրներուն մօտ եւ համոզուած եմ որ մայրսԱմերիկաեկած է: Մանկութիւնս եւ պատանեկութիւնս մօրս կարօտովը պապակ անձկութեամբ անցուցի, միշտ զայն երազելով եւ գտնելու անձկանքով եւ երբ չափահաս եղայ, որոշեցի գտնել մայրս :

Երկար թափառումներէ ետք հասայ հոս, մօրս հետքը փնտռելու: Պաղատագին կը խնդրեմ որ մայրս գտնէք:

— Պէքիր, ըսի, տուած տեղեկութիւններդ այնքան անորոշ եւ տարտամ են որ, դժուար է փնտռտուք կատարել :

— Ոչ, պատասխանեց ան, մօրս երկու այտերուն վրայ վէտք (հաճի)զարնուած է եւ ոտքերէն մէկուն վրայ սպի մը ունի :

— Բայց ձեր մայրը, հէք հայուհի մը, ի՞նչ օգտակարութիւն կրնայ ունենալ, եթէ գտնէք իսկ:

— Ներեցէք, ըսաւ, դուք ալ մայր ունեցած էք եւ որդիական սէր, պէտք է զգաք այն ինչ որ ես կը զգամ: Մայրութիւնը ազգութիւն չունի, ես մայրակորոյս որբ մըն եմ, որ մայրս կ՚որոնեմ, կը խնդրեմ որ ձեր կարելի միջոցներով փորձէք գտնել զայն: Հաւատացէք որ երբ գտնեմ մայրս, կ՚ընեմ այն, ինչ որ կամենայ :

Ալ չխօսեցաւ: Ու մեկնեցաւ գրպանէն իր մէկ նկարը հանելէ եւ հասցէ մը տալէ ետք :

ԱՄԷՆԷՆ ՄԱՀԱՑՈՒ ՊԱՏՈՒՀԱՍԸ

Ամբողջ աշխարհի մէջ 10էն 20 միլիոն հիւծախտաւորները հետեւեալ համեմատութիւնը կը ներկայացնեն.— Նիւ Եորք 42 %, Քոփէնհակ 44 %, Կլէսքօ 132 առ հարիւր, Հռոմ 135 առ հարիւր եւ Վարշաւա 275 % :

Ք. Ճառագայթները, դարմանատուները, հիւանդանոցները, զանազան դեղերը թէեւ նպաստած են այս ախտը նուազեցնելու, այսուհանդերձ «դեռ շատ գործ կայ կատարելիք», ըսաւ Տոքթ. Հարթ, Մ. Նահանգներու տարեկան համագումարին մէջ: «Պէտք է գտնել դեղ մը կամ դեղերու բաղադրութիւն մը ամէնէն առաջ, սատկեցնելու սկզբնական թոքախտը: Այդ իտէալ դեղը պէտք է որ արագ արդիւնք տայ, առանց անպատեհութեան, ինչպէս գլխապտոյտ, սրտխառնուք եւայլն:

Սթրեփթոմիսինը գործածուած 1943ին Տոքթ. Ուէյքսմէնի կողմէ, առաջին դեղն էր որ իսկապէս կը խոստանար դարմանել հիւծախտը :

Տոքթ. Եումէնս զեկուցում մը ղրկած է Pasի մասին (para-aminosalicylic acid), քիմիական բաղադրութիւն մը որ բաւական յաջող արդիւնքներ տուաւ հնդկական խոճկորին եւ մուկերուն վրայ: Բայց աւելցուց թէ մարդկային հիւծախտը առով դարմանելու համար անհրաժեշտ է կատարելագործել ուսումնասիրութիւնները: Փորձը ցարդ ցոյց կուտայ որ սիւլֆոն եPas խառնուած սթրեփթոմիսինի հետ աւելի ազդեցիկ է քան սթեփթոմիսինը առանձին :

Տոքթ. Օրուրքի թոքախտաւորներու վրայ եղած վիրաբուժական գործողութիւնը կը կայանայ թոքին վրայի անբնական կերպով հաստցած մաշկը հանելուն մէջ: Այս գործողութեամբ 37 հիւանդներէն մէկը միայն մեռած է:

Տոքթ. Ալէն Հըրսթ կը նկարագրէ վիրաբուժական դարմանումի ձեւ մը, ուր կուրծքը ձեւէ չելլեր :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անթուանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 18ին, Պ. Նաճարեանի ագարակը, հանդէսը բացուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ «Մարսէյէզ»ով եւ «Յառաջ Նահատակ»ով :

Օրուան նախագահն էր Սիրանուշ Մանոյեան, որ քանի մը խօսքով պարզեց հայ կնոջ դերը անցեալին թէ ներկային մէջ: «Ինչպէս անցեալին ունեցած ենք Գայիանէներ, Շաքէներ, Հռիփսիմէներ, Հեղինէներ, Սաթենիկներ, այսօր ալ ունինք Կապոյտ Խաչուհիներ, որոնք օտարութեան մէջ իրենց տնտեսական հոգերուն հետ ազգին ցաւն ալ իրենց ուսերուն վրայ կրելով կը վազեն հոն ու հոս : Մի վհատիք, օր մը պայծառ արեւը պիտի ծագի մեր հայրենիքին վրայ եւս : Կեցցեն Կապոյտ Խաչուհիները, կեցցէ իրենց գործունէութիւնը» :

Յետոյ կարգով երգեցին փոքրիկն Վարդգէս Պօյաճեան, Օր. Անժէլ Եղոյեան, Արմենուհի Դաշնակեան, Վրէժուհի Մինճերիտեան, իսկ արտասանեցին Հեղինէ Տօնիկեան, Իսկուհի Նազարէթեան: Երգեց նաեւ Թ. Մարգարեան: Ներկայացուեցաւ «Երկու որբերը» ՊուլվառՕտտոյի Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ: Նաեւ ներկայացուեցաւ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ «Գողը եւ Դատաւորը»:

Հայկական պարեր, հայկական տարազով Սէնթ Անթուանի Նոր Սերունդի կողմէ: Բանախօսը հիւանդութեան պատճառաւ չկրցաւ ներկայ ըլլալ: Ուստի խօսեցաւ Տիկին Արաքսի Սուքիասեան, որ ըսաւ.— «Այս բազմութիւնը ցոյց կուտայ ձեզի թէ ինչ կազմակերպութիւն է Կապոյտ Խաչը: Մայրեր, քոյրեր, ուժ տուէք Կապոյտ Խաչին, որ օգնութեան ձեռք կ՚երկարէ ամէն տեղ, մինչեւ Սուրիա, Յունաստան, Հայաստան եւն. : Մենք գանձ չունինք, մեր գանձը դուք էք: Ուր որ թշուառութիւն կայ, հոն է Կապոյտ Խաչը »:

Երգեցին Պ. Գրիգոր եւ Ռուբէն Մանուկեանները, Պ. Շարեան եւ Օր. Մարի Պուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդէն :

Ափսէ մը «փագլավա» աճուրդի դրուելով գոյացաւ 17.200 ֆրանք: Աճուրդին մասնակցեցան առատաձեռնօրէն Պ. Գրիգոր եւ Կիւլպէնկ Դանիէլեան, Պ. Վահրամ Եազըճեան եւ Ուրֆացի Ներսէս: Կապոյտ Խաչը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր մասնակցողներուն: Գ.Մ.

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱՅԷՆ Գերմանիա փախած չեխ սպաներ կը պատմեն թէ զինուորական արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են Սլովաքիոյ եւ Պոհեմիոյ մէջ: Կ՚ըսուի թէ ամբողջ քաղաքներ պարպուած են Եաքիմով քաղաքին մէջ, ուր կ՚օգտագործուին ուրանիումի հանքերը:— Չեխոսլովաքիոյ նախագահը, Կոթվալդ (համայնավար), յայտարարեց թէ «պատերազմ պիտի չըլլայ: Խ. Միութիւնը յարձակողական պատերազմի մը պիտի չձեռնարկէ, ոչ ալ տեղի պիտի տայ գրգռիչ փորձերու առջեւ: Հակառակ բոլոր տեսութեանց, փորձը հաստատեց թէ անկարելի է պատերազմ մղել առանց զանգուածային բանակներ կազմելու եւ բոլոր քաղաքացիները զօրաշարժի ենթարկելու: Ո՞ր կառավարութիւնը այսօր կրնայ ոտքի հանել ամբողջ ազգը եւ յարձակողական պատերազմի մը մղել »:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՅՐՈՒԱԾ ՔԱՂԱՔԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, գրեց՝ Արմէն Անոյշ: Հրատ. Ուրֆայի Երիտ. Միութեան: Հալէպ, 1948: Գին 300 սուրիական դահեկան: Տպ. Նայիրի: Հասցէ.— B .P. 372, Alep (Syrie):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

Այժմ Հայաստանը սկսաւ քիչ մը շունչ առնել, եթէ սակայն դաւաճան իշխանները նորէն գլուխ չբարձրացնեն :

— Եուսուֆը այնքան վտանգաւոր չէ, որքան դաւաճանները, նկատեց Մարտիրոս հայրը լուրջ կերպով :

Սահակ սրբազանը եւ Տէր Սահակը դուրս գացին, թողլով Մարտիրոս հայրը առանձին :

Երկար ատեն արթուն մնաց այս վերջինը. բայց վերջապէս յոգնութիւնը յաղթեց եւ ան պառկեցաւ քնանալու: Ժողովուրդի հայրը կը ննջէր. բայց խիստ վրդովալից եւ անհանգիստ էր այդ նինջը. շուտով արթնցաւ ան ու ելաւ տեղէն: Օրը սկսած էր եւ արեւի առաջին ճառագայթները պար կը բռնէին ձիւնին վրայ :

Նոյն օրը հասաւ նաեւ Գէորգ Մարզպետունի իշխանը իր փոքրաթիւ ձիաւորներով, զորս սովորութիւն ունէր իր հետ պտտցնելու եւ անհրաժեշտ պարագաներուն՝ նետելու Արաբները : Այս չորս անձերը, երեք հոգեւորական եւ մէկ աշխարհական, խորհուրդի նստեցան: Չորսն ալ տխուր էին, ուրախութեան ոչ մէկ նշոյլ կ՚երեւար անոնց դէմքերուն վրայ: Ապագան մութ էր եւ անորոշ: Կատակասէր սրբազանն ալ մոռցած էր իր կատակները :

— Չէ, շատ անմխիթար է Հայոց ապագան, ընդհատեց լռութիւնը Մարտիրոս վանահայր. բա՛ մենք ամենեւին պէտք չէ ընկճուինք ու յուսահատինք: Ի՞նչ ընենք որ օր օրի խռովութիւնները կ՚աւելնան եւ դաւաճաններու թիւը կը բազմանայ : Մենք մեր պարտքը պիտի կատարենք, որպէսզի ամօթով չմնանք մեր խղճին առջեւ :

Ալ ի՞նչ Հայեր ենք մենք, եթէ մեր ժողովուրդի նեղ օրերուն պիտի չհասնինք ու չզոհենք մեր կեանքը անոր համար: Ի՞նչ ընենք որ Արծրունեաց Գագիկը իր փառասիրական ձգտումներուն համար ամէն միջոցի կը դիմէ, ու հետամուտ է իմ եւ Գէորգ իշխանի կեանքն ալ վերցնելու : Թող մեռնինք, թող սպաննել տայ մեզ. մեր տեղ ուրիշները կուգան, իսկ ուրիշներու տեղը դարձեալ ուրիշներ :

Կը կրկնեմ, մենք պէտք է ջանանք յաղթահարել արգելքները ու ծառայենք ժողովուրդին ու անոր օրինաւոր թագաւորին: Այս պարտքը սուրբ է, սրբութեամբ ալ պիտի կատարենք զայն: Թող Գէորգ իշխանը զէնքով հալածէ թշնամիները, իսկ մենք՝ խօսքով: Մեր պարտքը պիտի ըլլայ խրախուսել ժողովուրդը, փոքրիկ գունդեր կազմել եւ այդ գունդերը յանձնել իշխանին, որուն պարտքը պիտի ըլլայ Աշոտ Երկաթի օգնել :

— Բայց, հայր սուրբ, մեր յաջողութիւնը շատ դանդաղ կը յառաջանայ, աւելցուց Տէր Սահակը. Վասպուրականի մէջ ոեւէ գործ չի կատարուիր. այնտեղ լուրջ կերպով կը հսկէ Գագիկը. ես կը վախնամ Հեղինէի վիճակէն :

— Ճիշդ, ի՞նչ կ՚ընէ Հեղինէն. երկար ժամանակ է որ անկէ լուր չենք ստացած, հարցուց սրբազանը :

— Տեսնելով իր հօր դաւաճանական արարքները, կ՚ապրի ախ ու վիշտով : Ազնիւ, հայրենասէր աղջիկ է, բայց կը վախնամ որ վերջը գէշ ըլլայ :

— Ինչո՞ւ :

— Շատ պարզ է : Ուշ կամ կանուխ՝ հայրը պիտի իմանայ իր ըրածները, եւ այն ժամանակ անխուսափելի են մութ բանտերն ու տանջանքները :

— Պէտք է ազատել զայն հօր ճիրաններէն, աւելցուց Գէորգ իշխանը որ մինչեւ այդ ատեն լուռ էր :

— Հա, հա, շիտակը ըսէ, հաճելի չի՞ գար քեզ Արծրունեաց օրիորդը, հարցուց սրբազանը եւ ամէնքն ալ սկսան ծիծաղիլ :

— Էհ; սրբազան, մեզ շատ բան հաճելի է, բայց ուշադրութիւն չենք դարձներ :

— Չէ, ի՞նչ կայ որ. այնպիսի հարսնիք մը կ՚ընենք, որ քէյֆդ գայ. դեռ հարսնիքին մէջ ալ պար կը բռնեմ :

— Բայց կատակը մէկ կողմ, սրբազան. Հեղինէն ամէն գնով կ՚ուզէ փախուստ տալ Վասպուրականէն, աւելցուց Տէր Սահակը :

— Թող փախչի, տոկիա սոսկալի հարուած մը կ՚ըլլայ դաւաճանին համար: Ասկէ զատ թող մեր գործերուն խառնուին նաեւ օրիորդները :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

կարծեն թէ Մ. Նահանգները սիրով պիտի ընդունին Զօրսերու խորհուրդը ժողովի հրաւիրել Սեպտեմբերին, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի նըստաշրջանէն առաջ: Միակ պայմանը այն է որ Ռուսերը վերցնեն Պերլինի պաշարումը: Ասոր փոխարէն, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները կրնան յետաձգել արեւմտեան Գերմանիոյ պետութեան կազմութիւնը, զոր Գերմանները ալ դժկամակութեամբ ընդունած են:

Խորհրդային շրջանակներու մէջ այն կարծիքը կը տիրէ թէ երբեք այսօրուան չափ մեծ եղած չեն Զօրսերու նոր ժողով մը գումարելու յոյսերը:

★ Պերլինի անգլիական իշխանութիւնները մերժեցին խորհրդային իշխանութեանց առաջարկը՝ բրիտանական շրջանի գլխաւոր գործարանին ելեկտրական ուժ հայթայթելու մասին, որովհետեւ Ռուսերը պայման դրած են որ այս ուժը իրենց հաշւոյն չինուելիք ապրանքներու պատրաստութեան գործածուի միայն:

★ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջաններու 11 նախարար – նախագահները ժողով մը հրատարակեցին, որով մեծ յոյս կը յայտնեն թէ՝ իրենց եւ Անգլիոյ, Ամերիկայի ու Ֆրանսայի միջեւ համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի մօտ օրէն, արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ Պետութիւն մը հիմնելու մասին: Իրենց պատրաստած ծրագիրը երկուշաբթի օր պիտի ներկայացուի Դաշնակիցներուն, որոնք անտարակոյս պիտի ընդունին զայն — կը յայտարարեն նախարար – նախագահները:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ ԼԱՒԱՏԵՍ

Թրումըն յայտարարեց մամուլին թէ՝ աշխարհի խաղաղութեան վերահաստատման համար «լաւ, նոյնիսկ սքանչելի յոյսեր կան»: Նախագահը յետոյ քանի մը անգամ կրկնեց թէ վստահ է որ ընդհանուր խաղաղութիւնը պիտի հրաշխաւորուի: Ոչ միայն վերջին պատերազմին հետեւանքով ծագած խնդիրները խաղաղօրէն պիտի կարգադրուին, այլ եւ կարելի պիտի ըլլայ խափանել նոր պատերազմները:

Խօսելով համայնավարներու ձերբակալման վրայ, Թրումըն յայտնեց թէ՝ ինք անձնապէս որեւէ դեր կատարած չէ կատարուած ձերբակալութիւններուն մէջ, եւ թէ՝ լուրը թերթերէն իմացած է:

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ խորհրդային օդանաւերը երեք անգամ բռնաբարեցին Պերլինի բրիտանական օդանաւային նրբանցքը:

★ Գերմանիոյ խորհրդային հրամանատարը, մառէշալ Սոքոլովսքի յայտարարեց ամերիկեան գործակալութեան մը թղթակցին թէ Խ. Միութիւնը պիտի վերցնէ Պերլինի պաշարումը Ամերիկացիներու համար, եթէ վերջինները ազատ ձգեն իրենց գրաւած շրջանին երթեւեկը Ռուսերու համար: Մառէշալը պարզապէս խոստովանած է թէ պաշարումը փոխվրէժ մըն է Ամերիկացիներու դրած արգելքին դէմ:

Պաղեստինի թնճուկը

Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղարի փոխանորդ Վիքթոր Հու յայտարարեց թէ կոմս Պերնատոթ իր կեդրոնատեղին Հռոդոսէն Երուսաղէմ պիտի փոխադրէ շուտով: Նոր զինադուլին դործադրութիւնը յարգել տալու համար Արաբներուն եւ Հրեաներուն, Պերնատոթ պահանջած է հետեւեալները. — 3 թօրփիլահալած, 150 ամերիկեան ինքնաշարժ կառք, 30 կառաքարշ, 10 բեռնաբարձ կառք, 15 օդանաւ եւ 10 դիտող օդանաւեր: Ամերիկացի, Ֆրանսացի եւ Պելժիացի 90 դիտողներ արդէն Պաղեստին կը գտնուին, ուր մօտ օրէն պիտի գան նաեւ 200 ուրիշ դիտողներ:

★ Փարիզի մէջ պաշտօնապէս կը հերքեն թէ՝ Ֆրանսա կոմս Պերնատոթի տրամադրութեան տակ դրած ըլլայ երեք թօրփիլահալած եւ մէկ միայարկ մարտանաւ: Ֆրանսա ղրկած է միայն 25 դիտող եւ «էլան» ազդանաւը:

★ Իսրայէլի պետութեան ներքին նախարարը յայտարարեց թէ Հրեաները սկզբունքով համաձայն են որ Երուսաղէմը զատուի իրենց պետութենէն:

★ Իսրայէլի նախարարական խորհուրդին մէջ, նախարար Պէն Կուրիոն յայտարարեց թէ Իսրայէլի Պետութիւնը պէտք է ուղղակի բանակցի Արաբներուն հետ, առանց միջնորդի:

★ Հրեաները կ'ըսեն թէ Արաբները 5000 հոգի կորսնցուցած են վերջին կռիւներու ընթացքին, ինչպէս եւ 14 կարեւոր քաղաքներ՝ անգլիական հոգատարութեան դադարումէն ի վեր, իսկ իրենք՝ 14 գաղութներ: Հրեաներուն դէմ կը կռուին 10.000 Եգիպտացիներ, 3—4000 արաբ լեգէոնականներ, 4 —5000 Սուրիացիներ, հինգ հազար Իրաքցիներ եւ իբր երեք հազար Լիբանանցի կամաւորներ, հրամանատարութեամբ Ֆավզի Քաուքճիի:

★ Իրաքի կառավարութիւնը մերժելով զինադուլը, կը խորհի քաշուիլ Միացեալ Ազգերէն:

ԱՆՕՒՇԵՂԷՆՆԵՐԸ այսուհետեւ պիտի կրնան գնուիլ առանց պարենատոմսի: Տեսակին եւ որակին համաձայն, գիները պիտի ըլլան 144էն 170 ֆրանք քիլօն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Այս կիրակի 25 յուլիս ժամը 3ին

Խանասօրի տարեդարձին առթիւ, Շավիլի անտառին մէջ: Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Արղութեան» խումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ:

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ՝ ժամը 3ին, ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ գերեզմանին:

Մատչելի պիւֆէ եւ նուագ:

Ծանօթ. — Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն շիրիմին այցելութիւնը:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ. — Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարդգէս խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Վարուժան կոմիտէի, այս կիրակի ամբողջ օրը Pont Nantin (Վարիզէլ) օդագնացի պարտէզէն 200 քայլ հեռու, մշտավազ առուին եզերքը:

ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 12 քոյր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Հրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, եւ կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Սէն Լուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Աթլանդիկի դաշտը:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Ներկայութեամբ Conseiller Général du 12me Canton JEAN MASSEի:

Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբը մերթ ընդ մերթ կը հնչեցնէ ազգային եւ յեղափոխական երգեր:

Բարձրախօսով հայկական ընտիր երգապնակներ: Գնդախաղի մեծ մրցում: Առաւելագոյն «կէտեր» շահող խումբը կը ստանայ «Ահարոնեան» բաժակը, նուիրուած Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լաւ հայերէն եւ իտալերէն, բաւական ֆրանսերէն, քիչ մըն ալ անգլերէն գիտցող երիտասարդ մը ամէն աշխատանքի ընդունակ, գործ կը փնտռէ: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան, նամակով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕՐԹՈՏՈՔՍ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՎԱՏԻԿԱՆԻ ԴԷՄ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Յուլիս 22 թուականով. — Այսօր Օրթոտոքս եկեղեցւոյ համագումարը դատապարտեց Վատիկանը իբրեւ »դրդիչ նոր պատերազմի մը» եւ «կեդրոն միջազգային դաւադրութեանց ընդդէմ ժողովուրդներու եւ մասնաւորապէս սլաւ ժողովուրդներու շահերուն»:

Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւը զանազանութիւն մը կը դնէ պապական նուիրապետութեան եւ կաթոլիկ հաւատացեալներուն միջեւ «որոնք մեղք չունին Վատիկանի ոճիրներուն մէջ»:

Համագումարին կը մասնակցէին Եւրոպայի օրթոտոքս եկեղեցիներուն բոլոր պետերը, բաց ի յունական եկեղեցիէն:

ՈՍԿԻՆ որ երկու երեք օր առաջ կարեւոր չափով բարձրացած էր, կը սկսի վերադառնալ անցեալ շաբթուան գիներուն: Աոջի օր ֆրանսական 20 ֆրանքնոցը 4375 ֆրանքի իջաւ. անգլիականը՝ 5425ի եւ 20 տոլարնոց ոսկեդրամը՝ 20.600 ֆր.ի:

ԴԵՂԻՆ եւ կարմիր գոյնով ներկուած փոքր օդանաւ մը 22 Յուլիսին Միացեալ Ազգերու Լէյք Սըքսէսի շէնքերուն վրայ նետեց պզտիկ ռումբեր, որոնք, սակայն, բաց գետնի մը վրայ ինկան եւ որեւէ վնաս չպատճառեցին: Ամերիկեան որսորդ օդանաւեր իսկոյն ճամբայ հանուեցան, զայն գտնելու համար:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ. — Հինգշաբթի իրիկուն կարաւանը հասաւ 18րդ հանգրուանը, Մէց, 195 քիլ.: Ճամբան հինգ ժամ 55 վայր. 31երկվ.էն կտրեց իտալացի Քօրիէռի: Ոչ մէկ փոփոխութիւն ընդհանուր դասաւորման մէջ, ուր Պառթալի կը պահէ դեղին շապիկը: Մինչեւ կիրակի հրաշքի մը չնորհիւ Լափէպի կրնայ փրկել Ֆրանսայի պատիւը, բայց 25 վայրկեան տարբերութիւն ունի Իտալացիէն: Ուրբաթ օրուան հանգրուանը երկար էր եւ տաժանելի: Պելժերը առաւելութիւններ ունին, քանի որ իրենց հողին վրայ կը գտնուին: Միայն 45 հոգի կը մասնակցին արշաւին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

Բացակաները նկատի պիտի առնուին

ԱՆԻԷՌ. — Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, կայարանի ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը, երկուշաբթի Յուլիս 26ին, ժամը 4ին Սօսիէթէ Սավանթի մէջ: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը զաւաթ մը թէյի շուրջ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Խրիմեան սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը ստիպողական է:

ԵՐԳԱ-ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

25 Յուլիս կիրակի ժամը 3.30ին,
Salle Carlonia, 13 rue Maccarani, Nice

Կ'երգէ ծանօթ եւ սիրուած երգչուհին

Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը նուագէ ջութակահար Պ. Ս. ՉէՕՐէՔՃԵԱՆ

Դաշնակով կ'ընկերանայ Օր. ՍՈՆԱ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գաղթականական գրասենեակէն կը տեղեկացնեն որ Յունիս 14ին հրատարակուած օրէնքի հիման վրայ, հայ ու ոչ – գլխաւոր գաղթականները եւս Ֆրանսացիներու նման դրամական փոխարինութիւն ստանալու իրաւունք կ'ունենան եթէ պատերազմի հետեւանքով որեւէ ֆիզիքական վնասի ենթարկուած են: Այս պարագան Վալանսի ռմբակոծութեան զոհերուն մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնուի:

յանձնուի: Դիմել 6 rue Cité Martignac, Paris (7):

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բոլորէն սպասուած, բոլորէն սիրուած Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ին տարեկան բացօթեայ հքեղ պարահանդէսին, PLAGEի մէջ:

Տոմսերը Հ.Մ.Ը.Մ.ի անդամներու մօտ:

ԼՈՒՐՏԻ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս 26էն 2 Սեպտեմբեր 1948

Արձանագրութիւններու եւ պայմաններու համար դիմել Փարիզ՝ Միքայէլ Վ. Մումճեանի 10bis rue Thouin, Paris (5): Առնուվիլ լէ Կոնէս՝ Անտոն Մ. Վ. Իսկէնտէրեանի 69 Bld. Henri Barbusse: Լիոն՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 78 rue Rabelais: Վալանս՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 11 rue Belle Image:

Արձանագրութիւններու վերջին պայմանաժամը 15 Օգոստոս:

Պայմաններ՝ Փարիզէն 7000 ֆրանք, երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր: Լիոն 6800 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր, Վալանս՝ 6.600 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Նիսի մէջ, օդափոխութեան համար, կահաւորուած յարկաբաժին մը ամէն յարմարութիւններով: Օգոստոս ամսուան համար միայն ազատ է եւ վարձու: Դիմել՝ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ, 27 rue Théodore de Bauville, Nice:

ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՕՇԻԿԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԽԱՆՈՅԵԱՆԻ ՄՈՐԹԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Ձեր գնումները կատարելէ առաջ, խնայողութեան համար իսկ, հաճեցէք անգամ մը այցելել մեր վաճառատունը, առաջին յարկ՝ 8 rue Penitent Bleu, ՄԱՐՍԷՅԼ Հեռաձայն D. 06-40

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. — Փարիզէն Պ. Յովհ. Գրիգորեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Տիկին Թ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: Ստանալ «Յառաջ»էն:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 25 JUILLET 1948 Կիրակի 25 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 4591–Նոր շրջան թիւ 1010 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ԱՅՍ ՕՐԸ»

Դեղնած հողիներ կան որոնք ամէն ինչ պղտորելու, նսեմացնելու կը ձգտին։ Մինչեւ անգամ պատմութիւն գրած ատեն։

Այս տմարդի դերը՝ նաեւ քառասուն–յիսուն տարի առաջ պատահած դէպքերու մասին։

Որ եւ է յեղափոխական, ազատագրական ձեռնարկ, ինքնապաշտպանութեան որեւէ փորձ որ ձախողած կամ կիսովին յաջողած է, կը դառնայ նիւթ չարախօսութեան, հեգնութեան, մինչեւ անգամ ծաղրանքի։

Այսպէս նաեւ Խանասորի Արշաւանքը, որուն տարեդարձը կը տօնուի այսօր ալ, Փարիզի մէջ եւ այլուր։

Ո՜րքան սրտառուչ է աղաղակը.—

«Հայեր, յիշէք նուիրական այս օրը,— Յուլիս ամսու 25ին կատարեցէք մեր տօնը»։

Պատմական Արաուլի բարձունքէն արձակուած այս ձայնը բաւակա՞ն չէ՞ր զգաստութեան հրաւիրելու բոլոր ծաղրածուները, բանդէտները ու դասալիքները ։

Եղերական դէպքի մը արդար վրէժը լուծելու, արիւնարբու ցեղախումբ մը սանձելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մարտական ուժ մը կը կազմակերպէ մեծ պատրաստութեամբ։ Արշաւախումբ մը՝ աննախընթաց իր համրանքով եւ սպառազինութեամբ ։

Խումբին կը միանան անձնուէրներ ամէն դասակարգէ,— մտաւորական, զօրական, արհեստաւոր, բանուոր։ Մինչեւ անգամ քահանայ։ Մօտ 280 հոգի։ Հատընտիր քաջեր, որոնք ինքնաբերաբար կը նետուէին անհաւասար պայքարի մը կրակին մէջ,

Ճակատամարտը չունենար նախատեսուած արդիւնքը։ Զարդարար խուժանը կը յաջողի խուսափիլ նուազագոյն կորուստով ։

Եւ սակայն, արշաւանքին բարոյական հարուածը բոլորին գլխուն կ'իջնէ լախտի մը ծանրութեամբ։ Գաղանը կ'ըմբռնէ թէ այնքան անհամարհուած «րայա»ն ալ գիտէ զարնել–զարնուիլ։

Արշաւանքին արձագանգները կը հասնին Եւրոպայի ափերը։ Գերմանական թերթեր անգամ ակնածանքով կ'արձանագրեն մանրամասնութիւնները։ Մանաւանդ նկատի առնելով մեր աշխարհագրական պայմանները եւ բաղդատելով զանոնք պալքանեան արշաւանքներու հետ ։

Բոլոր վերապնահատումներէն ետք, 41 տարի վերջն ալ, Խանասորի արշաւը կը պահէ իր հիմնական արժէքը, իբրեւ յեղափոխական ձեռնարկ։ Իբրեւ կազմակերպական յաջողութիւն։ Իբրեւ յանդգնութիւն, քաջութիւն եւ անձնուիրութիւն ։

Ամէնէն աւելի, այս արժանիքներն են որ յարգանքի կը հրաւիրեն մեզ, բոլոր հերոսամարտներուն մէջ։ Հայաջինջ սարսափներու դէմ սարքուած ինքնապաշտպանութեան կռիւներէն մինչեւ 1918 Մայիսի օրհասական ճակատամարտը, որ յանգեցաւ իսկական Հայնոցի վերածելու ներկայ Հայաստանը ։

Այո, «Հայեր յիշէք նուիրական այս օրը» ։ Բոլոր նուիրական օրերը անտէր ժողովուրդի մը ազգային առաքինութեանց։ Առանց դաւանանքի կամ ճակատի խտրութեան ։

Այդ ոգին պիտի ունենան մեր տօնակատարութիւնները, այս կամ այն տարեդարձին առթիւ։

Դաշնակցութիւնը երբեք չէ խրախուսած անամէջ յոխորտանքները։ Ոչ ալ կը շլանայ անցեալ փառքերով ։

Բայց, միեւնոյն ատեն չի կրնար հանդուրժել, որ իրենց նեղլիկ պատուհանէն առջեւ կծկուած մարդիկ յամրաբար ցամքեցնեն տարածիր բաղմութեանց միտքն ու սիրտը ։

Արեւը ո՞ւր կը ծագի Երեւանի մէջ, եթէ այդ հայրենակարօտ բազմութիւնները քիչ մը խնդան, երգեն ու պարեն, պանծացնելով հայկական բաղուկին փառքը ։ Եթէ տարուէ տարի յիշեն «նուիրական այս օրը»։

Խորհրդային իշխանութիւնը ինք ո՜րքան «օր»եր, տարեդարձներ, յիշատակի տօներ է պարտադրած, վառ պահելու համար իր յեղափոխութեան փառքերը։ Իր նուաճումներն ու առաջադրութիւնները։ Նմանապէս ուրիշ, այլապէս հզօր իշխանութիւններ ։

Մե՞նք բացառութիւն պիտի կազմէինք, մոռացութեան տալով նոյնիսկ 1915ի հերոսամարտներուն յիշատակը ...

Շ.

Տեսակցութիւն մը Զօրավար Շէքէրճեանի հետ

Անցեալ շաբթու «Յառաջ»ի ուղղուած անձնական նամակ մը, յետոյ հեռաձայն մը կը հաղորդէր Զօր. Հայկ Շէքէրճեանի ժամանումը Փարիզ, ընկերակցութեամբ իր ամերիկացի կնոջ։ Առիթէն օգտուելով, մասնաւոր տեսակցութիւն մը կը խնդրեմ «Յառաջ»ի համար։ Զօրավարը սիրով կ'ընդունի եւ կը ժամադրուի մեծ պանդոկի մը հիւրասրահը։

Զօրավարը կը սպասէր սիրալիր ժպիտով մը ։ Անմիջապէս կ'ըսէ.

— Եթէ ուրիշ թերթերու թղթակիցներ ալ կ'ուզեն տեղեկութիւններ ունենալ, պատրաստ եմ լուսաբանութիւններ տալու, թէ ինչու ստանձնած եմ այս պաշտօնը.— Օգտակար ըլլալ Գերմանիա գտնուած հայ գաղթականներուն։

Եւ կ'աւելցնէ թէ բաւական ծանր բեռ մը դրուած է Պ. Ճօրճ Մարտիկեանի եւ իր ուսերուն վրայ, բայց իրենք ուրախութեամբ կը տանին այդ պարտականութիւնը։ Պ. Ճ. Մարտիկեան բարոյապէս եւ նիւթապէս կ'օժանդակէ այդ ազգօգուտ նպատակին։ IROն, միջազգային այդ կազմակերպութիւնը ուտելիքներ տրամադրած է հայ գաղթականներուն եւն.։

Կ'ուզեմ իմանալ — հայկական առաջին հետաքրքրութիւնը — իր ծննդավայրը։

— Ծնած եմ 1886ին Ատափազարի մէջ եւ չորս տարեկանիս մեկնած եմ Ամերիկա։ Կրթութիւնս հոն առած եմ։ 1919ին Օտէսայէն եկած եմ Պոլիս եւ հոն ծանօթացած Պ. Ամատունիի, ինչպէս եւ Պ. Տիգրան Զայեանի հետ որ Renaissance օրաթերթը կը հրատարակէր։

—Քանի՞ տարիէ ի վեր կը ծառայէք ամերիկեան բանակին մէջ։

— Քառասուն տարի կ'ընէ եւ երկու տարիէ ի վեր, հանգստեան կոչուած եմ։ Բայց ներկայ պաշտօնս ընդունեցի պարզապէս ազգակիցներուս օգտակար ըլլալու համար։ Այդ ուղղութեամբ ամէն ճիգ կը թափեմ ։

Հայերէնի հնչիւնը թէեւ ամերիկեան չեշտ ունի, բայց բառերը հատիկ հատիկ կ'արտասանէ, երբեմն կը կրկնէ, թերեւս կարծելով թէ միտքը յստակ չեմ կրնար հասկնալ։ Միջահասակ է, չէկ մազերով ։

— Կ'ուզեմ անգամ մը եւս շեշտել թէ պահելու բան չունիմ։ Եթէ ուրիշ լրագրողներ ալ տեղեկութիւններ կ'ուզեն, ուրախութեամբ կուտամ։։

Առիթէն օգտուելով եւ խոստանալով թէ այդ իր հրաւէրը պիտի կրկնեմ «Յառաջ»ի մէջ, կը հարցնեմ.— Լուր ունիք հայերէն թերթի մը գրածէն թէ ուր կը գտնուէր զօրավար Շէքէրճեան, պատերազմի ժամանակ, երբ ուրիշներ, օրինակ՝ խորհրդային բանակի զօրավար Բաղրամեան կը կռուէին գերմանական բանակին դէմ ։

— Չեմ ուզեր պատասխանել այդպիսի տղայական հարցումի մը։ Մենք զինուորականներս կը գտնուինք հոն ուր հրահանգուած է։ Միայն այսքանը ըսեմ թէ 1944ին կը գտնուէի Չինաստան (եղած է նաեւ Երեւան, 1919ին)։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Արեւելագէտներու միջազգային համագումարին մէջ՝ որ պիտի տեւէ մինչեւ Յուլիս 31, հայ մասնակցողներէն զեկուցումներ ունին.— Ա. Մխիթարեան (Պրիւքսէլէն)՝ «Երկու Նեգտանէ–րոներու դուռը Քառնաքի մէջ», (Բշ. 26 Յուլիս), Ա. Սաֆրաստեան (Լոնտոնէն)՝ «Խուրի երկիրը հայ լեզուի եւ հայ գրականութեան մէջ» (24 Յուլիս), Հայր Խասպալեան (Փարիզէն)՝ «Հայերու նախաքրիստոնեան կրօնը», Օր. Տէր Ներսէսեան (Հայվըրտէն)՝ «Արեւելքը եւ Արեւմուտքը 13րդ դարու հայ արուեստին մէջ», Հայր Մըսըրեան (Պէյրութէն)՝ «Իրաւադիտութեան նախակարապետ մը Հայաստանի մէջ», Ա. Զօպանեան (Փարիզէն)՝ «Հին հայ գրականութեան վերաբերեալ խնդիրներ» (Բշ. 26 Յուլիս), Մ. Խաչատրեան (Փարիզէն)՝ «Պարսկական բնակարաններու կրած փոփոխութիւնները» (24 Յուլիս), եւ Հայաստանի ճարտարապետութեան վերաբերեալ խնդիրներ (26 Յուլիս)։

Յուլիս 22ին լեզուագէտներու համագումարին մէջ զեկուցում մը տուած է Ն. Վրոյր (Պրիւսէլէն), իր հեղինակած լեզուաբանական մէկ հրատարակութեան մասին։ Բիւզանդագէտներու համագումարը պիտի շարունակուի Պրիւսէլի մէջ ։

Յառաջիկայ շաբթու Պ. Զիթունի պիտի կարդայ զեկուցում մը հայկական դիւցազնավէպի մասին ։

Վարչապետը ազգ. ժողովին առջեւ

Պ. Անտրէ Մարի երէկ, շաբաթ ներկայացաւ երեսփ. ժողովին կարդալու համար իր յայտարարութիւնը։ Խորհրդարանի ընկերվարական եւ ժողովրդական խմբակցութիւնները տակաւին վերապահութիւն ցոյց կուտան։ Այսու հանդերձ, մեծ յոյս կայ որ նոր վարչապետը կարենայ շահիլ 311 ձայնի օրինական մեծամասնութիւնը եւ գործի սկսիլ անմիջապէս, կազմելով նոր դահլիճը ։

Գլխաւորաբար, մեծ հետաքրքրութիւն կը պատճառէ Փոլ Ռէնօ, որ ելմտական նախարար պիտի ըլլայ, եթէ Խորհրդարանը վստահութիւն յայտնէ նոր վարչապետին։ Հիմակուընէ իսկ Ռէնոյի անուանումը նպաստաւոր տպաւորութիւն ըրաւ ելմտական շրջանակներուն վրայ։ Սակարանին մէջ մեծ գործունէութիւն կայ ։ Պետական արժեթուղթերը երկու օրուան մէջ հինգական ֆրանք բարձրացան եւ նափոլէոնը 500 ֆրանք ինկաւ ։

Ելմտական նոր նախարարը կողմնակից է ազատական տնտեսութեան։ Իր միտքն է ամրացնել գիները, օրավարձերը, եւ հետեւաբար նաեւ, ֆրանքը։ Այս նպատակին հասնելու համար, պիտի ջանայ աւելցնել արտադրութիւնը, զանգուածային խնայողութիւններ կատարել, պաշտօնեաներու թիւը կրճատել եւ կարգ մը պարգեւներ ջնջել։ Իսկ այս բոլորին համար, նախարարը անհրաժեշտ կը նկատէ որ լայն իրաւասութիւններ տրուին իրեն։ Անիկա կարգ մը մարզերու մէջ հրամանագիրներով կառավարելու խնդիրն է, որ գլխաւոր պատճառն է ընկերվարականներու վերապահութեան ։ Կը յուսան միջին եզր մը գտնել։ Ռէնոյի գլխաւոր հոգը պիտի ըլլայ վստահութիւն ներշնչել ժողովուրդին, հետեւաբար, թղթադրամները արգելքի տակ առնելու կամ զանոնք փոխանակելու խնդիր չկայ, ոչ ալ մտադրութիւն կայ այս կամ այն ձեւով պարտաւորիչ փոխառութեան տոմսեր հրապարակ հանելու։

Պատերազմի վախ չկայ

«ՊԵՐԼԻՆ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆՔ, ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼՈՎ ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄԸ»

Զօր. Քլէյ, իր կառավարութեան վերջնական հրահանգները առնելէ ետք, վերադարձաւ Գերմանիա։ Մեկնելէ առաջ, Զօրավարը, գոնփակ նիստի մը մէջ, զեկուցում տուաւ երեսփ. ժողովի արտաքին յանձնաժողովին առջեւ ։ Նիստէն վերջ, հրատարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյցմը, որ կ'ըսէ.—

Զօր. Քլէյ անգամ մը եւս հաւաստեց թէ ամերիկեան ուժերը հաստատապէս վճռած են եւ ի վիճակի են, գործադրելու ամերիկեան կառավարութեան քաղաքականութիւնը, որ է՝ Պերլին մնալ եւ պարենաւորել ամերիկեան շրջանի ժողովուրդը ։

Զօրավարը յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պիտի կրկնապատկեն Պերլինի յատկացուած պաշարը, աւելցնելով օդանաւերու թիւը։ Պիտի գործածուին այնպիսի օդանաւեր որոնք կրնան 10 թոն բեռ տանիլ։ Այս կարգադրութեանց շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ ձմեռն ալ շարունակել Պերլինի պարենաւորումը ։

Զօրավարը շատ լաւատես կ'երեւար իր զեկուցման ատեն, մանաւանդ երբ յայտարարեց.— «Տակաւին չպատահեցաւ բան մը որ պատերազմի մէջ խրէր մեզ եւ կրնանք յուսալ թէ պիտի չպատահի»։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, անգլեւսաքսոն օդանաւերը օրական 2500 թոն ուտեստ կը հասցնեն, իսկ երբ նոր օդանաւերը հասնին, օրական միջինը պիտի հասնի 4500 թոնի։

Պատասխանելով ամերիկեան զօրքի մասին եղած հարցումի մը, զօր. Քլէյ ըսաւ թէ որոշուած է 96000 զինուորներու թիւը իջեցնել 93.000ի ։

Երէկ հրատարակած էինք Թրումընի յայտարարութիւնները, որոնց չափ լաւատես խօսքեր ոչ մէկ ամերիկացի անձնաւորութիւն ըրած էր վերջին ատեններս։ Զօր. Քլէյ ի՞նչ տեղեկութիւններ բերած է իրեն որ նախագահը կրցաւ վստահօրէն յայտնել թէ՝ կարելի պիտի ըլլայ կարգադրել Պերլինի խնդիրը, առանց կռիւ յարուցանելու Խ. Միութեան եւ արեւմտեան պետութեանց միջեւ։ Այս մասին կարելի չէ բան մը ըսել տակաւին, որովհետեւ Ուաշինկթընի վարիչ շրջանակները ա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Անծանօթ գիւղը ճանչնալու փափաքն էր որ արթնցուցած էր գլխ լուսարացէն առաջ: Բակին ծառը նաեւ՝ որուն խարշափը կը ծփար քունիս մէջ՝ անյայտ կարօտի մը համար: Դիմաւորել գաղջ ու պայծառ առաւօտը ամրան: Յիշել արտերու տղան: Դառնալ տէր երազներուն անձկութեան յանձնուած կամազուրկ անձին, տեսնելով վհատութեան խաւարն ի վեր յայտնուող գեղեցկութիւններ: Բայց շատ կանուխ էր դեռ: Ու խոռվիչ էին հով եւ երկինք:

Փայլակներ կը սահէին յիշեցնելով օդային հեռաւոր ամբակոծում մը: Գիշատիչ Թռչուն մը կը պատռէր լռութիւնը իր ճիչով: Կը հեռանար ու կը վերադառնար մութին մէջ անյայտ ծառերուն շշուկին հետ: Խօսակցութիւն մըն էր, երբեմն հասկնալի նոյնիսկ՝ դողահար ծառերուն միջեւ, անոնց եւ Թռչունին միջեւ՝ կարճ ընդհատումներով: Վիճաբանութիւն մը որ կը վախցնէր զիս: Վախ մը՝ մանկութենէս մնացած, այն գիշերներէն՝ երբ դեւ մը կը ցնցէր ամէն ծառ: Բայց տարբեր բան մը նաեւ՝ աստղերուն դիմաց:

Թէզ եւ անթիթէզ, փաստ եւ հակափաստ կը յաջորդէին իրարու: Ճշմարտութիւն մը կը ներկայանայ ինծի միշտ իր զանազան երեսներով որոնք զիրար կը դատապարտեն: Այսպէս պէտք է բացատրել սկսուած գրութիւն մը կէս ձգելու եւ նորին անցնելու խոնջէնքն ու պարտութիւնը՝ որոնք կ'ուզեն յաղթանակի մը վերածուիլ անպայման: Կը մոլորիմ յաճախ մինչեւ յուսահատութիւն՝ ուր նոր եւ անսպասելի խանդ մը կ'ոգեւորէ զիս կրկին: Կ'ունենամ այն ատեն չար դառնութիւն մը՝ որ իր ճիչը կ'արձակէ այդ Թռչունին պէս, մինչ, վախցող ծառերուն նման, կը ծփան յուզումներս, հոսուն եւ առ խարխափ՝ կորսուած հոգիիս մթին տարածութեան մէջ: Մեծ բարիք մըն է, երբ կը փրկուիմ մտածումներուս գոգաւոր ու ալեկոծ հայելիներէն՝ որոնց նետած կայլակները փոթորիկ մը կ'աւետեն, երբ կը յաջողիմ վերջնական կատել գրութիւն մը: Վախ մը, բայց սէր մը նաեւ յաւիտենականութեան դիմաց:

Այսպէս, այս արտաքին աշխարհին առջեւ, նման իմ ներաշխարհիս, ես կը մտածէի արդէն սրբուհիին, որ պիտի փրկէր զիս: Կար մինչեւ քունիս մէջ ծառին խարշափը: Բայց կար նաեւ անբացատրելի շշուկը զոր կը բերէ մեզի մեր սեղծելիք հերոսը, այն պահերուն մէջ անգամ երբ չենք խորհիր անոր: Ան կը ծնի հետզհետէ մեր մաքուր ու բարի ցանկութիւններէն ու կը մխիթարէ մեզ արդէն դեռ ուրիշներուն չզացած, երբ մենք կը տառապինք մեր արամներէն: Ան կ'աճի մեր այդ տառապանքով եւ իր աճումով, գեղացկացումով՝ կը դարձնէ քաղցր այդ տառապանքն իսկ:

Ժամանակն էր որ դուրս բերէի զայն, օգտուելով մեր Ե. դարու վէպի մը պատմական նօթերէս: Կ'ուզէի որ ան սրբութեան հասնէր ընտանեկան տամէ մը վերջ, որ պատկերացնէր նոյն ատեն Պարսիկներուն եւ Հռոմայեցիներուն կողմէ դաւաճանութեամբ սպաննուած մեր թագաւորները, ինչպէս Արշակն ու Պապը: Ընտանեկան տամ մը՝ եւ ոչ թէ վանքի մը ազդեցութիւնը կամ աստուածաբանական գիրք մը: Ան պիտի ըլլար անշուշտ մեծցած քրիստոնէական ըմբռնումով, սիրելով այդ կրօնքը, բայց պիտի չներկայանար իր կուսութիւնը պահած մոլեռանդ սրբուհիի մը պէս:

Այդ մոլեռանդութիւնը պիտի գար իրեն՝ անցեալէ մը եւ զաւակներ ունենալէ վերջ միայն, ողբերգութեան մը ընթացքին: Ան պիտի ըլլար ընկերային բարոյականի մը ծայրայեղ արտայայտութիւնը, աւելի մօտ կեանքին քան վերացականին: Կարելի չէր տալ Ե. դարու հայ կնոջ մը իմացական բարդութիւն մը, խելացի եւ խոր տրամաբանութիւն մը՝ որուն ամէնէն փայլուններկայացուցիչն է Սէնթ Թէրէզ տ'Ավիլան: Բայց պիտի ըլլար տառապանք մը հայ սրբուհիին, յամառութիւն մը իր յանկարծակի ներշնչման մէջ՝ եւ ամնուական հպարտութիւն մը: Իր հայրենասիրութիւնը պիտի քալէր սրբութեան ըմբռնումին հետ: Ան պիտի պարծենար իր բարձր ծագումով ու պիտի ձգտէր մնալ արժանի Լուսաւորիչին եւ Մամիկոնեան տոհմին, մերժելով կենակցիլ ամուսինին հետ, որ, վերադառնալով Պարսկաստանէն՝ ուր գացած էր իր հաւատարմութիւնը յայտնել արքային եւ ընդունիլ անոր կրօնքը, ուրանալով քրիստոնէութիւնը, կը ստիպէ իրեն ընդունիլ այդ նոր հաւատքը եւ ներկայութիւնը պարսկուհիի մը՝ իբրեւ երկրորդ կին: Կ'երազէի Անթիկոնէի մը հաւասար Հայուհի մը:

Կը խորհէի զարհուրանք մը դարձնել այդ ամուսինը: Դնել անոր բերնին մէջ սատանայի մը լեզուն, ազգուրացութիւն, դաւաճանութիւն, անափառութիւն եւ ձգել զինք ծունկի՝ սրբուհիին առջեւ, երբ մեռնելու վրայ է ասիկա: Տալ կիզիչ զղջում մը, իր ոճիրներէն վերջ՝ հաւատքին դուռը ծեծող այդ մարդուն, կարօտ՝ կնոջ ներողամտութեան:

Եւ սակայն, սրբուհին պիտի չկրնար ըլլալ թարգմանը վերացական մտածումներուս եւ մարդը ալպա չէր մեծնալու չարութեամբ: Իմ հետաքրքրութիւնս գացած էր արեւմտեան միսթիքներուն, ինչպէս եւ սատանայապաշտներուն: Պիտի չկրնայի անտեսել քաղած եզրակացութիւնս պատշաճեցնել հայ կեանքին: Կը փափաքէի տալ բացատրութիւնը մեր հակասական, չար ու քայքայուելու մօտ քաղաքակրթութեան ներկայ տափական ազանդներուն, ոգեհարցութեան, վերապրող դիւթանքներուն, ժազին, խաթէրիկ պարերուն, բնապաշտներուն եւ մերկապաշտներուն որ կը ձգտին հերքել քաղաքակրթութիւնը: Բայց այդ սատանայապաշտութիւնը՝ այնքան իմաստալից երբեմն, նոյնքան զօրաւոր՝ որքան սրբութիւնը՝ գուշակութիւններ ընելու և շուրջի հոգիներունվրայազդելու մէջ, այնքան կարեւոր՝ ցայտուն դարձնելու համար սրբուհիին առաքինութիւնները, կը պակսէր Հայաստանի մէջ՝ ուր ամէնէն յառաջադէմ եւ ազատամիտ աղանդաւորը, պաւղիկեանը, կը մնար պարկեշտութիւն մը՝ արեւմտեան սատանայապաշտին քով որ հարիւրաւոր ոճիրներով կը ձգտէր արժանի ըլլալ Զարին, առեւանգելով, ըլլկելով եւ սպաննելով անմեղ երեխաներ:

Ե. դարուն կէսին՝ բազմացեր էին Հայաստանի մէջ ալ հաւատուրացները սասանեան արքաներու անբարոյացնող քաղաքականութեան պատճառով: Բայց մեր պատմութիւնը, որ կը գրաղի առաւելապէս հայրենադաւներով, չի տար նման հրէշային կերպարանք մը: Պէտք էր իջնել միջակ չարութեան մը: Կային տակաւին ուրիշ դժուարութիւններ: Մեր պատմութեան մէջ չենք գտներ նոյնիսկ մեր այդ օրերուն բարքերը, անձի մը առօրեայ զբաղումները, հագուստները եւ բնակարանը նկարագրող որոշ տեղեկութիւններ:

Քիչ բան գիտենք նաեւ մեր սրբուհիներուն մասին, ինչպէս առհասարակ բոլոր հայ երեւելի կիներուն վրայ: Քրիստոնեայ մատենագիրները լռութեամբ անցած են երբ պէտք եղած է խօսիլ անոնց մասին: Մեղքի պտուղ են անոնք ի վերջոյ, Զարին ծառան: Վերապահ է անոնց հանդէպ, թէեւ խորապէս կնամեծար: Յիշատակուած են անշուշտ Փառանձեմ Թագուհին, Հռիփսիմէն, Գայիանէն եւ Սաթենիկ, Աշխէն, Զապէլ Թագուհիները, «փափկասուն տիկնայք»: Բայց այսքան՝ յաճախ, երբեմն բացառիկ քանի մը տեղեկութիւններ միայն, յատկանշական՝ բայց անբաւարար:

Հայ կինը չունի իր պատմութիւնը, թէեւ հանդիսացած է ան ազգապահպանման առաջին ազդակը՝ իր հաւատարմութեամբ քրիստոնէութեան, հայրենիքին եւ ամուսինին հանդէպ: Իր բազմածնութեամբ նաեւ: Հայ կինը, յեղափոխութեան շրջանին, տուած է հերոսուհիներ եւ սրբուհիի հաւասար կոյսեր՝ որ նախընտրած են գետին ալիքներուն կամ կրակին մէջ նետուիլ եւ չյանձնուիլ իրենց բարոյականը խլելու եկած ոճրագործին: Կը պակսին անոնց անունները: Կը պակսին նաեւ անունները այն կիներուն որոնք ներշնչած են մեր բանաստեղծները, երբանոնց օտար քոյրերը կը փայլին Պոալէօի, Միւսէի, Հիւկոյի եւ ուրիշներու կողքին: Հայ կինը պատմութիւն չունի այսօր ալ, դժբախտաբար:

Այսպէս, կ'ուզէի տալ ազնուական Անթիկոնէ մը եւ սակայն կը գտնուէի այս եւ ուրիշ բազմաթիւ արգելքներու առջեւ:

Այսպէս անհամբեր էի յուզումներով եւ ազգային անցեալ մը վերակոչելու, զայն մեծութեամբ եւ գեղեցկութեամբ տալու փափաքով եւ կը մնայի անկարող գրելու որոշում մը տալու:

Գեղեցի՞կ պէտք էր ըլլար այդ Հայուհին թէ տգեղ... Ուրիշ բարդութիւն մը:

Մտածեցէք այս ծանր յղացումներուն, «փափկասուն Տիկնայք Հայոց», ինչպէս ես կը մտածէի ձեզի այդ արեան գոյն կայլակներուն դէմ՝ որ կը բացուէին ու կը փակուէին այգիներուն վրայ, մինչ կ'անցնէր արդէն մկրատի մը նման այգային դայլայլը արտոյտի մը եւ կ'առաջանար յամբաքայլ սայլ մը, այս բոլորը յիշեցնելով զմայլելի մեռաքս մը զոր կը չափէք, կը ձեւէք, կարելէ առաջ, արիւնը ձեր սպեղծագործութեան եւ ապերախտ վախճանը, որուն կը մտածենք երբ զաւակի մը կը հետեւինք:

(Մնացեալը յաջորդով)

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՁԱՅՆԸ

ՄՈՐՍ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

— Լուսի՛կ, Լուսի՛կ...

Կը լսեմ քեռի Օվոյի ձայնը խռպոտ ու կերկերուն, խճճուած մազ մօրուքով, դեղին ուռած աչքերով: Յուսահատ ու վայրի կերպարանք ունի: Հին է վրան զլուխը, աղտոտ: Գունաթափ վերարկուի մը մէջ փաթթուած՝ կը վախնար, պիտի փլի իինայ յանկարծ իր երերուն ու փխրուն գոյութիւնը՝ որ կրթներ է փայտէ գաւազանի մը:

Կը շնչէ ընդհատ — ընդհատ: Ու երբեմն հազի մնացորդ մը կը սեղմէ կոկորդը, կը ցնցէ կուրծքը, կը սարսէ անոր կարկամ էութիւնը:

Մինակ է: Անտէր: Աւերեր են անոր համեստունակ յարկին կենդանի շնութիւնը: Իր բունէն ուռճացած կանանչը կտրտեր՝ կոտրտեր են: Մնացեր է զօսացած լերկ կոճղ անզօր եւ անպաշտպան սառնամանիքին, կարկուտին, տապին դէմ:

Հիմա սովի ահաւոր սարսափը կը սպառնայ անյոյս, խորտակուած կեանքին: Քաղցը ամէն ինչ մոռցնել է տուեր: Խած մը հաց, ափ մը ձաւար — չկար: Ո՞վ որու պիտի օգնէր:

— «Լուսիկ, Լուսիկ, կը ձայնէ երկրորդ անգամ աւելի յուսակտուր, աւելի դառնագին: Ու մշուշոտ նայուածքներով կը գնէ, բակին խորը: Ոչ ոք կ'երեւի: Արդեօք այդ կինը զղջացե՞ր է իր խոստումին համար եւ երեսը կը պահէ՞: Արդեօ՞ք ձեռնունայն պիտի մեկնի, եւ անդթօրէն պիտի ձգեն որ մեռնի՞ սովութեան վայրագզալարումներուն տակ: Անշնչանա՞յ լուռ ու մթին տանջանքներով...:

Այս տխուր մտածումներով կը կթոտին ծերունի Օվոյի ծունկերը: Վայրկեանները ժամեր կը թուին իրեն: Կը սեղմուի պատին: Տակաւին քիչ մըն ալ համբերութիւն, տոկալու կամք:

Բայց... ահա Լուսիկը... Յոյսի տարտամ շող մը անոր կծկուած խորշոմներուն վրայ: Ոհ, այո, ան է: Բակին ճակատը գտնուող գետնայարկէն դուրս կ'ելլէ շտապով, կը յառաջանայ դէպի փողոցին նրբանցքը՝ ձեռքը բռնած պնակ մը ալիւր...:

Ամրան իրիկուն է: Արեւը ժողվուեր է քիւերէն: Մեխակի եւ ռեհանի բոյրերով օծուն է մթնոլորտը: Թռչունները կ'աղմկեն: Զաղ կը թցնեն դիմացի տանիքէն դէպի նռենիին զագաթը, կը ցնցուին խիտ ու նուրբ ճիւղերը որոնց ճեղքերէն՝ Աննա մօրաքրոջ սահմռկած դէմքը կ'երեւի: Ճակտին վրայ փունջ մը կնճիռ: Պրկուած շրթունքներուն եռքին, անխօս լեզուով կը կշտամբէ:

— «Ինչ խենթութիւն... այս ժամանակներուն ողորմութիւն ընել... եւ ալիւրո՞վ: Աշխարհի բոլոր թանկարժէք բաները կարելի է գտնել: Բայց ունկի՞ց ճարել հոգահոտիկը»... Սովի եւ մահու տարի էր...

Իսկ մեր ունեցած ալիւ՞րը — կանեփէ տոպրակի մը մէջ սենեակին վերի կողմը, բազմոցին անկիւնը ծածկուած էր սրբութիւն սրբոցի նման: Ամէն օր դողդղալով քանի մը բաղարջ հաց կը շինէինք: Ո՞ր հայ կինը պիտի համարձակէր թըլուած խմորը մութն ու լուսուն փուռը տանիլ, եւ հացը անվտանգ տուն բերել: Ճամբուն վրայ դարանած կ'ըլլային զազթական Թուրքերը: Կը յարձակէին, ու շատ անգամ կը յաջողէին յափշտակել հացը տաշտովը միասին: Միայն այրերը կրնային այդպիսի յարձակումներ ետ մղել ու պաշտպանել հացը:

Հացը արեան գին էր Մեծ Եղեռնին յաջորդող այդ դժխեմ տարիներուն: Սովը եւ ժանտախտը կը հնձէին ռուսական ճակատէն նահանջող Թուրքերը, Վանէն, Պիթլիսէն, Խնուսէն:

Եւ օր չէր ըլլար որ առտուն կանուխ մեռելակառքերը չլեցուէին փողոցներու անկիւններէն, շուկաներու եզերքներէն հաւաքուած դիակներով, ամէն տարիքէ ու սեռէ:

Օրինական պարենաւորում չկար մեր դժբախտ երկրին մէջ: Հզօրները միայն շռայլօրէն կը մսխէին ամէն բերք ու բարիք, յղփացած չինական վայելքներով: Հայը իր սեւ աշխատանքին, իր արհեստներուն յնորհիւ զայլի բերնէն կը քաշէր հացը:

Թշուառութիւնը անդարմանելի էր:

Ե Աննա մօրաքոյրը արդար զայրոյթով սրբզողած էր:

— Լուսիկ, Լուսիկ, մայր, մայր...

— Ինչո՞ւ այնքան տժգուներ էիր դուն: Ու աչքերուդ զուարթ կապոյտը խորունկցեր մթներ էր, ինչպէս ալեկոծ ծովը արեւոտ միջօրէին: Եւ սրբազան բան մը ունէիր հանդիսաւոր քալուածքիդ մէջ: Գիտէի՞ր արդեօք որ տուածդ վերջին ճաշի մը համար էր ...:

Ամրան իրիկունները չեն մթներ: Անձայն երաժշտութեան մը հաղորդութիւնը կայ. քաշուող արեւին, ծաղիկներուն ու բոյսերուն, համատարած բնութեան եւ մեկնող հոգիներուն մէջ ...

Բակին մէկ զով անկիւնը Աննա մօրաքոյրը նստեր էր քրոջը կողքին: Այս վերջինը կը պատմէր իր հանդիպումը քեռի Օվոյին:

— ... Օրերէ ի վեր անսուաղ, հիւանդ է ինկեր: Ոչ ոք դուռը չէ զարկած տեսնելու համար թէ մեռա՞ւ թէ մնաց հէք ծերունին: Տունին բոլոր առարկաները հետզհետէ փոխեր է կտոր մը հացով, ամանի մը ապուրով: Այդ օրն ալ ինքզինքը փողոց է նետեր, ամօթը մէկ կողմ դրած: Որոշեր է մուրալ, ձեռք բանալ: Հանդիպեր է մօրս եւ խնդրեր է պտղունց մը ալիւր:

— Ատ ալ իմ հոգիիս համար թող ըլլայ ... բաւ, ու հառաչեց:

Մօրաքոյր Աննայի դէմքը կը պարզուէր: Ու ճակտին վրայ յուսալից խորհուրդներ թեւ կ'առ-

նէին Թախծոտ խաղաղութեան մը հետ :

Լռութիւնը կը ճնշէր ծանրօրէն : Երանը գիրքի մը վրայ էր հակեր : Նուարդի մանկամնակ դէմքը գունատեր էր : Եւ քաղցր ու թուխ աչքերը արցունքով էին լեցուեր :

Քիչ վերջ տանիքի ճամբով եկաւ սովորական այցելուն, Սեբաստացի Վարդանոյշը : Գրեթէ ամէն իրիկուն իր գործէն վերադարձին հանդիստը մեր մօտ կ'առնէր :

Հազիւ 40ը անց՝ ուժեղ եւ ժրաջան կին մըն էր ան : Իր լայն ճակատին տակ խոշոր սեւ աչքերը կը փայլէին արեւահար դէմքին տալով լուրջ արտայայտութիւն : Սեւ ներկուած կտոր մը տատասը իբրեւ լաչակ կը ծառայէր իրեն : Գլուխը կը փաթթէր զայն, ծածկելով մէջտեղէն կիսուած մազերը՝ որոնք բնական գանգուրներ կը ձեւացնէին դէմքին չուրջ : Իր կնոջական չնորհները մերժած էր ցուցնել : Ինչ որ ձեռքը անցնէր իբր հագուստ կը հագնէր, այր մարդու շալվար, կօշիկ, կ'ուզէր մնալ անուշադիր եւ այսպէսով ... հանգիստ :

Հակառակ իր քաշածներուն, աշխոյժ էր եւ արիասիրտ : Կը պայքարէր կեանքին դէմ, սովին դէմ : Ծանր աշխատանքներ կ'ընէր : Շալակով ցորեն կը տանէր ջաղացքը, գործ ու կապերտ կը լուար հոսող ակերու մէջ :

Զինքը կեանքին կապողը իր կորսնցուցած զաւակն էր, զոր կը յուսար վերագտնել : Անձկութեամբ կը սպասէր, օր կը համրէր տեսնելու համար պատերազմի վախճանը :

Այն ատեն պիտի վերցուէր արգելքը : Ազատ պիտի ըլլար ճամբորդելու իր երկիրը, Սեբաստիոյ չրջանը : Եւ հոն պիտի փնտռէր, գտնէր իր հոգեհատորը : Տեղը գիտէր :

Տանջանքի եւ սպանդի ահաւոր օր մը, խուժդուժ խրարանցումի մէջ, երբ ինք ուժով բռներ էր իր մանչուկին ձեռքէն եւ քղանցքովը կ'ուզէր ծածկել որ չնկատուի թշնամիէն, տարիքոտ Թուրք մը առջեւն էր ելեր երիտասարդ կնոջ մը հետ : Այս վերջինը թախանձեր էր որ պզտիկը իրենց տայ, ըսելով թէ քիչ հեռուն պիտի մեռցնեն զիրենք ... Եւ ականջին ի վար փսփսացեր էր.— « Երբ ողջ վերադառնաս, զաւակդ քուկդ է » :

Վստահեր էր այդ խօսքին : Յանձներ էր անոնց իր մէկ հատիկը, իր անհետացած երէցներու ամենափոքրը, վերջին զանձը ... :

Եւ սրտէն կը կրկնէր այդ անծանօթ ազնիւ կնոջ ըսած բառերը հատիկ հատիկ : Կ'արտասանէր իբրեւ Սուրբ Գրոց պատգամներ : Այնքան խոր յուզումով ու կսկիծով՝ որ իր բոցավառ էութենէն կրակ կը ժայթքէր, կը բռնկէր : ... Յետոյ կը լռէր գլուխը կախ, քրտինքի կայլակներ ճակտին :

Կը հաւատար թէ Թրքուհիի տարազով այդ կինը Հայուհի մը ըլլալու էր : Ո՞վ գիտէ . եւ անբնական չէր : Միայն մէկ վայրկեան ան վերցուցեր էր դէմքին քօղը, վերջին պահուն, եւ Վարդանոյշին մէջ տպաւորուած մնացեր էին անոր մեծ ու գրաւիչ աչքերը : Հրեշտակ մը հեռաւոր այդ կինը որ կրցեր էր կարեկցութեան քաղցր խօսքով մը, յոյսի մշտավառ կայծով մը լուսաւորել տառապակոծ մօր մը անդոհը :

Անդրադէտ, գիւղական կին մըն էր Սեբաստացի Վարդանոյշը, բայց մենք սիրեցինք զինք : Եւ մեր նորատի հոգիները մտերմացան անոր գողգոթայի ճամբուն :

Տակաւին ինչ քամինելի արարքներու ականա-

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Չմոռցուելու համար...

Համամիտ եմ ազգային քարոզչութեան, պրոպականտին ուժ տալու : Կատարեալ հաւատացող մը անոր :

Հնագիտական թանգարանիկ մըն ալ պէտք է ունենանք Հայերս, կ'առաջարկէ «Արեւմուտք»ը, տրպէսզի օտարներուն ճանչցնենք մենք մեզ եւ մեր քաղաքակիրթ ազգ ըլլալը :

Իրաւացի : Այնքան նիւթ ունինք ցուցադրելու որոնք քուն կը քաշեն փոշիէ վերմակներու տակ :

Գուրգուրալու ենք անոնց վրայ : Գաւառացի մամիկին խոհանոցի կլայեկուած ամաններուն, պէս՝ զանոնք կախելու է պատէն ...

Եթէ կ'ուզէք որ հայ ազգը եւ անոր քաղաքակրթութիւնը արժէքի զան՝ անհրաժեշտ է այս ձեռնարկը : Պրոպագանտի լաւագոյն միջոցը :

Պէտք է ճանչնան մեզ : Գիտնան մեր արժէքը եւ ըստ այնմ վարուին մեզի հետ :

Այս խորհելով լեցուած՝ գործի ձեռնարկեցի : Եկեղեցիներն ու ծանօթներու տուները խուզարկելու ելայ : Բաւական կարեւոր նիւթեր ձեռք բերի :

Մեծ մայրիկի մը լաչակը : Ձեռագործ բանուած գօտի մը : Զաքարիա վանականին կողմէ գրուած ձեռագիր Նարեկ մը : Ալեքսիանոս ճգնաւորի պատմութիւն մը՝ ծաղկանկարուած :

Շղթաները փրթած հին բուրվառ մը : Կիլիկեան Թագաւորական չրջանէն մնացած տիրացուի չապիկ մը : Զեմինթոս կաթողիկոսի օրէն, ձեռագիր Յայսմաւուրք մը :

Մտայ «Զուարթնոց»ի իմբագրախանութը, գոնէ, Զուարթնոցի տաճարէն սիւնի մը կտոր կամ խաչքար մը ձեռք ձգելու համար :— «Զունիմ, աղբար, ես չեմ տեսած այդ հրաշակերտ տաճարը : Տեսնելու յոյս ալ չունիմ, զի հառաջդիմական չեմ, ըսաւ խմբագիրը :

Կղեմէս մօրաքրին տունը, եկեղեցիի նկար մը տեսայ պատին մխուած : Աս նկարը ինծի կուտա՞ս : Ութերորդ դարու գործ կ'երեւայ, ըսի :

—Օ՜, չէ տղաս, Թոռնիկս գծած է այդ պատկերքը, Լուրտէն եկած քարտի մը վրայէն առաւ :

— Բայց հայկական ոճ է այս : Գիտե՞ս, Հայերու ճարտարապետութիւնը մինչեւ այս տեղուանքը եկած է : Այս բանը պիտի խօթենք Եւրոպացիներու գլխուն մէջ : Թող մեզ տխմարի տեղ չդնեն : Մեր ազգային դատին լուծումը այս բաներէն կախուած է :

— Հա՞ ...

Այս բոլորը հաւաքելէ զկնի, դիմեցի Նուպարեան Մատենադարանի՝ Ա. Անտոնեանին :

— Ազուոր անկիւն մը տուր, ահագին հնութիւններ հաւաքած եմ : Հոս պէտք է ցուցադրենք զանոնք : Օտարներն ալ պիտի գան հիանալու անոնց վրայ : Գիտե՞ս մեր Դատին ճակատը ...

— Ի՞նչ կ'ըսես, աղբարիկ . հոս բաւական բան ունինք այդ ուղղութիւնով, հարցնող փընտռող չկայ : Արդէն տեղ ալ չունինք : Տես, սա գիրքերը մէջտեղ են մնացեր :

Դիմեցի օտար Թանգարան մը— Մէօսիէօ Ռնեսիմ, չատ արժէքաւոր հնութիւններ եմ բերեր : Աշխարհի ամենահին եւ քաղաքակիրթ ազգերէն մէկուն պատկանող : Կրնայի՞ք ձեր Թանգարանին մէջ տեղ մը յատկացնել ...

—Ասորական, քաղդէական կամ հին եգիպտական կրնան ըլլալ, չէ՞ :

— Ոչ, պարոն, այդ ազգերը գրեթէ գոյութիւն չունին այսօր : Իմ ունեցածներս հայկական կոտորներ են :

— Ի՞նչ կ'ըսէք, Հայեր գոյութիւն ունի՞ն այսօր : Հապա կ'ըսեն որ Թուրքերը բնաջնջած են զանոնք ...

— Ձեր երկրին մէջ միայն քանի մը տասնեակ հազար Հայեր կան այսօր՝ Թրքական ջարդերէն ազատուած :

— Հա, կը յիշեմ, երբ Լոզանի ժողովին ներկայ էի իբրեւ պատուիրակ, Հայերու մասին բաներ մը խօսեցան կարծեմ : Ես զբաղած ըլլալով ուշադրութեամբ չկրցայ հետեւիլ : Ուրախ եմ որ Հայեր գոյութիւն ունին : Տեսնենք սա ձեր կտորները ... Ուրիչ կարեւոր բաներ մը չունի՞ք : Չէ՞ք կրնար ձեր երկրէն բերել տալ :

— Անկարելի է, պարոն : Մէկուկէս միլիոն Հայեր ջարդելէ վերջ, Հայոց վանքերուն հնութիւներն ալ փճացուցին Թուրքերը :

— Ցաւալի, չատ ցաւալի է : Քաղաքակրթութեան մեծ վնաս տուած են այդ Թուրքերը՝ փճացնելով ձեր վանքերուն հնութիւնները : Գոնէ պէտք էր որ խնայէին անոնց : Ուրեմն այս ձեր ունեցածներուն ալ անկիւն մը կը յատկացնենք Ասորական բաժնին մէջ ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

տես էր եղեր : Քանի՛ քանի անգամներ գիշերով փախեր էր իր գերութեան տեղերէն, մահուան սոյդ վտանգներէն :

Կը խօսէր ան : Կը յառաջանար գիշերը : Ձմրան երկար ու զարնան կարճ գիշերները : Ու կ'անցնէին տարիները իրենց տաք ու պաղ հոլովումներով :

Քանի մր օր վերջ պատմեցին թէ Օվօ քեռին մեռած է գտնուեր իր անկողնին մէջ : Իր մօտ տապակ մը լեցուն ալիւրէ խիւսը կը սպասէ եղեր : Վերջին ճաշը որմէ հազիւ քանի մը դգալ առնուած է եղեր ... :

×

Ամրան երեկոյ է : Սարեակներուն, ծիծառներուն, չէնչող չաղփաղփը կուգայ մօտակայ սաղարթէն : Հանդիպակաց պարտէզներէն կը բուրեն չահոքրամն ու չուշանը :

Ցիշատակիդ տրամութիւնը պաշարեր է ամբողջ էութիւնս, կը տեսնեմ : Ծիծղուն աչքերուդ մոյդ ցոլքը կ'իյնայ հոգիիս մէջ : Եւ անդենական սրբութիւնը լոյս դէմքիդ՝ վերջին ճաշը կը մատուցանես Քեռի Օվոյին՝ որուն բեկբեկուն ու խռպոտ ձայնը կ'արձագանգէ հոս, սրտիս զարկերուն հետ ... արիւնիս հետ ... :

—« Լուսի՛կ, Լուսի՛կ ... » : Մայր, մայր ... :

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԱԼԻՔ»Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻԻԸ, նուիրուած Հայաստանի Հանրապետութեան 30ամեակին : Պատմական նիւթեր, պատկերազարդ : Գին 15 րիալ : Թեհրան, Bld. Naderi, Rue Koharchad, No. 20, Tehran (Iran) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

Դուն, Սահակ հայր, պատրաստէ ամէն բան, իսկ ես եւ Գէորգ իշխանը չուտով կ'ազատենք զինքը : Մենք չենք թողուր որ անմեղ ոսկը երկար տանջուի Գագիկի ճիրաններուն մէջ, ըսաւ Մարտիրոս հայրը :

Յետոյ՝ զանազան ծրագիրներ մշակելէ եւ կարգադրութիւններ ընելէ ետք, միւս օրն իսկ ցրուեցան զանազան կողմեր, թողլով Սահակ սրբազանը նորէն առանձին Բիւրական ամրոցին մէջ :

Գ.

Ուխտունեաց եւ Անձեւացեաց իշխանները ազատ ձգուելէ վերջ ներկայացան Գագիկի, եւ մանրամասնօրէն պատմեցին անոր ամէն ինչ : Գագիկ կատղեցաւ :

— Լաւ, գոչեց ան . Աշոտ Երկաթ միւս անգամ չազատիր ձեռքէս, եթէ ամբողջ Բիւզանդիոնի բանակն ալ հետը բերէ : Այժմ ես կը դիմեմ այնպիսի միջոցի, որուն դէմ ոչ մէկ ուժ չի դիմանար :

— Ի՞նչ միջոցի, հարցուց Անձեւացեաց իշխանը՝ խորամանկ աչքերը յառելով Գագիկ Արծրունիի վրայ :

— Խռովութիւն կը ձգեմ Հայոց բոլոր իշխաններուն մէջ : Իր դէմ կը հանեմ իր սիրելի իշխանները, իր եղբայրն անգամ կը դրդեմ իր դէմ եւ զահը յանձնել կուտամ Աշոտ սպարապետին, իսկ այն անգամները եւ Գէորգ իշխանը, որոնք կը համարձակին իմ դէմ գործել, կը գտնեն իրենց արժանի պատիժը :

— Այո, լաւ միտք է, միայն թէ յաջողի : Այն անպատուութիւնը որ Աշոտ Երկաթը հասցուց մեզի, կարելի չէ մոռնալ :

— Բայց զարմանալի է, կարծես Մարտիրոս վանահայրը մեր չարժումներու մասին տեղեկութիւն ունէր, որ այնպէս յանկարծակի օգնութեան հասաւ Աշոտ Երկաթի : Ուրիշ կերպ կարելի չէ բացատրել . ան երբեք այդպիսի ուժերով չի չըրջիր եւ, ուրիշ զատ, չէր համարձակեր մեր վրայ յարձակում գործել, նկատեց Անձեւացեաց իշխանը կարճ լռութենէ մը յետոյ :

— Ես ալ նոյն կարծիքէն եմ, աւելցուց Ուխտունեաց իշխանը . մեր ամէն մէկ քայլը կը լըրտեսուի եւ իսկոյն կը հաղորդուի Մարտիրոս հօր . մեր հակառակորդները չատ լաւ գիտեն, թէ ինչ կ'ընենք մենք եւ ինչ կը մտածենք : Եւ եթէ Աշոտ Երկաթը արտաքուստ լաւ յարաբերութեան մէջ է ձեզ հետ, ատիկա պէտք է վերագրել անոր միայն որ ան յայտնի կերպով չուզեր թշնամանալ ձեզի :

— Ոչ, իշխաններ, դուք կը սխալիք ձեր են— թադրութեան մէջ . մարդկային ոչ մէկ արարած կրնայ լրտեսել մեր խօսակցութիւնը . իսկ եթէ Գէորգ իշխանը եւ Մարտիրոս վանահայրը օգնութեան հասան Աշոտ Երկաթի, ատիկա պէտք է համարել պարզ դիպուած մը եւ ուրիշ ոչինչ :

— Ոչ, տէր իմ, մեզ կը լրտեսեն, դուցէ եւ նոյն իսկ այս վայրկեանիս : Պէտք է գտնել այդ լրտեսը եւ պատժել : Շուտով պէտք է ոչնչացնել նաեւ Գէորգ իշխանն ու Մարտիրոս վանահայրը, որոնք կ'ուզեն տակն ու վրայ ընել մեր բոլոր ծրագիրները եւ ատոր համար ալ պատրաստութիւններ կը տեսնեն :

Գագիկ ուսերը թօթուեց եւ սկսաւ մտածել : Տեւակ մը կասկած անցաւ անոր մտքէն, որ պահ մը խոժոռեց իր հոգին . բայց չուտով զսպեց ինքզինք եւ, դառնալով իշխաններուն, ըսաւ .

— Թողունք ասիկա : Լրտեսները կը ստանան իրենց արժանի պատիժը : Լուր կը չրջի որ Աշոտ Երկաթ մեծ ընդունելութիւն գտած է Բիւզանդիոնի մէջ ու թագով եւ ոսկեճամուկ զգեստներով վարձատրուած : Ուշ կամ կանուխ Հայաստան կը դառնայ ան յունական զօրքերով, եւ այն ատեն ամէն ինչ կը կերպարանափոխուի : Պէտք չէ ժամանակ կորսնցնել, քանի չէ վերադարձած ան, այլապէս վերջը չատ դժուար կ'ըլլայ առաջքն առնել դէպքերուն : Ես չատ անհանգիստ եմ :

Պէտք է աճապարել որոմ ցանելու, որպէսզի մինչեւ Աշոտ Երկաթի Հայաստան դարձը հասունցած մեր ցանած սերմերը : Դուն, Ատոմ իշխան, չուտով պէտք է յաջողցնես դժուարին գործ մը : Ես մեծ յոյս ունիմ քու վրադ . դուն լեզուով ճարտար ես ու հոգիով արի : Դուն պիտի մտնես Հայաստան եւ երկպառակութեան որոմ ցանես : Պիտի ջանաս Աշոտի դէմ ապստամբեցնել Գուգարաց վերակացուները, Վասակ եւ Աշոտ Գնթունիները, ու Ափխազաց Գուրգէնը, եւ եթէ կարենաս, նաեւ Աշոտ Երկաթի եղբայրը՝ Աբասը :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

մենամեծ ղաղտնապահութիւն ցոյց կուտան դեռ:

★ Գերմանիոյ խորհրդային հրամանատարը, մառէշալ Սոքոլովսքի յայտարարեց թէ խորհրդային նոր դրամը շրջաբերութեան պիտի հանուի խորհրդային շրջանի եւ Պերլինի մէջ:

Ամերիկեան պաշտօնական զեկոյց մըն ալ կը յայտնէ թէ՝ արեւմտեան պետութիւնները պիտի արտօնեն այս դրամին մուտքը՝ իրենց շրջաններուն մէջ: Եթէ մինչեւ հիմա արտօնած չեն ղայն, պատճառը այն է որ խորհրդային նախկին դրամը պէտք եղած պայմանները չէր լրացներ:

Ինչպէս ծանօթ է, մինչեւ վերջերս, Դաշնակիցները կ'առարկէին թէ խորհրդային դրամը Զօրսերու համախորհուրդ որոշումով հաստատուած չըլլալուն համար է որ չէին ճանչնար զայն: Հիմա, այս նոր պատճառը ցոյց տալով, հիմնովին փոխած կ'ըլլան իրենց տեսակէտը դրամական հարցին մասին:

★ Խորհրդային շրջանի գերման թերթերը նոր պայքար մը բացած են արեւմտեան պետութեանց դէմ եւ կը պահանջեն որ հրաժարի Պերլինի քաղաքապետական խորհուրդը:

ՕՐԹՈՏՈՔՍ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՎԱՏԻԿԱՆԻ ԴԷՄ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Օրթոտոքս եկեղեցիներու համագումարը, որ տեղի ունեցաւ Մոսկուայի մէջ, բանաձեւ մը քուէարկած է Վատիկանի դէմ, ամբաստանելով զայն իբրեւ պատերազմի դրդիչ»:

Նոր մանրամասնութեանց համաձայն, համագումարը բազմաթիւ նիւթեր զումարած է Յուլիս 8էն 21, գլխաւոր օրակարգ ունենալով հետեւեալ երկու խնդիրները,— միացում աշխարհի բոլոր օրթոտոքս եկեղեցիներուն եւ պայքար խաղաղութեան համար: Վերջին նիւթին մէջ էր որ միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ Վատիկանի դէմ ուղղուած բանաձեւը: Իբրեւ «միջազգային փաշականութեան վառարան եւ պատերազմի դրդիչ» ամբաստանելով Վատիկանը, բանաձեւը կ'ըսէ.—

«Հռոմէադաւան քահանաները միշտ աշխարհի հզօրներուն հետ են եւ դէմ տկարներուն եւ շահագործեալներուն: Ուստի ներկայիս Վատիկանի գործունէութիւնը ուղղուած է բանուորներու շահերուն դէմ: Վատիկանը կեդրոն մըն է միջազգային դաւերու՝ ընդդէմ ժողովուրդներու եւ մասնաւորապէս սլաւ ժողովուրդներու շահերուն: Բոլոր քրիստոնեաները, ազգութեան եւ կրօնական դաւանանքի ինչ տարբերութիւններ ալ ունենան, ուրիշ կերպ չեն կրնար դատել Վատիկանի քաղաքականութիւնը եթէ ոչ հակաքրիստոնէական, հակազգային եւ հակադեմոկրատ»:

Ինչպէս յայտնի է, համագումարին կը մասնակցէր նաեւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնը: Օտար պատուիրակները պիտի այցելեն Լենինկրատ, Քիէվ եւ Թիֆլիս: Եկեղեցիներու մէջ հանդիսաւոր մաղթանքներ եղան Սթալինի արեւշատութեան համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ նոր ճառ մը խօսելով Անկուլէմի մէջ, շատ մռայլ գոյներով նկարագրեց Ֆրանսայի ապագան: «Եթէ արթուն չհսկենք եւ մերկաբելին չփորձենք, շատ աւելի գէշ կացութեան մը պիտի մատնուինք, որովհետեւ մենք այն երկիրն ենք որ միաժամանակ Լըքլէռներ եւ անձնատրութիւններ կ'արտադրէ»: Զինուորական իշխանութիւնները ներկայ չէին բանախօսութեան, ոչ ալ տիկին Լըքլէռ (Փարիզի հանգուցեալ հերոսին կինը):

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ խորհրդարանին վերջին ընդդիմադիրներն ալ, ինը հոգի, անհետացած են: Կը կարծուի թէ ձերբակալուած են: Այս երեսփոխանները կը շարունակէին քննադատել կառավարութիւնը, հակառակ Տիմիթրովի ազդարարութեան: Յունուար 12ին, պուլկար դիկտատորը յիշելով Փէթքովի կախաղանը, կ'ըսէր.— «Ձեզի կը մնայ գիտնալ թէ կ'ուզէ՞ք ձեր նմաններու օրին հասնիլ, գործակալներ օտարին եւ թշնամիներ Պուլկարիոյ»:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ այն օդաչուն որ ռումբ մը նետած էր Միացեալ Ազգերու կեդրոնական շէնքին վրայ, Նիւ Եորք: Կալանաւորը յայտարարեց թէ այդ ազդարարութեամբ կ'ուզէր հասկցնել որ Միացեալ Ազգերը աշխատին տեւական խաղաղութիւն մը հաստատել:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Ուրբաթ օրուան հանդրուանը յուսախաբ ձգեց բոլոր անոնք որ նոր փոփոխութիւն մը կը սպասէին, մանաւանդ ի շահ Պելժիացիներուն: Եօթներորդ անգամ յաղթական հանդիսանալով, այս վերջին դժուարին հանդրուանը չահեցաւ իտալացի Պառթալի 7 ժամ 18 վայրկ. 55 երկվայրկեան, երկրորդ անցաւ Ռօպիկ: Իսկ Լափէպի, Ֆրանսացիներուն վերջին յոյսը, ծանրապէս վիրաւորուած ոտքէն, արցունքը աչքին, վերջացուց մինչեւ Լիէժ, կորսնցնելով իր երկրորդ տեղը ընդհանուր դասաւորման մէջ զոր գրաւեց պելժիացի Շօթ (կէս ժամ տարբերութիւն ունի Պառթալիէն):

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Այս կիրակի 25 յուլիս ժամը 3ին

Խանասորի տարեդարձին առթիւ, Շավիլի անտառին մէջ: Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Արղութեան» խումբին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ:

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ՝ ժամը 3ին, ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ գերեզմանին:

Մատչելի պիւֆէ եւ նուագ:

Ծանօթ.— Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն շիրիմին այցելութիւնը:

ՄԵԾ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 12 քոյր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, եւ կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Սէն Լուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Աթլանդիկի դաշտը:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Ներկայութեամբ Conseiller Général du 12me Canton JEAN MASSEի:

Սէն Լուի Նոր Սերունդի նուագախումբը մերթ ընդ մերթ կը հնչեցնէ ազգային եւ յեղափոխական երգեր:

Բարձրախօսով հայկական ընտիր երգապնակներ: Գնդախաղի մեծ մրցում: Առաւելագոյն «կէտեր» շահող խումբը կը ստանայ «Ահարոնեան» բաժակը, նուիրուած Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ:

T. S. F.

Եթէ կ'ուզէք ամառուան մեր բացառիկ գիներէն օգտուիլ

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ

Գնել առաջին կարգի ռատիօ գործիքներ, կտորներ, ելեկ. մոթէօրներ, լամբեր որոնք մէկ տարուան համար երաշխաւորուած են:

ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

Պահանջեցէք մեր քաթալօկը՝

ԱՐԱՊԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

46 եւ 50 Fbg. St. Martin, Paris

եւ Rue du Soleil, Place des Fêtes

Հեռաձայն Nord 78–66

Գաւառներէ եւս կրնան դիմել: Նորոգութիւն եւ բարելաւում ամէն տեսակ մարքայի գործիքներուն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ 5% ԶԵՂՉ

Ուշադրութիւն Մարսէյլի Հայերուն

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ «ԱԼՀԱՄՊՐԱՅ»ի հաճոյքն ունի ծանուցանելու, Մարսէյլի իր հայ բարեկամներուն որ Յուլիս 22, Հինգշաբթի կէսօրէն ետք բացումը պիտի կատարէ իր մէկ ուրիշ հաստատութեան «La Coupole»ի 7, Place Félix Barret, Marseille, ուր կան սրահներ, հարսնիքի, մկրտութեան, նշանտուքի եւ ամէն կարգի ժողովներու:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԴԺԳՈՀ Կ'ԵՐԵՒԱՅ Հունգարիոյ փոխ վարչապետ Ռաքոսիէն եւ Չեխոսլովաքիոյ Հանրապետութեան նախագահ Կոթվալտէն, որոնք «չափաւոր եւ ազգայնական» կը համարուին, ինչպէս մարաջախտ Թիթօն: Ինչպէս կ'երեւայ, Խ. Միութիւն կը ջանայ իր տիրապետութիւնը զօրացնել արբանեակ երկիրներուն մէջ, իշխանութեան գլուխ բերելով աւելի վստահելի տարրեր:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երրորդ կուսակցութեան թեկնածուն, Հէնրի Ուոլըս յայտարարեց թէ՝ չի կրնար արգիլել որ համայնավարները օգնեն իրեն, ընտրական պայքարին մէջ. բայց ոչ ոք կրնայ ապացուցանել թէ ինք համայնավար է: Համայնավարները իրեն ուժ կուտան, որովհետեւ խաղաղութիւն կ'ուզեն ոպէսզի կարենան շարունակել Ռուսիոյ մէջ իրենց սկսած ընկերայինփորձարկութիւնները: Ուոլըս յայտնեց նաեւ թէ՝ Սթալինի այցելելու կամ անոր նոր նամակ մը ղրկելու միտք չունի, բայց թէ՝ պիտի չվարանի ընել ատիկա, եթէ պէտք ըլլայ խաղաղութեան օգտին համար: Երրորդ կուսակցութեան նշանաբանն է,— Խաղաղութիւն, Ազատութիւն, Առատութիւն:

ԹՈՒՐՔԻԱ 11 նոր օժանդակ մարտանաւեր ստացաւ Մ. Նահանգներէն, Յուլիս 23ին: Այս նաւերէն ութը ականահաւաքներ են:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը երկուշաբթի Յուլիս 26ին, ժամը 4ին Սօսիէթէ Սավանթի մէջ: Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ճշդապահ ըլլալ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գաղթականական գրասենեակէն կը տեղեկացնեն որ Յունիս 14ին հրատարակուած օրէնքի հիման վրայ, հայ ոչ – զինուոր գաղթականները եւս Ֆրանսացիներու նման դրամական փոխարինութիւն ստանալու իրաւունք կ'ունենան եթէ պատերազմի հետեւանքով որեւէ ֆիզիքական վնասի ենթարկուած են: Այս պարագան Վալանսի ռմբակոծութեան զոհերուն մասնաւոր ուշադրութեան կը յանձնուի:

յանձնուի: Դիմել 6 rue Cité Martignac, Paris (7):

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Մարսէյլէն հասած նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք թէ Պ. Շաւարշ Փիրանեան, որդին մեր աշխատակից Պ. Տիգրան Փիրանեանի, դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր կինը, ԲԵԲՐՈՆ, 35 տարեկան (ծնեալ Աթմաճեան): Մեր խորին ցաւակցութիւնները:

ԼՈՒՐՏԻ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս 26էն 2 Սեպտեմբեր 1948

Արձանագրութիւններու եւ պայմաններու համար դիմել Փարիզ՝ Միքայէլ Վ. Մումճեանի 10bis rue Thouin, Paris (5): Առնուվիլ լէ Կոնէս՝ Անտոն Մ. Վ. Իսկէնտէրեանի 69 Bld. Henri Barbusse: Լիոն՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 78 rue Rabelais: Վալանս՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 11 rue Belle Image:

Արձանագրութիւններու վերջին պայմանաժամը 15 Օգոստոս:

Պայմաններ՝ Փարիզէն 7000 ֆրանք, երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր: Լիոն 6800 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր, Վալանս՝ 6.600 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Նիսի մէջ, օդափոխութեան համար, կահաւորուած յարկաբաժին մը ամէն յարմարութիւններով: Օգոստոս ամսուան համար միայն ազատ է եւ վարձու: Դիմել՝ ՄԻԵՏԻՍԵԱՆ, 27 rue Théodore de Banville, Nice:

ԿՕՇԿԱԿԱՐՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՕՇԻԿԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԽԱՆՈՅԵԱՆԻ ՄՈՐԹԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Ձեր գնումները կատարելէ առաջ, խնայողութեան համար իսկ, հաճեցէք անգամ մը այցելել մեր վաճառատունը, առաջին յարկ՝ 8 rue Penitent Bleu, ՄԱՐՍԷՅԼ Հեռաձայն D. 06–40

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Շուտով ապահովագրութեան յաւելում պիտի ունենաք, եթէ արդէն իսկ չէ եղած: Ձեր շահը կը պահանջէ այս չարիքէն խուսափելու համար, դիմել՝

Պ. Կրօնիկ Աղեանի

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ – ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ

107 Bld. Magenta Paris (10), Métro Gare du Nord

Հեռաձայն TRU. 02–20

ՀԱՐԱԶԱՏ ՁԷԹ

ԱՆԱՐԱՏ ԵՒ ԶՏՈՒԱԾ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՏԵՍԱԿԸ

Տասը լիդրանոց պիտոնով

Լիտր 690 ֆրանք վաճառատան մէջ յանձնելի

Մեծ ճաշարաններու հայթայթիչ՝

Aux Olivières de Nice

Իւղի մասնաւոր հաստատութիւն՝

26 Rue Vavin, Paris Métro Vavin

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԲԱՂՆԻՔ

ՄԻՇՏ ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՀԱՆԳՍՏԱՒԷՏ

Բաց է տիկիններու համար Հինգշաբթի, Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը:

Հոկտեմբեր 6էն սկսեալ Չորեքշաբթի օրերը եւս:

50 Fbg. St. Martin Tél. Nord 78–66

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 27 JUILLET 1948 Երեքշաբթի 27 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 4592–Նոր շրջան թիւ 1011 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՑԻՐՈՒՑԱՆ

Արտագաղթի նոր հոսանք մը կը ձեւաւորուի հետզհետէ: Ցամքընթաց, բայց տեւական, յարաճուն:

Ամէնուրեք, ընտանիքներ կը մեկնին ուր որ բաց դուռ մը գտնեն: Այլեւս Ջուրի ճամբայ դարձած են Ամերիկաները: Մանաւանդ հարաւայինը: Նոր համբանքներ՝ բոլորովին անծանօթ երկիրներու մէջ,— Չիլի, Վենեզուէլլա եւայլն:

Ինչպէս կ'երեւայ, Գերմանիոյ մէջ անելի մատնուած 3000 — 3500 տարագիրներն ալ մեծ մասով Հարաւ. Ամերիկա պիտի փոխադրուին: Արդէն ձայներ կը հասնին Չիլիէն: (Տես զօր. Շէքէրճեանի յայտարարութիւնը, Բ. սիւնակ):

Պուէնոս Այրէսի «Արմենիա»ն այս խնդիրը կը շօշափէր Յունիս 6 թուակիր խմբագրականով մը, զոր պիտի արտատպենք յառաջիկային:

— «Վերջերս բազմաթիւ հայրենակիցներ, Արժանթինի հաստատուելու ցանկութիւն յայտնող նամակներ կը ստանան իրենց ծանօթներէն կամ բարեկամներէն:

«Այս նամակները կուգան Ֆրանսայէն, Յունաստանէն, Ռումանիայէն, Պուլկարիայէն, Եգիպտոսէն, Պաղեստինէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Իրաքէն եւ Թուրքիայէն»:

Արձանագրուած երկիրներուն անուններն անգամ կ'ապացուցանեն թէ ինչ նոր ողբերգութիւն է որ կը սաւառնի տարագիր բազմութեանց գլխուն:

Ընդհանրապէս ապրուստի տարապայմանութիւնը, տնտեսական տագնապը եւ անգործութիւնն են որ կը վհատեցնեն շատերը:

Ուրիշներ կ'երթան բախտ փնտռելու, հրապուրուած՝ կարգ մը գաղթականներու փայլուն յաջողութիւններէն:

Կան ալ որ շատ մութ կը տեսնեն Եւրոպայի ապագան, ազդուելով ընկերային – քաղաքական խլրտումներէն և չարագուշակ արտայայտութիւններէ: Ուրեմն անապահովութիւն:

Նշանակուած երկիրներէն Յունաստանի պարագան բացատրութեան չի կարօտիր, քանի որ եղբայրասպան պատերազմը կը շարունակուի 1944էն ի վեր: Երբեմնի 30—35.000նոց համբանքէն հազիւ 8—10.000 մնացած է այսօր, մեծ մասով ամփոփուած Աթէնքի շրջանին մէջ եւ Սելանիկ:

Ուրիշ երկու գաղութներ, ռումանականը եւ պուլկարականը, խկապէս որ մատնուած են անշնչելի, անտանելի կացութեան մը, իբրեւ հետեւանք բոլշեւիկեան կարգուսարքին: Համատարած թշուառութիւն՝ բարոյական թէ տնտեսական: Երէկուան բախտաւորը այսօր «քօլի» կը սպասէ արտասահմանէն: Հազարաւոր բոշաներ տէր – տիրական դարձած են գաղութի ճակատագրին: Եթէ հարկ ըլլար նկարագրել ամբողջ ողբերգութիւնը..

Ա՛լ չխօսինք Եգիպտոսի, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Իրաքի մասին, ուր տնտեսական հոգերը ծանրացած են, իբրեւ հետեւանք Պաղեստինի դէպքերուն: (Այս երկրի նորակազմ գաղութն ալ քայքայուեցաւ):

Արդ, այս բոլոր չարիքներուն դարմանը արտագա՞ղթն է: Արժանթինը, Պրազիլիան, Չիլին, Վենեզուէլլան, Ուրուկուէյը եւ Փարակուէ՞յն են որ պիտի դառնան «Աւետեաց երկիր»: Եւ ի՞նչ գնով: Դրա՞մ դիզելու թէ քանի մը տարիէն փոշիանալու համար:

— Հապա ո՞ւր երթանք, պիտի հարցնեն, քանի որ ներգաղթն ալ խեղկատակութեան վերածուեցաւ, իսկ այս տարի միայն մնացորդ կարաւաններ պիտի փոխադրուին:

Ուրիշ պատասխան չունինք եթէ ոչ ժողովրդային խրատ մը,— մնալ իրենց գտնուած տեղերուն մէջ, իբրեւ նուազագոյն չարիք: Սպասելով լաւագոյն օրերու:

Ի վերջոյ միայն մենք չենք որ անելի մատնուած ենք: Բովանդակ աշխարհ մատնուած է ահաւոր ջղաձգութեան մը: Նոր տեղափոխութիւնները անպատճառ բարիք չեն խոստանար:

Անշուշտ այս մռայլ ելքին պիտի չյանգէինք, եթէ մեր երկիրն ըլլար ազատ եւ միացեալ: Դուռները լայնօրէն բաց՝ իր զաւակներուն առջեւ: Առանց բռնաբարոյ կաշկանդումներու եւ իմաստակ խտրութեանց, որոնք չափազանց երկար տեւեցին:

Որո՞ւ բարի կամքէն կախուած են այս տարրական իրաւունքները: Ո՞ր չար ոգին է որ կը խափանէ զանոնք:

Մինչեւ ե՞րբ այսպէս ցիրուցան ... Շ.

Տեսակցութիւն մը Զօրավար Շէքէրճեանի հետ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ինչպէս գիտէք, զօր. Շէքէրճեանի գլխաւոր պաշտօնն է միջոցներ առաջարկել, Գերմանիա ինկած տարագիրներու տեղափոխութեան համար, իբրեւ ներկայացուցիչ Ամերիկայի մէջ կազմուած յանձնախումբի մը: Ուստի կը հարցնեմ.

— Կը կարծէ՞ք թէ կարելի պիտի ըլլայ հայ գաղթականները փոխադրել Ամերիկա կամ այլուր: Ո՞ր շրջաններէն եւ ո՞ր երկիրներէն եկած են այդ Հայերը:

— Ամերիկեան կառավարութիւնը երբեք չուզեր բռնութեամբ իր երկիրը վերադարձնել ոեւէ տարագիր: Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ հաստատուած մեր գաղթականները, մօտաւորապէս 3500 հոգի, չեն ուզեր վերադառնալ Յունաստան, Թուրքիա, Պուլկարիա կամ Խ. Միութեան երկիրները: Թէ ինչո՞ւ, չեմ հետաքրքրուիր, քանի որ իրենք կը պնդեն թէ բռնութեամբ անգամ չեն վերադառնար: Կը կարծեմ թէ հազար մը կարելի պիտի ըլլայ փոխադրել Հիւս. Ամերիկա, իսկ մնացեալը Հարաւային Ամերիկա կամ Գանատա: Թերեւս մաս մըն ալ մնան Գերմանիա:

— Արդէն մեկնողներ եղա՞ծ են:

— Այո, մաս առ մաս գացողներ կան: Վերջերս ոմանք մեկնեցան Վէնէզուէլլա կամ Չիլի: Մօտերս 16 հոգի ալ պիտի մեկնին Չիլի: Մեկնողներէն մէկը 25 տարեկան երիտասարդ մըն էր, Պուլկարիայէն:

— Ի՞նչ տպաւորութիւն կրած էք այդ Հայերէն:

— Շատ լաւ մարդիկ են, երիտասարդներն ալ մեծ թիւ մը կը կազմեն: Ընդհանուր առումով շատ գոհ եմ անոնցմէ: Իրարու անծանօթ մարդիկ, անծանօթ ազգակիցներ վերջին պատերազմին հետեւանքով հոն ինկած են:

Պահ մը կը փորձեմ իր կարծիքը իմանալ Հայկական Դատի մասին...

— Բան մը չեմ գիտեր, կ'ընդհատէ անմիջապէս, քաղաքական խնդիր է:

Զինուորական մարդն է որ կը խօսի իր մէջ: Ինչպէս եւ ազգային հպարտութիւնը:

— Կը սիրեմ եւ կը յարգեմ ան որ որոշ կարողութիւն ունի, ինչ ազգի ալ պատկանի: Հայերն ալ ունին այդպիսի մարդիկ: Ամէն մարդ կը պարծենայ իր ազգութեամբ, Հայն ալ հպարտ պէտք է զգայ ինքզինքը Հայ ըլլալուն համար: Եթէ կ'ապրինք երկրի մը մէջ, պէտք է յարգենք տեղական օրէնքները եւ եթէ քաղաքացի դարձած ենք, պէտք է կատարենք մեր պարտականութիւնները:

— Ուրիշ բարձրաստիճան սպաներ ալ կա՞ն ամերիկեան բանակին մէջ:

— Ունինք գնդապետներ, հրամանատարներ, ենթասպաներ:

— Իսկ զօրավար միայն դո՞ւք էք:

Համեստութեամբ արտասանած «այո» մը հազիւ ականջիս կը հասնի:

Կէսօրը անցած էր, երբ հրաժեշտ առի: Ուրախ կ'երեւէր «Յառաջ»ի ընթերցողներուն հետաքրքրութեան գոհացում տուած ըլլալուն համար, մանաւանդ երբ կ'ըսէր թէ այս իրիկուն պիտի խօսիմ հեռախօսով Ամերիկայի հետ, թերեւս աւելի լայն տեղեկութիւններ տամ, վերջին տեղեկութիւնները:

Մեր տեսակցութեան հետեւեալ օրն իսկ, ի պատիւ զօրավարին եւ կնոջ թէյասեղան մը տրուեցաւ բարեկամական շրջանակի մէջ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆՈՅԻ ՏԱՊԱՆԻՆ մնացորդները գտնելու համար, այս ամառ Արարատ լեռը պիտի բարձրանայ Ամերիկացի մը, Պ. Էյվըրի: Կ'ըսուի թէ օդաչուներ այդ մնացորդները տեսած են պատմական լերան գագաթը, որ կը սառի տարուան տասը ամիսներուն: Միայն Օգոստոսին եւ Սեպտեմբերին կը հալին ձիւները:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ ձերբակալուեցաւ Վլատիմիր Քնոթէք, որ ամբաստանուած է իբրեւ բրիտանական լրտես:

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան խմբագրականին մէջ, «41 տարի վերջն ալ», պիտի ըլլայ 51 տարի:

Նոր վարչապետը վստահութիւն շահեցաւ 190ի դէմ 352 ձայնով

Պ. Անտրէ Մարի, Ֆրանսայի նոր վարչապետը, որ 50 տարեկան է, փաստաբան եւ բանաստեղծ, շաբաթ օր Ազգ. Ժողովին առջեւ պարզելով իր ծրագիրը, վստահութիւն շահեցաւ 190ի դէմ 352 ձայնով, ինչ որ կը նշանակէ 41 քուէ աւելի օրինական մեծամասնութենէն (311): Քուէարկողներու թիւն էր 542: Դէմ քուէարկող երեսփոխաններէն (190) 183ը համայնավարներ եւ ուղեկիցներ են:

Յաջորդ օրն իսկ, վարչապետը գործի ձեռնարկեց, կազմելու համար իր դահլիճը, զոր Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացնէ այսօր, երեքշաբթի, կէս օրէն վերջ:

Պ. Անտրէ Մարի «ներքին դահլիճ մը» պիտի կազմէ իր ընտրած երեք գլխաւոր դէմքերուն, երեք նախկին վարչապետներու հետ,— Փօլ Ռէյնօ որ պիտի վարէ ելմտական եւ ազգ. տնտեսութեան նախարարութիւնները, Լէոն Պլում, որ պիտի գործէ իբրեւ անպաշտօն նախարար, եւ Պ. Ռոպէռ Շուման, որ պիտի վարէ արտաքին նախարարութիւնը:

Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Ժորժ Պիտօ, որ արտաքին նախարար էր գրեթէ չորս տարի անընդհատ, խնդրած է որեւէ պաշտօն չտալ իրեն, ոչ իսկ իբրեւ անպաշտօն նախարար:

Շաբաթ օրուան քուէարկութեան առեն, զօր. տը Կոլի կուսակիցները ձեռնպահ մնացին, բաց ի եօթը երեսփոխաններէ որոնք դէմ քուէարկեցին: Տը Կոլեան երեսփոխաններուն վերջնական դիրքը պիտի ճշդուի երկու հիմնական հարցերու առթիւ.— Նահանգային խորհուրդներու ընտրութիւններ յառաջիկայ Հոկտեմբերին եւ ընտրական դրութիւն: (Իրենց տեսակէտն է հաստատել պարզ մեծամասնութեան կանոնը, փոխանակ համեմատական դրութեան):

Աւելորդ է ըսել թէ նոր կառավարութիւնը ծանր դժուարութեանց առջեւ կը գտնուի, նկատի առնելով երկրին տնտեսական – ելմտական կացութիւնը եւ Ազգ. Ժողովին կազմը:

Ընկերվարականները, որոնք փութացուցին Շումանի դահլիճին անկումը, պնդելով զինուորական վարկերու կրճատման վրայ, այժմ ստիպուած են ուժ տալ Փօլ Ռէյնոյի տնտեսական եւ ելմտական քաղաքականութեան, որ հաւանաբար, շատ աւելի պիտի հակասէ ընկերվարական վարդապետութեանց քան Ռընէ Մայէրի ծրագիրը որ պարզուեցաւ անցեալ յունուարին:

Իրազեկներու կարծիքով, Ռէյնօ կը խորհի աւելցնել շաբաթական աշխատանքի ժամերը, անբաւական գտնելով 40 ժամը: Յետոյ, պիտի փորձէ բարեկարգել ազգայնացուած ճարտարագործութիւնները, որոնք ահագին բաց ունին:

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Պ. Ռոպէռ Շուման պիտի ջանայ որոշ քայլեր առնել, գործնական ձեւ մը տալու համար եւրոպական գործակցութեան, տնտեսական, զինուորական եւ քաղաքական գետնի վրայ: Ան կուսակից է Գերմանիոյ մասին գոյացած վեցանդամ համաձայնութեան, բայց պիտի պնդէ որ արեւմտեան դաշնակիցները նկատի առնեն Ֆրանսայի խորհրդարանին յանձնարարութիւնները՝ Լոնտոնի համաձայնութեան եւ մասնաւորապէս Ռուրի հսկողութեան մասին: Իբրեւ Լոռէնցի, Պ. Շուման մասնաւորապէս պիտի ծանրանայ գերմանական հարցին վրայ, որպէսզի ընդունուին Ֆրանսայի տեսակէտները:

Նոր դահլիճին ծրագիրը

Շաբաթ օր, Պ. Անտրէ Մարի Ազգ. Ժողովին առջեւ կարդալով իր դահլիճին յայտարարութիւնը, նախ հրաւիրեց բոլոր հանրապետականները գործակցիլ, յանուն հայրենիքի փրկութեան: Յետոյ պարզեց իր ուղեգիծը (կ'ամփոփենք հիմնական կէտերը).—

Նոր կառավարութիւնը պիտի չյետաձգէ նահանգային խորհուրդներու ընտրութիւնը, Ազգ. Ժողովի կամքին ձգելով վերջնական վճիռը:

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ, կառավարութիւնը պիտի աշխատի արժեցնել Ֆրանսայի տեսակէտները գերմանական հարցին մէջ: Իր գլխաւոր ձգտումը պիտի ըլլայ ամրապնդել երկրին ապահովութիւնը եւ արդար հատուցումներ ստանալ: Արտաքին քաղաքականութիւնը պիտի ըլլայ վճռական, բայց ոչ գրգռիչ:

Կառավարութիւնը երախտագիտութեամբ կ'ընդունի ամէն աջակցութիւն որ չի հակասեր երկրին անկախութեան (Մարշըլի ծրագիր):

Խորհրդարանին պիտի ներկայացնեն ծրագիր մը կարելի խնայողութիւններով եւ գործնական առաջարկներով, զարկ տալու համար շինութեանց, ազգայնացուած ճարտարագործութեանց եւ հաւասարակշռելու համար ելեւմուտքը:

Պիտի ջանան դէպի ինքնավարութիւն առաջնորդել անդրծովեան գաղթավայրերը, համաձայն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

55ՐԴ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

ԽՄԲ.— Յուլիս 10ին բացուեցաւ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի շրջանին 55րդ Պատգամ. Ժողովը: Այս առթիւ խմբագրական մը՝ «Հայրենիք»էն.—

×

Առաջին մտածումը, զոր պիտի ունենան շրջանիս Պատգամ. Ժողովին եկած մեր ընկերները, այն է որ անցնող կուսակցական տարուան ընթացքին, մեր կազմակերպութիւնը ունեցաւ ծանր ու անդարմանելի կորուստներ: Մէկը միւսի ետեւէն մեզմէ ընդմիշտ հեռացան ականաւոր ուժեր՝ Օհանջանեան, Աղբալեան, Լիպարիտ Նազարեանց, Ահարոնեան եւ ուրիշներ, որոնք հայ հանրային կեանքի եւ մշակոյթի մարզերուն մէջ անժխտելի մեծութիւններ էին եւ որոնց Թողած պակասը, այսուհետեւ ալ պիտի զգացուի՝ դեռ երկար ժամանակ: Հայութեան արդար դատի դրօշակիրներէն էին անոնք եւ մեր կազմակերպութեան փայլուն առաջնորդները: Անոնք իրենց դերը լրիւ կատարած մեկնեցան այս աշխարհէն՝ իրենց յետնորդներուն Թողլով իրենց մեծ գործի շարունակութիւնը:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս՝ Ամերիկայի մէջ ալ, հայութեան քաղաքական իտէալի հաւատարիմ հետեւորդը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է: Մեծերը կատարեցին իրենց պարտքը եւ մեկնեցան: Ապրողները, որոնք Դաշնակցութեան շարքերը կը խտացնեն եւ ուրիշներ, որ հայրենիքի ազատութեան կրակ ունին իրենց մէջ, մնալով մեր մեծ մեռելներու խօսքին ու գործին հետեւորդները, աւելի մեծ եռանդով պիտի քալեն անոնց բացած ճամբէն: Այս հաւատքով տոգորուած ու զօրացած են ամէն տեղ մեր բոլոր ընկերները եւ այս հաւատքով է որ իրենց աշխատանքներուն պիտի ձեռնարկեն Ամերիկայի շրջանի մեր կոմիտէներու Պոսթըն հաւաքուած ներկայացուցիչները եւս՝ մեր ներկայ Պատգամ. Ժողովի միջոցաւ:

Երրորդ մտածումը, զոր մեր Պատգամ. Ժողովի բացման առթիւ կ'ունենանք, այն է որ Հայկ. Դատի լուծման այն գեղեցիկ հեռանկարները, զոր ունէինք տակէ երեք, նոյնիսկ երկու տարի առաջ, այսօր աղօտացած են: Եւ ատոր պատճառները մէկէ աւելի են:

Առաջինը այն որ, ինչպէս պատերազմի օրերուն, այսօր ալ բովանդակ աշխարհը բաժնուած է երկու հակադիր եւ իրար Թշնամի բանակներու: Աւելի քան երեք տարի է որ վերջ գտած է համաշխարհային հրդեհը, բայց մարդկութիւնը դեռ եւս շատ հեռու է իր բաղձացած խաղաղութենէն. այսօր ան կը գտնուի նոր վտանգներու, նոր փորձութեանց, աւելի ծանր տագնապներու առջեւ. այսօր, Դամոկլեան սուրի մը նման, նորպատերազմի մը վտանգը կախուած է մեր բոլորի գլխին: Այն ուժերը, որոնցմէ կը սպասէինք մեր դատի լուծումը, այսօր իրարմէ բաժնուած, դարձած են իրար Թշնամի: Եւ ասկէ կը տուժէ ամէնէն աւելի մեր Դատը:

Երկրորդ պատճառը, որ կը դժուարացնէ մեր Դատի լուծումը, այն մեծ ուժն է, Խորհրդային Միութիւնը, որուն վրայ, հայութեան բոլոր խաւերուն կողմէ, այնքան գեղեցիկ յոյսեր դրուեցան եւ որ սակայն, անցնող երեք տարիներու ընթացքին որեւէ ճիգ չըրաւ՝ գէթ նուազագոյն արդարութիւնը ընելու մեզի: Եղաւ ժամանակ մը, որ Մոսկուա օրօրեց մեզ յոյսերով ու երազներով՝ տալով այն պատրանքը:Թէ պիտի ընէ իր կարելին ընդարձակելու Հայաստանի սահմանները, Սեւրի Դաշնագրով մեզ տրուած հողերը ստանալու եւ զանոնք կցելու մեր հայրենիքին: Դժբախտաբար Մոսկուա ոչ միայն այդ ուղղութեամբ ոեւէ աշխատանք չկատարեց, այլեւ նոյնիսկ, Վիշինսկիի բերնով, անցեալ տարուան հոկտեմբեր 24ին, ի լուր աշխարհի յայտարարեց որ Կարսն ու Արտահանը վրացական հողեր են եւ, ուրեմն, օր մը անոնք Վրաստանին պիտի պատկանին: Վիշինսքիի այս յայտարարութիւնը պաղ ջուր լեցուց նոյնիսկ ամէնէն մոլեռանդ խորհրդայնասէրներուն վրայ:

Հայկ. Դատի լուծման համար Մոսկուա ոչինչ ըրաւ ցարդ եւ այսուհետեւ ալ դժուար Թէ ան ուզէ կամ կարենայ բան մը ընել յօգուտ այդ Դատի: Հայութիւնը, ուրեմն, ինք է որ պիտի լուծէ իր Դատը իր սեփական միջոցներով, իր քրտինքով ու արիւնով: 30 տարի առաջ, ամենածանր, նոյնիսկ յուսահատական պայմաններու մէջ, հայ ժողովուրդը ինք ստեղծեց իր հայրենիքը: Անցնող երեք տասնամեակներու ընթացքին, այդ հայրենիքի վրայ Մոսկուա չաւելցուց նոյնիսկ պտղունց մը հող: Օգտագործելով ամէն միջոց, յանձն առնելով ամէն զոհողութիւն, հայութիւնը ինք է որ այսուհետեւ ալ պիտի հետամուտ ըլլայ ընդարձակելու անոր սահմանները եւ ապահովելու անոր կատարեալ ազատութիւնն ու անկախութիւնը:

Բացի այն որ, անցնող տարուան ընթացքին հայութեան քաղաքական յոյսերը ոեւէ չափով չարդարացան, ընդհակառակն անոնք աւելի աղօտացան, դժբախտաբար, անցնող տարիին, մեր ներքին կեանքն ալ ցաւալի վիճակ մը ստացաւ:

Առանց Հայաստանի սահմանները ընդարձակելու, Մոսկուա ձեռնարկեց ներգաղթի շարժումի մը: Գիտնալով հանդերձ որ նախ պէտք է Հայաստանի սահմանները ընդարձակուէին եւ ապա միայն ձեռնարկուէր հայահաւաքման գործին, այնուամենայնիւ մենք ամէն կերպ ուժտուինք անոր՝ կանգ չառնելով նիւթական ու բարոյական զոհաբերութեանց առջեւ:Դժբախտաբար ներգաղթի նման գեղեցիկ շարժումն իսկ չհասաւ իր նպատակին, ան չարաչար ձախողեցաւ. ան եթէ մէկ կողմէն դարձաւ միջոց Դաշնակցութիւնը քայքայելու տխուր գործի մը, միւս կողմէ, ներգաղթի պատճառով, շէն ու բարգաւաճ գաղութներ տակն ու վրայ եղան եւ հազարաւոր հայ ընտանիքներ մատնուեցան ահաւոր Թշուառութեան:

Չբաւականանալով ներգաղթի գծով քայքայիչ աշխատանք կատարելէ, խորհրդային իշխանաւորները եւ անոնց արտասահմանեան գործակալները, անցնող տարուան ընթացքին ըրին նաեւ իրենց ամէն կարելին՝ սաստկացնելով Դաշնակցութեան դէմ սկսած իրենց կատաղի պայքարը: Երեւանի ռատիօն, որ ժամանակ մը մոռցած էր Դաշնակցութիւնը, մանաւանդ վերջին ամիսներուն, չափէն աւելի աշխուժացած, աշխատեցաւ ամէն օր ցեխ ու մուր Թափել անոր հասցէին:Բայց ի զուր: Հայհոյանքներով ու զրպարտութիւններով չէր որ անոնք պիտի կրնային Դաշնակցութիւնը քայքայել: Ինչպէս միշտ, այսօր աւելի եւս, Դաշնակցութիւնը կը մնայ ամուր ու անսասան եւ, ազատատենչ զանգուածները այսօր ալ կը շարունակեն ունկնդրել Դաշնակցութեան ձայնին եւ կ'ոգեւորուին Դաշնակցութեան շունչով:

⁂

Սփիւռքի մէջ ամէն տեղ կենդանի է եւ կը գործէ Դաշնակցութիւնը. հայութեան իրաւունքներուն եւ անոր արդար Դատին արթուն պահակը ինքը՝ Դաշնակցութիւնն է. ժամանակաւոր ձախողանքներ չեն կրնար մեզ ձեռնԹափ ընել եւ շեղել մեզ մեր հիմնական նպատակներէն: Ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստան. ահա այն մեծ իտէալը, որուն համար աշխատեցան ու զոհաբերեցին մեր նախորդները, եւ որուն պիտի ձգտինք մենք ալ մեր ամբողջ ուժով:

Գերազանցապէս արդար ու նուիրական դատի մը անխոնջ պահակն է Դաշնակցութիւնը: Եւ այդ է պատճառը որ անոր բոլոր ձեռնարկներն ալ, շնորհիւ զոհաբերող զանգուածներու տեւական աջակցութեան, կը պսակուին փայլուն յաջողութեամբ: Ասիկա գիտեն մեր հակառակորդները, ասիկա կը տեսնեն անոնք ամէն օր՝ իրենց սեփական աչքերով, եւ այդ իրողութեան տխուր գիտակցութիւնն է որ անոնց հոգիները կը լեցնէ խորունկ վշտով, ատելութեամբ եւ անզօր կատաղութեամբ:

Մեր շրջանի կազմակերպութեան համար 55րդ Պատգամ. Ժողովի գումարումը ինքնին փայլուն յաջողութիւն մըն է: Ան կոչուած է աւելի եւս ամրացնելու բարոյական կապը որ կայ արդէն մեր ընկերներու միջեւ եւ աւելի զօրացնելու այն հաւատքը, զոր ամէնքս ալ ունինք դէպի մեր արդար ու անկորնչելի Դատի ստոյգ յաղԹանակը:

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԻՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Օտար այդ ծառերն ու արտերը չէին կրնար հայրենիք մը ըլլալ: Բայց անոնց դէմ՝ մարմինս կը յիշէր երկիր մը, ըլլալով կազմուած անոր հողով, ջուրով եւ օդով, Թէեւ չեմ տեսած զայն: Կայ մեր մէջ՝ ազգային ստացական գիտակցութենէն աւելի հին զգայնութիւն մը, որ ծառի մը պէս, կը տարածէ իր արմատները մինչեւ մեր պատմութեան խորերը, մինչեւ մեր մեռելները: Բայց այս զգայնութիւնն իսկ ցաւ մըն է, երբ մութ է ամէն ինչ մեր շուրջ ...

Կը բացուէր լոյսը քիչ քիչ:Կը սպասէի որ անբաւական ըլլար՝ տեսնելու համար: Կը հագուէի, կը պատրաստէի պէտք եղածը: Սեղանը կը քաշէի բաց պատուհանին առջեւ: Կը դնէի խոշոր մոխրաման մը վրան՝ Թուղթերուս եւ կաղամարին միջեւ: Կ'անցնէի անոր առջեւ: Սիկարէթ մը: Բացառիկ պահ մըն է ասիկա, զոր միլիոններ ունեցող մը չի կրնար զգալ: Ունէի դաղջ, աստուածաշունչ լուսաբացը՝ արդէն հալած մեղրի մը քաղցրութեամբ՝ հեռուն, ուր կը սպասէր կարծէք հոգիիս այն մասը որ պիտի ներշնչուէր, պիտի ըլլար մարդերէն հեռու՝ վերացական լոյսի մը մէջ: Յայտնուող, փայլող ծառերուն հետ՝ խաւարէն դուրս կուգային նաեւ յուզումներն ու մտածումները: Ունէի ամբողջ օր մը եւ օրեր առջիս: Գիւղը, համատարած սրբութիւնը անոր, որուն մէջ արատ մըն է կծծի գիւղացին միայն: Ունէի ծառերը որ կը խօսէին մեղաւորներու բարութենէն, տափանքէն, նախանձէն, մարմնական ու հոգեկան տկարութիւններէն եւ անոնց խոյանքներէն, կը հայցէին գութ, կը տառապէին դժբախտներուն համար, կ'ըլլային երազ իրենց բարձրագոյն կատարներուն ծայրը: Ունէի ամպերը՝ կարմիր, վարդագոյն ու Թափանցիկ մերԹ՝ ներսէն լուսաւորուած մարմարէ սափորներու նման, մերԹ կնոջ մը հոյակապ կուրծքին պէս: Անոնք՝ Թափօրը նաեւ յուշերուս, որոնք կ'ըսէին Թէ կեանքը կ'անցնի վայրկեանի մը պէս: Անոնք՝ լուսութեան ոսկի փողերէն սԹափած՝ կանչուած՝ ծանր դատաստանի մը, կը սահէին իրենց գերեզմաններէն վեր, կը բաժնուէին երկու մասերու, մինչ աքաղաղ մը կը նետէր մետաղային ձայն մը սատանայի ու փայլակը կը շողար հրեշտակի մը սուրին պէս:

Ունէի ամէն ինչ, կը պակսէր միայն սուրճը: Բայց կը յուսայի ունենալ զայն նաեւ շուտով: Կը լսէի խօսակցութիւն մը արդէն խոհանոցէն: Տէր եւ Տիկ. ՊարԹօները որոնց տունը վարձակալ գացած էին, ելած էին արդէն: Սփիւռքի գրողը կը զոհանայ այսքանով: Միակ ցաւս այն էր որ կը պակսէին պատմական որոշ գրքեր: Բայց առաջին փորձ մըն էր ընելիքս, հետագային ձգելով ճշգրիտ տեղեկութիւնները՝ որոնք պիտի ըլլային իրականութիւնը՝ գերիրականին քով:

Կը փայլէին բակին կաղնիին ճիւղերն ու տերեւները, կ'արձակէին մագնիսական լոյսեր: Հսկայ ջահ մըն էր ծառը: Կը զարնէր երեսիս անոր զմրուխտէն լոյսը: Կը նայէի աղօԹողի մը երկիւղածութեամբ: Ամէն տատանող ճիւղ կը յիշեցնէր մերԹ մօրը կաԹը փնտռող երեխայի մը ձեռքը: Անճառելի աշխարհ մըն էր ծառը ուր ներկայ էին կեանքին սկիզբն ու վախճանը, խորհուրդ մը՝ նըման անոր որ կը ծնի մեր մէջ՝ բարութեան, համեստութեան եւ խոնարհութեան կարօտէն: Խարշափը աղամանդէ տարափ մըն էր մերԹ, երբ անդին, փոԹորիկին սահող կայլակները կ'արձակուէին Ալանաց աղջկան վրայ նետուած ոսկի պարանին պէս: ՄերԹ Թեւերը Թափ տուող ալիք մը՝ սրբազան ափի մը վրայ: Ճիւղերը կը շարժէին նաեւ Թեւերուն պէս սիրահարին, որ քունէն արԹնցած՝ կը փնտռէ իրականութիւնը երազին, սիրելի կնոջ՝ որ պառկած է իր կողքին: Կար ծառին վրայ՝ ամբողջ անմեղութիւնը այդ սիրոյն: Կար նաեւ ամբողջ դառնութիւնը անոր խաԹարման: Թռչունները կը խօսէին այս բոլորին մասին: Անոնցմէ մէկը կը ժխտէր այս բոլորը՝ յամառ բայց յուզիչ, խռովիչ երգով մը՝ որ ըսել կ'ուզէր Թէ ամէն ինչ կրակ է եւ կիրք... Կախարդական գորգ մըն էր ծառը, մանկութեանս օրերուն պէս: Տխրութիւն էր եւ ուրախութիւն: Որովհետեւ, եԹէ կորսնցուցած էի անցեալ երանութիւն մը, կը զգայի Թէ հարստութիւն մըն էր կեանքի ի վեր գտնուած դառնութիւնը: Սրբուհի մըն էր ծառը, կ'օրհնէր զինք Աստուծոյ տանող տառապանքը, կը լուսաւորուէր գերիրական լոյսով մը յատուկ այն լուսաբացներուն՝ որոնք կուգան ամպերուն տակ Թաղուած արեւով մը, անձրեւի մը սպառնալիքով: Ամէն ինչ կը յայտնուէր քիչ քիչ: Կը տեսնէի արտերն ու ճամբաները: Կը տեսնէի: Ե. դարու հայուհի մը՝ որ հեռաւոր երկրի մը մէջ՝ կը սկսէր կասկածիլ ամուսինէն, կը հարցաքննէ պատգամաւորը՝ վէպին լեզուով.

— «Արդարեւ ո՞ղջ իցէ հոգւով... (ո՞ղջ է հոգին, կարեւորը այդ էր) ու լրաբերը կը խոստովանի.

— Այրն քո ուրացաւ զճշմարտութիւն եւ երկիր ի պագ ատրուշանացն եւ եղեւ ընդ պարսկական օրինօքն ...»

Կինը կ'իյնայ գետին լալով: Կը տառապի մեղաւոր ամուսինին համար:Կ'աղօԹէ... Ճառը սաղմոս մըն էր: Վէպը կը ծաւալէր մտքիս մէջ:Մարդը կը ծեծէր, բանտարկել կուտար կինը: Կը սպաննէր անոր հայրը: Պարսիկներէն հալածուած՝ կ'անցնէր Հռոմայեցիներուն կողմը: Կը դրժէր միշտ ինքզինք: Հալածուած նաեւ Հռոմայեցիներէն, ձերբակալուելու մօտ, կ'ապաստանի կնոջ քով՝ որ հալած, մաշած, բայց կամքով զօրացած՝ մեռնելու մօտ է արդէն... վէպը կը հոսէր մտքիս մէջ ...

Կային բազմաԹիւ արգելքներ, մեծ մասը արտաքին: Ծուռ բերան մը, խողովակով զոր միտքէն կապուած՝ ժայռէ մը աւելի ծանր կը կշռէ երբեմն գրողին վրայ: Բայց եւ այնպէս ձեռք կ'առնէի գրիչը, այնքան մեծ էր սրբութիւն մը տալու կարօտս, երբ անակնկալ մը եկաւ ջլատել ներշնչումս, զոր չեմ կրցած ունենալ այլեւս: Կը գրենք աւազի վրայ եւ այդ աւազը մեզ կուլ տուող չոր երախ մըն է երբեմն:

Ընտանեկան անճոռնի կռիւ մը Տիկին ՓոլէԹին եւ մսէօ ՊարԹոյին միջեւ: Ըմբռնեցի իսկոյն Թէ իրականութիւնը տարբեր է միշտ մեր երազէն: Ան տարբեր պէտք էր եղած ըլլար նաեւ դարերուն ետին: Ծանր էին յայտնութիւնները, որոնց կը տեղեկանայի փոխադարձ հայհոյանքներէն ու նախատինքներէն: Այդ բոլորը կ'առնէին մեծ համեմատութիւն մըՍարԹրի նահանգին մէջ: Ֆրանսուհի մը Մոնմարթրի կեանքէն անցած: Անգամ, յաւակնոտ նաեւ, գռեհիկ սահմռկիչ սանձարձակութեամբ, նիւԹապաշտ՝ դրամական

իր պահանջներով, վայրագօրէն անձնասէր ու բռնակալ, անշնորհ՝ վերջապէս, աղտոտ եւ չարախօս էր քիչ մը գեղեցիկ բայց հաստատարուն կերպարանքով, պզտիկ զարգացումով: Մարդ մը՝ այլանդակօրէն տգեղ, կասկածելի՝ անխոստովանելի հիւանդութեամբ մը, արկածախնդիր, նենգ՝ խաբող պարկեշտութեամբ մը, խենթ՝ առասպելային հերոսի մը պէս, տասը երկիրներու ճահիճները յաճախած մարդկային մժեղ մը: Կռիւը կը դառնար դրամի շուրջ: Կռիւ մը՝ խռովիչ եւ նուաստացուցիչ լողին համար: Կռիւ մը՝ պատէ պատ նետուած ափսէներով եւ կնոջ, օգնութեան կանչերով: Մարդը կը քաշկռտէր զինք կարծէք մազերէն բռնելով: Կռիւ մը սակայն՝ որ կը վերջանար շուտով, նողկալի համերաշխութեամբ, քաղցր խօսքերով, Փօլ Սարթրի գրիչով...

— Աղջիկս ...

— Մարթէ՛ն ...

Զզուիլ եւ գգուել կրնայի միայն գիւղ եկած ըլլալուս համար: Զզուիլ՝ բաղդատելով վէպին հերոսուհին այս կնոջ հետ, հաստատելով տարբերութիւնը անոնց երկուքին կատաղի յամառութեանց: Մէկը սրբութեան կը տանէր, միւսը քածութեան: Մէկուն մէջ տառապանքը վերելք մըն էր, միւսին մէջ՝ աղբիւր ստորին տենչերու: Զզուիլ, գգուել, բայց տարուիլ նաեւ անով: Գրիչս կը սահէր արդէն: Աւելի դիւրին է տալ այն ինչ որ կը տեսնենք եւ կը զգանք: Ու չարութիւն մը կայ մեր մէջ, ինչպէս չարութիւն մը կայ նաեւ ընթերցողին մէջ...

Այսպէս, կը լքէի, կրկին սրբուհին որուն կեանքն ու տառապանքին պարագաները կը մնային տեսածներէս անդին: Բայց ան դարձեալ պիտի չըլլար այն զոր կ'երազէի, եթէ նոյնիսկ ծանօթ ու ինծի համար զգալի ըլլային անոր պարագաները: Կարելի չէր տալ գերիրականը իրականութեամբ՝ որ պիտի արտատպէր անպայման պատկերս՝ նոյնիսկ աննշան գիծով մը: Ու ասիկա խորունկ վհատութիւն մըն է, զոր, կ'ըսեն, կը զգան շատ մը հեղինակներ որ հատորներ կը լեցնեն, բայց չեն կրնար գրել իրենց ուզած գիրքը: Այդ գիրքին ներշնչումը պէտք էր գար բարձրագոյն ոլորտներէն միայն, հրեշտակի մը ձեւով՝ որուն ձայնը լսեցին, Մարիամէն վերջ, Նարեկացի՝ որ կնոջ մը տեսիլը հասցուց Աստուածամօր բարձրութեան, զայն լուսաւորելով իր ճգնարանին խաւարէն քաղած հոգեկան լոյսերով, Նարեկացին եւ այլ միսթիքներ: Ո՞ւր գտնել այդ հաւատքը ...

Անիկա պէտք էր ըլլար անարատ յղութիւն մը՝ անկարելի՝ մեր դարուն եւ մեր շրջապատին մէջ... Ո՞ւր գտնել մաքրութիւնն ու մեծութիւնը գիրքերէն եւ կեանքէն հեռացողին, բարձրագոյն սահմանը՝ ուր հոգին կ'ըլլար իր անարատ ինքնութիւնը:

Բայց ո՞ւր գտնել մանաւանդ այդ հեռացումն ու ուրացումները արդարացնող համոզում մը, երբ սխալուած ենք լսել: Մնած ենք աշխատելու համար...:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Փա՛ռք Հերոսներուն

Միայն ֆիզիքական ուժը չէ որ պատմութիւն կը կերտէ, այլեւ բարոյական կորովը: Մանաւանդ փոքր ժողովուրդներուն համար, երբ յանդուգն թռիչքով մը կը նետուին ասպարէզ, յանուն ազատութեան:

Ահա եւ Աւարայրը, մին մեր հին հերոսամարտերէն որ պանծալի թուական մը բացած է մեր պատմութեան մէջ, քաջութեան եւ անձնուիրութեան օրինակ տալով:

Փոքր ազգի մը մեծ զաւակներն էին անոնք որ արհամարհելով մահը եւ երկրային ամէն հոգ եւ հրճուանք, նախընտրեցին չափուիլ աւելի ուժեղ ու ահարկու թշնամիներու հետ, փրկելու համար ազգին պատիւը:

Յիշատակարաններ են անոնց գերեզմանները բոլորիս համար եւ պարտաւոր ենք գոնէ տարին մէկ անգամ այցելել, ուր որ ըլլան: Նոյն պարտքը բոլոր անյայտ եւ անծանօթ հերոսներուն հանդէպ, ցիրուցան չորս հովերուն, ողջերուս հետ յար եւ նման ...

Զրկուած հայրենի հողէն եւ ջուրէն եւ օդէն, մենք կարօտ ունինք անոնց անմոռանալի յիշատակին, անով ներշնչուելու համար:

Փառք յաղթուածներուն:

Ո՞վ կը խռովէր իրենց հանգիստը, ո՞վ կը դրդէր ձգել տուն, ընտանիք, զաւակ, դիրք, վազելու համար դէպի ռազմադաշտ: Ո՞վ կը մղէր կտրել լեռ ու ձոր, մագլցիլ ապառաժներ, երբեմն թառիլ կիրճերու մէջ ու կառչիլ անդունդին ափը, երգն ի շրթունս ճակատ ճակտիգալ վայրենի ոսոխին հետ ...

Հայրենասիրութեան զգացումն էր որ կը տրոփէր, կը պոռթկար, բաժակը լեցուած՝ ազգին ցաւերովն ու արցունքով...

Անոնք էին որ բացին ճամբան Ազատութեան սուրը գործին ու ինկան այդ ճամբուն վրայ, որպէսզի գալիք սերունդները ապրին ազատաշունչով, ազատ կամքով ...

Անոնք էին որ արծարծեցին հուրը սրբազան եւ գերութեան, ստրկութեան դարերու ճնշումին տակ Թուրքին լուծին եւ տուին մեզ յանդգնութիւն եւ քաջութիւն, վրէժի ոգին:

Անոնք էին որ արծարծեցին հուրը սրբազան իրենց անձին օրինակով հաստատեցին թէ Հայը չէ ծնած գլուխ ծռելու, հալածուելու կամ կոտորուելու համար:

Զարկին, զարկուան, յաղթեցին ու յաղթուեցան, բայց պարտութիւնն իսկ իրենց փառքն էր ու պարծանք:

Զէյթունէն Սասուն, Պապը Ալի, Պանք Օթոման, Խանասորէն Գարահիսար, Մուսատաղ ու Արարատ, Վանէն Սարդարապատ հանգրուաններ են լուսաշող Հայուն Ազատութեան ճամբուն վրայ: Այդ ճամբուն վրայ կը փայլին Աբովեաններու, Րաֆֆիներու, Խրիմեաններու, Քրիստափորներու եւ Ահարոնեաններու անմահ անունները, որոնց ռազմական շունչն էր որ կը թեւածէր անոնց շարժումներուն վրայ...

Եւ այսօր անոնց յիշատակն ամուր սեղմած մեր կուրծքերուն տակ, կը խոնարհինք իրենց հին եւ նոր գերեզմաններուն առջեւ:

ՄԷՆ – ՍԷ

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ՕՏԱՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Փարիզի Օտար Մամուլի Ընկերակցութիւնը Չորեքշաբթի, 21 Յուլիսին պտոյտ մը կազմակերպած էր դէպի Ֆօնթէնէպլօ: Այս պտոյտին իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին Փարիզի միջազգային մամուլի ներկայացուցիչները, ինչպէս եւ շատ մը արտասահմանեան օտար թերթերու աշխատակիցներ:

Իբրեւ անդամ նոյն ընկերակցութեան, միայն «Յառաջ»ը կը մասնակցէր այս պտոյտին, երկու ներկայացուցիչներով, Օր. Ա. Միսաքեան եւ Պ. Ն. Տակառեան:

Այս պտոյտին կէս մը պաշտօնական հանգամանք տալու համար, ֆրանսական կառավարութեան կողմէն ներկայ եղաւ շրջագայութեան տեսուչ մը (comissaire du Tourisme):

Մամուլի ներկայացուցիչները շատ հաճելի ճամբորդութենէ մը ետք հասան Ֆօնթէնէպլօ, ուր գինետեղանի մը շուրջ քաղաքապետը անձնապէս ողջունեց հիւրերը: Այս առթիւ, մասնաւոր համակրանքով խօսեցաւ «Յառաջ»ի ներկայացուցիչներուն հետ:

Պտոյտին նպատակն էր՝ այցելել ֆրանսական հին փառքերէն Լուի ԺԴի նախարար Ֆուքէի Vaulx դղեակը: Տեղի անձկութիւնը թոյլ չի տար մանրամասնօրէն նկարագրել այդ հրաշալի շէնքը:

Վերադարձի ճամբուն վրայ, շատ մտերմիկ մթնոլորտի մը մէջ հիւրերը պատուասիրուեցան թէյով եւ կարկանդակներով: Յետոյ մեր ճամբան շարունակեցինք դէպի Փարիզ:

Այս պտոյտը արձանագրելով, կ'ուզէի պարզապէս շեշտել մայրաքաղաքի օտար թղթակիցներուն իրար եւ մանաւանդ մեզ, Հայերս ճանչնալու կարեւորութիւնն ու օգտակարութիւնը: Կարեւորութիւն՝ որովհետեւ ամէն նոր դէմք որ հայութեան մասին նոր բան մը կը սորվի՝ շահ է: Օգտակարութիւն՝ որովհետեւ ամէն նոր դէմք, որ կը ճանչնայ համակրելի եւ արժանաւոր Հայեր ու Հայուհիներ՝ կը դառնայ բարեկամ:

Չորեքշաբթի օր «Յառաջ»ի ներկայացուցիչները լիովին կատարեցին այդ պարտականութիւնը:

ՇԱՔԷ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քաղաքիս Licée Musicalի այս տարուան ջութակի քննութեանց մէջ առաջնութիւն շահողներէն չորսը Հայեր են — Ռօպէր Մահմուդեան, Ժանօ Տատեան, Ա. Թումանեան՝ տարրական եւ միջին կարգերէն, եւ Լեւոն Ղեւոնդեան՝ բարձրագոյն կարգէն: Պ. Ղեւոնդեան մեծ յաջողութեամբ նուագած է նշանակուած քօնչէրթօն եւ արժանացած միաձայնութեամբ Ա. մրցանակի: Բոլոր աշակերտներն ալ ստացած են համապատասխան վկայական: Ժիւրի նախագահը, որ Մարսէյլի ամէնէն յայտնի երաժշտական քննադատն է, ծնողներու եւ աշակերտներու ներկայութեան յայտարարած է.— «Երեսուն տարիէ ի վեր երաժշտանոցներու եւ երաժշտական վարժարաններու քննութեանց ներկայ եղած եմ, եւ երբեք այսքան կատարեալ ջութակի ուսուցման ականատես չեմ եղած»:

Ինչպէս ծանօթ է, ԼԻՍԷ ՄԻՒԶԻՔԱԼի ջութակի կարգերը տասներկու տարիէ ի վեր կը վարէ Հայ մը, Պ. Յ. Քիւրքճեան, Պօսթոնի երաժշտանոցէն: Այս առթիւ յիշենք նաեւ իր աշակերտներէն տաղանդաւոր արուեստագէտուհի Օր. Նիքօլ Քուլանժի շատ կարեւոր մէկ յաջողութիւնը, որ մեծապէս պատուաբեր է հայ ուսուցիչի մը համար եւ թերեւս աննախընթաց՝ այս դժուարին արուեստին մէջ:

Ասկէ ամիսներ առաջ պետական ջութակի մրցում մը տեղի ունեցաւ Մարսէյլ, քաղաքիս Օփերային մէջ ջութակահար մը պաշտօնի կոչելու համար: Մրցումը ծանուցուած էր Ֆրանսայի շատ մը թերթերուն մէջ, ինչպէս սովորութիւն է: Մասնակցեցան Փարիզի եւ կարգ մը ուրիշ քաղաքներու երաժշտանոցներէ աւարտող բազմաթիւ առաջին մրցանակաւորներ: Պարտադրուած էին ամէնէն դժուարին կտորները (morceaux imposés): Մրցումը շահեցաւ Օր. Նիքօլ Քուլանժ: Քսան երաժիշտներէ բաղկացած ժիւրին կը նախագահէր Արդարութեան նախարարութենէն պատգամաւոր մը, որ շնորհաւորեց մրցանակաւորը: Օր. Քուլանժ անկէ ի վեր ընդունուած է թէ Օփերայի եւ թէ Քօնսէր Քլասիքի մէջ:

★ Կը լսենք թէ այս տարուան Ա. մրցանակաւորը, Պ. Լ. Ղեւոնդեան որ անծանօթ մը չէ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն, կը պատրաստուի իր առաջին նուագահանդէսը տալու յառաջիկայ սեզոնին: Յաջողութիւն կը մաղթենք: Վ. Տ.

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒՆԵՐԸ սկսած են մաքրագործումներու, Թրիէսթէի ազատ երկրամասի իրենց շրջանին մէջ, ձերբակալելով Թիթոյի հակառակորդները: Խուզարկութիւններ կատարուած են նաեւ անոնց տուներուն մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

Ճարտար լեզուդ օձը ծակէն կը հանէ, եւ ես վստահ եմ քու վրադ: Իսկ գալով Ռշտունեաց իշխանին, անոր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ ներկայանալ Եուսուֆին եւ ամէն ջանք թափել, որպէսզի Աշոտ սպարապետը գահ նստի Աշոտ Երկաթի տեղ. այն ժամանակ խռովութեան քարը գլորուած կ'ըլլայ. իսկ մենք մեր որսը կը բռնենք պղտոր ջուրի մէջ, ըսաւ Գագիկ եւ ապա սկսաւ երթեւեկել սենեակին մէկ պատէն միւսը:

Այնուհետեւ երկար կը խորհրդակցէին այս երեք որոմնացանները: Գագիկ նամակներ պատրաստեց զանազան իշխաններու անունով, յանձնեց Ռշտունեաց եւ Անձեւացեաց իշխաններուն եւ ճանապարհ դրաւ զանոնք:

Երբ հեռացան անոնք, Գագիկ ինկաւ տեսակ մը ծանր մտատանջութեան մէջ: Հոգին խռոված էր եւ խորին վիշտ մը կը կրծէր իր սիրտը: Այդ միջոցին բացուեցաւ իր առանձնասենեակին դուռը եւ սեմին վրայ երեւցաւ Հեղինէն:

Գագիկ վեր թռաւ տեղէն եւ վազեց դէպի իր աղջիկը: Ուզեց գրկել զայն, փայփայել, որպէսզի մոռնայ իր վիշտը, իր սրտի եւ հոգիի այլայլութիւնը, բայց սառածի նման կանգ առաւ, երբ նկատեց իր աղջկան տխուր, դալկացած դէմքը: Հեղինէի աչքերուն մէջ կ'երեւային դեռ չցամքած արցունքներ ու միաժամանակ տեսակ մը փայլ, որ վճռականութիւն կ'արտայայտէր:

— Ի՞նչ կայ, աղջիկս, տխուր ես դուն եւ աչքերդ արցունքով լեցուած. ի՞նչ է պատահեր քեզ, հարցուց Գագիկ եւ ուզեց գրկել Հեղինէն, փայփայել զայն ու համբուրել անոր սիրուն աչքերը:

Հայրական սիրտը կարօտ էր որդիական այն անարատ սիրոյն, որուն առջեւ կը մոռցուէին աշխարհային բոլոր գործերը:

— Հեռու ինձմէ, գոչեց Հեղինէ անդին հրելով իր հայրը եւ զայրալից ակնարկը ուղղելով անոր:

Քանի մը քայլ ետ գնաց Գագիկ եւ սառած կեցաւ:

— Ահա այն լրտեսը, շարունակեց Հեղինէ, զոր կ'ուզէիք պատժել, կախաղան բարձրացնել. ես եմ այդ լրտեսը, Արծրունեաց Գագիկ թագաւորի աղջիկը Հեղինէն, բռնեցէք զիս եւ գործադրեցէք ձեր ծրագրած տանջանքները:

Գագիկ վայրկեան մը ապշած նայեցաւ իր աղջկան. իրեն այնպէս կը թուէր, թէ կամ ինքն է ցնորած, կամ Հեղինէն:

— Աղջիկս, Հեղինէ... վա՜յ ինծի, ցնորեր ես դուն: Է՛, ո՞վ կայ հոդ, պոռաց Գագիկ եւ ծափ զարկաւ:

Երկու սպասաւորներ վազեցին ներս:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

սահմանադրութեան տրամադրութեանց :

Կառավարութիւնը անյապաղ պիտի քննէ աշխավարձքի եւ գիներու խնդիրը, միջոցներ ձեռք առնելով գիներու անարդար յաւելման դէմ :

Յարգելով հանդերձ սահմանադրութիւնը, նոր դահլիճը անհրաժեշտ կը գտնէ «զինել» (զօրացնել) գործադիր իշխանութիւնը, որպէսզի կարենայ գործել: «Ուստի պիտի պահանջենք ձեզմէ անոր տալ այդ զէնքերը, դուք իսկ ճշդելով սահմանագիծը: Մենք զանոնք պիտի գործածենք զարկ տալու համար ազգ. տնտեսութեան: (Խնդիրը կը վերաբերի բացառիկ լիազօրութեանց,— հրամանագիր – օրէնքներ հրատարակել): «Կ'ուզենք որ ազգայնացուած հաստատութիւնները Ֆրանսացիներուն համար դառնան առիթ մը հպարտութեան եւ ոչ թէ մտահոգութեանց»:

Եւ վերջապէս, նոր դահլիճը պիտի ջանայ բարձր պահել հանրապետութեան հեղինակութիւնը, արդիացնել հանրային սպասարկութիւնները եւ վայելուչ թոշակ մը ապահովել պետական պաշտօնեաներուն:

★ Վիճաբանութեանց ընթացքին, շատ բուռն ճառեր խօսեցան համայնավար երեսփոխանները, մասնաւորապէս ձաղկելով Փոլ Ռէնօն, իբրեւ «չարագուշակ թռչունը դժբախտութեան որ աղէտի առաջնորդեց երկիրը» (Պիյու): Ուրիշ երեսփոխան մը յայտարարեց թէ դիմադրական ճակատին ռազմիկները չեն կրնար հետեւիլ անոնց որ կը հեռանան անոր ծրագիրը :

Կուսակցութեան կեդրոնական օրկանը, «Իւմանիթէ», բուռն խմբագրական մը հրատարակած էր կիրակի օր, հետեւեալ խորագրով.— «Պլում, ո՞ւր էք ամբաստանեալը»: Տակն ալ վեց կտորներէ բաղկացեալ ծաղրանկար մը, ուր ամերիկեան կրկէսի մը մէջ կը խաղան նոր նախարարները, համաձայն Թրումընի հրահանգներուն :

Պերլինի տագնապը պիտի՞ լուծուի

Վերջին լուրերու համաձայն, արեւմտեան պետութիւնները իրենց նոր ծանուցագիրը Մոսկուա պիտի ղրկեն երկուշաբթի կամ երեքշաբթի: Անգլիոյ արտաքին նախարարը Լոնտոն կը մնայ, ժամը ժամին հետեւելու համար կացութեան ելեւէջներուն :

Իրազեկներու կարծիքով, նոր ծանուցագիրը պիտի կրկնէ թէ արեւմտեան դաշնակիցները իրաւունք ունին Պերլին մնալու եւ պիտի պահանջէ վերցնել կամ գոնէ չափաւորել Պերլինի պաշարումը: Միեւնոյն ատեն տրամադրութիւն պիտի յայտնէ քառանդամ ժողով մը սարքելու յարմար ժամանակին, որպէսզի քննեն ոչ միայն Պերլինի, այլեւ ամբողջ Գերմանիոյ խնդիրը :

Արդէն իսկ հարթուած կը համարուի ճամբան դրամական հարցի մասին, քանի որ արեւմտեան դաշնակիցները պատրաստ են ընդունելու Խ. Միութեան հանելիք նոր մարքը : Լաւատեսներ կը յուսան թէ այս պարագան պիտի նպաստէ վերցնելու կամ բարեփոխելու Պերլինի պաշարումը :

Ուրեմն, ամէն բան կախում ունի Մոսկուայի դիրքէն եւ տալիք պատասխանէն: Ամէն պարագայի մէջ, լաւատեսներ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը հակամէտ չէ խնդիրը մինչեւ պատերազմ առաջնորդելու: Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, Մոսկուայի հիմնական նպատակն է ընդհանուր համաձայնութիւն մը գոյացնել Գերմանիոյ մասին, յետոյ զայն դարձնելու համար արբանեակ մը Խ. Միութեան :

Կ'ըսուի թէ քառանդամ խորհրդաժողովը պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Միացեալ Ազգերու համագումարի նախօրեակին (Սեպտեմբեր):

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մառէշալ Սոքոլովսքի հրամանագիր մը հրատարակեց որուն համաձայն, Յուլիս 25էն սկսեալ, նոր դրամատոմս մը շրջաբերութեան պիտի հանուի,—«Տէօյչէ մարք տէր Տէօյչըն Նօթըպանք», Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին եւ մեծագոյն Պերլինի մէջ: Այդ թղթադրամները հիներուն հետ պիտի փոխանակուին հաւասարէ հաւասար. Յուլիս 25էն 28: Փոխանակութիւնը պիտի կատարուի միայն խորհրդային շրջանին մէջ

★ Ինչպէս հաղորդած էինք, Ռուսերը որոշած են պարենաւորել Պերլինը: Հրատարակուած հրահանգներուն համաձայն, Պերլինի արեւմտեան շրջանին բնակիչները պարտին անձամբ ներկայանալ խորհրդային շրջանը, ամէնէն մօտ թաղերուն մէջ որոնք յաճախ տասը քիլոմեթր հեռաւորութիւն ունին: Անոնք որ խորհրդային շրջանին մէջ արձանագրուած են, պիտի չկրնան ունելիք ստանալ արեւմտեան թաղամասերուն մէջ: Սեպտեմբերէն սկսեալ համանման պարենատոմսեր պիտի բաժնուին :

Ռուսերը Պերլինի պարենաւորումը պիտի կատարեն տեսակ մը ընտանեկան հանրաքուէ կատարելով: Այսպէս, արեւմտեան շրջանին 2ուկէս միլիոն բնակիչները պարտաւոր են յայտնել,— արեւմտեա՞ն թէ արեւելեան շրջանէն կ'ուզեն պարենաւորուիլ: Եթէ կը նախընտրեն արեւելեան շրջանը (խորհրդային), պէտք է կնքել տան իրենց անձնագիրները եւ պարենատոմսերը: Կարճ խօսքով, Ռուսերը կ'ուզեն իմանալ թէ Պերլինի բնակիչներէն որքանը կը վստահին արեւմտեան պետութեանց օդանաւային պարենաւորման :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՆ Թուրք ուսուցիչները այսուհետեւ կրթական գործավարութենէն պիտի ստանան իրենց թոշակը, եթէ հաւատանք «Եէնի Սապահ»ի մէջ հրատարակուած լուրի մը: Նախարարութիւնը այդ ուսուցիչներուն ցանկը ուզած է: Մինչեւ հիմա փոքրամասնութեանց ազգ. սնտուկէն կը վճարէին այդ ուսուցիչներուն թոշակները, եւ կրթ. գործավարութիւնն ալ 25% օժանդակութիւն մը կ'ընծայէր: Նոր որոշումով, այսուհետեւ այդ թոշակները կամ ամբողջութեամբ կրթական գործավարութենէն պիտի վճարուին, եւ կամ պիտի կրկնապատկուին, եռապատկուին :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ հողագործական նախարարութենէն 62 պաշտօնատարներ ձերբակալուեցան, ամբաստանուած ըլլալով թէ ինը միլիոն ֆիորինի զեղծում կատարած են, փորձած են ձախողեցնել հողագործական բարենորոգումը եւ մէկն ալ գաղտնի փաստաթուղթեր հաղորդած է օտար պետութեան մը, եռամեայ ծրագրի մասին :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հաշտարարը, կոմս Պերնատոթ, Պէյրութ հասաւ, խորհրդակցելու համար արաբ վարիչներուն հետ, որոնք ամէն բանէ առաջ ուզած են հասկնալ թէ որքան պիտի տեւէ ներկայ զինադադարը :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԻ յանձնաժողովին տեղեկագիրը Մ. Նահանգներու խորհրդարանին յանձնուեցաւ անցեալ շաբթու: Նախագահ Թրումըն այս առթիւ յայտարարեց թէ «այն օրէն ի վեր որ յանձն առաւ հիւլէական զէնքերը առաջին անգամ գործածելու ծանր պատասխանատուութիւնը, ջանաց զանոնք դուրս ձգել իբրեւ պատերազմի գործիք եւ Միացեալ Ազգերուն միջոցաւ հսկողութեան տակ առնել հիւլէական ուժին վտանգաւոր գործածութիւնը: Բայց Ռուսերուն անհաշտ մերժումը արգելք եղաւ»: Նախագահը միեւնոյն ատեն յայտնեց թէ հրահանգած է միջոցներ ձեռք առնել պահելու համար Մ. Նահանգներուն գերակշռութիւնը հիւլէական ուժի մէջ: «Այդ նպատակին հասած ենք արդէն, ինչպէս կ'ապացուցանեն Խաղաղականի մէջ կատարուած փորձերը: «Երբ աշխարհի բոլոր ազգերը պատրաստ ըլլան միանալու Մ. Նահանգներուն հիւլէական ուժի հսկողութեան մասին, այլեւս անհրաժեշտ չէ որ Ամերիկա պահէ այդ նիւթին վերաբերեալ գաղտնիքը»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Շաբաթ օրուան հանգրուանը շահեցաւ Ֆրանսացի Կօթիէ, առանց որեւէ փոփոխութիւն յառաջ բերելու :

Կիրակի օր առաւօտեան ժամը 9էն Փարիզի ժողովուրդը լեցուցած էր Parc des Prencesը մինչեւ իրիկուան ժամը 5: Աւելի քան 50.000 հոգի անհամբեր կը սպասէին օրուան յաղթականին :

Ժամը 5.10ին երկու հոգի մտան Parcը, առաջին Ֆրանսացի Թէսեռ, երկրորդ Իտալացի Քօռիէռի, բայց Sprintին ատեն Քօռիէռի անցաւ եւ շահեցաւ 21րդ եւ վերջին հանգրուանը: Ժողովուրդը յուսախաբ իտալական յաղթանակէն՝ միշտ կը պոռար «Պօպէ, Լափէպի»: Դղրդալից ծափերու մէջ պատուոյ շրջան մը կատարեց դեղին շապիկը, Ժինօ Պարթալի (Իտալացի) որ աշխարհի լաւագոյն մարզիկներէն մէկն է, եւ որ 35 տարեկանին կը շահի երկրորդ անգամ ըլլալով, Ֆրանսայի շրջանը: Տեղական թերթերը կը գրեն «սքանչելի՝ Փարիզէն Փարիզ»:

Ընդհանուր դասաւորման մէջ երկրորդ տեղը կը գրաւէ Պելժիքացի Շօթ, երրորդ Ֆրանսացի Լափէպի (վիրաւոր), չորրորդ Պօպէ:

Մամուլի կառաւանին մէջ կը գտնուէր Պ. Տորք Տէր Յակոբեան որուն կառքին մէջ տեղ գրաւած էին Auroreի մարզական խմբագրութիւնը եւ Պ. Roger Lapebie, առաջին Ֆրանսացիին եղբայրը եւ 1935ի Ֆրանսայի Շրջանին յաղթականը :

45 ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐ դատապարտուեցան Թուրքիոյ մէջ, իբրեւ համայնավար, ինչպէս հաղորդած էինք: Անոնք անդամ էին 1945ին տոքթ. Շէֆիք Հիւսնիւ Տէյմէրի հիմնած «Թիւրքիյէ Սօսիալիսթ Էմէքճի վէ Քէօյլիւ Փարթիսի» կուսակցութեան: Միայն տասը հոգի անպարտ արձակուեցան: Դատապարտեալներուն մէջ կը գտնուին հետեւեալ Հայերը:— Արամ Փէհլիվանեան, Հայկ Աչըգկէօզ (երեքական տարի բանտարկութիւն), Պարգեւ Շամիկեան, երկու տարուան: Իսկ Նուպար Աճէմեան, Հրաչ Աքմանօղլու անպարտ արձակուեցան :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի իրիկուան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՄ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ իրենց զարմիկին՝ Պ. Ժիրայր Աղնաւորեանի մահուան առթիւ հազար ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԷՆ.— Մեր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք Պ. Պ. Ա. Յարութիւնեանին, Կ. Աբրահամեանին, Շ. Մնացականեանին, Կ. Մահտեսեանին, Վ. Պալոյեանին, Վ. Բալայեանին, Լ. Ռուսոյեանին եւ Զ. Էդիկեանին իբրեւ կազմակերպիչներ եւ բոլոր նրանց, որոնք ծաղկեպսակներով եւ իրենց անձնական մասնակցութեամբ ինչպէս եւ ցաւակցական եւ քաջալերական խօսքերով մխիթարեցին մեզ եւ մեր մօր եւ Տաւիկի Հայկանուշ Կազանեանի յիշատակը : Հանգուցեալի որդին Ալեքսանդր Գազանեան, թոռը Անժելիկա Գազանեան :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 28 JUILLET 1948 Չորեքշաբթի 28 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 4593–Նոր շրջան թիւ 1012 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ԿՌՈՒԻՆ...

Ինչո՞ւ կը կռուին ազգեր, ժողովուրդներ, ցեղեր: Ինչպէս անխուսափելի՞ է պատերազմը: Կարելի չէ՞ միանգամ ընդ միշտ խափանել զայն, ամբողջ մարդկութեան պարգեւելով տեւական խաղաղութեան մը բարիքները:

Գիտուններ եւ ընկերաբաններ տքնած, փիլիսոփաներ եւ մարդասէրներ պրպտած, յոգնած են դարերով, առանց ելք մը գտնելու: Լեռնակուտակ հատորներ իրար կը հրմշտկեն:

Հազիւ աղօտ լոյս մը ծագած, ազգ ազգի, պետութիւն պետութեան դէմ, արեան գետեր հոսեցնելու, ամբողջ երկիրներ քանդելու համար: Միեւնոյն ատեն դուռ բանալով սանձակոտոր սպառազինութեանց:

Ազգերու Դաշնակցութիւն, Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւն, զոյնզգոյն ուխտեր ու դաշինքներ: Եւ սակայն, ահա տեսէք միջազգային մթնոլորտը, երկրորդ Աշխարհամարտէն երեք տարի վերջը...

Այժմ նորէն գիշերաջան տքնութեան փորձեր կը կատարեն գիտունները, բացատրելու համար զինեալ ընդհարումներու, պատերազմներու հիմնական պատճառները: Իրենց նպատակը — միջոցներ ցուցնել, որպէսզի մարդկութիւնը փրկուի պատերազմի անէծքէն:

Այսպէս, Միացեալ Ազգերու կրթական, գիտական եւ մշակութային կազմակերպութիւնը, Unesco, երէկ մամուլին կը հաղորդէր տեղեկագիր մը, զոր պատրաստած են վեց ազգերու կողմէ նշանակուած ութ գիտնականներ, երկու շաբաթ աշխատելէ վերջ: Տեղեկագիրը կը բաղկանայ 1200 բառերէ եւ ստորագրուած է Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Հունգարիոյ, Պրազիլիոյ եւ Նորվեկիոյ ներկայացուցիչներուն կողմէ:

Բուն պաշտօնական տեղեկագրէն զատ, իւրաքանչիւր անդամ 5000 բառերէ բաղկացեալ զեկուցում մը կը պատրաստէ, իր անձնական տեսակէտները պարզելու համար:

Ութ գիտնականները միաձայն կը յայտարարեն թէ «չկայ փաստ մը որ ապացուցանէ թէ պատերազմները անհրաժեշտ եւ անխուսափելի հետեւանքներն են մարդկային բնութեան»:

— «Ճիշդ է որ մարդիկ իրենց նկարագրով եւ կարողութիւններով շատ կը տարբերին իրարմէ: Սակայն մենք կը կարծենք թէ կան կարգ մը կենսական պէտքեր, հասարակաց՝ բոլոր մարդոց, որոնք գոհացում ստանալու են, որպէսզի խաղաղութիւնը կարենայ հաստատուիլ եւ տեւել: Ամէն տեղ ալ մարդը կ՚ուզէ խուսափիլ հիւանդութենէն եւ անօթութենէն, երկիւղէն եւ անապահովութենէն: Ամէն տեղ մարդը կը տենչայ եղբայրութեան եւ իր նմաններու յարգանքին: Ամէն տեղ կ՚ուզէ հնարաւորութիւն ունենալ ազատօրէն զարգացնելու իր անձնաւորութիւնը»:

Այս ընդհանուր տեսութենէն վերջ, որ աւելի շատ մարդասիրական է քան գիտական, տեղեկագիրը կը թուէ խաղաղութիւնը պահպանելու միջոցները,— 1. Ընկերային արդարութիւն, որպէսզի «մարդը այլեւս չփորձէ շահագործել մարդը»: 2.— «Հիմնական փոփոխութիւններ ընկերային կազմակերպութեան եւ մեր մտածելու եղանակներուն մէջ»: 3.— Ջնջում գաղթային շահագործման եւ փոքրամասնութեանց հարստահարութեան: 4.— Վերադնահատում ազգայնական խորհրդանշաններու: 5.— Ուղղակի եւ լայն հաղորդակցութիւններ երկիրէ երկիր, եւն.:

Տակաւին յայտնի չէ թէ ութ գիտնականներէն իւրաքանչիւրը ի՛նչ անձնական տեսակէտներ ունի, աւելի լայնօրէն լուսաբանելու համար պատերազմին պատճառները, հետեւաբար եւ զայն խափանելու միջոցները:

Ամէն պարագայի մէջ, հոգեհաս քարոզները, կրթութիւնը կամ փոխադարձ բարեացակամութիւնը չեն որ պիտի փարատեն զինեալ ընդհարումներու արիւնաղանդ մղձաւանջը:

Բոլոր փաստերը կը հաստատեն թէ այսօր «մարդը մարդուն գայլ» է շատ աւելի գիտական ախորժակներով, քան երէկ:

Աւելի քան երբեք, հզօրն է որ կը տիրէ տկարը: Խոշոր ձուկերն են որ կը կլլեն մանրերը: Ֆիզիքական – մարտական ուժն է որ ասպարէզ կր կարդայ ազատութեան եւ արդարութեան, զէնք տալով միլիոններու ձեռքը: Գիտութիւնն իսկ պատուհաս:

Պիտի կրնա՞ն խափանել այս անէծքը: Շ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

1.— Քսանըհինգ տարուան պանդխտութեան շրջանին երէց սերունդը կրցա՞ւ կատարել իր պարտականութիւնը երիտասարդութեան եւ առհասարակ նոր սերունդին հանդէպ, համաձայն տեղական պայմաններուն:

2.— Եթէ ձեր պատասխանը դրական է, պարզել թէ ի՛նչ օգուտներ ունեցաւ:

3.— Եթէ բացասական է, պատճառաբանել:

4.— Երիտասարդութիւնը ինք ուզե՞ց կամ կրցաւ օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն, դառնալու համար պիտանի տարր, հայկական գիտելիքներով, լեզուով, գործունէութեամբ:

Հարցը տեղական հանգամանք չունի, բայց պիտի նախընտրէինք որ պատասխանողները ամէնէն առաջ նկատի առնէին Ֆրանսահայ գաղութը:

Պատասխանել ՈՒՂՂԱԿԻ, ՅՍՏԱԿ ԵՒ ԱՄՓՈՓ, առանց կողմնակի խորհրդածութիւններու: Բացառութիւն կրնանք ընել մասնաւոր ուսումնասիրութեանց համար:

Պայմանաժամ չենք սահմաներ: Բայց լաւ է պատասխանել առանց ձգձգելու, որպէսզի կարենանք ուրիշ հարցարաններ ալ կազմել:

Պելկրատ Մոսկուայի դէմ

Բանավէճը կը շարունակուի Պելկրատի եւ Մոսկուայի միջեւ: Եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան համաժողովի կիրակի օրուան նիստին մէջ, Նեչքովիչ յիշեց Մոսկուայի «Փրավտա»յին մէկ յօդուածը, որուն համաձայն, օդաչուներու յարձակման դէմ պաշտպանուելու համար իբր թէ թնդանօթներ զետեղուած են այն շէնքին շուրջը, ուր ժողով կը գումարեն համայնավար պատուիրակները: Այս լուրին բացարձակ զրպարտութիւն մը ըլլալը յայտնելէ ետք, Նեչքովիչ ըսաւ.— «Մինչեւ հիմա «Փրավտա» եւ Մոսկուայի միւս թերթերը կը բաւականանային արտատպելով ուրիշ երկիրներու համայնավար թերթերուն զրպարտութիւնները: Բայց հիմա, «Փրավտա» ինքն ալ, իր կողմէ, կը հնարէ ճիւաղային բաներ: Յանուն համաժողովի նախագահութեան կոչ կ՚ուղղեմ ձեզի որ դատապարտէք մեր հայրենիքին դէմ արձակուած այս ամօթալի զրպարտութիւնները»:

Բոլոր պատուիրակները ծափահարեցին այս խօսքերը եւ ձեռքերը վեր բարձրացնելով, փառաբանեցին մարաջախտ Թիթօն:

★ Համայնավար կուսակցութեան քաղաքական դիւանին անդամ եւ փոխ վարչապետ Քարտէլի հետեւեալ կերպով պարզեց Եուկոսլաւիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը.—

1.— Գործել խաղաղութեան համար, ինչպէս նաեւ միջազգային գործակցութեան համար, համաձայն Միացեալ Ազգերու կանոնագրին.— 2. Տնտեսական գործակցութիւն բոլոր պետութեանց հետ, բացարձակօրէն համահաւասար հիմերու վրայ.— 3. Ուժ տալ այն բոլոր ժողովուրդներուն որոնք կը պայքարին անկախութեան եւ ձեռնարկներու ազգայնացման համար.— 4. Գործակցիլ Խ. Միութեան եւ ժողովրդապետութեանց հետ, արտաքին քաղաքականութեան եւ միւս բոլոր մարզերուն մէջ:

«Թրումընի վարդապետութիւնը» եւ Մարշըլի ծրագիրը քննադատելէ ետք, Քարտէլի հաւաստեց թէ՝ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնը ամէն բան պիտի ընէ «որպէսզի Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ ծագած թիւրիմացութիւնը փարատի»:

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Շաբաթ օր օդանաւով Պէյրութ վերադարձան տաղանդաւոր ծաղրանկարիչը՝ Պ. Տիրան Աճէմեան եւ Le Soir օրաթերթին տնօրէնը, Պ. Տ. Թոնպաթ: Այս առթիւ «Արեւմուտք» լսարանը թէյասեղան մը սարքած էր ի պատիւ հիւրերուն, Պ. Աճէմեան ճաշարանին մէջ, լեցուն բազմութեամբ: Խօսք առին շատ մը ծանօթ մտաւորականներ:

ԱԼՊԵՍԱՆՆԵՐՈՒ կատարը բարձրանալու փորձեր կը կատարէին 17 լեռնագնացներ, Լիոնէն: Հինգ հոգի մեռան (մէկը օրիորդ մը), չորս հոգի վիրաւորուեցան, ձիւնախառն փոթորիկի մը բռնուելով:

Նոր դահլիճը կազմուեցաւ մեծ դժուարութեամբ

Շաբաթ օր նորընտիր վարչապետ Անտրէ Մառի Ազգ. Ժողովին վստահութեան քուէն ստանալէ վերջ, կը յուսար դահլիճը կազմել անմիջապէս, քանի որ այս քուէն ստացած էր շնորհիւ Ժողովրդականներու եւ Ընկերվարականներու ստուար մասնակցութեան: Բայց, այդպէս չեղաւ: Մառի ստիպուեցաւ 48 ժամ եւ աւելի բանակցութիւններ վարել երկու կուսակցութեանց պետերուն հետ իր պատրաստած ցուցակը ընդունիլ տալու համար անոնց: Եղաւ նոյնիսկ պահ մը, ուր վարչապետը սրտնեղեցաւ երկու կուսակցութեանց անվերջ ձգձգումներէն: Եւ յայտարարեց թէ՝ իր ցուցակը վերջնական է, թէ՝ իրապէս խառն դահլիճ մըն է կազմածը, զոր պիտի չփոխէ, որովհետեւ իր իրաւունքն է ընտրել իր նախարարները, իր ուզածին պէս: Նոյնիսկ սպառնաց հրաժարիլ:

Կ՚երեւայ թէ՝ վարչապետին այս կորովի ընթացքը իր ազդեցութիւնը ունեցաւ, քանի որ իր յայտարարութիւններէն քիչ վերջը (Բշ. գիշեր ժամը 12.15ին) Ժողովրդականները յայտնեցին թէ կը մասնակցին դահլիճին: Սակայն, ընկերվարականները շարունակեցին վարանոտութիւն ցոյց տալ դեռ, ու վերսկսան իրենց խորհրդակցութիւնները: Ճիշդ է որ այս կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը 31 ձայնի դէմ 33 ձայնով որոշած էր գործակցիլ վարչապետին. բայց, երկու ձայնի մեծամասնութիւնը անբաւական նկատուեցաւ ուժեղ դահլիճի մը կազմութեան համար: Ընկերվարականները որոշեցին նորէն գումարուիլ ժամը 21ին: Անտրէ Մառի, համբերութիւնը սպառած նկատելով, հրաժարելու սպառնալիք ըրաւ Հանրապետութեան նախագահին, որ ստիպեց զայն քիչ մըն ալ սպասել: Յետոյ, կանչելով ընկերվարական պետերը, վճռապէս յորդորեց որ արագօրէն տան իրենց որոշումը: Վերջապէս, ժամը մօտ 23.30ին, կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Կի Մոլէ յայտարարեց.— «Կը մասնակցինք... Մեր խմբակցութիւնը միաձայնութեամբ, բայց 12 ձայնի վերապահութեամբ, ընդունեց մասնակցիլ դահլիճին: Որոշուեցաւ նաեւ, 12 ձայնի դէմ 46 ձայնով, ընդունիլ որ Փոլ Ռէնոյի յանձնուի ելմտական նախարարութիւնը»:

Այս դժնդակ փուլերէն անցնելէ ետքն է որ վերջնական հանգամանք ստացաւ նոր դահլիճը: Ահաւասիկ անդամները, իրենց պաշտօններով.—

Անտրէ Մառի՝ վարչապետ, Լէօն Պլում եւ Թէյթժէն՝ փոխ վարչապետներ, Ռամատիէ եւ Քէօյ պետական նախարարներ, Լըքուռ՝ դատական, Մոք՝ ներքին, Ռէնօ՝ ելմտական եւ տնտեսական, Ռընէ Մայէր՝ ազգ. պաշտպանութեան, Քօսթ Ֆլօռէ՝ գաղթային, Շուման արտաքին, Տէլպոս՝ կրթական, Տանիէլ Մայէր՝ աշխատանքի եւ ընկերային ապահովութեան, Փինօ՝ հանրային շինութեանց, Փֆլիմլէն՝ երկրագործութեան, Լաքոսթ՝ ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի, Շնէթէռ՝ առողջապահութեան, Քոթի՝ վերաշինութեան, Մառոզէլլի՝ նախկին ռազմիկներու նախարարութեան: Նշանակուած են նաեւ ինը փոխ-նախարարներ:

Նոր դահլիճին 19 անդամներէն հինգը արմատական են, վեցը՝ ընկերվարական, վեցը՝ ժողովրդական, եւ երկուքը՝ անկախ հանրապետական:

Պերլինի խնդիրը եւ ուրիշ հոգեր

ԹԷ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ, ԹԷ ԿԸ ԲԱԺՆՈՒԻՆ

Քանի մը օրէ ի վեր, Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի միջեւ կատարուած խորհրդակցութիւնները՝ Պերլինի խնդրին եւ Մոսկուայի ղրկուելիք ծանուցագրին մասին, Երկուշաբթի օր յանգեցան համաձայնութեան մը: Դեռ չկարգադրուած հարցերը միայն ձեւական խնդիրներու կը վերաբերին:

Գերմանիոյ ամերիկեան կառավարիչ զօր. Քլէյ յայտարարեց թէ՝ Ամերիկա պատրաստ է բանակցելու թէ Պերլինի եւ թէ գերմանական խնդրին ամբողջութեան մասին, պայմանով որ Խ. Միութիւնը ճնշում չբանեցնէ: Հետեւաբար, հարկ է որ Մոսկուա դադրեցնէ Պերլինի պաշարումը: Արդէն հիմակուընէ իսկ Մ. Նահանգները պատրաստ են զիջում ընելու Պերլինի դրամական փոփոխութեան մասին:

Հակառակ այս հաշտարար յայտարարութեան, կացութիւնը կը մնայ անփոփոխ: Նոյնիսկ, անգլիական եւ ամերիկեան իշխանութիւնները, «արհեստագիտական դժուարութեանց պատճառով» որոշեցին ընդհատել իրենց շրջանին եւ խորհրդային շրջանին միջեւ կատարուած փոխադրութիւնները: Այս առթիւ շահակից երկիրներուն՝ Զուիցերիոյ, Իտալիոյ, Շուէտի, Նորվեկիոյ, Տանըմարքայի, Հոլանտայի, Պելժիոյ եւ Լիւքսէմպուրկի հեռագրով հաղորդուեցաւ թէ, ցնոր անօրինութիւն, անգլեւսաքսոն շրջանի իշխանութիւնները այլեւս թոյլ պիտի չտան որ այս երկիրնե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՍՓԻՒՌՔԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

1.— ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

(Չորրորդ եւ վերջին մաս)

«Արեւագալ»ին մէջ, Թօփալեանի «Ապագայ Մարդուն քերթուածը»ոչ միայն ինքնատիպ յղացքի մը դրոշմը կը կրէ, այլեւ, այդ երկին անուան գաղտնիքին, փիլիսոփայութիւնը կը պարզէ, ստեղծագործական չնորհին խորունկ յուզականութեամբը: Այդ բանաստեղծութեամբ ան կը ջանայ ի մի ձուլել ապագայ մարդն ու ծագող առաւօտը, անայլայլ գեղեցկութիւններու յաղթութեամբ մը: Համատարած միջոցին մէջ դէմքն անոր կը բարձրանայ հսկայական չառայլներով: Ու կը բացականչէ,— Արեւագալ:

Իր գերմարդը չի նմանիր սաղայելական այն մտատիպարին որ բարձրանալու համար կը փնտռէ իր եղբայրներուն դիակոյտը, նախապէս սարդի պէս քամած անոնց արիւնը ու անով գինով: Ոչ ալ, ան կը նմանի եւ մաս կը կազմէ խեղճ ու անկարներու բազմութեան, որոնք կորսնցուցած իրենց իսկութիւնը եւ անողոք ձայնի մը մորակումէն իրենց իմացականութիւնը բթացած, գլխիկոր կը լծուին միահեծան տիրոջ մը սուրացող քմայքին, որուն անիւներուն պեղած հետքերուն մէջ, կալանաւոր մարդկութիւնը, կարծես, գտած ըլլայ կը կարծէ իր աշխարհը ու հոն ապրելու նպատակը: Թօփալեանի գերմարդը, ազատ ու անարգել, դէպի լուսագեղ բարձունքները մագլցող անհատն է, ազատ անհատներու բազմութեան նուիրուած, եղբայրութեան ու հաւասարութեան խաղաղ ծխածանը անոր ճակտին:

Հետեւինք նորէն մեր բանաստեղծին, (տեղի անձկութիւնը կը ստիպէ հատուածներ միայն արտադրել) —

ԱՊԱԳԱՅ ՄԱՐԴՈՒՆ

Արշալոյսներէն ապրուած ու խոր
Ու աննախընթաց տառապանքներու երկունքէն
ծնած

Ո՛ւժ ըստեղծագործ:
Դո՛ւն, որ ամբողջ երակներուդ արիւնով
Մաքառումով հերոսական,
Իմաստութեամբ չափահաս
Պիտի կրնաս յաղթանակէ յաղթանակ տանիլ քեզ,
Անջրպետի այս անհուն տարածութեան մէջէն նոր
Պիտի աճա ընդունիս յառաջացող օրերն այս.
Ու տիրական նայուածքիդ,
Աչքերուդ չեշտ լուսարձակին հարուածէն
Մշուշն արդէն կը պատռի ...
Մոլեգնութիւնն ամբոխներուն արդէն զուսպ
Ոտքերուդ տակ գեղեցկօրէն կը ցանէ
Կերտումներու հեւք մը նոր:
Ու այսօր կան խորունկ վիշտեր
Աղաղակներ ու երկունքի մեծավերջ ճիչ,
— Մեծածըննո՛նդ արեւագալ ...
....
Որովհետեւ ես կը տեսնեմ անայլայլ
Գեղեցկութեան արժէքներու արժէքին
Անժխտելի, ճակատագրակա՛ն աւետումն
Ապագայի գերմարդուն ...
Արեւագալ . . .
Միայնութեան մէջ կանգնած,
Հսկայական չառայլն աճա կը նետուի
Այս բարձունքէն կատարեալ
Քաղաքներուն ու բազմութեանց վրայ գորշ:
Համատարած միջոցին մէջ դէմքն անոր
Կը բարձրանայ ...
Ու մարդկային արինաքամ ամբոխին
Որպէս աստուած երիտասարդ
Կը նետէ իր պատգամն աճա,
Իմաստութիւնն իր բոլոր ...:
Ըստեղծագործ, անժխտելի պայքարի
Տարերքն հիմա դուպարատեւ կը կանգնին
Քու առջիդ,
Արեւագա՛լ...
Ու մաքրագործ հեղեղիդ դէմ ո՛չ մէկ ուժ
Եւ ո՛չ մէկ թեւ՝ որ ճնշէ իր ծանրութեամբ
Քու յաղթութիւնդ անայլայլ ...:

Փակենք ծանր արժէքով բանաստեղծութեանց այս հաւաքածուն, մեր մատներուն ձգելով հապճեպ թղթատում մը իր անտիպ ձեռագիրներուն վրայ, որոնք ապագային «Հրախաղութիւն» անունը պիտի կրեն:

Նիւթերը դասաւորուած են: Նոյնիսկ իւրաքանչիւր քերթուածին էջն ալ որոշուած: Երկը պատրաստ է տպագրութեան յանձնուելու:

Լոյս բարձունքներու նոյն գրաւիչ գիրկընդխառնումն է որուն առջեւ պիտի գտնուին բանաստեղծութեան սիրահարները եւ պատահական ընթերցողը: Սակայն որքան տարբեր միւս էջերէն թէ յղացքով եւ թէ ապրումներով:

Հրախաղութիւն ...: Որքան յանկուցիչ եւ որքան վտանգաւոր:

Բանաստեղծը թիթեռնիկի մը խօլութեամբ, իր կուրծքին ու թեւերուն ոսկեփոշին կլզումներու խորախճանքով մը արբշիռ, կը թռի, կը թըրթռայ, արուեստակեալ լոյսերու եւ չուար հոգիներուն ցանցերուն մէջ: Մեծ քաղաքի մը ներաշխարհի ապրումները հմայած են զինք: Վայրկեանի մը համար կը խորհիս թէ, կարծես ան արեւագալներու պերճութիւնը եւ հոն՝ լոյսերու մէջ լողացող բնական ու հոգեկան բարձունքները՝ փոխանակած է, փոխարէն գիշերներու զաղտագողի ինքնապատումներու, քունքերու մէջ կոտտացող անյագ տենչերու կչռոյթին, աչքերու գինովութեան, գինովութեան ... աստղերու քթթումներէն հեռու, կեղծ լոյսերու բաղնիքներու մէջ:

Պատերազմի օրեր են: Դուրսը ռումբերը կը սուլեն ու կը խօսին: Խաւարն իսկ կը սոսկայ իր ստուերէն: Մահուան տարաժամ այցովը տեսլահար, փակ փեղկերու ետին բիւրաւորներ կեցած, զսպուած շունչով կը հետեւին անցնող կասկածելի ստուերներու: Կ'երեւակայեն պատերազմի դաշտին վրայ սիրելիներու գալարուն հոգեվարքը, աղաղակներու անզօրութիւնը, օդին մէջ աղերսանքով բարձրացող ձեռքերու վերջին թափը:

Թօփալեան բարի մարդ է եւ զգայուն բանաստեղծ: Իր խռովքը կը վերածուի անչափելի տառապանքներու: Ահեղ փլուզումի մը արինոտ շուքը կը ծանրանայ իր հոգիին վրայ: Խանձած ծառերու տերեւներն իսկ իր աչքերուն առջեւ կը դառնան մարդկութեան հեւացող շունչին հոգեկից: Եւ կ'երգէ.

Անհուն խռովք մ'հոգւոյս մէջ՝
— Ու անսահման բաղձա՛նքն այս, —
Եղբայրութեամբ մը սեղմել կուրծքիդ, սիրով,
Վիճակակից ո՛ղջ մարդկութիւնը՝ ապրող ողբերգութիւնն այս մըթին,
Ծակատներուն վիրաւոր մօտենալ ու դըրոշմել
Համբոյր մ'անկեղծ,
Եւ կնճիներն անոնց ջնջել ազնիւ բարկութեամբ»:
Օ՜, բազուկներ, ձեռքեր խաչուած,
Բարձրացուցէք ճառագայթի մը նման
Դէմքերը ձեր հոգեկան,
Ձեռքեր անբիծ միլիոններու տառապող
Բերէ՛ք կայծը խաղաղութեան ...
Զարհուրելի արշաւն այս ողբերգութեան մը դաժան
Կասեցուցէք այս եղրին ...
Մօտեցուցէք բարձունքներու արեւին
Ճակատն այս մո՛ւթ մարդկութեան:

Խարդախուած խաղաղութեան մը կսկիծը հոգիին մէջ, ան կը նշմարէ մարգարէի մը յստակատեսութեամբ թէ, կիրքերու անողոք ստուածը նորէն կը վառէ իր հնոցները: Ոստաններէն կը ժայթքին նորէն հրդեհի որ բոցեր գեհենային հազար հեւքով, ու Թօփալեան իր ձայնը կը վերցնէ կրկնելով,—

Իմացական ուժերու, աստուածներուն ստեղծող
Սիրոյն համար, դթութի՛ւն... երկիրն համայն
կ'աղերսէ,
Երկիրն համայն կը դողայ հըրատոչոր կանչերէն
Սերունդներուն վիրաւոր:
— Գթացէ՛ք մեզ, գթացէ՛ք, ո՛ գեհենի աստուածներ:

1944էն վերջը գրուած իր կարգ մը քերթուածներուն մէջ, նշմարելի է որոշ կթոտում մը, չըսելու համար թերացում հանդէպ բանաստեղծութեան: Ամէն շրջանի յատուկ կարգ մը գաղափարներու եւ ըմբռնումներու՝ անձապարանքով իր բանաստեղծի շնորհը սպաս դնելուն համար ծանր եղած իր տուրքը: Բարեբախտաբար, այդ ոգիով գրուած կտորները մեծ տեղ չեն գրաւեր:

Թօփալեանի՝ ապագա՛յ՝ «Հրախաղութիւն» անունն երկէն ահաւասիկ ուշադրաւ քերթուած մը որ անյեղլի կերպով կը շրջագծէ անոր լուսադէս դիմագիծը իբրեւ բանաստեղծ:

ՓԻՒՆԻԿ

Ի՞նչ մընաց մեզ, ա՛լ ի՞նչ մընաց յիշատակ
Հին ողբերէն, բողոքներէն անկենդան —
Բացուած վէրքեր, որ կը խանձեն, օ՜ կրակ,
Ու տխրութիւն, ու հրդեհում հոգեկան ...
Զերբազատել աւերներէն անցեալին,
Պրկել, ձգտել բոլոր ջիղերն անկարող —
Զնայի՛լ ետ, մինչեւ գիծերն ալ հալին,
Մութ կառոյցներն հիմնայատակ դառնան հող...
Եւ անցեալին անկումներէն հըրկիզուած
Ու ջրդեղեալ մեր կամքը հո՛ւր թող հագնի,
Մոխիրներէն ելնէ հոգին վերասլաց,
Մշտակենդան ժողովուրդն իմ վերածնի ...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Ց. Գ.— Ուրիշ հատուած մը յաջորդով:

Փարիզէն Լոնտոն

— Վաղը օդը լաւ պիտի ըլլայ, յարեց Ցասիմիկը, նայելով Փարիզի աստղազարդ երկինքին, Յուլիս 14ի գիշերուան հրախաղութենէն տուն վերադարձին:

Արդարեւ ամառուան եղանակը արդէն անցնելու վրայ է ու դեռ աչում ենք կարծես: Անձրեւ, կարկուտ եւ կը մսինք: Արեւը պչրոտ աղջկան մը նազանքով հազիւ ցոյց կուտայ իր դէմքը՝ պահուըտելու համար քանի մը վայրկեան վերջ՝ ամպերու ետին: Վայելչակազմ Փարիզուհիները, որոնք օրեր անցուցած են նորաձեւութեանց ցուցափեղկերուն առջեւ, ընտրելու համար եղանակի իրենց չըջազգեստները, ջղային վիճակի մը մատնուած՝ կը փաթթուին իրենց վերարկուներուն:

Կը մսինք Փարիզի մէջ, այո, եւ քաջութիւն մը կուզայ վրաս, երբ կը տեսնեմ մեր Թաշճեանը, որ հակառակ Սիպերիա ապրած ըլլալուն՝ կոնակը անցուցած է իր երկար վերարկուն:

Ու գիտեմ թէ նոյն տխուր օրը թերեւս աւելի վատ — պիտի «վայելենք» Լոնտոնի մէջ: Այս ալ Հայու բախտ է, կամ իմ բախտս է:

Փարիզեան թերթերը խոշոր վերնագիրներով կը ծանուցանեն մահափորձը՝ ընդդէմ Իտալիոյ համայնավարներուն պետ Թոլիաթթիի: Ընդհանուր միջեւ: Գործադուլներու հաւանական ծաւալում յուզում եւ եղբայրական կապ՝ Հռոմի ու Փարիզի պանազան Արհեստակցական Միութեանց մէջ: Մեկնիմ ուրեմն օր առաջ, քանի դեռ չոգեկառքը կը բանի:

Առտուն ժամը 8ին՝ բազմած Երանի ինքնաշարժին մէջ, զոր տրամադրած է սիրայօժար, Վիլմօմպլէն կը սուրանք դէպի Կառ Սէն Լազար: Արեւի տժգոյն ճառագայթները նոր կեանք եւ լոյս կը ներշնչեն ինծի: Վե՞րջ արդեօք անձրեւաբեր եղանակին:

Կայարանին մէջ միջազգային բազմութիւն մը ճամբորդներու: Խումբերու բաժնուած՝ կը խօսին, կուլան, կ'ողջագուրուին, կը կատակեն: Ահա երիտասարդ մը որ մէջքի գօտին կ'երկարէ գեղանի օրիորդի մը, գործածելու համար զայն նաւարեկութեան մը պարագային: Փարիզեան հիւմըր:

Շոգեկառքին անիւները կը սկսին թաւալիլ յամրընթաց: Թաշկինակներ որ կը շարժին: Այստեղ ոչ մէկ թաշկինակ կը շարժի ինծի համար: Բայց գիտեմ որ սիրտեր կան որոնք ինծի հետ են այս վայրկեանիս Լիոն, Փարիզ, Լոնտոն:

Բաժնեակիս մէջ՝ մօտս նստած է խարտեաւ Ֆրանսուհի մը, ծանրաբեռնուած պատկերազարդ շաբաթաթերթերով: Էջերը կը դարձնէ ծանրացած աչքերով ու յօրանջելով: Կը կարդա՞յ թէ պատկերները կը դիտէ, կը դժուարանամ ըսել: Դէմս երկու երիտասարդներ, մէկը կ'ուտէ անվերջ, միւսը «Daily Mirror» կը կարդայ: Ատեն մը վերջ երբ թերթը մէկ կողմ դրաւ, խնդրեցի անգլերէն լեզուով, որպէսզի քանի մը վայրկեան զայն ինծի տրամադրէ: Պատասխանեց անարտայայտիչ աչքերը ինծի ուղղելով.— «Անգլերէն չեմ հասկնար»:

Լերան ու ծովի զաւակ, աչքերս կը փնտռեն այս անգամ ծովը, որ յամառօրէն խոյս կուտայ տեսողութենէս: Անհամբեր ինչպէս Գօլոմպոս՝ ի խնդիր ցամաքին: Ֆրանսական հողէն վրայ մեր վերջին կայանը պիտի ըլլայ Տիէփ, ուրտեղ կը մօտենանք: Շոգեկառքին մէջ քիչ մը չատ քաղաքավար են պաշտօնեաները: Փոքրիկ քննութիւն մը դրամիդ քանակին մասին: Անգլիա երթուդարձի տոմսերու ստուգում: Իւրաքանչիւր ստուգումի excuse me— sir, (Ներողութիւն, պարոն), կը կրկնէ Ֆրանսացի պաշտօնեան, կարծես կը ցաւի մեզի պատճառած նեղութեան համար: Եթէ գիտնար որ գաղթական Հայ մըն եմ, արդե՞ք պիտի ցոյց տար նոյն հաճոյակատար վարմունքը:

Ամէնքս ալ ունինք փոքրիկ անձնասիրութիւններ: Պաշտօնեային այդ պզտիկ նախադասութիւնը կը փայփայէ իմ ալ ինքնասիրութիւնս ու կը մղէ զիս խորհրդածութիւններու: Ինչ լաւ բան է մեծ ազգի զաւակ ըլլալ: Ուժ, ուժ: Խելացի ես եւ ամենազօր. հոգ չէ թէ աշխարհիս ամենայիմար մարդն ըլլաս: Ու կը փոխադրուիմ քառորդ դար ետ, Պոլսոյ ծովային նախարարութեան շէնքը, ուր օրուան նախարարը՝ Թուրք փաշա մը, ոտքի կը կանգնէր ձեռքերը երկարած, ողջունելու համար անգլ. բանակին հայ թարգմանը: Մինչ զայն կ'անիծէր թերեւս իր սրտի խորէն:

Տիէփ: Սերտօրէն կապուած վերջին Մեծ Աշխարհամարտին հետ: Անձնուրաց յանդգնութիւն եւ հերոսական խիզախում: Երբ բուռ մը (հազիւ 1000) անգլիացի եւ քանատացի վինուորներ, կարելով Մանշը, կը բարձրանային ծովին սեպաձեւ խարակներն ի վեր: Կը կորսուէին անհետ թշնամի կատաղի կրակին տակ:

Բաւական երկար ժամանակ կը խլէ, մաքսատունէն անցնելու համար դէպի Նիուհէյվըն մեկնող շոգենաւը, որ պատրաստ կը սպասէ: Անցագիրներու պարզ ստուգում մը, շատ դանդաղ դժբախտաբար: Աւելի քան մէկ ժամ:

Ֆրանսացի պաշտօնեաները հրահանգները կը հաղորդեն Ֆրանսերէն եւ կոտրած անգլերէն լեզուով մը:

Ժամը 13.30ին Worthing բաւական մեծ եւ հանգստաւէտ նաւը իր ցուպը կ'ուղղէ դէպի Նիու-

հէյվըն։ Ունի վերին կամրջակ եւ Ա. Բ. Գ. կարգի ընդարձակ սրահներ ։

Հոս արդէն Անգլիա կը գտնուինք։ Ամէն ոք, գիտէ կամ ոչ, կը փորձէ անգլերէն խօսիլ։ Հանդարտ է Մանշը եւ արեւը կ'ոսկեզօծէ անոր ալիքները, ամէն անգամ որ Ուըրտինկ՝ մեր նաւը, կը խաղայ անոնց հետ։ Հպարտ է Ուըրտինկ եւ արժանացած իր երկրի գնահատութեան, մասնակցած ըլլալով 1939—1945 Նորմանտիոյ ցամաքահանումի գործողութիւններուն եւ ծառայելով իբրեւ զինուորական հիւանդանոց – նաւ։ Վախ չունիմ ուրեմն, կեանքս փորձառու ձեռքերու մէջ կը գտնուի։

Ամէն կարգի սրահ ունի իր ըմպելիքներու խցիկը, որոնց առջեւ պոչ կապած են, գնելու համար սէնտուիչ (աղկեր ձուկ եւ հաց), դարեջուր, ծխիկ, նարինջաջուր եւն.։ Բազմութիւն մը որ դիւրին է զանազանել։ Սա մարդը, օրինակ, նստած է խոշոր սնտուկի մը վրայ, առջեւը կողով մը ձմերուկ. հաւանաբար Սպանիացի։ Երեք օր է ածիլուած չէ։ Քովը կեցած փոքրիկը ըլլիկ մը ունի բերանը։ Սա խումբը Հրեայ է վստահաբար։ Կը խօսին օրուան քաղաքականութենէն՝ անգլերէնով ֆրանսերէն խառն լեզու մը։ Ահա Ամերի – կացիներ եանքիավայել խօսակցութիւնով եւ շարժուձեւերով։ Եթէ կարենան, կուլ պիտի տան ըմպելու խցիկին ամբողջ պարունակութիւնը ։

Պոչ բռնած կը սպասեմ կարգիս, սէնտուիչ մը եւ զովացուցիչ մը գնելու համար։

— Ժամը քանի՞ին կը հասնինք Նիուհէյվըն, հարց կուտայ անգլիացի պարոն մը։ — Չորսին կը կարծեմ։ — Ոչ, աւելի ուշ, հինգին, թերեւս։ Վերջապէս անխուսափելի հարցումը հայկական ջարդերու մասին։ Երկցս նզովուած Թուրք, որ մեզի տուիր մարտիրոս ազգի մը համբաւը։ Սակայն հայ ազգը պիտի յաւերժանայ իր Մայիսեան կոիւներով. Վասպուրականի, Տալին Գարահի – սարի եւ Ուրֆայի եւայլ հերոսամարտերով։ Անդունդներ՝ կարմիր, դեղին եւ այլ պոռոտ գոյնի շրջազգեստներ հագած, վեր վար կը ճեմեն ճռուողելով՝ ծխիկները շրթունքներուն։ Իրենցմէ մին գլխարկին վրայ ունի երկրորդ գլխարկ մը, ու կը կատակեն անվերջ։ Գովքը կ'ընեն իրենց «հինաւուրց դեղեցիկ» Անգլիոյ, ուր արեւ կը տեսնեն վերջապէս ։

Ջայնասփիւռը քանի մը վայրկեանը անգամ մը յայտարարութիւն կ'ուղղէ ճամբորդներուն .— այս նաւէն կրնաք անթելով հաղորդակցիլ աշխարհի որեւէ մասին հետ, եւն.։

Նիուհէյվըն։ Ոտքերնիս կը դնենք անգլիական կայսրութեան հողին վրայ, ուր դեռ քիչ ժամանակ առաջ, «արեւը մարը չէր մտներ»։ Իրաւունք ունիմ ամբողջ մէկ ամիս երկրին մէկ ծայրէն միւսը երթալու։ Մաքսային եւ անցագրի գործողութիւնները կը կատարուին կանոնաւոր ։

Թաւշապատ նստարաններով եւ համդստաւէտ շոգեկառքը կը սուրայ դաշտերու եւ գիւղաքաղաքներու մէջէն։ Տուները ամբողջ շինուած են կարմիր աղիւսէ, նոյնաձեւ եւ համաչափ կարգով շարուած ։

Վիքթորիա Սթէշըն, Լոնտոն, ժամը 19.35 է։

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

Այնճարի «Յառաջ» վարժարանը

(85.000 ՖՐԱՆՔ ՖՐԱՆՍԱՅԻՆ)

ԱՅՆՃԱՐ, (Յառաջ). — Նախորդ թղթակցութիւններէս մէկուն մէջ, իր կարգին, տուած էի Այնճարի «Յառաջ» վարժարանի հիմնադրութեան պարագաները եւ զարգացման փուլերը։

Կրթական ներկայ տարեշրջանի վերջաւորութեան, կը լրանայ մեր սիրելի «Յառաջ»ին կառուցած այս ուսումնարանին ութամեակը։ Վարժարանին տուած հունձքը եղած է բաւական առատ։ Այս տարի ըլլալիք ուսումնաւարտներն ալ հաշուած՝ կ'ունենանք վեց երկվեցեակ եւ երկու զոյգ ընթերցաւարտներու պատկառելի թիւ մը։ Անդրանիկ ուսումնաւարտները, 1942ին, անմիջապէս կազմեցին «Մուսա Լերան Հայ Ազգ. վարժարանի «Յառաջ» շրջանաւարտից Միութիւնը»։ Այս Միութիւնը, իր կարելիութեան սահմաններուն մէջ, կը ջանայ սատար հանդիսանալ՝ իրենց հայեցի մաքուր եւ անխարդախ դաստիարակութիւն պարգեւող «Յառաջ» դպրոցին ։

Ինչպէս գիտեն «Յառաջ»ի սիրելի ընթերցողներն ու ընթերցողուհիները, «Յառաջ» վարժարանը չունի հաստատուն եկամուտներու աղբիւրներ։ Յարդ իր գոյութիւնը պահած է, կը պահէ եւ պիտի պահէ, այս կրթական յարկը սիրող եւ անոր վրայ ջերմեռանդօրէն գուրգուրացող կազմակերպութիւններու, հաստատութիւններու եւ անհատներու ընծայաբերած բարոյական ու նիւթական թանկագին օժանդակութիւններով։ Ու շնորհիւ այդ բոլորին՝ կանգուն է եւ կանգուն պիտի մնայ «Յառաջ» վարժարանը, արդարացնելով իր անունը։ Մեծապէս զարկ տրուած է ու կը տրուի մատաղ սերունդի դաստիարակչական վեհ գործին, իրականացնելու համար «Յառաջ»ի առաջադրութիւնները ։

Կրթական այս հաստատութիւնը հայակերտումի հնոց մըն է, ուր կը դարբնուին ու կը թրծուին իրաւ հայկակներ, շարունակելու համար հայապահպանումի գերագոյն գործը այս օտար ափերուն վրայ։ Ու հպարտութեամբ պէտք է յայտարարել, ի լուր բոլորին՝ որ այս մարզին մէջ ստացուած արդիւնքը ակնբախ է ու գնահատելի։ Եւ այս բոլորը շնորհիւ յաւէտ սիրելի մեր «Յառաջ»ին։

Վերջերս «Յառաջ»ի էջերուն մէջ կարդացինք ու կը կարդանք տեղեկութիւններ զանազան միութիւններու, հաստատութիւններուն, ընկերներու, համակիրներու եւ անհատներու կողմէ, մեծատաղանդ գրագէտ – բանաստեղծ եւ ազգային գործիչ՝ ընկեր Ա. Ահարոնեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ, Այնճարի դպրոցին համար եղած նուէրներու մասին։

Շնորհաւորութիւն չունենալով բոլորին ալ առանձինն շնորհակալութիւն յայտնելու, այսու կուգանք, «Յառաջ»ի միջոցաւ, մեր խորին շնորհակալութիւններն ու երախտագիտութիւնները յայտնել բոլորին, բոլորին, բոլորին։ Կեցցէ Ֆրանսահայ գաղութը ։

Այնճարի «Յառաջ» վարժարանը Ֆրանսահայ գաղութի պարծանքն է, որովհետեւ իրենց եւ մեր սիրելի «Յառաջ»ին կերտածն է։ Աշակերտութեան առջեւ անոր դուները մշտապէս բաց պահելու համար, բոլորս ալ պարտաւորութիւններ ունինք այս կրթական հաստատութեան հանդէպ, որովհետեւ ամէնուս սիրելի յարկն է։

Քանի մը օր առաջ, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութեան կողմէ, Այնճարի «Յառաջ»ի վարժարանին համար ուղարկուած 50.000 ֆրանս. Փրանքը դոհունակութեամբ ստացուած է։ Մեր խորին շնորհակալութիւններն ու յարգանքները կը յայտնենք կանացի այդ պատուական կազմակերպութեան ։

Անկէ առաջ ալ՝ ձեռամբ ընկեր Տ. Միսաքեանի՝ որ Պէյրութ կը գտնուէր, մէկ անգամ ստացած ենք 30.000 ֆրանք եւ մէ անգամ ալ 5000։ Ընդհ. գումար 85 հազար ֆրանք ։

Ընկեր Տ. Միսաքեանը երկու անգամ այցելեց Այնճար։ Հայկական այս հիւղաւանիբովանդակ ժողովուրդը միշտ հպարտութեամբ կը յիշէ իր եւ «Յառաջ»ի անունները՝ որոնք իրարմէ անբաժան են ։

Յ. Գ. ՊՈՒՐՍԱԼԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

«Ծիծէ կտրել» բացատրութեան առթիւ, Պ. Զիթունի «Յառաջ»ի մէջ (15 – 5 – 48) հրատարակած է նամակ մը, ուր պարզուած լեզուաբանական վարդապետութիւնը բացատրութեան կը կարօտի ։

Փաստելու համար թէ «ծիծէ կտրել»ը չի կրնար Թուրքերէնէ թարգմանուած ըլլալ, Պ. Զիթունի կը հարցնէ .— «Հա՞յն է աւելի հին իր երկրին մէջ, թէ Թուրքը»։

Այս հարցումը պատասխանի չի սպասեր, այլ հաստատում մըն է։ Պ. Զիթունի ըսել կ'ուզէ թէ քանի որ Հայը աւելի հին է իր երկրին մէջ քան Թուրքը, երբ մտածում մը կամ զգացում մը արտայայտելու ձեւ մը Հայերէնին եւ Թուրքերէնին հասարակաց ըլլայ, անառարկելի է թէ Թուրքն է որ այդ ձեւը փոխ առած է Հայէն, որովհետեւ Թուրքը եկւոր է եւ եկւոր ժողովուրդն է որ իր լեզուական արտայայտութիւնները փոխ կ'առնէ բնիկ ժողովուրդէն։

Պ. Զիթունիի այս վարդապետութիւնը բացարձակ է, առանց վերապահման, եւ մասնայատուկ չէ միայն Հայերու եւ Թուրքերու պարագային։

Այս հաստատումը, որ անշուշտ հիմնուած է երկարամեայ զննութեանց եւ խորուսումնասիրութեանց վրայ, կ'արժէ սակայն որ քիչ մը աւելի մանրամասնօրէն պարզուի ։

Դիւրացնելու համար բացատրութիւնները, երկու հարցում պիտի ուղղեմ Պ. Զիթունիի .—

1.— Ֆրանսերէնը, որ լատիներէնէն սերած լեզու մըն է, նախնակա՞ն լեզո՞ւն է այն ժողովուրդին (Գալլիացիներ, Կոլուաներ) որոնց վրայ տիրած են Հռոմայեցիները, որոնց լեզուն լատիներէն էր։

Ֆրանսերէնի մէջ բային հարցականը կազմելու եղանակը (տէր – բային դնել բայէն ետք, ինչպէս avez – vous? a t il ?) լատիներէնի մէջ գոյութիւ ունի՞ թէ տեւտոնեան կամ գերմանագլի (Germanique) լեզուներուն յատուկ է, ինչպէս haben sie? have you?.

2.— Ըստ վերը յիշուած հետեւեալ ձեւերը, որ Հայերէնի մէջ ընդհանրացած են, Թուրքերէնէ՞ թարգմանուած են թէ երկրին բնիկ հայ ժողովուրդին լեզուին յատուկ են Ե.դարէն սկսեալ.—

Սահակ – Մեսրոպ կամ Սահակ – Մեսրոպի, քիչ շատ, դուռ – պատուհան գոցած, տեսածս մարդը, տեսած մարդս, բարք եւ սովորութիւններու, գիր եւ գրականութեան, հասակ նետել, ուսուցիչ – ուսուցչուհիներ, երգչուհի եւ դերասաններ կ'ուզուի, երկու տարի անցաւ, հինգ վեց ամիս, իմ քոյր եւ եղբայրներ։ Երկու աչքիս լոյսը զաւակս ։

Սպասելով Պ. Զիթունիի պատասխանին, իր վարդապետութենէն կը հետեւցնեմ որ արեւմտեան Փոքր Ասիոյ Հայերուն մեծագոյն մասը, որուն մայրենի լեզուն Թուրքերէնն էր, ինչպէս նաեւ քրտախօս Հայերը, Հայ. եկեղեցիին յարած Թուրքեր եւ Քիւրտեր են ։

Թիւրամացութեան եւ նիւթէն շեղումի տեղի եւ պատրուակ չտալու համար, աւելցնեմ որ այսհարցումները կապ չունին «ծիծէ կտրել» բացատրութեան հայերէն կամ Թուրքերէն ըլլալուն հետ ։

Հաճեցէք ընդունիլ, պարոն խմբագիր, յարգալից զգացումներուս հաւաստիքը։

ՀԱՅԿ ՊԸՐՊԸՐԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԶԴԱԿ շաբաթօրեակ, բացառիկ թիւ Մայիս 28ի։ Պատկերազարդ։ Նաեւ Ա. Ահարոնեանի եւ զօր. Նազարբէկեանի գունաւոր նկարները Ա. եւ Բ. էջերուն վրայ։ Գին 100 ֆրանք։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

— Չէ, հայր, ցնորած չեմ ես։ Կրկին կը յայտնեմ, ես եմ այն լրտեսը, որ տեղեկութիւններ կը յայտնէ Բագրեւանդի վանահօր եւ Աշոտ Երկաթին. բռնեցէք զիս, հրամայեցէք սպաննել. այլեւս չեմ կրնար հանդուրժել իմ հօր գործած դաւաճանութիւններուն ։

Կատաղութեան բոցը երեւցաւ Գադիկի դէմքին վրայ, աչքերը արիւնով լեցուեցան. մազերը փուշ փուշ տնկուեցան գլխուն վրայ։ Վասպուրականի թագաւորը բնազդաբար իր սուրի երախակալին տարաւ բարկութենէն դողացող ձեռքը ։

— Լաւ, Հեղինէ, արդ թէ ոչ չեմ գիտեր, թէ ինչ կ'ընեմ քեզ։ Դուրս տարէք զինքը, ըսաւ Գադիկ դիմելով սպասաւորներուն, որոնք չփոթած կեցած էին դրան մօտ։

—Պիտի չլռեմ բնաւ, քանի շունչ կայ բերանս, պիտի բողոքեմ քու արարքներուդ դէմ։ Ամօթ մեր ցեղին, ամօթ Վասպուրականին, որ Մերուժանէն ետք ուրիշ Արծրունի մըն ալ տուաւ ։

— Չէ՞ք լսեր, կրկին դարձաւ Գադիկ դէպի իր սպասաւորները՝ հազիւ շունչ քաշելով. տարէք զինքը այստեղէն ։

Սպասաւորները դուրս տարին Հեղինէն։ Գադիկ մինակ մնաց սենեակին մէջ։ Վայրենի հայեացքով շուրջը կը նայէր ան. կուրծքը կը բարձրանար արագ արագ. դէմքը դարձեր էր ահարկու։ Երբեմն բերնէն դուրս կը թռչէին անորոշ ու անհասկնալի բառեր։ Ապա գլուխը բռնեց երկու ձեռքերով. կարծես կը վախնար որ մարմինէն կը զատուի ան, կամ կարծես հրդեհ կար անոր մէջ ։

Արդարեւ դատողութիւնը կանգ առած էր իր մէջ. սպառած էր մտքերու պաշարը եւ ամայութիւն կը տիրէր գանկին մէջ։

Դեռ քանի մը վայրկեան առաջ դաւաճանութեան ծրագիրներ կը մշակէր ան, իսկ հիմա ո՞ւր գացին անոնք, ի՞նչ եղան։ Օ, կ'անցնի փոթորիկը ու ամէն բան կ'ընթանայ իր առաջուան շաւղով։ Այժմ շփոթած է ան, այլայլած, ինքն ալ չի գիտեր, թէ ի՞նչ կ'ընէ եւ ո՞ւր է։ Գիտակցութիւնը հեռացած է իրմէ, տեղի տալով հոգեկան բուռն վրդովմունքի ։

Յանկարծ գլուխը վեր բարձրացուց Գադիկ, կրկին չորս կողմը նայեցաւ եւ դառն արցունքներ երեւցին աչքերուն մէջ։ Ամենաթշուառ մարդն էր ինք հիմա աշխարհի երեսին ։

Կարճ ժամանակ մը անցնելէ ետք ջիղերը հանդարտեցան. գիտակցութիւնը վրան եկաւ. հրամայեց ներս բերել Հեղինէն։ Խրոխտ եւ վայրենի կերպարանք ունէր ան այժմ։ Առաջուան վրդովումը անցած էր, տեղի տալով անտարբեր սառնութեան ։

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

րու ապրանքները շոգեկառքի ճամբով անցնին խորհրդային շրջանը կամ այս շրջանէն մտցուին անգլեւսաքսոն շրջանը: Ասով, Ամերիկացիները եւ Անգլիացիները կ'ուզեն հակազդել խորհրդային իշխանութեանց ձեռք առած միջոցներուն, եւ խրղել Պերլինի պաշարման գիծը :

★ Պերլինի քաղաքապետութիւնը որոշեց հրաժարեցնել քաղաքին ոստիկանապետ Հայնրիհ Մարքկրաֆը, ամբաստանելով թէ կարգ մը ապօրինի եւ հակասահմանադրական արարքներ գործած է :

Պաշտօնանկ ոստիկանապետը նշանակուած էր Ռուսերուն կողմէ, դրաւման առաջին օրերուն իսկ, եւ կը վայելէր խորհրդային իշխանութեանց վստահութիւնը: Ռուսերը յայտարարեցին թէ չեն ընդունիր անոր պաշտօնանկութիւնը :

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանադրական կազմին մասին, արեւմտեան պետութեանց երեք զինուորական կառավարիչներուն եւ գերման 11 նախարար – նախագահներուն միջեւ երկու շաբաթէ ի վեր կատարուող բանակցութիւնները յանգեցան համաձայնութեան մը: Այսպէս, զինուորական կառավարիչները հրաժարեցան վերջնական պետութիւն մը հաստատելէ, եւ ընդունեցան նախարար — նախագահներու առաջարկը՝ առժամեայ պարզ վարչութիւն մը կազմելու արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Այս վարչութեան կանոնագիրը պատրաստելու համար յանձնախումբ մը կազմուեցաւ Գերմանիոյ 11 «երկիր»ներու ներկայացուցիչներէն: Յանձնախումբը այսօրուընէ իսկ գործի կը սկսի, իբրեւ կեդրոն ունենալով Վիսպատընը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հրէական գաղտնի կոմիտէն, «Իրկուն» պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց, որով կը յայտարարէ թէ՝ այլեւս չի ճանչնար Իսրայէլի առժամեայ կառավարութիւնը, եւ թէ՝ հրաման տուած է իր բոլոր զինուորներուն որ հեռանան հրէական կանոնաւոր բանակէն: Հակառակ տրուած հրահանգին, Երկուշաբթի գիշեր կռիւներ տեղի ունեցան «Իրկուն»ի եւ հրեայ կանոնաւոր բանակին միջեւ: Ի վերջոյ, «Իրկուն»ի զինուորները անձնատուր եղան եւ իրենց նաւն ու իր բեռը կառավարական բանակի տրամադրութեան տակ դրուեցան :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ հրէական շրջան հռչակուեցաւ Իսրայէլի կառավարութեան կողմէ:— Հեռագրի մը համաձայն, Հրեաները խզած են զինադուլը, յարձակելով երեք արաբական գիւղերու դէմ, Հայֆա – Թէլ Աւիվ ճամբուն վրայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մերձաւոր օդակայանին մէջ կիրակի օր տեղի ունեցաւ օդանաւային մեծ հանդէս մը, որուն ամէնէն նշանակալից մասն էր օդանաւային կեղծ կռիւ մը: Այս առթիւ, 100 օդանաւեր այնպիսի դիրքերով կատարեցին իրենց թռիչքը որ, «փառք Սթալինի» բառերը կազմուեցան օդին մէջ: Օդանաւերէն երեքը պարզած էին հսկայ կարմիր դրօշակ մը :

35 ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ զօրաբաժիններ (ընդամէնը 330.000 զինուոր), զրահապատ երկու բանակի բաժնուած, մեծ մարզանքներ կը կատարեն Փոմերանիայի եւ Սաքսի նահանգներուն մէջ (Գերմանիա), համաձայն կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց: Այս ուժին դիմաց Ամերիկացիները ունին 96 հազար զինուոր, որոնց 20 հազարը միայն առաջին գծի ռազմիկներ են :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճը հրաժարեցաւ:

14ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ առթիւ, որ պիտի բացուի Յուլիս 29ին, Լոնտոնի մէջ, Ֆրանսա եւս պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկէ, բաղկացած 40 հոգիէ: Ծախքը՝ 63 միլիոն ֆրանք: (1936ի Ողիմպիականին ծախսած էին 3.300.000 ֆրանք) :— Աշխարհի ամէն կողմերէն պատուիրակութիւններ կը հասնին Անգլիա :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ տնտեսական վերակազմութեան ծրագրին գործադրութեան առթիւ կիրակի օր ժողով մը գումարուեցաւ Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ 19 պետութեանց ելմտական նախարարներուն: Մարշըլի ծրագրին վարիչը, Հոֆման, կարգ մը գործնական առաջարկներ ներկայացուց, որպէսզի վերջ գտնէ առեւտրական լճացումը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երրորդ կուսակցութիւնը, «Յառաջդիմական», կազմուեցաւ պաշտօնապէս, Յուլիս 24ին եւ պիտի մասնակցի նախագահական ընտրութեանց, իբրեւ թեկնածու ներկայացնելով Հէնրի Ուոլըսը,— ուժեղ ընդդիմադիր մը Թրումընի վարչութեան: «Եթէ ես հանրապետութեան նախագահ ըլլայի, Պերլինի տագնապ չէինք ունենար», ըսաւ Ուոլըս :

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ թապարտութեան եւ ազգային իրաւազրկութեան դատապարտուեցաւ Ժաք Մէնառ, որ «Մաթէն»ի խմբագրապետ եղած էր գրաւման շրջանին եւ սերտ կապեր հաստատած Կէսթափոյին հետ :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ 215 ապստամբ-

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փոն թ'Օպնայի «Կորիւն» խումբին եւ հովանաւորութեամբ Վալանսի Շրջ. կոմիտէին: Այս կիրակի առտուան ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, Bosquetի ընդարձակ դաշտին մէջ :

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ: Ունինք նաեւ բարձրախօս: Ամէն տեսակ խմիչք եւ խորոված :

Սիրով կը հրաւիրենք Վալանսի եւ Ռոմանի ընկերները եւ Փոն տ'Օպնայի հայրենակիցները :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ (ԼԻՍԷ)

(Ցերեկոյթ եւ գիշերօթիկ)

Կը բացուի յառաջիկայ Հոկտեմբերին :

Արձանագրութեանց եւ մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել վարժարան, կէսօրէ առաջ, ժամը 10—12 եւ հինգշաբթի ամբողջ օրը :

1 Bld. du Nord, le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

Հաղորդակցութեան միջոց.— Eglise de Pantinէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Pavillon s/Bois:

Մարսէյլի ամէնէն գեղեցիկ արուարձաններէն մէկուն Սէն – Ժիւլիէնի մէջ, բացուած է

ԿԱՆԱՉ ԺԱՅՌԻ ԴՂԵԱԿԸ

Իբրեւ իտէալ բնակավայր ամառնային օդափոխութեան : Ամէն հանգստաւէտ միջոցներ ապահովուած են: Գեղատեսիլ դիրք եւ օդասուն ծառախիտ մեծ պարտէզ :

Դիմել Chateau de la Rocheverte Traverse St. Pons. St. Julien , Marseille :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն սգակիր Տէր եւ Տիկ. Պասմաճեան Գէորգ եւ բոլոր պարագաները, խորապէս զգածուած, անկեղծ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ կամ գրաւոր բաժնեցին մեր անսահման վիշտը, մեր զաւկին ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆի, 19 տարեկան, կսկծալի կորուստին առթիւ:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Լաւ հայերէն եւ իտալերէն, բաւական ֆրանսերէն, քիչ մըն ալ անգլերէն գիտցող երիտասարդ մը ամէն աշխատանքի ընդունակ, գործ կը փնտռէ: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան, նամակով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պարոն Բարսեղ Տօնիկեան Կեսարիոյ Տէրէ Վանք գիւղէն այժմ Istanbul Inonu Babil Sokak 34 Beyoglu, կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին Կարապետ Տօնիկեանը. մօրը անունը Մարիամ :

ՎԱՂԱՄԵՌԻԿ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

ՄԱԹԷՈՍ ԶԱՐԻՖԵԱՆԻ

ՏՐՏՄՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԵՐ

հատորէն սակաւաթիւ օրինակներ կան ծախու «Յառաջ»ի մօտ: ԳԻՆ 250 ՖՐ.

Նուիրատուութիւն.— Տիկին Նազըչքարեան Ֆր. Կապոյտ Խաչին կը նուիրէ հազար ֆրանք ի նպաստ իր կայանին :

ՃԱՇԱՐԱՆ

AU CHAPON FIN ՍԱՐԵԱՆ

Արեւելեան եւ ֆրանսական ընտիր կերակուրներ, Ամերիկեան պառ, Մարսէյլի նշանաւոր Քանըպիէրէն 50 մեթր հեռու միայն :

Հեռ. C. 02.23 15 Marché des Capucins

ներ սպաննուեցան Պելոպոնէսի շրջանին մէջ, երկու օրուան կռիւներու ընթացքին:— Աթէնքի մէջ գործադուլ հռչակեցին 7500 թղթատարական պաշտօնեաններ:— 48 հոգի մահուան դատապարտուեցան Եանինայի մէջ :

ՀԻՆԳ ՀՈԳԻ ՎԱՌՈՒԵՑԱՆ ինքնաշարժի մը մէջ, որ պայթած էր Պուլվառ Սէն Միշէլի վրայ, երկուշաբթի օր: Բոցերը այնքան կատաղի էին որ մարդ չէր կրնար մօտենալ հրակէզ կառքին: Զոհերն են.— շարժավարը, այր մը, կին մը եւ երկու պզտիկներ :

Օր. ԱՇԽԷՆ ՋՐՈՒԱՆԴԵԱՆ (Ատամնաբոյժ)

Պ. ԱՐԱՄ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆՑ (Ճարտարագէտ)

Ամուսնացած

Փարիզ 948 Յուլիս 25 Նիս

Կնքահայրութեամբ Պ. Գ. ՍԱՐԳԻՍԲԷԿԵԱՆի :

Օր. ՍԱԹԵՆԻԿ ԳԱԼՖԱԵԱՆ

Պ. ՊԱՂՏԱՍԱՐ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

Նշանուած

Սէվրան Օլնի – սու – Պուա

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԼՈՒՐՏԻ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս 26էն 2 Սեպտեմբեր 1948

Արձանագրութիւններու եւ պայմաններու համար դիմել Փարիզ՝ Միքայէլ Վ. Մումճեանի 10bis rue Thouin, Paris (5): Առնուվիլ լէ Կոնէս՝ Անտոն Ծ. Վ. Իսկէնտէրեանի 69 Bld. Henri Barbusse : Լիոն՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 78 rue Rabelais: Վալանս՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 11 rue Belle Image :

Արձանագրութիւններու վերջին պայմանաժամը 15 Օգոստոս :

Պայմաններ՝ Փարիզէն 7000 ֆրանք, երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր: Լիոն 6800 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր, Վալանս՝ 6.600 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բոլորէն սպասուած, բոլորէն սիրուած Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ին տարեկան բացօթեայ շքեղ պարահանդէսին, PLAGEի մէջ :

Տոմսերը Հ.Մ.Ը.Մ.ի անդամներու մօտ :

Ծախու է

Փօի մէջ (Պաս Փիրէնէ) չափի վրայ, կիներու դերձակի եւ կարի վաճառատուն մը: Տասը աշխատաւոր – աշխատաւորուհիներով: Փօի լաւագոյն տունը: Ընդարձակ գործառնութիւն: Խանութը իր չորս մասերով աշխատանոցին հետ եւ բնակարան մը կահաւորուած, չորս սենեակ եւ խոհանոց: Դիմել 4 rue Adoue, Pau, (B. Py.) ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ :

T. S. F.

Եթէ կ'ուզէք ամառուան մեր բացառիկ գիներէն օգտուիլ

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷՔ

Գնել առաջին կարգի ռատիօ գործիքներ, կտորներ, ելեկ. մոթէօրներ, լամբեր որոնք մէկ տարուան համար երաշխաւորուած են:

ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

Պահանջեցէք մեր քաթալոկը՝

ԱՐԱՊԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

46 եւ 50 Fbg. St. Martin, Paris

եւ Rue du Soleil, Place des Fêtes

Հեռաձայն Nord 78-66

Գաւառներէ եւս կրնան դիմել: Նորոգութիւն եւ բարելաւում ամէն տեսակ մարքայի գործիքներուն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ 5% ԶԵՂՉ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԲԱՂՆԻՔ

ՄԻՇՏ ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՀԱՆԳՍՏԱՒԷՏ

Բաց է տիկիններու համար Հինգշաբթի, Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը :

Հոկտեմբեր 6էն սկսեալ Չորեքշաբթի օրերը եւս:

50 Fbg. St. Martin Tél. Nord 78-66

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 29 JUILLET 1948 Հինգշաբթի 29 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 4594–Նոր շրջան թիւ 1013 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Յուլիս 19ին նոր կուսակցութիւն մը եւս կազմուեցաւ Թուրքիոյ մէջ, «Միլլէթ», հովանաւորութեամբ մառէշալ Ֆէվզի Չաքմաքի (նախկին սպարապետ):

Ինչպէս ուրիշ Թուրք խմբակցութիւններ, այս կազմակերպութիւնն ալ ապարէզ կ՚իջնէ ուռուցիկ եւ տարտամ խօսքերով:

Ահաւասիկ մէկ երկու կէտեր, քաղուած Պոլսոյ թերթերէն.— Կապուած մնալ Հանրապետութեան, պատականութեան, արդարութեան եւ ազգայնականութեան:— Աշխատիլ որ կազմուի կառավարութիւն մը համաձայն ազգի կամքին եւ մարդկային իրաւունքներու: — Յարգանք՝ հանդէպ կրօնական հաստատութեանց եւ ազգային աւանդութեանց.— Ծերակոյտ մը հաստատել, եւն:

Ինչպէս կ՚երեւայ, այս նոր հոսանքն ալ պիտի դառնայ ընդդիմադիր կառավարական կուսակցութեան, «Հալք»ի դէմ: Միեւնոյն ատեն ստիպուած է ճակատ յարդարել նաեւ միւս ընդդիմադիր հոսանքին՝ Ճէլալ Պայարի Դեմոկրատ կուսակցութեան դէմ, որմէ բաժնուած են իր կարգ մը վարիչները:

Թէեւ կը յաւակնի ներկայանալ իբրեւ հաւատարիմ աւանդապահը Մ. Քէմալի ժառանգութեան, բայց իր քարոզած սկզբունքները դէպի աջ կ՚առաջնորդեն: Աւելի աջ քան ուրիշ հոսանքներ:

Իրականին մէջ, Աթաթիւրքի պարտադրած բարենորոգումներն են որ վէճի կ՚ենթարկուին, երբեմն կլլոնալով, երբեմն բոլորովին մոռացութեան տալով:

Այսպէս, հետզհետէ կը վերահաստատուին Իսլամութեան կարգ մը առանձնաշնորհները: Կրօնի ուսուցումը վերսկսած է արդէն եւ պահանջողներ կան որ դասերը ոչ թէ կամաւոր ըլլան, այլ պարտաւորիչ, համաձայն նախաքէմալական օրէնքներու:

Նորածին «Միլլէթ»ը կեցած է այս ճամբուն վրայ: Եւ որովհետեւ Ֆէվզի Չաքմաք Մ. Քէմալի զինակիցն ու մտերիմն էր, իր հմայքը ծանր պիտի կշռէ ամբոխին վրայ:

Ինչպէս Դեմոկրատները, «Միլլէթ»ի անդամներն ալ ամէն տեսակ մեղքեր կը վերագրեն ամենազօր «Հալք»ին:

Այս կուսակցութիւնը տիրապար կ՚իշխէր իբրեւ միակ հոսանք եւ միայն երկու տարի առաջ տեղի տուաւ, ընդունելով ուրիշ կուսակցութեանց գոյութիւնը:

Բազմազան ծալքեր ունին այդ մեղքերը, — անհաշուելի զեղծումներ: Կեղեքումներ: Վարչական անկարողութիւն: Տնտեսական քայքայում: Համատարած թշուառութիւն, եւայլն:

Իրողութիւն է որ ամբողջ շրջաններ կը դալարուին անօթութեան մղձաւանջին տակ:

Ժամանակին յիշած էինք Սեւ Ծովու ափերուն վրայ ծագած սովը: Ահաւասիկ թշուառութեան լուրեր նաեւ միջին Անատոլուէն: Յուլիս 15ին, հանրօգուտ շինութեանց նախարարը, Նիհատ Էրիմ երբ Ամասիա կ՚այցելէ, աղէտեալ գիւղի մը բնակիչները կը կեցնեն ինքնաշարժը եւ կ՚աղաղակեն լալահառաչ.

— «Անօթի ենք, անօթի ենք: Բամազանի այս նուիրական օրով պատառ մը ցամաք հաց անգամ չունինք: Մեղքցէք մեզի, Ջուրերը ամէն տարի կը տանին բերքը, մենք ալ անօթի կը մնանք»: (Սօն Փոստա):

Այս թշուառութեան մասին ո՛րքան պերճախօս վկայութիւններ կը հաղորդէր վերջերս ֆրանսացի թղթակից մը, Ժորժ Սորիա, որ իր տպաւորութիւնները հրատարակեց շաբաթաթերթի մը եւ Ce Soir օրաթերթին մէջ:

Իր քննութեանց համաձայն, 33.000 հողատէրերու ձեռքն է Թուրքիոյ մշակուած տարածութեան 2/3ը: Մնացեալ մէկ երրորդը բաժին կը մնայ երկուքուկէս միլիոն աղքատ գիւղացիներու, իսկ վեց միլիոն մշակներ դարձած են հասարակ ճորտեր:

Յետոյ, Անատոլուի 40.000 գիւղերէն 30.000ը դպրոց չունին: Նորածին երախաներու մահուան համեմատութիւնը 60 % է, համաձայն պաշտօնական վիճակագրութեանց:

Երէկ՝ Սուլթանին կամքէն կախուած էր ամէն բան: Այսօր գոյնզգոյն հոսանքներ իրար կը բզկտեն, փոխանակ փնտռել գտնելու այս համատարած քայքայման բուն արմատը: Շ.

Զօր. Շէքէրճեանի ակնարկը

Զօր. Հայկ Շէքէրճեան Գերմանիա վերադարձաւ երեքշաբթի օր:

Ինչպէս գրած էի, ընդունելութիւն մը սարքուած ըլլալով ի պատիւ զօրավարին եւ իր ամերիկացի տիկնոջ, շատ սեղմ շրջանակի մը մէջ, որոշուած ժամուն կը հանդիպիմ պանդոկ, զիրենք առաջնորդելու համար բարեկամի մը տունը:

Տիկին զօրավարը, համեստ Ամերիկուհի մը, կը նախընտրէ ոչ թէ ինքնաշարժը, այլ փարիզեան մեթրօն եւ գովեստով կը խօսի անոր մասին, նիւ Եորքէն աւելի լաւ գտնելով:

Մեզի կ՚ընկերանայ նոյնպէս Պ. Տիգրան Չայեան, զօրավարին վաղեմի բարեկամը եւ Հ. Հ. Աթէնքի նախկին դեսպանը:

Ճամբան, առիթէն օգտուելով հարցումներ կ՚ուղղեմ զօրավարին, հիւլէական ռումբի մասին, քանի որ գիտէի թէ պատասխանատու պաշտօն մը ունէր Մ. Նահանգներու պատերազմական պաշտօնատան քիմիական բաժնին մէջ:

Ուշադրութեամբ մտիկ կ՚ընէ: Ես ալ կարծելով թէ լաւ չեմ կրցած բացատրել միտքս, կ՚ուզեմ կրկնել.

— Ոչ, ոչ, կ՚ըսէ, լաւ հասկցայ ձեր միտքը, բայց իրաւունք չունիմ խօսելու այդ մասին:

Հիւրընկալ տան մէջ, զօր. Շէքէրճեան մտերմօրէն կը խօսի հին թէ նոր ծանօթներու հետ եւ սիրով կը պատասխանէ բոլոր հարցումներուն:

Տիկին զօրավարը պաշտպանած է անգլիախօս օրիորդներով: Յարգելի տիկինը կը զբաղի Շթութկարտի գաղթակայանի հայ մանուկներով: Կը խնդրէ մասնաւոր դերձաններ գտնել աղջիկներու ձեռագործի համար: 60ի մօտ հայ աղջիկներ անգլիերէնի դաս կ՚առնեն իրմէ: Շատ գոհ է անոնցմէ եւ գովեստով կը խօսի անոնց ուշիմութեան եւ գեղեցկութեան վրայ: Կը խօսի հայկական ցեղի մասին, տեղեկութիւններ կուտայ եւ ծանօթութիւններ կ՚ուզէ:

Հիւրասիրութեան սեղանին շուրջ կը սկսին յարգանքի խօսքերը: Ներկաները գրեթէ բոլորը կը խօսին, գնահատելով Տէր եւ Տիկին Հ. Շէքէրճեանի կատարած աշխատանքը, եւ կը մաղթեն յարատեւ կորով, զբաղելու համար ուրիշ հայանպաստ ձեռնարկներով: Մէջ ընդ մէջ՝ երգեր եւ արտասանութիւններ: Վերջին խօսքը կը տրուի զօրավարին որ կը խօսի հայ կնոջ գործունէութեան մասին, շնորհակալութիւն կը յայտնէ իր եւ տիկնոջ կողմէ եւ կը խոստանայ իր կարելին չխնայել հայ տարագիրներու բարօրութեան համար:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԶՕՐՔ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պոլսոյ Թուրքերէն «Ճիւմհուրիյէթ» եւ Ֆրանսերէն «Լա Ռէփիւպլիք» թերթերը կը գրեն թէ Ռուսերը ստուարաթիւ զինուորներ կը համախմբեն Եուկոսլաւիոյ եւ Ռումանիոյ սահմանագլուխին երկայնքը, դէպի Պուլկարիա ուղղելով զանոնք: Կ՚ըսուի թէ Ռումանիոյ ռուսական զօրքը Կալացի մօտերէն անցնելով Թրանսիլվանիա գացած է: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, այս զօրքը մեծ մասով օդանաւային խումբերէ կը բաղկանայ, պատրաստ՝ որեւէ գործողութեան: Միայն Ռումանիոյ մէջ կան 22 օդանաւային զօրամասեր: Այս համախմբումները սկսած են յունիս 5ին: (Վերապահութեամբ):

ԱԼՊԵԱՆՆԵՐՈՒ բարձունքէն հազար մեթր խորութեամբ անդունդ մը ինկան երեք անգլիացի ուսանողներ, Օքսֆորտի համալսարանէն: Երեքն ալ իրարու կապուած էին պարաններով: Զուիցերիական դրամ չունենալով, ճամբայ ելած էին առանց առաջնորդի,

ԴԱՆՈՒԲԸ յորդած ըլլալով, ողողած է 140 մղոն տարածութիւն: Աւստրիոյ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ, բազմաթիւ գիւղեր պարպելու համար: Ողողումը ահագին վնաս պատճառած է հունձքերուն:

14րդ ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆԸ կը բացուի այսօր, 29 յուլիս, Անգլիոյ մէջ, ուր 750.000 այցելուներ կը սպասուին: Մրցորդներուն թիւն է 5000, որոնց 500ը կիներ: Անոնց կ՚ընկերանան հազար մարզիչներ եւ 800 պետական պաշտօնեաներ:

Նոր դահլիճը Ազգ. ժողովին առջեւ

Անտրէ Մառիի դահլիճը երեքշաբթի օր, ներկայացաւ Ազգ. ժողովին, ուր վիճաբանութիւն տեղի չունեցաւ, բառին բուն իմաստով: Ժողովը լսելէ յետոյ միայն ճանչցաւ նոր կառավարութիւնը:

Համայնավար երեսփոխան Պիյյու հարցապնդեց վարչապետը, բացատրութիւն ուզելով այն պայմաններուն մասին՝ որոնց մէջ կազմուեցաւ նոր դահլիճը: Մառի պահանջեց որ յետաձգուի այս հարցապնդումը, ինչ որ քուէարկուեցաւ 197ի դէմ 357 ձայնով:

Պիյյու վերստին յարձակեցաւ մասնաւորապէս Ռէնոյի եւ Պլումի վրայ: Համայնավար երեսփոխանին խօսքով, Ռէնօ «զէնքեր կը պատրաստէ քաղաքային եւ ընկերային յետադիմական շարժում յառաջ բերելու համար», իսկ Պլում, «միշտ ամենայոռի հակառակորդը եղած է աշխատաւոր դասակարգին»: Գալով Անտրէ Մառիի, միշտ Պիյյուի համաձայն, «ան Սահմանադրութեան թշնամի է»: Եզրակացնելով, բոլշեւիկ երեսփոխանը յայտարարեց.— «Ամէն բան պիտի ընենք օր առաջ տապալելու համար ձերկառավարութիւնը»:

Պիյյուլի ճառին, եւ բազմաթիւ երեսփոխաններու անոր տրուած պատասխաններուն մէջ, իմացուեցան նորէն աղի լեղի խօսքեր եւ յիշուեցաւ համայնավարներու գործակցութիւնը Հիթլէրի հետ 1939—1941ին, Թորէզի դասալքութիւնը եւ Պիյյուլի իսկ նամակը՝ ուղղուած Փէթէնի, Ռիոմի դատավարութեան առթիւ: Թէ աջակողմեան եւ թէ ձախակողմեան երեսփոխանները կծու խօսքեր արտասանեցին համայնավար բեմբասացի հասցէին, մինչ ծայրայեղ ձախակողմեանները ոտքընդոստ ծափերով կը քաջալերէին իրենց ընկերը:

Քուէարկութեան չմասնակցեցան 100 երեսփոխաններ: Բացասական դիրք բռնած էին զօր. տը Կոլի կուսակիցներն ալ, մօտ 80 հոգի:

★ Կարծողներ կան թէ դահլիճը պիտի հանդիպի շատ ծանր դժուարութեանց, քաղաքական թէ տնտեսական դետնի վրայ: Օրինակ, ստիպուած է անյապաղ նշանակել ցորենի գինը, որ կը ձգձգուի մինչեւ այսօր: Մասնագէտներ անխուսափելի կը գտնեն յաւելումը: Ինչ որ պիտի ազդէ ապրուստի գիներուն վրայ, ուղղակի կամ անուղղակի: Այն ատեն կրնան վերսկսիլ բանուորական խլրտումները:

★ Նոր ելմտական եւ տնտեսական նախարար Փօլ Ռէնօ տակաւին մանրամասնօրէն չյայտնեց իր ծրագիրը: Բայց մինչեւ հիմա առնուած տեղեկութեանց նայելով, մեծապէս պիտի կրճատէ պետական ծախքերը, վերջ պիտի տայ զինուորական ծախքերուն մէջ գործուած չարայլութեանց, պիտի բարելաւէ Ընկերային Ապահովութեան եւ ազգայնացուած ձեռնարկներու վարչութիւնները, դադրեցնելով տիրող անկանոնութիւնները: Ուժ պիտի տայ նաեւ արտադրութեան, եւ այս նպատակով, պիտի աւելցնէ աշխատանքի յաւելուածական ժամերը, միջոցներ պիտի խորհի արտադրողական գիները պակսեցնելու, որպէսզի կարելի ըլլայ արտածում ընել, եւ վերջապէս այնպիսի կարգադրութիւններ պիտի ընէ որ ընդհանուր վստահութիւն յառաջ գայ երկրին մէջ:

★ Նոր վարչապետին նշանաբանն է,— «Քիչ խօսիլ, շատ գործել»: Իր դահլիճին կազմութիւնը լաւ տպաւորութիւն գործեց Ամերիկայի մէջ:

Երեք Մեծերու նոր ձեռնարկը գերմանական հարցին առթիւ

Երեք Մեծերու կողմէ նշանակուած մասնագէտները կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները Լոնտոնի մէջ, ուր 8—10 օրէ ի վեր դիւանագիտական մեծ եռուզեռ կայ: Վերջին լուրերու համաձայն, արդէն իսկ խմբագրուած է նոր ծանուցագիր մը, որ Մոլոթովի պիտի ներկայացուի այս շաբթու, թերեւս հինգշաբթի: Ծանուցագրին յանձնումէն առաջ, Մոսկուայի ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանները պիտի ջանան տեսակցիլ Մոլոթովի հետ, բերանացի պարզելով իրենց կառավարութեան տեսակէտները: Այս առթիւ պիտի հասկնան թէ Ջորսերը ինչ կերպով կրնան լիակատար ժողով մը գումարել, կարգադրելու համար ոչ միայն Պերլինի տագնապը, այլ եւ Գերմանիոյ հարցը իր ամբողջութեամբ, եւ թերեւս ալ ամբողջ Եւրոպայի վերաբերեալ խնդիրներ: Իրազեկներու կարծիքով, երեք արեւմտեան պետութիւնները հիմակուընէ իսկ որոշած են թէ՝ ի՛նչ ընթացք պիտի բռնեն, եթէ Խ. Միութիւնը մերժէ Ջորսերու ժողովինմասին իրենց ըներիք դիմումը:

Միւս կողմէ, Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ՝ Դաշնակիցները տեսակցութիւն մը պիտի ուզեն Ստալինէն, լուծում մը գտնելու համար Պերլինի մէջ ստեղծուած անել կացութեան:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Վերջերս բազմաթիւ հայրենակիցներ, Արժանթին հաստատուելու ցանկութիւն յայտնող նամակներ կը ստանան իրենց ծանօթներէն կամ բարեկամներէն :

Այս նամակները կուգան Ֆրանսայէն, Յունաստանէն, Ռումանիայէն, Պուլկարիայէն, Եգիպտոսէն, Պաղեստինէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Իրաքէն ու Թուրքիայէն :

Եւ որովհետեւ հարաւի այս շրջանները հաստատուելու ցանկութիւն յայտնող գրութիւններ կ'ընդունին ամէն հոսանքի պատկանող անձեր կամ ընտանիքներ, հետեւեալ երկու հարցերը կը ծագին.

Ա.— Հայրենիքը չկարողացաւ ըլլալ ձգողական ուժը, որուն դիմէին առաջին հերթին իրմէ հեռու գտնուող իր որդիքը, եւ երկրորդ՝ հարաւի այս ափերը դարձած են խայծող շրջան մը, ուր թէպէտ փոքր թիւով, բայց տեւաբար, կուգան հայրենակիցներ :

Հոս գալու ցանկութիւն ունեցող հայրենակիցներ կը բաժնուին երեք խումբի :

1.— Անոնք, որ կ'ապրին տնտեսապէս եւ քաղաքականապէս վտանգուած շրջաններու մէջ :

2.— Անոնք, որ Հարաւային Ամերիկա գտնուող իրենց ազգականներէն կամ բարեկամներէն՝ հրաւէր կ'ընդունին :

3.— Անոնք, որ հակառակ քիչ թէ շատ տանելի կեանք մը ունենալուն, հոս գալով հարստանալ կ'երազեն :

Հոգեբանօրէն հասկնալի է տնտեսապէս եւ քաղաքականապէս վտանգուած վայրերու մեր ազգակիցներու աւելի ապահով միջավայրեր փնտռելու մարդկային պահանջը :

Նման պարագայի մը, սակայն, հարկ պիտի ըլլար ոչ թէ քանի մը տասնեակ անձերու կամ ընտանիքներու դրութեամբ զբաղիլ, այլ մեր վտանգուածներու գոյութեան հարցով : Որքան ալ տագնապալից ըլլայ քաղաքական կացութիւնը, անմիջական խոշոր վտանգ մը՝ առանձնապէս կախուած մեր գաղութներու վրայ՝ չի նշմարուիր առայժմ :

Հայրենամերձ գաղութներու մէջ ծագելիք քաղաքական վտանգները պէտք է մտահոգեն նաեւ հայրենիքը, որ օր մը պէտք պիտի ունենայ իր աշխարհացրիւ բոլոր զաւակներու ուժին :

Տրուած ըլլալով, որ Լատին Ամերիկայի հանրապետութիւններ հայկական գանգուածային ներգաղթներ չեն թոյլատրեր, անհատներ է որ կ'աշխատին իրենց մօտ տանիլ իրենց ազգականները կամ ծանօթները :

Այս խողովակով թափուած ջանքերը կրնան նաեւ նիւթական յաջողութիւններ ապահովել եկուորներու :

Ինչպէս ասկէ տարիներ առաջ եկող Հայեր, հաւանօրէն նորերն ալ օր մը, բարձրացնեն իրենց բնակարանները, առեւտրական ասպարէզի մէջ ունենան նուաճումները, եւ այլն, բայց թէ այսքան հեռաւորութեան վրայ իրենք հայրենիքի եւ հայրենիքն ալ օր մը իրենց համար կրնայ կորսուած նկատուիլ, այդ ալ անհաւանական չէ :

Կը յանձնենք ամենալուրջ ուշադրութեան այս պարագան բոլոր անոնց, որ իրենց անհատական նամակներով ու նախաձեռնութեամբ՝ գուցէ անգիտակցօրէն եւ ակամայ, կը դառնան նոր աղէտի մը պատճառ :

Հայրենադարձի ծայրայեղութենէն յետ-դարձի արկածախնդրութիւն մը, քաղաքական իմաստութենէ հեռու ընթացք մըն է, երբ հարիւր առ հարիւր վտանգներ չկան, եւ երբ, մեր ժողովուրդը իր որակեալ ուժերով ու քաղաքական ու մշակութային օրկաններով դամուած կը մնայ իր գտնուած միջավայրերուն :

Երրորդ խումբի պատկանող անձեր, անհատական դիմումներով կը փափաքին մուտքի իրաւունք ձեռք ձգել, ու հաստատուիլ Պրազիլ, Ուրուկուայ, Չիլէ կամ հոս :

Դիմում կատարող այս ձեւ անձեր, որոնք նիւթական աւելի լաւ պայմանները կը փնտռեն, կը նմանին ստուերին ետեւէ վազող մարդերու :

Ըսինք, եւ կրկնենք, որ քանըհինգ տարիներու ընթացքին հարստութիւն դիզող բաւական Հայեր եղած են մեր շրջաններու մէջ :

Ատոնցմէ մեծ մասը պատերազմէն հարստացողներ են, ինչպէս պատահեցան այն շրջաններուն մէջ, ուրկէ մեր կողմերը գալու փափաքողներ կան այսօր :

Ո՞վ պահեց սակայն հաշիւը կանխահասօրէն սպառած մեր այն ընտանիքներուն, որոնք անցնող քսանըհինգ տարիներու ընթացքին հաց ճարելու համար վրայ տուին իրենց առողջութիւնն ալ :

Հայ կինը, որ Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Եգիպտոսի մէջ առտնին գործերու նուիրուած ոյժ մըն էր, իր նոր միջավայրին մէջ ամուսնոյն զօրավիգ դառնալու համար սպառիչ աշխատանքներու լծուեցաւ :

Լեհաստանի ափերուն վրայ

ԿՏԻՆԱ, 16 Յուլիս.— Սիրելի «Յառաջ», Մի զարմանար, երբ ստանաս այս թղթակցութիւնս : Մեր թափառական կեանքին մէջ ամէն բան կը պատահի :

Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր թէ Լեհաստանի Կտինա նաւահանգիստէն թղթակցութիւն պիտի ստանաք : Մի հարցնէք թէ ինչպէ՞ս Լոնտոնէն Կտինա ինկայ : Ահա վեց օրէ ի վեր հոս կը գտնուիմ : Առաջին օրը Անգլիայէն գալուս համար արտօնութիւն չտուին ցամաք ելլել : Ըսին վաղը կուտանք հրամանը, բայց յաջորդ օրն ալ չտուին : Երկրորդ օրը իրիկուան գործս կարգի դնելէ վերջ, առանց արտօնութեան նաւէն դուրս ելայ : Մեր նաւու վրայ հսկող չորս պահակներէն ո՞ր մէկը պիտի համարձակէր արտօնագիր հարցնել նաւուն խոհարարապետին :

Գիտէ՞ք որ տեղէն կը գրեմ այս թղթակցութիւնս ձեզ — Աղջիկներու «պիոներ»ներու կայանէն : Կը զգամ որ ըրածս արկածախնդրութիւն է եւ վտանգաւոր : Բայց որո՞ւ հոգ, վարժուած եմ, ծնած օրէս ի վեր արկածներով եմ անցուցած :

Ժամը գիշերուան ութն է ահա պիոներները (արիներ, սկաուտ) կարգով իրենց ընթրիքը կ'առնեն բացօթեայ : Քսան վրաններ են լարած : Հոս կը մնան երկու շաբաթ, յետոյ կը մեկնին եւ նորերը կուգան : Ահա աչքերովս կը տեսնեմ. երեք չերտ սեւ հացով կարագ եւ սուրճ է իրենց առածը : Հինգ վայրկեան չտեւեց, սեղանները դատարկուեցան : Հիմակ սկսաւ բարակ անձրեւ մը : Չեմ կրնար շարունակել :

(Երկու ժամ վերջ).— Շարունակեցայ նաւը վերադառնալ : Մէկուկէս ժամ տեւեց : Բայց ճամբուս վրայ ծովի եզերքը գեղեցիկ պարտէզներով շրջապատուած ամառանոցի մը մէջ լեհ նաւազներու զօրանոցն է, ներսը խոհանոցին դրան առջեւ 10—15 զինուորներ գետնախնձոր կը մաքրեն, իսկ ուրիշ զինուոր մը երգէոն կը նուագէ : Ներս կը մտնեմ գետնախնձոր մաքրող զինուորներուն մէկ մէկ ծխիկ (սիկարէթ) կը հրամցնեմ : Ոչ մէկը անգլերէն կը հասկնայ, բայց ես ձեռքերով ու մատներով շարժումներով կը խօսիմ իրենց հետ : «Անգլիցքի սոլտաթ, Փիւփ սոլտաթ, ռապօթէ վափօրը : Մարին Փօլիսքի մարին ռուսկի զամաբաթա» : Իրենց հասկցնել ուզեցի թէ անգլիական զինուոր էի, զինուորութիւնս վերջացաւ, հիմա նաւուն մէջ կ'աշխատիմ, լեհ ծովային զինուորները եւ ռուս ծովային զինուորները լաւ ընկերներ են : Երբ Անգլիայէն գալս հասկցան, սկսան աւելի յարգանքով խօսիլ հետս, մինչեւ իսկ սուրճ հրամցնել : Լաւ մը չորս կողմը աչքերով զննելէ վերջ, բոլորը մէկէն սկսան թքնել գետինը : «Մարին փոլիսքի նօ զամարատ ռուսքօ մարին» : Անձրեւը արդէն դադրած էր, պէտք էր կծիկս դընել, անխոհեմութիւն էր ըրածս : Կայարանէն դուրս ելլելով կը հասնիմ պուլվարը : Ահագին բազմութիւն : Լեհերը կը սիրեն իրիկուան պտոյտը : Հինգ անգամ կ'ըլլայ քաղաք ելլելս : Ամբողջ քաղաքը վերանորոգած են կարճ ժամանակի մէջ : Երեք անգամ «պիոնէր»ներուն կայանը այցելեցի, խօսեցայ երեք եկեղեցականներու հետ, ամէն դասակարգի մարդոց հետ, բոլորն ալ դառնութեամբ լեցուած են Ռուսերուն հանդէպ :

Սովորական բանուոր մը օրական 300 ըլօթի կը շահի : Հոս մեր նաւը ածուխ կ'առնէ : Ածուխ բեռցնող լեհ բանուորները որոնք գիշեր ցերեկ կ'աշխատին 300 ըլօթի կ'առնեն : Հարիւր հոգիէն աւելի են, բոլորն ալ դժգոհ են իրենց կեանքէն : Ժողովուրդը շատ խեղճ ու կրակ հագուած է, տակաւին անգլեւսաքսոն «Ունրաին» տուած հագուստներն է որ կը հագնին : Մէկուն հարցուցի թէ հապա ռուսական Ունրան ի՞նչ բաժնեց ժողովուրդին.— «Ոչիլ», ու թքաւ գետինը :

Երէկ սինէմա գացած էի ուր Վարշաւայի համայնավարական վերջին խորհրդաժողովը կը ներկայացնէին : Կէս ժամ տեւեց Փիլմը եւ սրահը բերնէ բերան լեցուն էր : Մոլոթով երեւցաւ եւ ճառ մը խօսեցաւ : Ոչ մէկ ծափ կամ շշուկ :

Զինուորները շատ խեղճ են հագուած եւ նիւթապէս ալ աղքատ : Զօրս զինուորներու հետ խօսեցայ, կ'ատեն Ռուսները եւ ներկայ կառավարութիւնը : Արգիլուած է գործադուլը : Պատիժը՝ ընդակահարութիւն :

Ամէն բան ազատ օրէն կը ծախուի, ապրանքներուն գիները թուարդուած են : Մէկ ձեռք վարնոց հագուստը կ'արժէ քսան հազարէն մինչեւ քառասուն հազար : Մէկ վրայի շապիկը՝ 2500էն 4000, մէկ զոյգ գուլպան 300 ըլօթի, մէկ զոյգ վարնոց կօշիկ, (այր մարդու) 14.000 ըլօթի : Միսին քիլօն 380, բրինձին քիլօն 1300, հացը 50, մէկ քիլօ լոլիկը 400, մէկ քիլօ կեռասը՝ 280, մէկ այր մարդու վարտիկը՝ 300 : (ԽՄԲ.— Վերապահութեամբ կը հրատարակենք այս թիւերը) :

Երիտասարդութիւնը կազմակերպուած է պետական հսկողութեան տակ : Պետութիւնն է որ կը կրթէ նոր սերունդը :

Մէկը չգտայ որ նպաստաւոր խօսէր ներկայ կառավարութեան մասին : Կէփէուն (բոլշեւիկեան գաղտնի ոստիկանութիւն) կազմուած է Լեհերէ, որոնք յաճախ աչք կը գոցեն, լաւ ըմբռնելով ժողովուրդին զգացումները : Սթալինի նկարը կախուած է զօրանոցներու մէջ :

Սիրելի «Յառաջ», անկեղծօրէն պիտի խոստովանիմ որ Լեհաստան չհասած, նաւուն մէջ կը մտածէի.— Եթէ տեսնեմ որ լեհ ժողովուրդը երջանիկ է բոլշեւիկեան ներկայ կարգուսարքէն, արդեն է ինչպէս կը փառաբանեն արտասահմանի վարձկանները, պիտի հրաժարիմ Դաշնակցութենէն եւ Խ. Հայաստան պիտի երթամ, վերջ տալով թափառական կեանքիս : Բայց, ինչպէ՞ս կեղծեմ, երբ աչքով տեսայ իրականութիւնը : Պէտք է անխնայ պատռել հայախօս թուտականներու դիմակը, պէտք է մաքրել դուեհիկ ստախօսներէն :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՉԱԼԸԳԵԱՆ

Չխօսինք կորուստի վիհին առջեւ կանգնած մեր երիտասարդ թիւին վրայ :

Մենք որ չենչտած ենք պէտքը նոր ժամանող հայրենակիցներու հանգստով հետաքրքրուող Ընկերապահական Մարմնի մը կազմութեան, կը դանենք,— ազգային ընդհանուր շահերու տեսակէտով — նոր տեղափոխութիւնները վնասակար :

Առանձնապէս այս շրջաններու մէջ զուր բախտ կը փնտռեն մեր ուսուցիչները :

Հոս ուսուցչուհիի մը ստացած ամսաթոշակն է երկու օսմանեան ոսկի, (հնչուն), իսկ ծախսածը 5էն աւելի. պակասը կը լրացնեն ամուսինը կամ պարագաները :

Հայ մտաւորականութեան համար հող գրեթէ գոյութիւն չունի :

Բժիշկ, ատամնաբոյժ, դեղագործ եւ իրաւաբան չեն կրնար գործել, եթէ ձեռք չբերեն նոր վկայական, որ նուազագոյն տասը տարուան աշխատանք կը պահանջէ իրենցմէ :

Ազատ, ասպնջական եւ եկուորներուն հանդէպ մեծապէս բարեացակամ Հարաւային Ամերիկայի հանրապետութիւնները կարիք ունին հողին կապուած գանգուածներու : Հաւանօրէն առողջապահիկ լաւագոյն շրջաններ կան այդ նպատակին համար, բայց հայկական սփիւռքը հողագործութեամբ զբաղող չունի :

Ամէն ոք առայժմ, իր հողին վրայ, իր քաղաքական ղեկավարութեան եւ մշակոյթի օրկաններու կապուած : Ցեղային ինքնապաշտպանութեան ձայնը այս պէտք է ըլլայ հիմակուհիմա :

Պուէնոս Այրէս (ԱՐՄԵՆԻԱ)

ՕԳՆԵՆՔ « ՅԱՌԱՋ »ԻՆ

ՌՈՄԱՆ.— 1929 թուականէն ի վեր անդամ եմ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան եւ մօտէն տեղեակ՝ Ֆրանսական մամուլի մէկ մասին նիւթական ողբալի կացութեան : Ծատերիրենց գոյութիւնը կը պարտին գաղտնի վարկերուն, ուրիշները օտարի փողին, իսկ ընկերվարականներու օրաթերթերը, Le Populaire, իր վայելած աջակցութեան հակառակ տարուէ տարի նոր բացեր կ'ունենայ : Ամէն տարի լսած եմ միեւնոյն ահազանգը,— Ընկերներ մեր պաշտօնական թերթի բացը ահագին է, եթէ կ'ուզէք որ ան մեր կուսակցութեան առաջնորդող ուղեցոյցը դառնայ, ջանացէք նոր բաժանորդներ ճարել, նուէրներ ընել, հանգանակութիւններ կազմակերպել, ծանուցումներ ձեռք բերել, այլապէս ձեր բոլորին սիրելի «Populaire» սահմանուած է անհետանալու : Այս տարի բացառիկ հանգանակութիւն կը կատարեն եւ գումարը արդէն հասած է ութ միլիոնի :

Երբ կարդացի « Յառաջ »ի 500 նոր բաժանորդներ ճարելու կոչը սիրտս թունդ ելաւ : Գիտեմ որ «Յառաջ»ը անձնական տպարան չունի եւ տարիներէ ի վեր իր խուղը կը տապկուի : Թուղթի եւ տպագրութեան չափազանց սղութիւնը զուգընթաց ապրուստի սղութեան, «Յառաջ»ը մատնած են դժուարին կացութեան մը :

Այս կացութեան մէջ անտարբեր մնալ, պղատոնական սիրով գոհանալ համազօր է յանցանքի : Հայկական մշակոյթը, հայ լեզուն գործնապէս սիրողները պէտք է անմիջապէս գործի անցնին, « Յառաջ »ի բարեկամներ անունով յանձնախումբեր կազմելով եւ նոր բաժանորդներ ճարելով :

Ապրիլեան սերունդ, յիշէ որ որբանոցներէն վերջ Յառաջի մէջ է որ սորվեցար երկրորդական հայեցի դաստիարակութիւնդ :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ, «Յառաջ»ի միջոցաւ է որ դուն վաղը քու կարողութիւններդ պիտի արժեցնես :

Արեւմտեան Եւրոպայի տարագիր հայութիւն, մի մոռնար որ ինչպէս լաւ օրերուն, նոյնպէս դէշ օրերուն « Յառաջ »ը քու խղճերուդ ադամանդեայ հայելին եղաւ :

Հայ երիտասարդ, նշանտուքի, հարսանիքի, ծնունդի, խրախճանքի առթիւ մի մոռնար ուրախութենէդ բաժին հանել «Յառաջ»ին : Դաշնակցական ընկերներ, Չափահաս որբեր, օգնենք, յոյսի, լոյսի, մտքի վառարան սիրելի «Յառաջ»ին :

ՍԱՐԳԻՍ ՊԻԼԱԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

17 ՆՈՐԸՆԾԱՆԵՐ

ՍԷՆ ԼՈՒ (Ցապաղած).— Շաբաթ գիշեր, 17 Յուլիս, տեղի ունեցաւ, Թաղիս 17 պատանիներու երդման արարողութիւնը: Ներկայ էին ընկերներ Ս. Տէր Թովմասեան եւ Ա. Պեաիկեան: Թաղիս Ֆրանսահայ Կապոյտխաչի վարչութիւն, Նոր Սերունդի վարչութիւն եւ զանազան ենթակոմիտէներու ներկայացուցիչները, «Ակնունի» ենթակոմիտէին իր լրիւ կազմով:

Օրուան նախագահը, ընկեր Գ. Փիլիկեան բանալով հանդէսը, խօսքը տուաւ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչին որ բացատրեց Դաշնակցութեան գործն ու գաղափարները: Ապա մէջտեղ եկան 17 նորընծաները: Սեղանին վրայ դրուած էր Հ. Յ. Դ. զինանշանը: Ընկերը բացատրեց զինանշանի իմաստը եւ նորընծաները կատարեցին իրենց երդումը:

Այս յուզիչ արարողութենէ վերջ, բոլոր ներկաները միաբերան երգեցին «Մշակ բանուոր»ը:

Շնորհաւորութիւններէ վերջ, Նոր Սերունդի վարչութիւնը նորընծաներուն նուիրեց Դաշնակցութեան փոքրիկ զինանշանները: Յետոյ տեղի ունեցաւ խնջոյքը: Ն. Ս.ի ընկերուհիներու կողմէ խմիչքներ եւ խմորեղէն պատրաստուած էին:

Խօսք տրուեցաւ Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի եւ փափաքող բոլոր ընկերներուն, նմանապէս Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընկերներէն Մկրտիչ Սուքիասեանի:

Մեներգներն ու խմբերգները իրարու կը յաջորդէին: Ընկեր Ղազարեան ջութակով նուագեց քանի մը կտորներ Սայաթ Նովայէն: «Ակնունի» ենթակոմիտէի վարչութեան կողմէ խօսելով, սոյն տողերը գրողը, յիշեցուց նորընծաներուն.— Միայն այս կուսակցութեան մէջն է որ պիտի գտնէք լայն ասպարէզ, իբրեւ արժանի եւ հարազատ ժառանգորդներ:

Ընկեր Ա. Պեաիկեան խօսեցաւ Շրջ. կոմիտէի կողմէ զանազան դրուագներ յիշելով, շեշտեց թէ սեւ մազերով երիտասարդ ընկերներու պարտքն է շարունակել երէց սերունդին գործը:

Եղան արտաբուխ նուէրներ եւ գոյացաւ կլոր գումար մը: Վերջին խօսողն եղաւ մեր սիրելի ներքահայրը, ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան որ մաղթեց յաջողութիւն եւ երէց ընկերներուն յիշեցուց իրենց պարտականութիւնը.— Լաւ մշակեցէք, հողը պարարտ է եւ հունձքը արդիւնաբեր: Անխոնջ շարունակեցէք ձեր նուիրական գործը:

Ժամանակը բաւական յառաջացած էր, երբ ընկերները բաժնուեցան սրահէն: Այս հանդէսը յիշատակելի պիտի մնայ բոլոր ներկաներու սրտին մէջ:— Խ. Գալուստեան

ՔԱՐԱՓԻ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեռեալ վիճակ մը կը ներկայացնէ նաւահանգստի աշխատանքը: 1947 Նոյեմբերի երկարատեւ գործադուլը խոր հետքեր ձգեց: Սէնտիքան կը գործէ քաղաքական հաշիւներով: Իրենց բանախօսութիւններու ընթացքին միշտ կը կրկնեն.— Մենք չենք ուզեր Ամերիկայի ոչ ցորենը, ոչ ալ ալիւրը, եւն.:

Երբ շրջան մը կուգայ որ շատ գործ կայ ու բանուորները քիչ մը գոհացուցիչ օրավարձք կը ստանան, յանկարծ սէնտիքան իր արբանեակներով գործադուլի հրաման կ'արձակէ: Երբեմն մէկ ժամ, երբեմն մէկ օր, որպէսզի բանուորները միշտ կապուած մնան իրենց: Երբ կը տեսնեն որ բանուորութիւնը հասած է թշուառութեան ափը, կը սկսին համաձայնութիւններ կնքել գործատէրներուն հետ: Ժամանակ մը լաւ կ'ընթանայ, եւ բանուորը քիչ մը կը խնդայ: Յանկարծ իրենց փոփոխական քաղաքականութենէն տարուած, չինուած յօնքերու տեղ աչքերը կը հանեն:

Քանի մը ամիս առաջ համաձայնութիւն մը կնքուած էր գործատէրերու եւ սէնտիքայի միջեւ: Այն օրը որ տօքեր մը գործ չունենայ, 300 ֆրանք շօմաժ (նպաստ) պիտի տրուի, իսկ շատ գործ եղած ժամանակ գործաւորները պարտաւոր են յաւելեալ ժամեր աշխատիլ, որպէսզի նաւերու գործերը ժամանակին լրանան: (Ի հարկին ամբողջական վճարումով), նաեւ կիրակի եւ տօն օրեր աշխատիլ 1233 ֆրանք ստանալով: Այս բարիքը տեւեց քանի մը ամիս: Բանուորը այլեւս յուսահատութեան նշան չէր տեսներ. երբ գործ չունենար դրեթէ առանց աշխատանքի օրավարձքին կէսը կը ստանար օրական (780) ֆրանքէն:

Ինչ մութ քաղաքական հաշիւներով տարուած, յանկարծ օր մը գործադուլ սարքեցին եւ որոշեցին ոչ յաւելեալ ժամեր աշխատիլ, ոչ ալ կիրակի եւ տօն օրեր, գիտնալով որ բանուորը եթէ բարեկեցիկ վիճակ ունենայ պիտի չհետեւի իրենց մութ խաղերուն:

Ահա այս յետին միջոցներով տարուած ամէն ինչ քանդեցին, ու այսօր «տօքէր»ները մատնուած են ծանր կացութեան մը: Վաղուան հոգը միշտ կը ճնշէ իրենց վրայ: Վերջապէս չկրցան որոշ բարելաւում մը ձեռք բերել «տօքէր»ներու համար որոնք կ'աշխատին նաւային առեւտրական գործերու մէջ:

Այս բոլորէն վերջ կայ ուրիշ ցաւալի կէտ մը: Նաւային վարչութիւնը տեսնելով որ սէնտիքան իր գործադուլներով վնաս կը հասցնէ արդիւնաբերութեան, սկսաւ նոր բանուորներ բերել տալ Ալժերիայէն եւայլ վայրերէն եւ այսպէսով կոտրել տեղական բանուորին վարկը: Նոյնպէս սէնտիքան զանազան մեթոտներով աւելցուց բանուորութեան թիւը: Այսօր բանուորութիւնը իջած է զէրոյի: Ինչպէ՞ս պիտի լուծուի այս կնճռոտ հարցը, քանի որ երկուստեք անհամաձայնութեան գետին կը պատրաստեն մեզի:

Վարած քաղաքական մութ հաշիւներու հետեւանքով Մարսէյլի նաւահանգիստին բանուորները անելի մը մատնուած են:— Աստանդական

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ «Զարթօնք» պարբերականէն կ'իմանանք թէ Յունիս 12ին երկարատեւ հիւանդութենէ վերջ մեռած է հայ գաղութին հոգեւոր հովիւը, Վահան աւագ քհնյ. Ասկարեան: Ծնած էր 1866ին, Վաղարշապատ եւ ուսած՝ Գէորգեան ճեմարանը: Իր ստացուածքը կտակած է Էջմիածնի:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅ ՃԵՄԱՐԱՆԸ այս տարի կը թեւակոխէ պատմական շրջան մը, 19 տարուան գոյութենէ մը վերջ: Շնորհիւ Փալանճեան քոյրերու բրած նուիրատուութեան եւ աւելի փոքր կտակներու, ճեմարանը պիտի օժտուի սեփական շէնքով ու կալուածով մը, Պէյրութի հայաշատ Ս. Նշան թաղամասին մէջ:

Հիմնուած 1929ին, ճեմարանը իր առաջին շրջանաւարտները տուաւ վեց տարի վերջ 1935ին: Անկէ ի վեր ամէն տարի, կանոնաւոր կերպով, մեր ժողովուրդին տուած է հայեցի միջնակարգ կրթութեամբ օժտուած բազմաթիւ գաղափարական երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ:

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

ԼԻՈՆ.— Յուլիս 20ին Լիոնի գաղութը կորսնցուց պատանի մը, Յարութիւն Պասմաճեան, զաւակը՝ Գէորգ Պասմաճեանի որ Պոլսոյ Գումգափուէն Լիոն փոխադրուելով, քանի մը ընկերներու հետ կը կազմէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ մը 1924ին: Ողբացեալ Յարութիւնը 19 գարուններ հազիւ էր բոլորած: Բարեհամբոյր, բոլորէն սիրուած էր: Աւարտած էր Քոուա Ռուսի College Moderneը, բարձրագոյն վկայական առնելէ վերջ, հետեւած է նաեւ անգլերէնի, միշտ առաջին հանդիսանալով:

Դժբախտաբար զոհ կ'երթայ դիպուածի մը: Աւազանի մը մէջ լողացած ատեն, ջուր կը կլլէ եւ միքրոպներու գոյութեամբ կը վարակուի ժանտատենդէ, համաձայն բժիշկներու կարծիքին: Եւ աչքերը կը փակէ կարճ հիւանդութենէ մը վերջ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 22ին, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ, խուռներամ բազմութեամբ: Յետոյ մարմինը ամփոփուեցաւ Guillotièreի մեծ գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ: Այս առթիւ քանի մը խօսքեր ըսին Պ. Յակոբ Վարժապետեան, եւ այս տողերը գրողը, գնահատելով պատանի Յարութիւնին արժանիքները: Ողբացեալը թեկնածու մըն էր Նոր Սերունդին անդամակցութեան:

Իր հօրը այնքան սիրած «Յառաջ»ին մէջ, այս քանի մը տողերը՝ իբրեւ ծաղկեպսակ մը իր յիշատակին:— Ղ. Ղազարեան

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ԿԸ ՓԱՅԼԻՆ

ՄՈՆՓԷԼԻԷ, 23 Յուլիս.— Այս քաղաքը օժտուած է բարձրագոյն վարժարաններով, բազմազգի ուսանողներու կարգին ունինք հինգ Հայեր, որոնց չորսը բժշկութեան, իսկ մէկը մաթեմաթիկի կը հետեւին:

Տարեվերջի քննութիւններուն մեր ուսանողները երկու հարիւր բժշկական թեկնածուներու մէջ յաջողած եօթանասունին մաս կը կազմեն: Անունները — Հայկազն Երէցեան, Տէր եւ Տիկին Կիւրեղեան, Լիբանանէն, Մինասեան:

Իսկ մաթեմաթիքի 125 թեկնածուներու առաջնութիւնը շահեցաւ Յովհաննէսեան Պարսկաստանէն, սեւական ուսանող: Բազմազգի ուսանողներու կարգին եօթը Թուրք ուսանողներէն ոչ մէկը յաջողեցաւ:

Ապրիք, տղաք, ձեր ճակատները միշտ բարձր:— Ա. Տ. Վ.

★ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վաղուան անդամներէն Զարեհ Գասեան 2ème prix ստացած է Փարիզի Ecole Superieure de Musiqueէն, փայլուն յաջողութեամբ, ինչպէս կը հաղորդեն Le Dauphiné Libéré եւ ուրիշ թերթեր: Քննիչը զարմացեր է, իմանալով որ միայն եօթը ամիս դաս առնելէ վերջ ներկայացած է քննութեան:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Գ.

Հեղինէն կանգնած էր այնքան հանգիստ, այնքան խաղաղ որ հօր սառնասրտութիւնը յաղթահարուելու վրայ էր: Երկուքն ալ լուռ էին: Երկուքն ալ մտասոյզ:

Զօրաւորին դէմ կեցած էր անզօրը: Արդարութեան եւ վեհութեան դէմ՝ անարդարութիւնը եւ ստորնութիւնը: Ո՞վ պիտի յաղթէր:

Գագիկ վայրկեան մը նայեցաւ իր աղջկան, ապա իջեցուց ակնարկը: Զգխմացաւ անոր քնքոյշ, անմեղ հայեացքին: Բարկութեան բոցը մարեցաւ դաժան հօր սրտին մէջ եւ աչքերուն մէջ երեւացին արցունքի կաթիլներ: Մօտենալով աղջկան՝ բռնեց անոր ձեռքերը: Պաղ էին անոնք սառոյցի պէս եւ կը դողային: Հեղինէն ալ յուզուած էր եւ մտայոյզ:

Տեսակ մը ծանր, խեղդող զգացում կը ճնշէր անոր հոգին, եւ իրեն այնպէս կը թուէր, թէ ոտքերուն տակէն կը փախչի գետինը եւ թէ ամբողջ աշխարհը կը թաւալի արագ արագ ու իր հետ կը տանի զինքը, հայրը ու այն սենեակը, ուր կը գտնուէին իրենք:

Հեղինէ կը զգար որ չի կրնար ոտքի վրայ կենալ, գլուխը կը դառնայ, աչքերը կը մթննան, այլեւս ոչինչ չի տեսներ, ամէն բան կ'անյայտանայ, կը հեռանայ, կը լուծուի, իսկ ինքը կը շրջի անսահման տարածութեան մէջ: Իր առջեւ արդէն բացուած են անյատակ անդունդներ. կը զգայ, թէ ինչպէս անհուն բարձրութենէն վար կ'իյնայ, կը զարնուի ժայռերու, օրհասական ճիչ մը կ'արձակէ եւ կը նուաղի:

Երբ կը բանայ աչքերը, կը տեսնէ որ կը գտնուի իր ննջարանին մէջ. քովը նստած է հայրը եւ տխուր աչքերով իրեն կը նայի:

— Աղջիկս, Հեղինէ, կ'ըսէ Գագիկ, երբ կը նկատէ աղջկան սթափումը:

— Ա՜խ, կը շշնջէ Հեղինէ եւ կրկին կը փակէ աչքերը:

Կը զգայ հիմա, թէ չկրնալով տոկալ հոգեկան բուռն խռովքին, նուաղած էր հօրը առանձնասենեակին մէջ: Անոր դաժան նայուածքը սուր սլաքի նման ցցուած էր դեռ իր սրտին մէջ, այն դեռաբոյս սրտին, որ մինչեւ այն ատեն անծանօթ էր աշխարհային վիշտերուն:

Նոր բացուած վարդը իր թերթիկները կը խոնարհեցնէր ահարկու փոթորիկին առջեւ:

Ի՞նչ կրնար ընել թոյլը հզօրին դէմ ...:

Դ.

Աշոտ Երկաթ փառաւոր ընդունելութիւն մը գտնելէ ետք Յունաց մայրաքաղաքին մէջ, յունական զօրքերով կը վերադառնար Հայաստան: Ալեկոծեալ ծովի կը նմանէր այդ ժամանակ Հայաստանը: Աշոտ Երկաթ յոյսը օտար ուժի վրայ դրած, կուգար խաղաղեցնելու այդ ալեկոծ ծովը, որ աւերած ու կործանած էր ամէն ինչ:

Ան կուգար թագաւորելու երկրի մը մէջ, ուր իրմէ զատ կը թագաւորէին արդէն ուրիշ երկու հոգիներ, մէկը Վասպուրականի մէջ՝ Գագիկ Արծրունին, միւսը՝ Աշոտ սպարապետը, իր հօրեղբօր որդին, Դուինի մէջ. ու դեռ հաշուէ դուրս էին այն մանր իշխանները, որոնք յայտնի կամ անյայտ կերպով կը թագաւորէին իրենց երկիրներուն մէջ:

Յունական զօրքերուն գլուխն անցած՝ Աշոտ Երկաթ կը շտապէր դէպի Հայաստան: Քանի դեռ չէր մտած իր երկրին սահմանները, ան տխուր էր եւ մտախոհ: Երբեմն երբեմն կը նայէր իրեն հետեւող յունական գունդին, եւ սիրտը աւելի կը կսկծար, աւելի կը ցաւէր:

Ան կը զգար, թէ ինքը միայնակ է օտար երկրի մէջ, անտէր ու անօգնական, եւ թէ ետեւէն սլացող օտար գունդը վաղը կրնայ իր զէնքը դարձնել նաեւ իրեն դէմ: Բայց երբ մտաւ իր երկրի սահմանները, երբ ոտք դրաւ իր հայրենի հողին վրայ, երակներուն մէջ կարծես նոր արիւն վազեց: Զգաց որ ինքն է այդ հողին տէրն ու թագաւորը, մոռցաւ իր նժոյգը եւ փոթորիկի նման սլացաւ առաջ, դէպի վեհ ու վսեմ Մասիսը, դէպի իր երկրի սիրտն ու հոգին:

Գունդը կը հետեւէր իրեն: Ամէն տեղ ուր կային չէն գիւղեր ու քաղաքներ, ժողովուրդը ընդառաջ կուգար իրեն եւ կ'ողջունէր իր թագաւորը: Գիւղացի աղջիկներն ու տղաներն անգամ ծաղիկներ կը փռէին իր ոտքերուն տակ եւ ուրախաձայն կ'աղաղակէին:

Ապրի՛ Աշոտը շատ ու շատ օրեր
Ապրի՛ Երկաթը բիւրաւոր դարեր:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

★ Պերլինի նոր ոստիկանապետը, Տոքթ. Շթում, իր պաշտօնատեղին փոխադրեց այս քաղաքի արեւմտեան շրջանը, խորհրդային իշխանութեանց ուղղակի ազդեցութեան տակ չմնալու համար: Բայց ռուսական շրջանին մէջ, պաշտօնանկ ոստիկանապետը, դնդ. Մարքկրաֆ, վերահաստատուեցաւ իր պաշտօնին վրայ խորհրդային իշխանութեանց կողմէ, այնպէս որ հիմա Պերլին ունի երկու ոստիկանապետ, մէկը Դաշնակիցներու, եւ միւսը՝ խորհրդային շրջանին մէջ:

Զօր. Քոդլով հրամայեց Պերլինի քաղաքապետական ժողովին որ հրաժարեցնէ Տոքթ. Շթումը, բայց, Դաշնակիցները բողոքեցին այս որոշման դէմ: Դաշնակիցներու համոզումով, քաղաքապետը կատարելապէս իրաւունք ունէր հրաժարեցնելու ոստիկանապետը, որ քմահաճօրէն ճամբած էր Պերլինի ոստիկանական հրամանատարը, ինչպէս եւ 500 ոստիկանական պաշտօնեաներ, քաղաքական պատճառներով:

Այս նոր վէճը նոր ձգտում մըն ալ յառաջ բերաւ արեւմտեան պետութեանց եւ խորհրդային իշխանութիւններու յարաբերութեանց մէջ, եւ կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ:

★ Կը հերքուի այն լուրը թէ Ֆրանսացիները պիտի քաշուին Պերլինի իրենց շրջանէն, զայն յանձնելով Անգլիացիներուն:

Ցեղային խտրութիւններ կը ջնջուին Մ. Նահանգներու մէջ

Նախագահ Թրումըն հրամանագիր մը հրատարակեց, որով ամերիկեան բոլոր զինուորներուն եւ պաշտօնեաներուն, առանց ցեղի, գոյնի, կրօնքի կամ ազգի խտրութեան, կ'արտօնուի վայելել քաղաքային բոլոր իրաւունքները: Նոյն իրաւունքները պիտի վայելեն նաեւ Մ. Նահանգներու դաշնակցային կառավարութեանց բոլոր քաղաքային պաշտօնեաները:

Այս հրամանագիրը՝ որ «ռումբի մը պէս պայթեցաւ» — կ'ըսեն Ուաշինկթընի իրազեկ շրջանակները — կարեւոր անկիւնադարձ մը կը կազմէ Ամերիկայի ներքին քաղաքականութեան մէջ: Բոզվէլթի նախկին խորհրդականներէն մէկը յայտարարեց թէ՝ նախորդ նախագահը անգամ, որ ցեղերու հաւասարութեան ախոյեանը եղաւ Մ. Նահանգներուն մէջ, չէր համարձակած այսպիսի որոշում մը տալ:

Նախագահը միեւնոյն ատեն 8 կէտերէ բաղկացեալ ծրագիր մը ներկայացուց խորհրդարանին, միջոցներ առաջարկելով թղթադրամի աճման, ապրուստի սղութեան եւ բնակարանի տագնապին դէմ: Այս առթիւ կ'ազդարարէ թէ տնտեսական մակարդակի նոր անկում մը պիտի ոչնչացնէ «աշխարհի յոյսը տեւական խաղաղութեան մը համար»:

Իր ծրագրին գլխաւոր կէտերն են.— 1. Տուրք դնել արտակարգ շահերու վրայ, 2. Հակաշռի ենթարկել ապրանքներու սպառման համար տրուած վարկերը, 3.— Նոր իրաւասութիւններ տալ Ամերիկեան Պետական դրամատան վարկերու կանոնաւորման համար, 4.— Հսկողութիւն կատարել սննդեղէններու շահադէտներուն վրայ, 5.— Հակակշռի տակ առնել հազուագիւտ ապրանքները՝ որպէսզի արտադրութիւնը չխափանուի եւ ապրուստը չսղէ. 6.— Ուժեղացնել վարձակալութեան վրայ կատարուած հսկողութիւնը եւն.:

Ուրիշ պատգամագրով մը, նախագահը կը պահանջէ անհրաժեշտ վարկերը քուէարկել, 400.000 տարագիրներ ընդունելու համար յառաջիկայ չորս տարիներու ընթացքին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԾՈՒԽԻ բաշխում, պայմանաժամը՝ որ Օգոստոս մէկ էր, երկարաձգուեցաւ մինչեւ Սեպտեմբեր 15: Անոնք որ մինչեւ այս թուականը չեն առներ իրենց յատկացուած ածուխը, պիտի կորսնցնեն ամէն իրաւունք, եւ իրենց վաւերականութի տոմսերը ջնջուած պիտի նկատուին:

ՆՈՐ ԵԼԵՒԷՋ ոսկիի հրապարակին վրայ.— Երեքշաբթի օր նափոլէոնը 4000 ֆրանքէն բարձրացաւ 4350ի, զուիցերիական 20 ֆրանքնոցը՝ 3875էն 4000ի, տոլարը՝ 950էն 990ի, իսկ ձոյլ ոսկիի քիլոն՝ 525.000 էն 537.500 ֆրանքի: Կը կարծուի թէ այս բարձրացումին պատճառը ընկերվարական կուսակցութեան ծոցին մէջ տիրող բաժանումը եւ յառաջ գալիք հաւանական հետեւանքներն են:

1943ԻՆ ՄՈՒՍՈԼԻՆԻՆ բանտէն փախցնող գերման սպան, Օթթօ Սքորցէնի, որ անպարտ արձակուած էր իբրեւ պատերազմի ոճրագործ, բայց պիտի դատուէր իբրեւ նացի, փախաւ իր արգելարանէն, Տարմշթատի մէջ:

ՍԱՍՏԻԿ ՏԱՔ ՄԸ կը խաշէ Փարիզի բնակիչները, երկու օրէ ի վեր:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փոն Թ'Օպնայի «Կորիւն» խումբին եւ հովանաւորութեամբ Վալանսի Շրջ. կոմիտէին: Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, Bosquetի ընդարձակ դաշտին մէջ:

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ: Ունինք նաեւ բարձրախօս: Ամէն տեսակ խմիչք եւ խորոված:

Սիրով կը հրաւիրենք Վալանսի եւ Ռոմանի ընկերները եւ Փոն տ'Օպնայի հայրենակիցները:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Օգոս. 8ին կիրակի ամբողջ օրը Վալապրի դաշտը Մարսէյլ քաղաքէն գացողներուն համար մասնաւոր օթոքար կը մեկնի:

Այժմէն արձանագրուիլ Պ. Տերիկեանի խանութը:

ՍԷՆԹ ՄԱՐԳՐԻԹԻ

Մեր բաժանորդները իրենց բաժնեգինները կրնան վճարել ընկեր Ա. Նազաշեանի:

9 Bld. Ulysse Gras. Ste. Margueritte:

ԼՈՒՐՏԻ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս 26էն 2 Սեպտեմբեր 1948

Արձանագրութիւններու եւ պայմաններու համար դիմել Փարիզ՝ Միքայէլ Վ. Մումճեանի 10bis rue Thouin, Paris (5): Առնուվիլ լէ Կոնէս՝ Անտոն Մ. Վ. Իսկէնտէրեանի 69 Bld. Henri Barbusse: Լիոն՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 78 rue Rabelais: Վալանս՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 11 rue Belle Image:

Արձանագրութիւններու վերջին պայմանաժամը 15 Օգոստոս:

Պայմաններ՝ Փարիզէն 7000 ֆրանք, երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր: Լիոն 6800 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր, Վալանս՝ 6.600 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Շուտով ապահովագրութեան յաւելում պիտի ունենաք, եթէ արդէն իսկ չէ եղած: Ձեր շահը կը պահանջէ այս չարիքէն խուսափելու համար, դիմել՝

Պ. Կրօնիկ Աշեանի

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ – ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ

107 Bld. Magenta Paris (10), Métro Gare du Nord

Հեռաձայն TRU. 02-20

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՍՑԷ

Քան (A. M.) այցելող օթօմոպիլիստներու համար

Ets. C. A. VAHANIAN

Վարիչ՝ Ց. ՆՇԱՆԵԱՆ

8, Place Vauban, Cannes (A. M.) Tél. 916-58

Էսանս, իւղ, բնզօ, պաթըրի եւ ամէն կարգի նորոգութիւններ: Սոյն ծանուցումով ներկայացող յաճախորդներուն մասնաւոր զեղչ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կը ջանայ Ալպանիան վերածել խորհրդային միջնաբերդի մը, Ադրիական ծովուն մէջ: Հետզհետէ կը դրաւէ զինուորական կամ տնտեսական այն դիրքերը՝ զորս Եուկոսլաւիա հարկադրուեցաւ թողուլ վերջերս, Թիթոյի եւ Կոմինֆորմի միջեւ ծագած ձգտումին հետեւանքով: Ալպանական պատուիրակութիւն մը մօտերս Մոսկուա պիտի երթայ, տնտեսական բանակցութիւններու համար:

ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆ տարեկան երկու միլիոն սթերլին կը ստանար Անգլիայէն, եռամսեայ վճարումներով, Արաբական Լեգէոնի ծախքերուն համար: Այս վճարումներուն վերջինը — 500.000 սթերլին — տեղի չունեցաւ, Պաղեստինի խնդրին մէջ Ապտուլլահ Թագաւորի բռնած դիրքին պատճառով: Բայց, հիմա Անդրյորդանան ալ ընդունած ըլլալով զինադուլը, Անգլիա որոշեց շարունակել վճարումները:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

Նորոգե՞լ թէ դադրեցնել

Շատեր «Յառաջ» նուիրած են իրենց Ամերիկայի ազգականներուն եւ բարեկամներուն, տարեկան կամ վեցամսեայ:

Կը խնդրե՛նք նուիրատուներէն հաղորդել վարչութեան թէ կ'ուզե՞ն որ շարունակուի թերթերուն առաքումը:

Պատասխանել ամէնէն ուշը, մինչեւ ՕԳՈՍՏՈՍ 1:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու քոյր կոմիտէներու բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն, 31 Յուլիս, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կարեւոր զեկուցում: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑՕԹԵԱՑ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ: Այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Café Marcelի գեղեցիկ ծառաստանին մէջ: 80 Ave. Lacassagne, Lyon:

Առնել 28—25 հանրակառքը՝ իջնել Place Henriէն մէկ կայարան առաջ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ ընտիր նուագախումբի, ճոխ եւ առատ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ: Ուրեմն Լիոնահայեր փութացէք վայելելու ջերմ մթնոլորտ մը:

Մուտք այրերու 75 ֆրանք, կիներու 50 ֆր.:

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Plageի Horizonի շքեղ սրահներուն մէջ:

Ընտիր նուագախումբ Jimmy John et son ensemble:

Պարասրահը երթալու համար առնել 82 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Plage:

★Ծանօթ.— Բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպօլիստները իրենց լիսանսներու ստորագրութեան համար դիմեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղին, Bar du Globe ամէն երեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոյեան 7էն 9:

Ծախու է

Փօի մէջ (Պաս Փիրէնէ) չափի վրայ, կիներու դերձակի եւ կարի վաճառատուն մը: Տասը աշխատաւոր – աշխատաւորուհիներով: Փօի լաւագոյն տունը: Ընդարձակ գործառնութիւն: Խանութը իր չորս մասերով աշխատանոցին հետ եւ բնակարան մը կահաւորուած, չորս սենեակ եւ խոհանոց: Դիմել 4 rue Adoue, Pau, (B. Py.) ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ (ԼԻՍԷ)

(Ցերեկոյթ եւ գիշերօթիկ)

Կը բացուի յառաջիկայ Հոկտեմբերին:

Արձանագրութեանց եւ մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել վարժարան, կէսօրէ առաջ, ժամը 10—12 եւ հինգշաբթի ամբողջ օրը:

1 Bld. du Nord, le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

Հաղորդակցութեան միջոց.— Eglise de Pantinէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Pavillon s/Bois:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պարոն Բարսեղ Տօնիկեան Կեսարիոյ Տէրէ Վանք գիւղէն այժմ Istanbul Inonu Babil Sokak 34 Beyoglu, կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին Կարապետ Տօնիկեանը. մօրը անունը Մարիամ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 30 JUILLET 1948 — Ուրբաթ 30 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année Nº 4595—Նոր շրջանի թիւ 1014 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ն ՓՐԿԵԼ ԵՒՐՈՊԱՆ

Տեղական թերթերը շատ կարեւոր լուր մը կը հաղորդէին երէկ,— Ազգ. Ժողովի արտաքին գործերու յանձնաժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց Յուլիս 28ին, որով կը հրաւիրէ կառավարութիւնը ստիպողաբար գործի ձեռնարկել, Եւրոպական Դաշնակցութիւն մը կազմելու համար: Բանաձեւին թեր քուէարկեցին 21 անդամներ, դէմ վեց հոգի (համայնավարներ): Մէկ հոգի ալ ձեռնպահ մնաց:

Ձեռնարկին նպատակը պիտի ըլլայ ժողովի հրաւիրել Եւրոպական Խորհրդարան մը, մասնակցութեամբ զանազան խորհրդարաններու ներկայացուցիչներուն, որպէսզի քննեն «Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներուն» ծրագիրը:

Ամերիկեան թերթ մը արձանագրելով այս լուրը, ուշագրաւ կը գտնէ որ բանաձեւը կը քուէարկուի Ֆրանսայի Նոր դահլիճին կազմութենէն անմիջապէս վերջը:

Նոր չէ որ կ'արծարծուի այս ծրագիրը: Ամէնէն կարեւոր կէտը՝ Ֆրանսայի նախաձեռնութեան եւ գործին ստիպողութեան պարագան է:

Յուլիս 20ին, նախորդ արտաքին նախարարը, Ժորժ Պիտօ, արեւմտեան պետութեանց ուշադրութեան կը յանձնէր Եւրոպայի քաղաքական եւ տնտեսական միութեան ծրագիրը, Լա Հէյի խորհրդաժողովին մէջ: Այս անգամ ինք պաշտօն չստացաւ նոր դահլիճին մէջ, բայց գաղափարը շատոնց հասունցած է Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակներուն համար, որոնք ուրիշ ելք չեն տեսներ, թէ իրենց երկրին եւ թէ ամբողջ Եւրոպայի փրկութեան համար:

Միւս արեւմտեան պետութիւնները, Մեծն Բրիտանիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ ալ այժմ վերապահ են: Բայց կրնան ի վերջոյ համաձայնութեան մը յանգիլ: Մանաւանդ որ, արդէն տնտեսական գործակցութիւն հաստատած են, իբրեւ Արեւմտեան Միութիւն, միեւնոյն մտահոգութիւններով:

Կը մնան սկանտինաւեան պետութիւնները, որոնք ընդհանրապէս խոյս կուտան պարտաւորիչ յանձնառութիւններէ: Վերջին պատերազմէն ի վեր, աւելի զգուշաւոր դիրք մը բռնած են Շուէտ եւ Նորվեկիա, խորհրդային դուռնը աւելի մօտեցած ըլլալով իրենց սահմաններուն:

Անոնք որ յոռետես էին երէկ, յուսալից կ'երեւան այսօր, շատ հասկնալի պատճառներով:

Երկրորդ Աշխարհամարտը ոչ միայն զարհուրելի փլուզումներ յառաջ բերաւ Եւրոպայի մէջ, այլեւ խորապէս խախտեց անոր քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային հիմերը:

Դարաւոր վաստակներ փոշիացան: Բարոյական ըմբռնումները խաթարուեցան: Մարդկութիւնը դարձաւ անճանաչելի: Այն աստիճան որ, դեռ երէկուան արեան գետերը չցամքած, բանդէտներ արդէն կը խօսին «Երրորդ»ի մասին:

«Ե՞րբ պիտի ըլլայ: Ո՞ւր պիտի պայթի: Ո՞վ պիտի յաղթէ»:

Սրճարաններու մէջ կատարուած փոխասացութիւններ չեն ասոնք, այլ բեմերու վրայ, պաշտօնական ժողովներու կամ զեկոյցներու մէջ արտասանուած խօսքեր: Ամենօրեայ կեր՝ միջազգային մամուլին համար:

Մնաց որ, արդէն իսկ ահաւոր ճեղք մը բացուած է Եւրոպայի սրտին վրայ: Օրէ օր յարաբերութիւնները աւելի կը լարուին արեւմուտքի եւ արեւելքի միջեւ: Կարմիր շղթան՝ Պալթիկ ծովէն մինչեւ Ադրիական, միշտ նոր օղակներ կը հիւսէ իր ճամբուն վրայ, լուրջ մտահոգութեան մատնելով Եւրոպայի մնացեալ մասը:

Ճակատները շատոնց յարդարուած են, եւ երբեք զարմանալի չէ որ համայնավարները վճռապէս կը մերժեն արտաքին գործերու յանձնաժողովին բանաձեւը:

Անցեալ ապրիլ 15ին, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն «ազգային փրկութեան» ծրագիր մը կը քուէարկէր: Այդ բանաձեւին առաջին յօդուածը կը պահանջէ «չեղեալ հռչակել այն համաձայնութիւնները եւ դաշնագիրները որ Ֆրանսան կը շղթայեն աշխարհակալ ճակատի քաղաքականութեան եւ ազգային անկախութեան հակառակ պայմաններ կը դնեն, օտար վարկեր տրամադրելու համար»:

Անշուշտ կ'ըմբռնէք թէ որո՞ւ դէմ ուղղուած են սլաքները:

Շ.

13 Հայեր մեռած, 166 վիրաւոր Պաղեստինի դէպքերուն մէջ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան լուսարարապետ Խորէն եպիսկ. վերջերս նորէն Երուսաղէմ գացած ըլլալով, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ մամուլին.—

Երուսաղէմի Հայոց վանքը կը մնայ Անդրյորդանանեան բանակի զինուորներուն հսկողութեան տակ: Մօտ 70 զինուած կամաւոր հայ պահակներ կ'օգնեն զինուորներուն եւ ժողովուրդը ոչ մէկ դժգոհութիւն ունի գրաւման բանակէն:

Հ. Մ. Ը. Միութեան նպաստը հասած է Պատրիարքին: Զորս օր մնացի վանքը եւ ստուգեցի ժողովուրդին աննկարագրելի թշուառութիւնը:

Լոնտոնէն Ներսէս Կիւլպէնկեան հեռագրով 1000 սթերլին ղրկած է Պատրիարք Հօր: Վանքին վրայ արձակուած են մօտ 100 ռումբեր եւ 4 հատ հրասանդի 125 սմ. երկայնութեամբ ռումբեր, որոնցմէ 2ը չեն պայթած:

Տօքթ. Գրիգորեանի ներկայութիւնը նախախնամական եղած է. բուժարանին մէջ խնամքով դարմանուած են 14 Մայիսէն մինչեւ 7 Յունիս 1250 հոգի: 2130 հոգի ժանտատենդի ներարկում ստացած են, եւ 50 հոգի ծաղկախտի:

Ասորի միաբանութեան խնդրանքին ընդառաջելով, անոնք եւս պատսպարուած են: Վիրաւորեալներուն ընդհանուր թիւը եղած է 166 հոգի, մեռնողներ 13 անձ, երկուքը Միաբանութեան պաշտօնեաներէն:

Ժողովուրդը կ'ապրի թաքստոցներու մէջ, խիստ աննկարագրելի պայմաններու տակ: Ամէն կողմէ օգնութիւն կ'աղերսեն: Վանքը ներկայիս 700 հոգիի օրական ժամ մը ճաշ կուտայ: Եթէ շարունակուի ներկայ կացութիւնը, հաւանաբար նպաստաւորեալներու թիւը մօտ ատենէն հասնի հազարի:

Խոհանոցներ եւ փուռեր թաքստոցներու մէջ անգամ կ'աշխատին խեղճ Հայերուն օգնութեան հասնելու համար: Ոչ լոյս, ոչ ալ ջուր կայ վանքէն ներս: (Անձ գլուխ թիթեղ մը ջուր կը տրուի շաբաթական):

Պատրիարք Հօր հեռատեսութեամբ ամբարուած պաշարը իրական օրհնութիւն մը եղած է: Մինչեւ 7 Յունիս 19.930 բաժին հաց եւ կերակուր բաշխուած է ժողովուրդին:

Վանքին կալուածներուն մեծ մասը աւերուած է: Երուսաղէմը աւերակ եւ տխուր պատկեր մը կը ներկայացնէ: Խիստ տխուր մթնոլորտ մը կ'իշխէ վանքէն ներս եւ վանքէն դուրս: Ժողովուրդը արտաքին ամէն յարաբերութենէ ու օժանդակութիւններէ կտրուած է:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿ. ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԱՍԻՆ

Բիւզանդագէտներու համագումարին առթիւ կազմակերպուած է ցուցահանդէս մը Սորպոնի մէջ: Այս առթիւ շաբաթ օր, ժամը 5—6, Ֆրանսերէն լեզուով դասախօսութիւն մը պիտի կատարուի հայկական ճարտարապետութեան եւ Արուեստի մասին: Կազմակերպիչ մարմնոյն բարեհաճ արտօնութեամբ, ցուցահանդէսը նոյն օր ժամը 2—6 բաց է հայ մտաւորականներու համար, Սորպոնի շէնքին մէջ E բաժանումին Ա. յարկը, Ecole des Hautes Etudesի սրահներուն մէջ:

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ համայնավարներու ընդհ. ժողովը իրենց պաշտօններուն մէջ վերահաստատեց մարաջախտ Թիթօն, եւ կեդրոնականկոմիտէի միւս անդամները՝ որոնք բանադրուած էին Կոմինֆորմի կողմէ. Այս առթիւ փոխ-նախագահը, Փիժատ, յայտարարեց թէ՝ Եուկոսլաւիա այլեւս չուզեր պալքանեան դաշնակցութիւն մը կազմել Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ հետ, որովհետեւ յարաբերութիւնները փոխուած են հիմա:— Թիթօ ծանուցագիր մը ուղղեց Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան խորհուրդին, բողոքելով թէ Անգլիա եւ Ամերիկա կ'ուզեն Իտալիոյ կցել Թրիէսթէն, հակառակ հաշտութեան դաշնագրին: Եուկոսլաւիա խաղաղութեան համար վտանգ մը կը նկատէ այս ընթացքը:

Նոր դահլիճին առաջին գործերը

ՀԱՅԻ ԲԱԺՆԵՉԱՓԸ ՊԻՏԻ ԱՒԵԼՆԱ՞Յ

Նոր դահլիճը Դշ. օր գումարեց իր առաջին նիստը, նախագահութեամբ Պ. Վէնսան Օրիոլի:

Երկրագործական նախարարին առաջարկով նախարարներու խորհուրդը ցորենին գին որոշեց 2300 ֆր. կենդինարը: Հացին գինը պիտի չփոխուի, գոնէ մինչեւ Սեպտեմբեր: Կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ աւելցնել հացին բաժնեչափը, երբ ճշդուի ցորենի հունձքին քանակը:

Փոլ Ռէյնօ ժողովին պարզեց իր տնտեսական եւ ելմտական ծրագրին գլխաւոր կէտերը: Իր առաջարկին վրայ ժողովը իսկոյն հաւանեցաւ զեղչել նախարարներու քաղաքային եւ զինուորական անձնական դիւանի պաշտօնեաներուն թիւը եւ մեծապէս կրճատել այս դիւաններուն ծախքերը: Իւրաքանչիւր նախարար իր տրամադրութեան տակ պիտի ունենայ ինը պաշտօնեաներ, բացի կարգ մը գլխաւոր նախարարութիւններէ: Մինչեւ հիմա նախարարները սովորութիւն ունէին մեծ թիւով «մասնաւոր կցորդներ» նշանակելու: Ատեն մը միայն մէկ նախարար հարիւրէ աւելի կցորդներ ունէր:

Եթէ հաւատանք զանազան տեղեկութեանց, անմիջապէս որ Ռէյնօ պարզել սկսած է իր ծրագիրը, ընկերվարական նախարարները փոշած են.— «Անընդունելի են»: Ընկերվարական Ժիւլ Մոք եւ Տանիէլ Մայէր կորովի բողոք բարձրացուցած են մասնաւորաբար այդ ծրագրին խնայողութեանց վերաբերեալ մասին դէմ, որոնց հետեւանքով հարկ պիտի ըլլայ ճամբել հազարաւոր պաշտօնեաներ կառավարական վարչութեանց իր ազգայնացուած ձեռնարկներուն մէջ:

Նոյն իրիկուն իսկ, նախարարական մասնակի ժողով մըն ալ տեղի ունեցաւ, ուսումնասիրելու համար Ռէյնոյի առաջարկները: Ելմտական նախարարը իր կողմէ յայտարարած է թէ՝ իր ծրագիրներուն տառն ու ոգին հակասահմանադրական չեն բնաւ: Հաղորդած է նաեւ թէ նոր օրէնք մը պիտի առաջարկէ «թրըսթ»ներուն դէմ: Թերեւս այս օրէնքը գոհացում տայ ընկերվարականներուն, եւ մեղմէ զանոնք աւելի հաշտարար ըլլալու: Նախարարին պատրաստած օրինագիծերը Ազգ. ժողովին պիտի ներկայացուին յառաջիկայ երկուշաբթի կամ երեքշաբթի օր: Եթէ ընդունուին, պիտի յայտարարուին մասնաւոր հրամանագիրներով:

★ Արտաքին նախարար Շուման հաղորդեց խորհուրդին թէ Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա պատրաստած են ծանուցագիր մը, որ շուտով պիտի յանձնուի Խ. Միութեան, դիւրացնելու համար ուղղակի բանակցութիւնները դաշնակիցներու եւ Մոսկուայի միջեւ:

★ Ցորենի արտադրութեան ընկերակցութիւնը անբաւական կը գտնէ նոր գինը, 2300 Ֆրանք (իրենց պահանջն էր 2460 Ֆր.): Պաշտօնական շրջանակներուն մէջ գիտել կուտան թէ ագարակատէրերուն սովորութիւնն է միշտ բողոքել կառավարութեան որեւէ կարգադրութեան դէմ:

★ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ունկնդրութիւն խնդրեց նոր վարչապետէն, խորհրդակցելու համար աշխատավարձքի յաւելման եւ ապրուստի սղութեան մասին:

ՆՈՐԷՆ ԺԽՈՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Համայնավարները Ազգ. ժողովի Չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, երրորդ անգամ ըլլալով, նորէն ջանացին արծարծել դպրոցներու աշխարհականացման խնդիրը, պահանջելով ջնջել ծանօթ հրամանագիրը: Երեսփոխաններու մեծամասնութիւնը, թէ ձախակողմեան եւ թէ աջակողմեան, խափանարարութիւն նկատեցին այս առաջարկը, եւ բուռն կերպով բողոքեցին համայնավարներուն դէմ, որոնք նորէն անորակելի բացատրութիւններ գործածեցին իրենց հակառակորդներուն դէմ: Մասնաւորաբար ուշադրութիւն գրաւեցին համայնավար երեսփոխանուհիներու հանած ժխորն ու բացագանչութիւնները: Թերթերը կը գրեն թէ տիկին մը, նոյնիսկ արտասանեց այնպիսի բառեր որոնք պուլվարներու բառարանէն փոխ առնուած էին:

Համայնավարներու առաջարկը քուէարկութեան դրուելով, մերժուեցաւ 183ի դէմ 407 ձայնով: Թերթերը կը գրեն թէ՝ աշխարհականացման խնդիրը վերստին արծարծելով, համայնավարներուն դիտաւորութիւնն է գժտութիւն յարուցանել դահլիճի ընկերվարական եւ ոչ-ընկերվարական անդամներուն միջեւ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՐԱՆԻ շահը, Մոհամմէտ Ռէզա, որ այս պահուս Լոնտոն է, պատասխանելով Վէնսան Օրիոլի հրաւէրին, Փարիզ պիտի գայ Օգոստոս մէկին, քանի մը օր մնալու համար:

ԿԻՊՐՈՍԸ եւս կը պահանջէ Յունաստանի թագաւորը, փոխարէն յանձն առնելով նաւային խարիսխներ տրամադրել Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, Կրետէի մէջ:

ՆԻՒԹԵՐ ՈՒ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տգէտ ու ստրկամիտ «Հայերին» —nomina sunt odinsa — իրենք զիրենք ուրիշների հետ համեմատել ու տարբերել կարենալու ու իրենց Հայ լինելու պատւի աստիճանը խորապէս ըմբռնելու համար.—

Ա.

Ահա թէ ինչ, իրեն համար խրատական, տողեր կարող է գտնել ու կարդալ ամէն մի «Հայ» ռուս պատմագէտ գնդապետ Վ. Պոտտոյի 1885 թ. «Կովկասեան պատերազմ» վերնագիրը կրող եռահատոր գրքի երրորդ հատորի 719/720 էջին մէջ.—

«Արքեպիսկոպոս Յովսէփին (իշխան Արղութեանին) առաջարկեցին պատրաստել նախագիծը այն պայմանագրին, որ պիտի կնքուէր Ռուսաց կայսերական դրան եւ հայ ազգին մէջ»:

«Այս պայմանագրի հետաքրքրական յօդուածներից մինը մնում է Հայերի կողմից դրուած այն պայմանը, որով իրենց (Ռուսիոյ միջնորդութեամբ ազատուելիք) երկրին մէջ պիտի չհաստատուէր (Ռուսիոյ մէջ եղած) ճորտատիրական կարգը, քանի որ դա (ճորտատիրական կարգը) բոլորովին յատուկ չէ հայ ժողովրդի բնաւորութեան: Հայերը յենում էին իրենց պատմութեան վրայ եւ մատնանշում էին այն փաստը, որ երբ Յոյները, Հայաստանի մի մասին տիրելուց յետոյ, ցանկացան հայ ժողովրդի մէջ կիրարկել ճորտատիրական կարգերը ու Հայերը դարձնել յունական կալուածատէր — իշխանների ստրուկները, (Հայ) ժողովուրդը անցաւ Պաղտատի արաբական խալիֆաների հպատակութեան տակ՝ գերադաս համարելով ծանր քաղաքական կախումը օտարից, քան թէ զրկուել իր ներքին ազատութիւնից իր երկրին մէջ»: (Փակագծերի մէջ բերած բառերը իմն են — իմաստները հասկանալի դարձնելու համար: Ա. Վ.):

Ռուսիոյ Կատարինէ Բ. կայսրուհու օրով — 1762— 1796 թ.— ռուսասէր ու հայրենասէր ու գիտակից հայ մարդկանց մի խումբ — Լազարեաններ, իշխան Արղութեան — Երկայնաբազուկ եւն, յանձին Յովսէփ Արքեպիսկոպոս իշխան Արղութեանի, դիմում էր կատարել կայսրուհուն, խնդրելով որ Ռուսիան ազատէ Պարսկաստանի տիրապետութեան տակ գտնուող Հայաստանի մի մասը: Այդ առիթով է որ Յովսէփ Արքեպիսկոպոսը, իր գաղափարակիցների հետ միասին, պատրաստած է եղել մեր վերը յիշած պայմանագրի նախագիծը: Ուշադրութեան արժանի հանգամանքը, ըստ իս, այն է որ ճորտատիրական կարգերը հայ ժողովրդի համար անընդունելի համարող այդ հայ մարդիկը եղել են իշխաններ, մեծամեծներ ու մեծահարուստ վաճառականներ եւ դա տեղի է ունեցել Ռուսիոյ մէջ տիրող ճորտատիրական կարգերը պաշտօնապէս վերացնելուց (1861), գրեթէ հարիւր տարի աւելի առաջ ...

Այստեղ աւելի քան տեղին է վերյիշել Հայերիս համար վիրաւորական այն դարձուածքը, որ ռուս մեծագոյն բանաստեղծ Պուշկինը — մեր վերը բերած պատմական հանգամանքին անտեղեակ — իր «Կովկասեան գերի» բանաստեղծութեան մէջ, լեռնցի մօր բերանով, կռուից փախած իր որդին պարսաւելու համար, գործ է ածում.— «Դու վախկոտ ես, դու ստրուկ ես, դու Հայ ես»: Ցաւալի է, որ ժամանակակից հայ իրազեկ մարդկանցից չէ եղել մէկը, որ մօտաւորապէս հետեւեալ մի երկտողով դիմէր Պուշկինին.—

«Զէ՞ որ, մեծդ Պուշկին, ներկայիս, եթէ եւրոպական ազգերի մէջ դեռ կայ մի երկիր ու ժողովուրդ, որ շարունակում է ապրել ճորտատիրական մի կարգուսարք, դա ձեր Ռուսներիդ, եւ մեր Հայերիս, ներկայ հայրենիք Ռուսաստանն է եւ չէ՞ որ — եթէ չգիտէք, հաճեցէք գիտնալ— մօտաւորապէս 1765 թ., մօտ 65 տարի դրանից առաջ, գիտակից ու հայրենասէր հայ մարդկանց մի խումբ՝ իշխաններ, ազնուականներ ու մեծահարուստ վաճառականներ — այդ եւս գիտցէք —, երբ, Կատարինէ կայսրուհու օրով, իրենց հին հայրենիքը, Հայաստանը, Պարսից լուծից ազատելու համար, խնդրամատոյց էին լինում Ռուսաստանին, պայման էին դնում որ, Հայաստանը ազատելու դէպքում, ազատարար Ռուսաստանը իր ճորտատիրական կարգերը չմտցնի իրենց նորազատ հայրենիքում ... Ուստի, մեծդ ու հանճարեղդ Պուշկին, չէ՞ք կարծում որ, այս բոլոր հանգամանքները վերյիշելով, ամէնից քիչ ձեզ էր վայելում ոչ միայն այդ ստրուկ բառով —նոյնիսկ լեռնականի բերանով — մեզ, Հայերս որակելու, այլեւ, առհասարակ, զայն —ստրուկ բառը— յիշելու քանի որ ձեզ քաջ յայտնի է նոյնպէս եւ այն, որ բոլոր ռուս ընտրանին, որոնց թւում եւ դուք, ինչպէս եւ բոլոր ռուս գրողները ու մտաւորականները — կարելի է թէ շատ աննշան ու պատահական բացառութեամբ —, տիրող կարգերի հետեւանքով, իրենց ճորտերի վաստակովն են ապրել ու շարունակում են ապրել դեռ մինչեւ այսօր ...»:

Ճիշդ է որ այդ վիրաւորական որակումը լեռնականինն է եւ ոչ իր, Պուշկինի, անձնական կարծիքը մեր մասին: Ճիշդ է նոյնպէս եւ այն, որ 1829 թ. իր «Ճանապարհորդութիւն յԱրզըրում» գրուածքին մէջ, Պուշկինը շատ մեծ սիրով ու գովասանքով է խօսում իրեն ուղեկից հայ երիտասարդ Արտէմի մասին եւ, ինչպէս ճիշդ էր նկատել, այժմ հանգուցեալ, ինժ. Ն. Տէր Միքէլեանը, եթէ «Կովկասի գերի»ն Պուշկինը գրած լինէր 1829 թ. յետոյ, նա երբեք չպիտի Հայերը «ստրուկ» անուան արժանացնէր լեռնականի բերանով անգամ:

Այդ օրինակ անհիմն ու թեթեւ խօսքերը à la «դու ստրուկ ես, դու Հայ ես», յաճախ ոտանաւորի յանկերգը յարմարեցնելու համար յօրինուած, անցնում են, Վահան Տէրեանի ասած, «Չար մշուշի պէս անհետ».—

Բ.

Այլ առակք լուարուք:

Կեմբրիջի համալսարանի Պրոֆ. A. Huttunը իր Anthropologieի հնագիտական ուսումնասիրութեան մէջ, խօսելով Հայերի ծագման ու անցեալի մասին, ասել է, ի միջի այլոց, հետեւեալը.—

«Որչափ Հայերը իրաւունք պիտի ունենային հպարտ լինելու, եթէ գիտենային իրենց անցեալի մեծութիւնը ! դժբախտաբար, նրանք ծանօթ չեն իրենց անցեալին». (Տես Ա. Աթանասեան «Temoinages sur l'Origine des Arméniens» վերնագրով ֆրանսերէն գրքոյկը):

Հռչակաւոր անգլ. գիտնական արեւելագէտ Sayceը մօտաւորապէս նոյնն է ասել իր հայ բարեկամներին.—

«Եթէ դուք, Հայերդ, գիտենայիք ձեր ցեղի ճշգրիտ պատմութիւնը ու նրա կատարած դերը Արեւելքում, իրաւամբ պիտի պարծենայիք միայն ձեր անցեալով եւ այլեւս պիտի չտարուէիք ուրիշ ազգերի պատմութեամբ»:

Անդրիու Ուայթ — Միացեալ Նահանգների դեսպանը Գերմանիայում եւ հիմնադիրը Քորնէլ համալսարանի, իր ինքնակենսագրութեան մէջ, հետեւեալն է գրում Հայերիս մասին.—

«Հայերը մեծ եւ ազնիւ կարողութիւններու տէր ժողովուրդ մըն են. անոնք պահեցին իրենց քաղաքակրթութիւնը դարերու ընթացքին ճնշման տակ, որ կրնար ճզմել ուեւէ ուրիշ ժողովուրդ: Հայը երկրագունդիս ազնուագոյն ցեղերէն մէկն է: Եթէ ինծի հարցուէր անունները ամենացանկալի ցեղերուն, որոնք գաղթով ամերիկեան ժողովուրդին վրայ կրնային աւելցուիլ, ես պիտի տայի ամենաառաջիններուն կարգին Հայու անունը»: (Տես Գ. Լազեան, ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ, էջ 286).—

Ճէյմս Բրայս, նախարար եւ դեսպան Մեծն Բրիտանիոյ եւ պատմաբան — հայ ժողովուրդի մասին գրում է.—

«Ամբողջ Արեւմտեան Ասիոյ բնակիչներուն մէջ Հայերը առաջին տեղը կը գրաւեն: Մտաւորական եւ բարոյական յառաջադիմութեան կարողութեամբը, կամքի եւ նպատակի բնական զօրութեամբ, վեր են իրենց բոլոր դրացիներէն — ոչ միայն Թուրքերէն, Թաթարներէն, Քիւրտերէն եւ Պարսիկներէն, այլեւ Ռուսներէն: Անոնք զօրաւոր ցեղ մըն են, զօրաւոր՝ ոչ միայն ջիղերով եւ մկաններով, գործունեայ եւ կորովի Փիլիքսպէս, այլեւ գերազանց մտային ոյժով»: (Տես նոյնգիրքը, «Հայաստան եւ Հայ Դատը» էջ 287):

Տր. Ճէյմս Լ. Բարթըն (Ամերիկեան Պորտի քարտուղարը) ասել է հետեւեալը.—

«Տուր Հայու դրամագլուխ եւ արդար կառավարութիւն մը եւ ան կրնայ տասը տարուան մէջ ամբողջ Թուրքիան Եդեմի դրախտին վերածել»:

Հէր Հօթ իր «Հայաստանի անցեալն ու ներկան» գրքին մէջ հետեւեալն է ասում Հայերի մասին.— «Որչափ թափանցենք Հայոց հնաւուրանցեալին, այնչափ կ'ըմբռնենք անոնց շինարար եւ լուսաւոր դերը քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ»: (Նոյն):

Ֆրանսացի հռչակաւոր գիտնական բուսաբան J .de Tournefort, որ, 17րդ դարի վերջերը գիտական նպատակներով կատարած իր ճամբորդութեան ժամանակ, եղել է Տփխիս, Երեւան, Էջմիածին, Սպահան — այն ատենուան մայրաքաղաքը Պարսկաստանի, Նոր Ջուղա եւն., իր բուսաբանութեան երկհատոր գրքին մէջ մեզ, Հայերիս, ի միջի այլ խօսքերի, նուիրել է հետեւեալ երկտողը.

« A mon avis, par sa probité, le peuple Arménien est le premier peuple du monde entier»!:

Տր. Է. Ճ. Դիլլըն —յայտնի անգլիացի գրող՝ իր Մերձաւոր Արեւելքի մասին գրած գրքին մէջ ասում է Հայերի մասին .—

«Անատոլուի մէջ Հայերը միակ քաղաքակրթող տարրն են. անձնազոհութեան աստիճան ճարտար են եւ չեն վհատիր այնպիսի պայմաններու տակ, որոնք կրնային ահ ու սարսափ ազդել մարդկային ցեղին ստուար մասին: Իրենց լաւագոյններէն հերոսներ եւ մարտիրոսներ կը դարբնուին»: (Տես Գ. Լազեան, «Հայաստան եւ Հայ Դատը», էջ 286):

Լորտ Պայրըն, հռչակաւոր անգլիացի բանաստեղծը ասել է 1817 թ. Վենետիկ.—

«Թերեւս դժուար լինի գտնել ուրիշ որեւէ ազգի տարեգրութիւնները աւելի նուազ արատաւորուած, քան Հայոցը: Անոնց առաքինութիւնները խաղաղասէր կեանքի արդիւնք են, իսկ թերութիւնները հետեւանք բռնակալութեան»:

Գերմանիայի յայտնի գիտնական եւ հայագէտ, մի քանի տարի առաջ դժբախտ պատահարի հետեւանքով վախճանած, պրոֆ. Յ. Մարկվարտ ասում է.—

«Մի ժողովուրդ, որ ծնել է այդպիսի դէմքեր — Սուրբ Սահակ եւ Սուրբ Մեսրոպ— եւ որ գիտէ մեծարել նրանց, որպէս իր հերոսների, չէ կարող երբեք կործանուել՝ հակառակ ամէն կարգի Թուրք, քիւրտ, թաթար, պարսիկ ժողովուրդների, ինչպէս նաեւ հակառակ բոլոր մեծ պետութիւնների, միասին առած» (J. Marqvart, էջ 7—8 «Հայերէն այբուբենի ծագման մասին):

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱՉԵԱՆՑ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Քաղաքական ահաբեկումներ

Իտալիոյ համայնավար առաջնորդին՝ Թոլիաթթիի դէմ սարքուած մահափորձին առթիւ, անգլիական թերթ մը գիտել կուտայ թէ քաղաքական ահաբեկումները միշտ ալ չեն յանգիր սպասուած յեղափոխութեան կամ բարենորոգումներու: Քաղաքական սպանութեանց երկար ցանկը կ'ապացուցանէ որ ընդհանրապէս հակառակ արդիւնք կուտան:

Երբ սերպ ազգայնականները պատրաստեցին Աւստրիոյ Արհիդուքս՝ Ֆրանց Ֆէրտինանտի սպանութիւնը, անոնք կը յուսային ձեռք բերել հաւասար եւ ինքնավար իրաւունքներ, իբրեւ Սլաւներ, Աւստրօ-Հունգար կայսրութեան մէջ, եւ իրենց մտքէն չէր անցներ համաշխարհային պատերազմ մը:

Քանի մը շաբաթ վերջ, Ֆրանսացի ազգայնականը որ սպաննեց Ֆրանսացի ընկերվարականներու պետը՝ Ժօռէսը, կրկնակի անխոհեմութիւն մը գործեց: Տեղեակ չըլլալով որ Ժօռէս կը ներկայացնէր ընկերվարական կուսակցութեան չափաւոր թեւը, այս ազգայնականը սպաննեց կարեւոր անձնաւորութիւն մը, որ կրնար խափանել պատերազմը կամ կանխել այն բարոյական կազմալուծումը որ կը սպառնար ֆրանսական բանակին, 1917ին:

Ընկերվարական կուսակցութիւնը, իր պետին կորուստով՝ հեռու նեղութեան մատնուելէ, ընդհակառակը ունեցաւ նահատակ մը որ ներշնչումի առարկայ դարձաւ ֆրանսական ձախ թեւին: Լէոն Պլումի հաշտարար հակումները վերջերս, երբ ֆրանսացի ընկերվարականները եւ համայնավարները մեծազումար կրճատումներ պահանջեցին զինուորական վարկերէն, տակաւին ազդեցութիւնը կը կրեն Ժօռէսի նահատակութեամբ-նուիրագործուած հակապատերազմեան աւանդութեան:

Ժօռէսի սպանութիւնը ներշնչեց Ֆրետրիխ Ատլէրը, ականաւոր Աւստրիացի ընկերվարականի մը տղան, որ սպաննէ Աւստրիոյ պատերազմական նախարարութեան կարեւոր մէկ անդամը՝ Կոմս Շթիւէրկ: Ատլէր թէեւ մահուան դատապարտուեցաւ, բայց վերջը աւստրիական յեղափոխութեան ատեն ազատուեցաւ եւ Երկրորդ Միջազգայինի քարտուղար եղաւ, հակառակ այն իրողութեան որ Մարքսեան կուսակցութիւնները կը դատապարտեն անհատական ահաբեկումը — ոչ թէ բարոյական պատճառներով, այլ այն հաւանական քայքայիչ ազդեցութեան համար, որ կրնայ ունենալ յեղափոխական զանգուածին շարժման վրայ: Եւ յետոյ, փոխ վրէժը կրնար առաջնորդել յաճախ կուսակցութեանց ջնջումին:

Արեւմտեան ընկերվարական կուսակցութիւնները Ատլէրի արարքը նկատեցին ոչ թէ անհատական ահաբեկում, այլ իբրեւ ցոյց մը Աւստրիոյ յարձակողական պատերազմին: Այսուհանդերձ իրողութիւնը այն է որ պատերազմի ընթացքին վրայ որեւէ ազդեցութիւն չգործեց:

Գերմանիան կորսնցուց մեծ գործարանատէր մը, արտաքին նախարար Ռաթընաու: Երբ 1922ին ազգայնական խմբակ մը սպաննեց զայն, դէպքը որ եւ է ազդեցութիւն չունեցաւ քաղաքական կեանքի վրայ: Ասիկա պատահեցաւ երբ նացիական նախակարապետները արդէն քաղաքական ահաբեկումներու ցուցակ մը ունէին: Անոնք սպաննեցին գերման համայնավար կուսակցութեան հիմնադիրը, Քարլ Լիպնեխթ, եւ Ռօզա Լիւքսեմպուրկը, ինչպէս և ընկերվարական պետեր եւ Պավարիայի նախագահը, Քուրթ Այզնըր:

Բայց այս բոլոր սպանութիւնները արգիլք չեղան որ Ընկերվարական եւ համայնավար շարժումը զարգանայ Գերմանիոյ մէջ:

Ակներեւ է որ Թոլիաթթիի սպանութեան փորձը կը միտէր տկարացնելու Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը: Երբ նացիները 1933ին իշ—

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԻՍՏ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ »

Հալէպի «Արեւելք»ը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (8 Յուլիս).—

... «Ոչ միայն ունայնամիտ էին եւ տղայ՝ մեր հակառակորդները, այլեւ սոփեստ: Գիտակցաբար ստախօս: — 1947ի Մայիսի սկիզբը, երբ վրան ու տակը 51.000 Հայեր ներգաղթած էին հայրենիք, Նիւ Եորքի Ազգային Խորհուրդի ջոջերէն Տօքթ. Մ. Բնակունի (նաեւ ներգաղթի կոմիտէի քարտուղար), կը յայտարարէր «Համահայկական Կոնգրէս»ի բեմէն՝ ի լուր հայ աշխարհի.

— «Անցեալ տարի (1946)ին) սովետական Հայաստան վերադարձան աւելի քան 60.000 Հայեր: (Համաձայն «Սովետական Հայաստան» ամսագրի 1946 Դեկտեմբերի թիւին՝ 1946ին ներգաղթողներու թիւն է մի միայն 50.735,— «Արեւելք»): Յառաջիկայ քանի մը տարուան ընթացքին, 500.000 — 600.000 Հայեր եւս պիտի ընդունուին հայրենիք»:

Բնակունիները առանձին չէին իրենց թունաւոր լաւատեսութեան մէջ: Երեւանէն մինչեւ գաղթաշխարհի վերջին անկիւնը, բոլշեւիկ փարախաքինները նոյն յանկերգը կը հնչեցնէին, մասնաւոր հրահանգով, հայրենասէր հայ բազմութիւնները բարոյապէս ենթարկելու համար Խ. Միութեան եւ անոր արտասահմանեան գործակալներու լուծին: — «Ներգաղթե՞լ կ'ուզես: Հրաժարէ Դաշնակցութենէն, հրապարակաւ նախատէ զայն, ոտնակոխ դարձուր ազգային բոլոր սրբութիւնները, հայհոյէ Հ. Մ. Ը. Մ.ին, եւ կը ստանաս մուտքի վիզադ»: Ոչ աւելի, ոչ պակաս: Ողբերգութիւնը մէջտեղն է, եւ մինչեւ այսօր հազարաւորներու հոգին կը մնայ երէկուան այս թրքութենէն, — բոլշեւիկեան բարքերու անսանձ սապատակութենէն:

Ի՞նչ պատկեր կը պարզուի այսօր:

Երկու տարուան ընթացքին (1946—1947) մօտաւորապէս 86000 դժբախտներ տարտղնելէ վերջ խորհրդային տափաստաններու վրայ, Երեւան հարկ կը զգայ այսօր «Խիստ սահմանափակել» ներգաղթը, ինչպէս կը հաւաստեն «լուատեղեակ»ները, — անոնք որ ձիւն բերին ծաղկեալ ու բարգաւաճ գաղութներու գլխուն, ու այսօր կը փորձեն արդարացնել Մոսկուայի նենգութիւնները՝ ձրի պատրուակներով:— «Միջազգային չփոթ կացութեամբ» եւ բնակարանային սուր տագնապով» ...:

Տեսէք թէ ինչ կը գրէ անոնցմէ մէկը:—

«Պարզ է, թէ այս տարի ներգաղթը ամբողջ արտասահմանէն, ինչպէս նաեւ մեր գաղութներէն՝ պիտի ըլլայ խիստ սահմանափակ: Կը կարծենք, թէ այս կացութեան պատճառը պէտք է փնտռել, միջազգային չփոթ կացութեան հետ միատեղ, Սովետ. Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող բնակարանային սուր տագնապին մէջ»: («Զարթօնք», ռամկավար, 29- 6 - 1948, Հ. Սեդրակեան):

Այս իմաստուն բանբերները ո՞ւր էին երէկ, երբ կը դիմէինք իրենց խղճին՝ որպէսզի օդային խոստումներով չօրօրեն միամիտ եւ անգէտ բազմութիւններ, ներգաղթի կարելիութիւնները չափէն չօշափելի տուեալներու վրայ — հողով ու բազուկով — եւ պատճառ չդառնան միջակօրեար խաւերու քաղցին ու մերկութեան:

Ինչո՞ւ «գաղտնիք» էր այս ճշմարտութիւնը՝ երէկ, ու «պարզ» կը դառնայ այսօր, «հրաշիւք իմն»:

խմնութեան գլուխ անցան, շատ մը համայնավար պետեր սպաննեցին, բայց համայնավարները ունեցան նոր պետեր, որոնցմէ կը վախնան հիմա հակառակորդները:

Ռուսական օրինակը աւելի ազդու է: 1918 Սեպտեմբեր 1ին Ֆէնի Քափլան անուն աղջիկ մը զարկաւ Նիքոլա Լենինը, որ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ եւ չորս ու կէս տարի կաղաց եւ ի վերջոյ մեռաւ: Արդիւնքը այն եղաւ որ 1918 Սեպտեմբերին սկսաւ բոլշեւիկեան ահուսարսափը:

1935ին Ստալինի բարեկամ եւ գործակից Քիրովի սպանութիւնէն վերջ, մեծ մաքրագործում մը տեղի ունեցաւ սրբելով պոլշեւիկեան վարչաձեւին դէմ սարքուած դիմադրական ճակատը:

Կարելի է առարկել թէ Ֆրանսացի նախարար Պարթուի եւ Եուկոսլաւիոյ Թագաւոր Աղեքսանդրի սպանութիւնը, 1935ին Մարսիլիոյ մէջ, փոխեցին աշխարհի պատմութիւնը, յետաձգելով այն մեծ Դաշնակցութիւնը, որ կազմուած էր Հիթլէրի դէմ, որովհետեւ Պարթու կը ծրագրէր Արեւելեան – Արեւմտեան դաշնակցութիւն մը եւ Լավալ խանգարեց ծրագիրը Պարթուի մահէն վերջ:

Այս բոլորէն կ'երեւայ որ քաղաքական ահաբեկումները յաճախ սպասուած արդիւնքը չեն տար:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ »Ը

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յապաղած).— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի տարեկան դաշտահանդէսը — նուիրուած հայ հերոսներու անմահ յիշատակին — տեղի ունեցաւ 11 Յուլիս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի ծառախիտ եւ օդասուն պարտէզին մէջ: Առաւօտէն սկսած նահապետական սովորութեամբ Պուլվար Օտտոյի իւրաքանչիւր հայ ընտանիք իր տեղը գրաւած էր արդէն զոյգ եռագոյններու եւ անմահ հերոսներու նկարներուն շուքին տակ:

Իսկական ուխտագնացութեան օր մըն էր: Ժամը 3ին հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Մշակ բանուոր»ով զոր ներդաշնակութեամբ երգեցին Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի սանուհիները եւ որ ունկնդրուեցան յոտնկայս:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին Օր. Օր. Զուարթը, Աղաւնին, Վերժինէն, Հեղինէն, Արաքսին, Շողիկը, Եզօեանը եւ Անդրանիկը իր ջութակով: Բոլորն ալ շատ յաջող: Նոյնքան յաջող էին Արենոյշներու, Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի հայկական պարերը հայրենի տարազով: Այս գեղարուեստական բաժնին պատրաստութեան առթիւ իրենց սիրայօժար աջակցութիւնը բերին Տիկիններ Մ. Շամլեան, Ք. Արզումանեան եւ Ա. Սուքիասեան: Մեր խորին շնորհակալութիւնները այս առթիւ:

Ժամը 4.30ին նախագահ ընկեր Գ. Գէորգեան ձայնը տուաւ օրուան բանախօսին՝ ընկեր Ս. Տէր Թովմասեանի, որ խօսեցաւ աւելի քան մէկ ժամ, պարզելով մասնաւորապէս 19րդ դարու վերջին կիսուն հայ ժողովուրդի ապրած դժոխային պայմանները եւ թէ ինչպէս Աբովեաններ, Նալբանդեաններ, Րաֆֆիներ ու յետոյ Ահարոնեաններ իրենց յեղափոխական գրու մարտակոչերով ու գրականութիւնով իրական կեանքի կոչեցին Սրսորդ Աւօները, Ֆարհատները, Արսլանները, Արաբոներով, Աղբիւր Սերոբներով, Անդրանիկներով, Մուրատներով, Գէորգ Չաւուշներով եւ շատ ուրիշներով, մինչեւ Սարդարապատ, Ղարաքիլիսէ, Բաշ Ապարան, մինչեւ 1918«Մայիս 28»ը: (Ծափեր):

Ընկերը իր բանախօսութիւնը վերջացուց այսպէս — Հերոսները գիտակցօրէն մեռան, վասնզի ուզեցին իրենց անձնուիրութեամբ ազատել հայ ժողովուրդը, ազատագրել Հայաստանը: — Այսօր զէնքի հերոսութիւն չկայ, ճիշդ է, բայց հերոսութիւնը միայն զէնքո՞վ կ'ըլլայ: Կան եւ ուրիշ տեսակի հերոսութիւններ: Նոյնքան հերոսական է, օրինակ երբ հայ մայրը տունին մէջ իր զաւակին հայեցի դաստիարակութեան հոգ կը տանի: Եթէ մինչեւ բախտաւոր օրուան հասնիլը կրցանք հայ պահել այս ժողովուրդը, հերոսութիւն է:

Բանախօսութենէն վերջ գանձուկ մը աճուրդի դրուելով, կարճ ժամանակի մէջ բարձրացաւ մօտ 30.000 ֆրանքի:

Ամէնէն վերջ Պ. Օտտոյի Ադամեան թատերախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Աշոտի յաջողութեամբ ներկայացուեցաւ Մեծ Հայրուն, Ա. Ահարոնեանի «Էլ մի աղօթիր»էն պատկեր մը որ խորունկ տպաւորութիւն գործեց հանդիսականներու վրայ: Յետոյ սկսան յեղափոխական երգերը: Ժամանակը կ'անցնէր, բայց ո՞րու հոգ: Չէ՞ որ հայ «Հերոսներու օրն» էր:

Բարե՛ւ բաց աչքերով կոյրերուն, սուտ խուլերուն եւ մանաւանդ անմեղ աղջիկներու պարի փորձերուն լրտես ուղարկողներուն:

Արմաղան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, հինգերորդ հատոր: Ընկերաբանական եւ գրաբանական հարցեր: (Ազգութիւնը հիմք մարդկային ընկերութեան.— Անհաւասարութիւնը կեանքի մէջ.— Մտաւորականութիւն եւ կուսակցութիւն.— Անկախութիւնը պահանջ ազգային գոյութեան.— Սեռը եւ նիւթը բանահիւսութեան մէջ.— Բանահիւսական ճարտարապետութիւն: Տպ. Հայ Ճեմարանի, Պէյրութ, 1948: Գինը եօթը լիբ. ոսկի:

ԱԼԻՔ, գրական, պատմական եւ գիտական կիսամսեայ, Թիւ 1 եւ 2, Շտուտկարտ, 1948: Խմբագիր՝ Ս. Նայիրի: Հասցէ.— Bad – Cannstatt, Neckartalstrasse 127 (Allemagne):

ՍԿԱՈՒՏԻՆ ԱԼՊՈՄԸ, Հրատ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆիքսի մասնաճիւղին, Արիններու խմբապետութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30ամեակին եւ Յունաստանի շրջանի կազմութեան 25ամեակին առթիւ: Աթէնք, 1948: Տպ. «Ազատ Օր»:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Դ.

Աշոտ Երկաթ կը լսէր անմեղ մանուկներու այդ արտաքին աղաղակները ու սիրտը կ'ուռենար յուզումէն: Իսկ երբ մօտեցաւ Մասիսին, երբ տեսաւ անոր ալեզարդ գագաթը, փղձկեցաւ յանկարծ ու աչքերը լեցուեցան արցունքով:

Սիրուն էր Մասիսը: Վիթխարի հսկայի նըման, հպարտութեամբ կը նայէր չորս կողմը: Ամէն ինչ փոքր կ'երեւար անոր համար, մանր ու ստոր. ինքն էր միայն ամէնքէն վեհ ու բարձր: Իր շուրջը պատած էր խաւարը, իսկ իր գագաթը, ուր կը տիրէին յաւերժական ձիւնն ու սառոյցը, բուքն ու մրրիկը, դեռ ոսկեզօծուած էր արեւի թոյլ ճառագայթներով:

Ծիրանի քող էր ձգուած այդ գագաթին վըրայ, այդպէս էր որ Հայոց աշխարհի հսկան կ'ընդունէր իր տէրը, իր թագաւորը:

Բայց հետզհետէ այս պատկերը նօսրացաւ ու չքացաւ: Աներեւոյթ ձեռք մը յանկարծ վերցուց ծիրանի քողը հսկայ Մասիսի գագաթէն եւ ընկղմեց խորին խաւարի մէջ: Այժմ միայն անոր լայնարձակ ստուերը կ'երեւար:

Աշոտ Երկաթի սիրտը նեղուեցաւ: Ան կ'ուզէր երկար, երկար նայիլ այդ գագաթին ու յագենալ անով, մինչ ահաւասիկ խաւարը ծածկեց ամէն ինչ եւ չթողուց որ Հայոց Թագաւորը իր կարօտն առնէ: Աւելի արագացուց ան իր ձիուն ընթացքը: Գիշերը հետզհետէ կը տարածուէր ամէն կողմ. անհրաժեշտ էր շուտ տեղ հասնիլ, հանգստանալ եւ հանգիստ տալ զօրքերուն:

Յանկարծ խորին մթութեան մէջէն լսուեցան ձիու դոփիւններ: Ո՞վ էին, ի՞նչ ձիեր էին, թըշնամի՞ թէ բարեկամ. չգիտէր. բայց անկասկած էր որ դիմացի կողմէն ձիաւոր գունդ մը կու գար: Աշոտ Երկաթ նշան ըրաւ եւ իր զօրքերը կանգ առին:

Բայց դիմացէն եկող գունդը աներկիւղ կը շարունակէր առաջ գալ. այնպէս կը թուէր, թէ կամ իրապէս աներկիւղ զինուորներ էին անոնք եւ կամ չէին տեսներ իրենց դէմ գտնուող թշնամին: Երբ բաւական յառաջացան անոնք, Աշոտ Երկաթ սուրը հանեց պատեանէն եւ գոչեց խրոխտ ձայնով.

— Ո՞վ է եկողը, բարեկա՞մ թէ թշնամի:

— Կեցցէ Աշոտ Երկաթը, ապրի Մարտիրոս հայրը, գոչեցին նորեկները ու կանգ առին Աշոտի գունդին մօտ:

Աշոտ Երկաթ ու Մարտիրոս վանահայրը ողջագուրուեցան: Ծերունի վանահայրը ամուր մը սեղմեց Աշոտ Երկաթը իր կրծքին եւ մրմնջեց.

— Կորսուածը գտնուեցաւ. այժմ վստահ եմ որ պիտի ապրի Հայաստանը:

Երկու խումբերն ալ, որոնցմէ մէկուն առաջնորդն էր մեզ ծանօթ Գէորգ Մարզպետունի իշխանը, իրարու միացան եւ սրարշաւ շարունակեցին իրենց ընթացքը: Հեռու չէր Կողբ գիւղաքաղաքը, ուր պիտի իջեւանէր Աշոտ Երկաթը իր զօրքով:

Արդէն հեռուն կ'երեւար գիւղաքաղաքը, երբ յանկարծ քանի մը նետեր թռան օդին մէջէն եւ խումբ մը, սուրերը քաշած, յանկարծակի յարձակում գործեց Աշոտ Երկաթի զօրքերուն վրայ:

— Դաւաճանութիւն, գոչեց Աշոտ Երկաթ եւ փոթորիկի մը պէս նետուեցաւ թշնամիներուն վըրայ:

— Վատ է անարգ... մրմռաց Մարտիրոս վանահայրը:

— Աշոտ սպարապետն է, ան դրժեց իր խօսքը եւ կրկին դաւաճանեց, աւելցուց Գէորգ իշխանը եւ իր խումբին գլուխն անցած՝ յարձակեցաւ թշնամիին վրայ:

Մթութեան մէջ սուրերու չկահւնը միայն կը
րուն առաջնորդն էր Աշոտ սպարապետը, չդիմա-
րուն առաջնորդն էր Աշոտ սպարապետը, չդիմանալով Աշոտ Երկաթի բուռն յարձակումին, փախուստի դիմեց եւ ապաստանեցաւ Կողբ. բայց Աշոտ Երկաթի զինուորները շարունակեցին հետապնդել զայն: Շուտով գիւղաքաղաքէն դէպի երկինք բարձրացան հրդեհի բոցեր. հրեղէն լեզուներով՝ բոցերը հետզհետէ մոխիրի վերածեցին Կողբ գիւղաքաղաքը:

Հրդեհի լոյսին տակ դեռ կը կռուէին Աշոտ սպարապետի եւ Աշոտ Երկաթի զօրքերը, մինչ ժողովուրդը, անպաշտպան ու շուարած, օգնութիւն կը կանչէր, չկրնալով փախուստի ելք մը գտնել իրեն:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Ի՞նչպէս պիտի լուծուի Պերլինի տագնապը

Վերջին լուրերու համաձայն, Երեք Մեծերը, համախորհուրդ որոշած են ոչ թէ ծանուցագիր մը, այլ յուշագիր մը ներկայացնել Մոսկուայի՝ գերմանական հարցի մասին, յայտնելու համար թէ պատրաստ են բանակցելու, Պերլինի պաշարումը վերցուելէն անմիջապէս ետք: Առ այժմ, չորս պետութեանց արտաքին նախարարներու ժողովի խօսք չկայ, որովհետեւ այսպիսի հաւաքոյթ մը երկար պատրաստութեան կը կարօտի: Երեք Մեծերու միտքն է վիճելի հարցերը քննել, Պերլինի Հակակշռի Խորհուրդին նման ժողովի մը մէջ, կամ դիւանագիտական ճամբով:

Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դեսպանները զատ զատ պիտի կատարեն իրենց դիմումը, Մոսկուայի ուշադրութեան յանձնելով հետեւեալ կէտերը.—

1.— Պերլինի պաշարումով բռնաբարուած է Միացեալ Ազգերու հիմնական կանոնագիրը, որուն համաձայն վէճերը պէտք է կարգադրուին առանց բռնի ուժ գործածելու:

2.— Արեւմտեան պետութիւններու կարծիքով, պաշարումը բռնութիւն բանեցնելու կոպիտ ձեւ մըն է:

3.— Արեւմտեան պետութիւնները բռնութեան տակ չէ որ պիտի թողուն Պերլինը: Անոնք երբեք իրենց միտքէն չեն անցըներ հեռանալ այս քաղաքէն: Ուրիշ բան, եթէ օր մը, այսինքն՝ հաշտութեան դաշնագիրը կնքուելէ ետք, Չորս Մեծերը միասին պարպեն Պերլինն ու Գերմանիան:

4.— Երեք Մեծերը բանակցութեան պիտի չսկսին, ցորչափ Մոսկուա ճնշում կը բանեցնէ պաշարումի նման միջոցներ ձեռք առնելով:

5.— Անոնք պատրաստ են դիւանագիտական բոլոր միջոցները գործածելու, վէճերը կարգադրելու համար:

6.— Երեք Մեծերը խնամքով կշռած են իրենց գործերը, այնպէս որ, եթէ կացութիւնը ծանրանայ, իրենք չէ որ պատասխանատու պիտի ըլլան աշխարհի հանրային կարծիքին առջեւ, այլ Խ. Միութիւնը:

★ Մոսկուայի ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանները հրահանգ ստացան իրենց կառավարութիւններէն խնդրելու Մոլոթովէ որ տեսակցութիւն մը ունենայ իրենց հետ, այս իրիկուն կամ վաղը մինչեւ կէս օր: Որպէսզի այս տեսակցութեան արդիւնքը անդաղտնապահութեամբ [?] իսկոյն չհաղորդուի մամուլին, Երեք Մեծերը անոր պիտի տան մտերմական խօսակցութեան հանգամանք: Երբ Մոլոթով սկզբունքով [?] ընդունի Պերլինի պաշարումը վերցնել, այն ատեն է միայն որ բանակցութեանց պիտի տրուի պաշտօնական հանգամանք: Առաջին անգամ ֆրանսական դեսպանն է որ պիտի տեսակցի Մոլոթովի հետ, որովհետեւ Մոսկուա կը գտնուի արդէն: Միւս երկուքը նոր վերադարձան Լոնտոնէն:

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Մարշըլ բացարձակօրէն հերքեց այն լուրը թէ պիտի յետաձգուի արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական կազմակերպութիւնը:

600 մեռեալ, 1800 վիրաւոր

ԱՀՌԵԼԻ ՊԱՅԹՈՒՄԻ ՄԸ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ

Ահարկու պայթում մը տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի կէս օրէ ետք Լուտվիկսհաֆընի քիմիական ամէնէն մեծ գործարանին՝ «Պատիշէ Անիլին ունտ Սոտաֆապրիք»ի մէջ (Գերմանիա) որ Ի. Կէ. Ֆարպըն ընկերութեան կը պատկանի, եւ 22000 գործաւոր կը բանեցնէ: Արկածին պատճառն է բոցակիզութիւն մը, որ տեղի ունեցած է եթիլի քլորուկ պատրաստող քիմիարանին մէջ: Պայթումը այնքան ուժգին եղած է որ մօտակայ տուներու տանիքները քանդուած եւ հեռուները նետուած են. Լուտվիկսհաֆընի շէնքերուն բոլոր ապակիները կոտրած են: Հրդեհը կը տեսնուէր Հռենոսի միւս կողմէն, Մանհայմէն, եւ 35 քիլոմեթր հեռուէն. իսկ պայթումին ձայնը լսուած է 50—60 քիլոմեթր անդին: Հեռաձայնի թելերը մասամբ քանդուած են: Հրդեհը կը շարունակուի: Վախ կայ որ հասնի մինչեւ այն գործարանը՝ ուր կան «մեթանոլ» պարունակող երկաթուղիի կառքեր (քիմիական վտանգաւոր նիւթ մը):

Առժամեայ [?] տեղեկութեանց համաձայն, 600 հոգի մեռած եւ աւելի քան 2000 հոգի վիրաւորուած են: Գործարանը գտնուելով ֆրանսական շրջանին մէջ, մեռածներուն մէջ կան երկու ֆրանսացի սպաներ եւ շատ մը պաշտօնեաներ: Ֆրանսացիները արկածին վայրը փութացուցած են հիւանդապահուհիներ, հրշէջ զինուորներ, դեղեր եւ այլեւայլ պիտոյքներ, վիրաւորեալներուն օգնութեան հասնելու համար: Ամերիկացիներն ալ իսկոյն զինուորներ ղրկած են Ֆրանքֆուրտէն, հրդեհը մարելու եւ ազատելու համար վիրաւորեալները, որոնցմէ շատեր կը մնան փլատակներուն տակ: Նոր պայթումներ ալ լսուած ըլլալով, հրաման տրուեցաւ պարպել արկածեալ շրջանի ամբողջ ժողովուրդը: Տեղին վրայ կը մնան միայն հրշէջ գունդերն ու ազատարար խումբերը:

Մասնագէտներու կարծիքով, պայթումին բուն պատճառը անբացատրելի կը մնայ առ այժմ, եթէ ոճրապարտ արարքի մը արդիւնքը չէ:

★ Վերջին հեռագրի մը համաձայն, տակաւին հարիւրաւորներ կը մնան բոցավառ փլատակներուն մէջ:

★ Այս լուրը տալու առթիւ, Համայնավար «Իւմանիթէ»ն իր խոշոր խորագիրներուն մէջ, կ՚ըսէ թէ՝ «Պատիշէ Անիլին»ը այն գործարանն է, ուր արեւմտեան պետութիւնները իրենց պատերազմի պատրաստութիւնները կը կատարեն, մեղսակցութեամբ Գերմանիոյ նախկին թրըսթներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

14ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ մեծ հանդիսաւորութեամբ բացուեցաւ երէկ, Հինգշաբթի, Ուէմպլիի մարզարանին մէկ (Անգլիա), Թագաւորին կողմէ որուն կ՚ընկերանար Թագուհին: Ողիմպիականին կը մասնակցին 60 ազգեր 6000 մարզիկներով: Արարողութիւնը սկսաւ ժամը 2ին եւ վերջացաւ 4.36ին, երբ իւրաքանչիւր խումբ չքերթ մը կատարեց իր ազգային դրօշով: Թագաւորը ճառ մը խօսեցաւ ժամը 4ին, յետոյ երեւցաւ Ողիմպեան ջահը որ փոխադրուած է Յունաստանէն եւ վառ պիտի մնայ մարզահանդէսի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ դէմ անուանարկիչ գրութիւն մը հրատարակած էր Paroles Françaises շաբաթաթերթը: Տնօրէնը, երեսփոխան, դատապարտուեցաւ 50.000 Ֆր. տուգանքի, իսկ պատասխանատու խմբագիրը՝ մէկ ամիս բանտարկութեան (յետաձգումով) եւ 150.000 Ֆրանք տուգանքի:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փոն թ՚Օպնայի «Կորիւն» խումբին եւ հովանաւորութեամբ Վալանսի Շրջ. կոմիտէին: Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, Bosquetի ընդարձակ դաշտին մէջ:

Կը խօսի ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ: Ունինք նաեւ բարձրախօս: Ամէն տեսակ խմիչք եւ խորոված:

Սիրով կը հրաւիրենք Վալանսի եւ Ռոմանի ընկերները եւ Փոն տ՚Օպնայի հայրենակիցները:

×

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Օգոս. 8ին կիրակի ամբողջ օրը Վալապրի դաշտը Մարսէյլ քաղաքէն գացողներուն համար մասնաւոր օթոքար կը մեկնի:

Այժմէն արձանագրուիլ Պ. Տէրիկեանի խանութը:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Սէսէնի դաշտը այս կիրակի:

Մեկնում կիրակի առաւօտ հանրակառքով ժամը 7.45ին, Croix Rougeէն:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

ՍԵՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ

Մեր բաժանորդները իրենց բաժնեգինները կրնան վճարել ընկեր Ա. Նագաշեանի:

9 Bld. Ulysse Gras. Ste. Margueritte:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Շահէ վրդ. Աճէմեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ: Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Պ. Օննիկ Աքըշեան եւ Տիկին Վալանթին Բարսեղեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան այս կիրակի Պատարագէն վերջ Շավիլի եկեղեցին իրենց ողբացեալ մօր, ՏԻԿ. ՄԻՒՆԷՎՎԷՐ ԱՔԸՇԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Պանեհօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէէն հազար ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին, Օր. Աշխէն Զրուանդեանի ամուսնութեան առթիւ, փոխան ծաղկեփունջի: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու քոյր կոմիտէներու բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն, 31 Յուլիս, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կարեւոր զեկուցում: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Վահէ Ծիհանեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն մկրտութիւնը իրենց չորրորդ զաւկին՝ ՔՐԻՍՏԻՆԷի, կնքահայրութեամբ Պ. Միհրդատ Ալէքսանեանի: Այս առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑՕԹԵԱՅ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ: Այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Café Marcelի գեղեցիկ ծառաստանին մէջ: 80 Ave. Lacassagne, Lyon:

Առնել 28—25 հանրակառքը՝ իջնել Place Henriէն մէկ կայարան առաջ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ ընտիր նուագախումբի, ճոխ եւ առատ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ: Ուրեմն Լիոնահայեր փութացէք վայելելու ջերմ մթնոլորտ մը:

Մուտք այրերու 75 ֆրանք, կիներու 50 Ֆր.:

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Plageի Horizonի շքեղ սրահներուն մէջ:

Ընտիր նուագախումբ Jimmy John et son ensemble:

Պարասրահը երթալու համար առնել 82 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Plage:

★Ծանօթ.— Բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլիստները իրենց լիսանսներու ստորագրութեան համար դիմեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղին, Bar du Globe ամէն երեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոյեան 7էն 9:

Ծախու է

Փօի մէջ (Պաս Փիրէնէ) չափի վրայ, կիներու դերձակի եւ կարի վաճառատուն մը: Տասը աշխատաւոր — աշխատաւորուհիներով: Փօի լաւագոյն տունը: Ընդարձակ գործառնութիւն: Խանութը իր չորս մասերով աշխատանոցին հետ եւ բնակարան մը կահաւորուած, չորս սենեակ եւ խոհանոց: Դիմել 4 rue Adouę, Pau, (B. Py.) ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն Այրի Տիկին Երմոնէ Քիւրտեանեան, Այրի Տիկին Մարիամ եւ Վահրամ Ալթըփարմաքեան՝ իրենց որդւոյն, թոռանը եւ քրոջորդւոյն վաղամեռիկ ՅԱԿՈԲ ՔԻՒՐՏԱՆԵԱՆԻ, (19 տարեկան) մահուան առթիւ, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, տեղւոյն Աղքատախնամ Մարմնոյ, Ֆր. Կ. Խաչի եւ Կ. Խաչի վարչութեանց՝ ցոյց տուած աջակցութեան եւ յուղարկաւորութեան ներկայ հայրենակից եւ բարեկամներուն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պարոն Բարսեղ Տօնիկեան Կեսարիոյ Տէրէ Վանք գիւղէն այժմ Istanbul Inonu Babil Sokak 34 Beyoglu, կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին Կարապետ Տօնիկեանը. մօրը անունը Մարիամ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Dames... (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Fête St Just

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 31 JUILLET 1958 Շաբաթ 31 ՅՈՒԼԻՍ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 4596—Նոր շրջան թիւ 1015 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԵՌ ՀԱՒԱՏԱՑՈՂՆԵՐ ԿԱՆ

Ինչպէս կ'երեւայ, արտասահմանի մէջ դեռ միամիտներ կան որ կը հաւատան թէ պիտի կրնան Թուրքիա վերադառնալ, օգտուելով ընդհ. ներումէ մը:

Անոնք անհամբեր կը սպասեն Հանրապետութեան հռչակման 25ամեակին տօնակատարութեան, երբ հրատարակուած պիտի ըլլայ աւետաբեր հրամանագիրը (Հոկտեմբեր) ...

Ամիսներ առաջ առիթ ունեցանք շօշափելու այս խնդիրը, բացատրելով անոր ինչն ու ինչը:

Պարզապէս լրագրական չարակրատութիւն էր եղածը, նախաձեռնութեամբ կարգ մը Թուրք թերթերու:

Այսպէս, մէկը կ'ըսէր թէ քանի որ դատական վճիռ չկայ, փախստականները կրնան վերադառնալ: Եթէ յանցաւորներ կան, թող դատեն:

Ուրիշներ, աւելի գործնական, կը փափաքէին թէ երկիրը դրամ պիտի շահի, «տըվիզ» պիտի ունենայ, եթէ քաջալերուին դրսական պտոյտները եւ արտօնուի փախստականներու վերադարձը:

Միայն Հայե՞ր էին որ խաբուեցան եւ դեռ կը խաբուին այս խաբուսիկ խայծէն:

Մ. Նահանգներու յոյն-օրթոտոքս առաջնորդը, որ թրքամէտ հակումներ ունի, վերջերս արտօնութիւն ստացած էր Թուրքիա վերադառնալու, իբրեւ թրքահպատակ:

Լուրը հազիւ հրատարակուած, յունական թերթերու թղթակիցները փութացին հեռագրել մինչեւ Աթէնք եւ Պոլիս, թէ արտօնուած է փախստականներու վերադարձը: Եւ հայերէն թերթեր ալ արտատպեցին առանց վերապահութեան:

Կը թուի թէ ոչ միայն հաւատացողներ, այլեւ դիմողներ եղած են, անցագիր ճարելու համար:

Պոլսական թերթ մը կ'ըսէ թէ լուսաբանութիւններ խնդրուած են իրմէ: Եւ կը յայտարարէ, իբրեւ պատասխան (23 Յուլիս).

— «Ինչպէս գրած էինք առաջին, ցարդ պաշտօնական ոչ մէկ բնոյթ կը կրեն այդ կարգի տարաձայնութիւնները, որոնք հրապարակ եկան մօտալուտ Հանրապետութեան 25րդ տարեդարձին առթիւ:

«Ինչ կը վերաբերի Հայերու վերադարձին վերաբերեալ մասնաւոր արտօնութեան, նոյնինքն արտաքին գործավարը պաշտօնապէս հերքեց լուրը»:

Յետոյ կը յիշէ կարգ մը Թուրք թերթերու թելադրութիւնը, ներելու եւ «գոնէ իբրեւ զբօսաշրջիկ ընդունելու նախկին հայրենակիցները»:

— «Այս առաջարկն ալ մինչեւ այսօր կը մնայ բաղձանքի սահմաններուն մէջ եւ պաշտօնական ոչ մէկ արձագանգ յառաջ բերած է»:

Անգարան ինքզինքը ուրացած պիտի ըլլար, եթէ ընթացք տար այսպիսի թելադրութեանց, լայնօրէն բանալով դուռները՝ երբեմնի «վաթանտաշ»ներու առջեւ:

Կոտորել, ցրուել, աւարի տալ,—

Նոր կարգուսարքին հաստատումէն վերջն ալ, ա՛յս է ազգայնական Թուրքիոյ հիմնական ուղեգիծը՝ փոքրամասնութեանց հանդէպ: Վարդապետութիւն մը, որ փոշիացուց փոքրամասնութեանց վերջին մնացորդներն իսկ, իբրեւ համայնք: Քաղաքականութիւն մը ուր բարոյական եւ տնտեսական կեղեքումը գլուխ վերցնել չեն տար ոչ անհատին, ոչ ալ հաւաքականութեան:

Եթէ ուրիշ փաստեր պակսէին, միայն «Լէհայ գոյքեր»ու աւարը եւ Ունեւորութեան տուրքի աւազակութիւնը բաւական էին զգաստացնելու պարզամիտները:

Եւ տակաւին փարատած չէ նորանոր կեղեքումներու, կողոպուտներու մղձաւանջը:

Շատ չըներ որ թելադրութիւններ կ'ըլլային վերահաստատելու Ունեւորութեան տուրքը կամ ուրիշ բացառիկ հարկ մը: Զրոյցին ազդեցութիւնը կը տեւէ տակաւին, հակառակ հրատարակուած հերքումներուն:

Ի վերջոյ պիտի համոզուի՞նք թէ այսօր Թուրքիոյ ճակատագիրը կը վարեն երեք ազգայնական սերունդներ, երէց, միջին եւ նորահաս, որոնք ժամանակի խնդիր կը նկատեն ոչ-Թուրք համայնքներու վերջնական կազմալուծումն ու ձուլումը:

Երբ այս է իրականութիւնը, ո՞րքան պարզամիտ պէտք է ըլլալ, հաւատալու համար թէ կրնան ընդհ. ներում շնորհել կամ դուռները բանալ զանգուածային վերադարձի համար: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐ, ՆՈՐ, ՆՈՐ

Ի՜նչ մեղքս պահեմ, երբեմն կը խանդաղատիմ, երբեմն ալ կը սրտմտիմ, երբ կ'իմանամ նոր գիւղերու եւ աւաններու շինութիւնը Խ. Հայաստանի մէջ՝ Թուրքիոյ ձեռքը մնացած քաղաքներու անունով:

Տարիներ առաջ, հիմնուեցան Նոր Արաբկիր, Նոր Բիւթանիա, Նոր Մալաթիա, Նոր Խարբերդ, Նոր Սեբաստիա եւայլն:

Օրինակը վարակիչ դառնալով, ուրիշ Հայր. եւ Վերաշինաց Միութիւններ ալ սկսան խլրտիլ, յաւերժացնելու համար իրենց երբեմնի ծննդավայրին յիշատակը:

Եւ ահա ձեռնարկներ կամ առաջարկներ՝ հիմնելու Նոր Եդեսիա, Նոր Մարաշ, Նոր Հաճըն, Նոր Զէյթուն, Նոր Այնթապ: Մինչեւ անգամ... Նոր Կիլիկիա:

Անշուշտ օր մըն ալ պիտի ծրագրեն Նոր Տրապզոն, Նոր Կարին, Նոր Վան, Նոր Տարօն, Նոր Սասուն:

Կարելի՞ բան է որ ոեւէ Հայրենակցական կամ Վերաշինաց ետ մնայ ուրիշէ մը:

Ես կը բողոքեմ այս համաճարակին դէմ, գիտնալով հանդերձ որ «Հայաստանասէր»ներու աչքերը նորէն պիտի շլմորին:

Ուրեմն ամէն բան վերջացա՞ծ է:

Այլեւս յոյս չունի՞նք վերատանալու — գոնէ մասամբ — այն շրջաններն ու քաղաքները որոնց յիշատակը պահել կ'ուզէք, պատճէն մը կառուցանելով Խ. Հայաստանի մէջ:

Ի վերջոյ Երեւանի բոլորտի՞քը պիտի ամփոփենք ամբողջ արեւմտեան Հայաստանն ու Կիլիկիան, իբրեւ հասարակ արուարձաններ:

Այն ատեն, ինչո՞ւ չէք փորձեր լեռ մըն ալ բարձրացնել Սեւանի ափը, իբրեւ Նոր Արարատ: Եւ կամ, Արաքսը յորդած ատեն, գետակ մը կազմել, իբրեւ Նոր Եփրատ: ՎԱՀԷ

14ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Եշ. օր տեղի ունեցաւ 14րդ Ողիմպիականին բացումը, Ուէմպլիի մարզարանին մէջ (Անգլիա), հովանաւորութեամբ Թագաւորին որ ծովային համազգեստ հագած էր: Մասնակցող 60 ազգերու մարզիկներու շքերթին ատեն, առաջին անգամ անցան Յոյները, իրենց դրօշով: Մնացեալները՝ այբուբենի կարգով, իրենց ազգային տարազներով եւ դրօշներով: Ամերիկացիները կը մասնակցին 500 մարզիկներով:

Թագաւորը Ողիմպիականը բացուած յայտարարեց խորին լռութեան մէջ: Յետոյ նուագախումբը եղանակ մը հնչեցուց եւ արիները (սկաուտ) 7000 աղաւնիներ թռցուցին: Թնդանօթի 21 հարուածներ ալ արձակուեցան: Ներկայ էին 80 հազար հանդիսականներ: Դերակատարներուն թիւը կ հաշուէն 10 հազար: Առաջին օրը պիտի փայլէին Զեխ մը՝ տասը հազար մեթր վազքի եւ Ամերիկացի մը՝ բարձրութիւն ցատկելու մէջ:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ ԿԸ ԼՈՂԱՅԻՆ Անկէնի լիճին մէջ, երբ պահակ մը հրամայեց դուրս ելլել: Անոնց բռնած սպառնական վարմունքէն իր պաղարիւնը կորսնցնելով, պահակը կրակ բացաւ եւ վիրաւորեց երկու երիտասարդներ, մէկը՝ սրունքէն, միւսն ալ՝ կրունկէն: Խեղդուելու դէպքերը կը շատնան տաքերու սաստկանալէն ի վեր: Այս շաբթու 11 հոգի խեղդուեցան մէկ օրուան մէջ:

ԹՂԹԱԴՐԱՄՆԵՐՈՒ շրջաբերութիւնը 8 միլիառ ֆրանք պակսած է, Պանք տը Ֆրանսի շաբաթական վերջին հաշուեկշռին համաձայն:

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ, որ կը գտնուէր Պրիւքսէլի Անսփաք պողոտային վրայ, «Լը Կռան Մակազէն տը լա Պուաս», մոխիր դարձաւ մեծ հրդեհի մը հետեւանքով: Այս վաճառատունը Փարիզի Կալըրի Լաֆայէթին չափ ընդարձակ էր: — Փարիզի մէջ ալ, ռիւ Սէն Շարլ, վառեցաւ Փազ է Սիլվա վաճառատունը: 25 միլիոն Ֆր. վնաս:

I. G. FARBEN մեծ հաստատութեան 23 վարիչներէն 9ը դատապարտուեցան իբրեւ աւարառու, 13ը անպարտ արձակուեցան Նիւրընպէրկի ամերիկեան դատարանին կողմէ:

Մոլոթով հեռացած է Մոսկուայէն

Մինչ երեք Դաշնակիցներու դեսպանները կը պատրաստուէին իրենց դիմումը կատարել Մոլոթովի եւ կը յուսային թէ աննպաստաւոր ընդունելութիւն պիտի ընէր, Խ. Միութեան արտաքին գործերու մամուլի դիւանը զեկոյց մը հրատարակեց, յայտնելու համար որ Մոլոթով Մոսկուայէն բացակայ է անորոշ ժամանակի մը համար: Իր փոխանորդը, Վիշինսքի ալ գացած է Պելկրատ, ուր տեղի կ'ունենայ Դանուբի համաժողովը:

Մոլոթովի բացակայութիւնը մտահոգութիւն պատճառեց Անգլիոյ մէջ: Իսկ Փարիզի մէջ, արտաքին նախարարութեան մէկ բանբերին յայտարարութեան համաձայն, հետաքրքրական է գիտնալ թէ՝ այս բացակայութեան լուրը ունկնդրութեան պաշտօնական դիմումներէն առա՞ջ թէ ետքը ծանուցուած է: Եթէ առաջ հաղորդուած է, որ եւ է կարեւորութիւն չունի:

★ Երեք դեսպանները տեսակցելով Մոլոթովի հետ, պիտի յայտարարէին թէ երբ կարգ մը պայմաններ լրացուին, արեւմտեան պետութիւնները տրամադիր են խորհրդային ներկայացուցիչներուն հետ քննելու, ոչ միայն Գերմանիոյ խնդիրը իր ամբողջութեամբ, այլեւ Եւրոպայի վերաբերեալ մեծ հարցերը, որոնց շուտափոյթ կարգադրութիւնը անհրաժեշտ է խաղաղութեան վերահաստատումին համար:

Առկախ մնացած խնդիրներուն մէջ պէտք է յիշել մասնաւորապէս, 1. Աւստրիոյ հարցը՝ որուն մասին արտաքին նախարարներու փոխանորդները չէին կրցած համաձայնիլ անցեալ Մայիս 24ին վերջացող իրենց ժողովին մէջ, 2.— Թրիէսթէի խնդիրը՝ որուն մասին, վերջին ամիսներուն մէջ, կարծիքի փոխանակութիւններ կատարուած էին Լոնտոնի, Փարիզի, Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի միջեւ: Ինչպէս ծանօթ է, Խ. Միութիւնը ցարդ պատասխանած չէ այն ծանուցագրին՝ զոր Պէվին Մոլոթովի ղրկած էր Յունիս 1ին, եւ որով կը հարցնէր Մոլոթովի թէ՝ ինչ եղանակ կ'առաջարկէ այս խնդրին լուծման համար, 3.— Յունաստանի քաղաքացիական կռիւները, որոնց համար Պէվին օր մը յայտարարած էր Երեսփ. ժողովին թէ «կը բաւէ որ կարգ մը պետական անձեր պզտիկ նշան մը ընեն, որպէսզի կռիւներուն վերջ տրուի»:

Անգլիա ծանր կը գտնէ կացութիւնը

« ԿՐՆԱՆՔ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ ԶՕՐԱՑՐՈՒՄԸ

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովի հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ, Պէվին հաստատեց թէ Դաշնակիցները վերջնապէս համաձայնած են այն եղանակներուն մասին՝ որոնց պիտի հետեւին Խ. Միութեան հետ կատարուելիք բանակցութեանց մէջ: «Ներկայացած առաջին առիթէն պիտի օգտուինք խորհրդակցելու համար Մոսկուայի հետ՝ Գերմանիոյ խնդրին եւ նոյնիսկ ուրիշ հարցերու մասին ալ, պայմանաւ որ այս խորհրդակցութիւնները ազատօրէն կատարուին, առանց ճնշումի»:

Պէվին յայտարարեց նաեւ թէ՝ ներկայ պարագաներուն մէջ, Անգլիա հարկադրուած է վերաքննել իր զինուորական դիրքը: Եթէ հարկ ըլլայ, զէնքի տակ պիտի պահէ օդային բանակի — եւ պէտք եղած ատեն— նաեւ նաւատորմի եւ ցամաքային բանակի այն զինուորները՝ որոնք, սովորական ատենի մէջ, արձակուած պէտք է ըլլան այս ամառ: Յետոյ, պատասխանելով Չըրչիլի մէկ հարցումին, ըսաւ թէ՝ հարկ է իրարու հետ չխառնել Արեւմտեան Միութեան զինուորական կազմակերպութեան խնդիրները Պերլինի ներկայ կացութեան վերաբերեալ հարցին հետ:

Թերթերը մեծ կարեւորութիւն կուտան Պէվինի յայտարարութեան այն մասին ուր կ'ըսէ թէ ի հարկին կրնան դադրեցնել զօրացրումը: «Բազմաթիւ զինուորներ արձակեցինք, վերակազմելու համար պատերազմէն վնասուած տնտեսութիւնը: Ընդունելով հանդերձ որ կացութիւնը կրնայ դժուարանալ, չենք կարծեր թէ մեր պատերազմական դաշնակիցներու քաղաքականութիւնը կրնայ առաջնորդել կացութեան մը ուր անհրաժեշտ դառնայ զինու զօրութեան դիմել»:

Նախորդ վարչապետ Չըրչիլ, որ քրտինքի մէջ կը լողար, ամէն աջակցութիւն խոստացաւ կառավարութեան, յանուն պահպանողական կուսակցութեան:

Լորտերու ժողովին մէջ ալ նոյնիմաստ յայտարարութիւններ եղան: Պահպանողականները գոհ են մանաւանդ անոր համար որ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք կ'առնէ, բանակը զօրացնելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԵՐԼԻՆԻ քաղաքապետական ժողովին համայնավար անդամները առին քալեցին, չուզելով քուէարկել բողոքի բանաձեւ մը՝ քաղաքին պաշարման դէմ:

ՄԵՐ ԺՈՒԷՍԸ

34 տարիէ ի վեր ամէն բան ըսուեցաւ Մեծն Ժօռէսի մասին, զոհը մոլեռանդի մը՝ որուն զէնքըն էր զլպարտութիւնը: Եւ ամէն տարի այս թուականին բոլոր ընկերվարականներուն մտածումները կ'երթան դէպի ան որ այնքան կատարեալ կերպով մարմնացուց մեր խոհակաները: Բիչ պիտի գար ամբողջ լրագիր մը պատմելու համար կեանքը եւ գործը Ժօռէսին, ինչպէս եւ զրահները անոնց որ հմայուած են անով, ուսումնասիրած եւ շարունակած են իր գործը:

Կը բաւէ ըսել քանի մը տողով, թէ երիտասարդ տարիքէն յափշտակուած էր ընկերային հարցերով, եւ յարեցաւ ընկերվարական խոհական, բնական մղումով մը:

Իբրեւ պետը Ֆրանսական ընկերվարութեան մէկ հատուածի մը, մասնակցեցաւ Ամսթերտամի խորհրդաժողովին, (1904) իրականացնելու համար բանուորական միութիւնը, եւ շնորհիւ իր զարգացման, յանդգնութեան, հաւատքին, եւ աշխատելու ընդունակութեան, մնաց մինչեւ իր մահը արծարծիչը, քարոզիչը եւ առաջնորդը ֆրանսական ընկերվարութեան:

Բայց այսօր կ'ուզենք չեշտել քաղաքական մարդու իր յատկութիւնը: Ան կը միացնէր շատ յաճախ երեւութապէս անհաշտ ձիրքեր:

Սքանչելի հռետոր մըն էր, որ հիացում կը պատճառէր նոյնիսկ հակառակորդներուն:

Այս մեծ եւ քնարերգակ հռետորը կը յարգէր խօսքին եւ գրուածքին մէջ ճշգրտութիւնը մեթոտին ինչպէս եւ հետեւողական եւ ճշգրիտ մտածման պահանջները:

Իր հռետորի արժանիքին կը միացնէր գործի ձիրքը: Անմիջապէս որ տրամախօսութեան պայծառութիւնը երեւան կ'ելլէր, անխախտ կը դառնար իր համոզումը: Արհամարհանք ունէր հեգնութեան դէմ: Ոչ վարանումի, ոչ ալ անպարծութեան առջեւ կանգ կ'առնէր:

Իր ճառերուն մէջ որոնք յեղափոխական շունչ մը ունին, կան նշանաւոր պատկերներ, ոգեկոչող գերագոյն ուժգնութեամբ եւ արդարութեամբ:

Ժօռէս կ'ըսէր Պառէսին երբ ան կը մեղադրէր զինք թէ կը հեռանար ազգային հնօրեայ աւանդութիւններէն.— «Ծովը թափելով է որ գետը հաւատարիմ կը մնայ իր ակին»:

Երբ կը մեղադրէին միջազգային ընկերվարութիւնը թէ կը բաժնուի հայրենիքէն, ան կը պատասխանէր թէ «միայն մեռած տերեւներն են որ կը բաժնուին ծառէն»:

Անոր մտաւորական խղճմտանքին մասին կարելի է յիշել բազմաթիւ օրինակներ, որոնց լաւագոյնն է իր ազնիւ եւ անաչառ դիրքը Տրէյֆիւսի դատին հանդէպ:

Ներկայ ժամանակներուն մէջ երբ անջատումի այնքան մռայլ ամպեր կը դիզուին, Միութեան համար մենք պէտք է օրինակ առնենք անկէ յոյսի եւ սփոփանքի, իր յաղթական ճիգերէն աշխատաւորութեան բարօրութեան համար, իր անդուլ ճիգերէն արդարութեան եւ իրաւունքի համար, իր համակրելի ջանքերէն որ կը մղէր պատերազմի դէմ եւ որուն առաջին խորհրդանշական զոհը եղաւ ինքն իսկ: Անոր կեանքին եւ գործին մէջէն վիճերէն աւելի պէտք է փնտռել դաս մը:

ODETTE ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մեծ յեղաշրջում Անգլիոյ մէջ

Յուլիս 5էն ի վեր ամբողջ Անգլիոյ մէջ կը գործադրուի ընկերային ապահովութեան նոր դրութիւն մը, կառավարութեան հսկողութեան տակ: Այս նորութիւնը արդիւնք է աշխատաւորականներուն իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր քուէարկուած օրէնքներուն որոնք են.—Հանրային առողջութեան օրէնքը, ազգային ապահովագրութեան օրէնքը, ընտանեկան պարգեւի օրէնքը, հանրային օժանդակութեան օրէնքը, եւ աշխատանքի արկածի օրէնքը: Այս զանազան օրէնքներն են որ գործադրութեան դրուեցան:

Ուրեմն Յուլիս 5էն ի վեր շնորհիւ հանրային առողջապահութեան օրէնքին, անգլիացի մը կամ որեւէ մէկը որ Մեծն Բրիտանիա կը գտնուի, արձանագրուած ըլլայ կամ ոչ «ազգային ապահովագրութեան», կրնայ ձրի ստանալ բժշկական եւ վիրաբուժական բոլոր խնամքները, ինչպէս եւ դեղերը: Կը բաւէ որ ընտրէ բժիշկ մը, վիրաբոյժ մը կամ դեղագործ մը որ որոշած ըլլայ աշխատիլ այս օրէնքին համաձայն: Բժիշկներուն մեծ մասը ենթակայ է այս օրէնքին, քանի որ ներկայիս մօտ 27.000 բժիշկներու վրայ (ամբողջ Անգլիոյ մէջ. բացի հիւսիսային Իրլանտայէն) 21.300ը արձանագրուած են: Եւ 48 միլիոն բնակչութեան վրայ (մինչ չհաշուելով հիւսիսային Իրլանտան), մօտ 37միլիոն հոգի կրնան օգտուիլ օրէնքէն: Անոնք որ արձանագրուած են հին ընկերային ապահովութեան, կ'օգտուին, մեքենաբար, իսկ ուրիշներմասնաւոր ձեւակերպութիւն մը կը կատարեն, լեցնելով թուղթերը զորս նամակատուները կը տրամադրեն:

Առ այժմ բաւարար թիւով ատամնաբոյժ չըլլալով, ակռաներու ձրի դարմանումը տակաւին ամբողջովին չի գործադրուիր:

Այսպէս, Մեծն Բրիտանիան կ'անցնի դրութեան մը որ շատ աւելի ընկերվարական է քան ֆրանսականը: Կարելի չէ բոլորովին ազգայնացում կոչել ասիկա, թէեւ ճիշդ է որ մասնաւոր կամ քաղաքապետական հիւանդանոցները (բացի քանի մը հատէ) անցան պետութեան հսկողութեան տակ: Ասիկա քայլ մըն է որուն անհրաժեշտութիւնը կ'ընդունի ամէն մարդ, որովհետեւ հիւանդանոցները չեն կրնար դիմանալ առանց հանրային օժանդակութեան: Բժիշկները ազատ են չընդունելու նոր ձեւը, թէեւ անոնք պատասխանատու են՝ այն մարմիններուն առջեւ որոնց անդամներուն կէսը ընտրուած է իրենց խնամքով: Եթէ ուզեն վճարովի յաճախորդներ կը պահեն, աշխատելով համերձ նոր օրէնքին համաձայն: Իրաւունք չունին չորս հազար յաճախորդէն աւելի ընդունելու:

Արձանագրուած բժիշկներուն վճարումը կը հողայ պետութիւնը, տարեկան 300 ոսկի, առաւել գումար մը դարմանուած հիւանդներուն թիւին: Մկանակները առաջին դրութեան համաձայն կը վճարուին:

Պետութեան համար նիւթական ծանր բեռ մըն է այս: Առաջին տարուան համար կը հաշուեն 275 միլիոն ոսկի. որուն 239 միլիոնը սովորական տուրքերով պիտի հայթայթեն, մնացեալը պիտի գայ կամ տեղական տուրքերէ եւ կամ «ազգային ապահովագրութեան դրամագլուխէն»:

«Ազգային ապահովագրութեան օրէնքը» կը նախատեսէ բոլորովին ինքնավար վճարումի դրութիւն մը: Ամէն մարդ որ Մեծն Բրիտանիոյ մէջ կը բնակի եւ դպրոցականի տարիքը անցուցած է, պարտաւոր է վճարել բաժնեգրութիւն մը: 18 տարեկան պաշտօնեայի մը բաժնեգրութիւնը 9 շիլին մէկ փէնի է շաբաթական, որուն 4 շիլին 11 փէնին ինքն է որ կը վճարէ եւ 4 շիլին 2 փէնին գործատէրը: (Մէկ շիլինը 45 Ֆր.): Ամուսնացած կիներու համար բացառութիւններ կան, ինչպէս եւ աղքատներուն: Բաժնեգրութիւնը որ տարեկան 454 միլիոն ոսկիի կը հասնի, մօտաւորապէս պիտի գոցէ ծախքին երկու երրորդը: Հետեւաբար 118 միլիոն պիտի ճարուի տուրքերով:

Պարտաւորիչ ապահովագրութեան շնորհիւ ամէն Անգլիացի պիտի կրնայ դրամ ստանալ հիւանդութեան, աշխատանքի արկածի, ծերութեան որ (60 տարի է կիներուն եւ 65 այրերուն) առեն: Կին մը պիտի առնէ 4 ոսկի իւրաքանչիւր զաւակի: Այրի մը պիտի առնէ 36շիլին շաբաթը, մինչեւ 13 շաբաթ ամուսնոյն մահուան թուականէն: Մահուան պարագային 20 ոսկի պիտի վճարուի թաղման ծախքին համար:

Այս նոր օրէնքը թէեւ շատ բան պիտի չփոխէ հարուստին կեանքին մէջ, սակայն բաւական բան պիտի փոխէ միջին դասուն եւ բանուորին կեանքին մէջ:

Աւելորդ է ըսել թէ օրէնքը նպաստաւոր ընդունելութիւն գտած է Անգլիոյ մէջ:

ԲՈԼՈՐ ՋԻՆԱՅԻՆԵՐԸ ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐ ԵՆ

Շանկայէն անգլիացի թղթակից մը կը գրէ թէ՝ կինս եւ ես մէկ օրուան սովորական ծախքերու համար գործածեցինք 75 միլիոն չինական տոլար: Պանդոկին վարձքը եւ երեք ճաշերը միասին արժեցին 50 միլիոն չին. տոլար: Ճաշէն առաջ մէկ քօքթէյլը արժեց 3 միլիոն չինական տոլար: Հագուստ մը արդուկելու համար առին 350 հազար չինական տոլար եւ կօշիկ մը ներկելը արժեց հարիւր հազար չինական տոլար:

Անցեալ շաբաթ դուրսէն եկած պարբերաթերթի մը վրայէն եօթը հարիւր հազարը ջնջուած էր եւ տեղը գրուած 1.200.000 չինական տոլար: Տեղական լրագիր մը կ'արժէ 150.000 չինական տոլար, 20 վայրկեանի համար ինքնաշարժ մը նստիլը մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար չին. տոլար է:

Չինական ընթացիկ սակով 6 միլիոն չին. տոլարը կ'արժէ մէկ տոլար, իսկ 75 միլիոն տոլարը կ'արժէ 12.50 տոլար, Մ. Նահանգներու դրամով:

Ժողովուրդը կը լեցնէ դրամը թելէ պարկի մը մէջ եւ ընումի կ'երթայ: Մինչդեռ Ամերիկայի մէջ 75 միլիոն տոլար փոխադրելու համար դրա–

Ակնարկ մը Լոնտոնի վրայ

ԼՈՆՏՈՆ, 26 Յուլիս.— Ջախջախիչ դժուար է այցելուի մը համար, տալ Լոնտոնի ընդհանուր դիմագիծը: Նոյնիսկ իր ամենալայն առումով:

Պատերազմի քանդումներուն եւ ռմբակոծութեանց հետքերը կը տեսնուին քիչ մը ամէն տեղ, ագնուական այս քաղաքին մէջ: Հսկայական տարածութիւններ աւերակներու վերածուած: Տասնեակ հազարաւոր տուներ քանդուած: Գաղափար մը տալու համար, ըսենք որ միայն Լոնտոն քաղաքին մէջ՝ քանդուած կամ վնասուած են 8000 պանդոկներ: Մասնաւորաբար աւերուած են համեստ դասակարգին ապրած շրջաններն ու փողոցները, նաւահանգիստները, երկաթուղիի կայարանները.— Փէտինկթըն, Պօ եւ Բօմըն Րօտ, հրէական եւ չինական թաղամասերը: Աւերակները մեծ մասամբ մաքրուած են արդէն եւ անոնց տեղը կառավարութիւնը զետեղած է գեղեցիկ փոքրիկ տնակներ, մէկ կամ երկու ընտանիքի համար: Օժտուած են արդիական բոլոր յարմարութիւններով,— ելեկտրականութիւն, ջուր, կեդրոնական ջեռուցում, շրջապատուած փոքր բայց գեղեցիկ պարտէզով: Բայց Լոնտոն այնքան վեհատեսիլ է իր չքեղ կոթողներով, արքայական պալատներով, ընդարձակածաւալ հանրային պարտէզներով, կաթողիկէներով, լայն, մաքուր եւ կոկիկ պողոտաներով, արուեստի եւ գրականութեան չքեղութիւններով, որ աւերներու տխուր պատկերը շուտով կ'անհետանայ այցելուի տեսողութենէն:

Արդարութիւնը կը պահանջէ հիացումով արձանագրել ինքնապաշտպանութեան այն հերոսական խոյանքները որ այս երկրի զաւակները յայտնաբերեցին՝ ընդդէմ կատաղի եւ վճռական թշնամիի մը յարձակումներուն, տկար եւ մինակ: Եւ ասիկա շնորհիւ «ինքնավստահ, հաստատակամ եւ անպարտելի ժողովուրդի մը օգտին», ինչպէս իր առենին յայտարարեց Չըրչիլ:

Գանկս տպաւորութիւններու շտեմարան մըն է, մէկը միւսէն ալլազան, որ ոչ ժամանակս, ոչ ալ կարողութիւններս կը ներեն խորանալ անոնց մէջ, նոյնիսկ այս թռուցիկ ակնարկներով:

Իմ պատուական «քեռայրս» Ծօն Պէց եւ զարմիկս՝ Հերանոյշ, նախանձախնդիր ինծի ցոյց տալու համար Լոնտոնի բոլոր նշանաւոր եւ պատմական վայրերը, ցերեկ ու գիշեր կը փոխադրեն զիս քաղաքին մէկ ծայրէն միւսը: Ծօնը քսանըհինգ տարի առաջ՝ Պոլիս սորված էր «Մեր հայրենիք», «Զարթիր, սիրտ իմ» եւ ուրիշ հայկական երգեր: Ինձմէ կը պահանջէ նոր երգեր: Ու հիմա իր տան մէջ կրկնակի հաճոյքով կ'ունկնդրեմ զանոնք, իր անգլիական հնչիւնով: Անգլիացի մը որ գիտէ գնահատել հայկական արժէքներն ու անոր վաղեմի փառքերը:

Լոնտոն հասնելուս յաջորդ օրը, Յուլիս 16ին իրիկուան, ներկայ եղայ Հայոց «ընկերային եւ մշակութային» ընկերութեան սարքած հանդէսին՝ Քինկ Ծօրճս սրահին մէջ: 4էն 500ի համնող հայութեան կէսը լեցուցած էր սրահը: Տեղի ունեցան երգ, նուագ եւ արտասանութիւններ, Կոմիտաս վրդ.էն, Սիմինէն, Զարենցէն, Խաչատուրեանէն, ինչպէս եւ կատակերգութիւն մը «Պաշտօնս խումբալ է»: Վայելուչ էր գեղարուեստական բաժինը: Բոլոր դերակատարները կրկնակի ծափերու արժանացան: Եւ ես մեծ հաճոյքով լսեցի հայ երիտասարդներու եւ տիկիններու չնորհալի արտաբերումները՝ այս մեծ ոստանին մէջ: Սրտագին շնորհաւորութեան արժանի են այդ երեկոյթին կազմակերպիչ մարմնի անդամները:

Հանդէսին մէջ խօսեցան նաեւ Լոնտոնի հոգեւոր հովիւը՝ Շնորհք վրդ. եւ Դերենիկ եպիսկ. որ Անթելիասէն կուգար, ճամբան շարունակելու համար մինչեւ Ամերիկա: Դերենիկ եպիսկ. մասնաւոր առաքելութեամբ մը կը ճամբորդէ.—Հանգանակութիւն ի նպաստ Անթիլիասի դպրեվանքին:

Խաչաձեւ եւ էջմիածնի Մայր Տաճարի ճարտարապետութեան մանրանկարն է Լոնտոնի մատուռը, շինուած Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի ծախքով եւ անոր մատակարարութեամբ: Կանգնած է քաղաքին հարուստ թաղերէն մէկուն մէջ, շրջապատուած սիրուն պարտէզ – բակով մը եւ յարակից բնակարանով: Շէնք մը որ հպարտութեամբ կրնաս ցոյց տալ որ եւ է օտարի:

Արարողութիւնները ամէն կիրակի կը կատարուին վճարուած դպրաց դասի մը կողմէ, ընկերակցութեամբ երգեհոնի, զոր սիրայօժար կը նուագէ Երուսաղէմէն եկած ուսանողուհի մը:

Յաջորդով տպաւորութիւն, կարդ մը նշանաւոր եւ պատմական շէնքերէ: Աշխարհ մը իր հրաշալիքներով:

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Սէն Ժէրոմի Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ամէն տարի կը տօնէ ազատագրութեան հերոսներու յիշատակը:

Այս տարի մեր ընկերները իբրեւ հանդիսավայր ընտրած էին «La Carote»ի օդասուն պարտէզը որ կը գտնուի Սէն Ժէրոմի եւ Մարսէյլի միջեւ, Սէն Ժիւստ արուարձանը:

Մաքուր եւ գեղեցիկ պարտէզ մը մեծ ու պզտիկ ծառերով, չորս կողմը սեղաններ եւ աթոռներ, նաեւ պզտիկ բեմ մը երկու կողմերը զարդարուած զոյգ եռագոյններով, իսկ խորքը Դաշնակցութեան դրօշը իր զինանշանով:

Կազմակերպիչ ենթակոմիտէին ընկերները Յուլիս 18ի կիրակի առտուն կանուխէն հանդիսավայրէն եկած, կ՚աշխատէին զինուոր մը կարգապահութեամբ:

Ժամը 4ին ընտրեալ հասարակութիւն մը լեցուցեր էր պարտէզը, երբ կատարուեցաւ բացումը Ֆրանսական քայլերգով եւ «Բամբ փորոտան»ով զոր երգեց Նոր Սերունդի «Նիկոլ Աղբալեան» եւ «Համօ Օհանջանեան» երկսեռ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկ. Ռ. Միլտոնեանի:

Ընկեր Յ. Պետրոսեան բացման երկու խօսքով բացատրեց հայ հերոսներու կատարած աշխատանքը ազատ եւ անկախ հայրենիքի մը ստեղծման համար, եւ անոնց հոգեկան ազդեցութիւնը հայ ժողովուրդին, մանաւանդ գալոց սերունդներու վրայ:

Ճոխ ու այլազան էր գեղարուեստական բաժինը, խկապէս հաճելի եւ զուտ հայկական: Յիշենք Օր. Ալիս Յարութիւնեանի արտասանութիւնները պատկերալից եւ յուզիչ: Օր. Ժանէթ Դաւիթեանի մեներգները իր ձայնովը գրաւիչ, Օր. Անահիտ Գոլոյեանի «Մայրենի լեզու» արտասանութիւնը, տեսակ մը կոչ, անեղծ պահելու մայրենի լեզուն: Իսկ պատանի Կոփոյեանի «Մեռան չկորան»ը արժանացաւ ծափերու: Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան որ խօսեցաւ մօտ ժամ մը եւ բացատրեց առհասարակ բոլոր փոքր ազգերու, եւ մասնաւորապէս Հայ ժողովուրդի անկախութեան ձգտումը, Հայ յեղափոխութեան տարած աշխատանքները եւ հերոսներու ստեղծումը: Ընկերը եզրակացնելով ըսաւ. «Յայտնի եւ անյայտ հայ հերոսներու յիշատակը յարգելու եւ արդիական իմաստով նոր հերոսներ երեւան բերելու համար պէտք է ուժ տալ նոր սերունդի կրթական գործին»:

Գեղարուեստական բաժնի երկրորդ մասը կը կազմեն հայկական պարերը ղեկավարութեամբ քոյր-եղբայր Յարութիւնեաններու, որոնց մէջ ուշագրաւ էր Օր. Լուիս Թէքէեանի մենապարը:

Հանդիսականները անգամ մը եւս վայելեցին «Ոսկի փարջիկ - արծաթ ջրիկ» օփերէթի մաս կազմող պարերը զոր արժեցուցին օրիորդներ Ա. Գիլոյեան եւ Ք. Զորպաճեան իրենց ճկուն եւ համաչափ շարժումներով:

Պ. Հ. Համբարձումեանի մեներգներէն վերջ խօսք տրուեցաւ քաղաքապետարանի խորհրդական եւ ընկերվարական ներկայացուցիչ Mr. Frompetteի, որ շնորհաւորեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, եւ մասնաւորապէս Սէն Ժէրոմի ենթակոմիտէն որ կազմակերպած էր այս շքեղ դաշտահանդէսը: Պարզեց հայ ժողովուրդի կրած տառապանքները յանուն ազատութեան եւ վերջացուց շեշտելով.—

«Հայերը իրենց ազատատենչ ոգին ի յայտ բերին վերջին աշխարհամարտին կռուելով մեզի հետ կող կողքի: Ժողովուրդ մը որ գիտէ մեռնիլ իր ազատութեան համար: Ժողովուրդ մը որ տարիներու ընթացքին ունեցեր է նահատակ հերոսներու հրակայ փաղանգ մը, երբեք չի մեռնիր եւ իր բաղձանքները կ՚իրագործուին ուշ կամ կանուխ»:

Եւրոպական պարերէն առաջ տեղի ունեցաւ աճուրդ մը (կարմրած հաւ մը եւ շիշ մը ճերմակ գինի) եւ կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ 21.000 ֆրանք շնորհիւ ընկեր Յակոբ Դաւիթեանի ճարտարութեան: Ժամը 7—9 տեղի ունեցաւ եւրոպական պարերը, համեմուած հայկական պարերով եւ երգերով:— Պարթեւ

ՄԵՐ ՁՈՅԳ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԻԷՆ, (յապաղած).— Ֆր. Կապոյտ Խաչի զոյգ դպրոցներու հանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 17ին շաբաթ, «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ:

Ծնողքներ եւ կրթասէր հայրենակիցներ փութացեր էին քաջալարել թէ դպրոցի աշակերտները եւ թէ Կապոյտ Խաչը որ այնքան դժուարին պայմաններու մէջ կը պահէ մեր դպրոցները մեծ հոգածութեամբ:

Հայերէն կամ Ֆրանսերէն ճռուողող փոքրիկներ անվերջ կը չարժին, ներս դուրս վազվզելով: Եթէ համարձակիս կարգի հրաւիրել զիրենք, պատասխանը պատրաստ է — Այսօր մեր հանդէսն է, դուք պէտք է ձեր տեղը հանգիստ նստիք եւ մեզի դիտէք»:

«Ազատն Աստուածով» եւ ուսուցիչ Հայր Կ. Տէրմոյեանի բացման քանի մը խօսքով կը սկսի հանդէսը: Նախ ջերմ գնահատութիւն Ֆր. Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին ժրաջան անդամուհիներուն, որոնք սատանձնած են քաղաքին երեք հայերէնի դասընթացքներու հոգը եւ կը տանին կանոնաւորութեամբ: Գ. դպրոցը դժբախտաբար չէր կրցած մասնակցիլ հանդէսին, ուսուցչին հիւանդութեան պատճառով:

Գնահատանքի եւ շնորհակալութեան խօսքեր նաեւ բոլոր այն սրտցաւ հայրենակիցներուն որոնք սիրայօժար կը մասնակցին դպրոցին զանազան պէտքերը լրացնելու աշխատանքին, մէկը ստանձնելով հսկողի գործը, ուրիշ մը շէնքին լոյսը եւ մաքրութիւնը, երրորդ մը իր սեփական խանութը տրամադրելով: Տակաւին կայ կոտրած ապակիներու զետեղում եւ նոյնիսկ հիւանդ ուսուցիչը փոխարինելու փութկոտութիւնը:

Դժուար է նկարագրել տղոց բաժինը հանդէսին մէջ, մանաւանդ եթէ պէտք ըլլայ յիշել մասնակցողներու անունները: Կը բաւէ ըսել թէ իրենց մենախօսութիւններով, երգերով արտասանութիւններով ու մանաւանդ սահուն հայերէնով իրար գերազանցեցին խանդավառելով բոլոր հանդիսականները «Անահիտ» թատերախաղին ներկայացումը՝ որուն յաջողութիւնը կը պարտինք Հայր Տէրմոյեանի ջանքերուն, արժանի է ամէն գովեստի:

Եթէ ըսեմ որ ինքնաբուխ նուէրներով քանի մը վայրկեանի մէջ 20050 Ֆրանք գոյացաւ ի նպաստ դպրոցներուն, կրնաք պատկերացնել բոլորին խանդավառութիւնը:— Վիշապ

Ա. ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Յուլիս 18ի կիրակին տեղի ունեցաւ ողբացեալ Արմ. Շահմուրատեանի յուշարձանին բացումը Լափլասի մէջ (Փարիզ, Հարաւ. շրջան), նախաձեռնութեամբ Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան: Այս առթիւ հրաւիրուած էր նաեւ Արտաւազդ արք. որ օրհնեց յուշարձանը, ոգեկոչելով հանգուցեալ երգիչին յիշատակը: Հայր. Միութեան կողմէ գրաւոր ուղերձ մը կարդաց Լ. Տօնիկեան, կենսագրական տեղեկութիւններով:

Արարողութեան ներկայ էին Այրի Տիկին Շահմուրատեան եւ աղջիկը (Ֆրանսուհի), որոնք հաւատարմօրէն կը պահեն ողբացեալ արուեստագէտին յիշատակը:

Շատ գեղեցիկ է դամբարանը, կառուցուած՝ Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Ամերիկայի կեդրոնին աջակցութեամբ:

Արարողութենէն վերջ, այցելուները հաւաքուեցան քաղաքապետարանի սրահը, ոգեկոչելու համար Տարօնի 1915ի զոհերուն յիշատակը, պատուակալ նախագահութեամբ Արտաւազդ արք.ի: Այս առթիւ ճառեր խօսեցան ընկերներ Խ. Մկրտիչեան եւ Շ. Միսաքեան, ոգեկոչելով Տարօն - Տուրուբերանի ռազմական ոգին եւ մտաւոր ուժը, հին դարերէն մինչեւ ժամանակակից յեղափոխական շրջանը: Եւ յորդորեցին միշտ վառ պահել այդ ոգին, բոլոր ճակատներուն վրայ:

Խոր յուզումով լսուեցան քանի մը ժողովրդական երգեր, (Օր. Հ. Բինեազեան եւ Տիկին Ա. Գեւոնեան), ինչպէս եւ երկու արտասանութիւններ՝ Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ:

Ամէնէն վերջը խօսեցաւ կաթող. պատուիրակը, օրհնելով հերոսներուն յիշատակը եւ յորդորելով լաւ սորվիլ մայրենի լեզուն:— Ե.

(Չինական լուր)

հապատ կառք մը եւ զինուած պահակներ պէտք պիտի ըլլային:

Պատերազմէն առաջ չինական թղթադրամներ կային մէկ սէնթի համար: Հիմա անոնք հնօրեայ տարկաներու կարգն անցած են: Զինական ազգային սակը ինկաւ հինգ տարի առաջ, այսօր ամէնէն փոքր գումարը 500 տոլար է: Օր մը աղքատ կին մը մինչեւ իսկ չուզեց ծռիլ վերցնելու 500 չինական տոլարը:

Խանութի մը մէջ վճարում մը ընելու համար առնուազն հինգ վայրկեան պէտք է սպասել համրելու համար տասը միլիոն տոլար: Դրամատուները յաւելուածական պաշտօնեաններ վարձած են միմիայն դրամը հաշուելու համար:

Բանուոր մը ամսական կը շահի 50էն 100 միլիոն չինական տոլար: Իսկ 66 քիլօ բրինձին կուտայ 20 միլիոն չինական տոլար:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ԱՇՈՏ ԵՐԿԱԹ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Դ.

Ցանկարծ Աշոտ սպարապետը աներեւութացաւ. ինչպէս կ՚երեւար, ան փախուստ տուած էր գիւղէն, իսկ կոտորածը դեռ կը շարունակուէր եւ բոցերը ագահօրէն կը լափէին շինութիւնները:

— Դադրեցուցէք կռիւը, հրամայեց Աշոտ Երկաթ:

Յունական զօրքերը կոտորածը դադրեցուցին եւ սկսան թալլել Հայերը, այն Հայերը, որոնք կռիւով կը դիմաւորէին իրենց թագաւորը:

Ե.

Մինչդեռ Աշոտ Երկաթը յունական զօրքով կը վերադառնար Հայաստան, մինչդեռ ժողովուրդը ցնծութեան եւ ուրախութեան աղաղակներով կ՚ողջունէր իր թագաւորը, Վասպուրականի Գագիկ թագաւորը միջոցներ կը մտածէր ամէնկերպ նսեմացնելու Աշոտ Երկաթի փառքը եւ իր իշխանութիւնը տարածելու ամէն կողմ:

Բայց խռովայոյզ էր անոր հոգին, խորին թախիծ մը համակած էր զայն: Այս քաջասիրտ մարդը, որ աներկիւղ կրակի մէջ կը նետուէր, այժմ կը դողար եւ կը վախնար անմեղափոքր շըչուկէ մը անգամ: Յուսահատ՝ կանգ առաւ իր շքեղ սենեակի պատուհանին մօտ, եւ ապա բարձրացնելով թանձր վարագոյրներէն մէկը, դուրս նայեցաւ: Արեւը կը փայլէր դուրսը եւ թռչունները կ՚երգէին ուրախ:

Ցնծութեան մէջ էր բնութիւնը, կը ժպտէր արեւը, բայց այս բոլորը ոչ մէկ տպաւորութիւն թողուցին անոր հոգիին վրայ, ընդհակառակը, աւելի տխրեցաւ ան, աւելի մռայլ դարձաւ իր դէմքը:

— Ինչ ծանր վէրք հասցուց ինծ աղջիկս. ինչ որ չէի նախատեսած, կատարուեցաւ: Չէ, ես կը սիրեմ աղջիկս, կը պաշտեմ զայն, չեմ ուզեր տեսնել անոր արցունքները. բայց միեւնոյն ժամանակ Գագիկ Արծրունիի երկաթէ կամքը պիտի մնայ անյողդողդ, կարծր ու ամուր, ինչպէս այն ժայռերը, զորս Վանայ ծովու ջուրերը կը մաշեցնեն դարերէ ի վեր, բայց որոնք կան ու պիտի մնան:

Ինծ համար չկայ ընտանիք, կին, զաւակ, ժողովուրդ, գիւղ ու քաղաք. ամէն բան ոչինչ է Վասպուրականի թագաւորին համար. ան պիտի կոխկռտէ ամէն ինչ իր ոտքերուն տակ, հուր ու մոխիր պիտի դարձնէ ամբողջ Հայաստանը, միայն թէ ոչնչացնէ Բագրատունեաց տոհմը: Արծրունեաց արծուանիշ դրօշը պիտի ծածանի Հայաստանի մէկ ծայրէն միւսը. այսպէս կը փափաքի Վասպուրականի Գագիկ թագաւորը:

Լսեց Գագիկ. չնկատեց, թէ ինչպէս քովի սենեակին մէջ խշխշոց մը լսուեցաւ եւ թէ ինչպէս մէկը զգոյշ քայլերով մօտեցաւ դրան եւ ծածկուեցաւ թանձր վարագոյրներուն ետեւ:

— Պիտի մեռնի Աշոտ Երկաթը, ահա իմ դատավճիռս, կանչեց Գագիկ՝ տեսակ մը խուլ ձայնով, որ կարծես դուրս կուգար իր թոքերուն ամենամթին խոռոչներէն:

Ի լուր այս խօսքերուն, սարսուռ մը անցաւ վարագոյրի ետին պահուող անձին մարմնէն, ուզեց դուրս ելլել ան, փախչիլ, բայց կրկին լսեց Գագիկի ձայնը, որ կ՚ըսէր.

— Իսկ Հեղինէ՞ն... էհ, ես չեմ հաւատար որ ան ըլլայ իմ տան լրտեսը. մատաղահաս սրտի արդիւնք էին իր խօսքերը, քնքոյշ, անհարատ սրտի արգասիք: Բայց ան չի գիտեր, թէ քաղաքականութիւնը քնքշութիւն չի սիրեր. հուր ու մոխիր է անոր ասպարէզը, եւ ես արիւնով պիտի մաքրեմ իմ ճամբաս: Վայ անոր որ ճամբուս վրայ կը գտնուի:

Կրկին լսեց Գագիկ. լրտեսողը, որ Հեղինէն էր, դուրս ելաւ իր թաքստոցէն եւ աննշմարելի աղմուկ հանեց:

Գագիկ սարսռաց. ետ նայեցաւ եւ սկսաւ դէպի կից սենեակին դուռը երթալ. բայց ապահով՝ ուելէ ետք, թէ ոչ ոք կայ հոն, նորէն պատուհանին կողմը գնաց եւ սկսաւ դիտել հեռուն ոլորուող ճանապարհը: Կարծես մէկուն կը սպասէր: Յիրաւի, ճամբուն վրայ երեւցաւ մարդ մը, որ երկար նիզակը ձեռքին շտապով դէպի Գագիկ Արծրունիի ամրոցը կուգար:

— Վերջապէս, ըսաւ Գագիկ ուրախացած: Երկար ատեն է որ ես լուր չունիմ, թէ ինչ կ՚ընեն իմ մարդիկս:

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՑ

Չգուշանալ չարամիտ զրոյցներէ

Կառավարութիւնը գաղտնի կը պահէ Փոլ Ռէյնոյի ծրագիրները՝ ելմտական եւ տնտեսական բարենորոգումներու մասին: Հակառակ ճշգրիտ տեղեկութիւններու չգոյութեան, զանազան զրոյցներ կը շրջին.— Իբրեւ թէ օրավարձերը 5 առ հարիւր պիտի աւելնան, Սակարանը պիտի փակուի,դրամատուններու մէջպահ դրուածդրամները արգելքի տակ պիտի առնուին, չուտով նոր կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ Ֆրանքին մասին, եւն. եւն.: Այս զրոյցներուն վրայ, չատեր դրամատուններէն կը քաշեն իրենց դրամները, եւ հարիւր եւ յիսուն ֆրանքնոց թղթադրամներ կը հաւաքեն, վախնալով որ հազար ֆրանքնոցները արգելքի տակ պիտի առնուին:

Ելմտական նախարարութեան մէջ կը յայտարարեն թէ այս բոլոր զրոյցները անհիմն են:Կարգ մը թերթերու համաձայն, չարամիտներ այսպիսի լուրեր կը տարածեն, խափանելու համար ելմտական նախարարին ծրագիրները՝ անոնց գործադրութենէն առաջ: Կը յանձնարարուի հասարակութեան ականջ չկախել այսպիսի զրոյցներու: Կառավարութեան նպատակն է ամրացնել դրամը, օրավարձերը եւ գիները: Բայց թէ ի՛նչ կերպով. — դեռ յայտնի չէ: Կը կածուի թէ գաղտնիքը պիտի պարզուի չորեքշաբթի օր:

Գերմանական գործարանին աղէտը

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, գերմանական Ֆարպըն գործարանին պայթումը կարծուածէն աւելի ահաւոր եղած է:

Ամերիկացի 600 զինուորներ եւ զինուորական ոստիկաններ Հռենոսը անցնելով Լուտվիկհաֆըն գացին (Ֆրանսական շրջան), օգնելու համար Ֆրանսացի զինուորներուն:Հրկիզուած քիմիարանին չուրջը, 100 մեթր տարածութեան վրայ, բոլոր շէնքերը կատարելապէս փոշիացած են, եւ փլատակներուն տակ թաղուած կը մնան բազմաթիւ արկածեալներ: Գործարանին գլխաւոր բակին մէջ, աներեւօրէն այրած ու յօշոտուած դիակներ կարգով շարուած են, եւ սրտաճմլիկ տեսարաններ կը պարզուին ամէն անգամ որ ծնողներ եւ ազգականներ կուգան իրենց հոգեհատորները վնտռելու: Յայտի չէ տակաւին զոհերու որոշ թիւը: Պաշտօնական զեկոյց մը կ՚ըսէ թէ մինչեւ հիմա փլատակներուն տակէն հանուած են 50 դիակներ, բայց դեռ աւերակներուն մէջ 200է աւելի զոհեր կան թաղուած: Ամերիկեան աղբիւրի մը համաձայն, մեռածներու թիւը 800էն պակաս չէ. իսկ վիրաւորուածներու թիւը 6200ի կը հասնի:

★ Առաջին անգամը չէ որ «Պատիչէ Անիլին»ը աղէտի զոհ կ՚ըլլայ: 1921ին ալ արկածի մը հետեւանքով, գործարանը գրեթէ ամբողջովին քանդուեցաւ. 1924ին ուրիչ պայթումի մը պատճառով, գործարանի շէնքերէն կէսէն աւելին կործանեցան:

★ «Թէկլիչէ Ռունտշաու» Ֆրանսական զինուորական իշխանութիւնները պատասխանատու կը նկատէ պատահած աղէտին համար, ըսելով թէ անոնք V2 պայթուցիկներ եւ ուրիշ քիմիական նիւթեր շինել կուտային գործարանին մէջ:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը վճռապէս հերքեց խորհրդային աղբիւրէ բխած այս լուրը:

★ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Խորհուրդին մէջ, համայնավարները յայտարարեցին թէ՝ աղէտը չէր պատահեր, եթէ Դաշնակիցները բռնաբարած չըլլային Փոցտամի որոշումները, որոնց համաձայն «Պատիչէ Անիլինն» ալ պէտք է քանդուած ըլլար գերման միւս գործարաններուն պէս: Այս առթիւ դատապարտեցին այն քաղաքականութիւնը՝ որ կը ձգտի արեւմտեան Գերմանիան վերածելու «աշխարհակալութեան պատերազմի զինարանի մը»: Ընկերվարական Կրումպաք պատասխանեց թէ այս գործարանը այն միջոցներէն մէկն էր որոնցմով կարելի պիտի ըլլար հատուցում ստանալ Գերմանիայէն: Ժողովրդական երեսփոխանՍոմանկօ ալ ըսաւ.«Խորհրդային շրջանին մէջ գտնուող եւ «Ի. Կէ. Ֆարպըն»ի պատկանող երկու գործարաններ ամբողջութեամբ կը բանին, ռուսական ճարտարարուեստին ապրանք հայթայթելու համար»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կեդր. դրամատունը կը ծանուցանէ թէ 1948 Օգոստոս 10էն սկսեալ հրապարակէն պիտի վերնան եւ ամբողջովին իրենց արժէքը պիտի կորսնցնեն այն հարիւր ոսկինոցները որ տպուած էին Պերլինի մէջ: Փոխանակութեան համար պայմանաժամ նշանակուած է մինչեւ Օգոստոս 9:

ԱԻՍՏՐԻՈՅ խորհրդային իշխանութիւնները, անցեալ չաբաթ օրուընէ ի վեր, արգիլած են

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՄՈՐԻ ԱՐՇԱԻԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Փոն Թ՚Օպնայի «Կորիւն» խումբին եւ հովանաւորութեամբ Վալանսի Շրջ. կոմիտէին: Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ երեկոյ, Bosquetի ընդարձակ դաշտին մէջ:

Կը խօսի ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին եւ հաճելի անակնկալներ: Ունինք նաեւ բարձրախօս: Ամէն տեսակ խմիչք եւ խորոված:

Սիրով կը հրաւիրենք Վալանսի եւ Ռոմանի ընկերները եւ Փոն տ՚Օպնայի հայրենակիցները:

×

ԽԱՆԱՄՈՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Օգոս. 8ին Կիրակի ամբողջ օրը Վալապրի դաշտը Մարսէյլ քաղաքէն գացողներուն համար մասնաւոր օթոքար կը մեկնի:

Այժմէն արձանագրուիլ Պ. Ծերիկեանի խանութը:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Սէսէնի դաշտը այս կիրակի:

Մեկնում կիրակի առաւօտ հանրակառքով ժամը 7.45ին, Croix Rougeէն:

Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Պ. Օննիկ Ագգաշեան եւ Տիկին Վալանթին Բարսեղեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի Պատարագէն վերջ Շավիլի եկեղեցին իրենց ողբացեալ մօր, ՏԻԿ.ՄԻՒՆԷՎՎԷՐ ԱԳԳԱՇԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Ընկեր Մամաս Եղնիկեան (Լա Կառէն) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ, յատկացնելու համար խմբագրութեան յարմար դատած հաստատութեան:

Յատկացուցինք Շթօրայի Ազբալեան գպրոցին: (Լիբանան):

ԼՈՒՐՏԻ ՄՐԲԱՎԱՅՐԸ

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս 26էն 2 Սեպտեմբեր 1948

Արձանագրութիւններու եւ պայմաններու համար դիմել Փարիզ՝ Միքայէլ Վ. Մումճեանի 10bis rue Thouin, Paris (5): Առնուվիլ լէ Կոնէս՝ Անտոն Ծ. Վ. Իսկէնտէրեանի 69 Bld. Henri Barbusse: Լիոն՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 78 rue Rabelais: Վալանս՝ Գրիգոր Վ. Պապեանի 11 rue Belle Image:.

Արձանագրութիւններու վերջին պայմանաժամը 15 Օգոստոս:

Պայմաններ՝ Փարիզէն 7000 ֆրանք, երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր: Լիոն 6800 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր, Վալանս՝ 6.600 ֆր. երթեւեկ եւ բնակութիւն 8 օր:

Վիէննայի մէջ գտնուող անգլիացի զինուորներուն եւ պաշտօնեաներուն որ խորհրդային շրջանէն անցնին կառքով կամ կառախումբով: Կրնան մտնել միայն բրիտանական շրջանը:

ԼՐՏԵՍՆԵՐ կը մտնեն Ամերիկա, Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան միջոցաւ, համաձայն զօր. Մարշըլի յայտարարութեան: Նախարարը երեք հոգինոց յանձնախումբ մը կազմած է, քննութիւն կատարելու համար:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Նախագահը որոշած է ջնջել ցեղային խտրութիւնը բանակին եւ վարչական ասպարէզին մէջ, ինչպէս հաղորդեցինք: Զօր. Պրէտլի, ամերիկեան բանակի սպարապետը, յայտարարեց այս առթիւ թէ՝ բանակը իր քաղաքականութիւնը պիտի չփոխէ: Տարբեր ցեղերու պատկանող զինուորները մաս պիտի կազմեն անջատ զօրախումբերու: Հին տեղեկագրի մը համաձայն, բանակին 10 առ հարիւրը միայն բաղկացած պէտք է ըլլայ սեւամորթ զինուորներէ:

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՌՄԲԱՁԻԳ օդանաւեր, անգլիական եւ ամերիկեան, ռազմագիտական թռիչքներ կատարեցին Անգլիոյ վերեւ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ Հրեաները բռնաբարած ըլլալով զինադուլը, բուռն կռիւներ կը մղուին Պէրշէպայի եւ Ասլուկի մէջ: Եգիպտացիները բողոքագիր մը ուղղեցին:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ համայնավար գործիչներէն երկու հոգի, որոնք խոյս տուած էին վերջին ձերբակալութեանց առեն, անձնատուր եղան ոստիկանութեան: Մօտերս պիտի դատուին 12 ամբաստանեալներ:

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ «խենթ Փիէռօն» (Թիւ 2), որ բանտէն փախչելէ ի վեր կը զբաղեցնէր ոստիկանութիւնը: Ձերբակալուեցաւ նաեւ իր սիրուհին, Քաթիա, որու կարօտին չէր դիմացած: Փիէռօ խոստովանեցաւ վերջերս կատարած բոլոր յարձակումները եւ գողութիւնները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՐՑԱՐԱՆԸ

1.— Քսանըհինգ տարուան պանդխտութեան շրջանին երէց սերունդը կրցա՞ւ կատարել իր պարտականութիւնը երիտասարդութեան եւ առհասարակ նոր սերունդին հանդէպ, համաձայն տեղական պայմաններուն:

2.— Եթէ ձեր պատասխանը դրական է, պարզել թէ ի՛նչ օգուտներ ունեցաւ:

3.— Եթէ բացասական է, պատճառաբանել:

4.— Երիտասարդութիւնը ի՞նք ուզե՞ց կամ կրցաւ օգտուիլ բոլոր պատեհութիւններէն, դառնալու համար պիտանի տարր, հայկական գիտելիքներով, լեզուով, գործունէութեամբ:

Հարցը տեղական հանգամանք չունի, բայց պիտի նախընտրէինք որ պատասխանողները ամէնէն առաջ նկատի առնէին Ֆրանսահայ գաղութը:

Պատասխանել ՈՒՂՂԱԿԻ, ՅՍՏԱԿ ԵՒ ԱՄՓՈՓ, առանց կողմնակի խորհրդածութիւններու: Բացառութիւն կրնանք ընել մասնաւոր ուսումնասիրութեանց համար:

Պայմանաժամ չենք սահմաներ: Բայց լաւ է պատասխանել առանց ձգձգելու, որպէսզի կարենանք ուրիշ հարցարաններ ալ կազմել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու քոյր կոմիտէներու բոլոր ընկերները, այս չաբաթ իրիկուն, 31 Յուլիս, ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կարեւոր զեկուցում: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑՕԹԵԱՅ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ: Այս չաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ Café Marcelի գեղեցիկ ծառաստանին մէջ: 80 Ave. Lacassagne, Lyon:

Առնել 28—25 հանրակառքը՝ իջնել Place Henriէն մէկ կայարան առաջ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ ընտիր նուագախումբի, ճոխ եւ առատ պիւֆէ, մատչելի գիներով: Գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ: Ուրեմն Լիոնահայեր փութացէք վայելելու ջերմ մթնոլորտ մը:

Մուտք այրերու 75 ֆրանք, կիներու 50 ֆր.:

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Plageի Horizonի չքեղ սրահներուն մէջ:

Ընտիր նուագախումբ Jimmy John et son ensemble:

Պարասրահը երթալու համար առնել 82 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Plage:

★Ծանօթ.— Բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի փութպօլիստները իրենց լիսանսներու ստորագրութեան համար դիմեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղին, Bar du Globe ամէն երեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոյեան 7էն 9:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Շահէ վրդ. Աճէմեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ: Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի:

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Տիկին Թագուհի Նիկողոսեանի մահուան առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN